T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

MEMLÛK DÖNEMİNDE YAZILAN BEDREDDİN EL-AYNÎ'NİN IKDÜ'L-CUMÂN FÎ TÂRÎHİ EHLİ'Z-ZAMÂN ADLI TARİH KİTABINDA TÜRKÇE UNSURLAR

Engy ELSAWAH

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞUBAT 2023

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

MEMLŪK DÖNEMİNDE YAZILAN BEDREDDİN EL-AYNĪ'NİN IKDÜ'L-CUMĀN FĪ TĀRĪHİ EHLİ'Z-ZAMĀN ADLI TARİH KİTABINDA TÜRKÇE UNSURLAR

Engy ELSAWAH

DOKTORA TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT 2023

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Engy ELSAWAH

28.02.2023

MEMLŪK DÖNEMİNDE YAZILAN BEDREDDİN EL-AYNĪ'NİN ʿIḲDÜ'L-CUMĀN FĪ TĀRĪḪİ EHLİ'Z-ZAMĀN ADLI TARİH KİTABINDA TÜRKÇE UNSURLAR

(Doktora Tezi)

Engy ELSAWAH

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şubat 2023

ÖZET

Kısaca Tārīḫu'l-ʿAynī veya ʿIkdü'l-Cumān adı ile bilinen ve insanlık tarihinde inci dizisi anlamına gelen ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīḫi Ehli'z-Zamān; Hanefî fakihi, tarihçi, hadis ve dil âlimi Türk asıllı Bedreddin el-ʿAynī (ö. 855/1451) tarafından umumî tarih niteliğinde Memlūk döneminde Arapça yazılmış geniş hacimli bir tarih kitabıdır. Bu çalışmanın amacı ʿIḳdü'l-Cumān kitabında geçen Türkçe unsurların tespit edilmesi, sınıflandırılması, dil özellikleri açısından incelenmesi; bu yolla Türkçenin söz varlığına ve aynı zamanda Türk tarihine ve kültürüne katkıda bulunulmasıdır. Bu çalışmada; farklı yerlede dağınık hâlde bulunan nüshaları olan bu eserin müelifinin ölümünden yaklaşık 45 sene sonra istinsah edilen, İstanbul'da bulunan, 23 cilt hacminde olan Veliyyüddin nüshası esas alınmıştır. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda eserde geçen Türkçe unsurları tespit edebilmek için eserin tamamı taranmıştır. Taramanın sonucunda kişi adları, yer adları, kavim adları ve diğer Türkçe unsurlar olmak üzere 4 ana grupta toplanmış 817 Türkçe unsur tespit edilmiştir. Bu Türkçe unsurlar arasında Moğolca, Çince ve Farsça gibi yabancı dillerden geçerek Türkçeye mal olmuş kelimeler de yer almaktadır. İnceleme bölümünde ilgili sözcüğün eserde geçtiği cilt, sayfa ve satır numaraları ile cümlenin orijinal yazısı, çeviri yazısı ve Türkçe çevirisi verilmiştir. İncelenen sözcüklerin izleri tarihî Türk yazı dillerinde takip edilmiştir. ʿIkdü'l-Cumān'da geçen Türkçe unsurların 591'i kişi adları, 123'ü yer adlarından ibarettir. Bu adlar, ilk olarak tarihî Türk yazı dillerinde biçimi ve anlamları bakımından araştırılmış, sonra leksik-semantik ve yapısal bakımlardan incelenmiştir. Kişi adları; leksik-semantik bakımından 29 grupta, yapı bakımından ise basit, türemiş ve kelime grubu yapısındaki kişi adları olmak üzere 3 grupta toplanmıştır. Bu incelemeden elde edilen verilere istinaden bu dönemde Türklerin en çok kuvvet gösteren hayvan ve maden adları ile ilgili kişi adları, ayrıca unvan grubu ve birleşik isim grubu yapılarındaki kişi adlarını tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Yer adları ise leksik-semantik bakımdan 16 grupta, yapı bakımından -kişi adlarında olduğu gibi- 3 grupta toplanmıştır. Yer adları incelenmesinin sonucunda bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının içinde bulunan yerlerin büyük bir kısmı yabancı adları taşırken Türkiye'nin dışında Türkçe adları taşıyan yerlerin bulunduğu görülmüştür. Eserin barındırdığı Türkçe unsurların ses özelliklerine bakıldığında karışık dilli eserlerin özelliklerini taşıdığı anlaşılmaktadır.

Bilim Kodu	: 30103
Anahtar Kelimeler	: Türk dili, Memlūk Kıpçak Türkçesi,ʿIḳdü'l-Cumān Fī Tārīḫi Ehli'z-Zamān, Bedreddin el-ʿAynī, Türkçe unsurlar
Sayfa Adedi	: 766
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Çetin Pekacar

THE TURKISH ELEMENTS IN THE BOOK OF ʿIKDU'L-CUMĀN FĪ TĀRĪḪİ EHLİ'Z-ZAMĀN WRİTTEN BY BEDREDDİN EL-ʿAYNĪ İN THE MAMLUK PERİOD

(Ph. D. Thesis)

Engy ELSAWAH

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
February 2023

ABSTRACT

ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīḫi Ehli'z-Zamān known as Tārīḫu'l-ʿAynī "The History Book of el-Ayni" or ʿIkdü'l-Cumān"The Pearl Nicklace"; is a large-volume history book written in Arabic during the Memluk period by Hanafi jurist, historian, scholar of hadith and language, Turkish origin Bedreddin el-ʿAynī (d. 855/1451). The aim of this study is to determine, classify and examine the Turkish elements in the book ʿIḳdü'l-Cumān in terms of language features; in this way, it contributes to the vocabulary of Turkish, as well as to Turkish history and culture. This work has scattered copies in different places. This study bases on the 23-volume Veliyyüddin copy found in Istanbul, which was copied 45 years after the death of its author. In line with the purpose of this study, the whole of the work was scanned in order to detect the Turkish elements in it. As a result of the scanning, 817 Turkish elements were determined, which were divided into 4 main groups, including personal names, place names, tribe names and other Turkish elements. Among these Turkish elements, there are also words from foreign languages such as Mongolian, Chinese and Persian that have been borrowed to Turkish. The volume, page and line numbers of the related word, the original text of the sentence, its transcript and its Turkish translation are mentioned in the chapter of the analysis. The traces of the examined words were followed in historical Turkish written languages. 591 of the Turkish elements in the book ʿIkdü'l-Cumān consist of personal names and 123 are place names. These names were first examined in terms of their form and meanings in historical Turkish written languages, and then examined in terms of lexical-semantic and structural. Personal names; are divided into 29 groups in terms of lexical-semantic, and into 3 groups as simple, derived and compound nouns in terms of structure. Based on the data obtained from this study, it concluded that in this period, Turks preferred the names of animals and metals, which showed the strength, and the compound personal names. The names of places are divided into 16 groups in terms of lexical-semantics and in 3 groups in terms of structure. As a result of the examination of place names, it has been noticed that while most of the places within the borders of the present Republic of Turkey have foreign names, there are places with Turkish names outside of Turkey. When the phonetic features of the Turkish elements located in this work are examined, it is understood that it has the same characteristics of the works with mixed languages.

Science Code	: 30103
Key Words	: Turkish, Memluk-Kipchak Turkish, ʿIkdu'l-Cumān Fī Tārīḫi Ehli'z-Zamān, Bedreddin el-ʿAynī, Turkish Elements
Page Number	: 766
Supervisor	: Prof. Dr. Çetin Pekacar

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında beni yönlediren, ilgisi, desteği ve sabrını benden hiç esirgemeyen, bilgileri ve çalışmaları ile ufkumu genişleten değerli danışmanım Prof. Dr. Çetin PEKACAR'a sonsuz teşekkür ederim.

Çalışma sürecinde yönlendirmeleri ve sabırları için Tez İzleme Komitesi üyeleri Prof. Dr. Yakup KARASOY ve Prof. Dr. Leyla KARAHAN'a teşekkürlerimi arz ederim.

Türkiye'ye geldiğimden beri beni kollayan, bana maddi ve manevi destek veren, gurbet acısı yaşatmayan değerli hocam Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK'e gönülden teşekkür ederim.

Türkiye'de eğitim almama imkân sağlayan Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığına; beni bu aşamaya getiren, Türkiye'de eğitimimi devam ettirebilmem için gerekli izinleri veren, Ayn Şems Üniversitesi Al-Alsun (Diller) Fakültesi Şark Dilleri Bölümündeki bütün hocalarıma teşekkür ederim.

'Iḳdü'l-Cumān eserinin Türkiye'deki yazma nüshaları ile ilgili hazırladığı rapor için Yazma Eser Uzmanı Arafat Aydın'a teşekkürlerimi sunarım.

Anlayışı ve manevi desteği için hayat arkadaşım Ramy TAG'a; hayatımın her aşamasında bana en büyük destek veren, sevgilerini benden hiç esirgemeyen canım annem, babam ve ablalarıma en içten duygularla teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

KISALTMALAR, SİMGELER VE TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ xi

1. GİRİŞ 1

2. AD BİLİMİ 3

2.1. Yer Adları Bilimi (toponymy) 4

2.2. Coğrafya Adları Bilimi 6

2.3. Kişi Adları Bilimi (anthroponymy) 6

2.4. Yer Adları ve Türklerde Yer Adı Verme Gelenekleri 7

2.5. Kişi Adları ve Türklerde Kişi Adı Verme Gelenekleri 9

3. TÜRK-ARAP İLİŞKİSİ VE TÜRKÇE-ARAPÇA DİL İLİŞKİLERİ 15

3.1. Mısır'da Türk Varlığı 20

3.2. Memlûkler Döneminde İlmî Hareket 24

3.2.1. Bedreddin el-ʿAynī (ö. 855/1451) 26

3.2.1.1. ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān Kitabı 28

4. İNCELEME: ʿIḲDÜ'L-CUMĀN'DA GEÇEN TÜRKÇE UNSURLAR 37

4.1. Kişi Adları 38

4.1.1. Kişi Adlarının Leksik-Semantik Bakımından İncelenmesi 619

4.1.1.1. Hayvan adları ile ilgili kişi adları 621

4.1.1.2. Maden adları ile ilgili kişi adları 622

4.1.1.3. Dağ, kaya, taş adları ile ilgili kişi adları 622

4.1.1.4. Renk adları ile ilgili kişi adları 623

Sayfa

4.1.1.5. Ay, dünya, güneş, yıldız, gök vb. adları ile ilgili kişi adları 623
4.1.1.6. Deniz, akarsu, nehir vb. adları ile ilgili kişi adları 623
4.1.1.7. Doğa olayları ile ilgili kişi adları..... 623
4.1.1.8. Çiçek ve bitki adları ile ilgili kişi adları..... 623
4.1.1.9. Lakap ve unvan adları ile ilgili kişi adları..... 623
4.1.1.10. Saygı sözleri ile ilgili kişi adları..... 624
4.1.1.11. Sayı adları ile ilgili kişi adları 624
4.1.1.12. Vücut ile ilgili kişi adları..... 624
4.1.1.13. Özel günler ile ilgili kişi adları..... 625
4.1.1.14. Kavim adları ile ilgili kişi adları 625
4.1.1.15. Akraba adları ile ilgili kişi adları..... 625
4.1.1.16. Yer adları ile ilgili kişi adları 625
4.1.1.17. İnsan faaliyetleri ile ilgili kişi adları 625
4.1.1.18. Niteleme Sıfatları ile ilgili kişi adları..... 625
4.1.1.19. Ordu, asker ve savaş ile ilgili kişi adları 626
4.1.1.20. Meslek adları ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.21. Tanrı ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.22. Alet ve nesne adları ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.23. Tarihî şahsiyetler ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.24. Yapı adları ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.25. Devlet ile ilgili kişi adları..... 626
4.1.1.26. İslami kişilik ile ilgili kişi adları 627
4.1.1.27. Kutsallık ile ilgili kişi adları..... 627
4.1.1.28. Ay, gün adları ile ilgili kişi adları 627
4.1.1.29. Kaynağı tespit edilemeyen kişi adları 627
4.1.2. Kişi Adlarının Yapı Bakımından İncelenmesi..... 627

Sayfa

4.1.2.1. Basit yapıdaki kişi adları 627
4.1.2.2. Türemiş Yapıdaki kişi adları 628
4.1.2.2.1. Fiilden ad yapım eki ile kurulanlar 628
4.1.2.2.2. Addan ad yapım eki ile kurulanlar 630
4.1.2.3. Kelime grubu yapısındaki kişi adları 633
4.1.2.3.1. Unvan grubu yapısındaki kişi adları 633
4.1.2.3.2. Birleşik isim grubu yapısındaki kişi adları 634
4.1.2.3.3. İsim tamlaması ile kurulanlar 635
4.1.2.3.4. Çekimli fiil ile kurulanlar 635
4.2. Yer Adları 635
4.2.1. Yer Adlarının Leksik-Semantik Açısından İncelenmesi 713
4.2.1.1. Kişi adları ile kurulanlar 713
4.2.1.2. Lakap ve unvanlar ile kurulanlar 713
4.2.1.3. Boy, aşiret adları ile kurulanlar 713
4.2.1.4. Bitki adları ile kurulanlar 714
4.2.1.5. Maden ve taş Adları ile Kurulanlar 714
4.2.1.6. Hayvan adları ile kurulanlar 714
4.2.1.7. Dinî terimlere bağlı olanlar 714
4.2.1.8. Eşya adlarıyla kurulanlar 714
4.2.1.9. Coğrafi Terim Niteliğindeki Sözcükler ile Kurulanlar 714
4.2.1.10. Renk adlarıyla kurulan yer adları 714
4.2.1.11. Sayı adlarıyla kurulan yer adları 714
4.2.1.12. Sıfat niteliğindeki yer adları 715
4.2.1.13. Yapı adlar ile ilgili yer adları 715
4.2.1.14. Yabancı Dilden geçen yer adları 715
4.2.1.15. Kaynağı veya anlamı tespit edilemeyen yer adları 715

Sayfa

4.2.2. Yer Adlarının Yapı Açısından İncelenmesi 715
4.2.2.1. Basit yapıdaki yer adları 715
4.2.2.2. Türemiş yapıdaki yer adları 716
4.2.2.2.1. Addan ad yapım ekleri ile kurulanlar 716
4.2.2.2.2. Fiilden ad yapım ekleri ile kurulanlar 716
4.2.2.3. Birleşik yapıdaki yer adları 717
4.2.2.3.1. İsim tamlaması ile kurulanlar 717
4.2.2.3.2. Sıfat tamlaması ile kurulanlar 717
4.2.2.4. Yabancı dildeki yer adları 717
4.3. Kavim Adları 718
4.3.1. Eserde Kavim, Boy, Oymak vb. Adları 718
4.4. Diğer Türkçe Unsurlar 720
4.4.1. Lakap ve Unvan Adları 720
4.4.2. Meslek Adları 723
4.4.3 Yiyecek, İçecek Adları 724
4.4.4. Kuş Adları 726
4.4.5. Bitki Adları 727
4.4.6. Ordu, Asker, Yönetim ile İlgili Terimler 727
4.4.7. Fiiller 729
5. SONUÇ 731
KAYNAKLAR 737
DİZİN 745
ÖZGEÇMİŞ 765

KISALTMALAR, SİMGELER VE TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Bu çalışmada kullanılan kısaltmalar, simgeler ve transkripsiyon işaretleri, açıklamaları ile birlikte aşağıda belirtilmiştir.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
Abuşka L.	Abuşka Lugatı
Ar.	Arapça
AY.	Altun Yaruk
bk.	Bakın
BL.	Bahşayis Lügatı
BM.	Bulgat'l-Muştak
çev.	Çeviren
DK.	Dede Korkut
DLT.	Divânü Lügati't-Türk
ed.	Editör
Eski Uyg.	Eski Ugurca
Fr.	Farsça
GT.	Gülistan Tercümesi
KB.	Kutadgu Bilig
Kıpç.	Kıpçakça
Kİ.	Kitabü'l-İdrak li Lisāni el-Etrāk
mec.	Mecaz
OA.	Orhun Abideleri
Osm.	Osmanlıca
ŞH.	Şeyhî Harnâmesi

TDK.	Türk Dil Kurumu
TT.	Türkiye Türkçesi
TTA.	Tercüman-ı Türkī ve Arabī
var.	Varyant
vd.	ve diğeri

Simgeler	**Açıklamalar**
>	Değişimin yönü
+	İsim kökü, isim köküne gelen ek
-	Fiil kökü, fiil köküne gelen ek
?	Okunuşu şüpheli olan kelime
//	Ses birimi
~	Varyant
...	Örnek cümlelerinde alınmayan kelime ve bölümler

Transkripsiyon işaretleri

/ʿ/	/ع/
/ā/	Uzun /a/
/ġ/	/غ/
/ḥ/	/ح/
/ẖ/	/خ/
/ī/	Uzun /i/
/ḳ/	/ق/
/ṣ/	/ص/
/s̱/	/ث/
/ṭ/	/ط/

/ū/	Uzun /u/
/v/	/و/

1. GİRİŞ

Bu araştırmanın konusu, Memlūk döneminde, Türk asıllı, Hanefi fakihi, tarihçi, hadis ve dil âlimi Bedreddin el-ʿAynī tarafından Arap dilinde yazılan ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān adlı eserde kişi adları, kavim adları, yer adları ve nesne adları gibi Türkçe adların tespiti ve incelenmesidir.

Bu çalışmayla eserdeki kişi adları, kavim adları, yer adları ve nesne adları gibi Türkçe adların tespit edilmesi, sınıflandırılması, dil özellikleri açısından incelenmesi yolu ile Türkçenin söz varlığına ve aynı zamanda Türk tarihine ve kültürüne katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Eserin yazıldığı Memlūk Devleti dönemi, 1250-1517 yılları arasında Mısır ve Suriye'de hüküm süren Türk devletidir. Bu asırlarda, anılan coğrafyada hem Türkler hem de Araplar tarafından çeşitli alanlarda Türk ve Arap dillerinde çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan gramer ve sözlüklerin, edebî ve dinî konularda yazılan Türkçe eserlerin çoğu işlenmiştir. Ancak aynı dönemde Arap dilinde yazılan eserlerin önemli bir kısmı henüz çalışılmamıştır. Daha da önemlisi Arapça yazılan eserlerdeki Türkçe unsurlar hiç incelenmemiştir. İncelenmeyen eserlerden biri de bu teze konu olan ve içinde yüzlerce Türkçe unur bulunan ʿIḳdü'l-Cumān'dır.

Bu çalışmada işlenecek olan "*ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān*" adlı eserin kimi nüshaları 23, kimileri ise 36 ciltten oluşmaktadır. Bunlardan Veliyyüddin nüshası 23 cilt hacminde olup ciltlerin sayfa sayısı 280'den 860'a kadar çıkabilmekterdir. Mısır'da bu eserin Eyyübī ve Memlūkī dönemlerini anlatan son ciltlerinin neşri yapılmıştır. Türkiye'de ise bazı bölümler, 1725 yılında 30'dan fazla kişiden teşkil edilen bir heyet tarafından III. Ahmet adına Osmanlıca'ya (el yazması) çevirilmiştir. Buna mukabil bu eserin tamamı üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Memlūk hâkimiyeti altında, hem Türkçeye hem de Arapçaya hâkim olan bir yazar tarafından yazılan "ʿIḳdü'l-Cumān fī Tārīhī Ehli'z-Zamān" adlı eser, Türklerin hâkimiyeti altında bulunan dönemleri içine aldığı için, çok sayıda kişi adı, kavim, yer adı ve nesne adı gibi Türkçe unsurlar barındırmaktadır. Eser üzerinde günümüze kadar yapılan çalışmalarda bu konunun ele alınmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma, eserde tespit edilen

Türkçe unsurların ilk defa tespit edilmesi ve incelenmesi bakımından alana katkı sağlayıp yeni çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayacağı için büyük önem taşıdığı değerlendirilmektedir.

Bu araştırma; Bedreddin el-ʿAynī tarafından kaleme alınan, Veliyyüddin Efendi kütüphanesinde bulunan ve 23 ciltten oluşan "Ikdü'l-Cumān fi Tarihi Ehli'z-Zamān" adlı nüshada geçen Türkçe adlar ile sınırlıdır. Burada Türkçe ad ile kast edilen, sadece Türkçe kökenli adlar değil, aynı zamanda Moğolca, Çince, Farsça gibi dillerden geçmiş ve Türkçeye mal olmuş olan adlardır. Eserin çok sayıda nüshası vardır ve hepsinin taranması işi, bu tez için tanınan sürede tamamlanamayacağı düşünüldüğünden en muteber nüshalardan biri olarak bu çalışmada Veliyyüddin Efendi nüshası esas alınmıştır.

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak doküman taraması (belgesel tarama) tekniği kullanılmıştır. Taramanın sonucunda elde edilen veriler, öncelikle bilgisayar ortamında fişlenmiş, bundan sonra gruplara ayrılarak sınıflandırılmıştır. Adlar, tarihsel gelişim, leksik-semantik ve yapı olmak üzere üç açıdan incelenmiştir. İnceleme bölümünde ilgili adın eserde geçtiği cilt, sayfa ve satır numaraları ile cümlenin orijinal yazısının görseli, çeviri yazısı ve Türkçe çevirisi verilmiş ve ilgili adın izleri tarihî Türk yazı dillerinde takip edilmiştir. Hem kişi adı hem de yer adı gibi farklı kategorilerde değerlendirilebilen adların her biri ilgili kategoride ayrı ayrı incelenmiştir.

2. AD BİLİMİ

İnsanın -kendisi dâhil- etrafındaki her şeye bir ad koyması, algılaması için gereklidir. Adlar, hem canlılara hem de cansızlara bir kimlik kazandırmakta, onları tanıtmaktadır. Ayrıca adlar; masa, bina, sandalye gibi somut olanlara verildiği gibi sevgi, barış, nefret gibi soyut olanlara da verilmektedir. İşte adlar ile ilgilenen bilim dalına (ad bilimi- onomastics) denmektedir. Ad bilimi, adların ortaya çıkışları, yapıları, tarih boyunca gelişmeleri ve anlamları üzerinde durduğu için sadece dili ilgilendiren bir disiplin sayılmamakta, aynı zamanda halk bilimi, tarih, kültür ve sosyoloji gibi alanları da ilgilendiren bir disiplin olarak görülmektedir.

Ad bilimi, etrafımızda bulunan her şeyin adı üzerinde duran bir bilim dalıdır. Ad kelimesi TDK Sözlüğü'nde şu şekilde tanımlanmaktadır: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam; herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu; canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim (TDK, 2005: 17). Ad bilimi ise "Dil biliminin adlar, özellikle kişi adları üzerinde duran ve onları köken bilgisi, tarihî gelişim, dil ve kültür sorunları açısından inceleyen dalıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 1945: 24). Sakaoğlu'na göre ad bilimi; canlıların, nesnelerin ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilimin adıdır (2001: 9). Çevremizdeki her şeyin canlı veya cansız bir adı olması, bu bilim dalının ilgi alanını oldukça geniş tutmaktadır. Doğan Aksan ad bilimini ikiye ayırmaktadır: geniş anlamda ad bilimi (tür adları alanı) ve dar anlamda ad bilimi (özel adlar alanı). Aksan'ın belirttiği ad biliminin sözcük- kavram ilişkisi üzerinde duran dalı tür adlar dalıdır. Ad biliminin özel adlarla uğraşan, özel adların köken bilgisi, tarihsel gelişme ve çeşitli dil ve kültür sorunları bakımından inceleyen dalı ise özel adlar dalıdır (2015: 32).

Anlaşıldığı üzere dar anlamda ad bilimi, kişi adları ve yer adları gibi özel adlarla uğraşırken geniş anlamda ad bilimi adları sözcük- kavram ilişkileri açısından incelemektedir. Bu nedenle geniş anlamda ad bilimi ve anlam biliminin ilgi alanları birbirine yakındır.

Aksan'ın ifade ettiği gibi "geniş anlamda ad bilimi" alanı, dil bilgisinde tür adı sayılan ögelere dayanarak kavramların hangi yoldan, ne biçimde dile getirildiğini, yeryüzündeki

varlıkların, somut ve soyut nesnelerin dilde nasıl anlatım bulduğunu araştırmaktadır. Bu özelliği sayesinde anlam bilimi ile yakın ilişkisi olan bu alan, anlam biliminin tersine, sözcükten değil, kavramdan yola çıktığı için yöntem bakımından anlam biliminden farklıdır (2015: 125).

Özel adlarla ilgilenen bilim dalına "ad bilimleri" denmektedir. Bunun nedeni; bu alanın kendi içinde alt alanlara ayrılmasıdır. Bu alt alanlar şöyle sıralanmaktadır:

1. Yer adları bilimi ya da yer ad bilimi,

2. Coğrafya adları bilimi: Akarsu adları bilimi (hydronymy) ve dağ adları bilimi (oronymy) gibi alt alanları vardır,

3. Kişi adları bilimi (Aksan, 2015: 99,100).

Ad bilimi, bütün adları incelemek amacıyla alt dallarını oluşturmuştur. Bunların arasında en çok işlek olanı yer ve kişi adlarıyla ilgilenen bilim dallarıdır. Zira en çok kullanılan ad kişi adıdır. İkinci sırada kişilerin yaşadıkları yer adıdır. Bundan sonra da su ve dağ adları gibi coğrafî adlar gelmektedir. Bu ana dallarının kendi içerisinde alt bölümlere ayrılmasının yanı sıra yeryüzündeki bütün nesneleri belirli gruplar altında toplayıp incelediği için, pek çok alt dalı bulunmaktadır. Ayrıca bütün ana ve alt dallar birbirleriyle yeni alt dallar oluşturmaktadır. Örneğin; yer adı (toponim), kişi adı (antoponim), kişi adından oluşan yer adı (antrotoponim) (Yavuz ve Şenel, 2013: 2241).

2.1. Yer Adları Bilimi (toponymy)

İnsanların günlük hayatında yer adları sık sık kullanılmaktadır. Yer adları, insanın hayatında o kadar önemlidir ki her kişinin doğum yeri, ikamet yeri, hatta vefat yeri resmî belgelerde kayıtlıdır.

TDK Sözlüğü'nde yer adı şu şekilde tanımlanmaktadır: Yerleşim bölgeleri ile deniz, göl, ırmak, dağ, tepe, bağ, bahçe, vadi vb. yerlerin adı (2005: 2169). Aynı sözlükte yer kelimesi ise şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân; gezinilen, ayakla basılann zemin; bulunulan, yaşanılan, oturulan

bölge; durum, konum, vaziyet; ülke; önem; iz; üzerine yapı kurulmaya elverişli arazi, arsa; ekime elverişli toprak parçası, arazi; bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal; otel, motel vb.nde kalınacak oda; durum, konum (mecaz)". Coğrafya terimi olarak yer kelimesi "yerküre" şeklinde tanımlanmaktadır (2005: 2167).

Yer kelimesinin tanıtımından yerin çok geniş bir kavram olduğu, yeryüzündeki bütün coğrafî nesneler için yer kelimesinin kullanabileceği anlaşılmaktadır.

Yer adı bilimi, isminden anlaşıldığı üzere yer adları ile ilgilenen bilim dalıdır. Başka bir deyişle etrafımızdaki bütün yerlerin adları üzerinde duran bilim dalıdır. Yer adları bilimi, ad bilimin en çok araştırma yapılan dalıdır. Aksan'ın ifade ettiği gibi ad bilimi çalışmaları içerisinde de bütün dünyada, en geniş yeri yer ad bilimi almaktadır (2015: 101).

İbrahim Şahin yer adı bilimin' şu şekilde tanıtmaktadır: "Yer adlarının ortaya çıkışlarını, yapılarını, anlamlarını, gelişmelerini, ortaya çıkışlarındaki geleneği ve prensipleri araştıran ad bilimi alanıdır" (2015: 75).

Kurgun'un belirttiği üzere yer adı ifadesi yalnızca yerleşim yerlerini karşılamamakta olup yer adı yerleşim yerleri ile birlikte diğer coğrafî nesneleri de işaret etmektedir. Bunun yanı sıra yer adları, asıl ad+ coğrafî terim esasında oluşturulmuştur. Bu yapının birinci kısmı nesneyi diğer coğrafî nesnelerden ayıran, ikinci kısmı ise, nesnenin türünü gösteren işarettir. Yer adı kavramı bu parçaların ikisini birden kapsamaktadır (2009: 75,77).

Yer adları, insanın araziye yakıştırarak ad koyma hususundaki zenginlik ve zevkinin bir göstergesidir. Yer adları, bir coğrafyanın, nasıl vatan hâline dönüştürüldüğünün kanıtıdır. Ayrıca yer adları konusu dil bilimi, tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji, halk bilimi gibi birçok bilim dalı ile alâkalıdır (Yavuz ve Şenel, 2013: 2242).

Yer adları kavram işareti oldukları objenin büyüklüğüne göre makrotoponimler ve mikrotoponimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ancak makro ve mikrotoponimlerin belirlenmesi oldukça güçtür. İbrahim Şahin'in belirttiği gibi "1/100.000 ölçekli haritada yer alan toponimler makro, yer almayanlar mikrodur." diyerek kesin bir yargıda bulunmak doğru değildir. Çünkü insanların yoğun yaşadıkları yerlerde, hayatlarını yakından ilgilendiren küçük çaplı bir toponimi haritalarda yer bulabildiği hâlde, insanların seyrek

yaşadıkları coğrafyaların haritalarında çok daha büyük çaplı toponimler yer bulamayabilmektedir (2011: 1808).

2.2. Coğrafya Adları Bilimi

Coğrafî adlar, tarih boyunca varlığını sürdürmektedir. Coğrafya adları bilimi akarsu, dağ, tepe, ova gibi coğrafî adları inceleyen bilim dalıdır.

Coğrafya adları –yer adlarında olduğu gibi- birçok kültür sorununun, tarih ve yerleşme tarihi konularının aydınlatmasında önemli bir yol oynamakta olup birer dilsel öge olarak dil bilimi çalışmalarında gereç oluşturmaktadır. Bu bakımdan coğrafya adlarının diğer özel adlardan bir ayrımı yoktur. Bir milletin yerleştiği yabancı topraklarda karşılaştığı akarsu, göl, deniz, dağ adları da birtakım değişmelere uğramakta, birtakım kültür sorunlarını da açıklığa kavuşturmaktadır (Aksan, 2015: 110).

2.3. Kişi Adları Bilimi (anthroponymy)

Kişilerinin bir adının olması, yasalara göre zorunludur. İnsanlar bir kişinin, bir nesnenin, bir durumun adını koymadan, onu bir belirtiyle, bir sıfatla, bir özellikle nitelendirmeden rahat edemezler. Adsız biri, bir olay, bir durum rahatsız edicidir. Belli olan, belirli kılınan, bilinen şey, insanı rahatlatmaktadır; kargaşayı, karışıklığı ve yanlışlığı önlemekte olup ilişkiyi düzenlemektedir (Örnek, 2000: 147). Anlaşıldığı üzere kişinin adı; onun kimliğidir, insanın varlığının resmî belgesidir. Adı olmayan, veya devletin resmî belgelerinde adı kayıtlı olmayan kişi, hayatta olsa da, devlete göre yoktur.

Onomastiğin önemli bir dalı olan, antroponomi adı ile bilinen, kişi adları ile ilgilenen bilim dalı kişi adları bilimidir. Kişi adları bilimi içine ad, soyadı, takma adları ve unvanlar gibi ad türleri girmektedir.

Kişi adları, diğer özel adllar gibi, filoloji, dil bilimi, kültür tarihi ve halk bilimi çalışmaları açısından da önem taşımaktadır. Bir insana ad verilişi bir milletin kültürüyle çok sıkı ilişkili bulunmakta, diğer yandan adın insan için taşıdığı değere de ışık tutmaktadır (Aksan, 2015: 115).

Aksan'ın kişi adlarının dil bilimi açısından önemi konusunda ele aldığı hususlar şu şekilde özetlenebilmektedir:

İster ön ad, ister soyadı, isterse takma ad gibi ögeler olsun bu adlarda büyük ölçüdeki değişmelerdir.

Kişi adlarının, dilin belli dönemlerinde dildeki yabancılaşma ya da öze dönmeyi yansıtır nitelikte olmasıdır.

Kişi adlarının her dilin sözvarlığının yanı sıra, bir başka sözvarlığı oluşturmalarıdır (2015: 123,124).

2.4. Yer Adları ve Türklerde Yer Adı Verme Gelenekleri

İnsanoğlunun, gereksinimleri doğrultusunda, diğer kişilerle ve çevresiyle olan ilişkileri geliştikçe, coğrafya önem kazanmış, buna bağlı olarak da yer kavramı daha işlevsel olmuştur. Tarih boyunca insanların yer uğrunda kendi canını, malını yitirdikleri görülmektedir. Bir yer sahip olma, hem o yerin bütününe güç yetirebilme hem de o yeri diğer yerlerden ayırt edebilecek işaretleri koyma yetenekleriyle ilgilidir. Bunlardan ilki ekonomik ve siyasî, ikincisi kültürel gelişimi gerekli kılmıştır (Karpuz ve Kurgun, 2003: 575).

Yer adı, dil bakımından özel addır. Dolayısıyla yer adının her özel adda olduğu gibi, tek olanı işaret etme özelliği vardır. Bu bakımından yer adı ilgili coğrafî nesneyi gösteren bir etiket durumunda, adda kullanılan sözcük, sözlük anlamından sıyırılmış bir durumdadır (Karpuz ve Kurgun, 2003: 575).

Tanoğlu'ndan aktaran Levent Kurgun'un belirttiği üzere beşerî yerleşme olarak kabul edilen, insanların oturdukları münferit mesken, çiftlik, köy, kasaba ve şehir, geçici veya devamlı, toplu veya dağınık, büyük veya küçük bütün bu yerleşmeler veya yerleşme tesisleri (orun)'dur. Tabii olarak bunlara verilen ad da orun adı (yerleşim yeri adı) olarak kabul edilmelidir. Kurgun'a göre yer adı ile yerleşim yeri adı farklı kavramları karşılamaktadır. Yer adı ile yerleşim yeri adını işaret etmek yanlıştır (2007: 736).

Kurgun'un görüşünden anlaşıldığı üzere insan tarafından tesis edilen, bir gecelik olsa bile mesken tutulan yerin adı (şehir, köy... vs.) yerleşim yeri adı olarak adlandırılmalıdır. Ancak genel olarak dil bilmicilerinin orun adı veya yerleşim yeri adı terimlerini kullanmayıp yer adı terimini tercih ettikleri görülmektedir.

Bilindiği üzere 1071 yılında Malazgirt zaferi ile beraber Türk boyları Anadolu'yu kendilerine yurt tutmuş ve yerleştikleri bölgelere kendilerine özgü adları vermişlerdir. Ama aslında Anadolu, bu tarihten önce de bir Türklerin yerleştiği bir coğrafyadır ki Roma ve Bizans dönemlerinde Peçenek ve Kuman- Kıpçak gibi Hristiyan Türk boyları Bartın'dan başlayarak Kuzey Karadeniz sahili ile Doğu ve Orta Anadolu'nun bazı bölgelerine yerleşmişlerdir (Gülensoy, 1996: 693).

Bir yere ad vermenin gerçek itkisi bilinmezse de, ad vermede etkili faktörler bilinebilmektedir. Mehmet Süme, Bolu'da yer adları ile ilgili makalesinde Türklerde yer adı verme geleneklerini şu şekilde sıralamıştır:

Oğuz boy adlarının yer adı olarak alınması,

Kişi adlarının yer adı olarak alınması,

Dinî hayatla ilgili yer adları,

Yapılan meslekler ile ilgili yer adları,

Yerleşim yeri ve çevresine ilişkin özelliklerin belirtildiği yer adları,

Yerin bir başka yere göre durumunu belirleyen yer adları,

İklim ve bitki örtüsüne bağlı olarak verilen yer adları,

Su ile ilgili yer adları,

Hayvan adlarının yer adı olarak belirlenmesi,

Renk ve yönlerin yer adı olarak belirlenmesi,

Viran/ören, kale ve hisarlar (2010: 268).

Bir yerin adı, yeri tarif edip diğer yerlerden ayırt etmeye yardım ettiği gibi yerin tarihini ve bu yerde devamlı veya geçici olarak yaşayanların dili, dini, kültürü ve yaşam tarzını da belirtmeye yardımcı olmaktadır. Anadolu Türk yurdu olmadan önce Roma ve Bizansların hâkim oldukları bir yerdi. Dolayısıyla şu an Türkiye cumhuriyetinin sınırlarının içinde yabancı adları taşıyan yerlerin bulunması doğal bir durumdur. Türklerin Anadolu'da yerleştikten sonra bazı yerlere kendilerine has adları verdikleri hâlde bazı yabancı yer adları varlığını sürdürmüş, ama yine de Türkler bu yabancı yer adlarını Türkçeye uydurmaya çalışmışlardır.

2.5. Kişi Adları ve Türklerde Kişi Adı Verme Gelenekleri

İnsanoğlu genellikle kişiler, nesneler ve olaylara ad koymaya eğilimlidir ki tanımadığı kişilerin, bilmediği nesnelerin ve olayların adlarını merak etmektedir. Bu adları bilmek ve onları anlamak sureti ile bu merakı gidermektedir.

Özel adlar, sadece onları taşıyan kişi, yer, yemek... vs. için önemli olmamakta olup bir toplumun kültürünün ve tarihinin öğrenilmesi, bu adların geçirdiği değişmelerin takip edilmesi ve bunları yorumlamak için de önem taşımaktadır.

Örnek'in belirttiği üzere ad, insanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanında büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simgedir. Bunun için yeni doğan bir çocuğa gelişi güzel bir isim koyulmamakta; adın taşıdığı, karşıladığı ya da içerdiği anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterilmektedir. Aynı zamanda ad, insanın dinsel varlığını da simgelemektedir. İnanılır ki adın anlamı, bu adı taşıyana geçmektedir. Örneğin; bir çocuğa "Demir" adı verildiğinde, bu işin psikolojik temelinde, çocuğun demir gibi sağlam ve dayanıklı olması isteği ve inancı yatmaktadır (2000: 148).

Bir kişiye verilen ad özenle seçilmektedir. Bu adın seçiminde birkaç etken vardır. Çocuğun doğduğu gün, ay, mevsim; doğum yapılan yer, doğum sırasındaki olaylar, birine karşı duyulan hayranlık, şükran duyguları; ailenin varsıllığı veya yoksulluğu; moda; kültür gibi etkenler adın seçilmesinde önemli bir yol oynamaktadır (Örnek, 2000: 149).

Aksan, aşağı yukarı her toplum için geçerli olan, belirttiği ad koyma yolları şöyle özetlemektedir:

1. Dinsel adlar koyma

2. Ünlü kişilerin, saygı ve minnet duyulan kimselerin ad ya da soyadlarını koyma

3. Destanlarda, söylencelerde, masallarda geçen adları koyma

4. Yer adlarını, coğrafya adlarını, tarihsel olay ya da kavim, boy adlarını koyma

5. Güzel, hoşa gidecek adlar türetme

6. Beğenilen, sevilen hayvan ve bitki adlarını koyma

7. Beğenilen, sevilen roman kahramanlarının, tiyatro ve sinema sanatçılarının adlarını koyma (2015: 116,118).

Aydil Erol ise "Adlarımız" adlı kitabında ad koymada etkili etkenler ile ilgili daha ayrıntılı bir sınıflandırma yapmıştır:

1. Zıt anlamlı olan baba- oğul adları

2. Bitki, çiçek vb. adlar ile ilgili olanlar

3. İnci boncuk adları

4. Eş sesli adların birleşmesiyle oluşanlar

5. Eş anlamlı adların birleşmesiyle oluşanlar

6. Akarsular adlarını alanlar

7. Peygamber adlarını alanlar

8. Yiyecek adları ile ilgili olanlar

9. İçecek adları ile ilgili olanlar

10. Yer adı ve hayvan adları ile ilgili olanlar

11. Müzik terimleri ile ilgili olanlar

12. Gök cisimleri ve doğa olayları ile ilgili olanlar

13. Coğrafî adlar ile ilgili olanlar

14. Aynı harf ile başlayan baba- oğul adları

15. Aynı anlama gelen kardeş adları

16. Sayıları ifade eden adlar

17. Aynı harf ile başlayan baba- kız adları

18. Zıt anlamlı kardeş adları

19. Eş anlamlı anne- oğul, baba- oğul adları

20. Renk adları ile oluşanlar

21. Kafiyeli kardeş adları

22. Dinî terimler ile ilgili olanlar

23. Taş, kaya adları ile ilgili olanlar

24. Kumaş adları ile ilgili olanlar

25. Birkaç adın arka arkaya gelmesiyle ayrı anlam ifade eden adlar

26. Aynı harfler ve aynı heceler ile başlayan kardeş adları

27. Aile bireylerinin adlarının baş harfleri ile oluşturulan adlar (2010: 26,31).

Ad, gerek kişisel gerekse toplumsal karakteriyle, yaşam düzeninin en önemli simgelerinden biridir. Bunun için her toplumda ad verme geleneği en önemli kültürel etkinliklerdendir. Her millette olduğu gibi Türklerin de kendilerine özgü bir ad verme geleneği vardır.

Türklerde ad verme geleneği hakkındaki bilgiler genel olarak ya destanlardan ya da Dede Korkut Hikâyeleri'nden edinilmektedir. Abdülkadir İnan'ın belirttiği üzere destanlara göre Türkler, çocuklara doğum sırasında gördükleri nesnelerin, o günlerde meydana gelen önemli olayların adlarını vermektedir. Bunun yanında güneş doğarken doğan çocuklara *Güngördü, Gündoğdu*; koyunların ağılına kurt saldırdığı gece doğan çocuklara *Kurtgeldi, Kurtbeg, Kurt* gibi isimler verilmekte, çocukları yaşamayan kimseler çocuklarına *Dursun, Yaşar, Binyaşar, Ölmez, Mengütemür* gibi adlar koymaktaydı. Anne ve baba tarafından verilen ad geçicidir. Gerçek ad yiğitlik çağına gelip avda ve ya savaşta kahramanlık gösterdikten sonra boyun büyük kamı tarafından verilmekte, bu gerçek adı alan yiğit, boyun üyesi olarak ilan edilmekteydi (1958: 492).

Orhan Acıpayamlı, Türklerde ad verme geleneklerinden bahsederken şu bilgileri sunmaktadır: Çocuğun adı ya doğumdan önce ya doğum sırasında ya da doğumdan sonra seçilmektedir. Eğer anne ve baba çocuğun adı için kararsız kalmışsalar, düşündükleri adlar ufak kâğıt parçaları üzerine yazarak, büküp bir torbanın içine atmakta, torbadan ilk çekilen kâğıdın üzerinde yazılı ad, çocuğa verilmekte, ya da Kur'an-ı Kerim sayfaları bir insan adına rastlayıncaya kadar çevirilip çocuk bu adla anılmaktadır. Bunun yanı sıra çocuğa belli günlerde ad verilmez, bazı aileler kutsal saydıkları (Pazartesi, Çarşamba, Perşembe, Cuma) günlerinde ad verir. Çocuğa ad vermenin zamanı Türklerde bir boydan bir boya ve bir şehirden bir şehre farklılık göstermektedir. Bazıları güneş doğmadan, bazıları 24 saat sonra, bazılar birkaç gün sonra, bazıları 3 gün sonra, bazıları bir hafta sonra, bazıları 10 gün sonra, bazıları 3 hafta sonra, bazıları 40 gün sonra, bazıları 3 ay sonra, bazıları 6 ay sonra, bazıları bir yıl sonra (Oğuz Türkleri), bazıları yıllar sonra (Kırgız Türkleri) çocuğa ad vermektedir. Ancak Türk Medenî yasası'nın 39. maddesine göre çocuk bir ay içinde nüfusa kaydedilmek zorundadır. Üstelik fıkıh kitaplarında çocuklara doğumlarından sonra en geç 7 gün içinde ad verilmesinin gerektiği yazılmaktadır (1992: 2,5).

Türklerde küçük çapta da olsa daha önce seçilmiş olan ad, çocuğa ad koyma amacıyla düzenlenen toplantı sırasında verilmektedir. Bu toplantıya çağırılan hoca, müftü veya dinselliğiyle tanına saygın kişi –çocuğun dedesi veya babası da olabilir- ezan okumakta ve çocuğun kulağına adını üç kez söylemektedir. Sonra da yemek yenmekte ve hediyeler verilmektedir (Örnek, 2000: 149).

Faruk Sümer de "Türk Devletleri Tarihinde Şahıs adları" adlı kitabında Türklerde ad verme geleneklerinden bahsederken Dede Korkut destanlarında, Oğuzlar devrinde "bir oğlan baş kesmez ve kan dökmez ise ad koymazlardı" denildiğini söyleyip ancak böyle bir gelenek

belki henüz boy hayatı geçiren küçük topluluklar için düşünebildiğini belirtmektedir. Sümer'in belirttiği diğer ad verme gelenekleri şu şekilde sıralanabilmektedir;

çocuklara doğar doğmaz adın verildiğine dair haberlerin bulunması,

çocuğa doğduğu yer (şehir, dağ, ırmak vb.) adının verilmesi,

çocuklarını birbiri arkasından kaybeden kimsenin sonradan doğan çocuğa *Atsız, Turan, Turmuş, Tursun, Satılmış* gibi adları vermesi,

çocuklara başka soy ve kavimlerin adlarının verilmesi (1999: 17,20).

Türkler tarih boyunca çeşitli milletler ile iç içe yaşamışlardır. Dolayısıyla aralarında kelime alışverişi olmuştur. Kişi adları, yer adları gibi özel adlar da alışverişe dâhil olmuştur.

Dünya kurulduğundan beri insanoğluna birer ad verilmiş, "Âdem, Havva, Hâbil, Kabil... vb." isimleri binlercesi takip etmiştir. Her millette olduğu gibi Türklerde de farklı dönemlerde farklı isimler alınmıştır. Örneğin; Hun Türklerinin hakanı Attila'nın adının Gotça "Etil- nehir kenarı" adından geldiği söylenmektedir. Nedeni de Attila'nın bir nehir kenarında doğmuş olmasıdır. Bundan sonra Köktürklerin kağanları ve vezirleri ile komutanlarının adlarının özbeöz Türkçe olduğu görülmektedir. Örneğin; Költigin, Bilge. Köktürklerden sonra ortaya çıkan Uygur Türkleri'nin kükümdar adları içinde Çince ve Budizm terminolojisinden alınmış ön ek ve unvanlar bulunmaktadır. Türklerin İslâm dinini kabul etmelerinden itibaren İslâmî terminoloji ağır basmaya başlamış, Türkçe isimlerden

önce Arapça sıfatlar eklenmiştir. Selçuklular döneminde de Farsça isimler moda olmaya başlamıştır (Gülensoy, 1994: 5).

Türkler, yabancı dillerden bir kelime/ ad aldıklarında genellikle Türkçe kurallarına adapte etmektedirler. Örneğin; Arapçadan *alınan* أحمد- *Aḥmed > Ahmet (TT.),* محمد- *Muḥammed > Muhammet/ Mehmet* (TT.) adlarının sonundaki /d/ ünsüzü Türkçeye geçince /t/ olmuştur. Adların Türkleştirmesi ile ilgi bir örnek daha; yine de Arapçadan alınan, bağlı tā ile *biten* حكمة- *Ḥikme > Hikmet* (TT.), عصمة- *ʿisme> İsmet* (TT.) gibi adların sonundaki kapalı/ bağlı tā (ـة) Türkçeye geçince (t)- açık tā (ت) olmuştur. İlgi çekici olan durum ise İsmet ve Hikmet gibi adların Türkçeleştirilmiş şekli (حكمت- عصمت) ile tekrar Arapçaya geçmesi ve Arap dünyasında yaygın bir şekilde özel ad olarak kullanılmasıdır.

Anlaşıldığı üzere gerek yer adı gerekse kişi adı, ikisi bir milletin tarihi, coğrafyası, kültürü, bakış açısı ve yaşam tarzını belirlemektedir. Bunun için bir dilin özel adları incelenecekse, bu dilin tarihi ve coğrafyası da incelenmelidir.

3. TÜRK-ARAP İLİŞKİSİ VE TÜRKÇE-ARAPÇA DİL İLİŞKİLERİ

Türklerin İslâm kaynaklarında Etrāk, Türk ve Türkmen olmak üzere üç tabir ile anıldığı görülmektedir. Etrāk, sızma yolu ile İslâm ülkelerine gelerek hilafet merkezinde görev alanlara; Türk, müstakil devlet hâlinde olanlara; Türkmen, Oğuzlara denmektedir (Kafesoğlu, 1992: 238).

Emevīler döneminde Müslüman Araplar, Suriye ve İran'ı hâkimiyetleri altına alarak Maveraünnehir bölgesine kadar ulaşmışlardır. Seyhun ve Ceyhun nehirlerinin arasındaki bölgede Türkler yaşamaktaydı. Bu şekilde Araplar ile Türkler ilk temasa geçmişlerdir (Savrun, 2018: 240).

Türklerin Müslümanlarla ilk ilişkileri, Nihavend savaşından sonra İran'ın fethi ile beraber başlamıştır. Ancak Cāhilīyye devrindeki Arap şairlerin kendi şiirlerinde Türklerin askerî özelliklerini ve kahramanlığını övmeleri ve onları "Türk" kelimesiyle anmaları dikkat çekicidir. Bilindiği gibi o zamana kadar Türkler, Sakalar veya Hunlar olarak tanınmışlar ve VI. yüzyıldan sonra Köktürkler sayesinde tarih sahasında "Türkler" olarak tanınmaya başlamışlardır. Böylece "Türk" teriminin ilk olarak Araplar tarafından kullanıldığı ileri sürülmektedir (Güngören, 2004: 5,6). Bu durum, Arapların Türkleri İslamiyet'ten önce de tanıdıklarını göstermektedir.

Türkler ile Arapların İslâm öncesinde birbirlerini tanıma yollarından biri ticarettir. Geçmiş dönemlerin en önemli ticaret güzergâhı olan İpek Yolu'nun bölümleri çeşitli Türk kavim ve devletlerinin hâkimiyeti altında kalmıştır. Ticaret yolu üzerindeki şehirlerde Arap tüccarları, Türk tüccarları veya Türk köleler ile karşılaşmış olabilirler ve ticaret yolu ile bu ilişkiler gelişmeye başlamıştır (Kitapçı, 1988: 64,65). Mekke'den yola çıkan ticaret kervanları, Orta Asya'dan gelen İpek Yolu tüccarları ile Basra ve Bahreyn'de görüşmekteydiler. Mekke'nin zengin tüccarları alışverişlerinin büyük kısmını İpek Yolu'nun tüccarları ile yapmaktaydılar. Bu durumdan anlaşılacağı üzere Araplar,Türkleri Cāhilīyye devrinden beri tanımaktadırlar (Kitapçı, 1995: 294).

Bunun yanında da Aʿşā ve Nābiga'nın yazdıkları şiirler, Arapların Türkleri daha Cāhilīyye devrinde tanıdıklarının kanıtıdır. Aslında Göktürklerin Sāsānīler ile ilişkileri ve Yakın Doğu'da aktif bir rol oynamaları göz önüne getirilirse bu tanımın nedenleri doğal olduğu

anlaşılacaktır. Bu ilişkilerdir ki Hz. Peygamberin Türklerden bahsetmesi mümkün olabilmiş ve bazı hadislerin sıhhati bir tereddüde sebep olmamıştır. Bununla beraber sahihleri de, uydurmaları da İslâm dünyasının Türklere karşı duygularını göstermek itibariyle her iki cinsi de tarihî bir kıymet taşımaktadır. Buna rağmen Arapların Türkler ile ilişkileri hakkında bu kayıtlar önemli bir şey ifade etmemektedir. Türkler ile Araplar arasındaki asıl ilişkiler Emevîler zamanında başlamıştır (Turan, 1964: 465).

Çelik'ten aktaran Baskın'ın belirttiği üzere Türklerin ve Türkçenin Orta Doğu'daki varlığı çok eski zamanlara dayanmaktadır. Emevîlerin ilk halifesi Muaviye (661-680), Horasan komutanı Ubeydullah ibn Ziyad tarafından Buhara'dan getirilen 2000 okçudan oluşan ilk Türk asker taifesini Basra'ya yerleştirmiştir. Aynı dönemde Şam'daki sarayda da görev alan Türkler, daha sonra Basra'dan, Haccac ibn Yusuf döneminde bir garnizon olarak kurulan Horasan'ın yeni eyalet merkezi Vasıt'a nakledilmişlerdir (2012: 46).

VII. yüzyıldan itibaren Türkler, ilk Müslüman fetihleriyle birlikte İslâm şehirlerine doğru gruplar hâlinde gelmeye başlamışlardır. VIII. yüzyılda ise Orta Doğu'ya sızmalar yoluyla küçük gruplar hâlinde gelmişlerdir. Bu yolla gelen aileler Irak başta olmak üzere, Suriye ve diğer Orta Doğu ülkelerinde yerleştirilmiştir (Kafesoğlu, 1992: 238).

Türkler, Emevîler döneminden itibaren Arapların hizmetine girmişlerdir. Araplar, dayanıklı Türk savaşçılarının maharetlerinden fetihlerde faydalanmak istemişlerdir. Ancak Emevîler döneminde Türkler, Emevîlerin Arap olamayanlara karşı siyaseti nedeniyle, yüksek mevkilere ulaşamamışlardır. Bu durumdan faydalanmak isteyen Abbāsîler, devletini kurumak için Türkleri kendilerine daha yakın tutmuşlardır. Abbāsîler döneminde Türklerin nüfuzu daha çok güçlenmiştir. Hatta birkaç kere Türkler kendi devletini kurup bağımsızlığını ilan etmişlerdir.

Araplar ve Türkler çok uzun bir süre iç içe yaşamışlardır. İki millet arasında farklı alanlarda etkileşimin gerçekleşmesi gayet doğaldır. İslamiyet'i Kabul eden ve Araplarla bir araya gelen Türkler, Müslüman Arapların yaşam tarzı, kültürü, dilinden etkilenmişlerdir. Tabiî ki etkileşim iki taraflı olduğu için Araplar da Türklerden etkilenmişlerdir. Birbirinden çok uzak yerlerden bir araya gelen iki halk arasındaki etkileşim dilde çok belirgin olarak görülmektedir.

Arapça, Türklerin İslamiyet'i Kabul etmelerinden itibaren Türkçeyi etkilemeye başlamıştır. İşte bu dönem Arapça kökenli sözcüklerin Türkçeye geçmeye başladığı dönemdir. Arapçanın Türkçeye etkisi Osmanlı Devleti'nin egemenliği ile beraber, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin yıkılması ile bitmiştir (İşler, 1997: V).

Türkçe- Arapça dil ilişkilerinin temelinde Müslümanlık vardır. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri ile birlikte bu iki dil arasında başta dinî olmak üzere birçok alanda sözcük alışverişi başlamıştır. İslamiyet'i kabul eden Türkler, Kur'an-ı Kerim'in dilini din dili olarak kabul etmişlerdir. Bu değişim sadece sözcük ödünçlemede kalmamış, aynı zamanda Arap alfabesi de kullanılmıştır. Türkçenin Arapça ile ikinci ilişki sahası ise kültür sahasıdır. Arapça, Müslüman Türk devletlerinde sadece din dili olarak kalmamış, aynı zamanda önemli bir bilim ve kültür dili olarak yerini almıştır. Başta tıp, matematik, astronomi ve edebiyat olmak üzere farklı alanlarda önemli sayıda Arapça eser kaleme alınmıştır. Bunun yanında özellikle Osmanlı medreselerinde Arapça bilim dili olarak etkili olmuştur (Akar, 2010: 12,13).

Farklı dil ailelerine mensup olan Arapça ila Türkçe arasındaki etkileşim dikkat çekicidir. Araplar ile Türkler arasındaki uzun bir geçmişe dayanan yakın münasebatların sonuçlarının biri Türkçede çok sayıda Arapça kökenli ödünç sözcüğün bulunmasıdır. X. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Arap alfabesi ile yazılan Türkçede ödünç sözcük bakımından ilk sırayı Arapça almaktadır.

Aslında diller arasındaki sözcük alışverişi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Yeryüzündeki bütün diller ihtiyaç duydukları, çoğu zaman, kendi dillerinde bulunmayan kimi sözcükleri birbirlerinden almışlardır. Yabancı dillerden sözcüklerin, sözcük çevirilerinin, deyimlerin ve terimlerin alınması ödünçleme olarak adlandırılmaktadır. Diğer dillerden alınan bu sözcüklere de ödünç sözcük, alınma sözcük, misafir sözcük, yabancı kökenli sözcük denilmektedir. Yeryüzünün bütün dilleri şu ya da bu ölçüde, başka dillerle sözcük alışverişinde bulunmuştur (Eker, 2013: 139).

Ödünç sözcükler, bir dile sözlü ve yazılı olmak üzere iki yoldan girmektedir. Sözlü yolla giren ödünç sözcükler o dilin ses yapısına uydurulmaya çalışılmaktadır. Hatta halk etimolojisi yoluyla semantik olarak dile mal edilmeye çalışılmaktadır. Yazı yoluyla bir dile

geçen yabancı sözcüklerin fonetik olarak kendilerini diğer yolla giren sözcüklere göre korudukları görülmektedir (Oğuzhan, 2003: V).

Türkçeye Arapça kökenli sözcükler geçtiği gibi Arap lehçelerine de Türkçe sözcükler geçmiştir. Diğer bir deyişle Arapça Türkçeyi etkilediği gibi, Arapça kadar olmasa da, Türkçe de Arapçayı etkilemiştir. Araştırmalar Suriye Arapçasında 3000, Mısır Arapçasında 900, Sudan Arapçasında 300 ve Irak Arapçasında 250 Türkçe kelime bulunduğunu göstermiştir (İhsanoğlu, 1998: 19).

Türk- Arap kültürel ilişkilerinde Arap ülkelerinin Memlūk ve Osmanlı yönetiminin altında kaldığı dönemlerin ayrı bir önemi vardır. Prochazka'nın belirttiği üzere Modern Arap lehçelerindeki ödünç sözcüklerin sayısının Osmanlı hâkimiyetinin altında kalış süresi ve yoğunluğu ile doğru orantılıdır. Buna göre Türkçeden Suriye ve Mısır Arapçalarına yaklaşık 800- 1500 civarında sözcük geçmişken Irak, Libya, Tunus, Cezayir ve Sudan gibi Türk hâkimiyetinin altında daha kısa bir süre kalan Arap ülkelerinin lehçelerine 200-500 civarında sözcük geçmiştir. Ayrıca sadece dolaylı olarak Türk hâkimiyetinin altında kalan Arap Yarımadası'nın lehçesinde 200'den az sayıda Türkçe sözcük bulunmaktadır (2005: 191,192).

Türkçenin Arapça üzerindeki etkisi özel adlar, yer adları, aile adlarının yanı sıra Arapça kurallara göre kurulan Türkçe fiiller, Arapça kurallar ile çokluk yapılan Türkçe sözcükler ve Arapça atasözleri düzeylerinde de görülmektedir. Aşağıda Arap lehçelerine geçen bazı Türkçe sözcükler belirlenmektedir:

Özel adlar:

Arapçada / ـة /ile biten sözcükler, Osmanlı Türkçesinin etkisiyle /ت/'li olup Arap lehçelerine yeni biçimiyle geçmiştir. Bu adlar, Mısır lehçesinde sıkça görülmektedir. Irak, Libya ve Tunus lehçelerinde de bu adlara rastlanmaktadır. Bu isimler, *Ḥikmet-*حكمت, *Himmet-*همت, *'İffet-*عفت, *'İzzet-*عزت,' *Ismat-*عصمت, *Behcet-*بهجت gibidir. Bunun yanı sıra /ي/- /ī/ ile biten adlar, fehm-فهم ve ʿAdl-عدل gibi Arapça kelimelere ī eki getirilerek Osmanlı Türkçesinde özel adlar kurulmuştur. Bu adlar Osmanlı Türkçesinin etkisiyle Arapça lehçelerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu adlar, *Fethī, Fehmī, Ḳadrī, 'Adlī, Ḥamdī, Remzī* gibidir. Türkçenin baskın olduğu dönemlerde asıl ada tanıtıcı ad ekleme

âdeti Mısır, Libya, Irak gibi ülkelere girmiştir. *Mehmet Nedim, Salim Fahrī, Aḥmed Fuad* gibidir.

Yer adları:

Tunus'ta A*gacık, Aksaray, Mescid Derviş Bāşā, Karakuş, Altun Köpri, Han'ul-cumruk;* Mısır'da *Bulak, Demerdaş, Medresetü'l Orman*; *Fas'ta Başalik, Sabunji*; Irak'ta *Karagol* gibidir.

Aile adları:

Irak'ta *Çadırcı, Karagollī, Kazancī*; Mısır ve Suriye'de *Şūrbacī*: birkaç Arap ülkesinde *Yazıcī.*

Arapça kurallara göre çokluk yapılan Türkçe sözcükler:

Başākīr (peşkirler), darāvīş (dervişler), devālīb (dolaplar), afandiyye (efendiler).

Arapça kurallara göre kurulan Türkçe fiiller:

Başla-: beleşe (başladı), ybelliş (başlıyor) (Kaymaz, 2011: 70,72).

Arap atasözlerinde Türkçe sözcükler:

İllī yicī fī'r-rīş baḫşīş (Bedene değil; tüylere gelen zarar bahşiş/önemsizdir), *Ummu ʿayyāşe ve ʿamil bāşā* (annesi ekmek satıyor, o ise paşa gibi davranıyor) gibidir (Mohammad, 2013: 200,201).

Geçen örneklerde görüldüğü üzere Türkçeden Arapçaya geçen sözcükler bir takım değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikler, bu örneklerde belirgin olduğu üzere, ses düzeyinde gerçekleştiği gibi anlam düzeyinde de gerçekleşebilir.

Diller arasındaki sözcük alışverişinde alıcı dil, genel olarak aldığı unsuru ses ve anlam bakımından etkilemek. Ödünç unsur üzerinde yapılan değişiklikler bazen o kadar derin

olmaktadır ki aslî biçim ve anlam ile verildiği dildeki biçim ve anlama göre büyük ayrılıklar göstermektedir (Karaağaç, 2004: 21).

3.1. Mısır'da Türk Varlığı

Mısır'da Türk varlığı Tolunoğulları Devleti ile başlamıştır (868- 905). Bundan sonra İhşīdīler (935- 969), Eyyūbīler (1171- 1250), Memlūkler (1250- 1517), Osmanlılar (1517- 1882) sırayla devam etmiştir. Mısır'da Türk varlığı yaklaşık bin yıl kadar sürmüştür. Bunun için Türk kültürü Mısır'ın her döneminde bir şekilde kendisini göstermiştir desek yanlış olmayacaktır.

868-905 yılları arasında Mısır'da hükmü sürdüren Tolunoğluları Devletinin kurucusu Tolunoğlu Ahmet'in Buhara asıllı bir Türk olan babası Tolun, Halife Me'mûn döneminde önemli kumandanlardan biriydi. Babasının ölümünden iki yıl sonra Bizans'a karşı yapılan seferlerin merkezi olan Tarsus'a giden Ahmet b. Tolun, muhtemelen Müstaīn-billah'ın halifeliğinin ilk yılında Sāmerrā'ya dönüp halifenin güvenini kazanarak sarayda nüfuzlu kişiler arasında yer almıştır. Ardından Mısır Valisi Bayık Bey'in vekili olarak Mısır'a girmiş olup hânedanın temellerini atmıştır (Özkuyumcu, 2012: 41,233).

Abbāsīler zamanında halife kendi otoritesini güçlendirmek amacıyla Türkleri kendine yakın tutmuştur. Bu zamanlarda Türkler devlette yüksek mevki sahibi olmuştur. Mısır'da Türkler devletin askerî gücünü oluşturmaktaydı. Bağdat'taki Abbāsī Halifeliğinde merkezî otoritenin zayıfladığında Mısır'ın valisi olan Tolunoğlu Ahmet bağımsızlığını ilan ederek Mısır'da ilk Türk devletini kurmuştur. 37 yıl devam eden Tolunoğulları devleti 905 yılında yıkılmıştır. Sonucunda Mısır'da yeniden Abbāsī hâkimiyeti başlamıştır (Yüce, 2009: 93).

Mısır'daki Tolunoğularının dönemine ait en önemli iz Tolunoğlu Ahmet tarafından yaptırılan İbn Tolun Camii'dir. Kahire'de Cebelyeşkür adlı tepe üzerinde bir ulucami şeklinde yaptırılan bina günümüzde Mısır'da esas biçimini koruyan en eski camidir. Camideki pâyelerden birinin üzerinde yer alan orijinal kitâbe vakfiye metnini ihtiva etmekte ve düz kûfî ile yazılmış olarak binanın tamamlanma tarihini (265/879) vermektedir. Yapıya ait diğer bir kitâbe ise Kahire İslâm Sanatları Müzesi'nde bulunmaktadır. Makrīzī'nin belirttiği üzere cami bu tarihten üç yıl önce yapılmaya

başlanmıştır. Daha sonra (1077) Fatîmî Halifesi Müntasır-Bilah ve (1296-97) Memlûk Sultanı Lâçin tarafından camide önemli tamirat yapılmıştır (Abouseif, 1999: 416).

Tolunoğulları Devleti'ni takip eden bir Türk devleti olan İhşîdî Devleti, Muḥammed ibn Tuğç tarafından kurulan hânedandır. Fergana hükümdar ailesine mensup olan Muḥammed ibn Tuğç'nun dedesi Cuf, Bağdat'a gelip Halife Mu'tasım'ın hizmetine girmiş bir Türk kumandanıydı. Muḥammed ibn Tuğç, Halife Razı-billah döneminde Mısır valiliğine atanmış olup Abbâsî Devleti'nde merkezî otoritenin zayıfladığı dönemlerde bağımsızlığını ilan etmiştir. İhşîdî Devleti tek başına bağımsız bir devlet olsa da Müslüman bir devlet olduğu için sembolik olarak Abbâsî Devleti'ne bağlı kalmıştır. Muḥammed ibn Tuğç ölümünden sonra yerine o sırada 15 yaşında olan oğlu Unucur, Unucur'dan sonra Ebü'l-Hasan Ali yerine geçti. Ancak gerçek iktidar sahibi saltanat naibi olan Kāfûr el-İhşîdî idi. Muḥammed ibn Tuğç'un ardından yönetime devam eden Kafur'un ölümüyle beraber devlette büyük bir otorite boşluğu olmuştur ve Fatımîler, İhşîdîlere saldırıp 969 yılında İhşîdî Devleti'ne son vermişlerdir (Yüce, 2009: 94,95).

İhşîdîler, Tolunoğullarını bir bakıma taklit etmiş olup yönetim sistemini ve devlet kurumlarını aynı şekilde devam ettirmişlerdir. İhşîdîlerin döneminde ibadet yerlerine büyük bir önem verilmiş, camilerde tamirat yapılmış ve yeni camiler inşa ettirilmiştir. Bunların arasında Kāfûr el-İhşîdî tarafından Mukattam dağı eteklerinde yaptırılan el-Fukaʿī camiidir. Üstelik Mısır'da yapılan ilk mihrap olmak üzere caminin ortasında bir mihrap yaptırmıştır. Bunun yanı sıra bu dönemde birçok çarşı yaptırılmış, ilmî meclisler de büyük bir önem kazanmıştır (Ma'mūn, 2009: 37-44). Hem Tolunoğulları hem de İhşîdîler döneminde sarayda Türkçe konuşulduğu bilinirse de bu dönemlere ait bugünümüze herhangi yazılı bir eser ulaşmamıştır.

İhşîdîlerden sonra Mısır'da 1171 yılında üçüncü Türk devletini kuran Eyyūbîlerdir. Devletin adı, hânedanın kurucusu olan Selâhaddin ibn Yusuf ibn Eyyūb'un babası Necmeddin Eyyūb ibn Şādî'den gelmektedir. Aslında Eyyūbî ailesi Türk- Kürt- Arap karışımıdır. Nuri Yüce'nin belirttiği üzere bu hânedanın geçmişi Hezbâniyye (Kürt) aşiretinin Revvādîyye koluna dayanmaktadır. Revvādîlerin atası Revvād ibn Müsennā el-Ezdî, Yemen Araplarından olup 758 yılında Halife Caʿfer el-Mansūr'un emriyle Basra'dan Azerbaycan'a iskân edilmiş; orada Kürtlerle aynı bölgede kalan bu aile kürtleşmiş; daha

sonra 11. yüzyılın ikinci yarısında Selçukluların hizmetine girerek Türkleşmiş; böylece Türk- Kürt- Arap karışımı bir aşiret olmuştur (2009: 95).

1168/69 yılında Fatımîlere, Haçlı tehlikesine karşı, yardım etmek üzere yeğeni Salâhaddin ile Mısır'a giden Şîrkû Fâtımî Halifesi tarafından vezir olarak tayin edilmiş, ancak iki ay sonra ölmüş ve onun yerine Salâhaddin getirilmiştir. Salâhaddin Eyyūbī kısa bir sürede devletin bütün kurumlarına hâkim olmuş, Zengīlere bağlı bir emîr olarak Mısır'ı yönetmeye başlamıştır. Bundan sonra Fātımīlerin Şiilik baskısına son verip Fātımī hilâfetini kaldırmıştır. 1174 yılında Nureddin Zengī'nin vefatından sonra bağımsızlığını ilan eden Salâhaddin Eyyūbī, Mısır, Dımaşk, Halep, Şam (Suriye, Lübnan, Ürdün, Filistin), Meyyafarıkıyn (Silvan), Cebel, Sincar, el-Cezire, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Hasankeyf, Āmid, Kuzey Irak, Hicaz, Yemen ve Libya topraklarını içine alan büyük bir devlet kurmuştur. Eyyūbīler döneminde Kahire, İskenderiye, Dımaşk, Halep, Musul ve Hama İslâm dünyasının en önemli ilim merkezleri hâline gelmiştir (Yüce, 2009: 96,97).

Mısır'da konuşma ve yazı dili olarak Arapçanın kullanılmasına rağmen sarayda, orduda ve hatta bazı halk kesimlerinde Türkçe kullanılmıştır. Ancak bu dönemden kalan Türkçe yazılı eser yoktur. Buna karşı Yağmur ibn İsa el-Ukberi, ibn İldüzmiş, Zeyneddin Yusuf ibn Karaca gibi Türk âlim ve şairler tarafında Arapça eserler kaleme alınmıştır.

1250 yılında yıkılmış olan Eyyūbī Devleti'ni takip eden dördüncü Türk devleti Memlūk Devleti'dir. Memlūk Devleti 1250- 1517 yılları arasında, Mısır ve Suriye'de 300 yüzyıla yakın hüküm süren devlet olup Türk devletleri tarihi içinde uzun ömürlü devletlerden biridir. Memlūk Devleti, tarih kitaplarında 1250- 1382 yılları arasında yöneten Bahrī Memlūkler ve 1517 yılına kadar yöneten Burcī Memlūkler olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

Son Eyyūbī sultanı Turanşah, Bahrī Memlūklerina karşı tavır alınca, onlar da kendi aralarında anlaşarak onu öldürüp yerine sultan Melik Necmeddin Salih'in dul eşi Şecerüddürr'ü sultan ve Memlūklerdan İzzeddin Aybek'i ordu komutanı tayin etmişlerdir. Bundan sonra Şecerüddürr Aybek ile evlenip ona sultanlığı devretmiştir. Bundan sonra Aybek, Musul hâkimi Bedreddin Lülü'nün kızı ile nişanlanmıştır. Bu nedenle eşi Şecerüddürr onu öldürtmüş, birkaç gün sonra da kendisi öldürülmüştür. Tahta Aybek'in

yerine çocuk yaştaki oğlu Nureddin Ali geçti. İki yıl sonra Bağdat Moğollar tarafından alınınca ve Abbāsī Halifesi öldürülünce Mısır'ın emîrleri Moğol tehlikesine karşı durabilen bir lider olarak Kutuz'a saltanatı teklif etmişlerdir. Bunun neticesinde sultan Ali tahttan indirilerek Kutuz sultan ilan edilmiştir. Sultan Kutuz, hazırladığı büyük bir ordu ile, Moğolları durdurmak amacıyla Suriye'ye gidip Ayn-ı Cālūt denen yerde Moğollar ile savaşmışlar, Kutuz ve Baybars'ın sayesinde Memlūk ordusu savaşı kazanmıştır. Baybars, Kutuz'un kendisine Halep nâibliğini vermediği ve yakın arkadaşı olan Aktay'ı öldürten Aybek ile işbirliği yaptığı için Mısır'a dönerken arkadaşları ile beraber onu öldürmüşlerdir. Böylece Memlūk Devleti'nin sultanı Baybars olmuştur. Baybars, Türk- İslam tarihinin kaydettiği en önemli asker ve devlet adamlarındandır. Baybars öldükten sonra yerine oğlu Nāsireddin Berke geçmiş, ancak kendi isteğiyle tahttan çekilmiş ve yerine Baybars'ın diğer oğlu Sülemiş geçmiştir. Bahrī Memlūkları 1382 yılına kadar yönetmeye devam etmişlerdir. 1382 yılından itibaren Çerkez asıllı olan Burcī Memlūkları hüküm sürmüşlerdir. Ancak bunlar da, dil ve kültür açısından Türkleşmiş olduklarından, devlet içindeki Türk geleneği ve karakteri aynı şekilde korunarak devam etmişlerdir (Yüce, 2009: 98,104).

Memlūk devrinde bilginlere çok önem verilmesinin yanında çoğunluğu Türklerden oluşan Memlūk ordusunun Ayn-ı Cālūt'ta Moğolların ordusunu yenmesi, Türklerin saygınlığını bütün İslam dünyasında zirveye çıkarmıştır. Hem Türklere hem de Türklerin diline saygı, sevgi ve ilgi gösterilmiştir. Bunun sonucunda Mısır'da ve Suriye'de Türkçeyi iyi derecede bilen Arap dilcileri tarafından Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Kıpçak Türkçesini tanıtan sözlük ve gramer kitapları kaleme alınmıştır. Ayrıca fıkıh, atçılık, okçuluk, edebiyat gibi farklı alanlarda Türkçe ile eserler yazılmıştır. Bunun yanında da Türk bilginleri tarafından Arap dilinde eserler yazılmıştır.

1517 yılında Ridāniye Savaşı'nda Yavuz Sultan Selim, Memlūk ordusunu yenerek Kahire'yi ele geçirerek Mısır'ı Osmanlı topraklarına katmıştır. Seyyid Muḥammed es-Seyyid İslâm Ansiklopedisi'nde sunduğu bilgilere göre Yavuz Sultan Selim Kahire'deyken önce Memlūk ileri gelenlerinden yararlanmak istemiş, Eski idare sistemi hakkında bilgi toplatmış, Memlūk emîrleri mevkilerinde bırakmaya özen göstermiştir. Yavuz Sultan Selim, Mısır'da Osmanlı düzeninin kısa bir sürede kurulamayacağını anlayınca Mısır'ın eski teşkilâtının ıslah edilmesi yoluna gitmiştir. Mısır'ın ilk beylerbeyliğine Memlūk asıllı Hayır Bey getirilmiş ve yanına güvenilir Osmanlı beyleri verilmiştir. Bundan sonra Mısır'ın muhafazası için 3000 kadar muhafız tayin edilmiştir (2004:XXIX, 563,567).

Mısır'da Osmanlı hâkimiyeti inişli çıkışlı bir seyir takip etmiştir. Merkezden uzak olan Mısır'ın yönetiminde merkezî idarenin etkisi bazen azalmış, bazen yerel bir güç ve otorite olma özelliğini fetihten sonra da kaybetmeyen Memlūk beylerinin nüfuzu yüzünden sathî kalmış, bazen de valilerin isyanları ile kopma noktasına gelmiştir. XIX. Yüzyıl ile başlayan ve I. Dünya Savaşı'na kadar devam eden süreç ise Osmanlı Devleti için Mısır'ın tedricî olarak kaybedilmesi sonucunu doğurmuştur. 1798 yılında Fransa'nın Mısır'ı işgal etmesiyle ilk defa yabancı bir devlet tarafından Osmanlı Yönetimi'ndeki bu topraklar tehdit edilmiştir. Üç senelik devam eden Fransa'nın işgalinin 1801 yılında bitmesiyle Mısır, siyasî açıdan karmaşık bir döneme girmiş ve Mehmet Ali Paşa 1805 yılında Mısır'ın Valiliği'ni ele geçirmiştir. 1805-1830 yılları arasında Mısır, Osmanlı Devleti'ne bağlı mümtaz eyalet olmaktan öte Doğu Afrika'da hâkimiyet sağlayan bir güce dönüşmüştür. Bu güçten cesaret alan Mehmet Ali Paşa, bağlı olduğu İstanbul'daki padişahla mücadeleye girişmiştir. 1831- 1841 yılları arasında da devam eden bu mücadele sonunda; İngiltere ve Rusya gibi uluslararası güçlerin de devreye girmesiyle Mısır 1841 yıllında özerk bir vilayet hâline gelmiştir. Mısır'ın yönetimi ise yıllık vergi vermek kaydıyla Mehmet Ali Paşa hanedanına bırakılmıştır. 1867- 1873 tarihli fermanlarla Mısır valileri Hidiv unvanını alarak Mısır'da yarı bağımsız bir idare kurmuşlardır. 1882 yılında Osmanlı Devleti, İngiliz işgali karşısına ancak siyasî kanallardan Mısır üzerindeki hukukunu korumaya çalışmıştır (Koltuk, Şeker, Albayrak vd., 2012: 5,6).

Mısır'da yaklaşık bin yıl kadar süren Türk varlığı Osmanlı Devleti'nin çökmesi ile bitmemiş olup Mısır'ın sokaklarında bulunan Türk Şehitliklerinin, bu dönemlerden kalan camilerin mimarîsinin, bazı yemeklerin, Mısırlılar'ın adları ve soyadlarının, sokakların adlarının içinde kendisini bir şekilde korumaya devam etmektedir. İki millet arasındaki bin yıl kadar süren doğrudan etkileşim, iki farklı kültürü birleştirerek bunları bölünmez hâle getirmiştir.

3.2. Memlūkler Döneminde İlmî Hareket

1250-1517 yılları arasında Mısır ve Suriye'de hüküm süren Memlūk Devleti'nde parlak bir ilmî hareket meydana gelmiştir. Memlūk Devleti'nde, sultanlar başta olmak üzere, devletin büyük adamları ve emîrler ilim ve ulema ile ilgilenmişlerdir. Sultanlar ve emîrler çok sayıda medrese yaptırmışlardır. Bu medreselerde bütün görevliler ve okuyanların ihtiyaçları için geniş vakıflar tahsis edilmiştir. Bu medreseler günümüze kadar ulaşmıştır.

Kahire ve Dımaşk şehirleri yaklaşık iki buçuk asır süren Memlûkler döneminde, sadece bu devletin değil, bütün İslâm dünyasının en önemli iki ilim merkezi hâline gelmiştir. Çünkü devletlerini, İslâm dünyasının Moğol istilası altında, tarihinin en önemli krizini yaşadığı bir sırada kurabilen Memlûk sultanları, kendilerine sığınan Müslümanlara kucak açmışlardır. Sığınanlar arasında Doğu İslâm dünyasının en iyi bilim adamları bulunmuştur. Bu bilim adamlarının katılmasıyla Memlûk Devleti'nin başşehri, kütüphaneleri yıkılan İslâm dünyasının en önemli kültür merkezi Bağdat'ın yerini almıştır. Abbāsī Hilâfeti'nin Memlûklerin himayesinde Kahire'de yeniden kurulması, Memlûk başkentini İslâm dünyasının en önemli siyasî merkezi hâline getirmiştir. Bunun sonucu olarak hem Doğu İslâm dünyasından hem de Endelüs ve Kuzey Afrika İslâm ülkelerinden gelen bilim adamlarının sayısı artmıştır (Yiğit, 1994: 28).

Memlûk Devleti'nde halk dili Arapça iken saray dili Türkçe idi. Halk, saraya, dolayısıyla hükümdarlarına ve devlet adamlarına, halka karışan askerlere yakınlaşmak ve onların dilini anlayabilmek amacıyla Türkçe öğrenmeye gayret göstermiştir. Bunun sonucu olarak Türkçeyi iyi bilen Arap dilcileri tarafından Araplara Türkçe öğretmek için gramer ve sözlükler kaleme alınmıştır. Bununla yetinmemekle beraber bu dönemde edebiyat, din, askerlik ve baytarlık alanlarında da çok önemli eserler yazılmıştır.

Mısır'da Memlûk sahasında yazılan edebiyat, din, siyaset, atçılık, okçuluk gibi alanlardaki eserler Kıpçak ağzına değil, döneminin standart diline ait eserlerdir. Bu yazı dilinin Harezm Türkçesinden çok az farkı vardır ve o da Harezm Türkçesi gibi Karahanlı ile Çağatay Türkçeleri arasında bir geçiş dönemini temsil etmektedir. Harezm eserleri Karahanlı Türkçesine daha yakınken Memlûk sahasında yazılan eserlerin dili Çağatay Türkçesine daha yakındır. Memlûk döneminde yazılan gramer ve sözlükler de çoğunlukla standart diline aittir. Ancak zaman zaman Kıpçak ve Türkmen ağzı özellikleri görülmektedir (Ercilasun, 2016: 382).

Memlûk döneminde bilginlere çok değer verilmiştir. Sadece bu değil, bazı sultan ve emîrlerin de kendi eserleri vardır. Örneğin; Kansu Gavrī'nin Türkçe ve Arapça şiirleri bulunmaktadır. Alemeddin Ebū Mūsā Sence et-Türkī el-Borlī el-Davadārī el-Sālihī, Cemāleddin Ebu'l-Mehāsin Yūsuf ibn Aḥmed el-Yağmurī, Aḥmed ibn Musa ibn Yağmur el-Celdek, Aydemir Abdullah et-Türkī, Baybars el-Mansurī, Bilik ibn Abdullah el-Kıpçakī,

Bedreddin el-ʿAynī ve İbn Kutluboğa gibi bu dönemde yetişen Türk asıllı bilginlerin sayısı hiç az değildi. Bu bilginlerin bazıları hem Türkçe hem de Arapça eserler yazmıştır.

3.2.1. Bedreddin el-ʿAynī (ö. 855/1451)

Koçkuzu'ya göre tam künyesi Ebū Muḥammed (Ebü's-Senā) Bedreddin Mahmūd ibn Aḥmed ibn Mūsā ibn Aḥmed el-Aynī'dir. Memlūk döneminin ilmî hareketinin önemli temsilcilerindendir. 1361 yılında doğan el-ʿAynī (1991: 271), Türk Memlūklerinin son zamanlarında doğmuş olup ömrünün büyük bir bölümünü Çerkes Memlūkler döneminde geçirmiştir.

İmān Ömer Şükrī'ye göre Bedreddin el-ʿAynī adıyla tanınan bilginin tam künyesi Bedreddin Ebū Muḥammed Mahmūd ibn Aḥmed ibn Mūsā ibn Aḥmed el-Huseyinī ibn Yūsuf ibn Mahmūd'dür. Ayıntab'da 1360 yılında doğmuştur. İlme değer veren bir ortamda büyüyen el-Aynî henüz 9 yaşındayken kadı olan babası ve başka hocalardan fıkıh öğrenmiştir. Gençlik çağına gelince Ayıntab'ın farklı medreselerinde fıkıh, hadis ve dil dersleri görmüştür (2002: 17).

İbn Tağrıberdi'den aktaran Amin'in belirttiği üzere Ayıntab'da doğup büyüyen, Mısır'da yaşayıp ölen Bedreddin el-Aynī, Hanefi fakihi, tarihçi, hadis ve dil âlimidir. Esmer tenli, kısa boylu, sakallı, Türkçeyi iyi derecede bilen, el yazısı güzel, hızlı bir şekilde yazabilen bir âlimdir (Amin, 2009: 6,10).

Arapça ve Türkçe olmak üzere iki dile hâkim olan el-ʿAynī, 8 yaşına gelmeden hafız olmuştur. Ayrıca 19 yaşındayken ilk eseri olan "*Melāḥü el-Alvāḥ*" adlı kitabı yazmıştır. Mahmud'a göre el-ʿAynī'nın küçük yaşına rağmen elde ettiği başarı dikkat çekicidir. Zira henüz 22 yaşında olan el-Aynī, aynı yaşıtlarına göre iki veya dört kat ilim tahsil edebilmiştir (2010: 19).

ʿAynī'nin büyük dedesi 14. yüzyılın başlarında Ankara'dan göç edip Halep'e yerleşmiş ve orada babası doğmuştur. Aynī ise Ayıntab'da (Gaziantep) doğmuştur. Bilim ile ilgilenen bir aileye mensup olan Aynī ilk tahsilini memleketinde yapmış, Ayıntab kadısı olan babasından fıkıh öğrenmiştir. Halep'te Cemāl el-Malatī ve Kudüs'te Alā es-Sīrāmī'den ders almıştır. Daha sonra es-Sīrāmī adlı hocasıyla Kahire'ye gidip oraya yerleşmiştir

(Koçkuzu, 1991: 271). el-ʿAynī'nin ders aldığı bazı büyük hocalar şunlardır: Zeyneddin el-ʿıraḳī, Siraceddin el-Balḳīnī, İsa ibn el-ḫās el-Sermārī, el-Şaraf Muḥammed ibn Muḥammed. Bu hocalardan başka el-ʿAynī'nin gittiği her şehirde ders aldığı büyük hocalar da vardır.

El-ʿAynī meslek hayatında farklı yerlerde çalışmış ve farklı görevler üstelenmiştir. el-ʿAynī, erken yaşta babasının yerine kadılık yapmıştır. Ayrıca Ayıntab'ın farklı medreselerinde öğretmenlik yapmıştır. Kahire'ye gittikten bir süre sonra el-ʿAynī, orada bilim sahasında adını duyurmaya başlamış ve yöneticiler nezdinde itibar kazanarak farklı görevlere getirilmiştir. Şükrī'nin belirttiği gibi Berkūkiyye Medresesinde bir süre öğretmenlik yapmış, sonra Emîr Çerkes el-Halīlī'nin emriyle görevinden alınmıştır (2002: 19). El-Aynī, el-Melikü'z-Zahir Berkuk tarafından tarihçi Makrizi'nin yerine Kahire muhtesibliğine tayin edilmiştir. Bu görevinden birkaç defa alınan ve tekrar tayin edilen el-ʿAynī H. 803'te el-Melikü'n-Nasır tarafından daha çok Memlūk sultanlarının kurmuş olduğu vakıfların idaresiyle görevli bir kurum olan nazirü'l-ahbaslığa (evkaf nazırlığı) getirilmiştir. Bu zamanlarda Mahmūdiyye Medresesi'nda fıkıh okutmaya başlamıştır. Sultan el-Malikü'l-Mu'yyed tahta çıktığında evkaf nâzırlığından alınmış ve bir süre sonra bu göreve tekrar getirilmiştir. Sultan el-Mu'yyed Şeyh'in Küçük Asya elçisi olarak çalışmıştır (Koçkuzu, 1991: 271).

El-ʿAynī'nin üstlendiği müderrislik, muhtesiblik, evkaf nazırlığı, elçilik ve kadılık görevlerinin yanında hadis, fıkıh, dil ve tarih alanlarında Türkçe ve Arapça onlarca değerli eser yazmıştır. Bu eserlerin bazıları aşağıda sıralanmaktadır:

Hadis alanındaki eserleri: *'Umdetu'l-ḳari' fī Şerhi'l-Buḫarī, Nuḫbetu el-Efkār fī Tanḳiḥ Mabânī el- Aḫbār fī Şerḥ Ma'anī el-Āṣâr Lil-Taḥavī, Mabānī el-Recāl fī Şerḥ Ma'anī el-Āṣār Lil-Taḥavī, Şerḥu Sünen İbn Davūd, el-'elm el-Heyyib fī Şerḥi el-Kelām et-Tayyeb.*

Kuran bilimleri alanındaki eserleri: *el-Ḥavāşī alā Tefsir el-bağavī, el-Ḥavaşī alā Tefsir İbni el-Leys, el-Ḥavaşī alā el-Kaşşāf lil-Zamaḫşarī*

Fıkıh alanındaki eserleri: *el-Bineye fī Şerh-i el-Hideye, Ramz el-Ḥak'ik fī Şerḥ-i Kenzi'l-Daḳa'iḳ, ed-Dürar ez-Zahire fī Şerḥi el-Beḥār ez-Zaḫera, el-Mesā'il el-Bedriyye el-Munteḫebe min el-Fatāvī ez-Zahiriyye, el-Mustagma' fī Şerhī el-Magma', Menḥetü es-Slük*

fī Şerhî Tüḥefti el-Melük, Şerḥi el-Manâr fī el-Usul, Ğurar el-Afkār fī Şerh-i Dürar el-Beḥār lil-Fatva alā el-Mezhib el-Arba'a.

Dil alanındaki eserleri: *Şerḥ-i Teshīl ibn Malik, el-Ḥavāşī alā Şerḥ-i el-Elfiyye l'ibn Malik, Melāmiḥ el-Arvāḥ fī Şerḥ-i el-Arvāḥ, el-Şavāhid el-Kübrā, el-Fuāid fī Şerh-i el-Bāb, Muḳadima fī'l-ʿArūz, Muḳadima fī et-Tasrīf, Tezkere Neḥeviyye*

Tarih alanındaki eserleri: *Ikdü'l-Cuman fī Tarihi Ehli'z-Zaman, Muḫtasar Ikdü'l-Cuman, Muḫtasar Tarih Dimeşḳ el-Kabīr, Keşfü'l-Lisām 'an Sireti İbni Hişām, Siretü'l-Aşraf Barsbay, Siretü'l-Mu'ayyed Şeyh, Siretü'l-Enbiya', Şerhü Sireti Moġoltay, es-Seyf el-Muhannad fī sireti'l-Melik el-Mu'ayyed, el-Ravd ez-Zahir fī Sireti el-Melik ez-Zahir.*

El-Aynī'nin, bu eserlerin yanında Arapça şiir ve vaiz kitapları ve birkaç Türkçe eseri de vardır (Şükrī, 2002: 24). Türkçe eserlerinin arasında şunlar vardır: el-Muḫtaṣar'ın Türkçeye çevirisi (Kudūrī'nin Hanefī fıkhına dair eseri), Tārîḫu'l-ekâsire (İran hükümdarlarının biyografilerine dair eser) (Koçkuzu, 1991: VI, 272).

3.2.1.1. ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān Kitabı

Adı "İnsanlık Tarihinde İnci Dizisi" anlamına gelen ve "Tārīḫu'l-Badrī" veya "Tārīḫu'l-Aynī" adıyla bilinen ʿIḳdü'l-Cumān fī Tārīḫi ehli'z-Zamān genel tarih kitabıdır ve Bedreddin el-Aynī'nin en önemli eserlerinden biridir. El-Aynī, bu kitabı gençlik çağındayken yazmaya başladığını belirtmiştir. Bu kitabın tam ne zaman yazılmaya başlandığı belirsizse de H. 850 yılında (yazarın vefatından 5 yıl önce) tamamlandığı bilinmektedir.

Bu eserin çeşitli kütüphanelerde dağınık hâlde pek çok nüshası vardır. Tam nüshaları ile kısmen eksik olan bazı nüshaları Topkapı Sarayı Müzesi (III. Ahmet) ve Beyazıt Devlet (Veliyyüddin Efendi) Kütüphanelerinde bulunmaktadır (Tomar, 2000: 26). Şükri'nin kitabında belirttiği eserin nüshaları şunlardır: 1. Nüsha: 19 ciltten oluşan, III. Ahmet el yazma nüshasından fotokopi çektirilen, Kahire- El Yazma Eserler Enstitüsü'nde mikrofilm şeklinde muhafaza edilen nüsha, 2. nüsha: 69 ciltten oluşan, Veliyyüddin Efendi el yazma nüshasından fotokopi çektirilen, Kahire- Dārü'l-KütübKütüphanesi'nde mikrofilm şeklinde muhafaza edien nüsha, 3. nüsha: 28 ciltten oluşan, M. 1358 yılında yazılan Kahire- Dārü'l-

Kütüb Kütüphanesi'nde muhafaza edilen nüshadır. Bu nüshaların yanı sıra farklı yerlerde dağınık halde nüshalar da vardır. Paris Millî Kütüphanesi'nde birkaç bölüm, Kahire-Dārü'l-KütübKütüphanesi'nde M. 1873 yılında yazılan 6 cilt, el-Ezher Kütüphanesi'nde 3 bölüm, Türkiye- Helebī Abdullah Kütüphanesi'nde eserin 2. bölümü, Süleymaniye Kütüphanesi'nde 6 bölüm, Astana- Es'ad Efendi Kütütphanesi'nde birkaç bölüm, Belgrad-Şarkiyat Çalışmaları Enstitüsü'nde birkaç bölüm bulunmaktadır (2002: 9,10).

Bu eser iki bölüm olarak değerlendirilmektedir. Birinci bölümde dünyanın yaratılışı, coğrafyası, peygamberlerin tarihi, eski Mısır, İran, Yunan ve Arap tarihiyle hicrete kadar gelen İslâm tarihinden bahsedilir. İkinci bölümde ise olaylar hicretten itibaren kronolojik olarak düzenlenmiş ve Hz. Peygamber'in hayatı, Hulefa-yi Raşidīn, Emevīler ve Abbāsīler dönemi sırayla Moğol istilası ve Memlūk dönemine kadar anlatılmış; Mısır, Suriye, İran ve Maveraünnehir'de kurulan İslâm devletleri hakkında bilgi verilmiştir

El-Aynī, tarihin belli bir dönemini işleyen tarihçiler gibi sıradan bir tarihçi değildi, bu asırda yaşayan çoğu Müslüman tarihçiler gibi ansiklopedikti. El-Aynī, Ikdü'l-Cuman fî Tarihi Ehli'z-Zaman adlı kitabında Hz. Âdem döneminden başlayarak H. 850 yılına kadarki olayları işlemiştir. Kendi kitabında sundukları, bütün insanlık tarihini kapsayan bir bakış mahiyetindedir (Mahmud, 2010: 17).

El-Aynī, sadece olaylar ve haberleri kaydetmekle yetinmemiş, verdiği bilgileri yorumlamış ve eleştirmiştir. Söz konusu eser, yazarının devlette büyük mevkilere getirildiği, Memlūk döneminde gerçekleşen bazı olaylara kendisi tanık olduğu için Memlūk dönemini kapsayan en önemli eserlerden biridir. Çünkü diğer tarih kitaplarına göre Moğollar ile yapılan mücadeleye daha ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Memlūk dönemi ile ilgili bilgilerin yanında Anadolu coğrafyası hakkında da bilgi verilmiştir. Bu eser sadece söz konusu dönem için değil, İslâm tarihi alanında kaleme alınmış olan en önemli eserlerden biri sayılmaktadır.

Türkçeye hâkim olan, Memlûk sultanlarına yakın olan bir yazar tarafından yazılan söz konusu eser Eyyūbī dönemi, Memlūk dönemi, Anadolu, Osmanlılar ve Moğollar ile ilgili bilgiler barındırmaktadır. Dolayısıyla bu eserin içinde kişi adları, kavim adları, yer adları ve nesne adları gibi çok sayıda Türkçe adlar bulunmaktadır.

Eserin tahkikli nüshaları şunlardır:

1. Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik neşir:

(Nşr. Mahmud Rızk Mahmud, Dâru'l-Kütüb ve'l-Vesāiki'l-Kavmiyye, Kahire, 1421/2010)

1. Cilt: Hicri 565-578/ Miladi 1168-1182 tarihleri arası

2. Cilt: Hicri 579-589/ Miladi 1183-1193 tarihleri arası

3. Cilt: Hicri 590-615/ Miladi 1194-1218 tarihleri arası

4. Cilt: Hicri 616-628/ Miladi 1168-1182 tarihleri arası

2. Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik neşir:

(Nşr. Muḥammed Muḥammed Emīn, Kahire 1407-1412/1987-1992)

1. Cilt: Hicri 648-664/ Miladi 1250-1265 tarihleri arası

2. Cilt: Hicri 665-688/ Miladi 1266-1289 tarihleri arası

3. Cilt: Hicri 689-698/ Miladi 1290-1298 tarihleri arası

4. Cilt: Hicri 699-707/ Miladi 1299-1307 tarihleri arası

5. Cilt: Hicri 708-712/ Miladi 1308-1312 tarihleri arası

3. Hicri 815-850/Miladi 1412-1446 yıllarını ele alan 2 ciltlik neşir:

(Nşr. Abdürrāzık et-Tantāvī el-Karmūt, Kahire 1405-1409/1985-1989)

4.Hicri 784-801 yıllarını ele alan tek ciltlik neşir:

(Nşr. İmān ʿÖmer Şükrī, Kahire, 2002)

Türkiye'deki yazma nüshaları şunlardır:

1. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2317

Cildin sonunda müellif hattı olduğu ifade edilmektedir. 431-527 tarihleri arasındaki hadiseleri ele almaktadır. 230 varaktan oluşmaktadır. Bu kısım herhangi bir tahkike konu olmamıştır.

2. Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi, Veliyyüddin Efendi, No. 2374-2396 (23 Cilt)

İstinsah Tarihi: Hicri 891-898 arası.

1. Cilt 395 varak: Âlemlerin yaratılışından Hz. İbrahim dönemine kadar

2. Cilt 383 varak: Hz. İbrahim döneminden Hz. Meryem'e kadar

3. Cilt 175 varak: Hz. İsa döneminden Kureyş'e kadar

4. Cilt 140 varak: Hicri 5'ten Hz. Ebu Bekir'in hilâfet dönemine kadar

5. Cilt 297 varak: Hz. Ebu Bekir'in hilâfet döneminden hicri 20'ye kadar

6. Cilt 293 varak: Hicri 20'den 24'e kadar

7. Cilt 290 varak: Hicri 24'den 38'e kadar

8. Cilt 261 varak: Hicri 39'dan 60'a kadar

9. Cilt 268 varak: Hicri 61'tan 126'ya kadar

10. Cilt 286 varak: Hicri 127'den 150'ye kadar

11. Cilt 210 varak: Hicri 151'den 203'e kadar (204-225 yılları arası olan olaylar eksiktir)

12. Cilt 268 varak: Hicri 226'dan 279'a kadar

13. Cilt 254 varak: Hicri 280'den 330'a kadar

14. Cilt 428 varak: Hicri 331'den 430'a kadar

15. Cilt 433 varak: Hicri 431'den 520'ye kadar

16. Cilt 327 varak: Hicri 521'den 578'e kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin ortalarından başlıyor.)

17. Cilt 220 varak: Hicri 579'dan 620'ye kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin tamamını içeriyor.)

18. Cilt 363 varak: Hicri 621'den 688'e kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin baş tarafından az bir kısmı içeriyor. Bu cildin kalan kısmını Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik içeriyor.)

19. Cilt 198 varak: Hicri 689'dan 707'ye kadar (Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik bu cildin tamamını içeriyor.)

20. Cilt 234 varak: Hicri 708'den 712'ye kadar (Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik bu cildin tamamını içeriyor.)

21. Cilt 243 varak: Hicri 712'den 724'e kadar

22. Cilt 238 varak: Hicri 725'ten 798'e kadar

23. Cilt 387 varak: Hicri 799'dan 850'e kadar (bu cildin 50. varağından sonuna kadar olan kısım tahkik edilmiştir.)

3. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa, No. 454- 457 (4 Cilt)

1. Cilt: Âlemlerin yaratılışından hicri 20'ye kadar

2. Cilt: Hicri 20'den 330'a kadar

3. Cilt: Hicri 330'dan 620'ye kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

4. Cilt: Hicri 620'den 850'ye kadar (Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

4. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Gülnuş Valide Sultan, No. 61-64 (4 Cilt)

1. Cilt: Âlemlerin yaratılışından hicri 20'ye kadar

2. Cilt: Hicri 20'den 330'a kadar

3. Cilt: Hicri 330'dan 620'ye kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

4. Cilt: Hicri 620'den 850'ye kadar (Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

5. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Carullah, No. 1588-1591 (4 Cilt)

1. Cilt 670 varak: Âlemlerin yaratılışından hicri 20'ye kadar

2. Cilt 673 varak: Hicri 20'den 330'a kadar

3. Cilt 755 varak: Hicri 330'dan 620'ye kadar (Eyyūbīler dönemini ele alan 4 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

4. Cilt 836 varak: Hicri 620'den 850'ye kadar (Memlūkler dönemini ele alan 5 ciltlik tahkik bu cildin yarısını içeriyor.)

6. Afyon İl Halk Kütüphanesi, No. 17387.

(H. 1125'te Edirne'de istinsah edilmiş olan bu nüsha 145 varak olup eserin sadece 14. cildini ihtiva etmektedir. Eserin tamamının 19 ciltten oluştuğu ifade edilmiştir.)

Osmanlı dönemi tercümesi (Tercüme-i Tārīh-i Aynī):

1. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Lala İsmail, No. 318-325

(Mirzazāde tarafından yapılan bu tercüme 10 cilt. olup 6 ve 8. ciltleri eksiktir. Birinci cildinde minyatürler bulunmaktadır.)

2. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hacı Beşir Ağa, No. 467-469

Bu çalışmada, Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan ve 23 ciltten oluşan Veliyyüddin nüshası esas alınmıştır[1].

Eser ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları şunlardır:

1. Mahmud Rızq Mahmud tarafından neşredilen ve yorumlanan "*'Ikdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān, Eyyūbī Dönemi*, 2010, Cilt I, II, III, IV., Kahire: Dārü'l-Kütüb". Yazar, kitabın önsözünde ilgili dönemi içine alan el yazmasının bölümleri üzerinde 9 yıl çalıştığını belirtmiştir. Yazar, bu çalışmasında 2 nüshayı esas alarak A nüshası (El Yazmalar Enstitüsü'nün nüshası) ve B nüshası (Dārü'l-Kütübnüshası) olarak adlandırmıştır. A nüshasından 12. bölüm (H. 521-578) ve 13. bölümü (H. 579-620), B nüshasından 21. bölümün 3. cildi (H. 521-578), 1. bölümün 1. cildi (H. 579-592), 17.

[1] Eserin Türkiye'deki yazma nüshaları ile ilgili bilgilere, Yazma Eser Uzmanı Arafat Aydın'ın yardımıyla ulaşılmıştır.
[2] Bu ad ايلتمش biçimi de geçmektedi.

bölümün 2. cildi (H. 592-620), 18. bölümün 1. cildi (H. 621-635) ve 18. bölümün 2. cildini (H. 635-656) incelemiştir.

2. Muḥammed Muḥammed Amin tarafından neşredilen ve yorumlanan "*ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān, Memlūkī Dönemi,* 2010, Cilt I, II, III, IV, V., Kahire: Dārü'l-Kütüb". Yazar, bu çalışmasında en eski nüshayı esas almaya çalıştığını belirtmiştir. Bu kitabın I. ve II. ciltleri için Dārü'l-Kütüb'de muhafaza edilen derlenmiş nüshanın 18. bölümünün 3. ve 4. ciltleri, III. ve IV. ciltleri için Dārü'l-Kütübnüshasının 19. bölümünden 192 yaprak (H. 689-707) , V. cilt için Veliyyüddin Kütüphanesi'nden fotokopi çekilen Dārü'l-Kütübnüshasının 20. bölümü esas alınmıştır. Söz konusu kitapta anlatılan olaylara katılan kişiler ve olayların geçtiği yerler tanıtılmış, Arapça tarihî ve dilsel terimler açıklanmıştır.

3. İman Ömer Şükri tarafından yazılan "*el-Sultan Barkūk: Mü'sis'ü Devleti el-Memâlîk el-cerâkise, Sultan Barkuk: Çerkes Memlūk Devletinin Kurucusu*, 2002, Kahire: Medbūlī" adlı kitap, ʿIkdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamāneserinin (H. 784-801) yıllarını içeren bölümleri ile ilgilidir.

4. Abdulrazıq al-Tantawi al-Karmut tarafından yazılan "Ikdü'l-Cumân fi Tarihi Ehli'z-Zaman- Havādis ve Terācim, 1989, Kahire: ez-Zehrā'" adlı kitapta H. 815- 824 yılları arasındaki olaylar ve olaylara katılan kişiler hakkında bilgi verilmiştir.

5. Abdulrazıq al-Tantawi al-Karmut danışmanlığında yapılan "*Tarih'ü-l Bedr fî Avsâf Ehli'l-l'asr Kitabı- Bedreddin el-Aynî: İnceleme*" adlı doktora tezi, 1994, el-Ezher Üniveristesi. Bu tezde işlenen kitap "*'Ikdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān*" kitabının özetidir.

6. Abdulrazıq al-Tantawi al-Karmut danışmanlığında yapılan "*'Ikdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān Kitabında Bedreddin el-'Aynī'nin Tarihî metodu*" adlı doktora tezi, 2009, el-Ezher Üniversitesi.

7. Abdulfattah Ali Şehata tarafından yazılan "*Kitâbu 'Ikdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamānli-Bedreddin el-Aynî H.784- 801: Tahkik ve İnceleme* " adlı doktora tezi, 1989, el-Ezher Üniversitesi.

8. İslam Yuşa' Musa tarafından yazılan "*'Ikdü'l-Cumān fī Tārīhi Ehli'z-Zamān, Bedreddin el-Aynî H.801- 806 Yılları: İnceleme*" adlı yüksek lisans tezi, 2010, Ürdün Üniversitesi. Bu çalışmada H. 801- 806/ M. 1398- 1403 yılları arasındaki olaylar tahkik edilmiştir.

10. Kazım Yaşar Koparman "*el-Aynī'nin 'Ikdü'l-Cumān'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*", doktora tezi, 1971, Ankara Üniversitesi.

11. Ali Nihat Kundak," *XVIII. Yüzyıl Osmanlı Minyatüründe Yıldızlar ve Burçlar: Tercüme-i Ikdü'l-Cumân fî Târihi Ehli'z-Zamān Nüshalarının Tasvirleri*", doktora tezi, 2011, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Bu çalışmada *'Ikdü'l-Cumān* kitabının Türkçeye çevirilmiş nüshasında bulunan minyatürlerin ikonografyası üzerinde çalışılmıştır.

Zikredilen çalışmaların yanında söz konusu eser ve yazarı ile ilgili makaleler kaleme alınmış, bildiriler sunulmuştur.

4. İNCELEME: ʿIḲDÜ'L-CUMĀN'DA GEÇEN TÜRKÇE UNSURLAR

Bu bölümde eserde tespit edilen Türkçe unsurlar incelenmiştir. Özel adlar (kişi ve yer adları) tarihî gelişimi, leksik-semantik ve yapı bakımından incelenmişken tespit edilen diğer Türkçe unsuların her bir kategorisi, kendisine uygun bulunan şekilde incelenmiştir. Bu araştırmada her kelime bir kere incelenmiştir. Birden fazla anlamda kullanılan, bir kereden fazla geçen kelimeler için ilgili bölüme gönderme yapılmıştır.

Bugünümüz Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının içinde bulunan yerlere işaret eden ve hâlâ kullanılan yabancı yer adları incelemeye alınmış, ancak Sis (bugünkü Kozan), Mıyafarıkayın (bugünkü Silvan) gibi Türkçede kullanılmayan veya Ḥışnu Keyfā (bugünkü Hasankeyf) gibi şimdiki biçiminden çok farklılık gösteren yer adları incelemenin dışında tutulmuştur.

Eserde tespit edilen Türkçe kelimlerinin Türkiye Türkçesindeki anlamı için TDK Sözlüğü'ne; sonra bu kelimelerin Türk Dilinin farklı dönemlerinde izlerini takip etmek üzere şu kayanaklara başvurulmuştur: *Orhun Abideleri, Altun Yaruk, Divânü Lügati't-Turk, Kutadgu Bilig, Kitabü'l-İdrak, Tercüman-ı Türkî ve Arabî, Bulgatu'l-Muştâk, Gülistan Tercümesi, Şecere-i Terakime, Abuşka Lugatı, Dede Korkut, Şeyhî'nin Harnâmesi, Bahşayis Lügatı.*

ʿIkdü'l-Cumān kitabındaki Türkçe unsurlar aşağıdaki sıraya göre incelenmiştir:

1. Kişi adları

2. Yer adları (dağ adları, nehir adları, kale adları, geçit adları, cami adları, okul adları)

3. Kavim adları

4. Unvan ve lakap adları

5. Meslek adları

6. Yiyecek, içecek adları

7. Bitki adları

8. Hayvan/ Kuş adları

9. Ordu, asker, yönetim ile ilgili adlar

10. Fiiller

4.1. Kişi Adları

Aşuḳ Temür عشقتمر/ أشقتمر/ الشقتمر

Bu ad, eserde 42 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	221	16	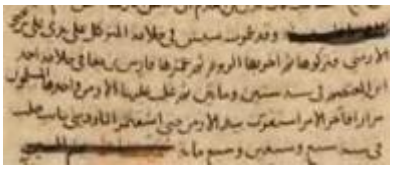 وقد عُمِرت سيس في خلافة المتوكل على يد علي بن يحيى الأرمني، فتركوها، ثم أخربها الروم ثم عمرها فارس بن بغا في خلافة أحمد بن المعتصم في سنة ستين ومائتين ثم غلب عليها الأرمن وأخذها المسلمون مرارًا، في آخر الأمر استقرت بيد الأرمن حتى **أشقتمر** المارديني نائب حلب في سنة سبع وسبعين وسبع مائة.	Sis, el-Mütevekkil döneminde Ali bin Yaḥya el-Armanī tarafından imar edilmiştir. Bundan sonra H. 260 yılında Aḥmed bin el-Muʿtasım döneminde Faris bin Boğa tarafından tahrip edilmiştir. Sonra Ermeniler şehre saldırmışlardır. Ayrıca Müslümanlar birkaç defe şehri ele geçirmişlerdir. Sonunda Sis H. 777 yılında Halep naibi olan **Aşuḳ Temür** el-Mardinī şehri ele geçirinceye kadar Ermenilerin elinde kalmıştır.
22	128	4	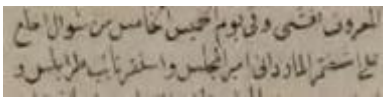 وفي يوم الخميس من شوال أُخلع على **أشقتمر** المارداني أمير المجلس واستقر نائب طرابلس.	Şevval ayında Perşembe gününde Emīr-i Meclis olan **Aşuḳ Temür** el-Mardanī derece alarak Trablus naibi olmuştur.
22	131	10	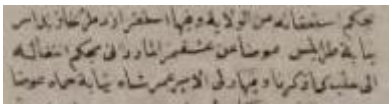 وفيها استقر ازدمر الخازندار في نيابة طرابلس عوضاً عن **عشقتمر** المارداني أمير المجلس بحكم انتقاله إلى حلب كما ذكرنا.	Daha önce belirttiğimiz gibi bu yılda Halep naipliğine geçen Emîr-i Meclis olan **Aşuḳ Temür** el-Mardānī'nin yerine Öz Demür el-Haznedar Trablus naibi olmuştur.

Tablo 1. Aşuḳ Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu ad aşuk+ temür olmak üzere iki adın birleşmesinden oluşturulmuştur. **Aşuk** > Aşık:1) Aşık kemiği, 2) Aşırma anlamlarına gelmektedir (TDK, 2005: 136). **Temür** > demir: 1) Sanayide kullanılamaya en elverişli element, 2) Bu elementten yapılmış, 3) Bu elementten yapılmış parça, 4) Ayakkabı topuğuna veya ayakkabı burnuna aşınmayı önlemek için çakılan, özel olarak yapılmış madenden parça, 5) Güçlü, Kuvvetli, Sert, 6) Çapa anlamlarına gelmektedir (TDK, 2005: 493).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aşuḳ Temür el-Mardanī- عشقتمر المارداني, Özdemür el-Aşuḳ Temürī- ازدمر الاشقتمري, Aḳtemür el-Aşuḳ Temürī- اقتمر العشقتمري, Yolboğa el-Aşuḳ Temürī- يلبغا العشقتمري, Tümentemür el-Aşuḳ Temürī- تمان تمر العشقتمري, Esendemür el-Aşuḳ Temürī-اسندمر العشقتمر, Zeyneddin Mükbil bin Abdullah el-Tavaşī el-Aşuḳ Temürī-زين الدين مقبل بن عبدالله الطواشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcük, tarihî eserlerde "Aşuḳ Temür" birleşik kişi adı olarak geçmezse de, bu adın aluşturulduğu sözcüklerin (aşuk, temür) ya ikisi ya da biri geçtiği görülmektedir.

OA. **Temir**: Demir (Ergin, 2009: 114). DLT. **Aşuk**: İnsanın aşığı, topuğu; topuk kemiği-aşık. **Temür**: Demir (Atalay, 2006: III, 44,598). KB. **Temür**: Demir (Arat, 1979: III, 435). Kİ. **Aşuq**: Aşıq (ayak topundaki kemik). **Temir:** Demir (Caferoğlu, 1931: 7,101). TTA. (اشيق) اشق: **Aşık**- Helm (kask).تمر، تمور، دمر **tëmür, tëmir, temir**: Eisen, Stahl (demir, çelik) Timür kelimesiyle kurulan isimler: **Aşık-timür** (Helm-Stahl: kask- çelik) (Houstma, 1894: 29,34,48,68). BM. تَمُر **temür**: الحديد demir (10b/6). ŞT. **Aşuḳlı**: Aşık kemiği olan, aşık kemikli < aşuḳ-lı. **Temür ḳazuḳ**: kutup yıldızı yönü (Ölmez, 1996: 454). Abuşka L. **Aşuk** اشوق: tapuğa derler ve dirsek kemiğine derler (Atalay, 1970: 18). BL. **Temür**: Demir (Turan, 2001: 167).

Aşuk ve temür sözcüklerinin farklı tarihî dönemlerinde kullanıldığı görülmektedir. M. Th. Houstma'nın *Ein Türkisch-Arabisches Glossar* adlı kitabında *temür* kelimesi ile kurulan özel isimlerin arasında *Aşuḳ Temür* ismi karşımıza çıkmaktadır.

Aşuḳ kelimesi, taranan tarihî eserlerde yuvarlak şelkini korumaktayken Kıpçak sahasına ait olan TTA eseri üzerinde çalışan Houstma tarafından *aşıḳ* olarak okunmuştur.

Temür kelimesi ise *temür, temir, demür* farklı şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Mudrak'a göre **demür,* bütün Türk lehçelerinde demir metalini karşılayan kelimedir. Türk lehçelerinden Moğol lehçelerine **altun* kelimesi ile birlikte **temür* biçiminde geçmiştir. Bu kelime, ilk Türkçe eserlerde görülmektedir. Kül Tigi ve Bilge Kağan yazıtlarında *temir ḳapı* (Demir Kapı) coğrafya adı olarak geçmektedir. *Temir* kelimesine Eski Uugurca Maniheist ve sivil metinlerde rastlanmaktadır. Mahmud Kâşgarlı'da kelime *temür* biçiminde (demir) anlamındadır. İbn Mühenna eserinde (XIV. yy.) *demür*, Rabguzi'de *ṭemür* 'demir, demir çivi', Çağatay Türkçesi döneminde (XV. yy.) *ṭemür* biçimindedir. Harezm dönemi Kutub'da (XIV. yy.) *temür* ve *ṭemür* biçimindedir. Kıpçak Türkçesi eseri Codex Cumanicus'ta (XIV. yy.) *temir* biçimindedir. Eski Osmanlı Türkçesi eserlerinde, XIV. yy. itibaren *demür* biçimindedir. Kelime bütün çağdaş lehçelerde korunmuştur (Çev. Atamaca ve Adzhumerova, 2015: 236). Bu lehçelerden Oğuz grubuna mensup olan Türkiye Türkçesinde söz konusu kelime *demir* biçimindedir.

Aşuk Temür: Bu ad aşuk (telge, miğfer) ve temür sözcüklerinden oluşturulmuş olmalıdır. XIV yüzyılında bu adı taşıyan en ünlü emie el-Mardinī (veya el-Mardanī)dir. Uzun yıllar Haleb naibliği yapmış olan bu emir 1379- 1380'de Berkuk tarafından hapsedilmiş, ama çok geçmeden çıkarılıp sürgün yeri olan Kudüs'e gönderilmiştir (Sümer, 1999: 376).

İl Tutmış [2] التمش

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	147	2	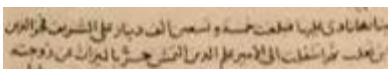 ثم انتقلت (قيسارية جهاركس) إلى علم الدين **التمش** حرَ بالميراث عن زوجته.	Ḳaysariyyetü Çehārkes, ʿalamüddin **İl Tutmış**'a karısından ırs olarak geçmiştir.
21	474	3	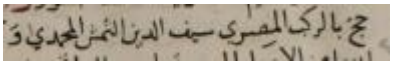 حج بالركب المصري سيف الدين **التُمش** المحمدي.	Seyfüddin **İl Tutmış** el-Muḥammedī Mısırlı kafile ile birlikte hacca gitmiştir.
17	431	21	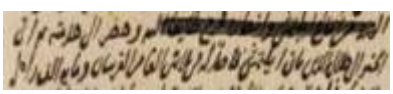 ثم أتى الخبر إلى جلال الدين بأن **ايلتمش** قاصد له في ثلاثين ألفًا من الفرسان ومماية ألف راجل.	Celāleddin'e **İl Tutmış**'ın otuz bin atlı asker ve yüz bin yaya asker ile birlikte kendisine geleceğine dair bir haber ulaşmıştır.

[2] Bu ad ايلتمش biçimi de geçmektedi.

Tablo 2 İl Tutmış

Metindeki anlamı: erkek adıdır.

Sözlük anlamı: bu ad biri isim biri fiil olmak üzere il+ tutmış sözcüklerinin birleşmesinden oluşturulmuştur.

İl: 1) Ülkenin vali yönetimindeki bölümü, vilayet. 2) Şehrin niteliklerini taşıyan büyük yerleşim yeri. 3) Ülke, yurt. 4) Eski Türklerde devlet (TDK, 2005: 951).

Tut-: elde bulundurmak, ele almak (TDK, 2005: 2012).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿalamüddin İl Tutmış- علم الدين التمش, Sefüddin İl Tutmış el-Muḥammedī- سيف الدين التمش المحمدي, Şemseddin İl Tutmış- شمس الدين ايلتمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Birleşik ad olan *İl Tutmış*, taranan tarihî eserlerde özel ad olarak geçmezse de adın oluşturulduğu sözcükler geçmektedir.

OA. **İl**: il, el memleket, ülke, vatan, millet, devlet, halk, devlet düzeni. Tut-: tutmak, yakalamak (Ergin, 2009: 96,117). AY. **İl**: 1. Ülke, memleket, devlet; 2. Hükümdar, han, hakan. **Tut-**: Tutmak, (dinî) emri yerine getirmek (Ölmez, 1991: 95,117). DLT. ايل- **El**: Vilâyet. "بَك اِيلي Beg èli: Beyin buyruğu altında bulunan vilayet" (Atalay, 1986: I, 48). **Tut**: tutmak, yakalamak (Atalay, 1986: IV, 661). KB. **İl:** Memleket, ülke, halk, saltanat. **Tut**: Tutmak. (Arat, 1991: III, 191-471). Kİ. **il**: El, memleket.Tut- (yok), **tutulmaq**: bugünkü manasında, husuf (Caferoğlu, 1931: 38,108). BM. السلام :ءِال (**İl**: Barış, sulh) (12a/8). امسك وضبط :طُطي (Ṭuṭṭı: Tuttı, yerine getirdi) (24b/7). GT. **il**: memleket ve halk. **Tut-**: tutmak, elde etmek, yakalamak, saklamak (Karamanlıoğlu, 1978: 276,380). ŞT. **il**: memleket, ülke, halk. **Tut**-: tutmak, kabul etmek (Ölmez,1996: 379,465).

Örneklerde görüldüğü üzere il ve tut- sözcükleri Eski Türkçe döneminden beri biçimlerini korumaktadır. Anlam bakımından da bir değişiklik fark edilmemiştir. Ancak BM.

kitabında geçen il, barış anlamındadır. Eserimizdeki il kelimesinin barış anlamı ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

İl Tutmış > İl Tutmuş

Er Ḫan ارخان

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	514	21	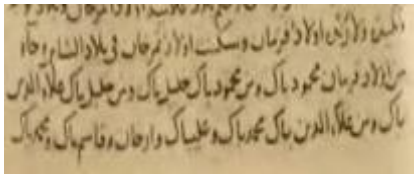 وجاء من أولاد قرمان محمود باك ومن محمود باك خليل باك ومن خليل باك علاء الدين باك ومن علاء الدين باك محمد باك وعليباك و**ارخان** وقاسم باك ومحمد باك.	Karaman oğullarından Mahmud beg, Mahmud beg'den Halil beg'den ʿala'ddin beg, ʿala'ddin beg'den Muḥammed beg, Ali beg, **Er Ḫan**, Ḳasım beg ve Muḥammed beg gelmiştir (doğmuştur).
17	132	6	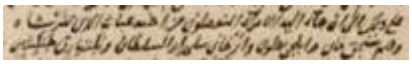 جاء إليه الأمراء المنفصلون عن أخيه غياث الدين تترشاه وهو سنجق خان وايلجي بهلون و**أرخان** سلحدار السلطان وبكتيارق جنكشين.	Onun kardeşi Gıyasettin Tatarşah'tan ayrılan beyler (Sancak Ḫan, İlçi Pehlivan, Sulanın silahdarı olan **Er Ḫan** ve Bektiyarık Cengişi yanına gelmişlerdir.
22	141	7	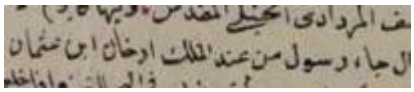 جاء رسول من عند الملك **ارخان** ابن عثمان.	Hükümdar **Er Ḫan** ibn Osman tarafından bir elçi gelmiştir.

Tablo 3. Er Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Er I: 1) Erkek. 2) İşini iyi bilen, yetenekli kimse. 3) Kahraman, yiğit. 4) Rütbesiz asker, nefer. 5) Koca. Er II: Erken (TDK, 2005: 641,642).

Han: 1) Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan, 2) Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan (TDK, 2005: 841).

Eserde bu adı taşıyan kişiler:

Er Ḫan bin Osman- ارخان بن عثمان, Murad beg bin Er Ḫan bin Osman- مراد بك بن ارخان بن عثمان, Ebü Yazid bin Murad beg bin Er Ḫan bin Osmancık- أبو يزيد بن مراد بك بن ارخان بن عثمان جق, Musa Çelepi bin ebü Yazid bin Er Ḫan bin Osmancık- موسى جلبي بن أبي يزيد ابن مراد بك بن ارخان بن عثمان جق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Er- Ḫan)

OA. **Er**: er, adam, insan, yiğit, asker, kişi (Ergin, 2009: 93). AY. **Er**: er,bey, erkek; kişi, kimse (Ölmez, 1991: 93). DLT. **Er**: Er, erkek, adam. **Xan** (Ḫan): han; Türklerin en büyük başbuğu; Afrasyab oğullarına verilen ungun (Atalay, 2006: IV, 148,212). **KB.** Er: erkek, adam. **Ḫan**: han, hükümdar (Arat, 1979: III, 150,174). Kİ. (أَرْ: الرجل) **Er**: adam (Caferoğlu, 1931: 9). TTA. ار **(Er):** Adam. **خان (chan- ḫan):** özel adlarda kullanılır تمرخان (Houstma, 1894: 45,73). ŞT. **Er**: Adam, erkek. Ḫān < Far. خان < ET. ḳan han, hükümdar (Ölmez, 1996: 306,371). Abuşka L. "Kani cihân dâveri **Cengis Han**: Kani cihân hanı Timür Göregan" (Atalay, 1970: 355). BL. **Er**: Erkek, koca (Turan, 2001: 130).

Er kelimesi farklı dönemler boyunca kendi korumuştur. *Ḫan* kelimesinin ilk harfi *ḫ* > *h*'ye dönüşnüştür. Abuşka L. Eserinde han kelimesi hükümdar anlamında kullanılmak, özel isimlere getilerek unvan olarak kullanılmaktadır.

Aştarḫan اشترخان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
10	392	19	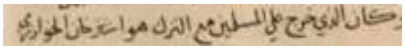 وكان الذي خرج على المسلمين مع الترك هو **اشترخان** الخوارزمي.	Türklerle beraber Müslümalara saldıran **Aştarḫan** el-Harezmî idi.

Tablo 4. Aştarḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Aştarḫan (Hacı Tarḫan): Jankowski'ye göre Aştarhan ~ Acı Tarhan; iki kelimenin birleşmesinden oluşturulmuştur. Birincisi Acı: İslamî bir unvan, Mekke'de hacca giden kişiye söylenir. İkinci kısmı ise Tarḫan: Seçkin kişi anlamındadır. Aştarḫan kelimesi

tamamen Türkçeye uydurulmuştur ki t ünsüzünden önceki c > ş'ye dönüşmüştür ve bu Türkçede çok yaygın bir ses olayıdır (2006: 225).

Jankowski tarafından yapılan bu etimolojinin şüpheli olduğu için Aştarẖan adını Arapça kelime olan Hacı ve Türklerde unvan olarak kullanılan Tarẖan olmak üzere ikiye bölmek uygun görülmemektedir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aştarẖan el-Harezmī- *اشترخان الخوارزمي*

Türk tarihi sözlüğü'nde Buhara Hanlığı maddesinde Aştarẖan Hanedanı'ndan bahsedilmektedir. Buhara Hanlığı: Buhara ve bugünkü Özbekistan dolaylarından hüküm sürmüş Şeybani Hanedanı, Aştarhan Hanedanı (Canoğulları Hanedanı) ve Mangit Hanedanı olmak üzere üç hanedanın yönettiği Türk hanlığıdır (Seyrek, 2021: 61).

Arṭuç عرطوج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	248	12	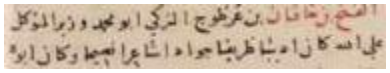 الفتح بن خاقان بن **عرطوج** التركي أبو محمد وزير المتوكل على الله كان أديبًا ظريفًا جوادًا شاعرًا فصيحًا.	el-Mütevekkil ʿala Allahi'nin veziri olan el-Fatḥ bin Ḫaḳan bin **Arṭuç** et-Türkī, hoş bir edip, eli açık ve fasih bir şair idi.

Tablo 5. Arṭuç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Artuç** > ardıç. Ardıç: Servigillerden, güzel kokulu yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık (TDK, 2005: 116).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Feṭḥ bin Ḫaḳan bin Arṭuç et-Türkī ebu Muḥammed- *الفتح بن خاقان بن عرطوج التركي أبو محمد*

Bu sözcüğün geçtiği diğer tarihi eserler:

DLT. **اَرتُج Artuç**: Ardıç. Kaşgarda bu adda iki köy vardır (Atalay, 2006: I, 95). BL. **Ardıc:** Ardıç (Turan, 2001: 116).

Hasan Eren'in "ardıç" sözcüğü hakkında belirttiği üzere bu sözcük Eski Türkçeden başlayarak geçer. Orta Türkçede "artuç" biçimi kullanılır (Eren, 1999: 15).

Arguz [3] ارجوز

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	407	11	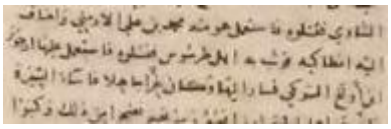 فوثب به أهل طرسوس فقتلوه فاستعمل عليها **ارجوز** بن أولغ التركي	Tarsus'un halkı ona saldırıp öldürmüşlerdir. Onun yerine **Arguz** bin Uluğ et-Türkī getirilmiştir.
12	407	17	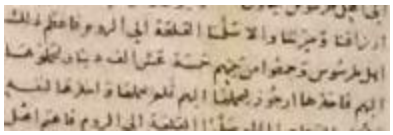 وجمعوا من بينهم (أهل طرسوس) خمسة عشر ألف دينار ليحملوها إليهم (الروم) فأخذها **ارجوز** ليحملها إليهم فلم يحملها وأخذها لنفسه.	Tarsus halkı Rumlara vermek üzere kendi aralarında bir miktar para (15 bin Dinar) toplamışlardır. **Arguz**, onlara vermek için bu parayı almış, ama onlara vermeyip kendine saklamıştır.

Tablo 6. Arguz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arguz bin Uluğ et-Türkī- ارجوز بن أولغ التركي

[3] Bu adın Arapça tarihî kayıtlarda farklı biçimleri geçmektedir; ارجوز، ازجور، ارخوز- Arcuz, Arḫuz, Azcur, Aracuz.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Arguz adı, Besim Atalay'ın Türk adlar kitabı, tarihten alınmış adlar adlı bölümünde yer almaktadır (Atalay, 1936: 11).

Anacur *اناجور*[4]

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	411	18	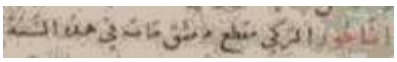 **اناجور** التركي مقطع دمشق مات في هذه السنة.	Dımaşk valisi olan **Anacur** et-Türkī bu yılda vefat etmiştir.
12	414	3	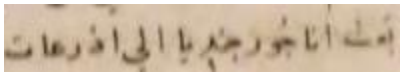 بعث **اناجور** جنديًا إلى اذرعات.	**Anacur**, askerleri Dera'ya göndermiştir.
12	415	3	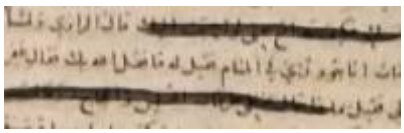 قال الرازي ولما **اناجور** مات رُي في المنام فقيل له ما فعل الله بك فقال غفر لي.	er-Razī dedi ki **Anacur** vefat edince Allah sana ne yaptı? Diye sorulduğuna o da beni bağışladı diyerek cevap verdiğine dair bir rüya görülmüştür.

Tablo 7. Anacur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Anacur et-Türkī- اناجور التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Taranan tarihî eserlerde bu ada rastlanmamıştır.

[4] Bu adın Arapça tarihî kayıtlarda farklı biçimleri geçmektedir: Amacur, Macur, Amagur.

Yazar, Gülnar adını /ج/ cim ile جلنار biçiminde yazdığı gibi Amagur adını da cim ile yazmış olabilir.

Bu adın, Atalay'ın Türk adları kitabında, tarihten alınmış adlar bölümünde Amagur biçimi geçmektedir (Atalay, 1936: 10).

Otamış اتامش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	416	6	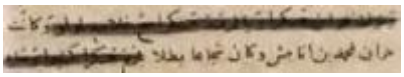 وكانت حران لمحمد بن **اتامش** وكان شجاعًا بطلًا.	Muḥammed bin **Otamış**, Harran'ın valisi olmuştur. Kendisi cesur ve kahraman idi.
12	426	17	 أحمد لما سار إلى الجزيرة ولى موسى بن **اتامش** ديار ربيعة.	Aḥmed, Fırat Adası'na gidince Musa bin **Otamış**'ı Diyar Rabiʿa'ya vali olarak tayin etmiştir.

Tablo 8. Otamış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ota-**: Bitkinin yaprak veya köklerini vererek hastalığı iyi etmeye çalışmak, tedavi etmek (TDK, 2005: 1518).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Muḥammed bin Otamış- محمد بن اتامش, *Musa bin Otamış-* موسى بن اتامش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (ot-a-)

Tarihî kayıtlarda biri ateş, duman diğeri ilaç ve ot olmak üzere üç farklı kelimeden yapılan iki farklı ota- fiili vardır.

OA. **Ot**: Ateş (Ergin, 2009: 107). AY. **Ot** I: İlaç, deva. **Ot** II: Ateş, od (Ölmez, 1991: 107). DLT. **Otamış**: Erkek adlarındandır (Atalay, 2006: I, 96). **Ota-**: Isınmak, odun yakmak; ilaç

yapmak (Atalay, 2006: IV, 444). KB. **Ota-**: Tedavi etmek (Arat, 1979: III, 347). Kİ. **Ot**: 1) Nebat; 2) İlaç; 3) Ateş (Caferoğlu, 1931: 63). ŞT. **Ot**: Ot, bitki (Ölmez, 1996: 433). Abuşka L. **Otluk, otluğ**: Ateş (Atalay, 1970: 88). ŞH. od: Ateş (Timurtaş, 1971: 81). BL. Ot I: Ot, bitki. Ot II/ od: Ateş (Turan, 2001: 155,157).

Otamış kişi adının hangi fiil gövdesinden geldiğini kestirmek oldukça güçtür. Zira iki fiilin tarihî Türk lehçelerinde kullanıldığı görülmektedir.

Sümer'in belirttiği üzere *Otmaış,* erkek adlarındadır. Bu ota- "tedavi etmek" veya uta- "ekin biçmek, budamak" fiillerinin birinden gelmiş olmalıdır. Abbasī devrindeki Türk asıllı büyük emirlerden birinin de bu adı taşıdığı görülmektedir. Hotamış Türkmen oynamağının adının aslı da muhtamelen aynı isimdir (1999: 24).

Erk Yurtsever'in Türkçe Adlar Derlemesi adlı kitabında bu ad geçmektedir. *Otamuş*: Kişi adı (1997: 63).

Bu ad Atalay'ın Türk Adları kitabında da geçmektedir: *Otamış* (1936: 22).

Aġrıtmış اغرتمش

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	417	14	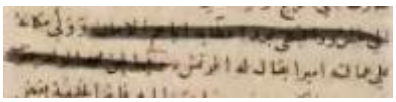 ولى مكانه على عمالته أمير يقال له **اغرتمش**.	Yerine **Aġrıtmış** diye bir emîr vali olarak tayin etmiştir.
12	426	2	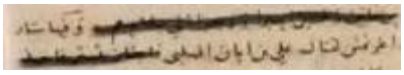 وفيها سار **اغرتمش** لقتال علي بن ابان المهلبي.	Bu yılda **Aġrıtmış**, Ali bin Ebān el-Mühallebī ile savaşmak için gitmiştir.
12	426	5	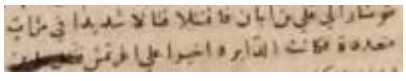 سار إلى علي بن ابان فاقتتلا قتالًا شديدًا في مرات متعددة فكانت الدايرة أخيرًا على **اغرتمش.**	(Aġrıtmış), Ali bin Ebān'a gidip aralarında bir kaç defe büyük savaş çıkmıtır. Sonunda **Aġrıtmış** yenmiştir.

Tablo 9. Aġrıtmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ağrıt-**: Ağrımasına yol açmak (TDK, 2005: 40).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ağrıtmış- اغرتمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (ağrı-t-)

OA. **Aġrı-**: Ağrımak, hasta olmak (Ergin, 2009: 83). DLT. **Agrıt-**: Ağrıtmak (Atalay, 1986: IV, 12).اَغرِتّي **Agrıttı** (agrıtur, agrıtmak) (Atalay, 1986: I, 261). KB. **Aġrıt-:** Aġrıtmak (Arat, 1979: III, 11). Kİ. **Ağrıttı**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 2). BM. **Aġrımaḳ** (الوجع) اغرِمق: Ağrımak (15a/6). GT. **Aġrıt-**: Ağrıtmak, acıtmak (Karamanlıoğlu, 1978: 198). ŞT. **Aġrı-**: Ağrımak; kızmak, gücenmek (Ölmez, 1996: 318). Abuşka L. **Agrıtur**: Ağrıtur (Atalay, 1970: 52). BL. **Aġrı-**: Ağrımak (Turan, 2001: 114).

Ağrıtmış, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Alṭun Ṭaş الطنطاش[5]

Bu ad, eserde 21 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	26	3	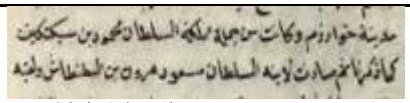 مدينة خوارزم وكانت من جملة مملكة السلطان محمود بن سبكتكين كما ذكرنا ثم صارت لابنه السلطان مسعود هرون بن **الطنطاش**.	Belirtiğimiz gibi Harezm şehri, Sultan Mahmud bin Sebük Tekin'e ait olan arazılarının bir parçasıdır. Ondan sonra oğlu Sultan Mesud Harun bin **Alṭun Ṭaş**.
14	26	6	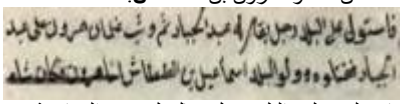 فاستولى على البلد رجل يقال له عبد الجبار ثم وثب غلمان هرون على عبد الجبار فقتلوه وولو البلد اسماعيل بن **الطنطاش**.	Abdulcebbar diye bir adam memleketi ele geçirmiş, sonra Harun'un taraftarları Abdulcebbar'a saldırıp onu öldürmüş ve İsmail bin **Alṭun Ṭaş** vali olarak tayin etmişlerdir.
14	488	12	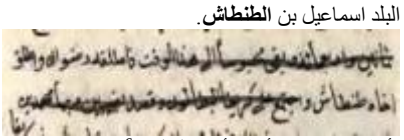 فأطلقه رضوان وأطلق أخاه **طنطاش**[6].	Rıdvan, onu (Kür Boġa'yı) ve onun kardeşi **Alṭun Ṭaş**'ı özgür bırakmıştır.

Tablo 10. Alṭun Ṭaş

[5] Alṭun Ṭaş kişi adının eserde birkaç biçimi geçmiştir: التون طاش/ التنتاش/ التونتاش

[6] Yanlış yazılmış olmalıdır. Doğru olan الطنطاش.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Alṭun** > altın: 1) Kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element; 2) Bu elementten yapılmış; 3) Altından yapılmış sikke; 4) Üstün nitelikli, değerli (TDK, 2005: 83).

Taş: 1) Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde; 2) Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş; 3) Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme; 4) Yapı işlerinde kullanılmak için bu maddeden hazırlanmış malzeme; 5) Mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher; 6) Dama, domino vb. oyunlarda kullanılan metal, kemik, plastik veya tahta parçalardan her biri (TDK, 2005: 1913).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Mesud Harun bin Alṭun Ṭaş - مسعود هرون بن الطنطاش, İsmail bin Alṭuntaş- إسماعيل بن الطنطاش, Mevdud bin Alṭun Ṭaş et-Türkī- مودود بن الطنطاش التركي, eba Sa'id Altun Taş - أبا سعيد التونتاش, Şemseddin Alṭun Ṭaş - شمس الدين الطنطاش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Altun**: Altın. **Taş**: Taş (Ergin, 2009: 84,113). AY. **Altun**: Altın (Ölmez, 1991: 82). DLT. **Altun**: Altın (Atalay, 2006: IV, 22). **Taş**: Taş, kaya (Atalay, 2006: IV, 582). KB. **Altun**: Altın. Taş: Taş, kaya (Arat, 1979: 18,427). Kİ. **Taş طَشْ**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 99). TTA. **Altun** التون: Altın (gold), Alṭun الطن, Alṭuntaş الطونتاش. Taş طاش: Taş, kaya (Houtsma,1894: 53,83). BM. **Alṭun**: Altın (الطُن: الذهب) (10a/10). **Ṭaş**: Taş (طاش: حجر) (9b/5). GT. Altun: Altın. Taş: Taş (Karamanlıoğlu, 1987: 202,370). ŞT. **Altun:** Altın. Taş: Taş (Ölmez, 1996: 322,453). Abuşka L. **Altun**: Altın. Taş: Taş (Atalay, 1970: 52,184). DK. **Altun**: Dede Korkut'ta yönetim ve beylik sembolü olarak kullanılmıştı (Özçelik, 2005: 306). BL. **Altun**: Altun. Daş/ ṭaş/ taş: Taş, topraktan yapılmış kap kacak (Turan, 2001: 115,127).

Altun Taş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10)

Arslan ارسلان

Bu ad, eserde 92 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	346	18	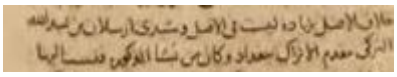 سيدي **ارسلان** بن عبدالله التركي مقدم الأتراك ببغداد وكان من بسا المذكورة فنسب إليها.	Seydi **Arslan** bin Abdillah et-Türkī, Bağdat'taki Türklerin kumandanı. Kendisi Besā şehrindendir. Bu nedenle Besāsīrī nisbesini almıştır.
14	106	9	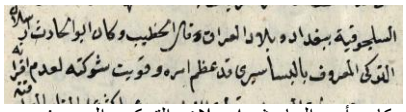 وكان أبو الحارث **ارسلان** التركي المعروف بالبساسيري قد عظم أمره وقويت شوكته.	el-Besāsīrī lakabı ile tanınan Ebü'l-Haris **Arslan** et-Türkī'nin ülkedeki konumu güçlenmiştir.
14	163	5	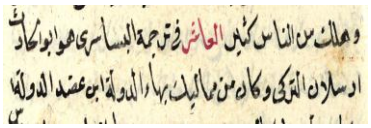 البساسيري هو أبو الحارث **ارسلان** التركي وكان من مماليك بهاء الدولة ابن عضد الدولة.	el-Besāsīrī, Ebü'l-Haris **Arslan** Et-Türkī'dir. Kendisi Bahaa'üd-Devle bin ʿadud ed-Devle'nin Memlüklerinden biri idi.

Tablo 11. Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Arslan: Aslan (TDK, 2005: 124).

Bu ad, eserde hem tek ad hem de birleşik ad olarak geçmektedir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ebü'l-Haris Arslan bin Abdillah et-Türkī- أبو الحارث ارسلان بن عبدالله التركي, Arslan el-Leffāf- أرسلان اللفاف, Celaleddin bin Aḥmed bin Yusuf bin Ṭoʿ Arslan el-Sirī el-Hanefī- جلال الدين بن أحمد بن يوسف بن طوع أرسلان الثيري الحنفي, Arslan eş-Şarafī- ارسلان الشرفي, Siraccüddin Ömer bin Arslan bin Nusir bin Salih el-Kananī el-Maṣrī el-Balḳinī el-ʿasḳalanī- سراج الدين عمر بن أرسلان بن نصير بن صالح الكناني المصري البلقيني العسقلاني, el-Melikü's-Seʿid Ġazī bin Artuḳ bin Arslan bin Ilġazi bin Elbi? Bin Temürdaş bin Ilġazi bin Artuḳ- الملك السعيد غازي بن أرتق بن أرسلان بن ايلغازي بن البي بن تمرداش بن ايلغازي بن أرتق, Bahāeddin Arslan ed-Devādār- بهاء الدين أرسلان الدوادار, Celaleddin Mengübri? Bin es-Sultan Alaaddin Harezmşah Muḥammed bin Alaadiin Tekeş bin Arslan bin Atsız bin Muḥammed bin Anuştekin- جلال الدين منكبري بن السلطان علاء الدين خوارزم شاه محمد بن علاء الدين تكش بن أرسلان بن أطسز بن محمد ابن أنوش تكين, Alaaddin Tekeş bin Arslan- علاء الدين تكش ابن أرسلان, Muḥammed bin Alaadiin Tekeş bin

Arslan bin Atsız bin Muḥammed bin Anuştekin- محمد بن علاء الدين تكش ابن أرسلان ابن أطسز بن محمد بن أنوشتكين

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Arslan** ارسلان: Arslan (Atalay, 2006: 37). KB. **Arslan**: Arslan (Arat, 1979: 24). Kİ. **Arslan**: Araslan; bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 6). TTA. **Arslan** ارسلان: Arslan (özel ad), **Aslan** اسلان (Houtsma, 1894: 46). BM. **Arslan**: Arslan (ارسلان: السبع) (15a/10). GT. **Arslan**: Aslan (Karamanlıoğlu, 1978: 204). ŞT. **Arslan**: Özel ad olarak geçmektedir (Arslan Ḫān, Alp Arslan, Ḳara Alp Arslan, Ḳılıç Arslan) (Ölmez, 1996: 327). Abuşka L. **Arslan**: Arslan (Atalay, 1970: 300). BL. **Arslan/arṣlan**: Arslan (Turan, 2001: 116).

Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Arslan: Bu ad kağanlara ün olarak verilir. Karakağanlıların Fergana hâkimiyetinin dokuzuncu ve onuncu kağanları... Selçük'ün 4. oğlundan ikincisi (Yurtsever, 1997: 27).

Alp Arslan الب ارسلان

Bu ad, eserde 232 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	514	6	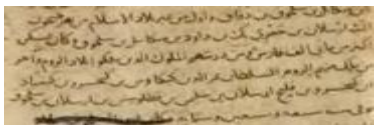 وأول من عبر بلاد الإسلام من نهر جيحون **ألب ارسلان** بن جغري بك بن داود بن ميكايل بن سلجوق وكان عسكره أكثر من مأتي ألف فارس ...	İslâm topraklarına Ceyhun nehrinin tarafından ilk geçen **Alp Arslan** bin Çağrı Beg bin Davūd bin Mike'il bin Selçuk idi. İki binden fazla atlı askeri vardır.
1	514	9	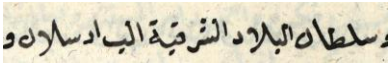 سلطان البلاد الشرقية **الب ارسلان**.	Doğudaki sultan **Alp Arslan** idi.
1	514	13	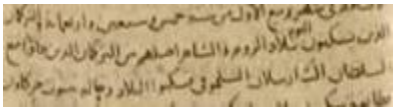 والتركمان الذين يسكنون اليوم ببلاد الروم والشام وأصلهم من التركمان الذين جاؤا مع السلطان **الب ارسلان** السلجوقي.	Bugün Rum topraklarında yaşayan Türkmemler, Sultan **Alp Arslan** es-Selçukī ile beraber gelen Türkmenlerdendir.

Tablo 12. Alp Arslan

Metindeki anlamı: Kişi adı.

Sözlük anlamı: Alp: Yiğit, kahraman (TDK, 2005: 81).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alp Arslan bin Çağrı bek bin Davūd bin Mike'il bin Selçuk- *ألب ارسلان بن جغري بك بن داود بن ميكايل بن سلجوق*, *Arslan Şah bin Tuğrıl bin Muḥammed bin Melik Şah bin Alp Arslan-* *أرسلان شاه بن طغرل بن محمد بن ملكشاه بن ألب أرسلان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Alp**: Alp, kahraman, cesur, yiğit, zor, çetin, sert, müthiş (Ergin, 2009: 83). AY. **Alp:** Zor, müşkül, çetin, kolay olmayan; (kahraman, cesur) savaşçı (Ölmez, 1991: 82). DLT. **Alp**: Alp, yiğit, kahraman, bahadır (Atalay, 2006: 22). KB. **Alp:** Alp, kahraman, cesur, yiğit (Arat, 1979: 18). Kİ. **Alp:** Kahraman, cesur, yiğit (Caferoğlu, 1931: 3). TTA. **Alp البْ:** Cesur (tapfer) (Houtsma, 1894: 53). ŞT. **Alp Arslan**: Özel ad (Selçuklu sultanı). **Alp:** Yiğit, kahraman, bahadır (Ölmez, 1996: 321).

Alp Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Alp الب

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	640	15	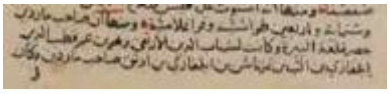 صاحب ماردين حصر قلعة البيرة وكانت لشهاب الدين الأرتقي وهو ابن عم قطب الدين ايلغازي بن **الب** بن تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق.	Mardin valisi, Bire (Birecik) kalesini kuşatmıştır. O zaman kale Şehabeddin el-Artuḳī'nın idi. Kendisi Ḳotbaddin Ilġazī bin **Alp** bin Temür Taş bin Ilġazī bin Artuḳ'un amca oğlu olur.

Tablo 13. Alp

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳotbaddin Ilġazī bin Alp bin Temür Taş bin Ilġazī bin Artuḳ- قطب الدين ايلغازي بن ألب بن تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق

(*Alp* adının incelenmesi için *Alp Arsalan*'a bk.)

Alp Ḫan الب خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	8	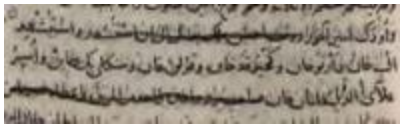 استشهد **الب خان** وارتوخان وكحيوقه خان وقرلق خان ومنكلي بن طايڭ.	**Alp Ḫan**, Artu Ḫan, Kaḥyuka? Ḫan, Ḳarluḳ Ḫan ve Meŋli bin Ṭayın şehit düşmüştür.

Tablo 14. Alp Ḫan

Metindeki anlamı: Erker adı.

(Alp sözcüğünün incelenmesi için *Alp Arslan*'a bk.)

(Ḫan sözcüğünün incelenmesi *Er Ḫan* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alp Ḫan- الب خان

Alp han, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Arslan Şah ارسلان شاه

Bu ad, eserde 99 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	688	11	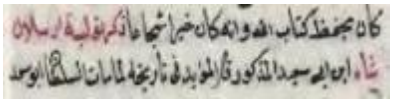 ذكر تولية **ارسلان شاه** ابن أبي سعيد.	Abi Saʿid oğlu **Arslan Şah**'ın tayin edilmesinin faslı.
14	688	13	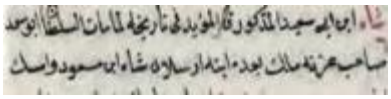 قال المؤيد في تاريخه لما مات السلطان أبو سعيد صاحب غزنه ملك بعده ابنه **ارسلان شاه** بن مسعود.	el-Mu'yid kendi tarih kitabında şöyle dedi: Gazne'nin sultanı Ebü Seʿid, kendisinden sonra oğlu **Arslan Şah** bin Mesud sultanlığa geçmiştir.
14	688	15	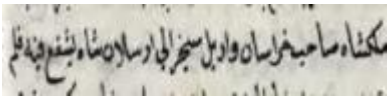 أرسل سنجر إلى **ارسلان شاه** يشفع فيه.	Sancar, **Arslan Şah**'tan af dilemek üzere (elçi?) göndermiştir.

Tablo 15 Arslan Şah

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Şah:** (Fr. şāh) 1) İran veya Afgan hükümdarı; 2) Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş; 3) Alevilik, Bektaşilikte pir; 4) Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi. Şah II: Atın, ön ayaklarını yerden keserek arka ayakları üstünde ayakta durması (TDK, 2005: 1841).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Şah bin Tuğrıl bin Muḥammed bin Melik Şah bin Alp Arslan- أرسلان شاه بن طغرل بن محمد بن ملكشاه بن ألب أرسلان, Alaaddin Tekeş bin Arslan Şah- علاء الدين تكش بن أرسلان شاه, Sultan Tuğrıl bin Arslan Şah bin Tuğrıl bek ibn es-Sultan Muḥammed ibn es-Sultan Melik Şah ibn es-Sultan Alp Arslan ibn Davūd ibn Mike'il ibn Selçuk- السلطان طغرل بن أرسلان شاه ابن طغرل (بك) ابن السلطان محمد ابن السلطان ملكشاه ابن السلطان ألب أرسلان ابن داود ابن ميكائيل ابن سلجوق, Nureddin Arslan Şah bin Mevdūd bin Mesud bin Zengi- نور الدين ارسلان شاه بن مودود بن مسعود بن زنكي, el-Melikü'l-ʿadil Nureddin Ebü'l-Haris Arslan Şah bin İzzeddin Mesud bin Ḳotbeddin Mevdūd ibn Zengi- الملك العادل نور الدين أبو الحارث أرسلان شاه بن عز الدين مسعود بن قطب الدين مودود ابن زنكي, İzzeddin Mesud bin Arslan Şah bin Mesud ibn Mevdūd ibn Zengi ibn Aksunkur- عز الدين مسعود بن أرسلان شاه بن مسعود ابن مودود ابن زنكي ابن أقسنقر, İmādeddin Zengi bin Arslan Şah- عماد الدين زنكي بن ارسلان شاه, el-Melikü'l-Hafiz Nureddin Arslan Şah bin el-Melikü'l-ʿadil Abi Bekir bin Ayyūb- الملك الحافظ نور الدين أرسلان شاه بن الملك العادل أبي بكر بن أيوب

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Şah** (Fr.): Hükümdar, şah (Karamanlıoğlu, 1978: 362). ŞT. **Şāh Melik**: Özel ad (Ölmez, 1996: 448). Abuşka L. **Şah**: Şah (Atalay, 1970: 4). ŞH. **Şāh, Şeh** (Fr.): Hükümdar, sultan, Pâdişah (Timürtaş, 1971: 83).

Arslan Ḫan ارسلان خان

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	656	3	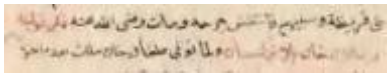 ذكر توليه **ارسلان خان** بلاد تركستان.	Türkistan'a **Arslan Ḫan**'ın tayin edilmesinin faslı.
15	656	4	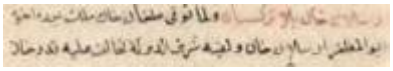 لما توفى طغان خان ملك بعده أخوه أبو المظفر **ارسلان خان**.	Ṭoğan Ḫan vefat edince yerine kardeşi Ebü'l-Muzaffer **Arslan Ḫan** geçmiştir.
15	656	6	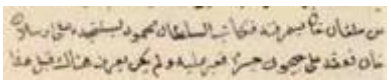 كاتب السلطان محمود يستنجده على **ارسلان خان** فعقد.	**Arslan Ḫan**'a karşı; Sultan, Mahmud'dan yardım istemek üzere mektup göndermiştir:

Tablo 16. Arslan Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan'*a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Ḫan Muḥammed bin Süleyman-أرسلان خان محمد بن سليمان بن داود بن قراخان ابن ابراهيم

Arslan Ḫan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Arslan Baş ارسلان باش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	114	9	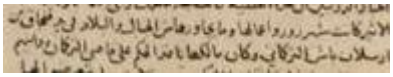 كانت شهرزور وأعمالها ومايجاورها من الجبال والبلاد في يد قفجاق بن **ارسلان باش** التركماني.	Şehrizor ve yanındaki dağ ve beldeler, Ḳıfçaḳ bin **Arslan Baş** et-Türkmenī.

Tablo 17. Arslan Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Baş** I: 1) İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 2) Bir topluluğu yöneten kimse. 3) Başlanıgıç; 4) Temel, esas. 5) Arazide en yüksek nokta. 6) Bir şeyin genellikle toparlakça ucu. 7) Bir şeyin uçlarından biri. 8) Kasaplık hayvanlarda ve bazı yiyeceklerde adet. 9) Sarraflık hakkı. 10) Bir şeyin yakını veya çevresi. 11) Önem veya yönetim bakımından ileride pehlivanların ayrıldıkları beş derecenin en yükseği. 13) Deniz teknelerinde ön taraf. Baş II: (eski) Çıban (TDK, 2005: 209,213).

(*Aslan* sözcüğünün incelenmesi için *Aslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Baş**: Baş; dağın başı, tepe, zirrve; şef, başkan, kumandan (Ergin, 2009: 87). AY. **Baş**: Baş, kafa, ilk, öncü (Ölmez, 1991: 86). DLT. **Baş** I: Baş. **Baş** II: Yara (Atalay, 2006: IV, 72,73). KB. **Baş**: Baş, ön, uç (Arat, 1979: III, 63) Kİ. **Baş**: 1) Kafa, baş; 2) Yara; 3) Çıban (Caferoğlu, 1931: 15). TTA. **Baş باش**: Kafa (kopf) (Houstma, 1894: 59). BM. **Baş**: Yara (باش: الجرح) (15a/7). GT. **Baş**: Baş (Karamanlıoğlu, 1987: 215). ŞT. **Baş**: Baş, baş kısım, başaf taraf (Ölmez, 1996: 340). DK. **Baş** (ların)a: Başuma (Özçelik, 2005: 307). BL. **Baş**: 1) Baş, kafa. 2) Üst kısım. 3) Bir şeyin uç kısmı (Turan, 2001: 119).

BM eserinde baş kelimesi yara anlamına gelmektedir. Bu anlamın ʿIkdü'l-Cumān'daki Arslan Baş kişi adındaki baş kelimesi ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Arslan Taş ارسلان تاش

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	594	2	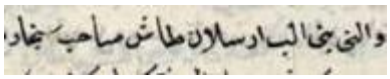 البي؟ **ارسلان طاش** صاحب سنجار.	Alpi? bin **Arslan Ṭaş** Sincar'ın valise idi.
14	594	4	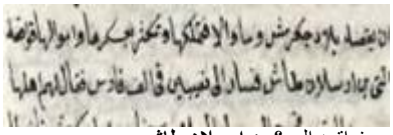 ... فواقعه البي؟ بن **ارسلان طاش**...	Alpi? Bin **Arslan Ṭaş** onunla savaşmıştır.
14	595	9	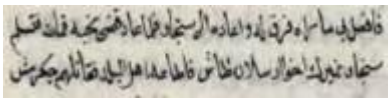 واعاده إلى سنجار فلما عاد قضى نحبه فمات فتسلم سنجار (نميرك) اخو **ارسلان طاش** فاطاعه أهل البلد.	Onu Sincar'a geri götürmüş ve orada vefat etmiştir. Sincar'ın valiliği **Arslan Ṭaş**'ın kardeşine geçmiştir.

Tablo 18. Arslan Ṭaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

(*Ṭaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Arslan Ṭaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Arslan Boġa ارسلان بغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	235	1	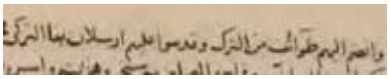 وانضم اليهم طوائف من الترك وقدموا عليهم **ارسلان بغا** التركي.	Onlara Türklerden birkaç tayfa katılmıştır ve başlarına **Arslan Boġa** et-Türkī'yi getirmişlerdir.

Tablo 19. Arslan Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Boğa** I: Damızlık erkek sığır. Boğa II: Zodyak üzerinde Koç ile İkizler arasında yer alan takımyıldızın adı, Sevir (TDK, 2005: 292).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Boġa et-Türkī- ارسلان بغا التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Buḳa**: Boğa (Ergin, 2009: 91). TTA. **Boga**: Boğa, genç ve güçlü boğa (junger und kräftiger stier) (Houtsma, 1894: 62). ŞT. **Buḳa:** Özel ad (Ölmez, 1996: 356).

Arslan Boğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Yağı Sıyan[7] ياغي سيان

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	494	7	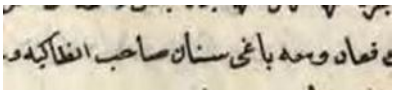 فعاد ومعه **ياغي سيان** صاحب انطاكية.	Antakya hükümdârı **Yağı Sıyan** ile beraber geri dönmüştür.
14	494	8	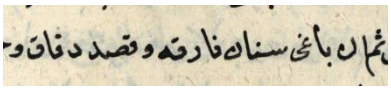 ثم أن **ياغي سيان** فارقه وقصد دقاق.	Bunda sonra **Yağı Sıyan** ondan Ayrılıp Daḳaḳ'ın yanına gitmiştir.
14	494	16	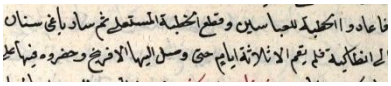 ثم سار **ياغي سيان** إلى أنطاكية فلم يقم إلا ثلاثة أيام حتى وصل إليها الافرنج.	**Yağı Sıyan**, Antakya'ya gitmiş, 3 gün geçmeden Franklar şehre varmıştır.

Tablo 20. Yağı Sıyan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yağı: Düşman, hasım (TDK, 2005: 2106). Sıyan (sı-): Kırmak, bozmak, yenmek (TDK, 2005: 1754).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yağı Sıyan (H. 488 yılında adı geçen bir emîr)– *ياغي سيان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sı-**: Kırmak, sındırmak, yenmek. **Yağı**: Düşman (Ergin, 2009: 110,120). AY. **Sı-:** Kırmak, bozmak, yenmek. **Yağı**: Düşman (Ölmez, 1996: 110,122). DLT. **Yagı, yağı:** Düşman (Atalay, 2006: IV, 726). KB. **Yağı**: Düşman (Arat, 1979: III, 513). Kİ. **Yağı:** Düşman (Caferoğlu, 1931: 117). TTA. **Yağı** ياغي: Düşmen (fiend) (Houtsma, 1894: 103).

[7] Bu ad, eserde *Yağı Sınan- ياغي سنان* şeklinde geçmektedir. Bu biçimin yanlış olduğu düşünülmektedir. Bunun için bu çalışmada bu kişinin adı düzeltilerek *Yağı Sıyan ياغي سيان* şeklinde yazılmıştır.

ŞT. **Yağı**: Düşman (Ölmez, 1996: 474). BL. **Sı-**: Kırmak, bozmak, yemek (Turan, 2001: 162).

Yağısıyan: Bir Oğuz beyi (Yurtsever, 1997: 79).

Arslan Beyġu ارسلان بيغو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	559	2	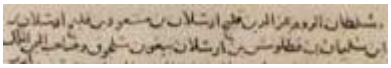 استهلت هذه السنة... وسلطان الروم عز الدين قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان بن قطلومش بن **أرسلان بيغو** بن سلجوق.	Bu yılda Rum Sultanı, İzzeddin Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin **Arslan Beygu** bin Selçuk idi.
17	159	31	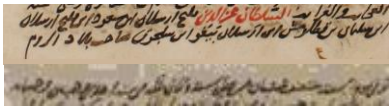 السلطان عز الدين قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان بن قطلومش بن **أرسلان بيغو** بن سلجوق صاحب الروم توفى في يوم السبت منتصف شعبان في هذه السنة.	Rum Sultanı olan İzzeddin Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin **Arslan Beygu** bin Selçuk, bu yılda Şaban ayının ortasında Pazartesi gününde vefat etmiştir.

Tablo 21. Arslan Beyġu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Beyġu sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İzzeddin Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin Arslan Beyġu bin Selçuk- *عز الدين قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان بن قطلومش بن أرسلان بيغو بن سلجوق*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Beygu sözcüğüne taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Beygū: Yırtıcı bir kuş (TEBDİZ).

Beyġu بيغو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	89	17	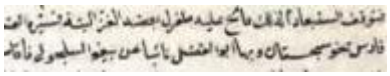 فسير ألف فارس نحو سجستان وبها أبو الفضل عن **بيغو** السلجوقي.	(‘Abulraşīd) **Beyġu** es-Selçukī’nin naibi Ebü’l-Faḍl ile birlikte bin atlı asker Sicistan’a göndermiştir.
14	89	19	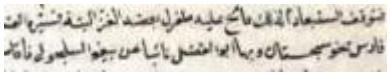 فقال له أنني نائب عن **بيغو** وليس من المروة والدين خيانته.	Ona dedmiş ki ben **Beyġu**’nun naibiyim, ona ihanet etmem delikanlığıma, dinime yakışmaz.

Tablo 22 Beyġu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Beyġu* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Beygu*’ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beyġu es-Selçukī (H. 443 yılında adı geçen bir emîr)- *بيغو السلجوقي*

Beygu ve *Pugu*, Atalay’ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Yoluḳ Arslan يولق ارسلان

Bu ad, eserde 6 kere geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	12	15	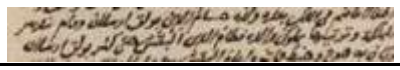	Onun yerine oğlu Husāmeddin **Yoluḳ**

			جاء في الملك بعده حسام الدين **يولق ارسلان** وقام بتدبير المملكة وترتيبها مملوك والده نظام الدين البقش حتى كبر **يولق ارسلان**.	**Arslan** geçmiştir. **Yoluḳ Arslan** büyüyünceye kadar babasının kölelerinden olan Nizamüddin Alp Ḳuş devletin işleriyle
18	236	10	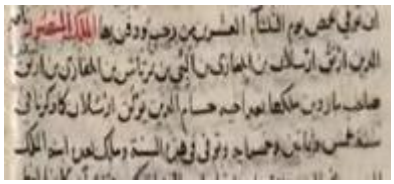 الملك المنصور ناصر الدين ارتق ارسلان بن ايلغازي بن البي بن تمرتاش بن ايلغازي بن ارتق صاحب ماردين ملكها بعد خيه حسام الدين **يولق ارسلان**.	Mardin'in valisi el-Melikü'l-Mansūr Nasirüddin Artuḳ bin Ilgazī bin Alpi? Bin Timür Taş bin Ilgazī bin Artuḳ, Kardeşi Hüsemeddin **Yoluḳ Arslan** yerine geçmiştir.

Tablo 23. Yoluḳ Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Yoluk**: Yolunmuş olan (TDK, 2005: 2192).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Husāmeddin Yoluk Arslan- حسام الدين يولق ارسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Yol-u-k)

DLT. **Yolun-**: Yolunmak; azat edilmek, bırakılmak; boşanmak (Atalay, 2006: IV, 801).

Yoluk Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 28).

Artuḳ Arslan ارتق ارسلان

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	12	18		Alp Ḳuş, onun yerine küçük kardeşi

			أقام البقش بعده أخاه الأصغر ناصر الدين **ارتق ارسلان** بن ايلغازي ولم يكن الحكم له بل الحكم إلى البقش.	Nāşırüddin **Artuḳ Arslan** bin İlgazī getirmiştir. Ancak devleti yöneten o değil; Alp Ḳuş idi.
17	12	20	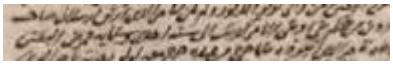 ولم يكن لناصر الدين **ارتق ارسلان** صاحب ماردين في الحكم شيء.	Mardin'in valisi Nasireddin **Artuḳ Arslan** devletin yönetimi elinde değildi.
17	12	24	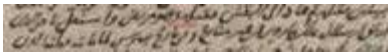 واستقل ناصر الدين **ارتق ارسلان** بحكم ماردين من غير منازع.	Nasireddin **Artuḳ Arslan**, hiçbir rakibi olmadan Mardin'i yönetmiştir.

Tablo 24. Artuḳ Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Artuḳ** > artık: 1) İçildikten, yenildikten veya kullanıldıktan sonra geriye kalan; 2) Bir şeyin harcandıktan veya kullanıldıktan sonra artan bölümü; 3) Daha çok, daha fazla; 4) Bundan böyle, bundan sonar; 5) Büyük ve tam aralıkların yarım ses artmış hâli (TDK, 2005: 125).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nasireddin Artuḳ Arslan bin Ilgazī- ناصر الدين ارتق ارسلان بن ايلغازي, el-Melikü'l-Mansūr Nasireddin Artuḳ Arslan bin Ilgazī bin Alpi? Bin Timür Taş bin Ilgazī bin Artuḳ- الملك المنصور ناصر الدين أرتق أرسلان بن ايلغازي بن البي بن تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق, es-Seʿid Necmeddin Gazī bin Artuḳ Arslan- السعيد نجم الدين غازي بن أرتق أرسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Artuḳ**: Fazla, ziyade, artık (Ergin, 2009: 85). AY. **Artuḳ**: Fazla, artık, artmış (Ölmez, 1991: 85). DLT. **Artuk**: Fazla, ziyade (Atalay, 2006: IV, 39). KB. **Artuḳ**: Fazla, ziyade, daha çok (Arat, 1979: III, 26). Kİ. **Artuq**: Artıq, fazla, iki şeyin yekdiğerine olan fazla ve ziyadesi (Caferoğlu, 1931: 6). TTA. **Artuḳ ارتق**: Çoğaltma, daha fazla (vermehrung, mehr) (Houstma, 1894: 46). GT. **Artuḳ**: Falza (Karamanlıoğlu, 1978: 205). ŞT. **Artuḳ**: Artık, fazla (Ölmez, 1996: 327). Abuşka L. **Artuk**: Daha (Atalay, 1970: 411). ŞH. **Artuk**: Artık,

yemekten sonra kalan kısım (Timurtaş, 1971: 71). BL. **Artuḳ**: Artık, fazla, geriye kalan meblağ (Turan, 2001: 116).

Artık Arslan ve Artuk Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ṭoġan Arslan طغان ارسلان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	116	7	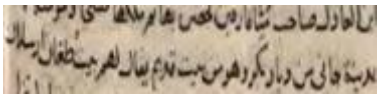 وهو من بيت قديم يقال لهم بيت **طغان ارسلان**.	Kendisi, **Ṭoġan Arslan** diye köklü bir ailedendir.

Tablo 25. Ṭoġan Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Toġan (doğan): Kartalgillerden, sırtı kül rengi ve enine çizgili, küçük kuş, fare vb. ile beslenen ve alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (TDK, 2005: 548).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoġan Arslan- طغان ارسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Toġan**: Doğan (Arat, 1979: III, 456). Kİ. **Toğan**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 104). TTA. **Toġan** طوغان /طغان: Togan veya dogan: asil şahin (Houstma, 1894: 28). BM. **Delü ṭoġan**: Yırtıcı bir kuş (دالو طغان: الحدأة) (16b/1). BL. **Doğan/toğan**: Doğan (Turan, 2001: 129).

Toġan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Arslan Ḫatun ارسلان خاتون

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	185	7	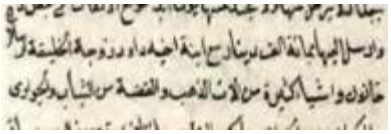 وأرسل إليهما بمائة ألف دينار مع ابنه أخيه داود وزوجة الخليفة **ارسلان خاتون** وأشياء كثيرة من آلات الذهب والفضة من الثياب والجواري.	Onlara Davūd kardeşinin kızı ve Halifenin eşi **Arslan Ḫatun** ile yüz bin dinar, altın, gümüş, elbise ve cariyeler göndermiştir.
14	185	12	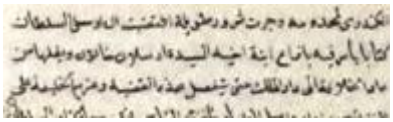 أرسل السلطان كتابًا يأمر فيه بانتزاع ابنه أخيه السيدة **ارسلان خاتون** ونقلها من دار الخلافة إلى دار الملك.	Sultan, Kardeşinin kızı **Arslan Ḫatun**'u Darü'l-Ḫilafet'ten Darü'l-Melik'e göndermek üzere bir yazı göndermiştir.
14	188	4	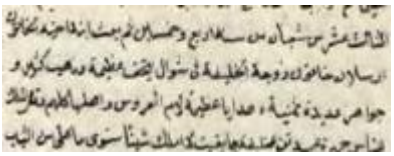 بعث ابنه أخيه الخاتون **ارسلان خاتون** زوجة الخليفة في شوال بتحف عظيمة وذهب كثير وجواهر عديدة ثمينة وهدايا عظيمة لأم العروس وأهلها.	Şavval ayında gelinin annesi ve akrabaları için Halifenin eşi **Arslan Ḫatun** ile altın, bahalı mücevherler ve değerli hediyeler göndermiştir.

Tablo 26. Arslan Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Ḫatun > hatun: 1) Kadın. 2) Hanım, bayan. 3) Eş, zevce. 4) Yüksek makamdaki kadınlara ve hakan eşlerine verilen unvan (TDK, 2005: 858).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Ḫatun- ارسلان خاتون

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳatun**: Hatun, kraliçe, kadın, hanım (Ergin, 2009: 99). AY. **Ḳatun**: Tanrıça, ilahe (Ölmez, 1991: 97). TTA. **Ḳatun** قاتون: Hatun, kadın, hanım (frau, herrin) (Houstma, 1894: 86). GT. **Ḫatun**: Kadın (Karamanlıoğlu, 1978: 264). ŞT. **Ḫātūn خاتون**: (Fr.) Kadın (Ölmez, 1996: 372). Abuşka L. **Hatun**: Kadın (Atalay, 1970: 57). DK. **Ḫatun/ ḳadın/ ḳadun**: Dede Korkut'ta unvan olarak kullanılır (Özçelik, 2005: 312).

Arslan Hatun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

ḳatun > *ḫatun* > *hatun*

Ḳızıl Arslan قزل ارسلان

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	326	18	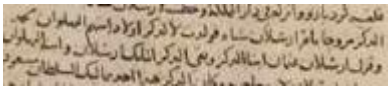 كان الدكز مزوجًا من أم ارسلان شاه فولدت لالدكز اولادًا منهم البهلوان محمد و**قزل ارسلان** عثمان.	İl Deŋiz, Arslan Şah'ın annesi ile evliydi. el-Pehlivan Muḥammed ve **Ḳızıl Arslan** Osman olmak üzere ona çocuklar doğurmuştur.
16	330	22	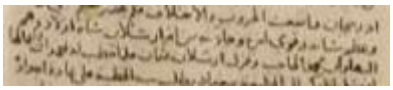 وجاءه من ام ارسلان شاه اولاد وهم البهلوان محمد الحاجب و**قزل ارسلان** عثمان.	Arslan Şah'ın annesinden el-Pehlivan Muḥammed el-Hacip ve **Ḳızıl Arslan** Osman olmak üzere çocukları olmuştur.
16	573	19	وتسلم البهلوان تبريز واعطاها اخاه **قزل ارسلان** ورحل بعساكره عنها.	el-Pehlivan Tebriz'I teslim almış ve onu kardeşi **Ḳızıl Arslan**'a teslim etmiş ve askerleriyle beraber şehri bırakmıştır.

Tablo 27. Ḳızıl Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kızıl**: 1) Parlak kırmızı renk; 2) Bu renkte olan; 3) Aşırı derecede olan; 4) Komünist; 5) Genellikle küçük yaşlarda görülen, bulaşıcı, yüksek ateşli, kırmızı renkte

geniş lekeler döktüren, kuluçka dönemi üç dört gün süren tehlikeli hastalık; 6) Altın (TDK, 2005: 1176).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳızıl Arslan Osman- قزل ارسلان عثمان, *Ḳızıl Arslan bin İl Deŋiz-* قزل ارسلان بن الدكز, *Muzaffereddin Ḳızıl Arslan-* مظفر الدين قزل ارسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳızıl**: Kızıl, kırmızı (Ergin, 2009: 102). DLT. **Ḳızıl**: Kızıl, kızıl renk, kırmızı (Atalay, 2006: 326). KB. **Ḳızıl**: Kızıl, kırmızı (Arat, 1979: IV, 255). TTA. **قزل Ḳızıl**: Kırmızı (roth) (Houtsma, 1894: 90). GT. **Ḳızıl**: Kızıl, kırmızı (Karamanlıoğlu, 1978: 299). ŞT. **Ḳızıl:** Kızıl, kırmızı (Ölmez, 1996: 402). Abuşka L. **Kızıl**: Kırmızı (Atalay, 1970: 229). BL. **Ḳızıl**: Kızıl, kırmızı, kızıllık (Turan, 2001: 149).

Ḳızıl Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Arslan Doġmış ارسلان دغمش

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	383	21	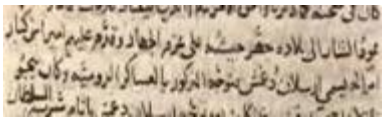 قدم عليهم أمير من كبار أمرائه يسمى **ارسلان دغمش**.	Büyük emirlerden **Arslan Doğmış** diye bir emir onlara katılmıştır.
18	383	22	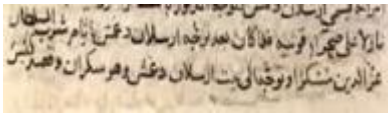 بعد توجه ارسلان دغمش بأيام شرب السلطان عز الدين مسكر وتوجه إلى بيت **ارسلان دغمش** وهو سكران.	Arslan Doğmış 'un gelmesinden birkaç gün sonra Sultan İzzeddin alkol içip **Arslan Doğmış** 'un evine sarhoş sarhoş gitmiştir.

Tablo 28. Arslan Doğmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Doğmak**: 1) Dünyaya gelmek. 2) Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek. 3) Düşünce, hayal vb. zihinde birdenbire oluşmak. 4) Ortaya çıkmak, sonucu olmak (TDK, 2005: 548).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Doğmış- ارسلان دغمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Toğ-**: Doğmak, aşmak, geçmek, çıkmak (Ergin, 2009: 115). DLT. **Toğ-**: Doğmak, meydana çıkmak, belirmek; yükselmek, havalanmak (Atalay, 2006: IV, 631). KB. **Toğ-**: Doğmak, meydana çıkmak, yükselmek (Arat, 1979: IV, 456). Kİ. **Toğdı**: Doğdu, toğmış, küntoğmış gibi (Caferoğlu, 1931: 104). AAT. **Arslan Toğmış** ارسلان تغمش: Arslan doğmuş/du (der löwe ist geboren) (Houtsma, 1894: 34). GT. **Toğ-**: Doğmak (Karamanlıoğlu, 1978: 377). BL. **Doğ-**: 1) Doğmak, dünyaya gelmek; 2) Ortaya çıkmak, görünmek (Turan, 2001: 129).

Toğ-mış > Doğ-muş

Ḳara Arslan قرا ارسلان

Bu ad, eserde 74 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	194	9	ارسل إلى فخر الدين **قرا ارسلان** بن داود صاحب الحصن يستنجده.	Hasankeyf'in valisi Faḫreddin **Ḳara Arslan** bin Davūd'dan yardım istemiştir.
16	401	8	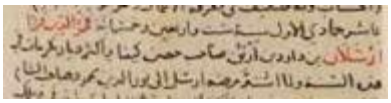 فخر الدين **قرا ارسلان** بن داود بن ارتق صاحب حصن كيفا واكثر ديار بكر مات في هذه السنة.	Diyarbakır ve Hasankeyf'in valisi Faḫreddin **Ḳara Arslan** bin Artuḳ bu yılda vefat etmiştir.
16	598	2	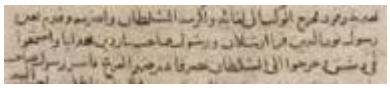 وقدم بعده رسول نور الدين **قرا ارسلان** ورسول صاحب ماردين بهدايا واجتمعوا في دمشق.	Ondan sonra Nureddin **Ḳara Arslan**'ın elçisi ve Mardin'in valisinin elçisi Dımşk'ta bir araya gelerek hediyeler getirmişlerdir.

Tablo 29. Ḳara Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kara**: 1) En koyu renk, siyah, ak, beyaz karşıtı. 2) Bu renkte olan. 3) Esmer. 4) Kötü, uğursuz, sıkıntılı. 5) Yüz kızartıcı durum, leke. 6) İftira (TDK, 2005: 1074).

(*Arslan* sözcüğünün incelemesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Fahreddin Ḳara Arslan bin Davud bin Artuḳ- فخر الدين قرا أرسلان بن داود بن أرتق, *Nureddin Muḥammed Ḳara Arslan bin Davud bin Sekmen-* نور الدين محمد قرا أرسلان بن داود ابن سقمان بن أرتق, *Nureddin Mahmud bin Ḳara Arslan-* نور الدين محمود؟ بن قرا أرسلان, *İmādeddin ebü Bekir bin Ḳara Arslan-* عماد الدين أبو بكر بن قرا أرسلان, *Sekmen bin Muḥammed bin Ḳara Arslan bin Davud bin Sekmen bin Artuḳ-* سقمان بن محمد بن قرا أرسلان ابن داود ابن سقمان ابن أرتق, *el- Melik-ü's-Salih Muḥammed bin Muḥammed bin Ḳara Arslan el-Artuḳī-* الملك الصالح محمد بن محمد بن قرا أرسلان الأرتقي, *Nasireddin Mahmud bin Muḥammed bin Ḳara Arslan bin Artuḳ-* ناصر الدين

الملك المظفر قرا أرسلان بن أرتق بن محمد بن محمود, el-Melik-ü'l-Muzaffer Ḳara Arslan bin Gazi- شمس الدين داود بن قرا أرسلان بن غازي, Şemseddin Davud bin Ḳara Arslan- el-Melik-ü'l-Muzaffer Ḳara Arslan bin el-Melik-ü'l-Saʿid Ilgazi bin Albi bin Temürtaş bin Ilgazi bin Artuḳ- الملك المظفر قرا أرسلان بن الملك السعيد ايلغازي بن ألبي بن تمرتاش بن ايل غازي ابن أرتق, Necmeddin Gazi bin el-Muzaffer Ḳara Arslan- نجم الدين غازي بن المظفر قرا أرسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳara**: Kara, siyah (Ergin, 2009: 99). AY. **Ḳara**: Halk, avam tabakası (Ölmez, 1991: 97). DLT. **Ḳara**: Kara, karanlık (Atalay, 2006: 265). KB. **Ḳara** I: Kara. Ḳara II: Halk (Arat, 1979: 222). Kİ. **Qara**: Siyah, kara (Caferoğlu, 1931: 70). TTA. **Ḳara** قرا: Siyah (schwarz), Kara-Arslan (Houtsma, 1894: 32). ŞT. **Ḳara** I: Özel ad. **Ḳara** II: Kara, siyah (Ölmez, 1996: 390). Abuşka L. **Kara**: Kara (Atalay, 1970: 215). DK. **Ala, ḳara**: Renklerin aşağılama ve yüceltme amacıyla kullanılışı (Özçelik, 2005: 305). BL. **Ḳara**: 1) Kara, siyah rengi; 2) Kara leke; 3) Toprak parçası, kara; 4) Mürekkep (Turan, 2001: 104).

Ḳara Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳılıç Arslan قليج ارسلان

Bu ad, eserde 175 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	206	8	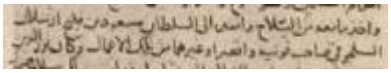 وأنفذه إلى السلطان مسعود بن **قليج ارسلان** السلجوقي صاحب قونيه واقصرا وغيرهما.	Onu Konya ve Ak Saray'ın sultanı olan Mesud bin **Ḳılıç Arslan** es-Selçuḳī'ye göndermiştir.
16	257	1	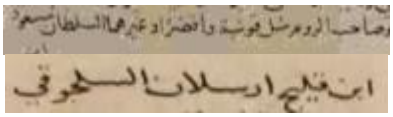 صاحب الروم مثل قونيه واقصرا وغيرهما السلطان مسعود ابن **قليج ارسلان** السلجوقي.	Konya, Ak Saray ve diğer Rum eyaletleinin hükümdârı Mesud ibn **Ḳılıç Arslan** es-Selçuḳī idi.
16	258	16	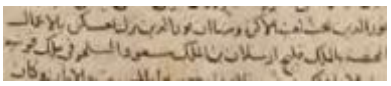 نور الدين نزل بعسكره بالاعمال المختصة بالملك **قليج ارسلان** بن الملك مسعود السلجوقي.	Nureddin, Sultan **Ḳılıç Arslan** bin Mesud es-Selçuḳī'ye ait eyaletlere saldırmıştır.

Tablo 30. Ḳılıç Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kılıç**: 1) Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah; 2) Bu silah kullanılarak oynanan, hedef bölgesi baş, gövde ve kollar olan bir tür kılıç oyunu; 3) Saban ökçesini oka bağlayan ağaç parçası (TDK, 2005: 1153).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳılıç Arslan es-Selçuḳī- قليج ارسلان السلجوقي, Mesud bin Ḳılıç Arslan es-Selçuḳī- مسعود بن قليج ارسلان السلجوقي, el-Melikü Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuḳ- الملك مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان بن قطلومش بن أرسلان بن سلجوق, Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuḳ- قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمن بن قطلومش بن أرسلان بن سلجوق , İzzeddin Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman es-Selçuḳī- عز الدين قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان السلجوقي, İzzeddin Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin Arslan Beygu ibn Selçuḳ- عز الدين قليج أرسلان بن مسعود بن قليج أرسلان بن سليمان بن قطلومش بن أرسلان بيغو بن سلجوق, Rüknüddin Süleyman ibn İzzeddin Ḳılıç, Arslan es-Selçuḳī- ركن الدين سليمان ابن عز الدين قليج أرسلان السلجوقي, Ṭuğrıl ibn Ḳılıç Arslan- طغريل ابن قليج أرسلان, Mü'izüddin Ḳaysarşah ibn Ḳılıç Arslan- معز الدين قيصر شاه ابن قليج أرسلان, Keyhüsrü ibn Ḳılıç Arslan es-Selçuḳī- كيخسرو ابن قليج أرسلان السلجوقي, İzzüddin Keykevüs bin Keyhüsrü bin Ḳılıç Arslan ibn Mesud bin Ḳılıç Arslan- عزالدين كيكاوس بن كيخسرو بن قليج أرسلان ابن مسعود بن قليج أرسلان, el-Melikü'l-Nasir Ḳılıç Arslan ibn el-Melik Mansur- الملك الناصر قليج أرسلان ابن الملك منصور, Mügisüddin Tuğrıl Şah bin Ḳılıç Arslan es-Selçuḳī- مغيث الدين طغريل شاه بن قليج أرسلان السلجوقي, Alaaddin Keykubad bin Keyhüsrü bin Ḳılıç Arslan es-Selçuḳī- علاء الدين كيقباد بن كيخسرو بن قليج أرسلان السلجوقي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler

DLT. **Kılıç**: Kılıç (Atalay, 2006: IV, 314). KB. **Ḳılıç**: Kılıç (Arat, 1979: III, 248). Kİ. **Qılıç**: Kılıç (Caferoğlu, 1930: 75). GT. **Ḳılıç**: Kılıç (Karamanlıoğlu, 1978: 298). ŞT. **Ḳılıç:** Kılıç. Ḳılıç Arslan: Özel ad (Ölmez, 1996: 400). DK. **Ḳılıç** ṭartup: Kılıç tutup (Özçelik, 2005: 314). BL. **Ḳılıç**: Kılıç (Turan, 2001: 148).

Ḳılıç Arslan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Arslan Körmiş ارسلان كورمش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	322	13	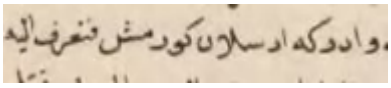 وأدركه **ارسلان كورمش** فتعرف إليه.	**Arslan Körmiş** onu görüp tanımıştır.

Tablo 31. Arslan Körmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kör-** > gör-: 1) Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. 2) Anlamak, kavramak, sezmek (TDK, 2005: 781).

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Körmiş- ارسلان كورمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kör-**: Görmek, bakmak; tabii olmak, itaat etmek (Ergin, 2009: 103). DLT. **Kör-**: Görmek, bakmak (Atalay, 2006: IV, 363). KB. **Kör-**: Görmek, bakmak (Arat, 1979: III, 289). Kİ. **Kördi**: Görmek fiilinden mazi, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1930: 52). BM. **Kör-di** كُردي, **kör-er** كُرَرْ: Görmek fiilinden belirli geçmiş zaman, geniş zaman (25b/7). ŞT. **Kör-**: Görmek (Ölmez, 1996: 411). Abuşka L. **Körmek:** Görmek (Atalay, 1970: 405).

Körmek > *görmek*

Arġun ارغون

Bu ad, eserde 255 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	420	19	 هلاون وجه **ارغون** اغا وهو من أكبر المقدمين في جيش إلى كرجستان فغزا تفليس.	Halavun, ordunun başında olanlardan biri olan **Arġun** Ağa'yı Gürcistan'a göndermiştir. Böylece Tiflis'e saldırmıştır.
18	691	11	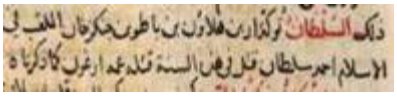 السلطان توكدار بن هلاون بن باطو بن جنكزخان الملقب في الإسلام أحمد سلطان قتل في هذه السنة. قتله عمه **ارغون** كما ذكرناه.	Aḥmed Sultan lakabıyla anılan Sultan Teküder bin Halavun bin Batu bin Cengiz Ḫan bu yılda öldürmüştür. Belirtiğimiz gibi onu öldüren amcası **Arġun** idi.
18	691	13	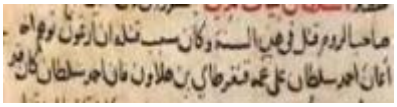 صاحب الروم قتل في هذه السنة وكان سبب قتله أن **ارغون** توهم أنه أعان أحمد سلطان على عمه قنغرطاي بن هلاون.	Rum eyaletinin valise bu yılda öldürülmüştür. **Arġun**, onun Kongurtay bin Halavun'a karşı Sultan Aḥmed'e yardım ettiğini sandığı için onu öldürmüştür.

Tablo 32. Arġun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Bu sözcük TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arġun bin Abġa bin Halavun bin Batu bin Cengiz Ḫan- أرغون بن أبغا بن هلاون بن باطو بن جنكزخان, Ḳazan bin Arġun bin Abġa bin Halavun- قازان بن أرغون بن أبغا بن هلاون , Arġun ed-Devādār- أرغون الدوادار, Seyfeddin Arġun ed-Devādār- سيف الدين أرغون الدوادار, Ḫarbende ibn Arġun bin Abġa bin Halavun bin Talu? Bin Cengiz Ḫan- خربندا ابن أرغون بن أبغا بن هلاون بن طلو بن جنكزخان, Ebü Saʿid bin Ḫarbende bin Arġun bin Abġa bin Halavun bin Tuḫan? bin Cengiz Ḫan- أبو سعيد بن خربندا بن (الرغون) بن أبغا بن هلاون بن توخان بن جنكزخان, Seyfeddin Arġun el-Çomakdar- سيف الدين أرغون الجمقدار, Ebi Bekir bin Arġun (Naip)- أبي بكر بن أرغون النايب, Hüseyin bin Akboğa bin İlkan… Arġun bin Abġa Halavun- حسين بن أقبغا بن ايلكان سبط القان, Seyfeddin Arġun el-ʿala'ī- سيف الدين أرغون العلاءي, Seyfeddin Arġun el-

Kamilī- سيف الدين أرغون الكاملي, Arġun es-Saġīr- أرغون الصغير, Ömer bin Arġun- عمر بن أرغون, Arġun el-Aḥmedī- ارغون الأحمدي, Arġun el-azakkī- أرغون الأزقي, Arġun el-askardī- أرغون (الأسقري), Arġun Abdü'l-Melik- أرغون عبد الملك, Arġun Tatar- أرغون تتر, Aḥmed bin Abi Bekir bin Arġun- أحمد بن أبي بكر بن أرغون, Arġun el-ʿezzī el-Aḳram- ارغون العزي الأقرم, Kızıl el-Arġunī- الأرغوني (كزل), Arġun Kedek- أرغون كدك, Aṭlamış el-Arġunī- إطلمش الأرغوني, Nasireddin bin el-Ḥassan Ustadār Arġun- ناصر الدين بن الحسان استادار أرغون, Teŋiz el-Eşrefī el-Arġun- تنكز الأشرفي الأرغون, Arġun el-Osmanī- أرغون العثماني, Arġun Eski- أرغون اسكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Argun** اَرغون: Sıçan cinsinden, yarım arşın uzunluğunda bir hayvan (Atalay, 2006: IV, 31).

Arġun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Arġun: 1) Abaka'nın oğullarından; 2) Bir Türk oymağı (Yurtsever, 1997: 27).

Arslan Arġun ارسلان ارغون

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	496	10	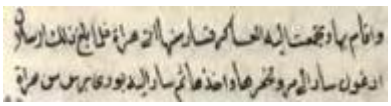 فلما بلغ ذلك **ارسلان ارغون** سار إلى مرو فحصرها واخذها.	Bu haber **Arslan Arġun**'a ulaşınca Merv'e gidip şehri kuşatmış sonra da şehri ele geçirmiştir.
14	496	5	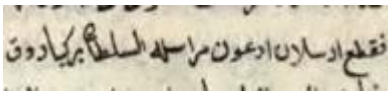 فقطع **ارسلان ارغون** مراسلة السلطان بركياروق.	**Arslan Arġun**, Sultan Berk Yaruk ile haberleşmeyi kesmiştir.
14	496	7	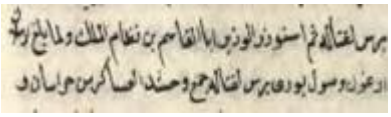 لما بلغ **ارسلان ارغون** وصول بوري برس لقتاله جمع وحشد العساكر من خراسان.	Kendisi ile savaşmak için Böri Pars'ın gelişinin haberi, **Arslan Arġun**'a ulaşınca Hürasan'dan askerleri toplamıştır.

Tablo 33. Arslan Arġun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

(*Arġun* sözcüğünün incelenmesi için *Arġun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arslan Arġun ibn Alp Arslan bin Cafer Beg/Bek bin Davūd bin Selçuk bin Duḳaḳ ـأرسلان أرغون ابن ألب أرسلان بن جعفر بك بن داود بن سلجوق بن دقاق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Arslan Arġun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Arslanargun: Çağrı beyin 8. oğlundan yedincisi (Yurtsever, 1997: 27).

Arġun Şah ارغون شاه

Bu ad, eserde 65 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	80	17	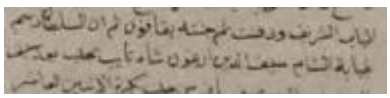 ... السلطان رسم نيابة الشام سيف الدين **ارغون شاه** نايب بحلب.	Sultan, Seyfeddin **Arġun Şah**'ı Halep'e naip olarak tayin etmiştir.
22	81	5	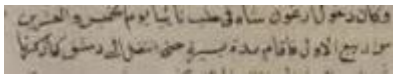 وكان دخول **ارغون شاه** في حلب نائبًا يوم الخامس والعشرين من ربيع الأول.	**Arġun Şah**, Rebiülevvel ayının 25'inde Halep'e naip olarak girmiştir.
22	85	8	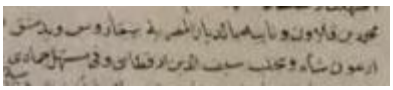 ... وبدمشق **ارغون شاه**.	Bu yılda Sultanın… Dımaşk'ta naibi **Arġun Şah** idi.

Tablo 34. Arġun Şah

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Arġun* sözcüğünün incelenmesi için *Arġun*'a bk.)

(*Şah* sözcüğünün incelenmesi için *Şah*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Arġun Şah- سيف الدين أرغون شاه, Arġun Şah en-Nasirī- أرغون شاه الناصري , Arġun Şah el-Eşrefī- أرغون شاه الأشرفي, Arġun Şah el-Bay Demürī- ارغون شاه البيدمري, Arġun Şah es-Seyfī Temür Bay- أرغون شاه السيفي تمر باي, Arġun Şah el-Haznedār el-İbrahinī- أرغون شاه الخزندار الأبراهيمي, Arġun Şah eş-Şamī- أرغون شاه الشامي, Arġun Şah el-Ustadār- ارغون شاه الاستادار

Arġun Şah, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Arġun Eski ارغون اسكي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	427	11	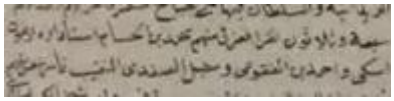 عزل منهم محمد بن الحسام استادار **ارغون اسكي** وأحمد بن الفقوعي ومقبل الصفدي.	**Arġun Eski**'nin ustadarı Muḥammed bin el-Husam, Aḥmed bin el-Fakuʿī ve Mukbil es-Safdī azl edilmişlerdir.

Tablo 35. Arġun Eski

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Eski: 1) Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. 2) Önceki, sabık. 3) Geçerli olmayan. 4) Herhangi bir meslekte uzun süreden beri çalışmış olan. 5) Mesleğinde uzmanlaşmış, deneyimi olan. 6) Çok kullanmaktan yıpranmış, harap olmuş şey. 7) Herhangi bir görevden düştüğü veya durumunu yitirdiği için bir kimsenin eski saygınlığının kalmadığı durumlarda kullanılan bir söz (TDK, 2005: 650,651).

(*Arġun* sözcüğünün incelenmesi için *Arġun'*a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Arġun Eski- ارغون اسكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Eski**: Eski (Atalay, 2006: IV, 195). KB. **Eski**: Eski (Arat, 1979: III, 160). Kİ. **Eski**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1930: 12). ŞT. **Eski**: Halk adı (Türkmen olup Türkmenlere katılan Türk halkı) (Ölmez, 1996: 366). Abuşka L. **İski**: Eski (Atalay, 1970: 223). BL. **Eski**: Eski, eskimiş (Turan, 2001: 133).

Atsız[8] اتسز، اتسيز، اطسز، اتسس

Bu ad, eserde 23 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	477	19	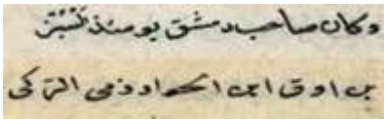 وكان صاحب دمشق يومئذ اتسيز بن اوق ابن الخوارزمي التركي.	O sırada Dımşk'ın valisi **Atsız** bin Uvak ibn el-Harezmī et-Türkī idi.
14	478	1	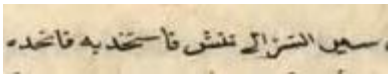 سير اتسز إلى تتش فاستنجده قانجده.	Tutuş'tan yardım istemek üzere **Atsız**'ı göndermiştir. Tutuş da yardım etmiştir.
17	341	20	أرسل ابنه الملك المسعود يوسف المعروف **باتسيز** إلى اليمن ومعه جيش.	Bir ordu ile beraber **Atsız** adıyla bilinen oğlu el-Melik el-Mesud Yusuf'u Yemen'e göndermiştir.

Tablo 36. Atsız

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **At**: 1) Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, beygir, düldül; 2) Satrançta, her yönde siyahtan beyaza ve beyazdan siyaha bir hane atlayarak L biçiminde hareket eden taş (TDK, 2005: 17).

[8] Bazı yerlerde اقسيس biçimi de geçmektedir.

Ad (< ET. at): 1) Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam; 2) Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu; 3) Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim (TDK, 2005: 139).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Atsız adıyla bilinen el-Melikü'l-Mesud Yusuf-الملك المسعود يوسف المعروف باتسيز , Atsız bin Uvak ibn el-Harezmī et-Türkī- اتسيز بن اوق ابن الخورزمي التركي, el-Melikü'l-Mesud Salahaddin Atsız- الملك المسعود صلاح الدين أقسيس؟

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (At-sız)

OA. **At**: At (hayvan). **At**: Ad, isim, nam, şöhret (Ergin, 2009: 85,86). AY. **Aṭ**: Ad, isim, unvan; şöhret, ün (Ölmez, 1991: 84). DLT. **At**: Ad, isim; unvan, lakap. **At**: At (Atalay, 2006: IV, 45). Kİ. **At**: Beygir (Caferoğlu, 1930: 7). TTA. **Atsız** ادسيز: At+ sız (سيز +ات) isimsiz, adsız (Houtsma, 1894: 45). BM. **Aṭlar** اطْلَر: Atlar (خيل) (20b/7). GT. **At**: Ad, isim. **At**: At (Karamanlıoğlu, 1978: 206). ŞT. **Aṭ**: At. **At**: Ad, isim (Ölmez, 1996: 328). DK. **At**: At (Özçelik, 2005: 306). BL. **At**: At (Turan, 2001: 117).

Atsız, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Atsız: 1- Bir Türk kağanı. 2- Selçüklü'nün Suriye açıcısı... Tutuş tarafından öldürüldü. Atı olmayan, adı olmayan, adsız (Yurtsever, 1997: 29).

at > at

at (isim) > ad

Atsız adının hangi kökten geldiğini kestirmek güçtür. Bu adın *Atsız* (adı olmayan) veya *Atsız* (adı olmayan) anlamında olabildiği düşünülmektedir.

Toḳ Ay Aġa توقاي اغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	681	18	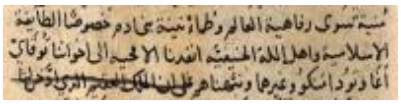 انفدنا (التحية؟) إلى اخواننا **توقاي اغا** وتودا منكو ونبهناهم على أن ...	Kardeşlerimiz **Toḳ Ay Aġa**, Töde? Mengü ve diğerlerine selamlarımızı ilettik ve şu hususa dikkatlerini çektik...

Tablo 37. Toḳ Ay Aġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tok**: 1) Açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı. 2) Sık ve kalın dokunmuş (kumaş). 3) Kalın ve gür (ses). 4) Sevgi, sevecenlik, başarı, para, mal vb. şeyleri elde etmiş ve bunlara kavuşmuş olan (TDK, 2005: 1986).

Ay I: Dünya'nın uydusu olan gök cismi, kamer, mah, meh. Ay II: 1) Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre; 2) Yılın on iki bölümünden her biri, mah, meh; 3) Bir ayın herhangi bir gününden ertesi ayın aynı gününe kadar geçen veya yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre (TDK, 2005: 151).

Ağa: 1) Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2) Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3) Ağabey. 4) Okuryazar olmayan yaşlı kimselerin adlarıyla birlikte kullanılan san. 5) Cömert, eli açık. 6) Koca. 7) Osmanlı Devleti'nde bazı kuruluşların başında bulunanlara verilen resmî san (TDK, 2005: 28).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Toḳ Ay Aġa- توقاي اغا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Tok- ay, aġa)

OA. **Toḳ**: Tok. **Ay**: Ay (30 gün) (Ergin, 2009: 86,115). AY. **Ay**: Ay (Ölmez, 1991: 85). DLT. **Ay**: Yılın on ikide biri olan zaman; gökteki ay, kamer. **Tok**: Tok, aç olmayan; saçsız insan; boynuzsuz hayvan (Atalay, 2006: IV, 52,633). KB. **Ay**: Ay, 30 gün. **Toḳ**: Tok (Arat, 1979: III, 39,457). Kİ. **Ay**: 1) Kamer; 2) Bugünkü manasında. **Toq**: Tok, bugünkü

manasında (Caferoğlu, 1930: 7,105). TTA. **Ai** ای: Ay. **Tok** طُق: Tok (satt) (Houtsma, 1894: 57,85). BM. **Ay**: Ay (أي: القمر) (8b/8). GT. **Ay**: Ay, kamer. **Toḳ**: Tok (Karamanlıoğlu, 1978: 207,277). ŞT. **Ağa**: Büyük erkek kardeş, **ağabey** < Mo. aḳa. Ay: 1) Ay, kamer; 2) Yılın on iki bölümünden her biri (Ölmez, 1996: 318,332). Abuşka L. **Ağa**: Büyük karındaşa derler. **Ay**: Ay. **Tok**: Tok (Atalay, 1970: 19,31,233). BL. **Ay**: 1) Dünyanın uydusu; 2) Bir yılın on ikide biri olan zaman dilimi, ay. **Toḳ**: Yüz örtüsü, peçe (Turan, 2001: 117,168).

Tokay: Tokaydemür'den (Yurtsever, 1997: 73).

Ayaz [9] اياز

Bu ad, eserde 69 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	288	3	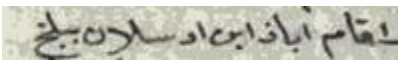 أقام **اياز** ابن ارسلان ببلخ.	**Ayaz** ibn Arslan Belh'te kalmıştır.
14	531	3	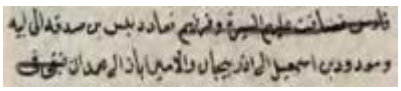 فعاد دبيس بن صدقة إلى أبيه ومودود بن اسمعيل إلى اذربيجان والأمير **اياز** إلى همذان.	Dübeyis bin Sadaka babasına; Mevdūd bin İsmail Azerbaycan'a; ve Emir **Ayaz** Hemedan'a dönmüştür.
14	531	6	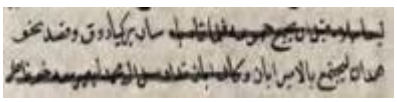 سار بركياروق نحو همذان ليجتمع بالأمير **اياز**.	Berk Yaruk, Emir **Ayaz** ile görüşmek için Hemedan'a gitmiştir.

Tablo 38. Ayaz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ayaz**: 1) Duru, sakin havada çıkan kuru soğuk; 2) Çok soğuk hava (TDK, 2005: 156).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[9] Arapça tarihî kayıtlarda hem اياز- Ayaz hem de اياس- Ayas biçimleri geçmektedir.

Ayaz ibn Arslan- ايازابن ارسلان, Ayaz bin Ilġazī- ايازبن ايلغازي, Fahreddin Ayaz Çaharkes- فخر الدين ايازجهاركس, Fahreddin Ayaz el-Maḳrī- فخر الدين ايازالمقري, Fahreddin Ayaz eş-Şemsī- فخر الدين ايازالشمسي, Ayaz ec-Cürcāvī- ايازالجرجاوي, Ayaz el-Haşkī- ايازالخاصكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ayas**: Ayaz; kölelere verilen adlardan (Atalay, 2006: IV, 45). GT. **Āyāz**: Sultan Gazneli Mahmud'un sevgili kumandanı (Karamanlıoğlu, 1978: 208). ŞT. **Ayaz**: Özel ad (Uygur Sanklı Sin'in kölesi) (Ölmez, 1996: 332).

Ayaz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ayaz: Alparslan'ın 10 oğlundan dördüncüsü (Yurtsever, 1997: 29).

Artuḳ ارتق

Bu ad, eserde 129 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	371	15	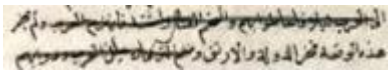 لم يحضر هذه الوقعة فخر الدولة و**الارتق**.	Fahrü'd-Devle ve **Artuḳ** bu olaya tanık olmamışlardır.
14	371	18	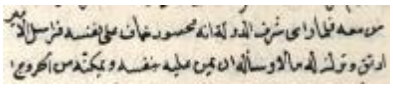 فلما رأى شرف الدولة أنه محصور خاف على نفسه فراسل الأمير **أرتق** وترك له مالًا وسأله أن يمن عليه بنفسه ويمكنه من الخروج.	Şerefü'd-Devle kuşattığını görünce kendi için korkmuş ve çıkmak için müsaade istemek üzere Emir **Artuḳ**'a para göndermiştir.
14	440	16	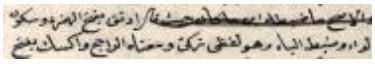 **أرتق** بفتح الهمزة وسكون الراء وضبط الباء(؟) (ضم التاء) وهو لفظي تركي ومعناه الراجح.	Hemze'nin üstünü, re'nin sükūnü ve te'nin ötresi ile telefuz edilen **Artuḳ**, galip/akıllı anlamında Türkçe bir kelimedir.

Tablo 39. Artuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Artuḳ* sözcüğünün incelenmesi *Artuḳ Arslan*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Artuḳ bin Eksük- ارتق بن اكسك, Ebü'l-Rabīʿ ibn Süleyman ibn Abdulcebbār ibn Artuḳ- أبو الربيع ابن سليمان ابن عبدالجبار ابن أرتق , Yusuf ibn Artuḳ et-Türkmenī- يوسف ابن أرتق التركماني, Ilġazī bin Artuḳ- ايلغازي بن ارتق , Saḳman? bin Artuḳ- سقمان بن ارتق , Süleyman bin Artuḳ- سليمان بن ارتق..., Yek? bin Bahram bin Artuḳ- يكك بن بهرام بن أرتق Necmeddin Ilġazī bin Artuḳ- نجم الدين ايلغازي بن أرتق, Bedreddin ibn Artuḳ- بدرالدين ابن أرتق, Abdulcebbār bin Artuḳ- عبدالجبار بن أرتق, Bedrü'l-Devlet Süleyman bin Abdulcrbbār bin Artuḳ- بدرالدولة سليمان بن (تلك) بن بهرام بن أرتق- bin Bahram bin Artuḳ ... ,عبدالجبار بن أرتق, Temür Taş bin Ilġazī bin Artuḳ- تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق, Yakup bin Sakman? bin Artuḳ- يعقوب بن سقمان بن ارتق Hüsemeddin Temür Taş bin Ilġazī bin Artuḳ- حسام الدين تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق, Davūd bin Süleyman bin Artuḳ- داود بن سليمان بن أرتق, Şehebeddin Muḥammedd bin Ilġazī bin Artuḳ- شهاب الدين محمد بن ايلغازي بن أرتق, Temürtaş bin Ilġazī bin Artuḳ kızı es-Sit Hatun oğlu Seyfeddin Gazi- سيف الدين غازي بن الست خاتون بنت تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق, Ḳotbeddin Ilġazī bin Necmeddin Alpi? Bin Temür Taş bin Ilġazī bin Artuḳ- قطب الدين ايل غازي بن نجم الدين البي بن تمر İlyas el-Artuḳī- إلياس الأرتقي , Nureddin Muḥammed Ḳara Arslan bin تاش بن ايلغازي بن أرتق, Davūd ibn Sakman? bin Artuḳ- نور الدين محمد قرا أرسلان بن داود ابن سقمان بن أرتق, Nasireddin Artuḳ Arslan ibn Ilġazī- ناصر الدين أرتق أرسلان بن ايلغازي, Yoluḳ ibn Arslan ibn Ilġazī ibn Alpi? İbn Temür Taş ibn Ilġazī ibn Artuḳ- يولق ابن أرسلان ابن ايلغازي ابن البي ابن تمرتاش ابن ايلغازي ابن أرتق, el-Melikü'l-Salih Muḥammed bin Muḥammed ibn Ḳara Arslanel-Artuḳī- الملك الصالح محمد بن محمد بن قرا أرسلان الأرتقي, el-Melik'ü-Mesud bin el-Melikü'l-Salih Mahmud? Bin Muḥammed ibn Ḳara Arslanibn Sakman? Bin Artuḳ- الملك مسعود بن الملك الصالح محمود بن محمد ابن قرا أرسلان ابن سقمان بن أرتق, el-Melikü'l-Saʿīd Necmeddin Ilġazī bin el-Mansur Artuḳ bin Arslan bin Ilġazī bin Artuḳ- الملك السعيد نجم الدين ايل غازي بن المنصور أرتق بن أرسلان بن ايل غازي بن أرتق, el-Melikü'l-Muzaffer Ḳara Arslanbin el-Melikü'l-saʿīd Ilġazī ibn Artuḳ- الملك المظفر قرا أرسلان بن الملك السعيد ايلغازي بن ألبي بن تمرتاش بن ايل غازي ابن أرتق, en-Nasir Gazi bin el-Muzaffer Ḳara Arslan el-Artuḳī- الناصر غازي بن المظفر قرا أرسلان الأرتقي, el-Melikü'z-Zahir İssa bin el-Melikü'l-Muzaffer Davūd bin benī Artuḳ (Artuḳ ailesi)- الظاهر مجد الدين عيسى الأرتقي, ez-Zahir Mecdeddin İssa el-Artuḳī- الملك الظاهر عيسى بن الملك المظفر داود بن بني أرتق

Artuḳ, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Artuḳ: Artık, artmış. 1) Batı Türkeli'nin açılmasında büyük yararlılığı olan ünlü beğ; 2) Abbāsīler'in kanı Türk üçüncü Mısır umumi valisinin dedesi (Yurtsever, 1997: 28).

Aḳ Sunḳur اقسنقر

Bu ad, eserde 164 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	469	1	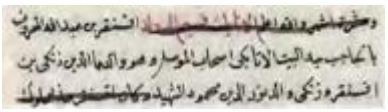 **آقسنقر** بن عبدالله المعروف بالحاجب ...وهو والد عماد الدين زنكي بن **آقسنقر** وزنكي والد نورالدين محمود الشهيد.	El-Hacib adıyla bilinen **Aḳ Sunḳur** bin Abdullah ... İmadeddin Zengi bin **Aḳ Sunḳur**'un ve Nureddin Mahmud eş-Şahid'in babası olan Zengi'nin babasıdır.
14	469	3	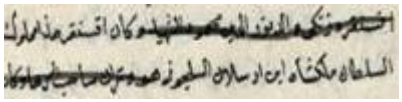 كان **اقسنقر** هذا مملوك السلطان ملكشاه ابن ارسلان السلجوقي.	Bu **Aḳ Sunḳur**, Sultan Melik Şah ibn Arslan es-Selçukī'nin kölesi idi.

Tablo 40. Aḳ Sunḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Aḳ Sunḳur** > Aksungur: Akdoğan (TDK, 2005: 59).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Sunḳur bin Abdullah- اقسنقر بن عبدالله, İmadeddin Zengi bin Aḳ Sunḳur- عماد الدين زنكي بن اقسنقر, Nureddin Mahmud bin Zengi bin Aḳ Sunḳur- نورالدين محمود بن زنكي بن اقسنقر, Aḳ Sunḳur el-Porsukī- اقسنقر البرسقي, Ḳasimü'l-Devlet ebü Se'id Aḳ Sunḳur el-Porsukī- قسيم الدولة أبو سعيد آقسنقر البرسقي, Mesud bin Aḳ Sunḳur el-Porsukī- مسعود بن آقسنقر البرسقي, Aḳ Sunḳur el-Aḥmedillī- آقسنقر الأحمديلي, Seyfeddin Gazi bin İmadeddin Zengi bin Aḳ Sunḳur- سيف الدين غازي بن عماد الدين زنكي بن آقسنقر , Ḳotbeddin Mevdūd bin İmadeddin Zengi bin Aḳ Sunḳur- قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكي بن آقسنقر , Felekeddin Aḳ Sunḳur el-Aḥmedillī- فلك الدين أقسنقرالأحمديلي, Eba'l-Ḳasim Mahmud bin Zengi bin Aḳ Sunḳur Nasir Emirü'l-Mü'mnīn- أبا القاسم محمود بن زنكي بن أقسنقر ناصر أمير المؤمنين, el-Melikü'l-Salih İmadeddin İsmail bin el-Melikü'l-Adil Nureddin Mahmud bin el-Atabeg Zengi bin Aḳ Sunḳur- الملك الصالح عماد الدين اسمعيل بن الملك العادل نور الدين محمود بن الأتابك زنكي بن أقسنقر, İzzeddin Mesud ibn Mevdūd ibn Zengi ibn Aḳ Sunḳur- عز الدين مسعود ابن مودود ابن زنكي ابن أقسنقر, Mü'izeddin Sencer Şah ibn Seyfeddin Gazi bin Mevdūd bin İmadeddin Zengi bin Aḳ Sunḳur- معز الدين سنجر شاه ابن سيف الدين غازي بن مودود

İmadeddin Zengi ibn Arslan Şah Mesud bin Mevdūd bin Aḳ Sunḳur- عماد الدين زنكي بن أقسنقر بن, Ömer bin Ḳotbeddin Muḥammed bin İmadeddin Zengi bin Mevdūd bin Zengi bin Aḳ Sunḳur- عمر بن قطب الدين محمد بن عماد الدين زنكي بن مودود بن زنكي بن أقسنقر, Nasireddin Mahmud bin el-Melikü'l-Ḳahir Mesud bin Nureddin Arslan Şah ibn Mesud bin Mevdūd bin Zengi bin Aḳ Sunḳur- ناصر الدين محمود بن الملك القاهر مسعود بن نور الدين أرسلان شاه ابن مسعود بن مودود بن زنكي بن أقسنقر, İzzeddin Mesud bin Mevdūd bin Zengi bin Aḳ Sunḳur Atabeg kızı Terken Hatun- تركان خاتون بنت عز الدين مسعود بن مودود بن زنكي بن أقسنقر الأتابكية, Şemseddin Aḳ Sunḳur el-Farḳanī ez-Zahirī- شمس الدين أقسنقر الفارقاني الظاهري, Nureddin Arslan bin İzzeddin Mesud bin Mevdūd bin Zengi bin Aḳ Sunḳur el-Atabegī- نور الدين أرسلان بن عز الدين مسعود بن مودود بن زنكي بن أقسنقر الأتابكي, İzzeddin Aḳ Sunḳur es-Silahdar- عز الدين أقسنقر السلحدار, Aḳ Sunḳur el-Ḥamī- أقسنقر الحامي, Şemseddin Aḳ Sunḳur el-Farisī- شمس الدين أقسنقر الفارسي, Aḳ Sunḳur en-Nasirī- أقسنقر الناصري, eş-Şemsī Aḳ Sunḳur es-Salarī- الشمسي أقسنقر السلاري, Aḳ Sunḳur el-Eşrefī- أقسنقر الأشرفي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Aḳ- Sunḳur)

OA. **Aḳ**: Beyaz, ak (Ergin, 2009: 83). DLT. **Ak**: Ak, beyaz (Atalay, 2006: IV, 15). KB. **Sungur**: Sungur kuşu (Arat, 1979: III, 409). Kİ. **Aq**: Beyaz renkli. **Sonqur**: 1) Bir nevi kuş; 2) İsmi has (Caferoğlu, 1930: 4,92). TTA. **Ak** اق: Beyaz (weiss). Özel isminin ilk ögesini oluşturur (bildet das erste element in den eigennamen) اقسنقر- **Aḳ Sunḳur** (Houtsma, 1894: 50). GT. **Ak**: Ak, beyaz (Karamanlıoğlu, 1978: 198). ŞT. **Aḳ**: Ak, beyaz (Ölmez, 1996: 318). DK. **Aḳ**: Dede Korkut'ta renklere yüklenen anlamlar ve ak-kara veya ak-alaca mücadelesi (Özçelik, 2005: 305). BL. **Aḳ/aġ**: 1) Ak, beyaz; 2) Beyazlık, beyaz nokta veya benek; 3) Yumurtanın beyaz kısmı (Turan, 2001: 114).

Ak Sungur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Aksungur: Ahlat Atabekleri'nin altıncı beği (Yurtsever, 1997: 25).

Aḳ Böri اق بوري

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	80	4	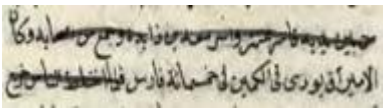 وكان الأمير **اق بوري** في الكمين مع خمسمائة فارس.	Emir **Aḳ Böri**, 500 atlı askerle beraber gizlenme yerinde idi.
14	514	15	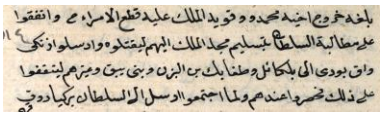 ... وأرسلوا زنكي **واق بوري** إلى بلكائل؟ وطغابك بن البزن؟ وبني بيق وغيرهم ليتفقوا على ذلك.	Zengi ve **Aḳ Böri**'yi Mikail?, Toġa beg? ve diğerlerine bu konuda anlaşmak için göndermişlerdir.
14	762	19	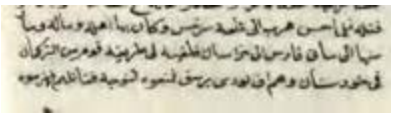 فلقيه في طريقه قوم من التركمان في خوزستان وهم **اق بوري** برسق فمنعوه من التوجه.	Yoluna devam ederken Huzistan'da başlarında **Aḳ Böri** Porsuḳ olmak üzere Türkmenlerden bir cemaat yolunu keserek gitmesini engellemişlerdir.

Tablo 41. Aḳ Böri

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Böri Porsuḳ- *اق بوري برسق*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Böri**: Kurt (Ergin, 2009: 91). DLT. **Böri**: Kurt (Atalay, 2006: IV, 108). Kİ. **Börü**: Kurt (Caferoğlu, 1930: 22). TTA. **Akbüri** اقبوري: Ak Sözcüğü ile yapılann isimlerden (Houtsma, 1894: 32). BM. **Börü**: Kurt (برو: الذيب) (15b/1). GT. **Böri**: Kurt (Karamanlıoğlu, 1978: 230). ŞT. **Böri**: Kurt (Ölmez, 1996: 354). Abuşka L. **Böri**: Kurda derler (Atalay, 1970: 143).

Akbörü, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Akbörü: Kürkünün rengi ak olan kurt (Yurtsever, 1997: 24).

Af Tekin/Alp Tekin [10] افتكين/البتكين

Bu ad, eserde 47 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	475	3	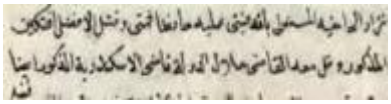 وقتل الأفضل **افتكين** وقتل معه القاضي جلال الدولة قاضي الاسكندرية.	El-Afdal, **Af Tekin (Alp Tekin)**'i ve İskenderiye'nin kadısı Celelü'l-Devlet'i öldürmüştür.
15	282	6	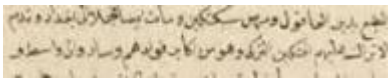 وقدم الأتراك عليهم **افتكين** التركي وهو من أكابر قوادهم وساروا إلى واسط.	Türklerin başına **Af Tekin (Alp Tekin)** et-Türkī geçmiş, sonra Vasıt'a gitmişlerdir.
15	285	17	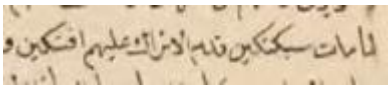 لما مات سبكتكين قدم الأتراك عليهم **افتكين**.	Sebük Tekin ölünce Türklerin başına **Af Tekin (Alp Tekin)** geçmiştir.

Tablo 42. Alp Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tekin**: 1) Boş, içinde kimse bulunmayan. 2) Güvenilir (kişi, yer). 3) İçinde doğaüstü varlıklar bulunmadığına inanılan. 4) Eski Türklerde bir babanın taşınmaz mallarının mirasçısı olan en küçük oğlu (TDK, 2005: 1936,1937).

(*Alp* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[10] Bu kişinin adı Arapça tarihî kayıtlarda *Alf Tekin/ Af Tekin/ Alp Tekin/ افتكين/ البتكين/ الفتكين*, bu farklı okunuşun Arapça ile ilgili bir mesele olduğu düşünülmektedir. Bu eserde de aynı kişinin adı bazen *Alp Tekin* bazen de *Af Tekin* şeklinde yazıldığı görülmektedir.

Af Tekin (Alp Tekin) et-Türkī- افتكين التركي, Af Tekin (Alp Tekin) el-Mısrī- افتكين المصري, Abdulvahāb bin Af Tekin (Alp Tekin)- عبد الوهاب بن افتكين

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kül Tigin**, özel ad olarak geçmektedir (Ergin, 2009). DLT. **Tégin**[11]: Aslında köle anlamına; sonraları hakan oğullarına verilen ungun (Atalay, 2006: IV, 593). KB. **Tekin**: Boşuna (Arat, 1979: III, 434). ŞT. **Tegin**: Güzel yüzlü (Oğuzname'de aynı anlam verilir) (Ölmez, 1996: 454).

Al Tekin التكين

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	289	1	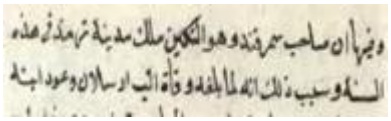 صاحب سمرقند وهو **التكين** ملك مدينة ترمذ في هذه السنة.	Bu yılda Semerkand'ın valisi **Al Tekin** Tirmiz şehrini ele geçirmiştir.
14	298	1	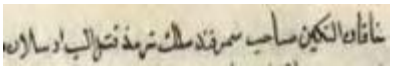 خاقان **التكين** صاحب سمرقند ملك ترمذ قتل الب ارسلان.	Semerkand'ın valisi Ḫaḳan **Al Tekin** Tirmiz'i ele geçirmiş ve Alp Arslan'ı öldürmüştür.
15	306	18	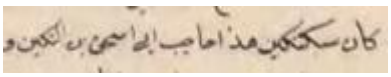 كان سبكتكين هذا حاجب ابي اسحق بن **التكين**.	Sebük Tekin, Ebi Ishak bin **Al Tekin**'in hacibi idi.

Tablo 43. Al Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Al I: 1) Kanın rengi, kızıl, kırmızı. 2) Bu renkte olan. 3) Dorunun açığı, kızıla çalan at donu. 4) Bu renkte olan (at). 5) Yüze sürülen pembe düzgün, allık. Al II: Aldatma, düzen, tuzak, hile (TDK, 2005: 62,63).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

[11] Köle anlamına gelen *Tigin* adından alınarak rengi gibi gümüş saf olan köleye كمشتكين *kümüş Tigin*, yiğit köleye الب تكين *Alp Tigin*, uğurlu Tigin قتلغ تكين *Ḳutluġ Tekin* denir. Bundan sonra bu kelime Hakanlı ailesinin çocuklarına ad olmuştur. Bu yırıtıcı kuşlardan birinin adıyla ekli olarak kullanılır. *جغري تكين Çağrı Tigin* gibi ki *Doğan Tekin* demektir. *كج تكين Küç Tigin*, kuvvetli Tekin demektir (Atalay, 2006: 413).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫaḳan Al Tekin- *خاقان التكين*, *Ebi Ishak bin Al Tekin-* *ابي اسحق بن التكين*, *Al Tekin et-Türkī-* *التكين التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Al**: Hile, kurnazlık, yetenek (Ölmez, 1991: 82). DLT. **Al** I: Hile. **Al** II: Hanlara bayrak, devlet adamlarının atlarına eğer örtüsü yapılan turuncu ipek kumaş. **Al** III: Al renk (Atalay, 2006: IV, 17). KB. **Al** I: Hile. **Al** II: Al renk (Arat, 1979: III, 14,15). Kİ. **Al**: 1) Hile; 2) Doru at (Caferoğlu, 1931: 3). GT. **Al**: Hile (Karamanlıoğlu, 1978: 199). ŞT. **Al**: Özel ad (İnel Yavı Han'ın oğlu) (Ölmez, 1996: 319).

Tarihî eserlerde geçen ve bugünkü Türkiye Türkçesinde kullanılan, hile anlamına gelen al kelimesinin Al Tekin kişi adındaki al sözcüğü ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Ay Tekin [12] ايتكين

Bu ad, eserde 28 kere geçmiştir.

[12] Eser de bu adın Ay Degin ve Ay Tekin biçimleri geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	658	18	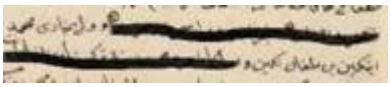 وولى بخاري محمد **ايتكين** بن طغان تكين.	Muḥammed **Ay Tekin** bin Toğan Tekin Buhara'nın valisi olarak tayin edilmiştir.
16	357	18	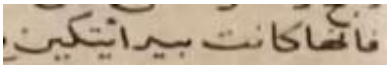 انها كانت بيد **ايتكين**.	(Bu şehir) **Ay Tekin** elinde idi.
18	323	7	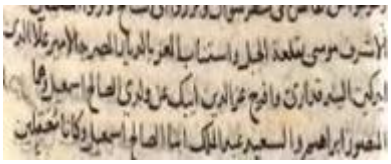 استناب المعز بالديارالمصرية علاء الدين **ايدكين** البندقداري.	El-Müʿiz, Alaaddin **Ay Degin** el-bundukdarī'yi Mısır'ın naibi olarak tayin etmiştir.

Tablo 44. Ay Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alaaddin Ay Degin el-bundukdarī- علاء الدين ايدكين البندقداري, Muḥammed Ay Tekin bin Toğan Tekin- محمد ايتكين بن طغان تكين

Aytekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ay Deġin yani *Ay Teġin.* Kıpçaklar bu adı, Türkmenler gibi, böyle tellafuz ediyorlardı (Sümer, 1999: 377).

Ay Doġdı ايدغدي

Bu ad, eserde 70 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

16	221	8	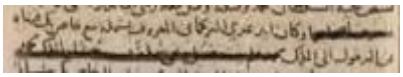 وكان **ايدغدي** التركماني المعروف بشملة مع خاص بك فمنعه من الدخول إلى الملك.	Şemle adı ile bilinen **Ay Doġdı** et-Türkmenī, Has Beg ile beraber idi ve hükümdara girmesini engellemiştir.
18	363	10	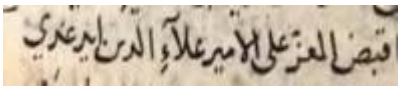 قبض المعز على الأمير علاء الدين **ايدغدي**.	el-Müʿiz, Emîr Alaaddin **Ay Doġdı** 'yı tutklamıştır.
18	480	17	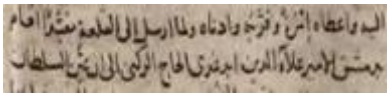 اقام بدمشق علاء الدين **ايدغدي**.	Alaaddin **Ay Doġdı** Dımaşk'ta kalmıştır.

Tablo 45. Ay Doġdı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳay*'a bk.)

(*Doġ-* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Doġmış*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ay Doġdı et-Türkmenī- ايدغدي التركماني, Alaaddin Ay Doġdı el-ʿazizī el-Hacib- علاء الدين ايدغدي العزيزي (الحاجب) , Cemāleddin Ay Doġdı el-ʿazizī- جمال الدين ايدغدي العزيزي, Alaaddin Ay Doġdı el-Ḥaranī ez-Zahirī- علاء الدين ايدغدي الحراني الظاهري, Alaaddin Ay Doġdı es-Saḳī- علاء الدين ايدغدي الساقي, Alaaddin Ay Doġdı bin Abdullah es-Saliḥī en-Necmī- علاء الدين أيدغدي بن عبدالله الصالحي النجمي, Ay Doġdı Şuḳayır- أيدغدي شقير, Alaaddin Ay Doġdı eş-Şehrizorī- علاء الدين أيدغدي الشهرزوري, Alaaddin Ay Doġdı et-Telilī eş-Şemsī- علاء الدين أيدغدي التليلي الشمسي, Alaaddin Ay Doġdı el-Harezmī- علاء الدين أيدغدي الخوارزمي , en-Nasir Alaaddin Ay Doġdı - الناصر علاء الدين أيدغدي, Alaaddin Ay Doġdı ez-Zerraḳ- علاء الدين أيدغدي الزراق, Alaaddin Ay Doġdı Behlivan- علاء الدين أيدغدي بهلوان, Alaaddin Ay Doġdı en-Noʿmanī- علاء الدين أيدغدي النعماني, Ay Doġdı el-Hilalī- أيدغدي الهلالي

Ay doğdu, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ay Beg ايبك

Bu ad, eserde 207 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	227	8	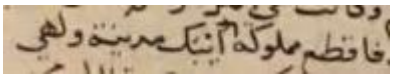 فأقطع مملوكه **ايبك** مدينة ولهي.	Kölesi **Ay Beg**'e Delhi şehrini vermiştir.
16	227	9	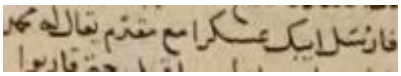 فارسل **ايبك** عسكر مع مقدم يقال له محمد.	**Ay Beg**, Muḥammed diye bir komutan ile askerleri göndermiştir.
17	184	18	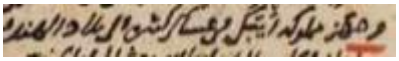 جهز مملوكه **ايبك** في عساكر كثيرة إلى بلاد الهند	Kölesi **Ay Beg**'e çok sayıda asker vererek onu Hindistan'a göndermiştir.

Tablo 46. Ay Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Beg** > Bey: 1) Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2) Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3) Eş, koca. 4) As (II). 5) Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. 6) Aşığın çukur yüzünün arkasındaki yumru bölge. 7) Küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı. 8) Komutan. 9) Zengin, ileri gelen kimse, bay (TDK, 2005: 523).

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳotbeddin Ay Beg- قطب الدين ايبك, el-Melikü'l-Müʿiz İzzeddin Ay Beg Çeşnigir es-Saliḥī et-Türkmenī- الملك المعز عز الدين أيبك الجاشنكير الصالحي التركماني, Ay Beg Ḳotayıs?- ايبك قطيس, Gıyaseddin Ay Beg- غياث الدين ايبك, Ay Beg el-Esmer el-Eşrefī- ايبك الأسمر الأشرفي, İzzeddin Ay Beg el-Muʿazzamī- عزالدين أيبك المعظمي, el-Muʿiz Ay Beg es-Saliḥī en-Necmī et-Türkmenī- المعز أيبك الصالحي النجمي التركماني, Mücāhideddin Ay Beg ed-Devadar- مجاهد الدين أيبك الدوادار, İzzeddin Ay Beg el-Ḥamavī- عز الدين أيبك الحموي, İzzeddin Ay Beg el-Haznedar el-Mansurī- عز الدين أيبك الخزندار المنصوري, İzzeddin Ay Beg el-Musulī el-Mansurī- عز الدين أيبك الموصلي المنصوري, İzzeddin Ay Beg et-Tavīl- عز الدين أيبك الطويل, İzzeddin el-Akram es-Saliḥī- عز الدين أيبك الأقرم الصالحي, İzzeddin Ay Beg el-Bağdadī- عز الدين أيبك البغدادي , İzzeddin Ay Beg eş-Şucaʿī- عز الدين أيبك الشجاعي, İzzeddin, Ay Beg er-Rumī- عز الدين أيبك الرومي, Ay Beg ez-

Zerdekaş- عز الدين أيبك جهاركس, İzzeddin Ay Beg Çaharkes- أيبك الزردكاش, İzzeddin Ay Beg ec-Cemālī- عز الدين أيبك الجمالي, Ay Beg el-eşkar- أيبك الأشقر, İzzeddin Ay Bek bin Abdullah... es-Safdī- عز الدين أيبك بن عبدالله الاليكي؟ الصفدي, Nureddin Ali bin Ay Beg bin Abdullah ed-Dımaşkī- نور الدين علي بن أيبك بن عبدالله الدمشقي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Beg**: Bey (Ergin, 2009: 88). AY. **Beg**: Bey, efendi, üst düzey görevli; prens (Ölmez, 1991: 86). DLT. **Beg**: Bey, koca, evli erkek (Atalay, 2006: IV, 78). KB. **Beg**: Bey (Arat, 1979: III, 69). Kİ. **Bey**: Kıpçakta emîr demektir (Caferoğlu, 1931: 17). TTA. **Beg/bek** باك/بك: (Selg. nur in den Eigennamen) sadece özel isimlerde (Houtsma, 1894: 63). ŞT. **Beg**: Bey (Ölmez, 1996: 341). Abuşka L. **Big**: Beg demektir (Atalay, 1970: 134).

Aybek, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Aybeġ: Aybek (Yurtsever, 1997: 27).

Aḳ Ḳuş اقوش

Bu ad, eserde 156 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	117	10	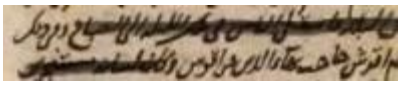 وفي ذلك اليوم جرح ثلاثة نفر ومعهم **أقوش** صاحب بهاء الدين قراقوش.	O günde Baha'addin Ḳara Ḳuş'un arkadaşı **Aḳ Ḳuş** ile beraber üç kişi yaralanmıştır.
18	313	20	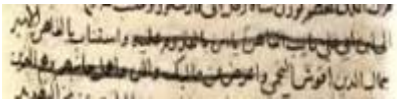 واستناب بالقاهرة الأمير جمال الدين **أقوش** النجمي.	Cemāleddin Aḳ Ḳuş en-Necmī Kahire'nin naibi olarak tayin edilmiştir.
18	321	16	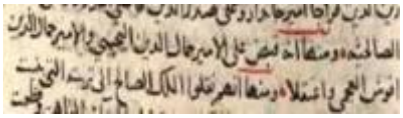 قبض على الأمير جمال الدين النجيبي والأمير جمال الدين **اقوش**	Emîr Cemāleddin en-Necibī ve Emîr Cemāleddin **Aḳ Ḳuş** tutuklanmışlardır.

Tablo 47. Aḳ Ḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Akkuş** I: Ordu iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğ). Akkuş II: Atmaca (TDK, 2005: 55).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Cemāleddin Aḳ Ḳuş en-Necmī- جمال الدين أقوش النجمي, Aḳ Ḳuş el-Müşrif- أقوش المشرف, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-ʿacamī- جمال الدين أقوش العجمي, Şemseddin Aḳ Ḳuş el-Börlī el-ʿazizī- شمس الدين أقوش البُرلي العزيزي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş eş-Şemsī- جمال الدين أقوش الشمسي, Aḳ Ḳuş el-Mesʿudī- أقوش المسعودي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş en-Necibī- جمال الدين أقوش النجيبي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Muḥammedī- جمال الدين أقوش المحمدي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş er-Rumī el-Ḥusamī- جمال الدين أقوش الرومي الحسامي, Mübarizeddin Aḳ Ḳuş el-Mansurī- مبارز الدين أقوش المنصوري, Cemāleddin Aḳ Ḳuş Burnak- جمال الدين أقوش برناق, Baha'eddin Aḳ Ḳuş el-Asadī- بهاء الدين أقوش الأسدي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş er-Rüknī- جمال الدين أقوش الركني, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Musulī- جمال الدين أقوش الموصلي, Aḳ Ḳuş es-Silahdar- أقوش السلحدار, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Aḳram- جمال الدين أقوش الأقرم, Seyfeddin Aḳ Ḳuş - سيف الدين أقوش, Aḳ Ḳuş el-Ala'ī- أقوش العلائي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş bin Abdullah er-Rüstemī- جمال الدين أقوش بن عبدالله الرستمي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Eşrefī- جمال الدين أقوش الأشرفي, Muḥammed bin Aḳ Ḳuş eş-Şemsī- محمد بن أقوش الشمسي, Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Künci?- جمال الدين أقوش الكنجي , Aḥmed bin Aḳ Ḳuş el-ʿazizī- أحمد بن أقوش العزيزي, Aḳ Ḳuş el-ʿetris- أقوش العتريس, Cemāleddin Aḳ Ḳuş er-

Raḥbī el-Mansūrī- جمال الدين أقوش الرحبي المنصوري, Aḥmed bin Aḳ Ḳuş el-ʿazizī el-Mihmandar- أحمد بن أقوش العزيزي المهمندار, Nasireddin Muḥammed bin Aḳ Ḳuş eş-Şemsī- ناصر الدين محمد بن أقوش الشمسي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kuş**: Kuş (Atalay, 2006: IV, 386). KB. **Kuş**: Kuş (Arat, 1979: III, 292). Kİ. **Quş**: Kuş (Caferoğlu, 1931: 83). TTA. **Akuş (Akkuş)** اقوش: Ak sözcüğü ile yapılan isimlerdendir (Houtsma, 1894: 32). BM. **Ḳuş** قش: Kuş (16a/10). ŞT. **Ḳuş**: Kuş (Ölmez, 1996: 412). Abuşka L. **Kuş**: Kuş (Atalay, 1970: 134). BL. **Ḳuş**: Kuş (Turan, 2001: 151).

Ak Kuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Ḳırdım قردم

Bu ad, eserde 25 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	381	6	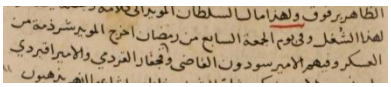 وفي يوم الجمعة السابع من رمضان أخرج المؤيد شرذمة من العسكر وفيهم الأمير سودون القاضي وقجقار **القردمي** والأمير اقبردي.	Cuma günü Ramazan ayının 7'sinde el-Mu'yid, aralarında Emîr Sevdün el-Ḳadı, Ḳoçḳar **el-Ḳırdımī** ve Emîr Aḳ Berdi... olmak üzere askerlerden bir grup göndermiştir.
23	394	19	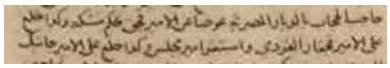 وخلع على الأمير قجقار **القردمي** واستقر أمير مجلس.	Emîr Ḳoçḳar **el-Ḳırdımī** terfi edilerek Emîr-i Meclis olmuştur.
23	300	21	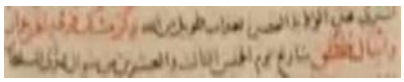 ذكر مسك **قردم** الخزندار واينال طط ق بتاريخ يوم الخميس الثالث والعشرين من شوال.	**Ḳırdım** el-Ḫaznedar ve İnal Ṭuṭuḳ'un Perşembe günü Şevval ayının 23'ünde tutuklamalarının faslı.

Tablo 48. Ḳırdım

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳır-* fiilinin incelenmesi için *Ḳıran*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳoçḳar el-Ḳırdımī-قجقار القردمي, Ḳırdım el-Ḫaznedar- قردم الخزندار

Altun التون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	112	17	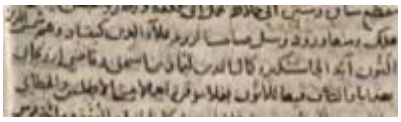 ومنها ورود رسل صاحب الروم علاء اين كيقباد وهم شمس الدين **التون** آية الجاشنكير وكمال الدين قايماز بن اسحق وقاضي ارزنجان بهدايا.	Bu yılda gerçekleşen olayların arasında Rum Sultanı Ala'eddin Keykubad'ın elçileri Şemdeddin **Altun** Ayet(?) el-Çeşnigir, Kemaleddin Kaymaz bin İshak ve Erzencan'ın kadısının hediyeler ile gitmeleri idi.

Tablo 49. Altun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Altun* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şemseddin Altun Ayet (?) el-Çeşnigir- شمس الدين التون آية؟ الجاشنكير

Altun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı (kadın adı) olarak geçmektedir (1936: 10).

Aḳ Baş اقباش

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	319	25	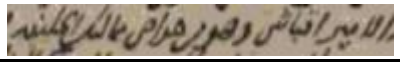	Emîr **Aḳ Baş**, Halife'nin

			الأمير **اقباش** وهو من خواص مماليك الخليفة.	kölelerindendir.
17	389	17	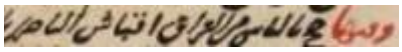 وفيها حج بالناس من العراق **اقباش** الناصري.	Bu yılda **Aḳ Baş** en-Nasirī, insanlar ile beraber Irak'tan hacca çıkmıştır.
17	411	27	الأمير **اقباش** بن عبدالله الناصري اشتراه الخليفة وهو ابن خمسة عشر سنة بخمسة آلاف دينار.	El-Halife, 15 yaşındayken Emîr **Aḳ Baş** bin Abdullah en-Nasirī'yi beş bin Dinara satın almıştır.

Tablo 50. Aḳ Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Baş bin Abdullah en-Nasirī- اقباش بن عبدالله الناصري

Akbaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Akbaş: Kıpçak-Kuman adlarındandır (Yurtsever, 1997: 24).

Ay Doġmış [13] ايدغمش

Bu ad, eserde 66 kere geçmiştir.

[13] Eserde Ay Doġmış ايدغمش ve Ay Toğmış ايتغمش biçimleri geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	667	7	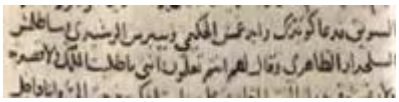 دعا كوندك و**ايدغمش** الحكيمي وبيبرس الرشيدي وساطلمش السلحدار الظاهري وقال لهم انني ما طلبت الملك ولا قصدته.	Küvendik, **Ay Doğmış** el-Ḥakimī, Bay Bars er-Raşidī ve Satılmış es-Silahdar ez-Zahirī'yi çağırıp onlara demiştir ki mülkü istemediğimi ve umurumda olmadığını biliyorsunuz.
18	667	19	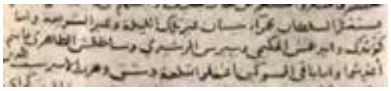 وأما كوندك و**ايدغمش** الحكيمي وبيبرس الرشيدي وساطلمش الظاهري اعدموا.	Küvendik, **Ay Doğmış** el-Ḥakimī, Bay Bars er-Raşidī ve Satılmış ez-Zahirī idam edilmişlerdir.
21	171	13	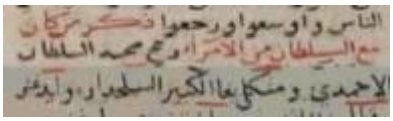 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان...**ايدغمش**...	Sultan ile beraber hacca çıkan emîrler faslı… **Ay Doğmış**…

Tablo 51. Ay Doğmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ay Doġmış* adının incelenmesi için *Ay Doġdı* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ay Doğmış el-Ḥakimī- ايدغمش الحكيمي, Ala'addin Ay Doğmış- علاء الدين ايدغمش, Ay Doğmış el-Faḫrī- ايدغمش الفخري, Safyyeddin Mustafa bin Zekeriye bin Ay Doğmış bin Abdullah el-Ḳaramanī- صفي الدين مصطفى بن زكريا بن ايدغمش بن عبد الله القرماني

Aydoğmuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ay Doğmış: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 29).

Ağlamış اغلمش

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	352	12	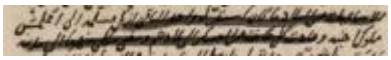 فسلمه إلى **اغلمش** مملوك اخيه.	Onu kardeşinin kölesi **Ağlamış**'a teslim etmiştir.
17	363	9	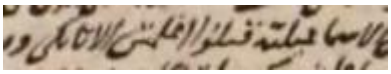 الإسماعيلية قتلوا **أغلمش** الأتابكي.	İsmailliler **Ağlamış** el-Ata Begī'yi öldürmüşlerdir.
18	482	15	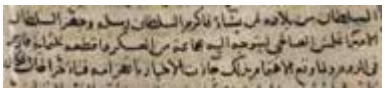 جهز السلطان الأمير **اغلمش** الصالحي ليتوجه إليه بجماعة من العسكر وأقطعه ثلثمائة فارس من الروم.	Sultan, ona bir asker grubu ile beraber gitmek üzere Emîr **Ağlamış** es-Saliḥī'i hazırlamış ve kendisine Rumlardan üç yüz asker vermiştir.

Tablo 52. Ağlamış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ağla-: 1) Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek. 2) Ağaç budandığında kesilen yerlerden besi suyu veya öz su akmak. 3) Sızlanmak, yakınmak. 4) Bir duruma üzülmek (TDK, 2005: 39).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ağlamış es-Saliḥī- اغلمش الصالحي, Ağlamış el-Atabegī- اغلمش الاتابكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihī eserler:

DLT. **Igla**-: Ağlamak. **Yıgla**-: Ağlamak (Atalay, 2006: IV, 215,781). Kİ. **Iğladı**: Ağladı (إغلدي: بكا), **Ağladı** (Türkmen ağzı) (Caferoğlu, 1931: 16). Abuşka L. **Yıglarım**: Ağlarım (Atalay, 1970: 36). DK. **Ağlamak, şığlamak**: Ağlamak, feryat etmek (Özçelik, 2005: 305).

Ağlamış, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Ağlamış: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 24).

yığlamış > ığlamış > ağlamış

Aḳ Şah اق شاه

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	425	1	 في السنة الماضية ركب البحر جلال الدين منكبرس إلى خوارزم بإخوته ازلاغ شاه **واق شاه.**	Geçen sene Celāleddin Mengü Pars, Kardeşleri Uzlaġ Şah ve **Aḳ Şah** ile birlikte deniz yoluyla Harezm'e gitmiştir.
17	425	14	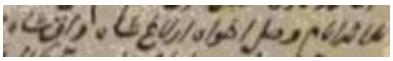 بعد ثلاثة أيام وصل أخواه ازلاغ شاه **واق شاه.**	Kardeşleri Uzlaġ Şah ve **Aḳ Şah**, üç gün sonra ulaşmışlardır.
17	425	18	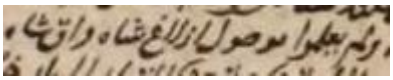 ولم يعلموا بوصول ازلاغ شاه **واق شاه**.	Uzlaġ Şah ve **Aḳ Şah**'ın gelişinden haberleri olmamıştır.

Tablo 53. Aḳ Şah

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur'*a bk.)

(*Şah* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Şah*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nasireddin Aḳ Şah- *ناصر الدين اق شاه*

Ay Demür ايدمر

Bu ad, eserde 40 kere geçmiştir

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	444	13	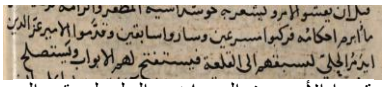 وقدموا الأمير عز الدين **ايدمر** الحلي ليسبقهم إلى القلعة فيستفتح لهم الأبواب.	Kapıları açtırmak üzere Emîr İzzeddin **Ay Demür** el-Ḥillī'yi önceden göndermişlerdir.
18	492	5	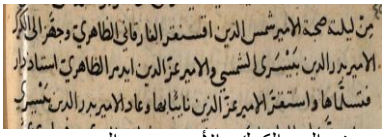 وجهز إلى الكرك الأمير بدر الدين بيسري الشمسي والأمير عز الدين **ايدمر** الظاهري استاذدار فتسلماها واستقر الأمير عز الدين نائبًا بها.	Emîr Bedreddin Beyserī eş-Şemsī ve Emîr İzzeddin **Ay Demür** ez-Zahirī Ustadar'ı Kerek'e göndermiş ve şehri teslim almışlardır. Sonra da İzzeddin naib olarak şehirde kalmıştır.
18	504	3	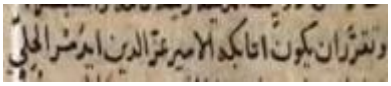 وتقرر أن يكون اتابكه الأمير عز الدين **ايدمر** الحلي.	Onun Atabeginin İzzeddin **Ay Demür** el-Ḥillī olacağına dair karar verilmiştir.

Tablo 54. Ay Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ay Demür eş-Şāmī- ايدمر الشمسي, İzzeddin Ay Demür el-Ḥillī- عز الدين ايدمر الحلي , İzzeddin Ay Demür ez-Zahirī- عز الدين ايدمر الظاهر , Bedreddin el-Ay Demirī- بدر الدين الايدمري , İzzeddin Ay Demür el-Faḫrī– عز الدين ايدمر الفخري , İzzeddin Ay Demür ibn Abdullah el-Ḥillī es-Saliḥī- عز الدين أيدمر ابن عبدالله الحلى الصالحي , Husameddin Laçın bin Abdullah el-Ay Demirī ed-Devadar- حسام الدين لاجين بن عبدالله الأيدمري الدوادار, İzzeddin Ay Demür ez-Zerdakaş- عز الدين أيدمر الزردقاش, İzzeddin Ay Demür el-Cenāḥī- عز الدين أيدمر الجناحي, el-Ay Demirī el-Akram- الأيدمري الأقرم, İzzeddin Ay Demür eş-Şemsī el-Ḳaşşāş- عز الدين أيدمر الشمسي القشاش, İzzeddin Ay Demür en-Naḳīb- عز الدين أيدمر النقيب, İzzeddin Ay Demür er-Refā el-Mansūrī- عز الدين أيدمر الرفا المنصوري, İzzeddin Ay Demür el-Künendikī- عز الدين أيدمر الكوندكي, İzzeddin Ay Demür el-Yunusī- عز الدين أيدمر اليونسي, İzzeddin Ay Demür er-Reşidī- عز الدين أيدمر الرشيدي, İzzeddin Ay Demür el-Şucā'ī- عز الدين أيدمر الشجاعي, İzzeddin Ay Demür el-İsmailī- أيدمر الاسماعيلي, İzzeddin Ay Demür es-Sefdī- عز الدين أيدمر الصفدي, Ay Demür eş-Seyḫī-

الشيخي, Ay Demür ...?- أيدمر الكبكي, İzzeddin Ay Demür el-Ḫatirī- عز الدين أيدمر الخطيري, Ay Demür ed-Devadar- أيدمر الدوادار, Ay Demür el-ʿala'ī Doḳmak- أيدمر العلاي دقماق, Ay Demür el-Ḫıtay eṣ-Ṣadikī- أيدمر الخطاي الصديقي, Ay Demür Altay?- أيدمر الطاي, Ferec bin Ay Demür- فرج ابن أيدمر, Nasireddin Muḥammed bin Ay Demür- ناصر الدين محمد بن أيدمر, Yusuf bin Ḳuṭlu Beg ... Ay Demür el-Mazūḳ- يوسف بن قطلو بك (سبط) أيدمر المزوق, Ay Demür er-Remmaḥ- ايدمر الرماح

Aydemîr, Aytemur ve Aytimür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Ata Ḫan اتاخان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	3	11	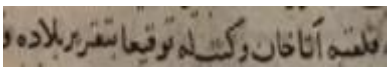 فلقبه **اتاخان** وكتب له توقيعًا بتقرير بلاده.	Ona **Ata Ḫan** lakabını vermiş ve onun eyaletlerini belirlemiştir.
18	45	8	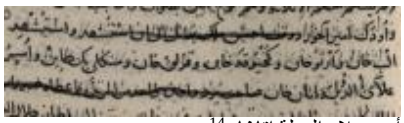 أسير علاء الدولة **اتاخان**[14].	ʿAlaa ed-Devle **Ata Ḫan** esir olarak alınmıştır.

Tablo 55. Ata Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ata: 1) Baba. 2) Dedelerden ve büyük babalardan her biri. 3) Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri (TDK, 2005: 140).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alaa ed-Devlet Ata Ḫan- علاء الدولة اتاخان

[14] Bu cümlede ad, اتان خان- Atan Ḫan şeklinde yanlış yazılmıştır.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ata**: Baba, ata (Atalay, 2006: IV, 47). KB. **Ata**: Baba (Arat, 1979: III, 35). Kİ: **Ata** I: Baba. Ata II: Adem (Caferoğlu, 1931: 7). BM. **Aṭa ḳarındaş**: Amca (اطا قرنداش: العم) (14b/12). **Aṭa ḳızḳarındaş**: Hala (اطا قز قرنداش: العمة) (14b/2). ŞT. **Ata** I: Özel ad. **Ata** II: Baba, ata (Ölmez, 1996: 329). Abuşka L. **Ata**: Ata (Atalay, 1970: III, 19). BL. **Ata**: Baba (Turan, 2001: 117).

Aba Ṭay ابطاي

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	578	14	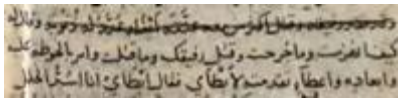 فقال **ابطاي** أنا أسُدُّ الخلل.	**Aba Ṭay** dedi ki ben boşlukları doldururum.
18	598	3	 فعلى المغول أمير يسمى **ابطاي**.	Moğoların başına **Aba Ṭay** diye bir emîr geçmiştir.
18	598	17	 فبلغ ذلك **ابطاي** فجرد أمير يسمى كستاي بهادر في اربعماية فارس ليحفظوا الطرقات.	Bu haber **Aba Ṭay** 'a ulaşınca, Kös Tay Bahadur diye bir emîr'e yolları korumak için dört yüz atlı asker vermiştir.

Tablo 56. Aba Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Aba: 1) Abla. 2) Anne (TDK, 2005: 1).

Tay: Üç yaşına kadar olan at yavrusu (TDK, 2005: 1924).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aba Ṭay- ابطاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tay:** Büyük, ulu (Ergin, 2009: 113). DLT. **Aba**: Ana (Oğuzca), apa (Karluk Türkmenlerince). **Tay:** Tay (Atalay, 2006: IV, 1,589). KB. **Tay:** Tay (Arat, 1979: III, 429). Kİ. **Aba**: D nüshasında äbä; valide, nine. **Tay**: At yavrusu (Caferoğlu, 1931: 1,100). TTA: **Tai طاي**: İki yaşında at yavrusu (zweijähriges Füllen). **Tai طاي**: Dayı (Oheim mütterlicherseits) (Houstma, 1894: 83). BM. **Ṭay**: Dayı (طاي: الخال) (14b/3).

Abatay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

BM ve TTA eserlerinde geçen, dayı anlamına gelen tay kelimesinin bu Aba Ṭay kişi adının tay kelimesi ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Ata اتا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	683	13	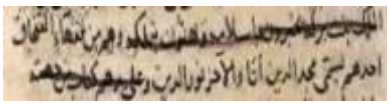 وهم من فقهاء القفجاق أحدهم يسمى مجد الدين **أتا** والآخر نور الدين.	Biri Mecdeddin **Ata**, diğeri Nureddin adında Kıpçak fakihlerindendir.

Tablo 57. Ata

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ata* sözcüğünün incelenmesi için *Ata Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Mecdeddin Ata- مجد الدين اتا

Aḳ Boġa اقبغا

Bu ad, eserde 204 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	143	12	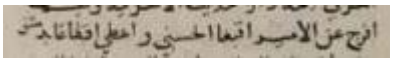 أفرج عن الأمير **اقبغا** الحسني وأُعطى إقطاعًا بدمشق.	Emîr **Aḳ Boġa** el-Ḥusnī serbest bırakılmış ve ona Dımaşktan bir bölüm verilmiştir.
21	171	18	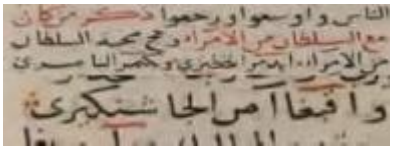 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **اقبغا** آص الجاشنكيري.	Sultan ile birlikte hacca giden emîrler faslı... **Aḳ Boġa** As el-Çeşnigirī.
22	49	11	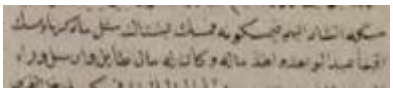 ومسك **اقبغا** عبد الواحد وأخذ ماله.	**Aḳ Boġa** Abdulvahid'i yakalayıp malı mülküne el koymuştur.

Tablo 58. Aḳ Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Boġa As el-Çeşnigirī- اقبغا آص الجاشنكيري, Hüseyin bin Aḳ Boġa ... Arġun bin Abġa bin Halavun- حسين بن اقبغا بن ايلكان سبط القان ارغون بن ابغا بن هلاون, Aḳ Boġa Abdulvahid- اقبغا عبد الواحد, Hüseyin bin Hüseyin bin Aḳ Boġa- حسين بن حسين بن اقبغا, Aḳ Boġa el-Ṣafavī- اقبغا الصفوي, Aḳ Boġa el-Coharī- اقبغا الجوهري, Aḳ Boġa el-Aḥmedī- اقبغا الأحمدي , Aḳ Boġa Çerkes- اقبغا جركس , Aḳ Boġa el-Çamakdar- اقبغا الجمقدار , Aḳ Boġa Abdullah- اقبغا عبد الله , Aḳ Boġa bin Mustafa- اقبغا بن مصطفى , Hasan bin Hüseyin bin Aḳ Boġa bin Ilkan- حسن بن حسين بن اقبغا بن الكان, Muḥammed bin Aḳ Boġa- محمد بن اقبغا , Aḳ Boġa Boz eş-Şencunī- اقبغا الشنجوني , Aḳ Boġa es-Seyfī Alcay- اقبغا السيفي الجاي , Aḳ Boġa As eş-Şeyḫunī- اقبغا آص الشيخوني , Aḳ Boġa eş-Şaʿbānī- اقبغا الشعباني , Aḳ Boġa Belşun- اقبغا بلشون , Aḳ Boġa en-Nasirī- اقبغا الناصر , Aḳ Boġa el-Laçınī- اقبغا الاجيني , Aḳ Boġa es-Safr?- اقبغا الصفر , Aḳ Boġa el-Mardanī- اقبغا المارداني, Aḳ Boġa Sabvan? Safvan?- اقبغا صبوان؟ , Aḳ Boġa es-Sultanī- اقبغا السلطاني , Muḥammed bin Muḥammed bin Aḳ Boġa As- محمد بن محمد اقبغا آص , Aḳ Boġa Ferecallah- اقبغا فرج الله, Aḳ Boġa Çiçek- اقبغا ججك , Aḳ Boġa el-Vezirī- اقبغا الوزيري , Aḳ Boġa el-İnalī-

اقبغا الاينالي, Aḳ Boġa et-Tolu Temürī- اقبغا الطولو تمري, Nasireddin Muḥammed bin Aḳ Boġa As-ناصر الدين محمد بن اقبغا آص , Aḳ Boġa el-Cemālī el-Atruşī- اقبغا الجمالي الأطروشي , Aḳ Boġa es-Saġīr- اقبغا الصغير , Aḳ Boġa et-Tarīf el-Ḳaçmazī- اقبغا الطريف القجماسي , Aḳ Boġa el-Alacavī-اقبغا الاجاوي , Aḳ Boġa el-Lekkeş el-ʿalaaī- اقبغا اللكاش العلائي , Aḳ Boġa el-Cemālī Yunus Balta?- اقبغا الجمالي يونس بلطا , Aḳ Boġa el-Aşḳar- اقبغا الأشقر , Aḳ Boġa el-Mahmudī el-Aşḳar-اقبغا محمد الأشقر , Aḳ Boġa Mık?- اقبغا ميق؟ , Aḳ Boġa el-Ḳadidī- اقبغا القديدي , Aḳ Boġa el-Esen Demirī-اقبغا الاسندمري , Aḳ Boġa Bark- اقبغا برق , Aḳ Boġa en-Nezamī- اقبغا النظامي, Aḳ Boġa ez-zeynī- اقبقبغا الزيني , Aḳ Boġa Şeytan?- اقبغا شيطان؟ , Aḳ Boġa el-Temür Azī- اقبغا التمرازي, Aḳ Boġa et-Türkmenī- اقبغا التركماني , Aḳ Boġa Ḥaşiş-اقبغا حشيش , Aḳ Boġa el-Yeşbekī-اقبغا اليشبكي

Akboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Akboğa: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 24).

Aḳ Ḳoca اق قجا

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	513	2	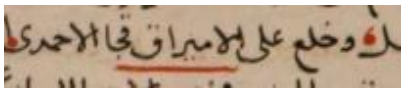 وخلع على الأمير **أق قجا** الأحمدي.	Bu yılda Emîr **Aḳ Ḳoca** el-Aḥmedī terfi edilmiştir.
23	537	8	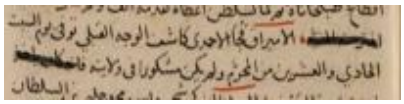 الأمير **أق قجا** الأحمدي كاشف الوجه القبلي توفي يوم السبت الحادي والعشرين من المحرم.	Güney Bölgesi'nin naibi(?) Emîr **Aḳ Ḳoca** el-Aḥmedī, Cumartesi günü, 21 Muharrem'de vefat etmiştir.
23	561	10	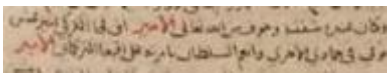 الأمير **اق قجا** الكركي أمير عشرة توفي في جمادي الأخرى.	Onbaşı Emîr **Aḳ Ḳoca** el-Kerekī Cemaziyelevvel ayında vefat etmiştir.

Tablo 59. Aḳ Ḳoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Söközlük anlamı: **Koca** I: Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç. Koca II: 1) Büyük, geniş. 2) Kocaman, iri (TDK, 2005: 1192,1193).

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Ḳoca el-Aḥmedī- اق قجا الأحمدي, *Aḳ Ḳoca el-Kerkī-* اق قجا الكركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BL. **Ḳoca**: Yaşlı, ihtiyar (Turan, 2001: 149).

Aḳça اقجا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	266	6	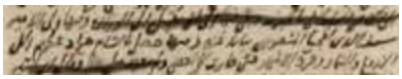 وفيها ولي الأمير سيف الدين **اقجا** المنصوري نيابة غزة.	Bu yılda Seyfeddin **Aḳça** el-Mansurī Gazza'nın naibliğine atanmıştır.

Tablo 60. Aḳça

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Aḳ+ça)

Akça I: Oldukça beyaz, beyazca. **Akça** II: Akçe (TDK, 2005: 48).

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Aḳça el-Mansurī- سيف الدين اقجا المنصوري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Aqça**: Beyaz, fakat daha fazla para için müstameldir (Caferoğlu, 1931: 5). BM. **Aḳça:** gümüş para (اقجا: النقرة) (10b/1). BL. **Aḳça/ aġça** I: Para, sikke. Aḳça II: Beyazlık, beyazımsı, beyaz renkli küçük parça (Turan, 2001: 114).

Aḳça: Akçakoca'dan (Yurtsever, 1997: 24).

Acay اجاي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	285	1	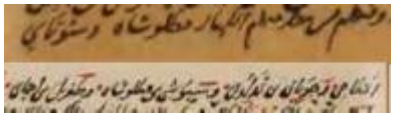 وفي مقدمتهم الكبار قطلوشاه و... وطغريل بن اجاي.	Ḳutlu Şah,... Ṭuġrıl bin **Acay** ve... onların başındadır.

Tablo 61. Acay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (TDK sözlüğünde bulunmamaktadır)

Acay: 1) Danışan, konuşan, sohbet eden, düşüncelerini söyleyen. 2) Yakalayan, tutan. 3) Yol açan (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 7).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuġrıl bin Acay- طغريل بن اجاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Acay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Aḳ Boġa Aş اقبغا آص

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	337	3	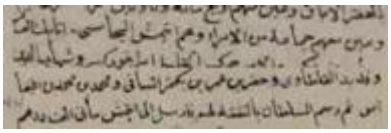 وعين معهم جماعة من الأمراء وهم... ومحمد بن محمد **اقبغا آص**.	(Sultan) onların yanında da ... ve Muḥammed bin Muḥammed bin **Aḳ Boġa Aş** olmak üzere birkaç emîr tayin etmiştir.
22	395	9	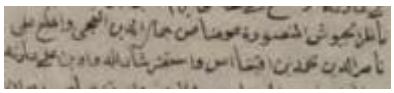 وأخلع على ناصر الدين محمد بن **اقبغا آص**.	Nasireddin Muḥammed bin **Aḳ Boġa Aş** terfi almıştır.
22	225	7	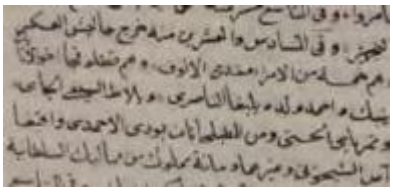 وفي السادس والعشرين منه خرج ... من الطبلخانات بوري الأحمدي و**اقبغا آص** الشيخوني.	Bu ayın 26'sında Tabl Ḫanelerden Böri el-Aḥmedī ve **Aḳ Boġa Aş** el-Şeyḫunī ve diğeri yola çıkmıştır.

Tablo 62. Aḳ Boġa Aş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: As: Kakım (TDK, 2005: 127).

(*Aḳ Boġa* adının incelenmesi için *Aḳ Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Boġa Aş el-Çeşnigirī- اقبغا آص الجاشنكيري, Aḳ Boġa Aş el-Şeyḫunī- اقبغا آص الشيخوني , Muḥammed bin Muḥammed bin Aḳ Boġa Aş- محمد بن محمد بن اقبغا آص , Nasireddin Muḥammed bin Aḳ Boġa Aş- ناصر الدين محمد بن اقبغا آص

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **As** I: Kakım, hermelin. **As** II: Cariyelere verilen bir ad (Atalay, 2006: IV, 40). KB. **As**: Hermin, hermelin, kakım, kürkü kıymetli olan bir hayvan (Arat, 1979: III, 27). Kİ. **As:** Araplardan gayri milletlerden birisi, kız ismi (Caferoğlu, 1931: 6).

As, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 11).

Aḳ Boġa Aş kişi adındaki as kelimesinin, cariyelere verilen As adı değil; hayvan adı olan as ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Altı Bars الطِبرس

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	81	11	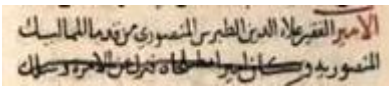 الأمير الفقير علاء الدين **الطِبرس** المنصوري من قدما المماليك المنصورية.	el-Emîr el-Faḳir ʿAlā'eddin **Altı Bars** el-Mansurī, Mansurī Memlûklerin önden gelenlerindendir.

Tablo 63. Altı Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Altı**: 1) Beşten sonra gelen sayının adı. 2) Bu sayıyı gösteren 6, VI rakamlarının adı. 3) Beşten bir artık (TDK, 2005: 83).

Bars > Pars: (Fr.) Kedigillerden, genellikle Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, postu benekli, bazen de düz siyah, çevik, yırtıcı, etçil, memeli hayvan, leoper, panter, Pelenk (TDK, 2005: 1578).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿAlā'eddin Alṭı Bars el-Mansurī- علاء الدين الطِبرس المنصوري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Altı**: Altı (6) (Ergin, 2009: 83). AY. **Altı**: Altı (6) (Ölmez, 1991: 82). DLT. **Pars**: Yırıtıcı bir hayvan; Türklerin onikili yılllarından biri. **Bars**: Pars (Atalay, 2006: IV, 70,473). Kİ. **Altı**: Bugünkü manasında. **Bars**: Pars (Caferoğlu, 1931: 3,15). TTA. **Altı التي**: Altı (Sechs), kişi adlarında da vardır (Steckt auch in den Personennamen) **Altı Pars** الطيبرس. **Bars برس**: Vaşak (Lucks) (Houtsma, 1894: 53,61). BM. **Altı**: Altı (ألطي: ستة) (17a/8). **Bars**: Pars (برس: الفهد) (15a/10). ŞT. **Altı**: Altı. **Bars**: Kaplan (Ölmez, 1996: 321,339). Abuşka L. **Altı**: Altı (Atalay, 1970: 399). DK. **Altı** ➡Yédi (Özçelik, 2005: 306). BL. **Altı**: Altı. **Pars**: Pars (Turan, 2001: 115,158).

Alṭun Ġuş (Altın Kuş) الطنغش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	107	17	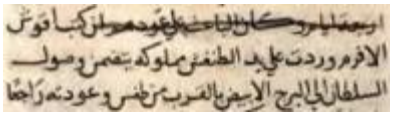 كتب **أقوش** الأقرم وردت على يد الطنغش مملوكه يتضمن وصول السلطان إلى البرج الأبيض.	**Aḳ Ḳuş**, sultanın Beyaz Kule'ye varmasına dair kölesi Alṭun Ġuş'u bir yazı yazdırmıştır.

Tablo 64 Alṭun Ġuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Alṭun* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'bk.)

(*Ġuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Ġuş- الطنغش

Aḳ Ṭuvan اقطوان

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	641	22	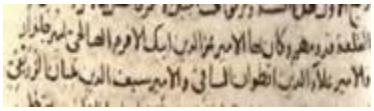 وكان بها (بالقلعة) الأمير عز الدين أيبك الأقرم الصالحي والأمير علاء الدين **اقطوان** الساقي...	Emîr İzzeddin Ay Beg el-Aḳram eṣ-Ṣaliḥī ve emîr Ala'addin **Aḳ Ṭuvan** es-Saḳī orada (kalede) idiler.
18	642	3	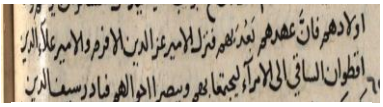 فنزل الأمير علاء الدين الأقرم والأمير علاء الدين اقطوان الساقي إلى الأمراء ليجتمعا بهم.	Emîr Ala'addin el-Aḳram ve Ala'addin **Aḳ Ṭuvan**, emîrler ile toplanmak üzere kaleden inmişlerdir.
20	115	9	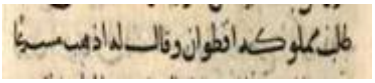 طلب مملوكه اقطوان وقال له اذهب مسرعًا.	Kölesi **Aḳ Ṭuvan**'ı çağırıp onun hızlı gitmesini istemiştir.

Tablo 65. Aḳ Ṭuvan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

(*Ṭuvan* sözcüğünün incelenmesi için *Toġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ala'addin Aḳ Ṭuvan el-Eşrefī- علاء الدين اقطوان الأشرفي, Ala'addin Aḳ Ṭuvan es-Saḳī ez-Zahirī- علاء الدين اقطوان الساقي الظاهري

Āḳ Ṭuvān: Bu adın aslı *Aḳ Toġān* olabilir. ġ harfinin birçok lehçelerde bu arada Kıpçakça da v harfine döndüğüne biliyoruz: saġ > sav, taġ > tav, Ak Toġān > Ak Tovan > Ak Turān (Sümer, 1999: 405).

Alṭun Boġa الطنبغا

Bu ad, eserde 305 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	169	5	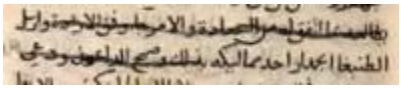 وأرسل الطنبغا الجمدار أحد مماليكه بذلك.	**Alṭun Boġa** ec-Camdar, kölelerinin birini bununla göndermiştir.
20	367	2	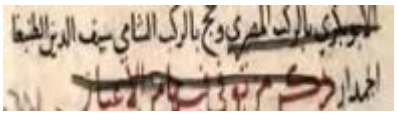 حج بالركب الشامي سيف الدين **الطنبغا** الجمدار.	Seyfeddin **Alṭun Boġa** ec-Camdar, Şamdan gelenlerle hacca çıkmıştır.
21	48	19	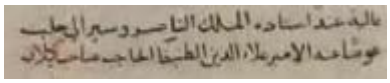 سير إلى حلب عوضًا عنه الأمير علاء الدين **الطنبغا** الحاجب.	Onun yerine Halep'e Emîr Ala'addin **Alṭun Boġa** el-Ḥācib'i göndermiştir.

Tablo 66. Alṭun Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Alṭun* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Taş'*a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Boġa ec-Camdar- الطنبغا الجمدار , Tekeş ibn Alṭun Boġa el-Ḥomsī- تكش ابن الطنبغا الحمصي, Alṭun Boġa er-Rumī- الطنبغا الرومي , Ala'addin Alṭun Boġa el-Ḥācib- علاء الدين الطنبغا الحاجب, Alṭun Boġa eş-Şerifī- الطنبغا الشريفي , Ala'addin Alṭun Boġa eṣ-Ṣaliḥī- علاء الدين الطنبغا الصالحي, Alṭun Boġa el-Mardanī- الطنبغا الماردانى , Alṭun Boġa Yırtaḳ?- الطنبغا يرتاق, Alṭun Boġa el-Yol Boġavī- الطنبغا اليلبغاوي , Alṭun Boġa el-ʿala'ī- الطنبغا العلائي , Alṭun Boġa eş-Şemsī- الطنبغا الشمسي , Alṭun Boġa Abdulmalik- الطنبغا عبد الملك , Alṭun Boġa es-Sultanī- الطنبغا السلطاني, Alṭun Boġa el-Moʿalim- الطنبغا المعلم , Alṭun Boġa Şādī- الطنبغا شادي, Alṭun Boġa el-Arġunī- الطنبغا الأرغوني , Alṭun Boġa el-Çobanī- الطنبغا الجوباني , Alṭun Boġa el-Osmanī- الطنبغا العثماني, Alṭun Boġa el-BAy Demirī-الطنبغا البيدمري , Alṭun Boġa el-Ḥalebī ed-Devadar el-Mansurī-الطنبغا الحلبي الدوادار المنصوري , Alṭun Boġa Ḳara Ḳaş-الطنبغا قرا قاش , Alṭun Boġa el-Muradī- الطنبغا المرادي , Alṭun Boġa el-Başmakdar-الطنبغا البشمقدار , Alṭun Boġa el-Kāşif- الطنبغا الكاشف, Alṭun Boġa el-ʿecemī-الطنبغا العجمي , Alṭun Boġa Cāmūs- الطنبغا جاموس , Alṭun Boġa Başlaḳ- الطنبغا بشلاق , Alṭun Boġa Şukayr Davadar- الطنبغا شقير دوادار , Alṭun Boġa el-Ḫaznedar- الطنبغا الخزندار , Alṭun Boġa el-Ḳarmaşī- الطنبغا القرمشي , Alṭun Boġa Muġrıḳ-

الطنبغا المغرق, Alṭun Boġa Çaḳal- الطنبغا جقل , Ala'addin Alṭun Boġa el-Mihmendar- علاء الدين الطنبغا المهمندار, Alṭun Boġa el-Marḳabī- الطنبغا المرقبي , Alṭun Boġa es-Saġīr- الطنبغا الصغير , Alṭun Boġa el-Çekmī- الطنبغا الصغير , Alṭun Boġa ibn İskender- الطنبغا ابن اسكندر , Alṭun Boġa el-Leffāf- الطنبغا اللفاف

Altın boğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Erük Temür اروكتمر

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	284	1	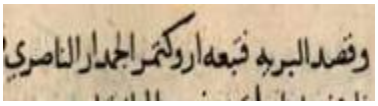 وقصد البرية فتبعه **اروكتمر** الجمدار الناصري.	Yabana gitmiş ve beşinden **Erük Temür** ec-Camdar en-Nasirī gitmiştir.
21	29	13	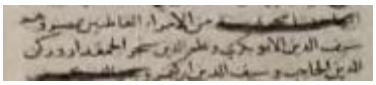 من الأمراء القانطين بمصر وهم سيف الدين الأبو بكري... وسيف الدين **اركتمر**.	Seyfeddin **Erük Temür** ve... Mısır'da kalan emîrlerdendir.
21	53	4	 والي الطحاوية **اركتمر** السلحدار.	Ṭahavīlerin valisi **Erük Temür** es-Silahdar'dır.

Tablo 67. Erük Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Erü**- > eri-: 1) Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek. 2) Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmek. 3) Dokumalar aşınıp incelerek dağılmak. 4) Çok zayıflamak. 5) Utancından çok sıkılmak. 6) Yok olmak, bitmek, tükenmek. Erük > Erik: 1) Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç. 2) Bu ağacın kabuğu ince, çeşitli renklerde, mayhoş veya tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi (TDK, 2005: 644).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erük Temür ec-Camdar en-Nasirī- اروكتمر الجمدار الناصري, Seyfeddin Erük Temür- سيف الدين اروكتمر, Erük Temür es-Silahdar- اروكتمر السلحدار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Erü-**: Erimek. **Erük** I: Kendisiyle deri sepilenen nesne. **Erük** II: Şeftali, kayısı, erik gibi meyvelere verilen genel ad (Atalay, 2006: IV, 193). KB. **Eri-**: Erimek (Arat, 1979: III, 157). Kİ. **Eridi**: Zayıfladı (zeifledi). Erük: Erik, sarı erik, şeftalı (Caferoğlu, 1931: 12). TTA. **Erik** ارك, Saru erik صارو ارك: Kayısı (Houtsma, 1894: 46).

Erük Temür adının sıvı duruma geçen demir anlamına geldiği, meyve çeşidi olan erik kelimesiyle ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Alṭun Ḳaş الطنقاش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	312	6	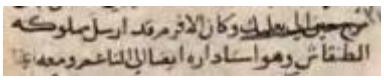 وكان الأقرم قد أرسل مملوكه **الطنقاش**.	El-Afram, kölesi **Alṭun Ḳaş**'ı göndermişti.

Tablo 68. Alṭun Ḳaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ḳaş**: 1) Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar. 2) Kemerli ve çıkıntılı şey veya yer. 3) Sarp kayalık, uçurum. 4) Eyerin ön ve arkasındaki çıkıntılı bölüm. 5) Duvar, bağ ve bahçelerde toprak yığarak yapılan sınır (TDK, 2005: 1100).

(*Alṭun* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Ḳaş - الطنقاش

OA. **Kaş**: Kaş (Ergin, 2009: 99). DLT. **Kaş** I: Kaş, lekesiz beyaz veya kara taş, Kaş II: Herhangi bir şeyin kıyısı. Kaş III: Göz üstündeki kaş (Atalay, 2006: IV, 276). KB. **Kaş** I: Ön, yamaç. Kaş II: Kaş (Arat, 1979: III, 226). Kİ. **Qaş:** Kaş, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 72). TTA: **Kaş قاش**: Kaş (Augenbraue), (Siegelgehäuse am Ringe), Çıkıntı (Bergrücken) (Houtsma, 1894: 86). ŞT. **Ḳaş**: (Ḳara Ḳaş) (Ölmez, 1996: 393). Abuşka L. **Kaş**: Kaş (Atalay, 1970: 96). BL. **Ḳaş** I: Kaş. Ḳaş II: Yüzük taşı (Turan, 2001: 146).

Aruḳ Ṭay ارقطاي

Bu ad, eserde 17 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	66	4	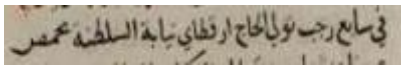 في سابع رجب تولى الحاج **ارقطاي** نيابة السلطنة بحمص.	Recep ayının yedisinde Hacı **Aruḳ Ṭay** Humus'un naibliğini üstlenmiştir.
21	101	17	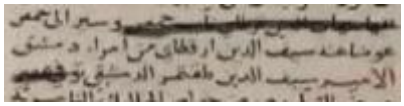 وسير إلى حمص عوضًا عنه سيف الدين ارقطاي.	Onun yerine **Aruḳ Ṭay**'ı Humus'a göndermiştir.
21	141	18	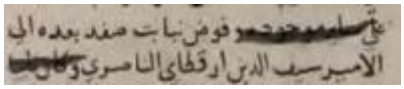 فوض نيابة صفد بعده إلى الأمير سيف الدين ارقطاي الناصري.	Ondan sonra Safed'in naibliğini Seyfeddin **Aruḳ Ṭay** en-Nasirī'ye devretmiştir.

Tablo 69 Aruḳ Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aruḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aruḳ Temür*'e bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Hacı Aruḳ Ṭay - الحاج ارقطاي, Seyfeddin Aruḳ Ṭay - سيف الدين ارقطاي , Seyfeddin Aruḳ Ṭay en-Nasirī-سيف الدين ارقطاي الناصري , Musa bin Aruḳ Ṭay - موسى بن ارقطاي

Olcay الجاي

Bu ad, eserde 45 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	16	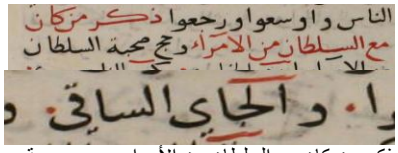 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان... **الجاي** الساقي...	Sultan ile hacca çıkan emîrler faslı... **Olcay** es-Saḳī...
21	172	9	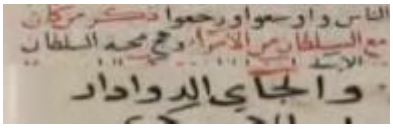 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان... **الجاي** الدوادار...	Sultan ile hacca çıkan emîrler faslı... **Olcay** ed-Devadar...
22	7	15	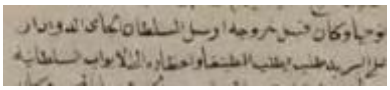 وكان قبل خروجه أرسل السلطان **الجاي** الدوادار على البريد يطلب الطنبغا وإحضاره إلى الأبواب السلطانية.	Çıkmadan önce Alṭun Boġa 'yı çağırıp Sultan sarayına getirmek üzere **Olcay** ed-Devadar'ı göndermişti.

Tablo 70. Olcay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Olcay es-Sāḳī- الجاي الساقي, Seyf Olcay ed-Devadar- سيف الجاي الدوادار , Olcay el-Yusufī- الجاي اليوسفي, es-Seyfī Olcay es-Saġīr- السيفي الجاي الصغير , Aḳ Boġa es-Seyfī olcay- اقبغا السيفي الجاي, Çerkes es-Seyfī Olcay- جركس السيفي الجاي, Ḳara Boġa es-Seyfī Olcay- قرا بغا السيفي الجاي , Ḳolum Tay ibn Olcay- قلمطاي ابن الجاي , Demürdaş el-Olcay- دمرداش الجاي, Polat es-Seyfī Olcay- بلاط السيفي الجاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Olcay, Atalay'ın Türk adları kitabında baht, bahtiyar anlamlarında kullanılan, Tarama Dergisi'nden seçilen bir kişi adı olarak geçmektedir (1936: 55).

Olcay: Olcayterken'den (Yurtsever, 1997: 63).

Olcay: Bilindiği üzere, Moğolca ganimet, mutluluk demektir (Sümer, 1999: 391).

Aytġlı ايتغلي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	133	7	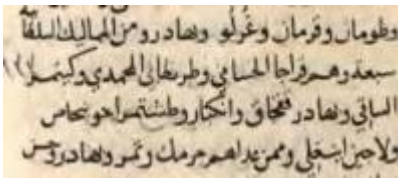 من المماليك السلطانية سبعة وهم... لاجين **ايتغلي**.	Sultan Memlûklerden yedi kişi vardır. Bunlar şunlardır:.. ve Laçın **Aytġlı**.
21	194	9	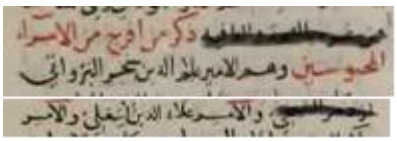 ذكر من أفرج من الأمراء المحبوسين وهم... الأمير علاء الدين **ايتغلي**...	Tutuklanan emîrlerden serbest bırakılanlar faslı: ... Ala'addin **Aytġlı**...
21	207	3	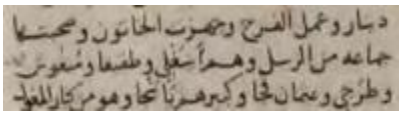 عمل الفرح وجهزت الخاتون وصحبتها جماعة من الرسل وهم **ايتغلي**...	Düğün yapılmış ve **Aytġlı**, Toḳ Boġa, Münġüş... olmak üzere elçilerden bir grup ile beraberinde Ḫatun gönderilmiştir.

Tablo 71. Aytġlı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Laçın Aytġlı- لاجين ايتغلي, Ala'addin Aytġlı- علاء الدين ايتغلي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Ayt-ġlı)

OA. **Ayt-**: Demek, söylemek, arzetmek (Ergin, 2009: 86). AY. **Ayıt-**: Sormak (Ölmez, 1991: 85). DLT. **Ayıt-**: Söylemek (Oğuzca); sormak (Atalay, 2006: IV, 55). KB. **Ayıt-**: Sormak; söylemek, demek (Arat, 1979: III, 46). Kİ. **Ayıttı**: Söyledi (Caferoğlu, 1931: 8). TTA. **Ayt ايت-**: (Selg) (Houtsma, 1894: 57). BM. **Ayıttı**: Söyledi, dedi (أيتّي: قال) (71b/ 4). ŞT. **Ayt-** I: Söylemek. **Ayt-** II: Sormak (Ölmez, 1996: 333,335). Abuşka L. **Ayıt**: Bildir (Atalay, 1970: 378).

Al Demür الدمر

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	9	2	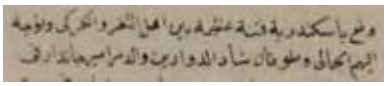 وقع باسكندرية فتنة عظيمة بين أهل الثغر والكركي وتوجه إليهم الجمالي وطوغان شاد الدواوين و**الدمر** أمير جاندار.	İskenderiye'de halk ile Kerkī arasında büyük bir fitne çıkmıştır. Onlara ec-Cemālī, Ṭoġan Şād ed-Devāvīn (divanlardan sorumlu olan) Çandar'ın emîr **Al Demür**.
22	18	12	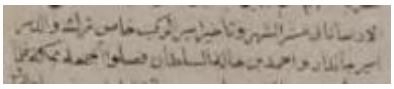 تأخير أمير الركب خاص ترك و**الدمر** أمير جاندار وأحمد بن حالة السلطان فصلوا الجمعة بمكة.	Emîr-i Hac Has Türk, emîri candar **Al Demür** ve Aḥmed bin (Ḥaletü's-Sultan)'ın geç kalmaları nedeniyle Cuma namazını Mekke'de kılmışlardır.
22	18	16	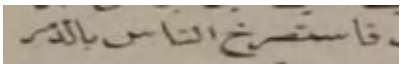 فاستصرخ الناس **بالدمر**.	İnsanlar, **Al Demür**'den yardım istemiştir.

Tablo 72. Al Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Al* sözcüğünün incelenmesi için *Al Tekin*'e bk.)

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Al Demür- الدمر

Aldemîr: kişi adı (Yurtsever, 1997: 25).

Aḳ Temür [15] اقتمر

Bu ad, eserde 40 kere geçmiştir

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	106	18	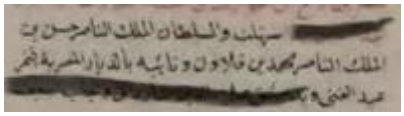 استهلت والسلطان الملك الناصر حسن بن الملك الناصر محمد بن قلاون ونائبه بالديار المصرية **اقتمر** عبد الغني.	Bu yılda el-Melikü'n-Nasir Hasan bin el-Melikü'n-Nasir Muḥammed bin Ḳalavun sultan idi ve Mısır'daki naibi **Aḳ Temür** Abdulġanī idi.
22	120	17	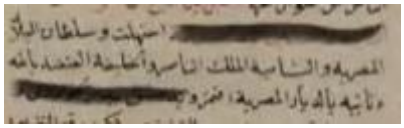 استهلت وسلطان البلاد المصرية والشامية الملك الناصر والخليفة المعتضد بالله ونائبه بالديار المصرية **اقتمر**.	Bu yılda Mısır ve Şam'ın sultanı el-Melikü'n-Nasir idi, el-Muʿtadıd bi-Allan halife idi, Mısır'daki naibi **Aḳ Temür**.
22	143	14	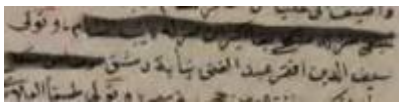 تولى سيف الدين **اقتمر** عبد الغني نيابة دمشق.	Seyfeddin **Aḳ Temür** Abdulġanī Dımaşk'ın naibliğini üstlenmiştir.

Tablo 73 Aḳ Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Aḳ TemürAbdulġanī- سيف الدين اقتمر عبد الغني, Seyfeddin Aḳ Temüres-Sāḥibī- سيف الدين اقتمر الصاحبي, Aḳ Temürel-Ḥanbelī- اقتمر الحنبلي, Ali bin Aḳ TemürAbdulġanī- علي بن اقتمر عبد الغني, Aḳ Temüres-Sāḥib el-Ḥanbelī- اقتمر الصاحب الحنبلي, Aḳ Temüres-Sāḥibī el-Ḥalebī- اقتمر الصاحبي الحلبي, Aḳ Temürel-Osmanī- اقتمر العثماني

[15] Eserde bu adın اقطمر biçimi de geçmiştir.

Akdemîr, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Akdemîr: Gündüzalp oğlu (Yurtsever, 1997: 24).

Aṭ Boġa اطبغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	149	2	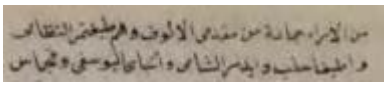 من الأمراء جماعة من مقدمي الألوف وهم طغيتمر النظامي واطبغا حلب وايدمر الشامي والجاي اليوسفي.	Bin başılardan bir cemaat gelmiştir. Bu emîrler şunlardır: ... **Aṭ Boġa** Halep...

Tablo 74. Aṭ Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*At* sözcüğünün incelenmesi için *Atsız*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aṭ Boġa Ḥalep- اطبغا حلب

Elçi Boġa [16]الجبغا

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	8	21	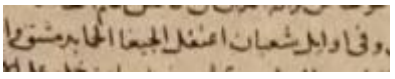 وفي أوايل شعبان أعتقل **الجبغا** الجمالي؟ بدمش.	Şaban ayının başlarına doğru **Elçi Boġa** ec-Cemālī? Dımaşk'ta tutuklanmıştır.
23	95	2	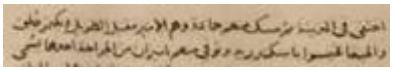 مسك منهم جماعة وهم الأمير مقبل الطويل وبكتمر جلق و**الجبغا** فحبسوا باسكندرية.	Muḳbil eṭ-Ṭavīl, Bek Temür Çoluḳ ve **Elçi Boġa** olmak üzere onlarda bir cemaatı yakalanıp İskenderiye'de habse atılmışlardır.
23	147	18	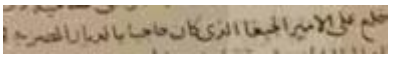	Daha önce Mısır'da hacip olan Emîr **Elçi**

[16] Bu adın الجيبغا biçimi de geçmektedir.

	خلع على الأمير الجبغا الذي كان حاجب بالديار المصرية.	**Boġa** terfi edilmiştir.

Tablo 75. Elçi Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Elçi**: 1) Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir. 2) Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse. 3) Yalvaç, peygamber, resul, nebi (TDK, 2005: 621).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Er Boġa es-Seyfī Elçi Boġa - اربغا السيفي الجبغا, Elçi Boġa el-Ḫaznedar- الجبغا الخزندار, Elçi Boġa ec-Cemālī ed-Devadar- الجبغا الجمالي الدوادار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Elçi sözcüğüne taranan eserlerde rastlanmamıştır.

Elçi Boġa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Aṭlamış اطلمش

Bu ad, eserde 17 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	224	7	أخلع على **اطلمش** الارغوني واستقر دوادار عوضًا عن اياس الصِرغتمشي.	**Aṭlamış** el-Arġunī terfi edilmiş ve Ayas (?) aṣ-Ṣuyurġatmışī'nın yerine devadar olarak geçmiştir.
22	228	11	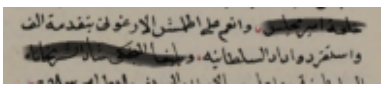 وأنعم على اطلمش الارغوني بتقدمة ألف واستقر دوادار السلطانية.	Bin başı olup sultanın davadarı tayin edilerek **Aṭlamış** el-Arġunī terfi edilmiştir

23	133	10	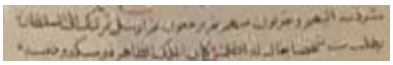 أرسل تمرلنك إلى السلطان يطلب منه شخصًا يقال له اطلمش.	Temürlenk, **Aṭlamış** diye bir kişi istemek üzere sultana (yazı) göndermiştir.

Tablo 76. Aṭlamış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Atla-**: 1) Bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak. 2) Yüksek bir yerden alçak bir yere, ayaküstü gelecek biçimde kendini bırakmak. 3) Binmek. 4) Basında haberi zamanında verememek veya diğer gazetelerden öğrenmek. 5) Okuma, yazı yazma, sayı sayma vb. işlerde bazı bölümleri üstünkörü geçmek. 6) Sınıfı okumadan geçmek. 7) Çıkmak, inmek. 8) Yanılmak, aldanmak (TDK, 2005: 145).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aṭlamış el-Arġunī- اطلمش الارغوني , Aṭlamış eṭ-Ṭazī- اطلمش الطازي, Aṭlamış Beg- اطلمش بك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Atlamış (اطلمش): Bu ad Timur'un yakınlarından Atlamış göz önüne alınarak böyle okundu (Sümer, 1999: 377).

Ala Boġa الابغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	258	4	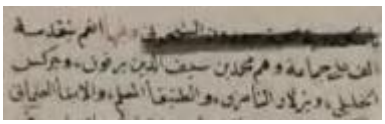 وفيها أنعم بتقدمة ألف على جماعة وهم... و**الابغا** العثماني.	Bu yılda birkaç kişi bin başı rütbesine terfi edilmiştir. Bunlar şunlardır:... ve **Ala Boġa** el-Osmanī.

Tablo 77. Ala Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ala:** 1) Karışık renkli, çok renkli, alaca. 2) Alabalık. 3) Açık kestane renginde olan, ela (göz). 4) Kekliğin boynundaki siyah halka (TDK, 2005: 63).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ala Boġa el-Osmanī - الابغا العثماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ala:** Ala, alaca (Atalay, 2006: IV, 18). KB. **Ala**: Ala, alaca (Arat, 1979: III, 16). Kİ. **Ala**: Ala renkli at (Caferoğlu, 1931: 3). TTA. **Ala** الا: Çok renkli (bunt) (Houtsma, 1894: 52). ŞT. **Ala**: 1) Benekli, alaca, karışık renkli. 2) Ayrı, gayrılık, karışıklık; fitne, fesat (Ölmez, 1996: 320). DK. **Ala, kara**: Renklerin aşağılama ve yüceltme amacıyla kullanılışı (Özçelik, 2005: 305). BL. **Ala** I: Cüzzam. Ala II: Ala renk, ala renkli (Turan, 2001: 114).

Tümen Temür تمان تمر

Bu ad, eserde 19 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	158	9	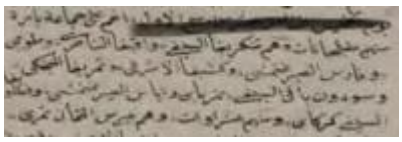 أنعم على جماعة منهم بأمره منهم... عشروات وهم بيبرس **التمان تمري**.	Kendi emri ile on başılardan birkaç kişiyi terfi etmiştir. Bunlar şunlardır: Bay Bars **et-Tümen Temürī**...
22	344	1	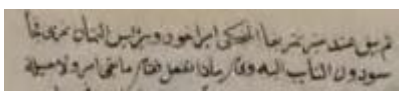 ... وبيبرس **التمان تمري**، فجأ سودون النايب إليه وقال ماذا تفعل فقال ما بقى أمر ولا حيلة.	Naip olan Sudun, Bay Bars **et-Tümen Temürī** gelip ne yapıyorsun diye sormuştur.
22	237	8	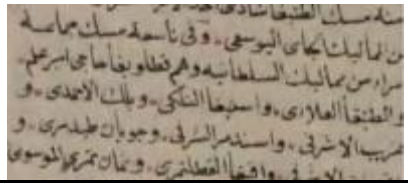	Bu ayın 9'unda Sultan memlüklerinden bir grup tutuklanmıştır. Bunlar şunlardır:... **Tümen Temür** el-Musavī...

Tablo 78. Tümen Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tümen: 1) Tugayla kolordu arasında yer alan birlik, fırka. 2) On bin erden oluşan asker kuvveti. 3) Büyük küme, yığın. 4) On bin (TDK, 2005, 2018).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bay Bars et-Tümen Timürī- بيبرس التمان تمري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tümen**: On bin (Ergin, 2009: 117). AY. **Tümen**: On bin, büyük sayı, çokluk (Ölmez, 1991: 118). DLT. **Tümen** I: Tümen, pek çok. Tümen II: Büyük iğne (Atalay, 2006: IV, 670). KB. **Tümen**: Pek çok, On bin (Arat, 1979: III, 478). Kİ. **Tümen**: On bin (Caferoğlu, 1931: 109). Abuşka L. **Yüz tümen**: yüzbin (Atalay, 1970: 163).

Tümen Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Urus Ṭay/Rus Ṭay ارسطاي/ رسطاي

Bu ad, eserde 25 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	32	18	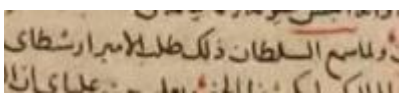 ولما سمع السلطان ذلك طلب الأمير **ارسطاي.**	Sultan bunları duyunca Emîr **Urus Ṭay**'ı çağırmıştır.
23	32	20	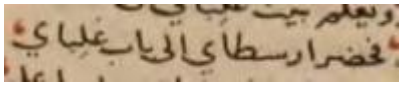 فحضر **ارسطاي** إلى باب علباي.	**Urus Ṭay**, ʿAli Bay'ın kapısına gelmiştir.

23	32	22	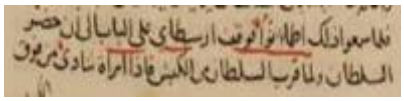 فوقف **ارسطاي** على الباب إلى أن حضر السلطان.	**Urus Ṭay**, sultan gelinceye kadar kapıda beklemiştir.

Tablo 79. Urus Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Urus* sözcüğünün incelenmesi için *Urus Boġa*'ya bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Urus Ṭay (Re'sü nevbe)- ارسطاي (راس نوبة)

Aḳ polaṭ اقبلاط

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	44	4	 الأمير **اقبلاط** أحد الأمراء العشروات بالديار المصرية توفى في هذه السنة.	Mısır'da on başılardan biri olan Emîr **Aḳ Polat** bu yılda vefat etmiştir.
23	45	11	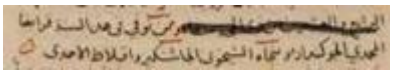 ممن توفى في هذه السنة ... و**اقبلاط** الأحمدي.	Bu yılda vefat edenlerden **Aḳ Polat** el-Aḥmedī.
23	505	18	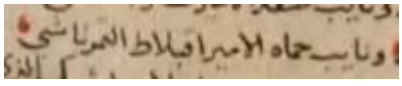 نايب حماه الأمير اقبلاط التمرتاشي.	Hama'nın naibi Emîr **Aḳ Polaṭ** et-Timür Taşī.

Tablo 80. Aḳ Polaṭ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Polat**: (Fr.) Çelik (TDK, 2005: 1617).

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳpolat el-Aḥmedī- *اقبلاط الأحمدي*, *Aḳpolat et-Temürtaşī-* *اقبلاط التمر تاشي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Abuşka L. **Polâd**: Çelik (Atalay, 1970: 186). ŞT. **Pūlād:** (Fr.) Polat, çelik (Ölmez, 1996: 439).

Ak pulat, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Aḳ Bay اقباي

Bu ad, eserde 104 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	60	4	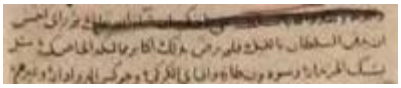 ثم رأى ايتمش ان يدفن السلطان بالليل، فلم يرض بذلك أكابر مماليكه الخاصكية مثل... **اقباي** الكركي.	Ayıtmış, sultanın gece gömülmesini istiyordu, ancak sultanın büyük Haseki Memlükleri bunu kabul etmemişlerdir. Bu Memlüklerin arasında... Aḳ Bay el-Kerekī.
23	72	16	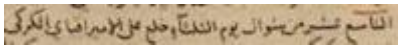 التاسع عشر من شوال يوم الثلثاء خلع على الأمير **اقباي** الكركي.	19 Şavval Salı gününde Emîr Aḳ Bay el-Kerekī terfi edilmiştir.
22	366	8	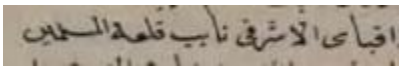 **اقباي** الأشرفي نايب قلعة المسلمين.	Aḳ Bay el-Eşrefī Müslümanların kalesinin naibidir.

Tablo 81. Aḳ Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ak+ Bay)

Bay I: Parası, malı çok olan, zengin (kimse). Bay II: 1) Erkeklerin ad veya soyadlarının önüne getirilen saygı sözü. 2) Erkek (TDK, 2005: 225).

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Bay el-Kerekī el-Ḫaznedar- اقباي الكركي الخزندار, Aḳ Bay eṭ-Ṭorun Ṭay- اقباي الطرنطاي, Aḳ Bay ed-Devadar- اقباي الدوادار, Aḳ Bay el-Yaş Begī- اقباي اليشبكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bay**: Zengin (Ergin, 2009: 88). AY. **Bay**: Zengin (Ölmez, 1991: 86). DLT. **Bay**: Zengin (Atalay, 2006: IV, 76). KB. **Bay**: Zengin (Arat, 1979: III, 65). Kİ. **Bay**: Zengin (Caferoğlu, 1931: 16). TTA. **Bay باي**: Zengin (reich) (Houtsma, 1894: 60). ŞT. **Bay**: Zengin (Ölmez, 1996: 341). Abuşka L. **Bay**: Zengin (Atalay, 1970: 114). ŞH. **Bay**: Zengin (Timurtaş, 1971: 72). BL. **Bay**: Zengin, varlıklı (Turan, 2001: 119).

Akbay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Akbay: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 24).

Aḳ Berdi اقبردي

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	188	5	 جهز إلى اسكندرية أميران من العشروات أحدهما يدعى **اقبردي** والآخر اتنباك.	Biri **Aḳ Berdi** ve diğeri Teni Bek olmak üzere iki emîr İskenderiye'ye gönderilmiştir.
23	199	22	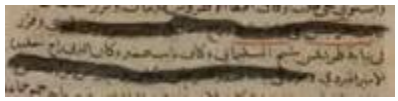 وقرر في نيابة طرابلس شيخ السلماني، وكان نايب صفد وكان الذي راح بتقليده الأمير **اقبردي**	Emîr **Aḳ Berdi**, Safed'in naibi olan Şeyḫī es-Selmanī'i Tarablus'un naipliğine tayin etmiştir.
23	266	17	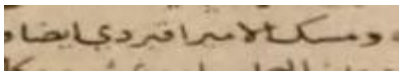 ومسك الأمير **اقبردي** أيضًا.	Emîr **Aḳ Berdi** de yakalanmıştır.

Tablo 82. Aḳ Berdi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Ak+ Berdi)**

Ber- > ver-: 1) Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek. 2) Bırakmak veya bağışlamak. 3) Ondan bilmek, atfetmek. 4) Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek (TDK, 2005: 2088,2089).

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Berdi el-Munḳār- اقبردي المنقار , Aḳ Berdi el-Ḳaçmazī- اقبردي القجماسي , Aḳ Berdi el-Muzafferī-اقبردي المظفري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Ber-**: Vermek (Ölmez, 1991: 87). DLT. **Bér-**: Vermek, gelmek (Atalay, 2006: IV, 83). Kİ. **Birdi**: Verdi (Caferoğlu, 1931: 18). ŞT. **Ber-**: Vermek (Ölmez, 1996: 342). Abuşka L. **Birürem**: Veririm (Atalay, 1970: 326).

Ak Birdi bu devirde, çok kullanılmış olan adlardan biridir (Sümer, 1999: 443).

Al Taş التش

Bu ad, eserde iki kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	229	4	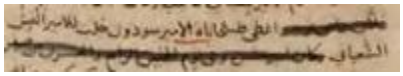 اعطى طبلخاناة الأمير سودون جلب للأمير **التش** الشعباني.	Emîr Sudun'un Tablhanesini Emîr **Al Taş** eş-Şaʿbanī'ye vermiştir.
23	261	16	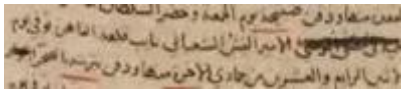 الأمير **التش** الشعباني نايب قلعة القاهرة توفى يوم الأثنين الرابع والعشرين من جمادي الأخرة.	Kahire kalesinin naibi Emîr **Al Taş** eş-Şaʿbanī, Pazartesi günü Cemaziyelahir ayının 24'ünde vefat etmiştir.

Tablo 83. Al Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Al* sözcüğünün incelenmesi için *Al Tekin*'e bk.)

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Al Taş eş-Şaʿbanī- التش الشعباني

Aruḳ ارُق

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	394	7	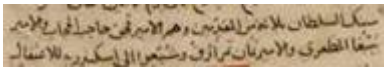 مسلك السلطان ثلاثة من المقدمين وهم... والأمير تمان تمر **ارُق** وشيعوا إلى الإسكندرية للاعتقال.	Sultan, Emîr Tümen Temür **Aruḳ** vd... olmak üzere üç beyi yakalamış ve tutuklanmak üzere üçü İskenderiye'ye gönderilmiştir.
23	410	17	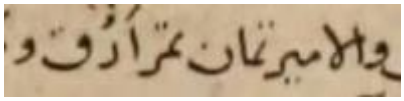 (ومسك منهم) والأمير تمان تمر **ارُق**.	Onlardan ...Emîr Tümen Temür **Aruḳ** tutuklanmıştır.
23	411	18	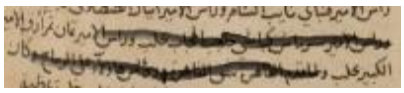 الأمير تمان تمر **ارُق** الأمير الكبير بحلب.	Emîr Tümen Temür **Aruḳ** Halep'in büyük emîridir.

Tablo 84. Aruḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Aruk** (arık I): 1) Arık. 2) Fide veya fidan dikilen yer. Arık II: Zayıf, cılız, kuru, sıska (TDK, 2005: 115).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tümen Temür Aruḳ- تمان تمر ارُق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Arıġ** I: Temiz, arı, saf; temizlik, arılık, saflık. Arıġ II: Orman, çalılık, yığın, küme (Ölmez, 1991: 83-84). DLT. **Arrıġ/ arıġ** I: Temiz. Arıġ II: Epeyce, çokça. Arıġ III: Çadır örtüsü (Atalay, 2006: IV, 32). Kİ. **Arıġ:** Arı (temiz, pak). **Arıq**: Kuş pisliği. **Aruq**: Zaif (Caferoğlu, 1931: 5-6). ŞT. **Aruḳ**: Yorgun, zayıf düşmüş (Ölmez, 1996: 327). DK. **Aruḳ:** Arı, temiz (Özçelik, 2005: 306). BL. **Aruḳ**: Zayıf, çelimsiz, güçsüz, kof (Turan, 2001: 116).

Alṭun Baş الطنباش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	588	13	 وعزل **الطُنباش** عن الحجوبية.	Alṭun Baş haciplikten azledilmiştir.

Tablo 85. Alṭun Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Alṭun* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*' bk.)

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Baş- *الطُنباش*

Aḳ Ṭuh [17] اقطوه

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	622	10	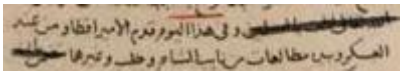 في هذا اليوم قدم **اقطاو** من عند العسكر وبيده مطالعات من نايب الشام وحلب وغيرها.	**Aḳ Ṭav** o günde Şam, Halep ve diğer şehirlerin naibinden yazılar getirerek askerlerin yanından gelmiştir.
23	656	20	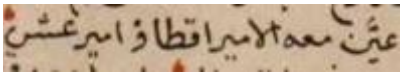 عين معه الأمير **اقطاو** أمير عشرة.	Onunla beraber on beyi olarak Emîr **Aḳ Ṭav**'ı tayin etmiştir.
23	673	18	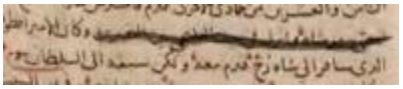 وكان الأمير **اقطوه** الذي سافر إلى شاه رخ قدم معه.	Şah Ruḫ'un yanına gitmiş olan **Aḳ Ṭuh** onunla geri dönmüştür.

Tablo 86. Aḳ Ṭuh

Metindeki anlamı: Erkek adı.

[17] Bu adın Aḳ Ṭav اقطاو ve ؟اقطوا biçimleri de geçmektedir.

Sözlük anlamı: (Aḳ+ Ṭuh)

Tav~ Tuh > dağ I**:** Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü. Dağ II (Fr.): 1) Kızgın bir demîrle vurulan damga, nişan. 2) İyileştirmek için vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir araçla yapılan yanık. 3) Büyük üzüntü, acı (TDK, 2005: 458).

(*Aḳ* sözcüğün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

*Aḳ Ṭav-*اقطاو*, Aḳ Ṭuh-* اقطوه

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tağ**: Dağ (Atalay, 2006: IV, 560). KB. **Tağ**: Dağ (Arat, 1979: III, 418). Kİ. **Tağ:** Dağ (Caferoğlu, 1931: 96). TTA. **Tag** طاغ: Dağ (berg) (Houtsma, 1894**:** 83)**.** BM**. Ṭağ:** Dağ (طاغ: الجبل) (9b/5)**.** GT**. Tağ**: Dağ (Karamanlıoğlu, 1978: 367). ŞT. **Tağ:** Dağ (Ölmez, 1996: 451). Abuşka L. **Tag**: Dağ (Atalay, 1970: 12). ŞH. **Tağ**: Dağ (Timurtaş, 1971: 83). BL**. Ṭağ**: Dağ (Turan, 2001: 166).

Aḳ Tuh اقطوه**:** Nâdir olmayan adlardandır (Sümer, 1997: 443).

Aḳ Bars اقبرس

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	709	9	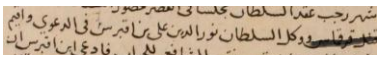 وكل السلطان نور الدين علي بن **اقبرس** في الدعوى.	Sultan, bu dava için Nureddin Ali bin **Aḳ Bars**'ı vekâleten atamıştır.
23	709	10	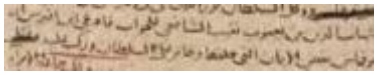 فادعى **اقبرس** أن قرقماس نقض الإيمان التي حلفها.	**Aḳ Bars**, Korkmaz'ın ettiği yemini bozduğunu ileri sürmüştür.

23	716	8	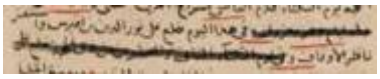 وفي هذه اليوم خلع على نور الدين بن **اقبرس** واستقر ناظر الأوقاف.	O günde Nureddin bin **Aḳ Bars** evkaf nazırı olarak terfi edilmiştir.

Tablo 87. Aḳ Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nureddin Ali bin Aḳ Bars- نور الدين علي بن اقبرس , Ali bin Aḳ Bars- علي بن اقبرس

Er Cuvaş ارجواش

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	177	26	 نايب القلعة علم الدين **ارجواش**.	Kalenin kumandanı Alamuddin **Er Cuvaş** idi.
19	198	23	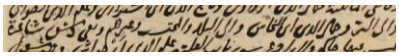 وبقت دمشق شاغرة ليس بها حاكم ولا رادع سوى نايب القلعة علم الدين **ارجواش**.	Dımaşk, kalenin kumandanı ʿAlamuddin **Er Cuvaş**'tan başka hâkimi kalmamıştır.
19	202	31	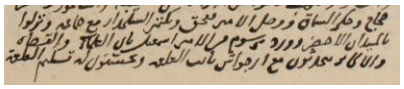 العلماء والقضاه والأكابر يتحدثون مع **ارجواش** نايب القلعة ويحسنون له تسليم القلعة.	Âlim, kadı ve devletin büyükleri kalenin kumandanı **Er Cuvaş** ile konuşup ondan kalenin teslim etmesini istemişlerdir.

Tablo 88. Er Cuvaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Cuvaş** I: Çuvaç. Cuvaş II: Güneş (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *ErḪan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿAlamuddin Er Cuvaş- علم الدين ارجواش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır. Ancak Çuvaç (?) kelimesi DLT eserinde geçmektedir.

DLT. **Çuvaç**: Çadır (Atalay, 2006: IV, 162).

Akçaba اقجبا

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	47	18	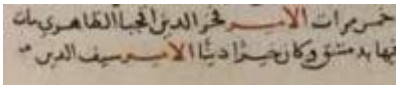 فخر الدين **اقجبا** الظاهري مات فيها بدمشق.	Bu yılda Faḫreddin **Aḳcaba** ez-Zahirī Dımaşk'ta vefat etmiştir.
21	241	5	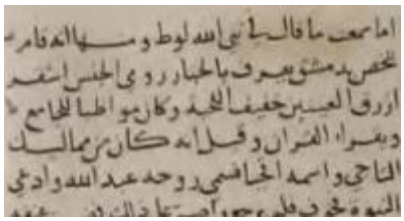 قام شخص بدمشق يعرف بالحبار رومي الجنس، أشقر، أزرق العينين، خفيف اللحية. وكان مواظبًا للجامع ويقرأ القرآن. وقيل أنه كان من المماليك التاجي واسمه **اقجبا**.	el-Ḥabbar adı ile tanınan, Rumī, sarışın, mavi gözlü, hafif sakallı, camiye düzenli olarak gitiği kur'an okuduğu söylenenn et-Tacī'nin memlûklerinden biri olan **Aḳcaba** Dımaşk'ta kalmıştır.
21	352	13	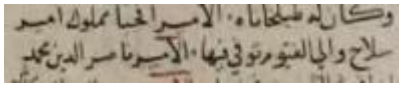 الأمير **اقجبا** مملوك أمير سلاح والي الفيوم توفي فيها.	el-Feyyūm'un valisinin emîr-ı silah-ı'nın memlûkü olan Emîr **Aḳcaba** bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 89. Aḳcaba

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Aḳcaba, Akça ve aba kelimelerinden meydana gelmiştir.

(*Aḳça* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳça*'ya bk.)

(*Aba* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Faḫreddin Aḳcaba ez-Zahirī- فخر الدين اقجبا الظاهري

Aḳcaba, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Aḳça Apa- Aba اقجبا: Eski adlardan. Bu adı taşıyanlar da XIII. yüzyıldaki neslin son mesupları arasında görülüyor (Sümer, 1999: 405).

Aḳṭacı[18] (Aḳṭa+cı) اقطاجي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	143	2	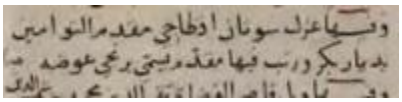 وفيها عزل سوتاي **اقطاجي** مقدم التوامين بديار بكر.	DiyarbAḳ ır'da tümen başı Sü Tay **Aḳṭacı** bu yılda azledilmiştir.
21	152	15	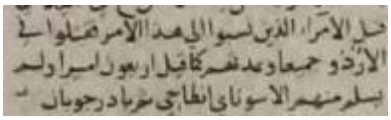 الأمراء الذين نسبوا إلى الأمر فقتلوا في الأردو جميعًا وعدتهم كما قيل أربعون أميرًا ولم يسلم منهم إلا سوتاي **اقطاجي**.	Sü Tay **Aḳtacı** dışında bu olaya karışan bütün emîrler orduda öldürülmüştür ve 40 emîr oldukları söylenir.
19	284	31	 في مقدمتهم الكبار قطلوشاه وسوتاي **اقطاجي** وجوبان...	Onların başında Ḳuṭlu Şah, Sü Tay **Aḳṭacı**, Çoban... var idi.

Tablo 90. Aḳṭacı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Aḳta > Agta: Yorga at (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 15).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sü Tay Aḳṭacı- سوتاي اقطاجي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ayna Beg اينبك

[18] Bu adın, yorga ata binen, yorga atın sahibi olan anlamında olsa gerektir.

Bu ad, eserde 35 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	148	2	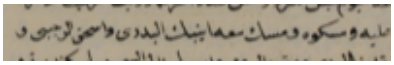 مُسك معه **اينبك** البدري.	**Ayna Beg** el-Bedrī onunla beraber yAḳ alanmıştır.
22	144	18	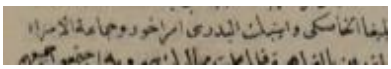 **اينبك** البدري أمير أخور.	**Ayna Beg** el-Bedrī emîr-i ahur'dur.
22	211	2	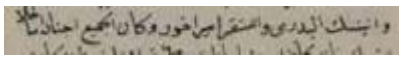 **اينبك** البدري واستقر أمير أخور.	**Ayna Beg** el-Bedrī emîr-i ahur olmuştur.

Tablo 91. Ayna Beg.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ayna** (Fr.): 1) Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat. 2) Karagöz oyununda perde. 3) Doğramacılık ve yapıcılıkta çerçeve içine geçirilen tahta veya taş levha. 4) Atların diz kapağı. 5) İyi bir durumda, yolunda. 6) Bir olayı, bir durumu yansıtan, göz önünde canlandıran olay, durum, şey. 7) Küreğin yassı uç bölümü. 8) Gemilerde işaretçi erlerin kullandığı dürbün. 9) Akntı ve anaforun birleştiği yerde oluşan su burgacı (TDK, 2005: 161).

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ayna Beg el-Bedrī- اينبك البدري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Ayna** (Fr.): Cuma günü (Caferoğlu, 1931: 8). BM. **Ayna:** Cuma günü (ايننا: الجمعة) (18a/2)

Ayna Beg: Az kullanılan adlardan; buradaki ayna Farsça ayna olmalıdır. Mamafih bu yine Farsça Cuma demek olan azînenin bir söyleniş şekilde olabilir ve bu adı taşıyan o gün

doğduğu için bu ad konulmuş olabilir. Bu ad Türkiye'de de rast gelinir (Sümer, 1999: 378).

Ali Bay [19] عليباي

Bu ad, eserde 65 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	24	8	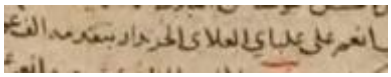 أنعم على **علباي** العلاي الخزندار بتقدمة ألف.	**Ali Bay** el-ʿala'ī el-Ḫaznedar, bin başı olarak terfi edilmiştir.
23	25	7	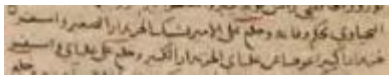 خلع على يشبك الخزندار الصغير واستقر خزندار كبير عوضًا عن **علباي** الخزندار الكبير.	Emîr Yaş Beg el-Ḫaznedar es-Saġir, **Ali Bay** el-Ḫaznedar el-Kebir'in yerine büyük ḫaznedar olarak terfi edilmiştir.
23	25	7	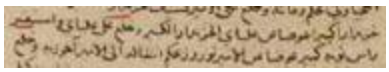 خلع على **علباي** واستقر راس نوبة كبير.	**Ali Bay** terfi edilerek ra'sü nevbe olmuştur.

Tablo 92. Ali Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ali I (Ar.): Yüce, yüksek. Ali II (Ar.): Özel isim (TDK, 2005: 75).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ali Bay el-ʿala'ī el-Ḫaznedar- علباي العلاي الخزندار, Ali Bay el-Ḫaznedar el-Kebir- علباي الخزندار الكبير, Ali Bay es-Saḳī- عليباي الساقي , Ali Bay el-Eşrefī- علباي الأشرفي , Ali Bay el-Mu'yyedī-علباي المويدي

Bu ada (*Ali Bay*) taranan tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Bu ad, Arapça Ali özel adı ve Türkçe bay yan yana getirilerek kurulmuştur.

Aḳ Ṭay اقطاي

[19] Bu adın علباي biçimi de geçmektedir.

Bu ad, eserde 38 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	307	19	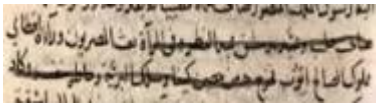 بعث المصريون وراءه **أقطاي** مملوك الصالح أيوب.	Mısırlılar, beşinden eş-Şaliḥ Eyyüb'ün **Aḳ Ṭay**'ı göndermişlerdir.
18	314	17	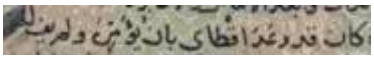 وكان قد وعد **أقطاي** بأن يؤمره ولم يف له.	**Aḳ Ṭay**, emîrlik ile ona söz vermiş, ama sözünde durmamıştır.
18	315	5	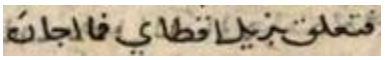 فتعلق بذيل **أقطاي** فما أجاره.	**Aḳ Ṭay**'dan yardım istemiş, ancak Aḳ Ṭay ona yardım etmemiştir.

Tablo 93. Aḳ Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Aḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*' bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay* 'a bk.)

Aḳ tay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Ayıtmış ايتمش

Bu ad, eserde 225 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	642	11	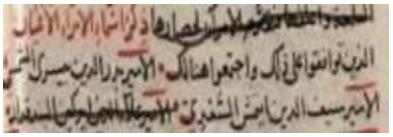 ذكر أسماء الأمراء الأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هناك... الأمير سيف الدين **ايتمش** السعدي.	Bu konuda anlaşıp orada toplanan emîrler faslı... Emîr Seyfeddin **Ayıtmış** es-Seʿdī.
18	642	17	 ذكر أسماء الأمراء الأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هناك... الأمير سيف الدين **أيتمش** ابن أطلس خان.	Bu konuda anlaşıp orada toplanan emîrler faslı... Emîr Seyfeddin **Ayıtmış** ibn Aṭlas Ḫan.
18	667	21	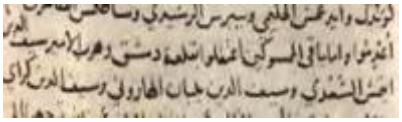 أما باقي الممسوكين اعتقلوا بقلعة دمشق وهرب الأمير سيف الدين **أيتمش** السعدي وسيف الدين بلبان الهاروني.	Diğer yakalananlar Dımaşk kalesinde tutuklanmışlardır. Ancak Seyfeddin **Ayıtmış** es-Seʿdī ve Seyfeddin Balaban el-Harunī kaçmışlardır.

Tablo 94. Ayıtmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ayıt-* sözcüğünün incelenmesi için *Ayıtglı*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ayıtmış es-Seʿdī- سيف الدين ايتمش السعدي, *Seyfeddin Ayıtmış ibn Aṭlas Ḫan-* سيف الدين ايتمش ابن أطلس خان, *Şemseddin Ayıtmış-* شمس الدين ايتمش, *Nasireddin Muḥammed bin Ayıtmış es-Seʿdī-* ناصر الدين محمد بن ايتمش السعدي , *Seyfeddin Ayıtmış es-Sakī-* سيف الدين الساقي, *Seyfeddin Ayıtmış el-Muḥammedī-* سيف الدين ايتمش المحمدي, *Seyfeddin Ayıtmış el-Bacasī-* سيف الدين ايتمش البجاسي, *Çamak ibn Ayıtmış-* جمق ابن ايتمش *I Hüseyin el-Ayıtmışī-* حسين الايتمشي, *Kutlu Beg es-Seyfī Ayıtmış-* قطلوبك السيفي ايتمش, *Seyfeddin Muḥammed Çomak ibn Ayıtmış-* سيف الدين محمد جمق ابن ايتمش, *KızılBoġa el-Ayıtmışī-* كزل بغا الايتمشي, *Yaş Beg el-Ayıtmışī-* يشبك الايتمشي, *Ayıtmış el-Ḫudarī-* ايتمش الخضري, *Ayıtmış es-Sudunī-* ايتمش السودوني

Ayıtmış: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 29).

Ay Deŋiz ايدكز

Bu ad, Eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	286	2	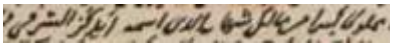 مملوكًا كبيرًا من مماليك شهاب الدين اسمه **ايدكز** الشرفي.	Şehebeddin'in kölemenlerinden **Ay Deŋiz** eş-Şerefī adında büyük bir kölemen.
17	286	5	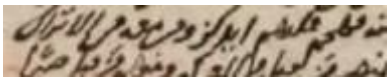 فهجم عليهم **ايدكز** ومن معه من الأتراك.	**Ay Deŋiz** beraberindeki Türkler ile birlikte onlara saldırmıştır.
17	286	8	ولما وصل يلدز ورأى أمراء الغورية كلهم قتلى لام **ايدكز** ووبخه.	Yılıdız oraya varıp Ġurī emîrlerin hepsi ölü bulunca **Ay Deŋiz**'i sitem edip azarlamıştır.

Tablo 95. Ay Deŋiz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Deŋiz** (deniz): 1) Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi. 2) Bu su kütlesinin belirli bir parçası. 3) Aydaki düzlükler. 4) Geniş alan. 5) Sınırsız genişlik, Çokluk, yoğunluk (TDK, 2005: 498).

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ay Deŋiz eş-Şerefī- *ايدكز الشرفي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tenğiz**: Deniz (Atalay, 2006: IV, 599). KB. **Teŋiz**: Deniz (Arat, 1979: III, 436). Kİ. **Teniz**: Deniz (Caferoğlu, 1931: 101). TTA. **Tengiz** تنكز، دنكز: Deniz (Meer) (Houtsama, 1894: 69). GT. **Tengiz**: Deniz (Karamanlıoğlu, 1978: 372). ŞT. **Tengiz**: Deniz (Ölmez, 1996: 455). Abuşka L. **Tingiz**: Deniz (Atalay, 1970: 12). BL. **Deŋiz**: Deniz (Turan, 2001: 127).

Başḳırd باشقرد

Bu sözcük, kişi adı olarak 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	530	1	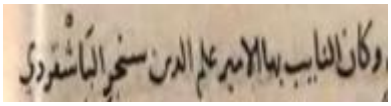 وكان النايب بها (حمص) الأمير علم الدين سنجر **الباشقردي**.	Hums'un naibi Emîr Alamuddin Sancar el-**Başḳırdī** idi.
18	651	16	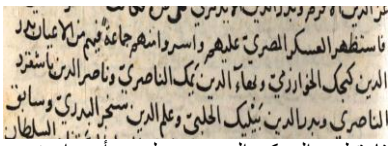 فاستظهر العسكر المصري عليهم وأسروا منهم جماعة فيهم من الأعيان... وناصر الدين **باشقرد** الناصري.	Mısırlı askerler onlara saldırıp devlet büyüklerinde şunları esir olarak almışlardır:... ve Nasireddin **Başḳırd** en-Nasirī.
18	665	17	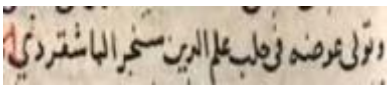 وتولى عوضه في حلب علم الدين سنجر **الباشقردي**.	Onun yerine Halep'in naipliğine Alamuddin Sancar **el-Başḳırdī** geçmiştir.

Tablo 96. Başḳırd

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Baş Ḳırd (Başkurt): Rusya'daki Başkurdistan Federe Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk halkı veya bu halkın soyundan olan kimse (TDK, 2005: 218).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alamuddin Sencer el-Başḳırdī- علم الدين سنجر الباشقردي, Nasireddin Muḥammed bin Başḳırd en-Nasirī- ناصر الدين محمد بن باشقرد الناصري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Başkırd**: Türk boyu, Başkurtlar (Ölmez, 1996: 340).

Bay Bars بيبرس

Bu ad, eserde 1278 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	132	10	 والظاهرية أيضًا قرية بالقرب من عباسة بناها الملك الظاهر **بيبرس** الصالحي	Ez-Zahiriyye, ʿabbasa'ya yakın, el-Melikü ez-Zahir **Bay Bars** eṣ-Ṣalihī tarafından yaptırılan bir köydür.
3	120	3	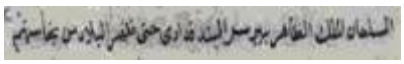 (حارب الفرنجة) السلطان الظاهر **بيبرس** البندقداري حتى طهر البلاد من نجاستهم.	Sultan ez-Zahir **Bay Bars** el-Bundukdarī, memleketi onların pisliğinden temizleyene kadar (Franklarla savaşmıştır).
10	210	4	 في تاريخ **بيبرس**، كان (أبو العباس) أشقر طوالًا جعدًا أبيض اللون	**Bay Bars** tarih kitabında Ebü el-ʿabbas hakkında şu bilgiler geçmiştir: sarışın, uzun boylu, beyaz tenlidir.

Tablo 97. Bay Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ez-Zahir Bay Bars eṣ-Ṣalihī- الظاهر بيبرس الصالحي , ez-Zahir Rükneddin Bay Bars eṣ-Ṣalihī el-Bundukdarī – الظاهر ركن الدين بيبرس الصالحي البندقداري, Rükneddin Bay Bars eṣ-Ṣalihī- ركن الدين بيبرس الصالحي, Rükneddin Bay Bars el-Künci?- ركن الدين بيبرس الكنجي, el-Muzaffer Bay Bars el-Çeşnigir- المظفر بيبرس الجاشنكير , Rükneddin Bay Bars Has Türk el-Kebir- ركن الدين بيبرس خاص ترك الكبير, Rükneddin Bay Bars er-Raşidī- ركن الدين بيبرس الرشيدي, Rükneddin Bay Bars Ṭoḳṣu- ركن الدين بيبرس طقصو, Rükneddin Bay Bars el-ʿecemī el-Calıḳ- ركن الدين بيبرس العجمي الجالق, er-Rükn Bay Bars el-Farḳanī- الركن بيبرس الفارقاني, Bay Bars ed-Devadar el-Melkī el-Mansūrī- بيبرس الدوادار الملكي المنصوري, Rükneddin Bay Bars el-ʿalemī- ركن الدين بيبرس العلمي, Rükneddin Bay Bars el-ʿala'ī- ركن الدين بيبرس العلائي , Rükneddin Bay Bars el-Aḥmedī- ركن الدين بيبرس الأحمدي, Bay Bars el-Ḫatay- بيبرس الخطاي , Rükneddin Bay Bars eṣ-Şuca'ī- بيبرس الكريمي, Bay Bars el-Kerimī- بيبرس المجنون, Bay Bars el-Mecnun- بيبرس الشجاعي, Bay Bars el-Hanafī- علاء الدين أبو سعيد 'Alā'addin ebü Seʿīd Bay Bars ibn Abdullah et-Türkī el-ʿalemī el-

بيبرس ابن عبدالله التركي العلمي الحنفي, Bay Bars el-Camdar- بيبرس الجمدار, Rükneddin Bay Bars el-Hacip- ركن الدين بيبرس الحاجب, Bay Bars es-Saḳī- بيبرس الساقي

Bay Bars, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Bars Bay بارسباي

Bu ad, eserde 58 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	247	14	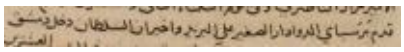 قدم **برسباي** الدوادار الصغير على البريد وأخبر أن السلطان دخل دمشق.	**Bars Bay** ed-Devadar eṣ-Ṣaġir, habercilere gidip sultanın Dımaşk'a girdiğine dair haber vermiştir.
23	270	17	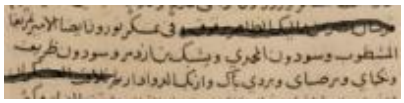 في عسكر نوروز أيضًا... و**برصباي**.	Nevruz'un askerlerinin arasında... **Bars Bay** vardır.
23	282	17	 قرر شيخ الطنبغا القرمشي حاجب الحجاب بدمشق عوضًا عن **برسباي**.	**Bars Bay**'ın yerine Şeyh Alṭun Boġa el-Ḳarmaşī Dımaşk'ta Hacib-ü'l-Hüccab olarak tayin edilmiştir.

Tablo 98. Bars Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melik-ü el-Eşref Bars Bay- برسباي الملك الأشرف, Bars Bay ed-Dokmak ī (et-Ṭoḳmakī)- برسباي الدقماقي, Bars Bay ed-Devadar- برسباي الدوادار

Bars Bay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Berḳuḳ (Berḳ Oḳ) برقوق

Bu ad, eserde 254 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	258	18	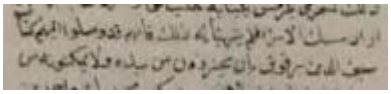 قد وصلو إليهم كتاب سيف الدين **برقوق.**	Seyfeddin **Berḳuḳ**'un yazısını onlara ulaştırmışlardır.
22	259	16	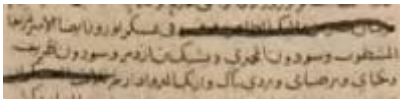 وفي الحادي والعشرين من رجب طلب الشيخ جلال الدين التباني الحنفي إلى سيف الدين **برقوق**.	Recep ayının 21'inde Şeyh Celaleddin et-Tebānī el-Hanafī, Seyfeddin **Berḳuḳ**'un yamacına çağırılmıştır.
22	261	18	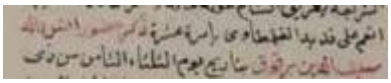 ذكر حضور أنس والد سيف الدين **برقوق**.	Seyfeddin **Berḳuḳ**'un babası Enes'in gelişinin faslı.

Tablo 99. Berḳuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Bu adın berk ve ok kelimelerinin birleşmesinden oluşturulduğu düşünülmektedir.

Sözlük anlamı: **Berk**: 1) Sert, katı. 2) Sağlam (TDK, 2005: 247).

Ok: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk (TDK, 2005: 1492).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Berkuḳ el-Osmanī- سيف الدين برقوق العثماني, ez-Zahir Ebü Saʿid Berkuḳ el-Mansurī- الظاهر أبو سعيد برقوق المنصوري, ez-Zahir Ebü Saʿid Berkuḳ ibn Uns- الظاهر أبو سعيد برقوق ابن أنس, el-Melikü'n-Nasir Ferec ibn ez-Zahir Berkuḳ- الملك الناصر فرج ابن الظاهر برقوق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Berk+ ok)

OA. **Oḳ** I: Ok. **Oḳ** II: İl teşkilâtı, teşkilât. **Oḳ** III: Kuvvetlendirme edatı; kendi, bizzat (Ergin, 2009: 106). AY. **Oḳ**: Pekiştirme edatı (Ölmez, 1991: 106). DLT. **Berk**: Muhafaza edilmiş, tahkim edilmiş, sağlam. **Ok** I: Ok. **Ok** II: Paylar ve toprak hisseleri üzerine üleşmek için atılan ok; çekilen kur'a; mirasta düşen pay. **Ok** III: Hâl anlamına yakın anlamlı bir edat; fiillerde pekitme edatı (Atalay, 2006: IV: 84,429). Kİ. **Berk**: Kuvvetli, sağlam. **Oq:** Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 17,62). GT. **Berk**: Sağlam, pek. **Oḳ**: Ok (Karamanlıoğlu, 1978: 218,329). ŞT. **Berk**: Sıkı, sağlam. **Oḳ**: ok (Ölmez, 1996: 343,428). Abuşka L. **Birk**: Berk. **Ok**: Ok (Atalay, 1970: 10-80). BL. **Berk**: Güvenilir sağlam kişi, emin, kahya. **Ok**: Ok (Turan, 2001: 120,156).

Bars برس

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	63	8	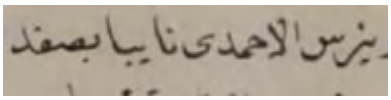 (عين) **برس** الأحمدي نايبًا بصفد.	**Bars** el-Aḥmedī Safed naipliğine tayin edilmiştir.

Tablo 100. Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Bay Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bars el-Aḥmedī- برس الأحمدي

Bars, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Boġa بغا

Bu ad, eserde 75 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	268	9	 **بُغا** بضم الباء الموحدة وفتح الغين المعجمة وهو اسم تركي معناه الثور.	Be'nin ötresi, ġayın'ın fethesi ile telaffuz edilen **Boġa**, sığır anlamına gelen bir Türk adıdır .
12	293	2	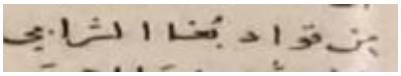 وكان من قواد **بغا** الشرابي.	**Boġa** eş-Şerabī'nin liderlerinden idi.
12	293	3	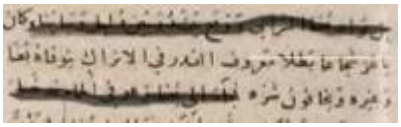 وكان ياغز شجاعًا بطلاً معروف القدر في الأتراك يتوقاه **بغا** وغيره ويخافون شره.	Yağız, Türkler arasında bilinen cesur ve kahraman idi. **Boġa** ve diğerleri ondan çekinip şerrinden korkardılar.

Tablo 101. Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Boġa eş-Şarabī- بغا الشرابي, Musa bin Boġa- موسى بن بغا, Yunus bin Boġa- يونس بن بغا, Aḥmed bin Musa bin Boġa- أحمد بن موسى بن بغا, Boġa el-Kamilī- بغا الكاملي, Boġa el-Ḫalilī- بغا الكاملي, Boġa el-Balsī- بغا البالسي, Boġa el-Hacip- بغا الحاجب

Yol Boġa[20] يلبغا

Bu ad, eserde 476 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	352	2	 وجاء الخبر بذلك إلى الأمير **يلبغا الناصري**.	Emîr **Yol Boġa** en-Nasirī'ye bununla ilgili haber gelmiştir.
23	352	6	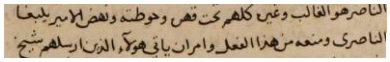 ونهض الأمير **يلبغا الناصري** ومنعه من هذا	Emîr **Yol Boġa** en-Nasirī kalkıp bunu yapmasını engellemiştir.

[20] Bu ad bazı kaynaklarda *Yel Boğa* olarak okunmuştur.

			الفعل.	
23	35 2	10	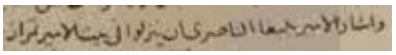 وأشار الأمير **يلبغا الناصري** أن ينزلوا في بيت تمراز.	Emîr **Yol Boġa** en-Nasirī, Temür Az'ın evinde ağırlanmalarını önermiştir.

Tablo 102. Yol Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yol: 1) Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılan uzaklık. 2) Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik. 3) Uzun çizgi (TDK, 2005: 2188,2189).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yol Boġa en-Nasirī- يلبغا الناصري, Yol Boġa el-Beḥbavī- يلبغا البحباوي, Yol Boġa el- Ḫasekī el-ʿomarī- يلبغا الخاصكي العمري, Muḥammed bin Şaʿban bin Yol Boġa el- Ḫasekī el-ʿomarī- محمد بن شعبان بن يلبغا الخاصكي العمري, Yol Boġa el- Ḳamarī el-Ḫasekī- يلبغا القمري الخاصكي, Yol Boġa Seydi Etük? Bin Hüseyin- يلبغا سيدي اتوك بن حسين, Yol Boġa Toḳ Temür en-Nizamī- يلبغا طقتمر النظامي, Yol Boġa Şuḳayır- يلبغا شقير, Yol Boġa el- Mencikī- يلبغا المنجكي, Yol Boġa Çerkes- يلبغا جركس, Yol Boġa el-Bedrī- يلبغا البدري , Yol Boġa es-Sundunī- يلبغا السودوني, Aḥmed bin Yol Boġa- أحمد بن يلبغا, Yol Boġa el-ʿala'ī- يلبغا العلائي, Yol Boġa el-Mecnūn- يلبغا المجنون, Ṭoḳıncı el-Yol Boġavī- طقنجي اليلبغاوي, Yol Boġa el-Aḥmedī- يلبغا الأحمدي, Yol Boġa es-Salmī- يلبغا السلمي, Yol Boġa el-Ḳaş Temürī- يلبغا القشتمري, Yol Boġa ez-Zarif- يلبغا الظريف.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yol**: Yol (Ergin, 2009: 124). AY. **Yol**: Yol (Ölmez, 1991: 125). DLT. **Yol**: Yol; sefer; ani yola çıkma (Atalay, 2006: IV, 798). KB. **Yol**: Yol, sefer (Arat, 1979: III, 551). Kİ. **Yol**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 127). TTA. **Yol** يول: Yol (Weg) (Houtsma, 1894: 110). BM. **Yol**: Yerde ve diğerlerindeki çizgi (يل: الخط في الأرض وغيرها) (10a/5). GT. **Yol**: 1) Yol. 2) Defa (Karamanlıoğlu, 1978: 400,401). ŞT. **Yol**: Yol; tarz, yöntem (Turan, 1996: 483). Abuşka L. **Yol**: Yol (Atalay, 1970: 13). BL. **Yol:** 1) Yol, cadde. 2) Seyahat (Turan, 2001: 175).

Bu ad Memlûk kaynaklarında her zaman (يلبغا) şeklinde yazılmaktadır. Ancak Aziz-i Ester Âbâdî'nin eserinde bu adın Yol Boġa (يولبوغا) şeklinde yazılması, bu adın okunuşundaki tereddüdü ortadan kaldırmak tadır. Adın anlamına gelince, üzerinde çizgi olan çizgili yollu Boġa demektir. Yol bars (kaplan) gibi. Bu, oldukça yaygın adlardandır (Sümer, 1999: 437).

Reslan Boġa رسلان بغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	72	22	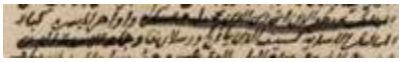 وأواخر المسيرة كبار المماليك الأسدية كسيف الدين يازكج و**رسلان بغا**.	Yürüyüşün arka tarfaında Seyfeddin Yazkuç ve **Reslan Boġa** gibi Esediyye Memlūklerin büyükleri (liderleri) var idi.

Tablo 103. Reslan Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'bk.)

Reslan adı, Türkçe arslan kelimesinin Arapçaya adapte edilmiş biçimidir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Reslan Boġa- رسلان بغا

Tükel Boġa [21] تكال بغا

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt	Sayfa	Satır	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

[21] Bu adın eserde توكال biçimi de geçmektedir.

Numarası	Numarası	Numarası		
20	15	8	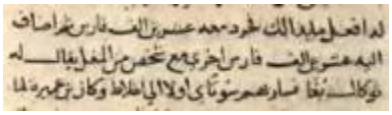 ثم أضاف إليه عشرين ألف فارس أخرى مع شخص من المغل يقال له **توكال بغا**.	**Tükel Boġa** diye bir kişi ile birlikte kendisine yirmi bin atlı asker daha göndermiştir.
20	20	14	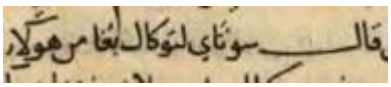 قال سوتاي **لتوكال بغا** من هولاء.	Sütay, **Tükel Boġa**'ya onlar kim diye sordu.
20	447	4	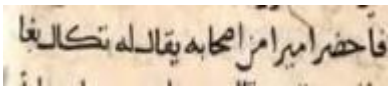 فأحضر أميرًا من أصحابه يقال له **تكال بغا**.	Arkadaşlarından **Tükel Boġa** diye bir emîr getirmiştir.

Tablo 104. Tükel Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde geçmemektedir.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa*'bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tükel Boġa- تكال بغا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Tükel**: Tamamen, büsbütün, tam, tamam, eksiksiz, mükemmel (Ölmez, 1991: 118). DLT. **Tükel**: Tamamen, büsbütün (Atalay, 2006: IV, 668). KB. **Tükel**: Tamamen, bütün (Arat, 1979: III, 477).

Meŋli Boġa منكلي بغا

Bu ad, eserde 61 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

21	171	13	 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... و**منكلي بغا الكبير السلحدار.**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin faslı... **Meŋli Boġa** ek-Kebir es-Silahdar.
21	172	2	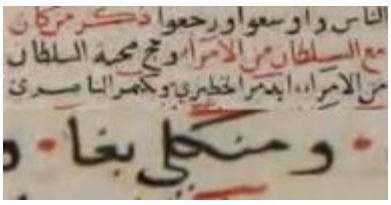 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **ومنكلي بغا.**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin faslı... **Meŋli Boġa**.
21	335	8	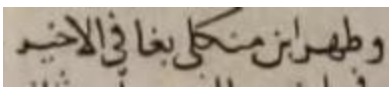 وطهر ابن **منكلي بغا** في الأخير.	En son **Meŋli Boġa**'nın oğlu sünnet olmuştur.

Tablo 105. Meŋli Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Men > ben). (Ben+ li). **Ben** I: 1) Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak , koyu renkli leke veya kabartı. 2) En çok üzümde görülen olgunlaşma belirtisi. 3) Saçta, sAḳ alda beliren beyazlık. **Ben** II: 1) Olta veya tuzağa konulan yem. 2) Kuşun yavrusuna taşıdığı yem. **Ben** III: 1) Teklik birinci kişiyi gösteren söz. 2) Kişiyi öbür varlıklarından ayıran bilinç. 3) Bir kimsenin kişiliğini oluşturan temel öge, ego (TDK, 2005, 241).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Meŋli Boġa ek-Kebir es-Silahdar- منكلي بغا الكبير السلحدار , Seyfeddin Meŋli Boġa el-Faḫrī- سيف الدين منكلي بغا الفخري, Seyfeddin Meŋli Boġa eş-Şemsī- سيف الدين منكلي بغا الشمسي , Meŋli Boġa eş-Şemsī eṭ-ṬarḪan- منكلي بغا الشمسي الطرخان , Meŋli Boġa el-Aḥmedī- منكلي بغا الأحمدي, Abdurrahman, Meŋli Boġa eş-Şemsī- عبد الرحمن منكلي بغا الشمسي, Meŋli Boġa en-Nasirī- منكلي بغا الناصري, Meŋli, Boġa ed-Devadar ec-Cundī- منكلي بغا الدوادار الجندي, Meŋli Boġa el-ʿecemī ed-Devadar- منكلي بغا العجمي الدوادار, Meŋli Boġa Ḳaraca ez-Zahirī- منكلي بغا قراجا الظاهري ,

Meŋli Boġa el-Muḥtasib- منكلي بغا المحتسب , *Meŋli Boġa el-Ḥacib el-ʿecemī-* منكلي بغا الحاجب العجمي, *Meŋli Boġa el-Arġun Şavī-* منكلي بغا الارغون الشاوي.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Meng:** Yem, yiyecek, aş, besin (Ölmez, 1991: 104). DLT. **Meng** I: Yem, tane; kuş yemi. **Meng** II: Yüzdeki ben (Atalay, 2006: IV, 410-411). KB. **Meng**: Yem, kuş yemi (Arat, 1979: III, 313). Kİ. **Meŋli**: 1) Benli. 2) İsmi has (Caferoğlu, 1931: 58).

Bu adın, teninde lekesi olan boğa anlamına geldiği düşünülmektedir.

Meŋ > ben

Ḳuṭlu Boġa قطلو بغا

Bu ad, eserde 101 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	14	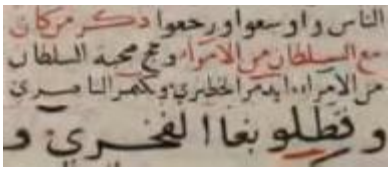 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **قطلو بغا الفخري.**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin faslı... **Ḳuṭlu Boġa** el-Faḫrī.
21	171	17	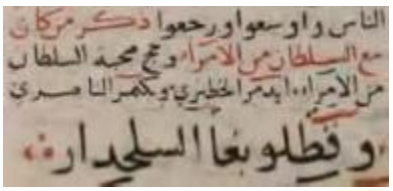 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **قطلو بغا السلحدار.**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin faslı... **Ḳuṭlu Boġa** es-Silahdar.
21	172	3	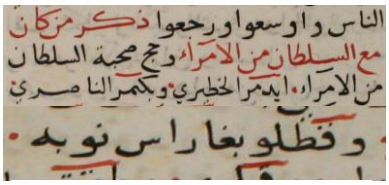 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **قطلو بغا راس نوبة.**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin faslı... re'sü nevbe olan **Ḳuṭlu Boġa**.

Tablo 106. Ḳuṭlu Boġa.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Kut+lu). Kut: Mutluluk (TDK, 2005: 1271).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Boġael-Faḫrī- قطلو بغا الفخري, Ḳuṭlu Boġaes-Silahdar- قطلو بغا السلحدار, Seyfeddin Ḳuṭlu Boġael-Mağrabī- سيف الدين قطلو بغا المغربي, Ḳuṭlu BoġaṬaz en-Nasirī- قطلو بغا الناصري , Seyfeddin Ḳuṭlu Boġael-Aḥmedī- سيف الدين قطلو بغا الأحمدي, Ḳuṭlu Boġael-Balabanī- قطلو بغا البلباني, Ḳuṭlu Boġael-Mansurī- قطلو بغا المنصوري , Ḳuṭlu Boġaez-Zehebī- قطلو بغا الذهبي, Ḳuṭlu BoġaÇerkes- قطلو بغا جركس , Ḳuṭlu Boġaeş-Şaʿbanī- قطلو بغا الشعباني , Ḳuṭlu Boġael-Kök Ay-Ala'addin Ḳuṭlu Boġaed-Devadar- علاء الدين قطلو بغا الدوادار, قطلو بغا الكوكاي.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳut**: Devlet, ikbal, saadet, baht, talih, kut (Ergin, 2009: 104). AY. **Ḳutluġ**: Kutlu, kutsal, mukaddes (Ölmez, 1991: 102). DLT. **Ḳutluğ**: Kutlu (Atalay, 2006: VI, 388). KB. **Ḳut:** Kut, mutluluk, devlet (Arat, 1979: III, 293). Kİ. **Qutlu**: Bereketli, bahtiyar, mes'ud (Caferoğlu, 1931: 83). TTA. **Ḳutlu** قُتلو: Kutlu (glücklich) (Houtsma, 1894: 87). BM. **Ḳuṭlu olsun**: Kutlu olsun! (المبارك: قُطلو السُن) (11b/4). GT. **Kutlı, kutlu, kutlug**: Kutlu, mübarek (Karamanlıoğlu, 1978, s. 313). Abuşka L. **Kutlug, kutluk**: Mübarek (Atalay, 1970: 412). BL. **Kutlu**: Kutlu, talihli, bahtiyar (Turan, 2001: 152).

Kutluboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Kutluboğa: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 59).

Teŋiz Boġa[22] تنكز بغا

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	258	6	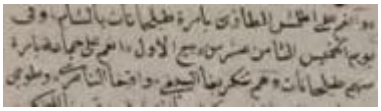	Emri ile Tablhane beylerinden **Teŋiz Boġa** es-Seyfî gibi birkaç kişi terfi edilmiştir.

[22]Eserde bu adın Deŋiz Boğa biçimi de geçmektedir.

			أنعم على جماعة بأمره منهم طبلخانات وهم **تنكز بغا** السيفي...	
22	302	17	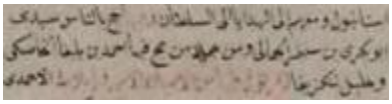 ومن جملة من حج فيها أحمد بن يلبغا الخاصكي وخليل **تنكز بغا**.	Bu yılda hacca gidenlerin arasında Aḥmed bin Yol Boġa el-Ḫasekī ve Halil **Teŋiz Boġa.**
22	311	16	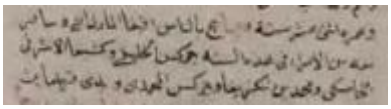 وفيها حج بالناس أقبغا المارداني وسافر معه من الأمراء في هذه السنة ... ومحمد **تنكز بغا**...	Bu yılda insanlar ile hacca giden Aḳ Boġa el-Mardanī idi ve emîrlerden onunla giden … Muḥammed **Teŋiz Boġa**…

Tablo 107. Teŋiz Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Teŋiz* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Deŋiz*'e bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Teŋiz Boġa es-Seyfī- تنكز بغا السيفي, Muḥammed bin Teŋiz Boġa- محمد بن تنكز بغا, Deŋiz Boġa el-Ḥatatī- دنكز بغا الحططي

Ṣarı Boġa صرِ بغا

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	211	19	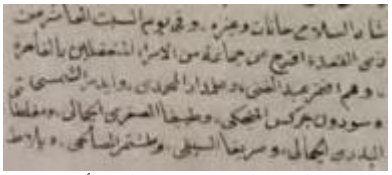 وفي يوم السبت العاشر من ذي القعدة أفرج عن جماعة من الأمراء المعتقلين بالقاهرة وهم... **وصر بغا** السيفي...	Pazartesi günü, Zilkade'nin 10'unda tutuklanan emîrlerden birkaç kişi serbest bırAḳ ılmıştır. Onların arasında... **Şarı Boġa** es-Seyfī...
22	210	19	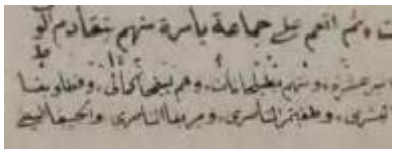 ثم أنعم على جماعة بأمره... بطبلخانات وهم... **صربغا** الناصري...	Kendi emri ile tablhanelerden birkaç kişi terfi edilmiştir. Onların arasında... **Şarı Boġa** en-Nasırī.
22	391	17	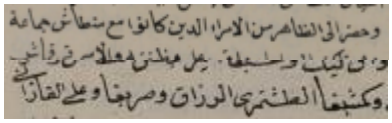 وحضر إلى الظاهر من الأمراء الذي كانوا مع منطاش جماعة وهم... كمشبغا الطشتمري الرزاق و**صربغا** وعلي القازاني...	Min Ṭaş'ın yanındaki emîrlerden bir grup ez-Zāhir'in yanına gitmiştir. Bunlar şunlardır:... Kümiş Boġa aṭ-Ṭaştemürī er-Rezzāḳ, **Şarı Boġa** ve ʿAli el-Ḳazanī...

Tablo 108. Şarı Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Sarı: 1) Yeşil ile turuncu arasında bir renk, limon kabuğu rengi. 2) Bu renkte olan. 3) Soluk, solgun (TDK, 2005: 1703).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şarı Baġa es-Seyfī- صر بغا السيفي, Şarı Boġa en-Nasırī- صر بغا الناصري.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Sarıġ**: Sarı, sarı renk (Atalay, 2006: IV, 491). Kİ. **Sarı**: 1) Sarı renk, 2) Şarap, ibid (Caferoğlu, 1931: S. 87). ŞT. **Sarı** –e doğru, tarafına (Ölmez, 1996: 441). Abuşka L. **Sarı:** Karşı (Atalay, 1970: 1-2). BL. **Şaru**: Sarı (Turan, 2001: 161).

Şarı Boġa kişi adındaki sarı kelimesinin Türkçe tarihî eserlerde geçen karşı, taraf; şarap anlamlarına gelen sarı ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Çarboġa (Çehār+ Boġa) جربغا

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	468	18	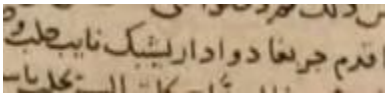 قدم **جربغا** دوادار يشبك نايب حلب.	Halep'in naibi olan Yeşbek'in davadarı **Çarboġa** gelmiştir.
23	468	22	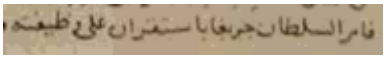 فأمر السلطان **جربغا** باستقراره على وظيفته.	Sultan, **Çarboġa**'dan görevine devam etmesini istemiştir.
23	554	3	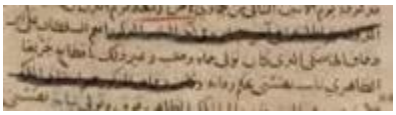 أنعم السلطان على ابن دقماق الخاصكي الذي كان تولى حماه وحلب وغير ذلك باقطاع **جربغا** الظاهري نايب بهنسي بحكم وفاته.	Sultan, Hama, Halep ve diğer şehirlerin naipliğini yapan ibn Dokmak el-Ḫaseki'ye vefat eden Behnesi'nin naibi **Çarboġa** ez-Zahirī'ye ayıt bölgeyi vermiştir.

Tablo 109. Çarboġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Bu adın ilk sözcüğü olan *Çar,* dört anlamına gelen Farsça *Çehār* sözcüğünden gelmiş olabilir.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çarboġa ez-Zahirī- جر بغا الظاهري , *Alṭun Boġa el-Çarboġavī-* الطنبغا الجربغاوي.

Sevünç Boġa سونج بغا

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	330	19	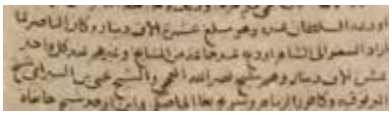 وكان الناصر لما أراد السفر إلى الشام أودع عند جماعة من المشايخ وغيرهم عند كل واحد عشرة آلاف دينار وهم... **وسونج بغا** الخاصكي.	en-Nasır, Şam'a gitmek istediği zaman şeyihlerdem bir cemaat ve başkalarına da her birine on bin dinar olmak üzere bir miktar para bırAḳ mıştır. Şunlar bunlardır:... **Sevünç Boġa** el-Ḫasekī.
23	420	3	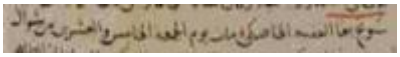 **سونج بغا** الفقيه الخاصكي مات يوم الجمعة الخامس والعشرين من شوال.	**Sevünç Boġa** el-FAḳ ih el-Ḫasekī, Cuma günü Şavval'ın 25'inde vefat etmiştir.
23	747	22	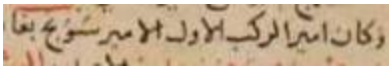 وكان أمير الركب الأول الأمير **سونج بغا**.	İlk kafilenin emîri **Sevünç Boġa** idi.

Tablo 110. Sevünç Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sevünç > sevinç**: İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku, meserret (TDK, 2005: 1743).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sevünç Boġa el-Fakih el-Haseki- *سونج بغا الفقيه الخاصكي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: **(Sev-ü-nç)**

OA. **Sebin-**: Sevinmek (Ergin, 2009: 110). AY. **Sevin-**: Sevinmek (Ölmez, 1991: 110). DLT. **Sewin-**: Sevinmek (Atalay, 2006: IV, 508). KB. **Sevinç**: Sevinç (Arat, 1979: III, 393). Kİ. **Sevindi**: Sevindi (Caferoğlu, 1931: 89). GT. **Sevün-**: Sevinmek (Karamanlıoğlu, 1978: 356). ŞT. **Sevün-**: Sevinmek (Ölmez, 1996: 444).

Bek Temür بكتمر

Bu ad, eserde 316 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	390	6	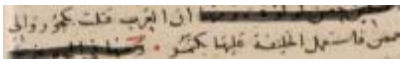 أن العرب قتلت بكجور والي حمص فاستعمل الخليفة عليها **بكتمر**.	Araplar, Hums'un valisi Bekçur'u öldürmüşlerdir. Dolayısıyla Halife, onun yerine **Bek Temür**'ü tayin etmiştir.
23	451	10	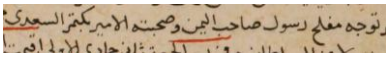 وتوجه مفلح رسول صاحب اليمن وصحبته الأمير **بكتمر السعدي**.	Yemen'in valisi Muflih Resül, emîr **Bek Temür** es-Seʿdī ile beraber gitmiştir.
23	489	22	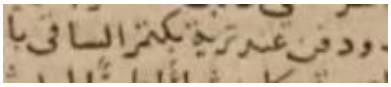 ودفن عند تربة **بكتمر الساقي**.	**Bek Temür** es-Saḳī'nin mezarının yanına gömülmüştür.

Tablo 111. Bek Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Bek**: 1) Sert, katı. 2) Sağlam (TDK, 2005: 233).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Temür et-Türkī- بكتمر التركي, Bek Temür bin Taştemür- بكتمر بن طاشتمر, Vasif el-Bek Temürī-وصيف البكتمري, Seyfeddin Bek Temür- سيف الدين بكتمر, Muḥammed bin Bek Temür- محمد بن بكتمر, Şücaʿüddin Bek Temür- شجاع الدين بكتمر, Faḫreddin Bek Temür- فخر الدين بكتمر, Seyfeddin Bek Temür, es-Saḳī el-ʿazizī- سيف الدين بكتمر الساقي العزيزي, Bek Temür el-Halapī- بكتمر الحلبي, Bek Temür el-Ḥamī- بكتمر الحامي, Bek Temür el-Ebü Bekrī- بكتمر الأبو بكري, Seyfeddin Bek Temür es-Salarī- سيف الدين بكتمر, Bek Temür el-Hicazī- بكتمر الحجازي, Seyfeddin Bek Temür el-Mü'minī- سيف الدين بكتمر المؤمني, Bek Temür el-Müsnī- بكتمر الموسني, Bek Temür bin Ali el-Hüseynī- بكتمر بن علي الحسيني, Bek Temür eş-Şerif- بكتمر الشريف , EsenBoġa Bek Temür el-Ebü Bekrī- إسنبغا بكتمر الأبو بكري, Abdullah bin Bek Temür- عبدالله بن بكتمر, Muḥammed bin Bek Temür eş-Şemsī- محمد بن بكتمر الشمسي, Bek Temür en-Nasırī- بكتمر الناصري, Bek Temür er-Rüknī- بكتمر الركني, Bek Temür Çoluḳ? en-Nasırī- بكتمر جلق الناصري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Bek**: Sağlam, sıkı, serk, berk (Ölmez, 1991: 86). DLT. **Bek:** Muhkem, kavi, pek, sağlam, sıkı (Atalay, 2006: IV, 79). KB. **Bek**: Pek, sağlam, muhkem; Çâre, tedbir, kilit (Arat, 1979: III, 72). Kİ. **Bek**: 1) Aslı itibarı ile berk olup- pek kuvvetli bağ demektir. 2) Bey (Caferoğlu, 1931: 16). TTA: **Beg/bek** بك: Özel isimlerde kullanılmaktadır (Houtsma, 1894, 63). GT. **Bik**: Kuvvetli, sıkı, pek (Karamanlıoğlu, 1978: 219).

Bekçur (Bek+ Çor) بكجور

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	390	6	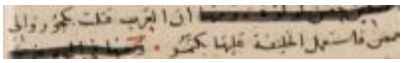 أن العرب قتلت **بكجور** والي حمص فاستعمل الخليفة عليها بكتمر.	Araplar, Hums'un valisi **Bekçur**'u öldürmüşlerdir. Dolayısıyla Halife, onun yerine Bek Temür'ü tayin etmiştir.
15	408	7	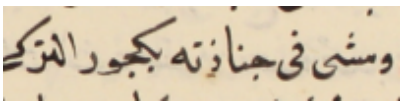 ومشى في جنازته **بكجور التركي**.	Onun cenazesine **Bekçur** et-Türkī katılmıştır.
15	422	15	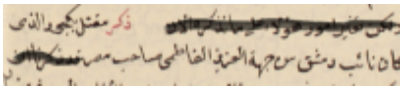 ذكر مقتل **بكجور** الذي كان نائب دمشق من جهة العزيز الفاطمي صاحب مصر.	Dımaşk naibi **Bekçur**'un Mısır'ın valise el-ʿeziz el-Fatımī tarafından öldürülmesi.

Tablo 112. Bekçur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Çor**: 1) Hastalık. 2) Sığır vebası (TDK, 2005: 448).

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bekçur et-Türkī- بكجور التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Çor**: Bir ünvan: önder, rehber (Ergin, 2009: 92). **Çor:** Avret yeri bitişik olan kadın; sarılgan bitki (Atalay, 2006: IV, 157). Kİ. **Çor**: Hastalık (Caferoğlu, 1931: 31).

Çor sözcüğünün Türk Dilinin farklı dönemlerinde farklı anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. *Bek Çor* adının Göktürk döneminde kullanıldığı dikkate alınarak bu addaki çor sözcüğünün önder anlamında olduğu ve *Bekçur (Bek Çor)* adının sağlam önder anlamına geldiği düşünülmektedir.

Buran بوران

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	488	6	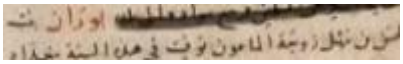 **بوران** بنت الحسن بن سهل زوجة المأمون توفيت في هذه السنة ببغداد.	el- Ma'mun'un eşi olan el-Ḥasan bin Sehl kızı **Buran** bu yılda Bağdat'ta vefat etmiştir.
13	12	6	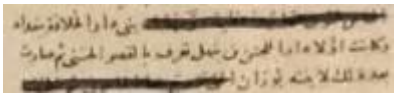 بنى (المعتضد) دار الخلافة ببغداد وكانت أولًت دارًا للحسن بن سهل تعرف بالقصر الحسنى ثم صارت بعد ذلك لابنته **بوران**.	el- Muʿtaḍıd, Darü'l-Hilafet-i'yi Bağdat'ta yaptırmıştır. Önce el-Ḥasan'a ait idi, bundan sonra kızı **Buran**'a geçmiştir.
13	12	15	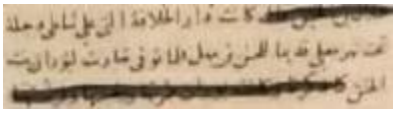 كانت دار الخلافة التي على شاطئ دجلة تحت نهر معلي قديمًا للحسن بن سهل فلما توفى صارت ل**بوران** بنت الحسن.	Darü'l-Hilafet-i el-Muʿallī nehrinin alt tarafında, Dicle nehrinin kıyısında bulunuyor idi. Eskiden el-Ḥasan'a ait idi, vefatından sonar kızı **Buran**'a geçmiştir.

Tablo 113. Buran

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Buran: Şiddetli kar, fırtına, kasırga; boran (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Buran bint el-Ḥasan bin Sehl- *بوران بنت الحسن بن سهل*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Buran**: Özel ad (Şıban'ın oğlu) (Ölmez, 1996: 356).

Eski Uyg. **Buran**: Bora, fırtına, kum fırtınası, tipi, kar fırtınası, boran, tipi (Wilkens, 2021: 200).

Bezmez بازماز

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	512	7	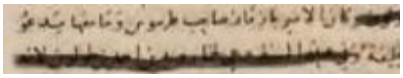 كان الأمير **بازماز** صاحب طرسوس وما معها يدعو للخليفة.	Tarsus'un naibi emîr **Bezmez**, halife için dua eder idi.
12	529	5	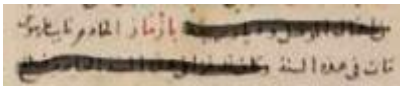 **بازماز** الخادم نايب طرسوس مات في هذه السنة.	Tarsus'un naibi **Bezmez el-Ḫādim** bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 114. Bezmez

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bez-: Bezgin duruma gelmek, bezginlik getirmek, bıkıp usanmak (TDK, 2005: 258).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bezmaz el-Ḫādim- *بازماز الخادم*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. Bez-: Titremek (Atalay, 2006: 86). Kİ. Bezdi: Usandı (Caferoğlu, 1931: 17).

Beçkem بجكم

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
13	488	3	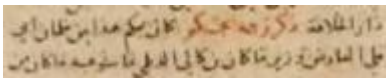 كان **بجكم** هذا من غلمان أبي علي العارض.	Bu **Beçkem**, ebü Ali el-ʿarıḍ'ın kölemenlerinden idi.
13	490	2	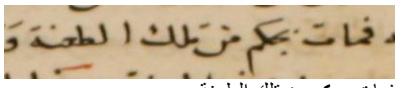 فمات **بجكم** من تلك الطعنة.	**Beçkem**, bu bıçAḳ lama yüzünden ölmüştür.
13	490	16	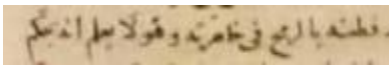 فطعنه بالرمح في خاصرته وهو لا يعلم أنه **بجكم**.	**Beçkem**'in olduğunu bilmeyerek onu belinden mızrAḳ ile bıçAḳ lamıştır.

Tablo 115 Beçkem

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde yer almamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beçkem et-Türkī- بجكم *التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Beçkem**: Alâmet, belge; ipekten veya yaban sığırı kuyruğundan yapılan alâmet olup savaş günlerinde yiğitler takınırlar; perçem (Oğuzca) (Atalay, 2006: IV, 77).

Bağır Ḫan بغرخان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	36	15	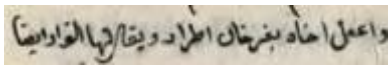 وأعطى أخاه **بغر خان** اطراد ويقال لها الوار أيضًا.	Kardeşi **Bağır Ḫan**'a Alvar adı ile de bilinen Aṭrad'ı vermiştir.
14	40	6	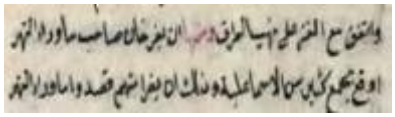 **بغر خان** صاحب ما وراء النهر أوقع بجمع كثير من الإسماعيلية.	Maveraünnehir'in naibi **Bağır Ḫan** İsmailiyye'den çok sayıda kişiyi tuzağa düşürmüştür.
14	40	9	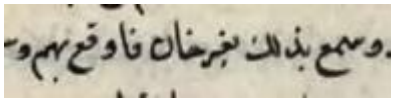 وسمع بذلك **بغر خان** فأوقع بهم.	**Bağır Ḫan** bunları duyunca onları tuzağa düşürmüştür.

Tablo 116. Bağır Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bağır: 1) Göğüs. 2) Ok yayı ve dağda orta bölüm. 3) Ciğer, bağırsak vb. vücut boşluklarında bulunan organların ortAḳ adı, ahşa (TDK, 2005: 178).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *ErḪan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bağır Ḫan - بغر خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bagır**: Bağır, karaciğer (Atalay, 2006: IV, 59). KB. **Bağır:** Bağır, karaciğer (Arat, 1979: III, 52). Kİ. **Bağır**: Karaciğer (Caferoğlu, 1931: 17). TTA. **Bagyr** باغز. Karaciğer (Leber) (Houtsma, 1894: 60). GT. **Bağır**: Bağır, ciğer (Karamanlıoğlu, 1978: 212). Abuşka L. **Bagır**: Bağır (Atalay, 1970: 170). BL. **Bağır**: Göğüs, sine, ciğer; okun kirişi veya gövdesi (Turan, 2001: 118).

Porsuḳ برسق

Bu ad, eserde 141 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	391	1	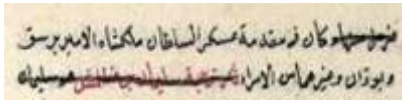 وكان في مقدمة عسكر السلطان ملكشاه الأمير **برسق** وبوزان وغيرهما من الأمراء.	Sultan Melikşah'ın askerlerin başında emîr **Porsuḳ,** Büzen ve diğerleri var idi.
14	456	9	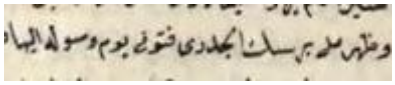 وظهر على **برسك** الجدري فتوفى يوم وصوله إليه.	**Porsuḳ**, çiçek hastası olup oraya vardığı gün vefat etmiştir.
14	585	6	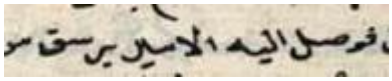 فوصل إليه الأمير **برسق**.	Emîr **Porsuḳ** ona ulaşmıştır.

Tablo 117. Porsuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Porsuk I: Sansargillerden, su kıyılarında kazdıkları deliklerde yaşayan, ot ve etle beslenen, pis kokulu, memeli bir hayvan (Meles). Porsuk II: Porsumuş, pörsümüş (TDK, 2005: 1620).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zengi bin Porsuk- زنكي بن برسق, Aḳ Sunḳur el-Porsuḳī- اقسنقر البرسقي, Ḳasimü'd-Devlet ebü Sa'īd, Aḳ Sunḳur el-Porsuḳī- قسيم الدولة أبو سعيد اقسنقر البرسقي, Porsuḳ bin Porsuḳ- برسق بن برسق, Mes'ūd bin Aḳ Sunḳur el-Porsuḳī- مسعود بن اقسنقر البرسقي, Temimü'd-Devlet el-Porsuḳī- تميم الدولة البرسقي, Ṭuġrıl bin Porsuḳ- طغريل بن برسق, Ḳızıl el-Porsuḳī- قزل البرسقي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Porsuk**: Porsuk (Oğuzca) (Atalay, 2006: IV, 475). BM. **Porsuḳ** برسق: Porsuk (15b/5). BL. **Porsuk**: Porsuk (Turan, 2001: 159).

Porsuk, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Bozan بوزان

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	371	2	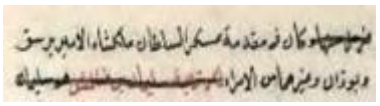 وكان في مقدمة عسكر السلطان ملكشاه الأمير برسق و**بوزان** وغيرهما من الأمراء.	Sultan Melik Şah'ın askerlerin başında emîr Porsuk, **Bozan** ve diğerleri var idi.
14	470	2	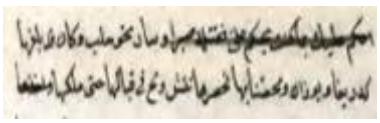 سار نحو حلب وكان قد بلغها كوربغا و**بوزان**.	Halep'e doğru gitmiş ve o arada Kür Boğa ve **Bozan**.
14	470	8	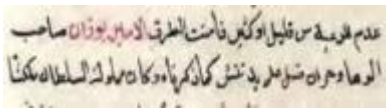 الأمير **بوزان** صاحب الرها وحران قتل على يد تتش.	Edessa ve Harran'ın naibi emîr **Bozan**, Tutuş tarafından öldürülmüştür.

Tablo 118. Bozan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Boz-an) boz-: Zarar vermek, geçersiz bir duruma getirmek (TDK, 2005: 310). Bozan: Sürülmemiş, boz tarla (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Mücāhideddin bin Bozan bin Māmīn- مجاهد الدين بن بزان بن مامين

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Boz**-: Bozmak, bozguna uğratmak (Ergin, 2009: 90). **Boz-:** Bozmak , yıkmak (Atalay, 2006: IV, 106). Kİ. **Bozdu**: Bir şeyi yağmaladı yahut nakzetti (Caferoğlu, 1931: 21). BM. **Bozmak**: Yağmalamak (بُزمق: النهب) (11a/8).

Bozan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Bozan: Çaġa Ṭay hâkimiyetinin ondokuzuncu kağanı (Yurtsever, 1997: 36).

Berk Yaruḳ بركياروق

Bu ad, eserde 253 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	447	18	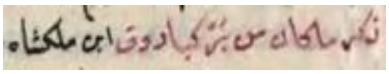 ذكر ما كان من **بركياروق** ابن ملكشاه.	Melikşah'ın oğlu **Berk Yaruḳ**'un yaptıklarının faslı.
14	448	1	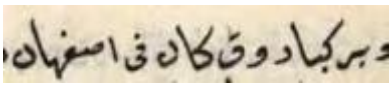 **بركياروق** كان في أصفهان.	**Berk Yaruḳ** Asfahan'da idi.
14	448	4	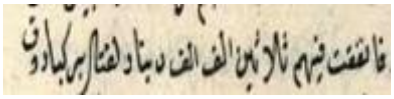 فأنفقت (تركان خاتون) فيهم ثلاثين ألف دينار لقتال **بركياروق**.	Terken Hatun, **Berk Yaruḳ** ile savaşmak için onlara otuz bin Dinar vermiştir.

Tablo 119. Berk Yaruḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Berk: 1) Sert, katı. 2) Sağlam (TDK, 2005: 248).

Yaruk > yarık: 1) Yarılarak açılmış yer, geniş çatlak. 2) İnce bir çizgi durumunda açılmış yara. 3) Anlaşmazlık, bölünme. 4) Küçük bir ışık demeti elde etmek için ışık kaynağının önüne konulan, saydam olmayan bir düzlem üzerine açılmış, dikdörtgen biçiminde küçük delik. 5) Yarılarak açılmış veya yarılarak oluşmuş (TDK, 2005: 2137).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Rükneddin ebü'l-Muzaffer Berk Yaruḳ bin es-Sultan Celalü'd-Devlet ebü'l-Feṯḥ bin Melikşah bin es-Sultan ʿaḍud ed-Devlet ebü Şucāʿ Alp Arslan bin Davud bin Mikāyil bin Selçuk bin (Şehebü'd-Devlet Mecdü'l-Malik lAḳ abıyla bilinen) Dokak - ركن الدين أبو المظفربركياروق بن السلطان جلال الدولة أبو الفتح بن ملكشاه بن السلطان عضد الدولة أبو شجاع الب ارسلان بن داود بن ميكائيل بن دقاق الملقب بشهاب الدولة مجد الملك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yarıḳ**: Zerh, zerh ve kalkan (Ergin, 2009: 121). AY. **Yaruḳ**: 1) Işıklı, parlak, parıltılı, aydınlatılmış. 2) Işık, aydınlık, parıltı (Ölmez, 1991: 123). DLT. **Berk:** Muhafaze edilmiş, tahkim edilmiş, sağlam. **Yarık** I: Oylukların çenetlere bitiştiği yer, oyluk kemikleri başı. **Yarık** II: Zırh; zırh ve kalkana verilen genel ad (Atalay, 2006: IV: 84,749). KB. **Berk:** Sağlam, kuvetlli, mahfuz, bağ . Yaruḳ: Aydınlık, parlak (Arat, 1979: III, 75,527). Kİ. **Berk**: Sağlam, kuvvetli. **Yarıq**: Zırh. **Yaruq**: 1) Yarık, çatlak . 2) Ay ışığı (Caferoğlu, 1931: 17-121). TTA. **Yarık**: Zırh (Harnisch) (Houtsma, 1894: 103). BM. **Yarıḳ**: Ay ışığı (8b/8). GT. **Berk**: Sağlam, pek (Karamanlıoğlu, 1978: 218). ŞT. **Berk**: Sıkı, sağlam. **Yaruḳ**: Aydınlık, ışık (Ölmez, 1996: 343,477). Abuşka L. **Birk:** Berk (Atalay, 1970: 10). BL. **Berk**: (Metinde) Güvenilir, sağlam kişi, emin, kahya. **Yaruk**: Yarık, çatlak, aralık (Turan, 2001: 120,173).

Berkyaruk: Batı Türkeli Devleti'nin beşinci kağanı. Dakak oğlu Çağrı Oğlu Alp Arslan oğlu Melikşâh oğludur (Yurtsever, 1997: 35).

Boz Ġuş (Boz Kuş) بزغش

Bu ad, eserde 16 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	519	17	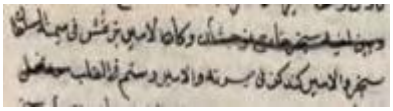 وكان الأمير **بزغش** في ميمنة السلطان سنجر والأمير كندكز في ميسرته والأمير رستم في القلب.	Sultan Sencer'in yürüyüş'ünün sağ tarafında emîr **Boz Ġuş** , sol tarafında emîr Kündgüz ve ortasında emîr Rüstem var idi.
14	520	1	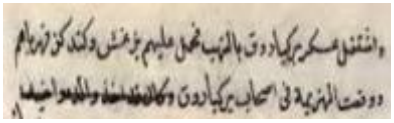 واشتغل عسكر بركياروق بالنهب فحمل عليهم **بزغش** وكندكز فهرباهم ووقعت الهزيمة في أصحاب بركياروق.	Berkyaruḳ'un askerleri soymak la uğraşmış, **Boz Ġuş** ve Kündgüz Berkyaruḳ'un askerlerine saldırmış ve onları yenmişlerdir.
14	520	7	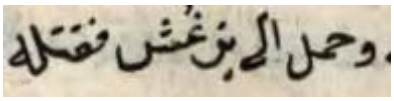 وحُمل إلى **بزغش** فقتله.	**Boz Ġuş** 'a götürülmüş, Boz Ġuş onu öldürmüştür.

Tablo 120. Boz Ġuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Boz: 1) Açık toprak rengi. 2) Kül rengi, gri. 3) Bu renklerde olan. 4) Açılmamış, sürülmemiş (toprak) (TDK, 2005: 309).

(*Ġuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sārımeddin Boz Ġuş[23]*- صارم الدين بُزغُش, Şerefeddin Boz Ġuş - شرف الدين بزغش*

Sözcüğünün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Boz**: Boz (Ergin, 2009: 91). DLT. **Boz**: Boz renk (Atalay, 2006: IV, 106). KB. **Boz**: Boz renk (Arat, 1979: III, 105). Kİ: **Boz**: Göy rengi, kır (Caferoğlu, 1931: 21). TTA. **Buz** بوز: Gri (grau). Bu kelime özel isimlerde görülmektedir: **بُزغُش** doğrusu > **بزقش** (Houtsma, 1894: 64). BL. **Boz**: Boz, boz renkli, kır renkli (Turan, 2001: 122).

Boz Kuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Bek Taş [24]بكتاش

Bu ad, eserde 32 kere geçmiştir.

[23] Bu adın, eserin bazı yerlerinde ve bazı Arapça tarihî kayıtlarda برغش (Birġuş) şeklinde yazıldığı görülmesi bu adın doğru okunuşu ile ilgili tereddüt yaratmıştır. Ancak eserin bazı yerlerinde bu adın baş harfinin üstündeki ötre bu tereddütü ortadan kaldırmıştır. Nitekim bu kişinin adının Sârımeddin Birġuş olmadığı; Sârımeddin Bozġuş olduğu düşünülmektedir.

[24] Eserde bir kere بتكش biçimi (yazım yanlışı) geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	573	5	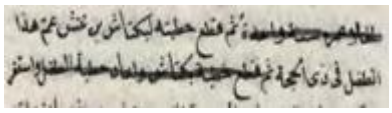 ثم قطع خطبته **لبكتاش** بن تتش عم هذا الطفل في ذي الحجة.	Zilhicce ayında bu çocuğun amcası olan **Bek Taş** bin Tutuş için hutbesini kesmiştir.
14	573	5	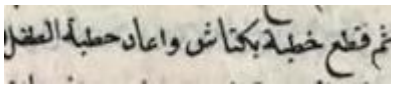 ثم قطع خطبة **بكتاش** وأعاد خطبة الطفل.	Sonra **Bek Taş**'a okuduğu hutbeyi kesip çocuğa hutbe okumaya devam etmiştir.
14	585	5	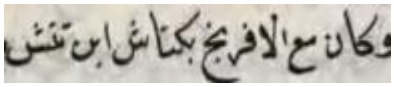 وكان مع الافرنج **بكتاش ابن تتش**.	**Bek Taş** bin Tutuş Franklar ile birlikte idi.

Tablo 121. Bek Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Taş bin Tutuş bin Alp Arslan- بكتاش بن تتش بن الب ارسلان, Bedreddin Bek Taş el-Fahrî- بدر الدين بكتاش الفخري, Bedreddin Bek Taş en-Necmî- بدر الدين بكتاش النجمي, Bedreddin Bek Taş bin Kermûn- بدر الدين بكتاش بن كرمون

Bek Taş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Bek Tekin بكتكين

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	358	8	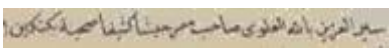 سير العزيز بالله العلوي صاحب مصر جيشًا كثيفًا صحبة **بكتكين**.	el-ʿaziz bi'llah el-ʿalavī, **Bek Tekin** ile beraber Mısır'a kalabalık bir ordu göndermiştir.

15	358	11	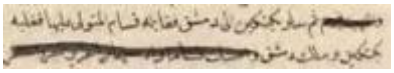 ثم سار **بكتكين** إلى دمشق.	Sonra **Bek Tekin** Dımaşk'a doğru gitmiştir.
15	358	12	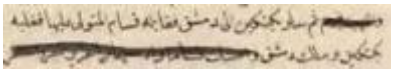 فغلبه **بتكين** وملك دمشق.	**Bek Tekin** onu yenip Dımaşk'ı ele geçirmiştir.

Tablo 122. Bek Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Tekin et-Türkī- بكتكين التركي , Muzaffereddin bin Kök Böri bin Zeyneddin Ali bin Bek Tekin-مظفر الدين بن كوكبوري بن زين الدين علي بن بكتكين, Zeyneddin Yusuf bin Zeyneddin Ali Küçük bin Bek Tekin-زين الدين يوسف بن زين الدين علي كوجك بن بكتكين , Muzaffereddin ebü Sa'īd bin Kök Böri bin ebi'l-Ḥasan zeyneddin Ali bin Bek Tekin bin Muḥammed- مظفر الدين أبو سعيد بن كوكبوري بن أبي الحسن زين الدين علي بن بكتكين بن محمد

Bel Tekin بلتكين

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	41	13	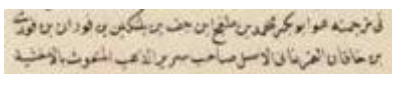 في ترجمته هو أبو بكر محمد بن طغج ابن جف بن **بلتكين** بن فوران بن فوري بن خاقان الفرغاني الأصل صاحب سرير الذهب المنعوت بالأخشيد.	O, altın yatağının sahibi, İḫşid adıyla bilinen Fergana asıllı ebü Bekir Muḥammed bin Ṭuġç bin Cuff Bin **Bel Tekin** bin Furan bin Furī bin Ḫaḳan'dır.
15	46	7	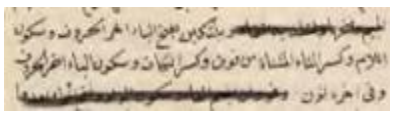 **بلتكين** بفتح الباء أخر الحروف وسكون اللام وكسر التاء المثناة من فوق وكسر الكاف وسكون الياء أخر الحروف وفي أخره نون.	**Bel Tekin**, son harfi nûn olmak üzere be'nin fethesi, lem'in sükûnü, te'nin esresi, kef'in esresi, ye'nin sükûnü ile telaffuz edilmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	332	7	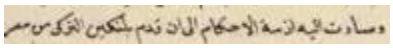 وصارت إليه أزمة الأحكام إلى أن قدم **بلتكين** التركي من مصر.	**Bel Tekin** et-Türkī Mısır'dan gelinceye kadar hükümlerin sorunlarını üstlenmiştir.

Tablo 123. Bel Tekin.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Bel** I: İşaret. **Bel** II: 1) İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm. 2) Bu bölümün, sırtın altına rastlayan bölgesi. 3) Hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası. 4) Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer. 5) Geminin orta bölümü. **Bel** III: Meni. **Bel** IV: Toprağı aktarmaya veya işlemeye yarayan, uzun saplı, ayak la basılacak yeri tahta, ucu sivri kürek veya çatal biçiminde bir tarım aracı. **Bel** V: Ses şiddetiyle ilgili birim (TDK, 2005: 235)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zeyneddin Ali Küçük bin Bel Tekin et-Türkī- *زين الدين علي كوجك بن بلتكين التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bél:** Bel. Belgü (> bel): Alâmet, nişan, im, belge (Atalay, 2006: IV: 81,82). KB. **Bil:** Bel (Arat, 1979: III, 77). Kİ. **Bel:** Bir şeyin ortasında, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 16). GT. **Bil**: Bel (Karamanlıoğlu, 1978: 219). ŞT. **Bil**: Bel (Ölmez, 1996: 345). Abuşka L. **Bil**: Bel (Atalay, 1970: 30). BL. **Bél**: Bel, bellü (Turan, 2001: 120).

Buġra Ḫan بغرا خان

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	440	15	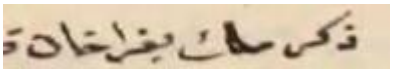 ذكر ملك **بغراخان**.	**Buġra Ḫan**'ın hAḳimiyetinin döneminin faslı.

15	440	16	 استولى على بخاري **بغراخان.**	**Buġra Ḫan**, Buhara'yı ele geçirmiştir.
15	440	18	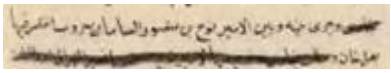 وجرى بينه وبين الأمير نوح بن منصور الساماني حروب انتصر فيها **بغراخان**.	**Buġra Ḫan**, emir Nuh bin Mansur es-Sāmānī ile birkaç kere savaşarAḳ yenmiştir.

Tablo 124. Buġra Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Buğra:** Erkek deve, iki hörgüçlü deve, buğur (TDK, 2005: 319).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yusuf bin Buġra Ḫan- يوسف بن بغرا خان, Buġra Ḫan bin ḲadrḪan- بغرا خان بن قدر خان, ḲadrḪan bin Buġra Ḫan- قدر خان بن بغرا خان, Buġra Ḫan bin Süleyman- بغرا خان بن سليمان, Muḥammed Ḫan bin Süleyman Ḫan bin Buġra Ḫan- محمد خان بن سليمان خان بن بغرا خان, el-Ḫaḳan Mahmud bin Muḥammed bin Buġra Ḫan- الخاقان محمود بن محمد بن بغرا خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Buğra**: Her hayvanın aygırı, Boğa, deve aygırı, erkek deve (Arat, 1979: III, 113). Kİ. **Buğra**: Erkek deve (Caferoğlu, 1931: 22). TTA. **Boğra** بغرا: İki hörgüçlü deve aygırı (Houtsma, 1894: 62). BM. **Buğra**: İki hörgüçlü deve (13a/1). ŞT. **Buġra** (Ḫan): Özel ad (Kara Han'ın oğlu) (Ölmez, 1996: 356). DK. **Buğra** ner: Buğralar (Özçelik, 2005: 309). BL. **Buğra**: Buğra, erkek deve (Turan, 2001: 123).

Bugrahan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Buġra Tekin بغرا تكين

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	326	23	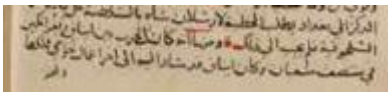 كانت الحرب بين ايناق **وبغرا تكين** في منتصف شعبان.	Inaḳ ile **Buġra Tekin** arasında çıkan savaş Şaban ayının ortasına doğru idi.
16	327	1	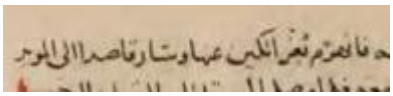 فانهزم **بغرا تكين** عنها وسار قاصد إلى الويد.	Bu savaşta **Buġra Tekin** yenilmiş ve el-Mu'yyid'in yanına gitmiştir.

Tablo 125. Buġra Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Buġra* sözcüğünün incelenmesi için *Buġra Ḫan*'a bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Buġra Tekin- بغرا تكين

Tekin Baş تكين باش

Bu ad, eserde tek bir geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	364	31	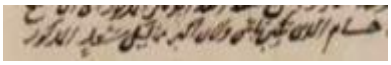 حسام الدين **تكين باش** وكان أكبر مماليك سعد المذكور.	Ḥusameddin **Tekin Baş**, bahsedilen Saʿd'ın büyük memlûklerinden biri idi.

Tablo 126. Tekin Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥusameddin Tekin Baş- حسام الدين تكين باش

Baş Tekin بشتكين

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	363	29	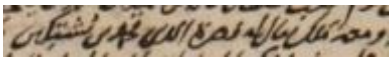 ومعه ملك يقال له نصرة الدين محمد بن **بشتكين.**	Nusretüddin Muḥammed bin **Baş Tekin** diye bir melik onunla beraber idi.
17	364	6	 وأتفقوا على أن يروح معظم جيشه مع نصرة الدين محمد ابن **بشتكين.**	Ordusunun büyük bir kısmının Nusretüddin Muḥammed bin **Baş Tekin** ile beraber gideceğine karar verip anlaşmışlardır.

Tablo 127. Baş Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nusretüddin Muḥammed bin Baş Tekin- نصرة الدين محمد بن بشتكين

Tağrı Berdi تغري بردي

Bu ad, eserde 149 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	581	6	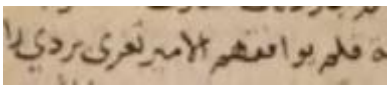 فلم يوافقهم الأمير **تغري بردي**.	Emîr **Tağrı Berdi** onlarla anlaşmamış.

23	581	7	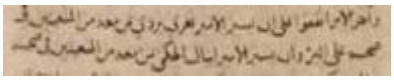 اتفقوا على أن يسير الأمير **تغري بردي** بمن معه من المتعينين في صحبة على البر.	**Taġrı Berdi** ve yanındakilerin karayolundan yürümelerine karar vererek anlaşmışlardır.
23	581	11	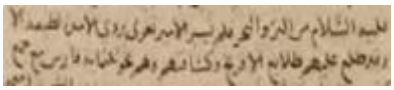 لم يسير **تغري بردي** الا مدة لطيفة الا وطلع عليهم طلائع الافرنج.	**Taġrı Berdi** , kısa bir süre yürüdükten sonra karşısına Frank askerleri çıkmıştır.

Tablo 128. Taġrı Berdi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Taġrı~ tanrı**: Çok tanrıcılıkta var olduğuna inanılan insanüstü varlıklardan her biri, ilah (TDK, 2005: 1902).

(*Berdi* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Taġrı Berdi el-Baş Boġavī- تغري بردي البشبغاوي, Taġrı Berdi el-Ḥicāzī el-Ḫasekī el-Eşrefī- تغري بردي الجلباني Taġrı Berdi el-Gülbenī er-Rammāḥ- تغري بردي الحجازي الخاصكي الأشرفي, Taġrı Berdi el-Çekimī- تغري بردي الجكمي Taġrı Berdi el-Mahmudī- تغري بردي المحمودي, Taġrı Berdi el-Beklemişī- تغري بردي البكلمشي Taġrı Berdi ez-Zerdekāş- تغري بردي الزردكاش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tengri:** Gök; Tanrı, ilâh, ilâhe, Gök Tanrısı (Ergin, 2009: 114). AY. **T(e)ngri**: Tanrı; gök, gök yüzü, sema (Ölmez, 1991: 113). DLT. **Tenğri** I: Tanrı. **Tenğri** II: Gök, sema (Müslüman olmayanlarca). **Tenğri** III: Büyük bir dağ, büyük bir ağaç gibi göze ulu görülen her şey (Müslüman olmayanlarca) (Atalay, 2006: IV, 600,601). KB. **Tengri**: Tanrı (Arat, 1979: III, 437). Kİ. **Teŋri**: Tanrı (Caferoğlu, 1931: 101). TTA. **Tengri** تنكري: Tanrı (Gott) (Houtsma, 1894: 69). BM. **Tengri**: Allah (تنكري: الله جل ذكره) (8b/5). GT. **Tengri, tangrı**: Tanrı, Allah (Karamanlıoğlu, 1978, 372). ŞT. **Tengri**: Tanrı, Allah (Ölmez, 1996, 455). Abuşka L. Tengri: Tanrı (Atalay, 1970: 23).BL. **Taŋrı**: Tanrı, Allah (Turan, 2001: 167).

Tagrı berdi, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Ṭaz طاز

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	273	3	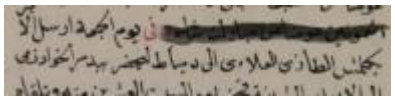 في يوم الجمعة أرسل الأمير بكلمش **الطازي** العلائي إلى دمياط ليحضر بيدمر الخوارزمي.	Cuma günü BAy Demür el-Ḫarezmī'yi getirmek üzere Emîr Beklmiş **aṭ-Ṭazī** el-ʿala'ī gönderilmiştir.
22	259	1	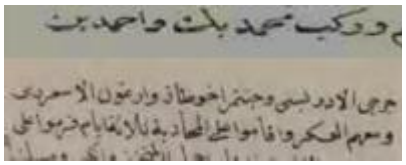 ركب محمد بك وأحمد بن جرجي الإدريسي وجنتمر أخو **طاز**... وأقاموا على المحاربة ثلاثة أيام.	Muḥammed Beg, Aḥmed bin Gürcī el-İdrisī, **Ṭaz**'ın kardeşi Can Temür… ata binip üç gün boyunca savaşıp durmuşlardır.
22	207	6	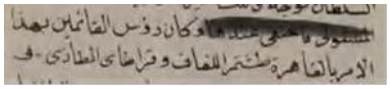 وكان رؤس القائمين بهذا الأمر بالقاهرة طشتمر اللفاف وقرا طاي **الطازي**.	Kahire'de bulunan bu işin başındakiler: Ṭaş Temür el-Leffāf, Ḳara Ṭay **aṭ-Ṭazī**...

Tablo 129. Ṭaz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Taz: Çıplak, saçsız baş (TDK, Derleme Sözlüğü)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beklemiş aṭ-Ṭazī el-ʿala'ī-بكلمش الطازي العلائي , Kümiş Boġa Taz el-İsmā'īlī- كمشبغا طاز الاسماعيلي, Ḳaçmas aṭ-Ṭazī- قجماس الطازي, Ḳara Ṭay aṭ-Ṭazī- قرا طاي الطازي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Taz:** Kel, daz; boynuzsuz; bitkisiz, çorak (Atalay, 2006: IV, 591). Kİ. **Taz:** 1) Arap, 2) kel gibi. **Tazi:** Arap atı (Caferoğlu, 1931: 100).

Taz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Berdi Beg بردي باك[25]

Bu ad, eserde 96 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	234	11	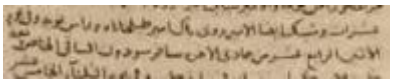 ومسك أيضًا الأمير **بردي باك** أمير طبلخاناه وراس نوبة.	Re'sü nevbe ve Tablhane emîri olan **Berdi Beg** de yakalanmıştır.
23	270	5	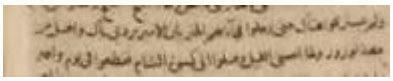 فجائهم الخبر بأن الأمير **بردي باك** واصل من جهة نوروز.	Onlara **Berdi Beg**'in Nevrüz'ün tarafından geldiğne dair haber gelmiştir.
23	412	5	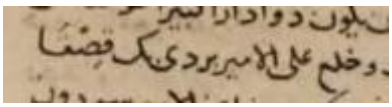 وخلع على الأمير **بردي بك قصقا**.	Emîr **Berdi Beg** Ḳısḳa terfi edilmiştir.

Tablo 130. Berdi Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Berdi* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Berdi*'ye bk.)

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Berdi Beg Ḳısḳa- بردي باك قصقا- Berdi Beg el-Ḫaznedar- بردي باك الخزندار - Berdi Beg el-Ḫalilī-بردي باك الخليلي, Berdi Beg el-İsmaʿilī- بردي باك الاسماعيلي , Berdi Beg el-ʿecemī- بردي باك العجمي

Devlet Berdi دولت بردي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

[25] Bu adın بردبك biçimi de geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	599	18	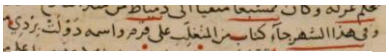 وفي هذا الشهر جاء كتاب من المتغلب على قرم واسمه **دولت بردي**.	Kırım'ı ele geçirmiş **Devlet Berdi** diye birinden bir kitap gelmiştir.
23	599	23	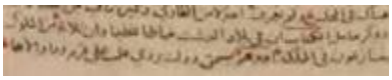 ... ثلاثة من الملوك يتنازعون في المملكة أحدهم يسمى **دولت بردي** غلب على قرم.	Hâkimiyet için savaşan üç hükümdardan **Devlet Berdi** diye biri Kırım'ı ele geçirmiş.

Tablo 131. Devlet Berdi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Devlet (Ar.): 1) Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. 2) Devletin yönetim organları. 3) Büyüklük, mevki. 4) Mutluluk. 5) Talih (TDK, 2005: 514).

(*Berdi* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Devlet Berdi- دولت بردي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Devlet:** Baht, talih, saadet, devlet, ikbal (Arat, 1979: III, 134). GT. **Devlet:** Baht, saadet, ikbâl (Karamanlıoğlu, 1978: 242). ŞT. **Devlet**: Devlet; zenginlik, baht, büyük rütbe ve mevki (Ölmez, 1996: 362). Abuşka L. **Devlet:** Saadet (Atalay, 1970: 132). BL. **Devlet**: 1) Talih, zafer, varlık. 2) Devlet, hanedan, hükümdarlık (Turan, 2001: 128).

Bayram بيرم

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	119	4	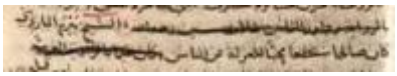 الشيخ **بيرم** الماردیني كان صالحًا منقطعًا محبًا للعزلة عن الناس.	Şeyḫ **Bayram** el-Mardinī salih, insanlardan uzAḳ laşmayı seven biri idi.
21	10	4	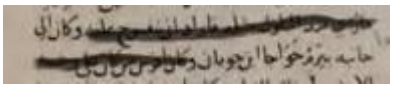 وكان إلى جانبه **بيرم** خواجا ابن جوبان.	Yanında **Bayram** Hoca bin Çoban var idi.
23	334	1	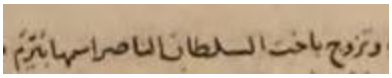 تزوج بأخت السلطان الناصر اسمها **بَيرَم**	Sultan en-Nasir'in kız kardeşi **Bayram** ile evlenmiştir.

Tablo 132. Bayram.

Metindeki anlamı: Erkek adı, kadın adı (bir kere)

Sözlük anlamı: Bayram: 1) Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler. 2) Özel olarak kutlanan gün. 3) Seviç, neşe (TDK, 2005: 228).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bayram el-Mardinī- بيرم الماردیني, Bayram Ḫoca bin Çoban- بيرم خواجا بن جوبان, Bayram el-Ferī?- بيرم الفري, Bayram el-ʿala'ī- بيرم العلائي, Bayram el-Harezmī- بيرم الخوارزمي, Bayram el-ʿezzī- بيرم العزي, Bayram Ḳoca et-Türkmenī- بيرم قجا التركماني, Ḳara Yusuf bin Ḳara Muḥammed bin Bayram Hoca et-Türkmenī-قرا يوسف بن قرا محمد بن بيرم خواجا التركماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Bayram**: Bayram (بيرم: العيد) (11b/5). GT. **Bayram**: Bayram (Karamanlıoğlu, 1978: 216). BL. **Bayram**: Bayram (Turan, 2001: 119).

Bayram: Birkaç ünlü Türk'ün adı (Yurtsever, 1997: 33).

Berke Can بَرکَجان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	518	9	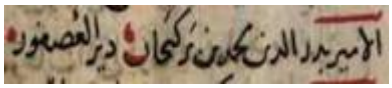 الأمير **بدر الدين محمد بن بركجان،** دير العصفور.	Emîr **Bedreddin Muḥammed bin Berke Can**, Deyrü'l-ʿaṣfur'un (naibi olarak tayin edilmiştir).

Tablo 133. Berke Can

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Berke sözcüğü TDK sözlüğünde yer almamaktadır.

Can (Fr.): 1) İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık. 2) Yaşama, hayat. 3) Güç, dirilik. 4) Kişi, birey. 5) İnsanın kendi varlığı, özü. 6) Gönül. 7) Bek Taşilik ve Mevlevilikte tarikat kardeşi. 8) Çok içten, sevimli, sevilen, şirin. 9) Yakınlık duygusu belirten bir seslenme sesi (TDK, 2005: 344).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedreddin Muḥammed bin Berke Can- بدر الدين محمد بن بركجان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Berge/berke**: Döğmek, sürmek için kullanılan deynek, kamçı (Atalay, 2006: IV, 84). KB. **Berge**: Değnek, kamçı, dayak (Arat, 1979: III, 75). GT. **Cān:** can (Karamanlıoğlu, 1987: 233). ŞT. **Cān** جان: Can, ruh (Ölmez, 1996: 358). Abuşka L. **Can:** Can (Atalay, 1970: 417).

Berke بركه

Bu ad, eserde 81 kere geçmiştir. Bunların 44'ü Berke Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	350	18	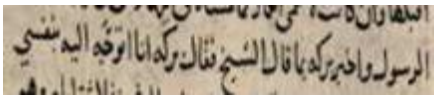 وأخبر **بركه** بما قال الشيخ فقال **بركه** أنا أتوجه إليه بنفسي.	Şeyhin söylediklerini **Berke**'ye aktarmış ve **Berke** "yanına kendim giderim" demiştir.
18	358	15	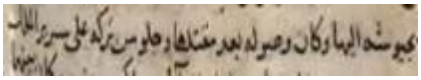 وكان وصوله بعد مقتلها وجلوس **بركه** على سرير الملك.	Oraya varışı, öldürülmesi ve **Berke**'nin tahtaya çıkışından sonra idi.

Tablo 134. Berke

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Berke* sözcüğünün incelenmesi için *Berke Can*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zeyneddin Berke- زين الدين بركه, Berke el-Çobanī- بركه الجوباني, Teliktemür bin Berke- تلكتمر بن بركه, Berke Yol Boġa en-Nasirī- بركه يلبغا الناصري, el-Melikü's-Said Berke Kağan- الملك السعيد بركه قان, ez-Zahir Berke- الظاهر بركه , el-Sa'īd Nāṣıreddin Muḥammed Berke Ḫan ebi el-Ma'ālī- السعيد ناصر الدين محمد بركة خان ابي المعالي, Berke Ḫan bin Sayın Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- بركة خان بن صاين خان بن دوشي خان بن جنكزخان

Berke ve Berke han, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adları olarak geçmektedir (1936: 13).

Bekmiş بكمش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	548	10	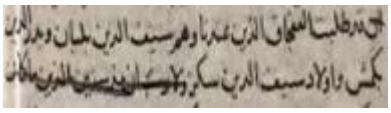 قد طللبت القفجاق الذين عندنا وهم سيف الدين بلبان وبدر الدين **بكمش** وأولاد سيف الدين سكز.	Seyfeddin Balaban, Bedreddin **Bekmiş** ve Seyfeddin Sekiz'in oğulları olmak üzere bizdeki Ḳıfçaḳları istemiştin.
20	275	7	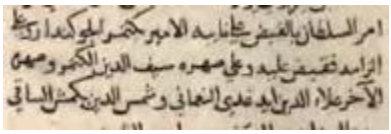 أمر السلطان بالقبض على نايبه الأمير بكتمر الجوكندار وعلى ألزامه فقبض عليه وعلى... شمس الدين **بكمش** الساقي.	Sultan, onun naibi Bek Temür el-Çevgendar ve onun yanındAḳ iler için tutuklama kararı vermiştir. Dolayısıyla naip ve ... Şemseddin **Bekmiş** es-Sāḳī tutuklanmıştır.

Tablo 135. Bekmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Gülensoy, Köken Bilgisi Sözlüğü'nde *bekit-, bekiş-, bekle-, beket-* kelimeleri aynı gövdeden (*bek*) gelmektedir. Gülensoy'un belirttiği üzere ET. *bek:* gözcü, gözcü kulübesi, *bekit-*: 1. bir yere gözcü koymak , nöbetçi dikmek; 2. kuşatmak , çevirmek. *Bek:* Katı, sağlam, sert > *bekiş:* Sağlamlaşmak , *bekle-:* beklemek, gözetmek. *Bek:* muhkem, kavi, sağlam > *beket-*: Kapatmak, tıkamak, örtmek. *Bekiş-*: Pekişmek, sertleşmek, katılaşmak , sıkışmak . DLT. *Bekiş-, bekit-, bekle- beklen-, bekleş-, beklet-, bekreş-, bekriş-, bek tur-, beküş-, beküt-* < **bek/ berk* (2007: I, 126,127).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bek- diye bir fiile taranmış tarihî eselerde rastlanmamıştır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedreddin Bekmiş- بدر الدين بكمش, Şemseddin Bekmiş es-Sāḳī- شمس الدين بكمش الساقي

Bu adın *Bekmiş* telaffuz edildiği şüphesizdir. Şimdi Gazi Antep'in Oğuzeli kazasında oturmakta olan Beg Dililer, obalarından birinin adı *Bekmişli* şeklinde söylüyorlar. Fakat bek- şeklinde eski ve yeni sözlükler bir fiile rastlanmamıştır. Ancak beke- fiili vardır ki, "kapatmak, dıkamak ve örtmek" anlamlarına gelmektedir. Bu nedenle bu adın aslında *Bekemiş* olduğu düşünülmektedir (Sümer, 1999: 266).

Bay Boġa بيبغا

Bu ad, eserde 39 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

21	65	5	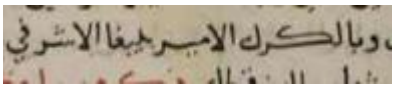 وبالكرك (نائب السلطان) **الأمير بيبغا الأشرفي**.	**Emîr Bay Boġa el-Eşrefī** Kark'ta (Sultan'ın naibi) idi.
21	61	1	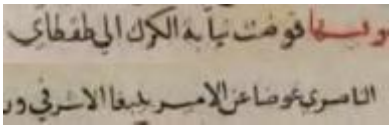 وفيها فوت نيابة الكرك إلى طقطاي الناصري عوضا عن **الأمير بيبغا الأشرفي**.	Bu yılda **Emîr Bay Boġa el-Eşrefī'**nin yerine, Kerek'in naipliğine Ṭoḳṭay en-Nasirī geçmiştir.
21	61	1	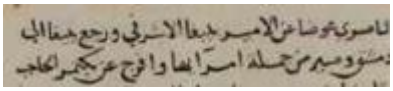 ورجع **بيبغا** إلى دمشق.	**Bay Boġa**, Dımaşk'a geri dönmüştür.

Tablo 136. Bay Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bay Boġa el-Eşrefī es-Sāḳī- بيبغا الأشرفي الساقي, Bay Boġa eş-Şemsī- بيبغا الشمسي, Bay Boġa el-ʿala'ī eṭ-Ṭavīl- بيبغا العلائي الطويل, Bay Boġa el-Ḳuṣunī- بيبغا القوصوني, Bay Boġa es-Sābıḳī- بيبغا السابقي, Bay Boġa el-Muzafferī- بيبغا المظفري

Bay Buğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Böġür Ṭay بغرطاي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	110	12	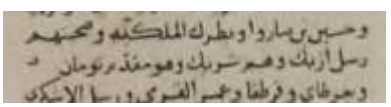 وصحبتهم رسل ازبك وهم شرنك وهو مقدم تومان وبغرطاي وقرطقا وعمر القرمي.	Onların yanında Öz Beg'in elçileri var idi. Bunlar şunlardır: Tümen başı Şernek, **Böġür Ṭay**...

Tablo 137. Böġür Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Böġür > Böğür**: 1) İnsan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü. 2) Yan taraf. 3) Akran (TDK, 2005: 313).

(*Ṭay* sözcüğünü incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Böġür Ṭay- بغرطاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bögür**: Böğrek, böbrek (Atalay, 2006: 107). BL. **Bögür**: Böğür (Turan, 2001: 122).

Beylik بيليك

Bu ad, eserde 25 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	115	8	 فجرد إليهم نايب طرابلس ألف فارس صحبة **بيليك** العثماني.	Tarablus'un naibi, onlara **Beylik** el-Osmanī ile beraber bin atlı asker göndermiştir.
21	182	12	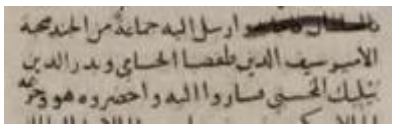 أرسل إليه جماعة من الجند صحبة الأمير سيف الدين طقصبا الحسامي وبدر الدين **بيليك** المحسني فساروا إليه وأحضروه.	Ona Emîr Seyfeddin Ṭokṣaba el-Ḥusamī ve Bedreddin **Beylik** el-Muhsinī beraber bir grup asker göndermiştir. Onlar, yanına gidip onu getirmişlerdir.
21	245	4	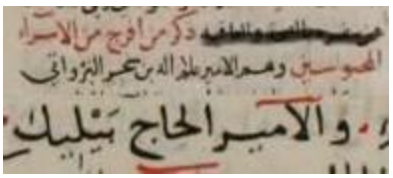 ذكر من أفرج من الأمراء المحبوسين وهم... الأمير الحاج **بيليك**.	Tutuklanmış emîrlerin serbest bırakılması faslı. Bu emîrler şunlardır: … Emîr Hacı **Beylik.**

Tablo 138. Beylik

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Beylik**: 1) Bey olma durumu, 2) Bir çeşit küçük ve ince asker battaniyesi, 3) Devletle ilgili, devlete özgü olan, devlet malı olan, mirî 4) Herkesin kullandığı, herkesin bildiği. 5) Basmak alıp. 6) Rahat yaşama. 7) Merkeze tam bağlı olmayarak bir beyin yönetimi altındaki ülke, emîrlik, emaret, mirlik. 8) Hükûmet (TDK, 2005: 256).

(*Bey* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beylik el-Osmanī- بيليك العثماني, Bedreddin Beylik el-Muhsinī- بدر الدين بيليك المحسني , Hacı Beylik-الحاج بيليك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Beglik**: Beylik, bey olacak , beyliğe lâik (Ergin, 2009: 88). KB. **Beglik**: Beylik (Arat, 1979: III, 71).

Beylik بيليك, beye, devlete ait, mensup demektir, oldukça yaygın bir addır (Sümer, 1999: 381).

Bozlar [26] بزلار

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	481	1	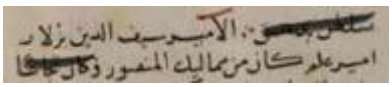 الأمير سيف الدين **بزلار** أمير علم كان من مماليك المنصور.	Emîr-i Alem Seyfeddin **Bozlar,** Mansur'un kölemenlerinden idi.

[26] Bu adın بوزلار biçimi de geçmektedir.

22	90	5	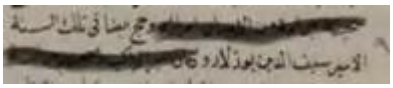 حج أيضا في تلك السنة الأمير سيف الدين **بوزلار**.	O yılda Emîr Seyfeddin **Bozlar** da hacca gitmiştir.
22	91	4	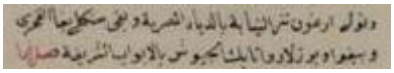 وتولى أرغون نتر النيابة بالديار المصرية وبقى منكلي بغا وبيغوا و**بوزلار** اتابك الجيوش بالأبواب الشريفة.	Arġun Tatar Mısır'ın naipliğini üstlenmiş, Meŋli Boġa ... ve **Bozlar** ise Ebvāb-i Şerife'de Ata Beg olarak kalmışlardır.

Tablo 139. Bozlar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bozla-: 1) Deve bağırmak . 2) Çığlık koparmak (TDK, 2005: 310).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Bozlar- سيف الدين بوزلار, Bozlar el-ʿomarī en-Nasirī- بزلار العمري الناصري, Bozlar el-Ḫalilī- بزلار الخليلي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bozla-**: Ses vermek, bağırmak ; bozlamak (Atalay, 2006: III, 106). Abuşka L. **Bozla**: Bağır (Atalay, 1970, 378).

Bozlar, bozlamaktan ses veren, bağıran demektir (Sümer, 1999: 381).

Bülçek بلجك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	83	18	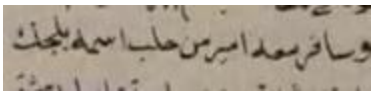 وسافر معه امير من حلب اسمه **بلجك**.	Halep'ten **Bülçek** diye bir emîr onunla beraber yola çıkmıştır.

Tablo 140. Bülçek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK sözlüğünde yer almamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bülçek- بلجك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Bülçek**: Kurt yavrusu (Caferoğlu, 1931: 24). TTA. **Bilçik بلجك:** Kurt yavrusu (junger Wolf) (Houtsma, 1894: 63). BM. **Bülçek**: Kurt yavrusu (بلجك: ولد الذيب) (15b/10).

Beklemiş بكلمش

Bu ad, eserde 51 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	99	29	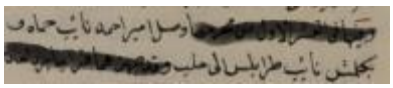 وصل أمير أحمد نائب حماه و**بكلمش** نائب طرابلس إلى حلب.	Hama'nın naibi Emîr Aḥmed ve Tarablus'un naibi **Beklemiş** Halep'e gitmişlerdir.
22	273	3	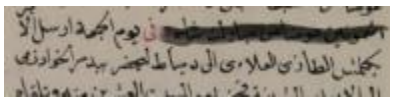 في يوم الجمعة أرسل الأمير **بكلمش** الطازي العلائي إلى دمياط ليحضر بيدمر الخوارزمي.	Cuma günü BAy Demür el-Ḫarezmī'yi getirmek üzere Emîr **Beklmiş** aṭ-Ṭazī el-ʿala'ī gönderilmiştir.
22	464	6	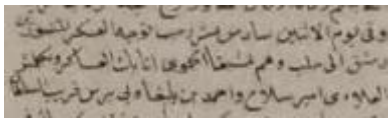 وفي يوم الأثنين سادس عشر رجب توجه العسكر المنصورين إلى حلب وهم كمشبغا الحموي أتابك العساكر **وبكلمش** العلائي أمير سلاح.	Pazartesi günü Recep ayının 16'sında Mansur'un askerleri Halep'e gitmişlerdir. Giden kişiler şunlardır: Atabek GümüşBoġa el-Ḫamavī ve Emîr-i Silah **Beklemiş** el-ʿala'ī.

Tablo 141. Beklemiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bekle-: 1) Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak , durmak . 2) Süre tanımak , acele etmemek. 3) Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak , muhafaza

etmek. 4) Ummak. 5) Karşılaşma ihtimali bulunmak. 6) Aramak, istemek. 7) Aramak , istemek (TDK, 2005: 234).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beklemiş el-İbrahimī- بكلمش الإبراهيمي, Beklemiş aṭ-Ṭazī el-ʿala'ī- بكلمش الطازي العلائي , Beklemiş el-Arġunī- بكلمش الأرغوني, Beklemiş el-Faḳih el-Ḫasekī- بكلمش الفقيه الخاصكي, Ḫatat el-Beklemişī- حطط البكلمشي, Beklemiş bin Ferī- بكلمش بن فري, Taġrı Berdi el-Beklemişī- تغري بردي البكلمشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bekle-**: Beklemek, gözetmek; saklamak, hapsetmek; pekitmek (Atalay, 2006: IV, 80). KB. **Bekle-**: Kilitlemek, bağlamak, muhafaze etmek (Arat, 1979: III, 72). Kİ. **Bekledi**: İntizar etti, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 16). BL. **Bekle-**: Gözetlemek, bekçilik yapmak (Turan, 2001: 120).

Beklemiş, beklemek, gözetmek, saklamak anlamlarına gelen bekle- fiilinden -miş partisip eki ile yapılmış bir addır. Beklemiş, korumuş ve muhafaze etmiş demektir (Sümer, 1999: 412).

Taġrı Bermiş[27] تغري برمش

Bu ad, eserde 53 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	228	5	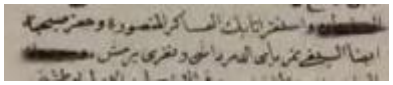 استقر اتابك العساكر المنصورة وحضر صحبته أيضا السيفي تمر باي الدمرداشي **وتغري برمش**.	Mansur'un askerlerinin Ata Begi olarak tayin edilmiştir. Onunla birlikte de Temür Bay ed-demürdaşī ve **Taġrı Bermiş** de gelmişlerdir.
22	229	6	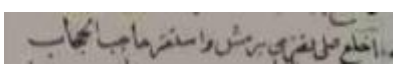 أخلع على **تغري برمش** واستقر حاجب الحجاب.	**Taġrı Bermiş** terfi edilerek Hacib-ü'l-Hüccap olarak tayin edilmiştir.

[27] Bu adın *Toġrı Vermiş تغري ورمش* biçimi de geçmektedir.

22	258	12	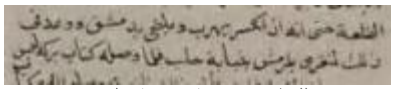 ووعد في ذلك **لتغري برمش** بنيابة حلب.	**Tağrı Bermiş**'e Halep'in naipliği üstleneceğine dair söz vermiştir.

Tablo 142. Tağrı Bermiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Tağrı Bermiş* adının incelenmesi için *Tağrı Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tağrı Bermiş es-Seyfī Ṣaray- تغري برمش السيفي صراي, Tağrı Bermiş el-Beklemişī- تغري برمش البكلمشي, Tağrıvérmiş el-Çaḳmakī- تغري ورمش الجقمقي, ez-Zahirī Tağrı Bermiş- الظاهري تغري برمش, Tağrıvérmiş ez-Zerdekāş- تغري ورمش الزردكاش

Boz بوز

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	203	19	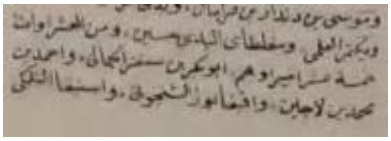 (أخلع السلطان) من العشروات خمسة عشر أمير وهم:... أقبغا **بوز** الشنجوني...	Sultan, on başılardan on beş kişiyi terfi etmiştir. Bunlar şunlardır:... Aḳ Boġa **Boz** eş-Şencunī.

Tablo 143. Boz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Boz* adının incelenmesi için *Boz Ġuş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Boġa Boz eş-Şencunī- اقبغا بوز الشنجوني

Böri بوري

Bu ad, eserde 62 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	446	2	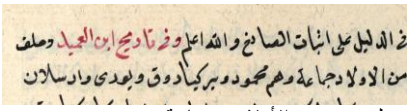 وحلف من الأولاد جماعة وهم محمود وبركياروق و**بوري** وارسلان.	Oğullardan bir cemaat yemin etmiştir. Bunlar şunlardır: Mahmud, Berkyaruk, **Böri** ve Arslan.
14	538	5	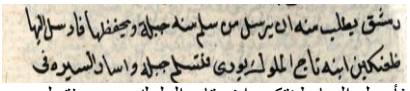 فأرسل إليها طغتكين ابنه تاج الملوك **بوري** فتسلم جبله.	Tuġ Tekin, oğlu Tāc-ü'l-Milük **Böri**'yi oraya göndermiş ve oğlu, Ceble'yi teslim almıştır.
14	538	8	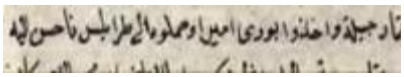 وأخذوا **بوري** أسيرا وحملوه إلى طرابلس.	**Böri'**yi esir olarak almış ve onu Tarablus'a göndermişlerdir.

Tablo 144. Böri

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Böri* adının incelenmesi için *Aḳ Böri*'ye bk.)

Eserde bu a dı taşıyan kişi/ler:

Tācü'l-Milük Böri bin Tuġ Tekin- تاج الملوك بوري بن طغتكين, İsmail bin Böri bin Tuġ Tekin- اسماعيل بن بوري بن طغتكين, Mengüpars bin Böri- مكبرس بن بوري, Sevünç bin Böri- سونج بن بوري, Şehebeddin Mahmud bin Böri- شهاب الدين محمود بن بوري, Cemāleddin Muḥammed bin Böri- جمال الدين محمود بن بوري, Mücireddin Abık? bin Tācü'l-Milük Muḥammed bin Böri bin Tuġ Tekin- مجير الدين ابق؟ بن تاج الملوك محمد بن بوري بن طغتكين, Tācü'l-Milük Böri bin Eyyüp- تاج الملوك بوري بن أيوب, Böri el-Halebī el-Ḫaznedar- بوري الحلبي الخزندار, Böri el-Aḥmedī- بوري الأحمدي

Börü, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Börü: Kurt. Çengiz oğlu Çaġa Ṭay oğlu Mötürgen oğlu (Yurtsever, 1997: 36).

Ḳır Bek Taş قربكتاش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	398	3	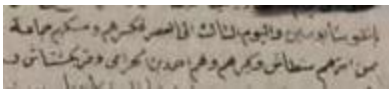 مسكهم جماعة ممن أمرهم منطاش وكبرهم وهم أحمد بن الحرامي وقربكتاش.	Mentaş'ın büğüttüğü ve emrinin altındakilerden Aḥmed bin Ḥaramī, **Ḳır Bek Taş**... onları yakalamışlardır.

Tablo 145. Ḳır Bek Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kır** I: 1) Beyazla az miktarda siyah karışmasından oluşan renk. 2) Bu renkte olan. Kır II: Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer, dağ bayır (TDK, 2005: 1156- 1157).

(*Bek Taş* adının incelenmesi için *Bek Taş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳır Bek Taş- قر بكتاش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Ḳır**: Kır, sahara; mezar (Arat, 1979: III, 251). Kİ. **Qır**: Tepe başı (Caferoğlu, 1931: 76). BM. **Ḳır**: kır (قر: الأرض) (9b/4). ŞT. **Ḳır**: Kır, bozkır, açık yer; dağların yüksek kesimi, yüksekler. **Ḳır** II: Kır renk, boz renk, gri (Ölmez, 1996: 400- 401). BL. **Ḳır**: Kum (Turan, 2001: 148).

Boz Doġan بزدغان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	38	16	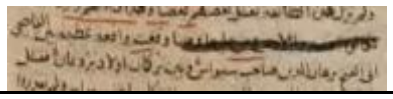	Sivas naibi el- Kadı ebi el-Feṯḥ Bürhān ile **Boz Doġan** oğulları

			وقعت واقعة عظيمة بين القاضي أبي الفتح برهان صاحب سيواس وبين تركمان أولاد **بزدغان**.	Türkmen arasında büyük bir savaş çıkmıştır.
23	41	7	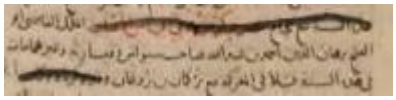 الملك القاضي أبو الفتح برهان الدين أحمد بن عبدالله صاحب سيواس و قيسارية وغيرها مات في هذه السنة قتيلا في المعركة مع تركمان بن **بزدغان**.	Sivas, Kaysariyye ve diğerinin naibi el-Melik-ü'l-Kadı ebü el-Feṯḥ, Türkmen bin **Boz Doġan** ile savaşarak bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 146. Boz Doġan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Bozdoğan:** 1) Bir doğan türü. 2) Yeniçeriler tarafından kullanılan ve atların eyerlerinde asılı duran altı toplu gürz (TDK, 2005: 309).

(*Boz* sözcüğünün incelenmesi için *Boz Ġuş* 'a bk.)

(*Doğan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Türkmen bin Boz Doġan- تركمان بن بزدغان

Bozdoğan: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 36).

Başlaḳ بشلاق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	245	20	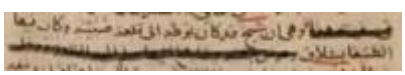 شيخ قد كان توجه إلى قلعة صبيبة وكان فيها الطنبغا **بشلاق**.	Şeyh'in, Subayba Kalesi'ne gittiğinde Alṭun Boġa **Başlaḳ** orada idi.
23	274	22	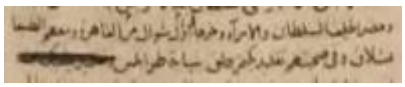 وحضرا حلف السلطان والأمراء وخرجا أول شوال من القاهرة ومعهم الطنبغا **بشلاق**.	Sultan'ın taraftarları ve emîrler gelip Şevval ayının başına doğru Alṭun Boġa **Başlaḳ** ile beraber yola çıkmışlardır.

Tablo 147. Başlaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Baş+la-k)

Başla-: 1) Bir işe girişmek, harekete geçmek. 2) Çalışır, işler, yürür duruma girmek. 3) Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak. 4) Görünmek. 5) Etkisini göstermek. 6) Hoş olmayan bir davranışa koyulmak (TDK, 2005: 218).

Başlak: Bağımsız kimse, başı açık (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Boġa Başlaḳ- الطنبغا بشلاق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Başla-**: Başlamak (Ölmez, 1991: 86). DLT. **Başla-**: Başlamak , kılavuzluk etmek, komutanlık etmek (Atalay, 2006: IV, 74). KB. **Başla-**: Başlamak (Arat, 1979: III, 64).

Kİ. **Başladı**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 17). TTA. **Başla-**: Başlamak (anfangen.) (Houtsma, 1894: 59). GT. **Başla-**: Başlamak (Karamanlıoğlu, 1978: 215). ŞT. **Başla-**: Başlamak (Ölmez, 1996: 340). Abuşka L. **Başladı:** Başladı (Atalay, 1970: 196).

Buraḳ Ḫan براق خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	506	9	صاحب بلاد الدشت محمد خان ولكن بينه وبين **براق خان** وبركة خان فتنة وحروب والأمور غير مضبوطة.	Deşt'in[28] naibi Muḥammed Ḫan idi, ancak **Buraḳ Ḫan** ve Berke Ḫan ile arası bozuk idi, aralarında fitne ve savaşlar

[28] Deşt-i Kıpçak.

	çıkmıştır.

Tablo 148. Burak Ḫan.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Burak: Hz. Muḥammed'in Miraç Gecesi'ndeki biniti (TDK, 2005: 327).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *ErḪan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Burak Ḫan- براق خان

Bu ad, Arapça Burak ile Türkçe Ḫan sözcüğünün birleşmesinden oluşturulmuştur.

Bay Ġut بيغوت

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	578	3	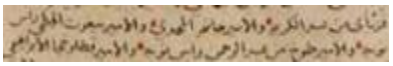 الأمير **بيغوت** الجكمي رأس نوبة.	Emîr **Bay Ġut** el-Çekemî Re's-ü nevbe (olarak tayin edilmiştir).
23	637	4	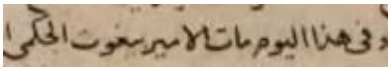 وفي هذا اليوم مات الأمير **بيغوت** الجكمي.	Emîr **Bay Ġut** el-Çekemī o günde vefat etmiştir.

Tablo 149. Bay Ġut

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

(*Kut* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Baygut- بيغوت

Bay Sunḳur باي سنقر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	670	6	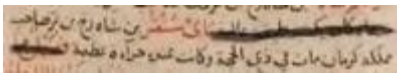 **باي سنقر** بن شاه رخ بن تمر صاحب مملكة كرمان مات في ذي الحجة وكانت عنده جراءة عظيمة.	Kirman eyaletinin naibi **Bay Sunḳur** bin Şahruḫ bin Temür Zilhicce ayında vefat etmiştir, çok cesur bir karaktere sahip idi.

Tablo 150. Bay Sunḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(Bay sözcüğünün incelenmesi için Aḳ Bay'a bk.)

(Sunḳur sözcüğünün incelenmesi için Aḳ Sunḳur'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bay Sunḳur bin Şahruḫ bin Temür- باي سنقر بن شاه رخ بن تمر

Baysungur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Bay Gür بيغور

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	840	9	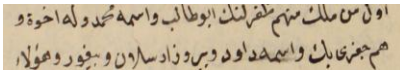 أول من ملك منهم طغرلبك أبو طالب واسمه محمد وله أخوة وهم جغري بك واسمه داود...وارسلان و**بيغور**.	Onlardan ilk hükmeden kişinin adı Muḥammed olan Tuğrıl Beg ebü Talib idi. Onun kardeşleri de var idi. Bunlar şunlardır: adı Davud olan

	Muḥammed, Arslan ve **Bay Gür**.

Tablo 151. Bay Gür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

(*Gür* sözcüğünün incelenmesi için *Kür Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bay Gür- بيغور

Bilmiş بلمش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	105	7	الحسين بن بلمش أبو الفوارس الصوفي التركي كان شاعرًا أديبًا.	el-Hüseyin bin **Bilmiş** ebü'l-Fevaris es-sufī et-Türkī şair ve edebiyatçı idi.

Tablo 152. Bilmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bil-: 1) Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak . 2) Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak . 3) Bir iş yapmaya alışmış olmak , elinden gelmek. 4) Tanımak , hatırlamak . 5) Sanmak , varsaymak , farz etmek. 6) Sorumlu tutmak . 7) İnanmak . 8) İşine gelmek, uygun bulmak . 9) -a / -e ekli fiillerle yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur. 10) Saymak (TDK, 2005: 272).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Hüseyin bin Bilmiş ebü'l-Fevaris es-sufī et-Türkī- الحسين بن بلمش أبو الفوارس الصوفي التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bil**-: Bilmek (Ergin, 2009: 88). Kİ. **Bildi**: Bilmek fiilinden mazi (Caferoğlu, 1931: 18). TTA. **Bil**- بل: Bilmek (wissen) (Houtsma, 1894: 63). BM. **Bildi**, bilür: Bilmek fiilinden geçmiş zaman, geniş zaman (بلدي، بلُر: علم، عرف) (16a/7). GT. **Bil**-: Bilmek (Karamanlıoğlu, 1978: 220). ŞT. **Bil**-: 1) Bilmek. 2) İktidarlık çatısı kuran yardımcı eylem görevinde (Ölmez, 1996: 345). Abuşka L. **Bildi**: Bildi (Atalay, 1970: 61). BL. **Bil**-: Bilmek (Turan, 2001: 118). DK. **Bil**- I: Anlamak . Bil- II: Tanımak . Bil- III: Zannetmek, sanmak (Özçelik, 2005: 308).

Batu Ḫan باطو خان

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	129	4	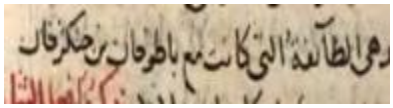 وهي الطائفة التي كانت مع **باطو خان** بن جنكز خان.	O, Batu Ḫan bin Cengiz Ḫan ile beraberindeki tayfadır.
18	133	22	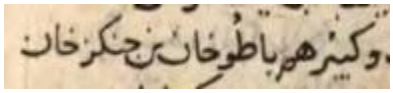 وكبيرهم **باطو خان** بن جنكز خان.	Onların büğüğü Batu Ḫan bin Cengiz Ḫan idi.
18	258	14	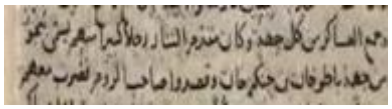 وكان مقدم التتار رجلاً كبيراً منهم يسمى ينجو من جهة **باطو خان** بن جنكز خان.	Tatarların başında Batu Ḫan bin Cengiz Ḫan'ın soyundan Yinçü? Bengü? Diye büyük bir adam var idi.

Tablo 153. Batu Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

< Moğ. Batu: Sert, katı, güçlü, sağlam, sarsılmaz, yıkılmaz, güvenilir, sadık, vefalı, samimî (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 55).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Batu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Cengiz Ḫan- باطو خان بن دوشي خان بن جنكز خان *Berke Ḫan bin Batu-* بركة خان بن باطو *Abġa bin Halavun bin Batu Ḫan bin Cengiz Ḫan-* أبغا بن هلاون بن باطو خان بن جنكز خان *Saray Tüden Mengü bin Toğan bin Batu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Cengiz Ḫan-* صراي تدان منكو بن طغان بن باطو خان بن دوشي خان بن جنكز خان *Arġun bin Abġa bin Halavun bin Batu bin Cengiz Ḫan-* ارغون بن ابغا بن هلاون بن باطو بن جنكز خان *Toktay bin Mengü Temür bin Toġan bin Batu bin Cengiz Ḫan-* طقطاي بن منكو تمر بن طغان بن باطو بن جنكز خان *Tükedar bin Halavun bin Batu bin Cengiz Ḫan-* توكدار بن هلاون بن باطو بن جنكيز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Batu sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Batu, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Batu: Çengiz oğlu Çuçu oğlu... Altunordu hâkimiyetinin ikinci kağanı (Yurtsever, 1997: 32).

Bek Bars بكبرس

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	352	11	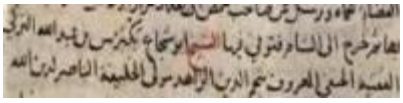 توفي فيها الشيخ أبو شجاع **بكبرس** بن عبدالله التركي الفقيه المعروف بنجم الدين الزاهد.	Necmeddin ez-Zahid adıyla bilinen Hanefi fakihi olan Şeyh ebü'ş-Şücā Bek Bars bin Abdullah et-Türkī bu yılda vefat etmiştir.
18	352	14	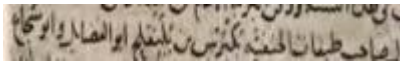 صاحب طبقات الحنفية **بكبرس** بن يلينقلج أبو الفضايل وأبو شجاع.	Onun adı aṭ-Ṭabaḳāt el-Ḥanefiyye kitabında Bek Bars bin Yalınkılıç ebü'l-Fedayıl, ebü Şücāʿ şeklinde geçmektedir.

18	352	22	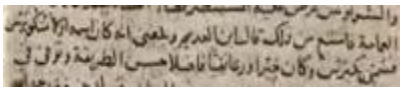 كان اسمه الأول منكوبرس فسمي **بكبرس.**	İlk önce adı Mengü Bars idi, sonradan Bek Bars olmuştur.

Tablo 154. Bek Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebü'ş-Şücâ Bekbars bin Abdullah et-Türkī- أبو الشجاع بكبرس بن عبدالله التركي, Bekbars bin Yalınkılıç ebü'l-Fedayıl بكبرس بن يلنقلج أبو الفضايل (iki isim aynı kişiye aittir)

Bulġan بلغان

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir. Bunların 3'ü Bulġan Ḫatun şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	386	3	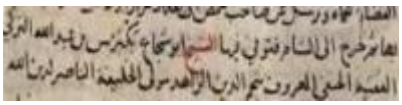 قتل الأمير سيف الدين **بلغان** الأشرفي	Seyfeddin Bulġan el-Eşrefī öldürülmüştür.
21	15	10	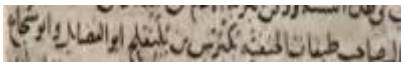 سمعت **بلغان** خاتون زوجة خربندا هذه القضية.	Ḫarbende'nin karısı Bulġan Ḫatun bunu duymuştur.
21	15	19	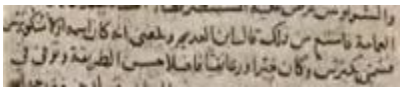 كان هذا الحجر وراثة من قازان وهبة **لبلغان** خاتون.	Bu taş, Ḳazan'dan miras ve Bulġan Ḫatun'a hediye idi.

Tablo 155. Bulġan

Metindeki anlamı: Erkek adı, kadın adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Bulġan, Bulkan Ḫatun: بولغان خاتون Hülegü devri.

< Moğ. bulg-a “dövüş, mücadele, uğraş” (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 88).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Bulġan el-Eşrefī (H. 655 yılına adı geçen bir emîr)- *سيف الدين بلغان الأشرفي*, *Bulġan Ḫatun* (Ḫarbande’nin eşi. H. 729 yılında adı geçmektedir)- *بلغان خاتون*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Bulgan, Atalay’ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 13)

Bay Doġan[29] بيدغان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	438	12	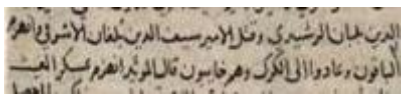 (اتفق)... والأمير سيف الدين **بيدغان** ومن معهم على قتله.	... Seyfeddin Bay Doğan ve beraberindekiler onun öldürülmesi için anlaşmışlardır.
18	642	18	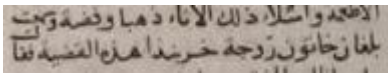 ذكر أسماء الأمراء والأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك... والأمير سيف الدين **بيدغان** الركني.	Bu konuda anlaşıp orada bir araya toplanan emîr ve devlet adamlarının isimlerinin faslı:... Emîr Seyfeddin Bay Doğan er-Ruknī.
18	644	17	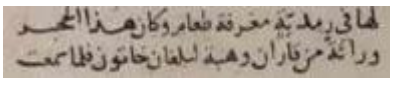 نزل من القلعة وسافر إلى الكرك صحبة سيف الدين **بيدغان** الركني.	Kaleden inip Emîr Seyfeddin Bay Doğan er-Ruknī ile beraber Kerek'e gitmişlerdir.

Tablo 156. Bay Doġan

[29] Bu adın bir kere dal fethesi ile yazıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu adın (Baydaġan) şeklinde de okunabileceği düşünülmektedir.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

(*Doġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Bay Doġan er-Ruknī- سيف الدين بيدغان التركي

Berkan Can بركنجان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	643	15	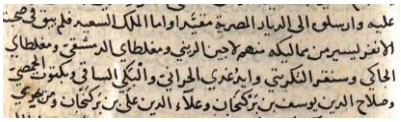 أما الملك السعيد فلم يبق في صحبته إلا نفر يسير من مماليكه منهم... صلاح الدين يوسف بن **بركنجان**...	El-Melik es-Seʿid ise kölemenlerinden birkaç kişi yanında kalmıştır. Onların arasında ...Salaheddin Yusuf bin Berkan Can...
18	643	15	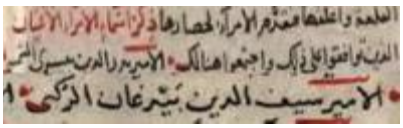 أما الملك السعيد فلم يبق في صحبته إلا نفر يسير من مماليكه منهم... علاء الدين علي بن **بركنجان**...	el-Melik es-Seʿid ise kölemenlerinden birkaç kişi yanında kalmıştır. Onların arasında ... Ala'eddin Ali bin Berkan Can...

Tablo 157. Berken Can

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Berkan (Farsça) sözcüğü TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

(*Can* sözcüğünün incelenmesi için *Berke Can*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Salaheddin Yusuf bin Berkan Can- صلاح الدين يوسف بن بركنجان, *Ala'eddin Ali bin Berkan Can-*علاء الدين علي بن بركنجان

Bu ad iki Farsça sözcüğün birleşmesinden oluşturulmuştur.

Boġa Temür بغا تمر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	270	27	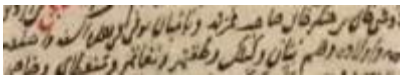 أولاده وهم ... وطقتمر **وبغا تمر**...	Bamyan'ın çocukları şunlardır: ... Ṭoḳ Temür, Boġa Temür...

Tablo 158. Boġa Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Boġa Temür- بغا تمر

Bürlük برلك

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	184	5	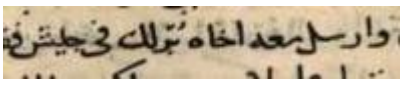 وأرسل معه أخاه **بُرلك** في جيش.	Ona kardeşi **Bürlük**'ü bir ordu ile göndermiştir.
20	184	7	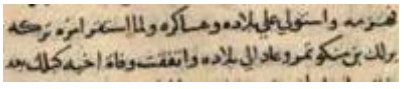 ولما استقر أمره تركه **برلك** بن منكزتمر وعاد إلى بلاده.	Her şey yoluna girince **Bürlük** bin Mengü Temür onu bırakıp memleketine dönmüştür.

Tablo 159. Bürlük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bürlük sözcüğü TDK sözlüğünde bulunmamak tadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bürlük bin Mengü Temür- برلك بن منكوتمر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bürlük sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Bürlük Kara, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Bürlük: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 38).

Bürlük: Mengü Temür'ün oğlu (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 93).

Bol Ay بولاي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	428	15	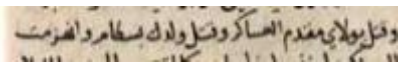 قتل **بولاي** مقدم العساكر.	Asker başı olan Bol Ay öldürülmüştür.

Tablo 160. Bol Ay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Bol:** 1) İçine girecek şeyin boyutlarından daha büyük veya geniş olan, dar karşıtı. 2) Nicelik bakımından olağandan veya alışılandan çok, kıt karşıtı (TDK, 2005: 295).

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bol Ay- *بولاي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Bol**: Çok, geniş (Caferoğlu, 1931: 20). BM. **Bolluḳ:** Bolluk, zenginlik (بُلُق: الغنيمة والكسب) (11a/7).

Bekitmiş بكتمش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	424	3	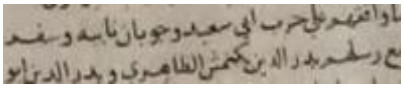 سفر مع رسلهم بدر الدين **بكتمش** الظاهري.	Onların elçileri ile Bedreddin Bekitmiş ez-Zāhirī'yi göndermiştir.

Tablo 161. Bekitmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Bekit-miş) bekit-: Kapamak, tıkamak (TDK, 2005: 234).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedreddin Bekitmiş ez-Zāhirī- *بدر الدين بكتمش الظاهري*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Bekit-, beküt**-: Pekitmek, sağlamlaştırmak (Atalay, 2006: IV, 78).

Bir Ḳuş برقش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	365	6	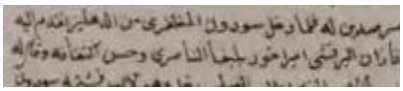 فلما دخل سودون المظفري من الدهليز تقدم إليه قازان **البرقشي** أمير أخور يلبغا الناصري.	Sudun el-Muzafferī'nin girişten girdiğinde Yol Boġa en-Nasirī'nin Emir-i Aḫur'u Ḳazan el-Bir Ḳuşī, ona doğru ilerlemiştir.

Tablo 162. Bir Ḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bir: 1) Sayıların ilki. 2) Bu sayıyı gösteren 1 ve I rAḳ amlarının adı. 3) Bu sayı kadar olan. 4) Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren (sayı). 5) Tek. 6) Beraber. 7) Eş, aynı, bir boyda. 8) Ortaklaşa olan, birleşik, müşterek. 9) Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer. 10) Bir kez. 11) Sadece. 12) Ancak , yalnız (TDK, 2005: 275).

(*Ḳuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳazan el-Bir Ḳuşī- قازان البرقشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bir:** Bir (1) (Ergin, 2009: 89). AY. **Bir**: Bir (Ölmez, 1991: 87). DLT. **Bir**: Bir (Atalay, 2006: IV, 94). KB. **Bir**: Bir (Arat, 1979: III, 85). Kİ. **Bir**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 18). BM. **Bir:** Bir (بِرْ: واحد) (17a/6). GT. **Bir**: Bir (Karamanlıoğlu, 1978: 222). ŞT. **Bir**: Bir, tek; aynı (Ölmez, 1996: 364). Abuşka L. **Bir:** Bir (Atalay, 1970: 7).BL. **Bir**: 1) (Sayı) bir. 2) (Belirtisiz sıfat) bir. 3) Aynı (Turan, 2001: 121).

Baş Bay بشباي

Bu ad, eserde 26 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	53	22	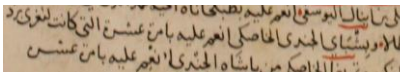 **بشباي** الجندي الخاصكي أنعم عليه بأمرة عشرة.	**Baş Bay** ec-Cindī el-Ḫasekī on başı olarak terfi edilmiştir.
23	75	19	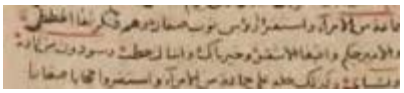 واستقروا رؤوس نوب صغار وهم ...و**بشباي**...	Küçük Re’s-ü nevbe olarak terfi edilenler şunlardır... **Baş Bay**...
23	108	13	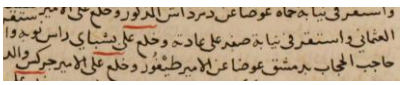 وخلع على **بشباي** راس نوبة واستقر حاجب الحجاب بدمشق.	Re’s-ü nevbe olan **Baş Bay** terfi edilerek Dımaşḳ’ta Ḥacib-ü’l-Hüccāb olmuştur.

Tablo 163. Baş Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*’a bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*’e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Baş Bay ec-Cindī el-Ḫasekī- بشباي الجندي الخاصكي

Paḳça بقجه

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	263	11	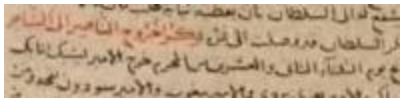 ذكر خروج الناصر إلى الشام يوم الثلاثاء الثاني والعشرين من المحرم وخرج (معه)... الأمير سودون **بقجه**..	Salı günü Muharrem ayının 22’sinde en-Nasir’in ... ve Emîr Sudun **Paḳça** ile beraber Şam’a doğru yola çıkışı.
23	264	3	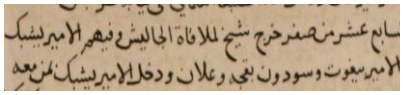 السابع عشر من صفر خرج شيخ لملاقاة الجيش وفيهم... سودون **بقجه**..	Safar ayının 17’sinde Şeyh, orduyu karşılamak üzere çıkmıştır. Onların arasında... Sudun **Paḳça** vardır.

23	277	22	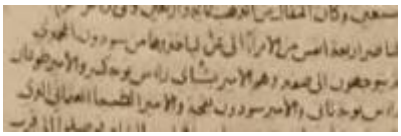 (خرج مع) الناصر أربعة أنفس من الأمراء إلى غزة ليأخذوها من سودون المحمدي، ثم يتوجهون إلى صفد. وهم... والأمير سودون **بقجه**...	Sudun el-Muḥammedī'den Gazze'yi alıp Safed'e doğru gitmek için en-Nasir ile birlikte ... ve Emîr Sudun **Paḳça**... olmak üzere dört emîr çıkmıştır.

Tablo 164. Paḳça

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Paḳ: (Fr.) Temiz (TDK, 2005: 1563).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sudun Paḳça- سودون بقجه

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Pâk**: (Farsça) Pâk (Arat, 1970: III, 373). GT. **Pāk:** (Fr.) Temiz (Karamanlıoğlu, 1978: 347). Abuşka L. **Pak ol-**: Temizlenmek (Atalay, 1970: 151). ŞH. **Pâk**: (Fr.) Temiz, arı (Timurtaş, 1971: 81).

Balaban بلبان

Bu ad, eserde 57 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	548	9	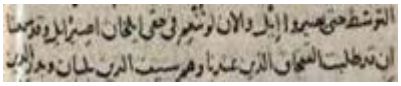 وقد سمعنا أن قد طلبت القفجاق الذين عندنا وهم سيف الدين **بلبان** و...	Duyduk ki bizdeki Kıfçakları istemişsin. İstediklerin şunlardır: Seyfeddin **Balaban** ve...
18	597	8	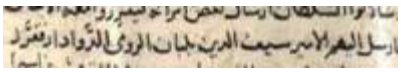 أرسل إليهم الأمير سيف الدين **بلبان** الرومي الدوادار.	Onlara Seyfeddin **Balaban** er-Rumī ed-Devadar'ı göndermiştir.
18	642	15	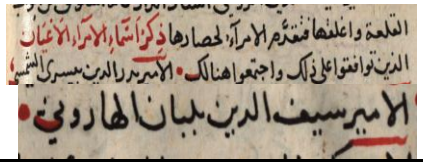 القلعة واعلمها فعدّم الامراء لحصارها ذكر اسماء الامراء الاعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك • الامير سيف الدين بلبان الهاروني	Bu konuda hem fikirde olan ve orada toplanan emir ve devlet adamlarının adları:… Emîr Seyfeddin

Balaban el-Harunī.	ذكر أسماء الأمراء الأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك... الأمير سيف الدين **بلبان** الهاروني.

Tablo 165. Balaban

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Balaban I: 1) İri, büyük. 2) Şişman, gürbüz. Balaban II: Atmaca, doğan vb. Yırtıcı bir kuş (TDK, 2005: 189).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Balaban er-Rumī- سيف الدين بلبان الرومي, Seyfeddin Balaban el-Harunī- سيف الدين بلبان الهاروني, Seyfeddin Balaban eş-Şemsī- سيف الدين بلبان الشمسي, ebü'l-Ḳasım bin Balaban bin Abdullah en-Nasirī- أبو القاسم بن بلبان بن عبدالله الناصري, Seyfeddin Balaban ed-Dükecli- سيف الدين بلبان الدكاجلي, Seyfeddin Balaban el-Halabī- سيف الدين بلبان الحلبي, Seyfeddin Balaban aṭ-Ṭabaḫī-سيف الدين بلبان الطباخي, Seyfeddin Balaban el-Humsī- سيف الدين بلبان الحمصي, Seyfeddin Balaban el-Hibişī- سيف الدين بلبان الحبيشي, Seyfeddin Balaban el-Fāḫirī- سيف الدين بلبان الفاخري, Seyfeddin Balaban aṭ-Ṭuġrılī- سيف الدين بلبان الطغرلي , Seyfeddin Balaban es-Silahdār el-Mansurī-سيف الدين بلبان السلحدار المنصوري, Seyfeddin Balaban ec-Çevgendar- سيف الدين بلبان الجوكندار, Seyfeddin Balaban er-Raşidī- سيف الدين بلبان الرشيدي, Seyfeddin Balaban aş-Şarḫadī- سيف الدين بلبان الصرخدي, Seyfeddin Balaban el-Çekemī- سيف الدين بلبان الجكمي, Seyfeddin Balaban el-Bedrī-سيف الدين بلبان البدري, Seyfeddin Balaban ed-Dımaşkī- سيف الدين بلبان الدمشقي, Seyfeddin Balaban ec-Cemālī-سيف الدين بلبان الجمالي, Seyfeddin Balaban el-Ḫās Türkī- سيف الدين بلبان الخاص تركي, Seyfeddin Balaban el-Aşḳar- سيف الدين بلبان الأشقر, Balaban el-Çeşnigir- بلبان الجاشنكير, Ala'eddin Ali bin Balaban el-Farisī- علاء الدين علي بن بلبان الفارسي, Ḳuṭlu Boġa el-Balbanī- قطلوبغا البلباني, Balaban et-Tercüman-بلبان الترجماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. **Balaban** بلبان: Balaban (Sperber) (Houtsma, 1894: 63). BM. **Balaban**: Atmaca (بَلبان: الصقر) (16b/1).

Balaban uluğ, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Balaban: Ahlat Atabekleri'nin dokuzuncu beği. Bir doğan cinsi (Yurtsever, 1997: 30).

Bahadır بهادر

Bu ad, eserde 58 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	154	4	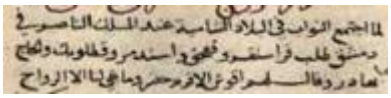 لما اجتمع النواب في البلاد الشامية عند الملك الناصر في دمشق، طلب... الحاج **بهادر**...	Naipler, Dımaşk'ta el-Melik'ü-l-Nasir'de toplanınca el-Melikü'l-Nasir... ve el-Hacı **Bahadır**'ı çağırmıştır.
20	174	6	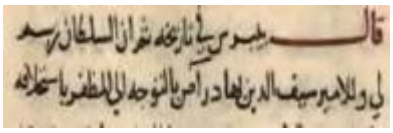 ثم أن السلطان رسم لي وللأمير سيف الدين **بهادر** آص بالتوجه إلى المظفر.	Sultan, benim ve Emîr Seyfeddin **Bahadır** As'ın Muzaffer'in yanına gitmemizi istemiştir.
20	179	13	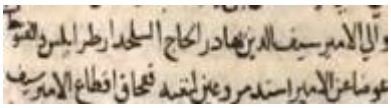 (فوض) إلى الأمير سيف الدين **بهادر** الحاج السلحدار طرابلس عوضًا عن الأمير اسندمر.	Seyfeddin **Bahadır** es-Silahdār, Emîr Esen Demür'ün yanına Tarablus'un naipliğine geçmiştir.

Tablo 166. Bahadır

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Bahadır:** Savaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse, batur (TDK, 2005: 182).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kılpars Bahadır- قلبرس بهادر, Seyfeddin Bahadır el-Hacip- سيف الدين بهادر الحاجب, Seyfeddin el-Hacı Bahadır- سيف الدين الحاج بهادر, Seyfeddin Bahadır As- سيف الدين بهادر آص, Seyfeddin Bahadır el-Yusufī- سيف الدين بهادر اليوسفي, Bahadır el-ʿarabī- بهادر العربي, Seyfeddin Bahadır ec-Çevgendar- سيف الدين بهادر الجوكندار, el-Hacı Bahadır el-Mansurī- الحاج بهادر المنصوري, Bahadır es-Sencerī- بهادر السنجري, Çerik Temür bin Bahadır- جركتمر بن بهادر, Bahadır el-Husāmī- بهادر الحسامي, Bahadır el-Kerekī- بهادر الكركي, Bahadır el-İbrahimī- بهادر الإبراهيمي, Bahadır es-Seʿdī- بهادر السعدي, Seyfeddin Bahadır eş-Şemsī- سيف الدين بهادر الشمسي, Ala'eddin

bin Bahadır-علاء الدين بن بهادر, Muḥammed bin Bahadır- محمد بن بهادر, Bahadır ec-Cemālī-بهادر الجمالي, Bahadır el-Aşuḳ Temürī- بهادر الاشقتمر, Bahadır el-Mencikī- بهادر المنجكي, Bahadır ed-Dügeli-بهادر الدكلي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Bahādur** (Fr.) < Mog. Cesur, bahadır (Karamanlıoğlu, 1978: 218). ŞT. **Bahādır** < (Fr.) bahādur < Tü. Baġatur < Mog. Baġatur: Kahraman, bahadır, yiğit (Ölmez, 1996: 336). BL**. Bahadur**: Kahraman, yiğit (Turan, 2001: 118).

Bahadur- بهادر: Bilindiği üzere Moğolca Baġatur'dan gelmektedir. Baġatur'un da Gök Türkler devrinde kullanıldığı bilinmekte ve Hunlar'dan geldiği söylenmektedir. Memlûkler arasında pek yaygın olan Bahadur yine onlar arasında sadece ad olarak kullanılmaktadır (Sümer, 1999: 413).

Böri Bars بوري برس

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	286	18	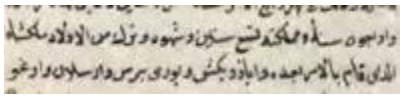 ترك من الأولاد ملكشاه الذي قام بالأمر بعده وأباز وبكش **وبوري برس** وأرسلان.	Yerine geçen Melik Şah, Abaz, Bekiş**, Böri Bars** ve Arslan olmak üzere oğulları var idi.
14	496	8	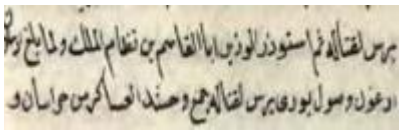 لما بلغ ارسلان ارغون وصول **بوري برس** لقتاله جمع وحشد العساكر من خراسان.	Arslan Arġun, kendisi ile savaşmak için **Böri Bars**'ın geldiğini öğrenince Horasan'dan asker toplamıştır.
14	496	9	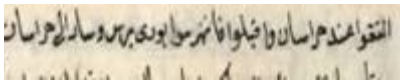 **بوري برس** سار إلى خراسان.	**Böri Bars**, Horasan'a doğru ilerlemiştir.

Tablo 167. Böri Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Böri* adının incelenmesi için *Aḳ Böri*'ye bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Böri Bars- بوري برس

Börübars, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Börübars: Alp Arslan'ın 10 oğlundan üçüncüsü (Yurtsever, 1997: 37).

Çerik Temür جركتمر

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	4	2	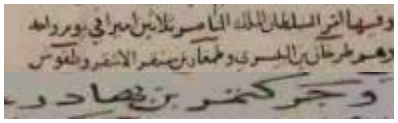 وفيها أمّر السلطان الملك الناصر ثلاثين أمير في يوم واحد وهم... **جركتمر** بن بهادر...	Bu yılda es-Sultan, el-Melik'ü-l-Nasir, bir günde otuz kişiyi emîr yapmıştır. Bunlar şunlardır... **Çerik Temür** bin Bahadır...
21	4	3	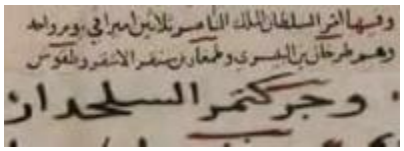 وفيها أمّر السلطان الملك الناصر ثلاثين أمير في يوم واحد وهم... **جركتمر** السلحدار...	Bu yılda es-Sultan, el-Melik'ü-l-Nasir, bir günde otuz kişiyi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır... **Çerik Temür** es-Silahdar...
21	172	1	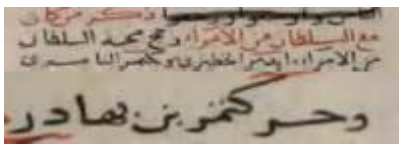 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **جركتمر** بن بهادر...	Sultan ile birlikte hacca giden emîrler şunlardır… **Çerik Temür** bin Bahadır…

Tablo 168. Çerik Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çeri > çeri: Asker (TDK, 2005, 417).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çerik Temür bin Bahadır- جركتمر بن بهادر, *Çerik Temür es-Silahdār-* جركتمر السلحدار, *Çerik Temür es-Seyfī Moncuk el-Yusufī-* جركتمر السيفي منجك اليوسفي, *Çerik Temür el-Mencikī-* جركتمر المنجكي, *Çerik Temür el-Eşref el-Ḫasekī-* جركتمر الأشرف الخاصكي, *Ṭoġay Temür el-Çerik Temürī-* طغيتمر الجركتمري, *Ali el-Çerik Temürī-* علي الجركتمري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çerig**: Asker; asker dizisi; ordu. **Çerik:** Her şeyin karşısı; her şeyin vakti, sırası (Atalay, 2006: IV., 142). KB. **Çerig**: Asker, ordu (Arat, 1979: III, 128). Kİ. **Çeri**: Asker. **Çerik**: Çeri (Caferoğlu, 1931: 28). BM. **Çeri**: Asker (جَري: العسكر) (12a/9). TTA. **Çeri** چري: Ordu (heer) (Houtsma, 1894: 71). GT. **Çeri, çerig**: Asker, ordu (Karamanlıoğlu, 1978: 238). ŞT. **Çerik**: Asker, ordu (Ölmez, 1996: 360). Abuşka L. Çerik: Ordu (Atalay, 1970: 175). BL. **Çeri**: 1) Asker. 2) Ordu (Turan, 2001: 125).

Çerik Temür adındaki *Çerik* asker çeri anlamındaki kelime olacaktır (Sümer, 1999: 383).

Can Temür جنتمر

Bu ad, eserde 26 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	237	9	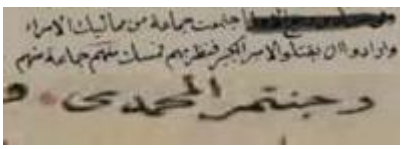 اجتمعت جماعة من مماليك الأمراء وأرادوا أن يقتلوا الأمير الأكبر فنظر بهم فمسك منهم جماعة، منهم... **جنتمر** المحمدي...	Memlûklerden bir grup toplanıp büyük emîri öldürmek için planlamışlardır. Bunu öğrenen emîr onlardan bir grup yakalabilmiştir. Onların arasında... **Can Temür** el-Muḥammedī.
22	259	1	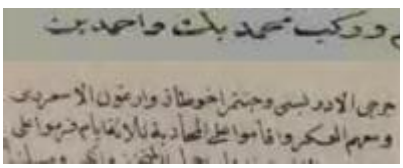 ركب محمد بك وأحمد بن جرجي الإدريسي و**جنتمر** أخو طاز... وأقاموا على المحاربة ثلاثة أيام.	Muḥammed Beg, Aḥmed bin Gürcī el-İdrisī, Ṭaz'ın kardeşi **Can Temür**… ata binip üç gün boyunca savaşıp durmuşlardır.

22	291	4	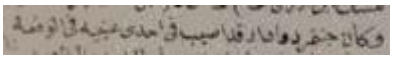 وكان **جنتمر** دوادار قد أصيب في إحدى عينيه في الواقعة.	**Can Temür** Devadar'ın bu olayda gözlerinin biri yaralanmıştır.

Tablo 169. Can Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Can* sözcüğünün incelenmesi için *Berke Can*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Can Temür el-Muḥammedī- جنتمر المحمدي, Can Temür aṭ-Ṭorun Ṭay et-Türkmānī- جنتر الطرنطاي التركماني, Can Temür Devadar- جنتمر دوادار, Can Temür el-Aşḳardī- جنتمر الأشقردي

Canı Bek جنبك / جاني بك

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	24	6	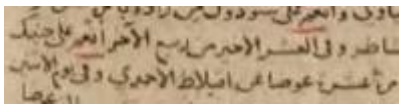 وفي العشر الأخير من ربيع الآخر أنعم على **جنبك** أمرة عشرة عوضًا عن أقبلاط المحمدي.	Rebiülahir ayının son on gününe doğru **Canı Bek**, Aḳ polat el-Muḥammedī'nin yerine geçerek on beyi olarak terfi edilmiştir.
23	44	21	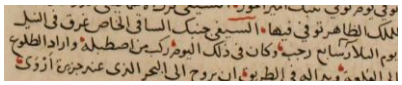 السيفي **جنبك** الساقي الخاص غرق في النيل يوم الثلاثاء السابع من رجب.	Es-Seyfī **Canı Bek** es-Sāḳī el-Ḫāṣ, Salı günü Recep ayının yedisinde Nil Nehri'ne düşerek ölmüştür.
23	121	16	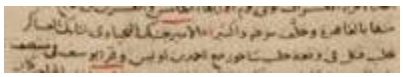 الأمير **جنبك** اليحياوي أتابك العساكر بحلب قتل في وقعة حلب.	Halep'te asker ata begi olan **Canı Bek** el-Yahyavī, Halep'in olayları sırasında ölmüştür.

Tablo 170. Canı Bek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Can* sözcüğünün incelenmesi için *Berke Can*'a bk.)

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Canı Bek el-Yahyavī- جنبك اليحياوي, es-Seyfī Canı Bek es-Sāḳī el-Ḫāṣ- السيفي جنبك الساقي الخاص- Canı Bek bin Öz Beg Ḫan- جاني بك بن ازبك خان

Sümer, جانبك adını *(Canı Bek)* şeklinde okumuştur. Şu şekilde açıklamıştır: *Canı Pek* (ruhu kuvvetli). Bu kıpçak ülkesindeki Moğol hükümdarlarından *Canı Bek Han*'ın adından gelmektedir (1999: 382).

Çarbaş (Çahār+ Baş)[30] جَرْباش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	131	13	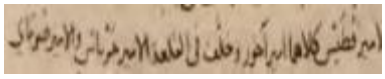 وخلف في القلعة الأمير **جرباش**.	Emîr Çārbaş'ı kalede bırAḳ mıştır.
23	146	17	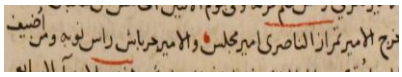 الأمير **جرباش** رأس نوبة.	Emîr Çārbaş Re's-ü nevbe olarak terfi edilmiştir.

Tablo 171. Çarbaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çār/ çahār (Fr.) > çar: dört.

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[30] Bu adın okunuşu ile ilgili (Çeribaş- Çarbaş) tereddüt vardı. Ancak Cim'in üstündeki fethe ve re'nin üstündeki sükûn bu tereddütü ortadan kaldırmıştır.

Çārbaş- جرباش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Çār şenbeh** (Fr.): Çarşamba (جار شنباه: الأربعاء) (18a/4).

Çaġrı[31] Beg جغري بك

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	514	6	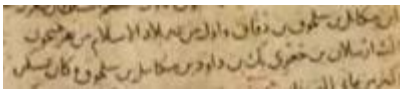 أول من عبر بلاد الإسلام من نهر جيحون الب ارسلان بن **جغري بك** بن داود بن ميكائيل بن سلجوق.	Ceyhun Nehri'nin yoluyla İslâm topraklarına geçen ilk kişi Alp Arslan bin Çaġrı Beg bin Davud bin Mikail bin Selçuk idi.
14	169	19	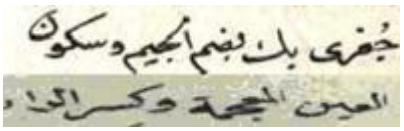 **جُغري بك** بضم الجيم وسكون الغين المعجمة وكسر الراء.	**Çoġrı Beg**, Cim'in ötresi, gayın'ın sükûkü ve re'nin esresi ile teleffuz edilmektedir.
14	707	9	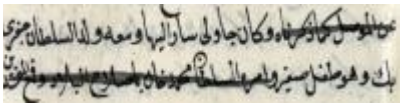 كان جاولي سار إليها (الموصل) ومعه ولد السلطان **جغري بك** وهو طفل صغير.	Çavlı, Sultan **Çaġrı Beg**'in küçük oğlu ile beraber Musul'a doğru gitmiştir.

Tablo 172 Çaġrı Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Çağrı (çağrı)**: 1) Birinin bir yere gelmesini isteme, davet. 2) Çağrı cihazı (TDK, 2005: 382).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[31] Eserde yazarın bu adla ilgili belirttiklerine göre bu ad *Çoġrı* şeklinde okunacaktır. Ancak tarihî kayıtlarda bu kişin adının hep *Çaġrı* olarak geçtiği tespit edilmiştir. Bu nedenle eserde *Çaġrı beg*'den söz edilirken yazılan "…cim'in ötresi" ifadesinin yanlış olduğu düşünülmektedir.

Alp Arslan bin Çaġrı Beg bin Davud bin Mikail bin Selçuk- الب ارسلان بن جغري بك بن داود بن ميكائيل بن سلجوق, Çaġrı et-Türkī- جغر؟ التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çagrı**: Doğan kuşu; çaķır kuşu (Atalay, 2006: IV, 130).

Çagrı, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çağrı: Doğan kuşu (Yurtsever, 1997: 39).

Çağrı: Kaşgarlı Çağrı'yı, es-Saķr sözcüğü ile ifade etmekte; bu kuşun Farsça adı da Çarg'dır. Osmanlı devrinde çakır denilen kuş aynı kuş olmalıdır. Bu adların hepsi arasında bir benzerlik olduğu görülmektedir (Sümer, 1999: 121).

Osmancuķ[32] (Osman+ cuk) عثمان جُق

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	55	3	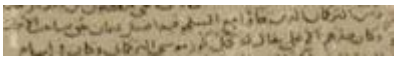 ومن التركمان الذين جاؤا مع السلجوقية أصل **عثمان جُق** صاحب الاجات.	Selçuklular ile beraber gelen Türkmenlerden Ucat hükümdârı **Osmancuķ** idi.
1	55	7	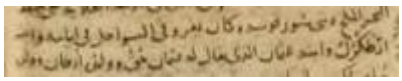 وكان يغزو في السواحل في أيامه ارطكرل وابنه عثمان الذي يقال له **عثمان جُق**.	Onun günlerinde Ertugrıl ve **Osmancuķ** adıyla bilinen oğlu Osman kıyılara yayılmakta idiler
23	168	1	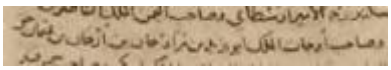 صاحب أُجات الملك أبو يزيد بن مراد خان بن ارخان بن **عثمان جُق**.	Ucat hükümdârı el-Melik'ü ebü el-Yezid bin Murad Ḫan bin Er Ḫan bin **Osmancuķ**.

Tablo 173. Osmancuķ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

[32] Osman (Arapça özel ad)+ Türkçe küçültme eki.

Sözlük anlamı: **Osmancık**: Çorum iline bağlı ilçelerden biri (TDk, Türkçe Güncel Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melik'ü ebü el-Yezid bin Murad Ḫan bin ErḪan bin Osmancuḳ- الملك أبو يزيد بن مراد خان بن ارخان بن عثمان جُق, Osmancuḳ bin Ertuġrıl- عثمان جُق بن ارطغرل

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. ʿOsmān: Özel ad (Ölmez, 1996: 433). Abuşka L. "Lik **Osman** kirgec ol milletge şem': O ulusa ışık olan zat, **Osman** girdiginde" (Özel ad) (Atalay, 1970: 294).

Çökürmiş جكرمش

Bu ad, eserde 56 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	489	1	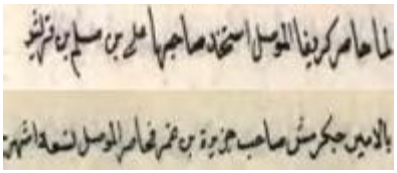 لما حاصر كربغا الموصل استنجد صاحبها علي بن مسلم بن قريش بالأمير **جكرمش** صاحب جزيرة بن عمر.	Kür Boġa Musul'u kuşatınca Musul'un hâkimi Ali bin Muslim bin Ḳurayış, Cezīre-i ibn Ömer hâkimi **Çökürmiş**'ten yardım istemiştir.
14	512	16	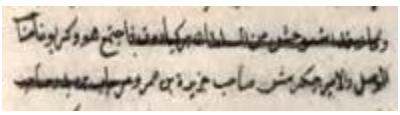 اجتمع هو (بركياروق) وكربغا صاحب الموصل والأمير **جكرمش** صاحب جزيرة بن عمر.	Berk Yaruk, Musul hâkimi Kür Boġa, Cezīre-i ibn Ömer hâkimi Emîr **Çökürmiş** ile bir araya gelmişlerdir.
14	512	18	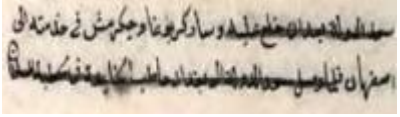 سار كربغا و**جكرمش** في خدمته إلى أصفهان.	Kür Boġa ve **Çökürmiş**, onun hizmetinin uğruna İsfahan'a gitmişlerdir.

Tablo 174. Çökürmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Çökür- fiili TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çökürmiş- جكرمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çökür-**: Çökermek, ıhtırmak (Atalay, 2006: IV, 158). KB. **Çökür-:** Çökertmek (Arat, 1979: III, 133).

Çiçek جيجاك، ججك

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	417	13	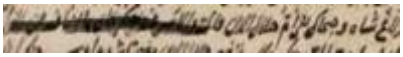 **جيجاك** هي أم جلال الدين.	**Çiçek**, Celāleddin'in annesidir.
17	417	15	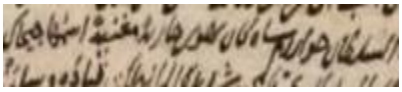 السلطان خوارزم شاه كان يهوى جارية مغنية اسمها **جيجاك.**	Sultan Harezmşah, **Çiçek** diye şarkıcı bir cariyeye âşık idi.
22	337	9	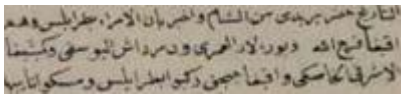 جاء بريدي من الشام وأخبر بأن الأمراء بطرابلس هم... اقبغا **جيجق**...	Şam'dan bir haberci gelip Tarablus'tAḳ i emîrlerin adlarını söylemiştir:... Aḳ Boġa **Çiçek**...

Tablo 175. Çiçek

Metindeki anlamı: Kadın adı (10 kere), erkek adı (2 kere).

Sözlük anlamı: Çiçek: 1) Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü. 2) Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi. 3) Davranışları hafif, toplum kurallarına uymayan kimse. 4) Süblimleşme veya çiçeksime yoluyla elde edilen toz. 5) İrinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan ateşli, ağır ve bulaşıcı bir hastalık (TDK, 2005: 431).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çiçek Ḫatun- جيجاك خاتون, *Aḳ Boġa Çiçek-* اقبغا جيجق , *Ḳulu Boġa Çiçek-* قلو بغا جيجق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Çeçek**: Çiçek (Ölmez, 1991: 91). KB. **Çiçek**: Çiçek (Arat, 1979: III, 131). TTA. **Çeçek** چچك: Cicek, cecek, zizac (Blume) (Houtsma, 1894: 71). GT. **Çiçek:** Çiçek (Karamanlıoğlu, 1978: 239). Abuşka L. **Çiçek**: Çiçek (Atalay, 1970: 18). BL. **Çiçek**: Çiçek (Turan, 2001: 135).

Çiçek, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Cengişi جنكشي

Bu ad, bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	46	4	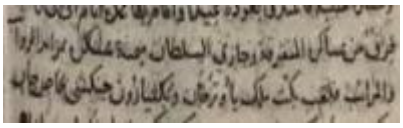 وجازى السلطان ميمنة عساكره بمزايد الرواتب والمراتب فلقب بكت ملك بأوترخان وبكتيارون **جنكشي** بخاص بك.	Sultan, hem maaşları hem de rütbelerini yükselterek sağ tarafındaki askerlerini ödüllendirmiştir. Bekt-Melik Utar Ḫan lakabı, Bektiyarun? Cengişi Ḫas Beg lakabını almıştır.

Tablo 176. Cengişi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bektiyarun? Cengişi (H. 624 yılında adı geçmektedir)- بكتيارون جنكشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Cengisi/Cengişi: Ebügen'in oğlu, Yesüntemür'ün kardeşi, Boran'dan sonra han oldu (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 103).

Çaġa Ṭay جغطاي

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir. Bunların 1'si Çaġa Ṭay Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	545	16	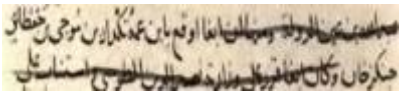 ابغا أوقع بابن عمه تكدار بن موجي بن **جغطاي** بن جنكزخان.	Abġa, amcasının oğlu Teküder bin Muçi bin **Çaġa Ṭay** bin Çingiz Ḫan'ı yenmiştir.
18	553	22	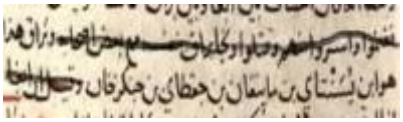 براق هذا هو ابن يسنتاي بن ماتنقان بن **جغطاي** بن جنكزخان.	Buraḳ , Yesün Tay bin Matukan bin **Çaġa Ṭay** bin Çingiz Ḫan'ın oğludur.
18	574	19	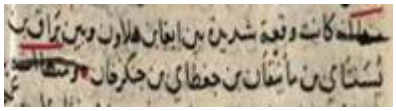 كانت وقعة شديدة بين ابغا بن هلاون وبين براق بن يسنتاي بن ماتنقان بن **جغطاي** بن جنكزخان.	Abġa bin Halavun ile Baraḳ bin Yesün Tay bin Matukan bin **Çaġa Ṭay** bin Çingiz Ḫan arasında büyük bir savaş çıkmıştır.

Tablo 177. Çaġa Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çağa: Çocuk, bebek (TDK, 2005: 380).

(*Tay* sözcüğünü incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tükedar bin Muçi bin Çaġa Ṭay bin Çingiz Ḫan- تكدار بن موجي بن جغطاي بن جنكزخان , *Yesün Tay bin Matukan bin Çaġa Ṭay bin Çingiz Ḫan-* يسنتاي بن ماتقان بن جغطاي بن جنكزخان *Baruḳ bin Yesün Tay bin Matukan bin Çaġa Ṭay bin Çingiz Ḫan-* براق بن يسنتاي بن ماتقان بن جغطاي بن جنكزخان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Çağa**: Tüyü henüz bitmemiş kuş yavrusu, herhangi yeni doğmuş mahluk (Caferoğlu, 1931: 35). ŞT. **Çağatay** (Ḫān): Cengiz Han'ın oğlunun adı ve onun kurmuş olduğu bu devlete verilen ad (Ölmez, 1996: 359).

Çagatay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çağatay : Çağatay hâkimiyetinin birinci kağanı (Yurtsever, 1997: 39).

Çoban جوبان

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir. Bunların 1'i Çoban Ḫoca şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	10	4	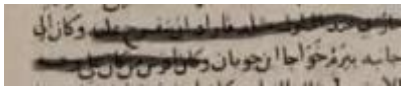 وكان إلى جانبه بيرم خواجا بن **جوبان**.	Yanında Bayram Hoca bin **Çoban** var idi.
21	10	9	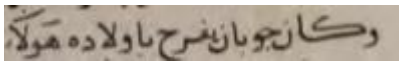 وكان **جوبان** يفرح بأولاده هؤلاء.	**Çoban**, bu çocukları için sevinmekte idi.
21	11	5	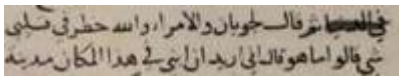 ثم قال **لجوبان** والأمراء والله خطر في قلبي شئ. قالوا ماهو قال أني أريد أن ابني في هذا المكان مدينة.	**Çoban**'a ve emîrlere demiş ki Aḳ lıma bir şey geldi. Demişler ki nedir? Demiş ki bu yerde bir şehir kurmak istiyorum.

Tablo 178. Çoban

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çoban (Fr.): Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse (TDK, 2005: 443).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bayram Hoca bin Çoban- بيرم خواجا بن جوبان, *Çoban el-ʿOsmānī-* جوبان العثماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Çobān,** çūbān (Fr.): Çoban (Karamanlıoğlu, 1978: 239). BL. **Çoban**: Çoban (< Fr.: şūbān) (Turan, 2001: 125).

Çoban, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çengeli (Çenge+ li) جنكلي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	12	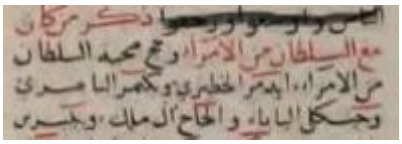 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **جنكلي** البابا.	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları... **Çengeli** İl-Baba.

Tablo 179. Çengeli

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çenge: Avuç, el, çene (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çengeli il Baba (H. 712 yılında adı geçen bir emîr)- *جنكلي البابا*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Çene**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 28). ŞT. **Çenge**: Çene (Ölmez, 1996: 360).

Çaḳmaḳ جقمق

Bu ad, eserde 115 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	63	24	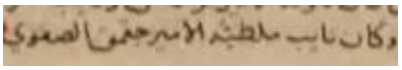 وكان نايب ملطية الأمير **جقمق** الصفوي.	Malatya naibi, **Çaḳmaḳ** aṣ-Ṣafavī idi.
23	96	12	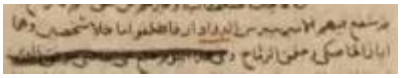 فأطلقوا ما خلا شخصين وهما أياز الخاصكي و**جقمق** الرماح.	Ayaz el-Ḫaṣekī ve **Çaḳmaḳ** er-Rammāḥ olmak üzere iki kişi dışında herkes serbest bırakılmıştır.
23	108	16	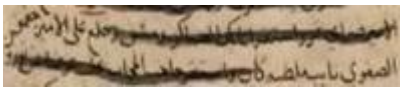 خلع على الأمير **جقمق** الصفوي نايب ملطية.	Malatya naibi **Çaḳmaḳ** aṣ-Ṣafavī terfi edilmiştir.

Tablo 180. Çaḳmaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Çakmak** I: 1) Taşa vurulup kıvılcım çıkarılan çelik parçası. 2) Çelik, taş, cam, plastik vb. maddeden yapılmış gaz veya benzinle dolu tutuşturma aleti. 3) Tabanca veya tüfeklerde bulunan tetik düzeni**. Çakmak** II: Kuruduğunda kalın kabuk bağlayan kabarcıklarla beliren ve genellikle yüzde çıkan bir deri hastalığı. **Çakmak** III**:** 1) Vurarak sokup yerleştirmek. 2) Çivi ile tutturmak . 3) Kazık çakıp hayvan bağlamak . 4) Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak veya çarpmak . 5) Parıldamak , ışık vermek. 6) Saplamak . 7) Sezinlemek, anlamak , farkına varmak . 8) İçki içmek. 9) Anlamak , bilmek. 10) Vurmak . 11) Sınavda başarısız olmak . 12) Kabul etmeyeceği bir şeyi kurnazlıkla kabul etmesini sağlamak (TDK, 2005: 384).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çaḳmak aṣ-Ṣafavī- جقمق الصفوي, Çaḳmak er-Rammāḥ- جقمق الرماح, Çaḳmak ad-Devadar- جقمق الدوادار, Çaḳmak ad-Devadar es-sānī- جقمق الدوادار الثاني, Çaḳmak el-erġenişevī- مغلباي الجقمقي Moğolbay el-Çaḳmakī es-Sāḳī el-Ḫāṣ- جقمق العلاي , Çaḳmak el-Ala'ī- الارغشاوي تغري ورمش الجقمقي, Taġrıvermiş el-Çaḳmakī- الساقي الخاص, Nasireddin Muḥammed bin ez-Zāhir Çaḳmak- ناصر الدين محمد بن الظاهر جقمق, ez-Zāhir ebü Sa'īd Çaḳmak- الظاهر أبو سعيد جقمق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çaḳ**- I: Çakmak; eriştirmek, karıştırmak . **Çaḳ**- II: Aşağı inmek (Atalay, 2006: IV, 131). Kİ. **Çaqtı**: İşaret etti (Caferoğlu, 1931: 27). TTA. **Çaḳ**- چق: Ateş etmek (Feuer anschlagen) (Houtsma, 1894: 70). GT. **Çaḳ**-: İhbar etmek, ifşâ etmek (Karamanlıoğlu, 1978: 237). BL. **Çaḳmak**: Çakmak (Turan, 2001: 124).

Çakmak , Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çakmak : Kişi adı (Yurtsever, 1997: 39).

Çaḳal جَقَل

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	350	19	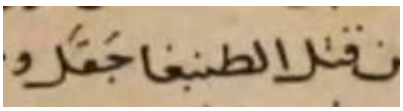 (في المعركة) ممن قتل الطنبغا **جَقَل.**	Alṭun Boġa **Çaḳal** Savaşta öldürülenlerden biridir.

Tablo 181. Çaḳal

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çakal (Fr.): 1) Etoburlardan, sürü hâlinde yaşayan, kurttan küçük bir yaban hayvanı (Canis aureus). 2) Kurnaz, yalancı, düzenci, aşağılık kimse. 3) Titiz, huysuz, görgüsüz (TDK, 2005: 382).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Boġa Çaḳal (H. 815 yılında adı geçmektedir)- *الطنبغا جَقَل*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BL. **Çaḳal**: Çakal (Turan, 2005: 124).

Çördik جرديك

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	411	13	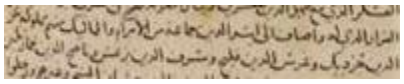 أضاف إلى أسد الدين جماعة من الأمراء والمماليك منهم عز الدين **جُرديك**...	Esededdin'e emîr ve memlūklerden bir grup vermiştir. Onların arlarında İzzeddin **Çördik**... var idi.
16	414	9	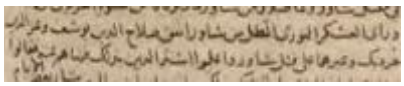 أتفق صلاح الدين يوسف وعز الدين **جُرديك** وغيرهما على قتل شاور.	Salaheddin Yusuf ve İzzeddin **Çördik** ve diğerleri Şavar'ın öldürmesi üzerinde anlaşmışlardır.
16	415	11	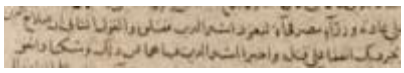 صلاح الدين و**جُرديك** اتفقا على قتله.	Salaheddin ve **Çördik** onun öldürmesi üzerinde anlaşmışlardır.

Tablo 182. Çördik

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Çördik** > **çördük** I: 1) Yabanî armut, ahlat. 2) Muşmula**. Çördük** II: 1) Ekinler arasında yetişen, kökü yenilebilen bir çeşit kokulu ot. 2) Yabanî kereviz**. Çördük** III: Ağaç dallarının kuruyarak dökülen parçaları (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İzzeddin Çördik- عز الدين جرديك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Çördik/çördük sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Çeşnigir (Çeşni+ gir) جاشنكير

Bu ad, eserde 45 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	405	7	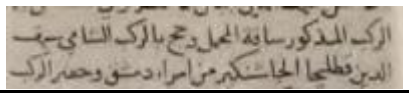	Seyfeddin Kutlıca el-**Çeşnigir**, Şam'dan gelen kafile ile hacca

			حج بالركب الشامي سيف الدين قطليجا **الجاشنكير**.	gitmiştir.
18	610	1	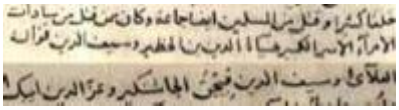 كان ممن قتل من سادات الأمراء... سيف الدين قفجق **الجاشنكير**.	Büyük emîrlerden öldürülenler:... Seyfeddin Ḳıfçaḳ el-**Çeşnigir.**
23	463	15	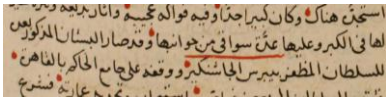 وقد صار البستان المذكور بعده للسلطان المظفر بيبرس **الجاشنكير**.	Bu bahçe, ondan sonra Sultan el-Muzaffer Bay Bars **el-Çeşnigir**.

Tablo 183. Çeşnigir

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çeşni (Fr.): 1) Yiyeceğin ve içeceğin tadı, tadımlık. 2) Hoşa giden bir özellik (TDK, 2005: 417).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Kutlıca el-Çeşnigir- سيف الدين قطليجا الجاشنكير, Seyfeddin Ḳıfçaḳ el-Çeşnigir- سيف الدين قفجق الجاشنكير, el-Muzaffer Bay Bars el-Çeşnigir- المظفر بيبرس الجاشنكير, Balaban el-Çeşnigirī- بلبان الجاشنكير

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Çeşnigir sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Çaġan جاغان

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	136	14	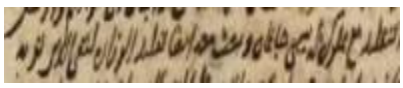 أرسل التقليد مع مملوك يسمى **جاغان**.	Devlet nişanını **Çaġan** diye bir memlûk ile göndermiştir.

19	136	19	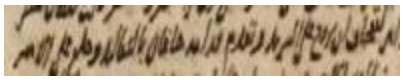 وتقدم قدامه **جاغان**.	Önüne **Çağan** geçmiştir.
19	179	28	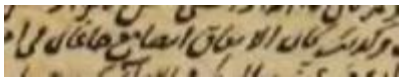 وكذلك كان الاتفاق أيضًا مع **جاغان**.	Böylece **Çağan** ile de anlaşmıştır.

Tablo 184. Çağan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: *Çağan* sözcüğü TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çağan- جاغان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Çağan**[33]: Doğan kuşu (Caferoğlu, 1931: 25).

Çagan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çagan (جاغان): Bu, Moğolca ak demek olsa gerektir (Sümer, 1999: 382).

Çomaḳ جمق

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	264	16	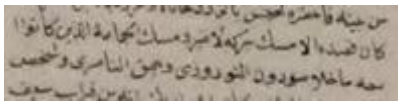 ومسك الجماعة الذين كانوا معه ما خلا سودون النوروزي و**جمق** الناصري.	Sudun en-Nevruzī ve **Çomaḳ** en-Nasirī dışında Berke'yi destekleyen herkes yakalamıştır.

[33] Doğanın diğer telaffuzu (Caferoğlu, 1931).

22	342	19	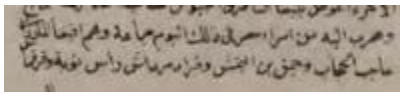 وهرب إليه من أمراء مصر في ذلك اليوم جماعة وهم...**جمق** بن ايتمش...	... ve **Çomaḳ** bin Ayıtmış olmak üzere Mısır emîrlerinden bir grup yanına kaçmıştır.
22	356	15	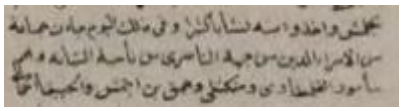 وفي ذلك اليوم جاءت جماعة من الأمراء الذين من جهة الناصري من ناحية التبانة؟ وهم... **جمق** بن ايتمش...	O günde, …**Çomaḳ** bin Ayıtmış... olmak üzere en-Nasirī taraftarlarından bir grup gelmiştir.

Tablo 185. Çomaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çomak: Değnek (TDK, 2005: 448).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çomak en-Nasirī- جمق الناصري, Çomak bin Ayıtmış- جمق بن ايتمش, Çomak el-Ḫaṣkī- جمق الخاصكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çomak** I: Asâ, çomak . **Çomak** II: Uygurlarca ve bütün Müslüman olmayan halk tarafından Müslümanlara verilen ad, Müslüman (Atalay, 2006: IV, 157). Kİ. **Çomaq:** Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 30). ŞH. **Çomak** : Sopa, değnek (burada erkeklik uzvu) (Timurtaş, 1971: 73).

Çomak: Kıpçak- Kuman adlarındandır. Müslüman (Yurtsever, 1997: 41).

Çekem جكم

Bu ad, eserde 233 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	54	1	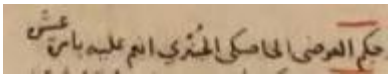	**Çekem** el-ʿAvadī el-Ḫāṣekī ec-Cündī, terfi edilerek on beyi

			جكم العوضي الخاصكي الجندي أنعم عليه بأمرة عشرة.	olmuştur.
23	75	18	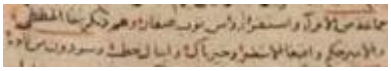 جماعة من الأمراء استقروا رؤس نوب صغار وهم... الأمير **جكم**...	... ve Emîr **Çekem**... olmak üzere emîrlerden bir grup küçük Re'sü nevbe olarak terfi edilmiştir.
23	95	8	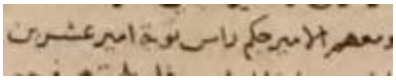 ومعهم الأمير **جكم** رأس نوبة أمير عشرين.	Yirmi beyi Re'sü nevbe Emîr **Çekem** onlarla beraber idi.

Tablo 186. Çekem

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çekem: Yeşil yapraklı, dikensi, ateşe atıldığında çatırdayarak yanan bir bitki (TDK, 2005: 406).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çekem ed-Devadar- جكم الدوادار, Alṭun Boġa el-Çekemī- الطنبغا الجكمي, Taġrı Berdi el-Çekemī- تغري بردي الجكمي, AbrAḳ el-Çekemī el-Ḫāṣkī- ابرك الجكمي الخاصكي, İnal el-Çekemī- اينال الجكمي, Çekem el-Çekemī- جكم الجكمي, Ṭuḫ el-Çekemī- طوخ الجكمي, Bay Ġut el-Çekemī- بيغوت الجكمي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Çekem sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Çekem: Bu adın anlamı ve telaffuzu hakkında kesin bir şey söylemek güçtür (Sümer, 1999: 444).

Çolaḳ جُلَق

Bu ad, eserde 42 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	199	22	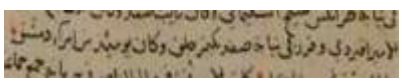	Bek Temür **Çolaḳ**, Safed naipliğine atanmıştır.

			وقرر في نيابة صفد بكتمر **جلق**.	
23	217	1	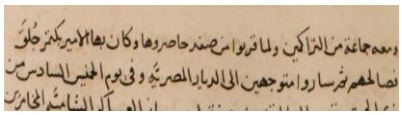 ... وومعه جماعة من التراكمين ولما قربوا من صفد حاصروها وكان بها الأمير بكتمر **جُلَق** فصالحهم ثم ساروا متوجهين إلى الديار المصرية.	Türkmenlerden bir grup onunla beraber idi. Safed'e varınca şehri kuşatmışlar. Orada Emîr Bek Temür **Çolaḳ** var idi. Emîr, aralarını düzeltmiş, bundan sonra Mısır'a doğru gitmişlerdir.
23	224	22	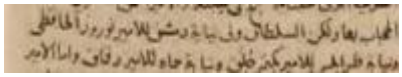 السلطان ولى... نيابة طرابلس للأمير بكتمر **جُلق**.	Sultan, Emîr Bek Temür **Çolaḳ** Tarablus naipliğine tayin etmiştir.

Tablo 187. Çolaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çolak : Eli veya kolu sakat olan (kimse) (TDK, 2005: 448).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Temür Çolaḳ- بكتمر جُلَق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

DLT. Çolak : Çolak (Atalay, 2006: IV, 157).

Canım (Can+ (ı)m) جانم

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	264	16	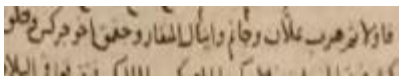 ثم هرب علاَّن و**جانم**.	Bundan sonra ʿallān ve **Canım** kaçmışlar.
23	293	10	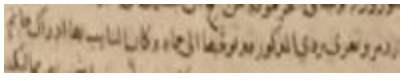 ازدمر وتغري بردي المذكور قد توجها إلى حماه وكان النايب بها آنذاك **جانم**.	Özdemür ve Taġrı Berdi'nin Hama'ya gittiklerinde şehrin naibi **Canım** idi.
23	310	20	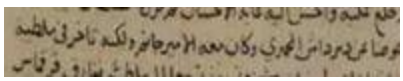 وكان معه الأمير **جانم** ولكنه تأخر في ملطية.	Emîr **Canım** onunla beraber idi, ancak Malataya'da gecikmişrir.

Tablo 188. Canım

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Can* sözcüğünün incelenmesi için *Berke Can*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Canım- جانم

Canım: Çok kullanılmış adlardan biridir (Yurtsever, 1997: 444).

Çolpan جلبان

Bu ad, eserde 88 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	457	3	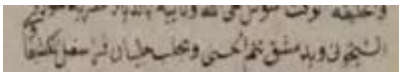 (النايب) بحلب **جلبان** قرا سقل الكمشبغاوي.	Halep'in naibi **Çolpan** Ḳara Saḳal el-Kümiş Boġavī idi.
22	464	11	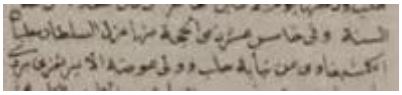 وفي خامس عشر ذي الحجة منها عزل السلطان **جلبان** الكمشبغاوي عن نيابة حلب.	Bu yılda Zilhicce ayının 15'inde Sultan, **Çolpan** el-Kümiş Boġavī'yi Halep naipliğinden azletmiştir.
22	467	18	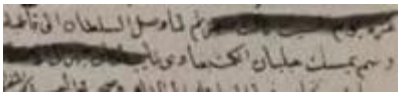 ثم لما وصل السلطان إلى قاطبة رسم بمسك **جلبان** الكمشبغاوي.	Sultan, Ḳateba'ya varınca **Çolpan** el-Kümiş Boġavī'nin tutuklanması için emir vermiştir.

Tablo 189. Çolpan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çolpan: Çoban yıldızı (TDK, 2005: 448).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çolpan Ḳara Saḳal el-Kümiş Boġavī-جلبان قرا سقل الكمشبغاوي, Taġrı Berdi el-Çolpanī el-Rammāḥ-تغري بردي الجلباني الرماح, Ürkmes el-Çolpanī- ارکماس الجلباني, Çolpan el-Arġun Şāvī-جلبان الارغشاوي, Çolpan el-ʿÖmerī- جلبان العمري, Çolpan el-Mü'yiddī- جلبان المؤيدي, Çolpan el-Arġun Şavī- جلبان الارغون شاوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihi eserler:

Kİ. **Çolpan**: Zühre yıldızı, çoban yıldızı (Caferoğlu, 1931: 31). BM. **Çolpan**: Zühre yıldızı (جلبان: كوكب الصبح) (8b/10). Abuşka L. **Çolpan**: Tan yıldızı (Atalay, 1970: 247).

Çolpan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Çolpan: Çolpan Türkler'in Zühre'ye verdikleri addır. Buna Türkiye'de çoban yıldızı derler ki buradaki Çoban, Çolpan'ın kısalmış şelki olsa gerektir. Çolpan, Memlûkler arasında çok kullanılmış olan adlardan biridir (Sümer, 1999: 444).

Devlet Yâr دولت يار

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	364	13	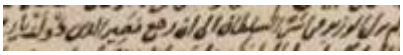 ولم يزل الوزير في أسر السلطان إلى أن رجع نصير الدين **دولت يار**.	Vezir, Naşīreddin **Devlet Yâr** gelinceye kadar Sultan'ın esaretinde kalmıştır.

Tablo 189. Devlet Yâr

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yâr: 1) Sevgili. 2) Dost. 3) Yardımcı (TDK, 2005: 2131).

(*Devlet* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Yâr** (Fr.): Dost, sevgli, yâr (Karamanlıoğlu, 1978, 392). ŞT. **Yārān** (Fr.): Dostlar (Ölmez, 1996: 476). Abuşka L. **Yar:** Yar (Atalay, 1970: 267).

Devlet Ḫoca دولت خجا

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	650	16	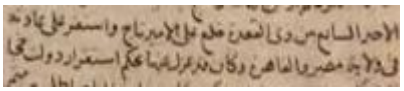 في يوم الأحد السابع من ذي القعدة خلع على الأمير تاج و استقر على عادته في ولاية مصر والقاهرة وكان قد عزل عنها بحكم استقرار **دولت خجا**.	Pazar günü Zilkade ayının 7'sinde Emîr Tāc terfi edilip yerine **Devlet Ḫoca**'nın geçmesinden dolayı daha önce valiliğinden azledildiği Mısır ve Kahire'nin valisi olmuştur.
23	654	3	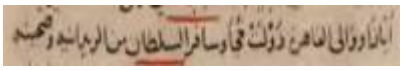 (استقر) والي القاهرة **دولت خجا**.	**Devlet Ḫoca** Kahire'nin valisi olarak tayin edilmiştir.
23	665	6	 في يوم الأربعاء التاسع عشر من محرم خلع على **دولت خجا** كاشف القليوبية واستقر في ولاية مصر والقاهرة عوضًا عن الأمير تاج.	Çarşamba günü Muharrem ayının 19'unda Kāşif el-Ḳalyūbiyye **Devlet Ḫoca** terfi edilip Emîr Tāc yerine Mısır ve Kahire'nin valisi olmuştur.

Tablo 190. Devlet Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ḫoca > hoca (Fr.): 1) Müslümanlıkta din görevlisi. 2) Öğretmen. 3) Aḳ ıl öğreten, öğüt veren kimse. 4) Medresede öğrenim gören sarıklı, cübbeli din adamı (TDK, 2005: 896).

(*Devlet* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Devlet Ḫoca- دولت خجا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Ḫôca** (Fr. ḫvace): 1) Efendi, sahip, büyük. 2) Vezir (Karamanlıoğlu, 1978: 268).

Devlet Bay دولت باي

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	679	13	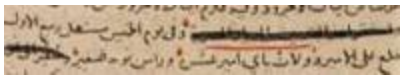 وفي يوم الخميس مستهل ربيع الأول خلع على **دولت باي** أمير ورأس نوبة صغير.	Perşembe günü Rebiülevvel ayının başına doğru on beyi ve küçük re'sü nevbe olan **Devlet Bay** terfi edilmiştir.
23	700	18	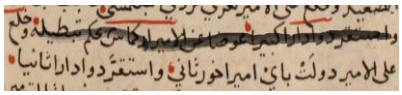 خلع على الأمير **دولت باي** أمير أخور ثاني واستقر دوادارًا ثانيًا.	İkinci emîr-i aḫur olan **Devlet Bay** terfi edilerek Devadār sānī olmuştur.
23	700	21	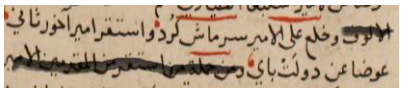 خلع على الأمير سرماش واستقر أمير أخور ثاني عوضًا عن **دولت باي**	Emîr Sermaş terfi edilip **Devlet Bay** yerine emîr-i aḫur sānī olarak tayin edilmiştir.

Tablo 191. Devlet Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Devlet* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Berdi*'ye bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Devlet Bay ikinci devadar - دولت باي الدوادار الثاني

Daġ Ḫan داغ خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	109	4	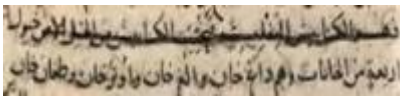 خيول أربعة من الخانات وهم **داغ خان** والغ خان وأوتر خان وطغان خان.	**Dağ Ḫan** , Uluġ Ḫan, Utar Ḫan ve Ṭoġan Ḫan olmak üzere dört hanın atları.

Tablo 192. Dağ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Dağ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ṭuh*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Dağ Ḫan - داغ خان

Uluġ Ḫan الغ خان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	109	4	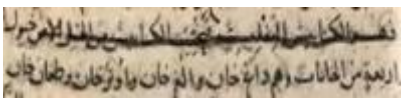 خيول أربعة من الخانات وهم داغ خان و**الغ خان** وأوتر خان وطغان خان.	Dağ Ḫan , **Uluġ Ḫan,** Utar Ḫan ve Ṭoġan Ḫan olmak üzere dört hanın atları.
18	102	14	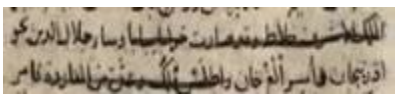 وسار جلال الدين نحو اذربيجان وأسر **ألغ خان.**	Celāleddin Azerbaycan'a doğru gitmiş, **Uluġ Ḫan** ise esir düşmüştür.
18	114	1	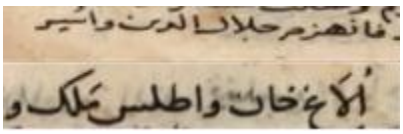 فانهزم جلال الدين وأسر **الاغ خان**.	Celāleddin yenilmiş, **Uluġ**[34] **(?) Ḫan** ise esir düşmüştür.

[34] Yazar adı bu cümlede *Ulağ الاغ* şeklinde yazmıştır.

Tablo 193. Uluġ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Uluğ > ulu: 1) Erdemleri bAḳ ımından çok büyük, yüce. 2) Çok yüksek, çok büyük olan (şey) (TDK, 2005: 2032,2033).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Uluġ Ḫan- الغ خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Uluġ**: Büyük, ulu, yüce (Ölmez, 1991: 119). DLT. **Uluġ**, ulug: Ulu, büyük, yüce, büyüklük, ululuk (Atalay, 2006: VI, 691). KB. **Uluġ**: Ulu, büyük (Arat, 1979: 493). Kİ. **Ulu**: Büyük, ulu (Caferoğlu, 1931: 111). TTA. **Ulu الو**: Büyük (gross) (Houtsma, 1894: 54). ŞT. **Uluġ:** Ulu, büyük (Ölmez, 1996: 467). Abuşka L. **Ulug:** Büyük (Atalay, 1970: 333). BL. **Ulu**: 1) Büyük, iri. 2) Yüce, soylu, şerefli. 3) Bilgin ve faziletli yaşlı kişi. 4) Önemli şahsiyet, ileri gelen. 5) Lider, başkan. 6) Zengin, varlıklı (Turan, 2001: 169).

Uluğ, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 27).

Demürdaş/Temürdaş (Demür+ daş) دمرداش/ تمرداش

Bu ad, eserde 226 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	140	14	 صاحب الروم **دمرداش** ابن جوبان.	Rümların hâkimi **Demürdaş** ibn Çoban idi.
21	175	14	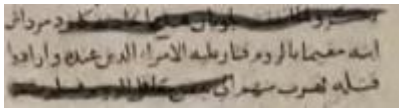 كان **دمرداش** ابنه مقيمًا بالروم فثار عليه الأمرار الذين عنده وأرادوا قتله فهرب منهم.	Onun oğlu **Demürdaş**, Rüm'da kaldığı sırada emîrleri ayaklanıp onu öldürmek isteyince onlardan kaçmıştır.

21	175	8	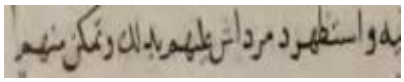 واستظهر **دمرداش** عليهم بذلك وتمكن منهم.	**Demürdaş**, onlara galip gelmiştir.

Tablo 194. Demürdaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Demürdaş ibn Çoban- دمرداش ابن جوبان, Demürdaş ed-Dımaşkī- دمرداش الدمشقي, Hasan bin Demürdaş- حسن بن دمرداش, Temürbay ed-Demürdaşī- تمرباي الدمرداشي, Demürdaş el-Yūsufī el-Eşrefī- دمرداش اليوسفي الأشرفي, Demürdaş et-Tümen- دمرداش التمان, Demürdaş el-Muḥammedī el-Ḫāṣkī- دمرداش المحمدي الخاصكي, Demürdaş el-Aḥmedī- دمرداش الأحمدي, Demürdaş el-Ḳaştemürī- دمرداش القشتمري, Demürdaş el-Aṭraş- دمرداش الأطرش, Demürdaş el-Olcay (el-Olcavī)- دمرداش الاجاي (الاجاوي) , Sultan el-Melikü'ṣ-Ṣalıḥ Şemseddin Ṣalıḥ ibn el-Melikü'l-Manṣūr Necmüddin Ġāzī ibn el-Melikü'l-Muzaffer Ḳara Arslan bin el-Melikü's-Se'īd Ġazī bin Artuḳ bin Arslan ibn Ilġazī bin Elbi? bin Temürdaş bin İlġazī bin Artuḳ- السلطان الملك الصالح شمس الدين صالح ابن الملك المنصور نجم الدين غازي ابن الملك المظغر قرا ارسلان بن الملك السعيد غازي بن ارتق بن ارسلان ابن الغازي بن البي بن تمرداش بن الغازي بن ارتق

Demirdaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Ḳara Demürdaş قرا دمرداش

Bu ad, eserde 24 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	340	17	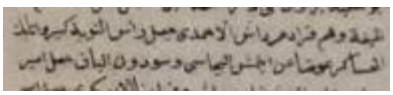 **قرا دمرداش** الأحمدي جعل رأس نوبة كبير وأتابك العساكر عوضًا عن ايتمش البجاسي.	**Ḳara Demürdaş** el-Aḥmedī, Ayıtmış el-Becesī'nin yerine Büyük Re's-ü Nevbe ve Asker Ata Beg'i olarak tayin edilmiştir.

22	340	19	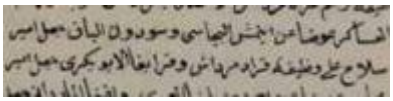 سودون الباق جعل أمير سلاح على وظيفة **قرا دمرداش.**	Sudun el-Baḳ, **Ḳara Demürdaş**'ın yerine Emîr-i Silāḥ olarak tayin edilmiştir.
22	342	19	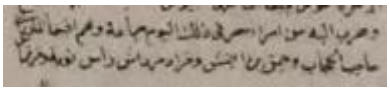 وهرب إليه (يلبغا الناصري) من أمراء مصر في ذلك اليوم جماعة وهم أقبغا المارداني حاجب الحجاب وجمق بن ايتمش و**قرا دمرداش** رأس نوبة.	Mısır emîrlerinden bir grup ona (Yol Boġa en-Nāṣırī) kaçmıştır. Bunlar şunlardır: Hācibü'l-Hüccāb Aḳ Boġa el-Mārdānī, Çomaḳ bin Ayıtmış ve **Ḳara Demürdaş** re's-ü nevbe.

Tablo 195. Ḳara Demürdaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Demürdaş* adının incelenmesi için *Demürdaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Demürdaş el-Aḥmedī- قرا دمرداش الأحمدي

Toġan طغان/ طوغان[35]

Bu ad, eserde 153 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	226	9	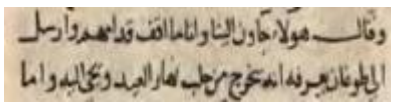 أرسل إلى **طوغان** يعرفه أنه سيخرج من حلب نهار العيد.	Bayram sabahında Halep'ten çıkacağını bilgilendirmek için **Ṭoġan**'a bir yazı göndermiştir.
20	226	19	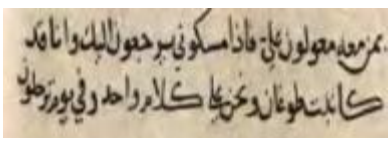 أنا قد كاتبت **طوغان** ونحن على كلام واحد.	**Ṭoġan** ile yazıştık ve ikimiz aynı fikirdeyiz.

[35] Bu adın eserde "*Doġan- دوغان*" biçimi bir kere geçmiştir.

20	245	5	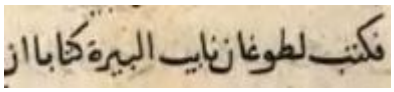 فكتب **لطوغان** نايب البيرة كتابًا.	el-Bire'nin naibi **Ṭoġan**'a bir yazı yazmıştır.

Tablo 196. Ṭoġan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḥmed bin Ṭoġan- أحمد بن طغان, Ṭoġan Noyan- طغان نوين, Mengü Temür ibn Ṭoġan- منكو تمر بن طغان, Ṣaray Tüden? Mengü bin Ṭoġan bin BatuḪan bin DuşiḪan bin Çingiz Ḫan- صراي تدان منكو بن طغان بن باطو خان بن دوشي خان بن جنكز خان, Seyfettin Ṭoġan el-Manṣūrī- سيف الدين طوغان المنصوري, Tüden? Mengü bin Ṭoġan bin BatuḪan bin DuşiḪan bin Çingiz Ḫan- تدان منكو بن طغان بن باطو خان بن دوشي خان بن جنكز خان, Ṭoḳtay bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin BatuḪan bin Çingiz Ḫan- طقطاي بن منكو تمر بن طغان بن باطو خان بن جنكز خان, Ṭoġan es-Sāḳī- طوغان الساقي, ÖzbekḪan bin Ṭuġrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin BatuḪan bin Çingiz Ḫan- اوزبك خان بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان بن باطو خان بن جنكز خان, Ṭoġan el-ʿÖmerī eş-Şāṭır- طوغان العمري الشاطر, Şemsettin Muḥammed bin Ḫalil bin Muḥammed Ṭoġan ed-Dımaşkī el-Ḥarīrī- شمس الدين محمد بن خليل بن محمد طغان الدمشقي الحريري, Ṭoġan el-Ḥusnī- طوغان الحسني, Şehabeddin Aḥmed bin Abdullah bin el-Ḥasan bin Ṭoġan bin Abdullah el-Evḥadī el-ʿizzī el-Edīb- شهاب الدين أحمد بن عبدالله بن الحسن بن طغان بن عبدالله الأوحدي العزي الأديب, Ṭoġan bin Ġazī- طوغان الغازي, Ṭoġan el-ʿOsmānī- طوغان العثماني, Ṭoġan ez-Zerdekāş- طوغان الزردكاش, Ḫaşrem bin Doġan- خشرم بن دوغان

Toğan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Doğan: Kıpçak- Kuman adlarındandır (Yurtsever, 1997: 42).

Ṭoġan Ḫan طغان خان

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	655	1	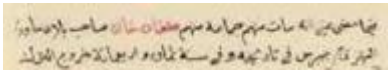 مات منهم جماعة منهم **طغان خان** صاحب بلاد ما وراء النهر.	Onlardan bir grup ölmüştür. Ölenlerin arasında Maveraünnehir hâkimi **Ṭoġan Ḫan** var idi.
15	658	3	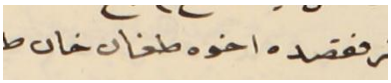 فقصده أخوه **طغان خان**.	Kardeşi **Ṭoġan Ḫan**, onun yanına gitmiştir.
15	658	11	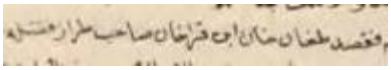 فقصد **طغان خان** ابن قرا خان صاحب طراز فقتله.	**Ṭoġan Ḫan** ibn Ḳara Ḫan, Taraz hâkiminin yanına gidip onu öldürmüştür.

Tablo 197. Ṭoġan Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoġan Ḫan bin Ḳara Ḫan- *طغان خان بن قرا خان*

Ṭoġan Tekin طغان تكين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	658	18	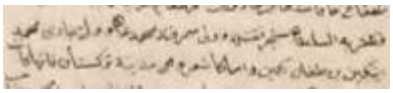 وولى بخارى محمد ايتكين بن **طغان تكين.**	Muḥammed Ay Tekin bin **Ṭoġan Tekin**, Buhara'nın naibi olarak tayin edilmişti.

Tablo 198. Ṭoġan Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Muḥammed Ay Tekin bin Ṭoġan Tekin- محمد ايتكين بن طغان تكين

Doğantegin: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 42).

Ṭuġrılca (Ṭuġrıl+ Ca)[36] طغرلجا

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	24	10	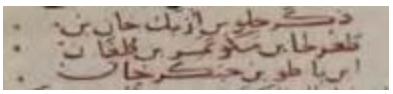 ذكر جلوس أزبك خان بن **طغرلجا** بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكز خان.	Öz Beg Ḫan bin **Ṭuġrılca** bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Çingiz Ḫan'ın tahta çıkmasının faslı.
22	65	10	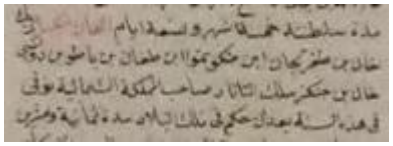 القان الكبير أزبك خان بن **طغرلجا** ابن منكو تمر ابن طغان بن باطو بن دوشي خان بن جنكز ملك التاتار صاحب المملكة الشمالية توفي في هذه السنة.	Büyük Kağan Öz Beg Ḫan bin **Ṭuġrılca** ibn Mengü Temür ibn Ṭoġan bin Batu bin Duşi Ḫan ibn Tatarlar'ın Kağanı Çingiz bu yılda ölmüştür.
22	190	15	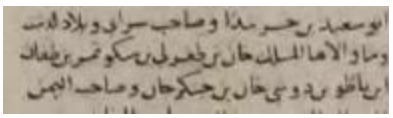 صاحب سراي وبلاد الدشت وما والاها الملك خان بن **طغرلي** بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن دوشي بن جنكز خان.	Saray, Deşt ve diğerlerinin hâkimi el-Melik Ḫan bin **Ṭuġrılca** bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin Batu bin Duşi bin Çingiz Ḫan bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 198. Ṭuġrılca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ṭuġrıl > Tuğrul: Çakırdoğan (TDK, 2005: 2006).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Öz Beg Ḫan bin Ṭuġrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin Batu Ḫan bin Çingiz Ḫan- اوزبك خان بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان بن باطو خان بن جنكز خان

[36] Bu kişinin adı طغرلجان، طغرلي biçimleri de geçmektedir. Bu biçimlerin –aynı kişinin adına ait olduğu için- yanlış olduğu düşünülmektedir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Tuğrul**: Bir kuştur, turnalara bırakıldığı zaman hepsini teperler (Caferoğlu, 2005: 107).

Tuğrulca: Altınordu kağanlarında Özbek'in babası (Yurtsever, 2005: 75).

Tuğrılca kişi adının, tuğrula benzeyen anlamında olduğu düşünülmektedir.

Depe Köz دبا كوز

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	164	3	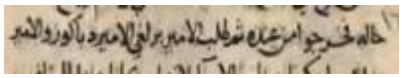 ثم طلب الأمير برلغي الأمير **دباكوز**	Emîr Burlġı, Emîr **Depe Köz**'ü çağırmıştır.
20	164	10	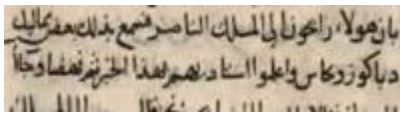 فسمع بذلك بعض مماليك **دباكوز** وبجاس وأعلموا استاذيهم بهذا الخبر.	**Depe Köz** ve Becās'in bazı memlūkleri bu haberi öğrenip emîrlerine ulaştırmışlardır.
20	165	14	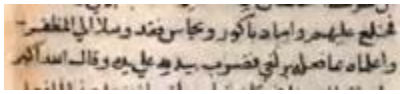 وأما **دباكوز** وبجاس فقد وصلا إلى المظفر وأعلماه بما فعله برلغي.	**Depe Köz** ve Becās ise Muzzafer'e gidip Burlġı'nın yaptıklarını anlatmışlardır.

Tablo 199. Depe Köz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Depe Köz > Tepegöz: 1) Derslerde, konferanslarda asetat üzerine yazılan yazıyı veya grafiği kuvvetli bir ışık kaynağı aracılığıyla perdeye yansıtan optik araç. 2) Dar alınlı, gözleri saçlarının bittiği yere çok yakın görünen (kimse). 3) Dikkatsizce, sağa sola çarparak yürüyen (kimse). 4) Medine kurdunun ara konakçısı, tepegözlerin örnek türü olan küçük kabuklu (Cyclops strenuus) (TDK, 2005: 1954).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Depe Köz- دباكوز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

(Bir hayvanın adı olan *Depe Köz* sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde ratslanmamıştır).

OA. **Köz**: Göz (Ergin, 2009: 103). AY. **Köz**: Göz (Ölmez, 1991: 101). DLT. **Köz**: Göz. **Tüpü**: Tepe, insanın başının üst tarafı (Atalay, 2006: VI, 369,673). KB. **Köz**: Göz (Arat, 1979: 287). Kİ: **Depe**: Tepe. **Köz:** 1) Çeşme. 2) Göz. 3) Ateş (Caferoğlu, 1931: 33,53). BM. **Töpe**: Tepe (تُبا: التلة) (9b/6). **Közi**: Gözü (كُزي: عينه) (21a/6). TTA. **Tebe**: 1) (erinis). 2) Alın (strin). 3) Tepe (Hügel). **Köz**: Göz (chox) (Houtsma, 1894: 66-99). GT. **Köz** I: Göz. Köz II: Köz, kor (Karamanlıoğlu, 1978: 311). ŞT. **Köz**: Göz (Ölmez, 1996: 411). Abuşka L. **Depe:** Tepe. **Köz**: Göz (Atalay, 1970: 389). BL. **Depe**: 1) Tepe. 2) Başının üst kısmı. **Göz** I: Göz. Göz II: Kaynak, göz, çeşme, menba (Turan, 2001: 127,137).

Depe Göz: Oğuzeli'ne felâket getirmiş ve destanımıza göre, bu ili günde iki adam, beş yüz koyun vermek zorunda bırAḳ mış olağanüstü yaratık. Depe Göz aslında, Oğuzlar'ın bilhassa Boz-Ok kolunu ağır yenilgilere uğratmış bir kıpçak beyinin lakabıdır (Sümer, 1997: 173).

Doldurum [37] دُلدُرم

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	32	17	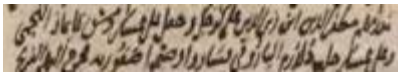 جعل... على عسكر حلب **دُلدُرم** الياروقي.	**Doldurum** el-Yaruḳī'i Halep'te asker başı olarak tayin etmiştir.
17	32	20	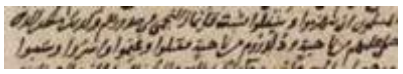 مظفر الدين حمل عليهم من ناحيةٍ **ودلدرم** من ناحية فقتلوا وغنموا وأسروا وسبوا.	Bir yandan Muzaffereddin, diğer yandan **Doldurum** onlara saldırmış, onları öldürmüş, ganimet almış, esir ve cariye almışlardır.
17	33	4	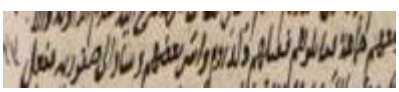	**Doldurum**, bazıları öldürmüş ve bazıları esir olarak almıştır.

[37] Bu adın دكدرم biçimi de geçmektedir.

فقتلهم **دلدرم** وأسر بعضهم.

Tablo 200. Doldurum

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Dol-dur-u-m). Doldur-:** 1) Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek. 2) Araç deposunu akaryakıtla tamamen dolu duruma getirmek. 3) Ateşli silahların içine mermi sürmek. 4) Bildirge, çizelge, fiş vb. basılı kâğıtların boş yerlerini tamamlamak. 5) Yaşını, yılını bitirmek. 6) Ses, koku yayılıp kaplamak. 7) Belirli bir süreyi kaplamak, almak. 8) Canlılık kazandırmak. 9) Birini, başkası için kötü düşünecek bir duruma getirmek (TDK, 2005: 556).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Doldurum el-Yaruḳī- دُلدُرم الياروقي, Bedreddin Doldurum bin Bahā'eddin Yaruḳ- بدرالدين دُلدُرم بن بهاء الدين ياروق, Fetheddin bin Doldurum- فتح الدين بن دُلدُرم, Bahā'eddin Yaruḳ- بهاء الدين ياروق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Toltur-**: Doldurmak (Atalay, 2006: VI, 637). Kİ. **Tolturdu**: Doldurdu (Caferoğlu, 1931: 105). BM. **Ṭolturdı, doldurdı**: Doldurdu (طُلدُردي، دُلدُردي: ملاء) (81a/3). GT. **Toldur-**: Doldurmak (Karamanlıoğlu, 1978: 377). ŞT. **Tol-**: Dolmak (Ölmez, 2005: 460). DK. **Toldur-**: Kaplamak , yayılmak (Özçelik, 2005: 318).

Doladı دُلَدي

Bu ad, eserde 25 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	428	11	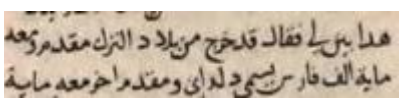 قد خرج من بلاد الترك مقدم ومعه ماية ألف فارس يسمى **(دلداي[38])**.	Türklerin devletinden **Doladı** diye bir asker başı yüz bin atlı asker ile beraber çıkmıştır.

[38] Yanlış yazımı.

20	444	4	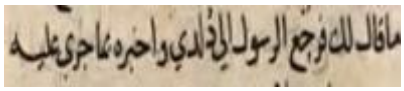 رجع الرسول إلى **دُلدي** وأخبره بما يجرى عليه.	Elçi, **Doladı**'ya dönüp olanları anlatmıştır.
20	447	3	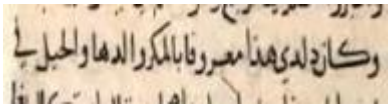 وكان **دلدي** هذا معروفًا بالمكر والدها والحيل.	**Doladı**, kurnazlık, dâhilik ve hilebazlığı ile bilinir idi.

Tablo 201. Doladı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Dola-: 1) İplik, şerit, tel vb. nesneleri bir şeyin üzerine döndürerek sarmak. 2) Sarmak, kavuşturmak (TDK, 2005: 554).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Doladı- دُلدي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Toladı:** Doladı (Caferoğlu, 1931: 104). ŞT. **Tola-:** Döndürmek, çevirmek (Ölmez, 1996: 460).

Develi (Deve+ li) دولي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	35	5	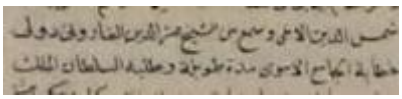 سمع من الشيخ عز الدين القاروني **دولي** خطابة الجامع الأموي مدة طويلة.	eş-Şeyḫ İzzeddin el-Ḳārūnī **Develi**'den Emevī Camii'nin hutbeleri uzun süre dinlemiştir.

Tablo 202. Develi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Develi**: Kayseri iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Deve: Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımak ta kullanılan hayvan (Camelus) (TDK, 2005: 513).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

eş-Şeyḫ İzzeddin el-Ḳārūnī Develi- الشيخ عز الدين القارونـي دولـي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Deve**: Deve (Atalay, 2006: VI, 165). Kİ. **Deve**: Deve (Caferoğlu, 1931: 34). BM. **Deve**: Deve (الجمل: دوا) (13a/2).

Demirī (Demir+ ī) دميري

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	320	2	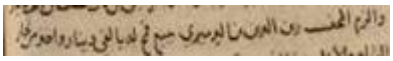 وألزم المحتسب زين الدين بن **الدميري** ببيع قمح له بألفي دينار.	Muhtesib Zeyneddin **ed-Demirī**'yi kendisine iki bin Dinarlık buğday satmaya mecbur etmiştir.
23	330	10	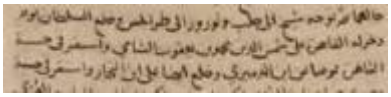 وخلع السلطان يوم دخوله القاهرة على شمس الدين محمد بن يعقوب الشامي واستقر فيي حسبة القاهرة عوضًا عن ابن **الدميري**.	Sultan, Kahire'ye geldiği gün Şemseddin Muḥammed bin Yaʿḳūb eş-Şāmī' terfi ederek Kahire muhtesibliğine ibn **ed-Demirī**'nin yerine tayin etmiştir.
23	343	3	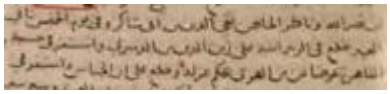 وفي يوم الخميس ثاني العيد خلع في الريدانية على زين الدين بن **الدميري** واستقر في حسبة القاهرة عوضًا عن بن الهوى بحكم عزله.	Perşembe günü bayramın ikinci gününde Ridāniye'de Zeyneddin bin **ed-Demirī**'yi terfi ederek Kahire muhtesibliğine azl edilen bin el-Hava'nın yerine tayin etmiştir.

Tablo. 203. Demirī

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Demirî:** (Türkçe demir + Arapça -ī) 1) Gri. 2) Bu renkte olan (TDK, 2005: 494).

(*Demir* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Safiyyeddin ed-Demirī- صفي الدين الدميري, Şemseddin Muḥammed bin Aḥmed bin Abdulmelik ed-Demirī- شمس الدين محمد بن أحمد بن عبدالملك الدميري, Nureddin Ali bin Yūsuf bin Abdullah ed-Demirī- نور الدين علي بن يوسف بن عبدالله الدميري, Kemāleddin Muḥammed bin Musa bin İssa ed-Demirī el-Mışrī- كمال الدين محمد بن موسى بن عيسى الدميري المصري, Zeyneddin bin ed-Demirī- زين الدين بن الدميري

Demür Ḫan دمر خان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	54	4	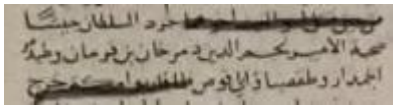 جرد السلطان جيشًا صحبة الأمير نجم الدين **دمر خان** بن قرمان وطيدمر الجمدار وطقصبا والي قوص.	Sultan, Emîr Necmeddin **Demür Ḫan** bin Ḳaraman, Ṭay Demür ec-Cemdar ve Ḳūş'un valisi Ṭoḳṣaba ile birlikte bir ordu göndermiştir.
22	288	5	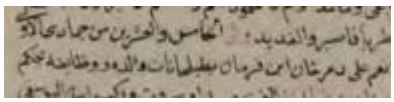 وفي الخامس والعشرين من جمادي الأولى أنعم على **دمر خان** بن قرمان بطبلخانات والده.	Cemaziyyelevvel ayının 25'inde **Demür Ḫan** bin Ḳarman'a babasının Tablhaneleri verilmiştir.

Tablo 204. Demür Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Ḳara Temür/Demür قرا تمر/دمر

Bu ad, eserde iki kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	396	9	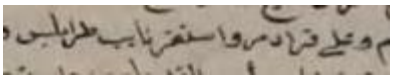 (أُخلع) على **قرا دمر** واستقر نايب طرابلس.	**Ḳara Demür** terfi edilerek Tarablus'un naibi olarak tayin edilmiştir.
22	146	14	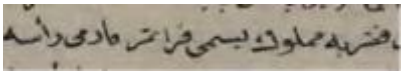 فضربه مملوك يسمى **قرا تمر** فأرمى رأسه.	**Ḳara Temür** diye bir kölemen başını keserek onu öldürmüştür.

Tablo 205. Ḳara Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(Temür/*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Demür (H. 792 yılında adı geçen bir emîr)- *قرا دمر* *Ḳara Temür* (H. 768 yılında adı geçen bir kölemen)- *قرا تمر*

Ṭoḳuz Demür طقز دمر

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	15	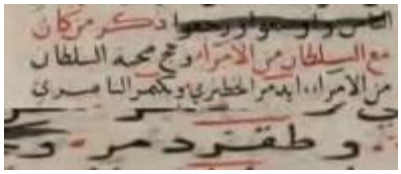 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... و**طقز دمر**...	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları... **Ṭoḳuz Demür**...
21	198	11	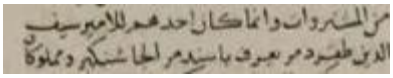 كان أحدهم (المماليك) للأمير سيف الدين **طقز دمر** يعرف باسندمر الجاشنكير.	Esen Demür el-Çeşnigir adında kölemenlerden biri Emîr Seyfeddin **Ṭoḳuz Demür**'e ait idi.

21	199	3	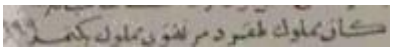 كان مملوك **طقز دمر** يهوى مملوك بكتمر.	**Ṭoḳuz** kölemeni, Temür'ün aşîk idi.	**Demür**'ün Bek kölemenine

Tablo 206. Ṭoḳuz Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ṭoḳuz > dokuz: 1) Sekizden sonra gelen sayının adı. 2) Bu sayıyı gösteren 9 ve IX rakamlarının adı. 3) Sekizden bir artık (TDK, 2005: 553).

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭoḳuzdemür- سيف الدين طقز دمر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Toḳuz:** Dokuz (Ergin, 2009: 115). AY. **Toḳuz**: Dokuz (Ölmez, 1991: 115). KB. **Toḳuz**: Dokuz (Arat, 1979: 458). DLT. **Toḳuz**: Sayıda dokuz (Atalay, 2006: VI, 636). TTA. **Ṭoḳuz** طقز: Dokuz (neun) (Houtsma, 1894: 85). BM. **Ṭoḳuz**: Dokuz (طُقُز: تسعة) (17a/9). GT. **Toḳuz**: Dokuz (Karamanlıoğlu, 1978: 377). ŞT. **Toḳḳuz**: Dokuz (Ölmez, 1996: 460). BL. **Toḳuz**: Dokuz (Turan, 2001: 168). DK. **Ṭoḳuz** (?) (seksen) (Özçelik, 2005: 318). Abuşka L. **Tokuz**: Dokuz (Atalay, 1970: 24).

Tokuz Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Er Ṭugrıl ارطكرل

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	515	7	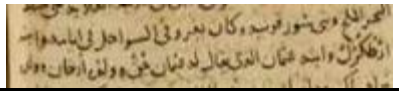	Onun günlerinde Er **Ṭugrıl** ve Osmancuḳ adıyla bilinen oğlu

	وكان يغزو في السواحل في أيامه **ارطكرل** وابنه عثمان الذي يقال له عثمان جُق.	Osman kıyılara yayılmak ta idiler

Tablo 207. Er Ṭugrıl

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*' bk.)

(*Ṭugrıl* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭuġrılca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erṭugrıl- ارطكرل

Ertuğrul, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 16).

Ertuğrul: 1) Toksurmuş'un torunu. 2) Otman'ın babası (Yurtsever, 1997: 45).

Enuş Tekin انوشتكين

Bu ad, eserde 44 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	2	16	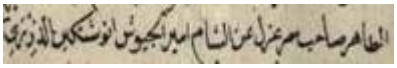 الظاهر صاحب مصر عزل عن الشام أمير الجيوش **انوشتكين** الدزبري.	Mısır hâkimi ez-Zāhir, Şam'da Emîr-i Ceyūş (ordu beyi) **Enuş Tekin** ed-Dizbarī'yi görevinden azl etmiştir.
14	6	15	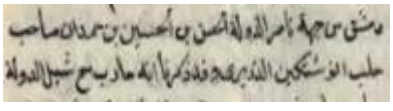 صاحب حلب **انوشتكين** الدزبري.	Halep hâkimi **Enuş Tekin** ed-Dizbarī idi.
14	16	10	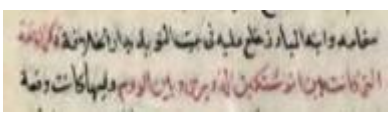 ذكر الواقعة التي كانت بين **انوشتكين** الدزبري وبين الروم.	**Enuş Tekin** ed-Dizbarī ile Rumlar arasındAḳ i olayın faslı.

Tablo 208. Enuş Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Enuş/ Enoş: Yabancı ad.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Enuş Tekin ed-Dizbarī- انوشتكين الدزبري, Enuş Tekin el-Belḫī- انوشتكين البلخي, Atsız bin Muḥammed bin Enuş Tekin- اتسز بن محمد بن انوشتكين, Harezmşah Arslan bin Atsız bin Muḥammed bin Enuş Tekin- خوارزم شاه ارسلان بن اتسز بن محمد بن انوشتكين, Celāleddin Mengburnı? bin es-Sultan ʿalā'eddin Harezmşah Muḥammed binʿalā'eddin Tekiş bin Arslan bin Aṭsız bin Muḥammed ibn Enuş Tekin- جلال الدين منكبري بن السلطان علاء الدين خوارزم شاه محمد بن علاء الدين تكش بن أرسلان بن أطسز بن محمد ابن أنوش تكين

Enüştekin ve Enuştekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Çavlı جاولي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	707	9	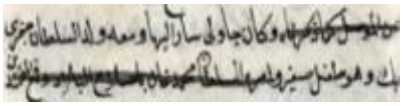 كان **جاولي** سار إليها (الموصل) ومعه ولد السلطان جغري بك وهو طفل صغير.	**Çavlı**, Sultan Çağrı beg'in küçük oğlu ile beraber Musul'a doğru gitmiştir.

Tablo 209. Çavlı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Çavlı: Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu (TDK, 2005: 403).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çavlı- جاولي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çaflı جفلي**: Şâhin (Atalay, 2006: I, 431).TTA. **Çavlı چاولي:** (Nudelspritze. Vg. Vullers) (Houtsma, 1894: 70).

Çavlı, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Sümer, bu kelimenin başlıca eski sözlüklerde göremediği, sadece DLT'te rastladığını belirtmektedir. *Çavlı چولي:* Kaşgarlı bu kuşun adını da eş-Şâhin kelimesi ile karşlamıştır. Çavlı'nın kişi adı olarak XI., XII., ve XIII. Yüzyıllarda Selçuklu emîrleri arasında yaygın bir ad olarak kullanılmıştır (1999: 121).

Er Taş ارتاش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	151	2	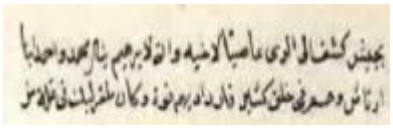 وأتى لإبراهيم ينال محمد وأحمد ابنا **ارتاش**.	İbrahim İnal'a **Er Taş**'ın oğulları Aḥmed ve Muḥammed'i getirmiştir.

Tablo 210. Er Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Er Taş- ارتاش

Ertaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 16).

Ertaş: Ertaşyabgu'dan (Yurtsever, 1997: 45).

Eksük [39]اكسك

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	440	17	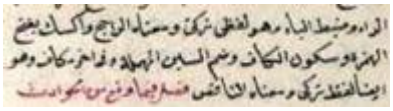 **اكسك** بفتح الهمزة وسكون الكاف وضم السين المهملة وفي أخره كاف وهو ايضًا لفظ تركي معناه الناقص.	en-Nāḳıs (eksik) anlamına gelen **eksük**, hemze'nin fethesi kef'in sükûnü, sin'in ötresi ve sonunda kef harfi ile okunan Türkçe bir sözcüktür.
14	440	13	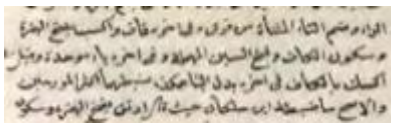 **اكسب** بفتح الهمزة وسكون الكاف وفتح السين المهملة وفي أخره باء موحدة وقيل **اكسك** بالكاف في أخره بدل الباء، هكذا ضبطهما أكثر المؤرخين والأصح ما ضبطه ابن خلكان.	**Ekseb**, hemze'nin fethesi, kef'in sükûnü, sin'in fethesi ve sonunda be harfi ile okunmak ta ve be'nin yerine kef geçerek **Eksek** şeklinde okunmak tadır. Çoğu tarihçi bu şekilde okmuştur. Ancak en doğru okuma ibn Ḫallikān'a aittir (Eksük şeklinde okumuştur).
14	440	1	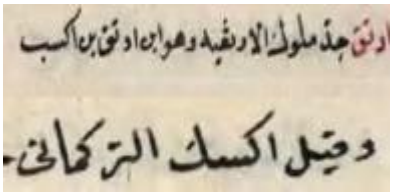 ارتق جد ملوك الارتقية وهو ابن ارتق بن اكسب وقيل **اكسك** التركماني.	el-Artuḳiyye hükümdarlarının atası olan Artuḳ, tam künyesi: ibn Artuḳ bin Ekseb veya **Eksük** et-Türkmenī.

Tablo 211. Eksük

Metindeki anlamı: Erkek adı. 3 kere leksik birimi olarak geçmiştir.

Sözlük anlamı: Eksik: 1) Bir bölümü olmayan, noksan, natamam. 2) Mükemmel olmayan, kusurlu, muallel, sakat. 3) Az. 4) İhtiyaç duyulan şey (TDK, 2005: 613).

[39] Bu adın اكسب biçimi de eserde geçmektedir. Yazarın bu biçimin "Eksük- اكسك" kelimesinin yanlış biçimi olduğunu belirtmektedir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Artuḳ bin Eksük et-Türkmenī- ارتق بن اكسك التركماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Eksük**: Eksik (Atalay, 2006: VI.: 175). KB. **Eksük**: Eksik (Arat, 1979: 144). Kİ. **Eksük**: Eksik, noksan (Caferoğlu, 1931: 10). TTA. **Eksük** اكسوك: Eksik (Mangel) (Houtsma, 1894: 52). Abuşka L. **Öksük**: Eksik (Atalay, 1970: 107). BL. **Eksük**: Eksik (Turan, 2001: 131).

Eksik, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 15).

Er Ġuş ارغش

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	64	10	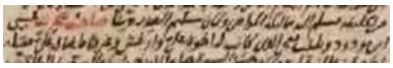 صاحب تكريت عيسى ابن مودود ويلقب بفخر الدين. كانت له أخوه علي و**ارغش** وغيرهما.	Tikrīt kalesinin komutanı İssa ibn Mevdūd, Faḫreddin lakabı ile bilinmekte ve Ali, **Er Ġuş** ve diğer kardeşleri var idi.
17	76	4	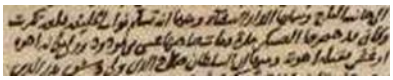 قلعة تكريت كان قد حاصرها العسكر مدة ومات صاحبها عيسى بن مودود وولى مكانه أخوه **ارغش** فقتله اخوته.	Tikīt kalesi, bir süre askerler tarafından kuşatılmıştır. Kalenin komutanı İssa bin Mevdūd ölünce yerine geçen kardeşi **Er Ġuş**, kardeşleri tarafından öldürülmüştür.
17	80	5	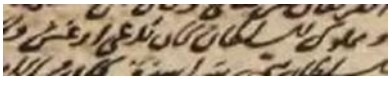 ومملوك للسلطان كان يدعى **ارغش**.	Sultanın **Er Ġuş** diye bir kölemeni var idi.

Tablo 212. Er Ġuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Er* sözüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Ġuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳḳuş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Er Ġuş en-Nizāmī- ارغش النظامي, Er Ġuş el-Müsterşidī- ارغش المسترشدي

Erkuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936, 16).

Engin انكين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	499	12	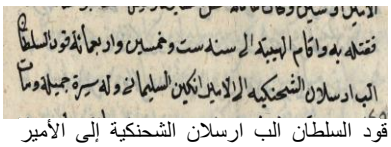 قود السلطان الب ارسلان الشحنكية إلى الأمير **انكين** السليماني.	Sultan Alparslan, Emîr **Engin** es-Süleymānī'yi Şahne'lerin başı olarak tayin etmiştir.

Tablo 213. Engin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Engin I: 1) Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, çok geniş, vâsi. 2) Açık deniz. Engin II: 1) Değer ve fiyatı düşük olan. 2) Yüksekte olmayan, alçak (yer), ingin, münhat (TDK, 2005: 638).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Engin es-Süleymānī- انكين السليماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Engin: kişi adı (Yurtsever, 1997: 44).

Erkmen (Erk+ men) ارکمان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	475	19	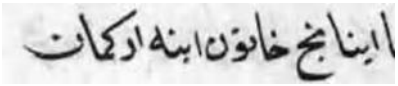 اینانج خاتون ابنة **ارکمان**.	**Erkmen**'in kızı İnanç Hatun.
16	14	11	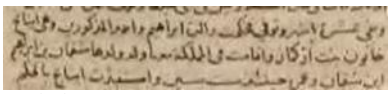 **هي** اینانج خاتون بنت **ارکمان** واقامت في المملكة معها ولدها سقمان بن ابراهيم ابن سقمان.	O, **Erkmen**'in kızı İnanç Hatun. Henüz 6 yaşındaki oğlu Sökmen bin İbrahim ibn Sökmen ile yönetime geçmiştir.

Tablo 214. Erkmen

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Erk**: 1) Bir işi yapabilme gücü, kudret, iktidar. 2) Sözü geçerlik, istediğini yaptırabilme gücü, nüfuz. 3) Bir bireyin, bir toplumun, başka birey, küme veya toplumları egemenliği, baskısı ve denetimi altına alma, hürriyetlerine karışma ve onları belli biçimlerde davranmaya zorlama yetkisi veya yeteneği (TDK, 2005: 654).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erkmen- ارکمان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihi eserler:

OA. **Erklig** (erk+ lig): Kuvvetli (Ergin, 2006: 93). AY. **Erk**: Güç, kuvvet, kudret, erk (Ölmez, 1991: 93). KB. **Erk**: Kudret, güç (Arat, 1979: 155). DLT. **Erk**: Saltanat, sözü ve buyruğu geçerlik, kudret, iktidar, gücü yeter (Atalay, 2006: VI.: 190). Kİ. **Erk**: İhtiyar, seçme (Caferoğlu, 1931: 12) Abuşka L. **Erk**: Şehir içindeki yüksek yerler, Padişah'a mahsus olan kale gibi saray (Atalay, 1970: 10).

Ṭur Bay طرباي

Bu ad, eserde 33 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	407	3	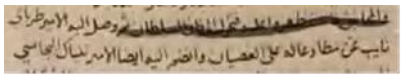 ثم وصل إليه الأمير **طرباي** نايب غزة مطاوعة له على العصيان وانضم إليه أيضًا الأمير تنباك البجاسي.	Emîr **Ṭur Bay**, onun yaptığı isyan eylemine katılmak üzere yanına gitmiştir. Emîr Teni Bek el-Bicāsī de katılmıştır.
23	407	8	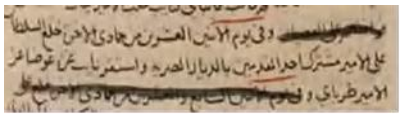 وفي يوم الأثنين العشرين من جمادي الأخرة خلع السلطان على الأمير مشترك أحد المقدمين بالديار المصرية واستقر نايب غزة عوضًا عن الأمير **طرباي.**	Pazartesi günü Cemaziyelahir ayının 22'nde Sultan, Mısır'daki emîrlerden biri olan Emîr Müşterek'i Emîr **Ṭur Bay**'ın yerine Gazze naibi olarak tayin etmiştir.
23	411	9	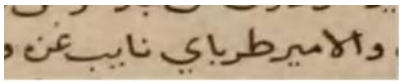 (هرب) الأمير طرباي نايب غزة.	Gazze naibi Emîr **Ṭur Bay** kaçmıştır.

Tablo 215. Ṭur Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tur: Delikanlı, genç (TDK, Derleme Sözlüğü).

Turbay: Genç kimse (Erkek kişi adı) (TDK, Kişi Adları Sözlüğü).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭur Bay (H. 818 yılında adı geçen bir emîr)- *طرباي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Abuşka L. **Tur, tor**: İpekten işlenen şebeke (ağ), balık ağı (Atalay, 1970: 200).

Turbay: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 76).

Abuşka L. Eserinde geçen, ağ anlamına gelen tur kelimesinin eserimizdeki Tur Bay adı ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Er Boġa اربغا

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	495	10	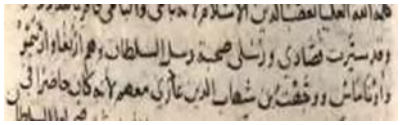 وقد سيرت قصادي ورسلي صحبة رسل السلطان وهم **اربغا** وارتيمور واوناماس.	Elçilerimi Sultan'ın elçileri ile gönderdim. Bunlar şunlardır: **Er Boġa** , Er Timür ve Övünemez?
22	274	17	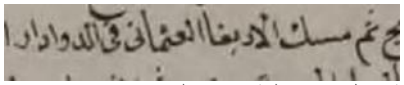 ثم مسك **الاربغا** العثماني في الدوادار.	**el-Er Boġa** el-ʿOsmānī, devadār olarak tayin edilmiştir.
22	347	11	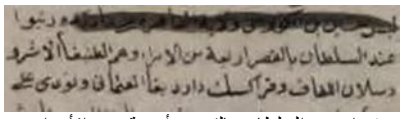 ورتبوا عند السلطان بالقصر أربعة من الأمراء وهم.... و**اربغا** العثماني.	Sultan'ın sarayında dört emir yerleştirilmiştir. Bunlar şunlardır:... ve **Er Boġa** el-ʿOsmānī.

Tablo 216. Er Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Er Boġa el-ʿOsmānī- اربغا العثماني, Er Boġa es-Seyfī Elçi Boġa - اربغا السيفي الجبيغا, Ḫalīl ibn Er Boġa - خليل ابن اربغا

Er Boġa : Kişi adı (Yurtsever, 1997: 44).

Er Timür ارتيمور

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	495	10	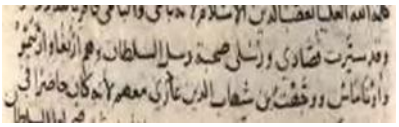 وقد سيرت قصادي ورسلي صحبة رسل السلطان وهم اربغا **وارتيمور** واوناماس.	Elçilerimi Sultan'ın elçileri ile gönderdim. Bunlar şunlardır: Er Boġa , **Er Timür** ve Övünemes (?)

Tablo 217. Er Timür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Timür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Er Timür- ارتيمور

Ordu Boġa اردو بغا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	359	12	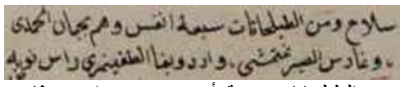 ومن الطبلخانات سبعة أنفس وهم... **واردو بغا** الطغيتمري رأس نوبة.	Tablhanelerden yedi kişi terfi edilmiştir. Bunlar şunlardır:... **Ordu Boġa** aṭ-Ṭoġay Temürī Re'sü Nevbe.
23	535	7	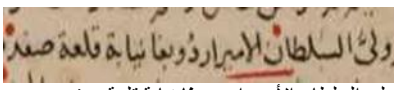 ولى السلطان الأمير **اردو بغا** نيابة قلعة صفد.	Sultan, Emîr **Ordu Boġa** 'yı Safed Kalesi'nin naipliğine tayin etmiştir.

Tablo 218. Ordu Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ordu**: 1) Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü. 2) Bu topluluğun başlıca bölümlerinden her biri. 3) Amaç, nitelik vb. yönlerden benzeyen insanların bütünü. 4) Çok sayıda insan, kalabalık (TDK, 2005: 1508).

Ordu II: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlük).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ordu Boġa aṭ-Ṭoġay Temürī- اردو بغا الطغيتمري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ordu**: Merkez, payitaht, Kağanın oturduğu yer, hakanın oturduğu şehir, ordugâh, karargâh (Ergin, 2009: 107). DLT. **Ordu** I: Hakanın oturduğu şehir. **Ordu** II: Sıçan, köstebek gibi yerde yaşayan hayvanların yuvası (Atalay, 2006: VI, 440,441).

Esen Demür اسندمر

Bu ad, eserde 206 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	276	13	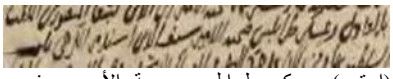 (اجتمع) عسكر طرابلس صحبة الأمير سيف الدين **اسندمر** الكرجي.	Tarablus'un askerleri, Emîr Seyfeddin **Esen Demür** el-Kercī ile toplanmıştır.
19	280	18	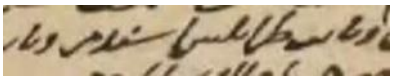 نايب طرابس **اسندمر.**	Tarablus'un naibi **Esen Demür** idi.
19	315	26	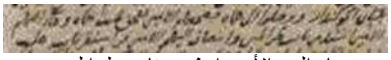 وجاء إليهم الأمير **اسندمر** نايب طرابلس.	Tarablus'un naibi **Esen Demür**, yanlarına gitmiştir.

Tablo 219. Esen Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Esen: 1) Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli, salim. 2) Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli, salim bir biçimde (TDK, 2005: 649).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Esen Demür el-Kercī- سيف الدين اسندمر الكرجي, Seyfeddin Esen Demür et-Türkī- سيف الدين اسندمر التركي, Esen Demür el-Çeşnigir- اسندمر الجاشنكير, Seyfeddin Esen Demür ez-Zeynī- سيف الدين اسندمر الزيني, Seyfeddin Esen Demür Aslan- سيف الدين اسندمر اصلان, Esen Demür en-Nāṣırī- اسندمر الناصري, Esen Demür aṣ-Ṣırġatmışī- اسندمر الصيرغتمشي, Esen Demür eş-Şerefī bin Yaʿḳūbşah- اسندمر الشرفي بن يعقوب, Esen Demür el-Eşrefī- اسندمر الشرفي, Ḫalīl ibn Esen Demür el-ʿalāʾī- خليل ابن اسندمر العلائي, Esen Demür el-ʿOsmānī- اسندمر العثماني, Esen Demür es-Seyfī- اسندمر السيفي, Esen Demür Sān- اسندمر سان, Esen Demür el-Yūnusī- اسندمر اليونسي, Esen Demür el-Aşuḳ Temürī- اسندمر الاشقتمري, Esen Demür el-Becāsī- اسندمر البجاسي, Sudūn el-Esen Demürī- سودون الاسندمري, Aḳ Boġa el-Esen Demürī- اقبغا الاسندمري, Esen Demür en-Nūrī- اسندمر النوري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Esen**: Esen, sağ, salim (Arat, 1979: 159). DLT. **Esen**: Sağ, salim (Atalay, 2006: VI, 194). Kİ. **Esen**: Sağ, salim, selâmet (Caferoğlu, 1931: 12). TTA. **Esen** اسن: Sağlam (gesund). Özel isimlerde kullanılır: Esendemir, Esen Bay gibi (Houtsma, 1894: 48). BM. **Esenlik**: Esenlik, selâmet (اسَن لِك: السلامة) (11b/8). ŞT. **Esen:** Sağ, salim, esen (Ölmez, 1996: 366). Abuşka L. **İsgen**: Esen (Atalay, 1970: 55).

Esendemir, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 16).

Esendemir: Çağatay hâkimiyetinin yirminci kağanı (Yurtsever, 1997: 45).

Esen Boġa اسنبغا

Bu ad, eserde 61 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	322	8	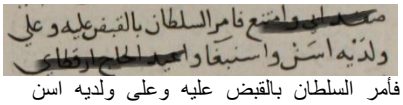 فأمر السلطان بالقبض عليه وعلى ولديه اسن و**اسنبغا**.	Sultan, onu ile oğulları Esen ve **Esen Boġa** 'ı tutuklamak için emir vermiştir.

22	125	2	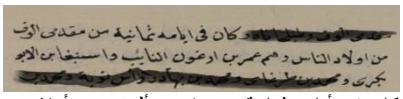 كان في أيامه ثمانية من مقدمي ألوف من أولاد الناس وهم عمر بن ارغون النايب **واسنبغا** بن الأبو بكري.	Onun zamanında 8 bin beyi var idi. Bunlar şunlardır:... **Esen Boġa** bin el-Ebu Bekrī.
22	156	12	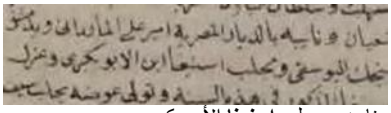 ونايبه... بحلب **اسنبغا** الأبو بكري.	Halep'teki Sultan'ın naibi **Esen Demür** el-Ebu Bekrī idi.

Tablo 220. Esen Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Esen Boġa Bek Temür el-Ebu Bekrī- اسنبغا بكتمر الأبو بكري, Esen boġa el-Telkī- اسنبغا التلكي , Esen Boġa el-Mahmudī- اسنبغا المحمودي, Esen Boġa el-'İzzī- اسنبغا العزي, Esen Boġa en-Nizāmī-اسنبغا النظامي, Esen Boġa el-Cāvī- اسنبغا الجاوي, Esen Boġa el-Mencikī- اسنبغا المنجكي, Esen Boġa el-Eşrefī-اسنبغا الأشرفي, Ḳara Boġa el-Esenbağavī- قرا بغا الاسنبغاوي, Esen Boġa el-'alā'ī- اسنبغا العلائ, Esen Boġa et-Tācī ed-Devadār- اسنبغا الدوادار, Esen Boġa es-Seyfī- اسنبغا السيفي, Esen Boġa el-Ḥācib- اسنبغا الحاجب, Esen Boġa el-Faḳih el-Ḫāṣeḳī-اسنبغا الفقيه الخاصكي, Esen Boġa el-Muṣāri'-اسنبغا المصارع, Esen Boġa ez-Zerdekāş- اسنبغا الزردكاش, Esen Boġa aṭ-Ṭayyārī- اسنبغا الطياري

Esenboğa , Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 16).

Esen Boġa : Çağatay hâkimiyetinin onüçüncü kağanı (Yurtsever, 1997: 45).

Er Ol ارول

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	187	5	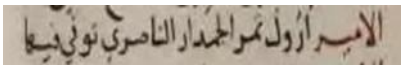 الأمير ارول تمر الجمدار الناصري توفي فيها	Emîr **Er Ol** Temür ec-Camdar en-Nāṣirī bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 221. Er Ol

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ol-: 1) Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. 2) Gerçekleşmek veya yapılmak (TDK, 2005: 1498).

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erol Temür ec-Camdar en-Nāṣirī- ارول تمر الجمدار الناصري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bol-**: Olmak (Ergin, 2009: 90). AY. **Bol-**: Olmak, yardımcı eylem (Ölmez, 1991: 88). DLT. **Bol-**: Olmak (Atalay, 2006: VI, 102). KB. **Bol-**: Olmak (Arat, 1979: 97). Kİ. **Boldu**: Oldu (Caferoğlu, 1931: 20). BK. **Oldu, Olur**: olmak (كان: اُلدي، اُلُر) (77b/7). GT. **Bolmak**: Olmak (Karamanlıoğlu, 1978: 226). Abuşka L. **Bolmak**: Olmak (Atalay, 1970: 76). BL. **Ol-**: olmak (Turan, 2001: 156).

Esen اسَن

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	322	8	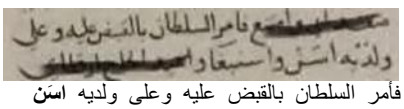 فأمر السلطان بالقبض عليه وعلى ولديه **اسَن** واسنبغا.	Sultan, onu ile oğulları **Esen** ve Esen Boġa 'ı tutuklamak için emir vermiştir.

Tablo 222. Esen

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Esen- اسَن

Esen: Sağ, sağlam, salim, sağlıklı (Yurtsever, 1997: 45).

Urus Boġa ارسبغا/ ارصبغا

Bu ad, eserde üç kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	63	5	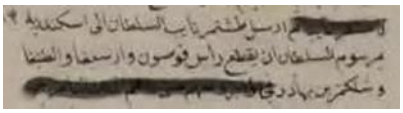 أرسل طشتمر نايب السلطان إلى إسكندرية بمرسوم السلطان أن يقطع رأس قوصون وارسبغا والطنبغا وشلكتمر بن بهادر.	Sultan'ın naibi Taştemür, Ḳosun, **Urus Boġa**, Alṭunboğa ve Çeliktemür bin Bahadır'ın boynu kesilerek idam etmeleri ile ilgili Sultan'ın yazısı ile İskenderiye'ye gönderilmiştir.
22	274	4	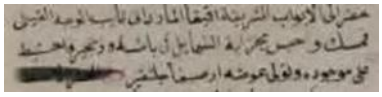 تولى عوضه **ارصبغا جلنقير.**	Onun yerine **Uruş Boġa** Çelengir(?) naipliği üstlenmiştir.
22	304	8	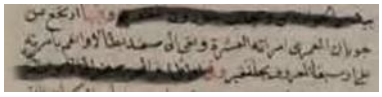 وفيها ارتجع عن جوبان العمري امراته العشرة ونفي إلى صفد ...؟ وأنعم بأمرته على **ارسبغا** المعروف بجلنقير.	Bu yılda Çoban el-ʿomarī'nin on beyi, kendisinden vazgeçmişler ve Safed'e sürgülenmiştir. Onun yerine Çelengir (?) adı ile tanınan **Urus Boġa** geçmiştir.

Tablo 223. Urus Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Urus sözcüğü TDK sözlüğünde bulunmamaktadır.

Urus ~ Uruz: Bir kavim adıdır.

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Urus Boġa- ارسبغا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Urus sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde sözlük birimi olarak rastlanmamıştır. Ancak Şecere-i Terakime'de Kıpçak Padişah'ın hayatı anlatılırken Kıpçak'ın gençlik çağındayken Urus, Ulak, Macar ve Başkurt halklarının arasında düşmanlık olduğunu belirtilmektedir (Ölmez, 1996: 238).

Oğuz Kağan Destan'ında da Urus Kağan ve Saklab Kağan gibi kavim adları kişi adı olarak kullanılmaktadır (Pala, 2022: 10).

Urus, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 27).

Uruz: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 78).

Urus: Etnonimdir. Kıpçaklarda lakab olarak kullanılmıştır (Caferoğlu, 1973: 36).

Urus, Ot gözlü= Uruz (< Urus < Rus). *Urus:* Urūs (Rus) kavmi adının Moğol devrinde çok kullanılmakta idi (Sümer, 1999: 158,368).

Orun Boġa [40] اُرُنبغا

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

[40] Bu adın okunuşu ile ilgili tereddüt var idi. Özellikle de tarihî kayıtlarda hep *Erenboğa (*ارنبغا*)*'den bahsedilmektedir. Sümer de Türk Devletler Tarihinde Şahıs adları kitabında bu adın okunuşu şüpheli olduğunu gösterek *Eren (?)Buga, Emîr Candâr* hakkında bilgi vermiştir (1999: 384). Ancak, bu adın geçtiği eserin bazı yerlerinde yazarın, adın ilk ve ikinci harfleri üzerinde ötre yazdığı için bu adın Orun Boğa şeklinde okunabileceği düşünülmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	27	17	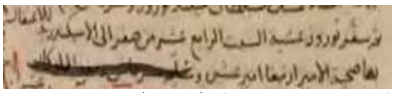 ثم سفر نوروز عشية السبت الرابع عشر من صفر إلى الإسكندرية للاعتقال بها صحبة الأمير **ارنبغا.**	Pazartesi akşamı Safar ayının 14'ünde Nuruz, İskenderiye'de hapse atılmak üzere Emîr **Orun Boġa** ile oraya gönderilmiştir.
23	86	9	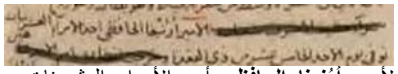 لأمير **أُرُنبغا الحافظي** أحد الأمراء العشرينات توفي يوم الأحد الخامس عشر من ذي القعدة.	Yirmi beylerinden biri olan **Orun Boġa** el-Ḥāfizī Pazar günü Zilkade ayının 15'nde vefat etmiştirç
23	590	2	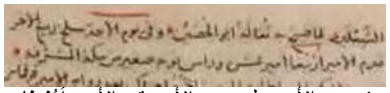 وفي يوم الأحد سلخ ربيع الأخر قدم الأمير **أُرُنبغا** أمير عشرة وراس نوبة صغير من مكة المشرفة.	On beyi ve küçük Re'sü Nevbe olan Emîr **Orun Boġa** Pazar günü Rebiülevvel ayının sonunda Mekketi'l-Müşerrefe'den gelmiştir.

Tablo 224. Orun Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Orun: 1) Özel yer. 2) Makam, mansıp, mesnet, mevki (TDK, 2005: 1516).

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Orun Boġa- أُرُنبغا الحافظي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Orun**: Yer, konak, merhale, mevki, orun (Ölmez, 1991: 106). DLT. **Orun**: Yer, mekân, mevki (Atalay, 2006: VI, 442). KB. **Orun**: Yer, mekân, mevki (Arat, 1979: III, 346). Kİ. **Orun**: Mehal, yer (Caferoğlu, 1931: 63). Abuşka L. **Orun**: İmale, imalenin yeri (Atalay, 1970: 95).

Orun: Cibillet, karargâh (Atalay, 1963: 56).

ارنبغا adının *Erenboğa ve Orun Boġa* olmak üzere ayrı köklerden iki farklı biçimi olduğu, bu eserde geçen biçiminin *Orun Boġa* olduğu düşünülmektedir.

Ürkmes اركماس

Bu ad, eserde 43 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	168	8	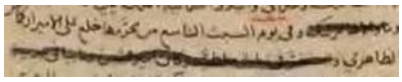 وفي يوم السبت التاسع من محرمها خلع على الأمير **اركماس** الظاهري.	Cumartesi günü Muharrem ayının 9'unda **Ürkmes** ez-Zāhirī terfi edilmiştir.
23	491	13	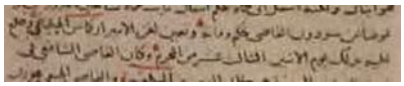 وتعيين لغزة الأمير **اركماس** الجلباني وخلع عليه بذلك يوم الأثنين الثالث عشر من المحرم.	Pazartesi günü Muharrem ayının 13'ünde **Ürkmes** el-Çolpanī terfi edilerek Gazze'nin naibi olarak tayin edilmiştir.
23	492	11	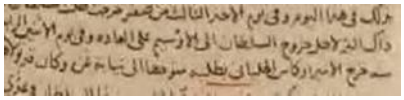 وفي يوم الأثنين الرابع منه خرج الأمير **اركماس** الجلباني بطلبه متوجهًا إلى نيابة غزة.	Pazartesi günü bu ayın 4'ünde **Ürkmes** el-Çolpanī kendi dilekçesiyle Gazze'nin naipliğine gitmiştir.

Tablo 225. Ürkmes

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ürk-: 1) Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek. 2) Şaşkınlık ve korku duymak. 3) Ağaç meyve vermemek. 4) Çekinmek (TDK, 2005: 2060).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ürkmes el-Çolpanī- اركماس الجلباني, Ürkmes el-Ḫāṣekī- اركماس الخاصكي, Ürkmes ez-Zāhirī ed, Devadar el-Kebir- اركماس الظاهري الدوادار الكبير, Ürkmes el-'alā'ī- اركماس العلائي, Ürkmes et-Temrazī- اركماس التمرازي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ürk**-: Ürkmek (Atalay, 2006: VI, 714). Kİ. **Ürükdi:** Ürkdi, korktu (Caferoğlu, 1931: 115). GT. **Ürk**-: Ürkmek (Karamanlıoğlu, 1978: 386).

Esen Bay اسنباي

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	184	11	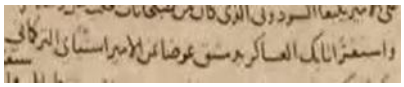 واستقر اتابك العساكر بدمشق عوضًا عن الأمير **اسنباي** التركماني.	(Yol Boġa es-Sudunī) Emîr **Esen Bay** et-Türmenī'nin yerine Dımaşk'ta Asker Atabegi olarak tayin edilmiştir.
23	219	3	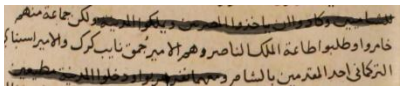 لكن جماعة منهم غامروا وطلبوا طاعة الملك الناصر وهم الأمير جمق نايب كرك والأمير **اسنباي** التركماني أحد المقدمين بالشام.	Onlardan bir cemaat risk alarak el-Melikü'l-Nāṣır'a sığınmışlardır. Bunlar şunlardır: Kerek naibi Emîr Çomak, Şam'daki beylerinden biri Emîr **Esen** Bay et-Türkmenī…
23	225	22	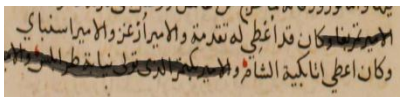 الأمير **اسنباي** وكان أعطى أتابكية الشام.	Emîr **Esen Bay**, Şam'da Asker Ata Begi olarak tayin edilmiştir.

Tablo 226. Esen Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Esen Bay et-Türkmenī- اسنباي التركماني, Esen Bay ez-Zerdkāş- اسنباي الزردكاش

Esen Beg اسنبك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	443	15	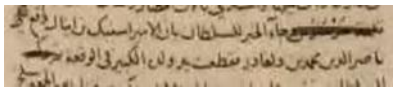 جاء الخبر للسلطان بأن الأمير **اسنبك** بن اينال واقع ناصر الدين محمد بن دلغادر فقطعت يد ولده	Emîr **Esen** Beg bin İnal, Nāṣıreddin Muḥammed bin Dulġadır ile savaşmış ve bu savaşta oğlunun elinin kesildiğine dair Sultan'a

	الكبير في الوقعة.	bir haber ulaşmıştır.

Tablo 227. Esen Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eser bu adı taşıyan kişi/ler:

Esen Beg bin İnal- *اسنبك بن اينال*

Kümiş Tekin كمشتكين

Bu ad, eserde 40 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	521	4	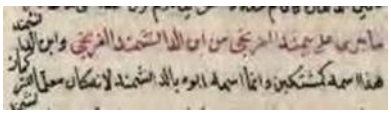 ابن الدانشمند هذا اسمه **كمشتكين** وانما اسمه ابوه بالدانشمند لأنه كان معلمًا	İbn ed-Danışmend'ın asıl adı **Kümiş Tekin**'dir. Öğretmen olduğu için babsı Danışmend adını koymuştur.
14	521	10	 وفي هذه السنة قبل ملك الافرنج في ثلثمائة آلاف مقاتل فالتقى **كمشتكين** المعروف بالدانشمند.	Bu yılda Frank Hükümdarı, üç yüz bin savaşçı ile gelip Danışmend adıyla bilinen **Kümiş Tekin** ile savaşmıştır.
14	559	18	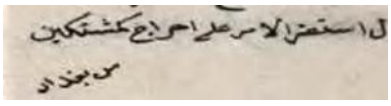 استقر الأمر على إخراج **كمشتكين** من بغداد.	Sonunda **Kümiş Tekin**'in Bağdat'tan çıkartılmasına karar verilmiştir.

Tablo 228. Kümiş Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kümiş > gümüş: 1) Atom numarası 47, atom ağırlığı 107,88, yoğunluğu 10,5 olan, 960 °C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element (simgesi Ag). 2) Bu elementten yapılmış (TDK, 2005: 808).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kümiş Tekin ed-Danışmend- كمشتكين الدانشمند, *Sa'deddin Kümiş Tekin-* سعد الدين كمشتكين, *Sa'd el-Devle Kümiş Tekin-* سعد الدولة كمشتكين, *Kümiş Tekin aṭ-Ṭavaşī-* كمشتكين الطواشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kümüş**: Gümüş (Ergin, 2009: 105). KB. **Kümüş**: Gümüş (Arat, 1979: III, 300). DLT. **Kümüş**: Gümüş, akça; kadın adı (Atalay, 2006: VI, 397). Kİ. **Kümüş**: Gümüş (Caferoğlu, 1931: 55). BM. **Kümüş**: Gümüş (كُمُش: الفضة) (10b/1). TTA. **Kümiş:** Gümüş (Silber) (Houtsma, 1894: 98). GT. **Kümüş**: Gümüş (Karamanlıoğlu, 1978: 314). ŞT. **Kümiş**: Gümüş (Ölmez, 1996: 413). Abuşka L. **Kümüş**: Gümüş (Atalay, 1970: 176). BL. Gümiş/gümüş: Gümüş (Turan, 2001: 138).

Gümüştekin, Kümüştekin Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adları olarak geçmektedir (1936: 17,21).

Kün Tekin كنتكين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	401	6	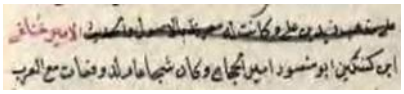 الأمير ختلغ ابن **كنتكين** أبو منصور أمير الحجاج وكان شجاعًا وله وقعات مع العرب.	Emîr Kutluġ ibn **Kün Tekin** ebu Manşūr Emîr-i Hac, cesur idi, Araplar ile birkaç olaya karşımıştır.

Tablo 229. Kün Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kün > gün: 1) Güneş. 2) Güneş ışığı. 3) Gündüz. 4) Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik sure. 5) İçinde bulunulan

zaman. 6) Zaman, sıra. 7) Çağ, devir. 8) İyi yaşanmış zaman. 9) Bayram niteliğinde özel gün. 10) Belirli günlerde ev hanımlarının konuk ağırlamak için yaptıkları toplantı. 11) Tarih (TDK, 2005: 809).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kutluġ ibn Kün Tekin ebu Manṣūr Emîr-i Hac- ختلغ ابن كنتكين أبو منصور أمير حجاج

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kün**: Gün; güneş; gündüz (Ergin, 2009: 105). AY. **Kün**: Gün (Ölmez, 1991: 103). DLT. **Kün**: Gün, güneş, gündüz (Atalay, 2006: VI, 397). KB. **Kün** I: Gün: El gün, halk, memleket. **Kün** II: Güneş. **Kün** III: Gün, gündüz (Arat, 1979: III, 300,301). Kİ. **Kün**: 1) Gün, yevm. 2) Güneş (Caferoğlu, 1931: 55). BM. **Kün**: Güneş (كُن :الشمس) (8b/7). TTA. **Kün** كون ،كن: Güneş (Sonne). Bu kelime özel adların kuruluşunda da kullanılmaktadır: Kün Doġdı ve Kündoğmış gibidir (Houtsma, 1894: 99). GT. **Kün**: 1) Gün. 2) Gündüz (Karamanlıoğlu, 1978: 314,315). ŞT. **Kün:** 1) Gün. 2) Ay (Ölmez, 1996: 414). Abuşka L. **Kün**: 1) Sabah. 2) Gün (Atalay, 1970: 389- 393).

Kür Boġa كربوغا/ كوربوغا

Bu ad, eserde 36 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	504	1	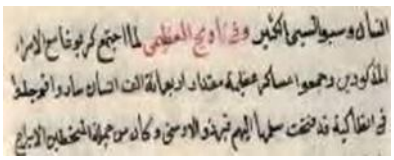 لما اجتمع **كربغا** مع الأمراء المذكورين وجمعوا عساكر عظيمة مقدار أربعمائة ألف إنسان صاروا فوجدوا (في) انطاكية قد فتحت سلمها إليهم...؟ الأرمني.	**Kür Boġa** , adı geçen emîrler ile bir araya gelip dört yüz bin askeri toplayınca yola çıkmış, Antakya'nın fethedildiğini görmüşlerdir. Onlara Ermenli ...? teslim etmiştir.
14	512	15	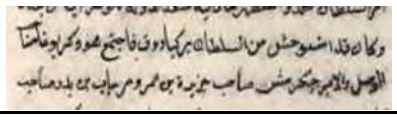	Sa'd ed-Devle, Musul hâkimi **Kür Boġa** ile toplanmışlardır.

			فاجتمع (سعد الدولة) هو **وكربوغا** صاحب الموصل.	
14	518	1	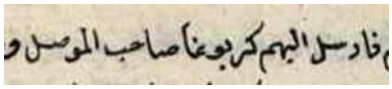	Musul hâkimi **Kür Boġa** 'yı onlara göndermiştir.
			فأرسل إليهم **كربوغا** صاحب الموصل.	

Tablo 230. Kür Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kür > gür: 1) Bol ve güçlü olarak çıkan veya fışkıran. 2) Bol, verimli, feyyaz (TDK, 2005: 814).

(*Boğa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kür Boġa - كربوغا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kür**: Hile, fesat, aldatma, kandırma, çare (Ergin, 2009: 105). DLT. **Kür**: Yiğit, sarsılmaz, pek yürekli, kabadayı (Atalay, 2006: VI, 399). KB. **Kür**: Yiğit, pek yürekli, kabadayı (Arat, 1979: III, 302). Şecere-i Terākime'de **Kür Ḫān** adı, kişi adı olarak geçmektedir (Ölmez, 1996: 414).

Kür Boġa : Selçüklü beğleri'nden, Musul ilteberi (Yurtsever, 1997: 61).

Kür Boġa adındaki kür kelimesi, Eski Türkçedeki hile, fesat, aldatma anlamlarına gelen kür ile ilgili olmadığı, bu adın yiğit, yürekli boğa anlamında olduğu düşünülmektedir.

Kündüz كندكز

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	519	18	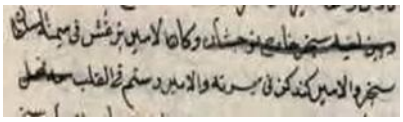 وكان الأمير بزغش في ميمنة السلطان سنجر والأمير **كندكز** في ميسرته والأمير رستم في القلب.	Sultan Sancar'ın sağ tarafında Emîr Boz Ġuş, sol tarafında Emîr **Kündüz**, ortada ise Emîr Rüstem yer almakta idi.
14	520	1	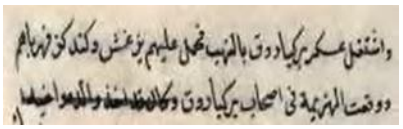 واشتغل عسكر بركياروق بالنهب فحمل عليهم بزغش **وكندكز** فهرباهم ووقعت الهزيمة في أصحاب بركياروق.	Berk Yaruḳ'un askerleri, yağmalamaya başlamışlardı. Boz Ġuş ve **Kündüz** onlara saldırınca kaçmışlar ve Berkyaruḳ'un taraftarlar yenilmiştir.

Tablo 231. Kündüz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kündüz > Gündüz: 1) Günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü. 2) Gündüz vaktinde (TDK, 2005: 811).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kündüz- كندكز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Küntüz**: Gündüz (Ergin, 2009: 105). AY. **Küntüz**: Gündüz (Ölmez, 1991: 103). DLT. **Kündüz**: Gündüz, gün ışığı (Atalay, 2006: VI, 398). KB. **Kündüz**: Gündüz (Arat, 1979: III, 302). Kİ. **Kündüz**: Gündüz (Caferoğlu, 1931: 55). TTA. **Kündüz** كندز: Özel ad (Houtsma, 1894: 99). BM. **Kündüz**: Gündüz (كُنذُز :الشمس) (18a/7). GT. **Kündüz**: Gündüz (Karamanlıoğlu, 1978: 315). Abuşka L. **Kündüz**: Gündüz (Atalay, 1970: 236). ŞT. **Kündüz**: Gündüz (Ölmez, 1994: 414).

Gündüz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 17).

Gündüz: Gündüzalp'dan (Yurtsever, 1997: 46).

Kün Doġdı كندغدي

Bu ad, 16 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	550	1	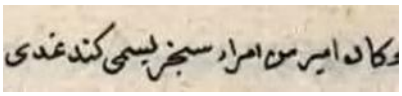 وكان أمير من أمراء سنجر يسمى **كندغدي**.	Sancar'ın emîrlerinden birinin adı **Kün Doġdı** idi.
14	702	13	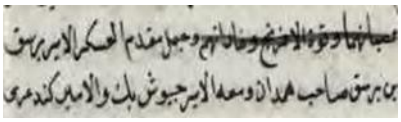 وجعل مقدم العسكر الأمير برسق بن برسق صاحب همذان ومعه الأمير جيوش بك والأمير **كندغدي**.	Hemedan hâkimi Emîr Porsuk bin Porsuk Asker başı olmuştur. Yanında da Emîr Cuyūş Beg ve Emîr **Kün Doġdı** var idi.
14	743	4	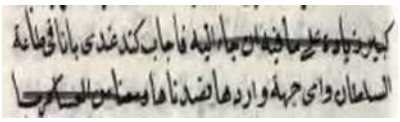 فأجاب **كندغدي** بأنا في طاعة السلطان وأي جهة واردها قصدناها.	**Kün Doġdı** : "Sultan'a itaat ederim. Nereye giderse, biz de oraya gideriz" diyerek cevap vermiştir.

Tablo 232. Kün Doġdı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Kün* sözcüğünün incelenmesi için *Kün Tekin*'e bk.)

(*Doġ-* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Doġmış*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫāṣ Beg bin Kün Doġdı - خاص بك بن كندغدي, 'alā'eddin Kün Doġdı el-Ḥibişī- علاء الدين كندغدي الحبيشي, Bedreddin Muḥammed bin 'alā'eddin Kün Doġdı el-Vezirī- بدر الدين محمد بن علاء الدين كندغدي الوزيري, Şihābeddin Aḥmed bin Kün Doġdı - شهاب الدين أحمد بن كندغدي

Gündoğdu: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 64).

Kümiş كُمش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	61	19	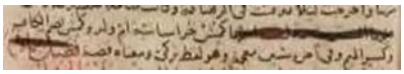 **كُمِش** خراسانية أم ولد وكُمِش بضم الكاف وكسر الميم وفي آخره شين معجمة وهو لفظ تركي معناه فضة	**Kümiş**, Horasanlı ve bir çocuğu vardır. **Kümiş**, kef'in ötresi, mim'in esresi ve sonunda şin harfi ile fiḍḍa (gümüş) anlamına gelen Türkçe bir kelimedir.

Tablo 233. Kümiş

Metindeki anlamı: Kadın adı, sözlük birimi.

(*Kümiş* sözcüğünün incelenmesi için *Kümiş Tekin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

(Horasanlı) Kümiş- (خراسانية) كمش

Gümüş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 17).

Gümüş: Kişi adı (kadın) (Yurtsever, 1997: 91).

Ġurlu (Ġur+ lu) غرلو

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	207	2	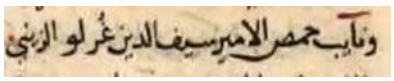 نايب حمص الأمير سيف الدين **غرلو** الزيني.	Hums'un naibi Emîr Seyfeddin **Ġurlu ez-**Zeynī idi.
20	233	19	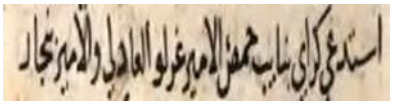 استدعى كراي نايب حمص الأمير **غرلو العادلي**.	Giray, Hums'un naibi Emîr **Ġurlu** el-ʿādlī'yi çağırmıştır.
20	419	1	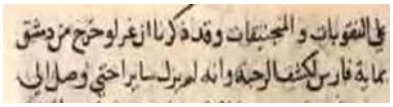 قد ذكرنا أن **غرلو** خرج من دمشق بماية ألف فارس لكشف الرحبة.	**Ġurlu**'nun er-Reḥbe'nin keşfine Dımaşk'tan yüz bin atlı asker ile beraber yola çıkmıştır.

Tablo 234. Ġurlu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ġur: Yabancı kelime, bir ilin adıdır. Ġurlu: Bu ile mensup olan.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ġurlu el-ʿadlī- سيف الدين غرلو العادلي , Şücāʿeddin Ġurlu ez-Zeynī- شجاع الدين غرلو الزيني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Ġur**: Batı Afganistan'da Helmand vadisi ile Herat arasında bir vilayet (Ölmez, 1996: 369).

Kümiş Boġa كمشبغا

Bu ad, eserde 144 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	238	3	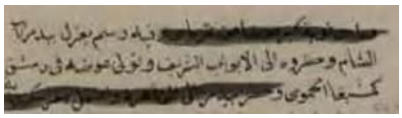 وفيه رسم بعزل بيدمر نايب الشام وحضروه إلى الأبواب الشريفة وتولى عوضه في دمشق **كمشبغا** الحموي.	Şam'ın naibi Baydemür'ün azledilmesine karar verilmiş ve Ebvāb-i Şerife'ye götürülmüştür. Naipliğe onun yerine **Kümiş Boġa** el-Ḥemevī geçmiştir.
22	244	13	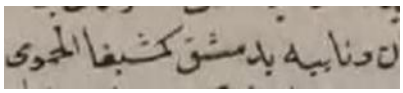 ونايبه (الخليفة) بدمشق **كمشبغا** الحموي.	Dımaşk'taki Halife'nin naibi **Kümiş Boġa** el-Ḥemevī idi.
22	244	18	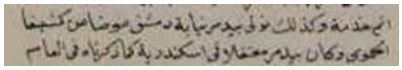 تولى بيدمر نيابة دمشق عوضًا عن **كمشبغا** الحموي.	İskenderiye'de bir süre tutuklanmış olan Baydemür, Dımaşk'ın naipliğine **Kümiş Boġa** el-Ḥemevī'nin yerine geçmiştir.

Tablo 235. Kümiş Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Kümiş* sözcüğünün incelenmesi için *Kümiş Tekin*'e bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kümiş Boġa el-Ḥemevī- كمشبغا الحموي, Kümiş Boġa el-Eşrefī el-Ḫāṣekī- كمشبغا الأشرفي الخاصكي, Kümiş Boġa aṭ-Ṭaştemürī- كمشبغا الطشتمري, Kümiş Boġa el-Mencikī- كمشبغا المنجكي, Çolpan Ḳaraṣakallı el-Kümiş Boġavī- جلبان قرا صقلي الكمشبغاوي, Kümiş Boġa ec-Cemālī- كمشبغا الجمالي, Kümiş Boġa el-Ḫuḍarī- كمشبغا الخضري, Ya'ḳūbşah el-Kümiş Boġa vī- يعقوب شاه الكمشبغاوي, Kümiş Boġa er-Rammaḥ- كمشبغا الرماح, Kümiş Boġa el-Mezūḳ- كمشبغا المزوق, Kümiş Boġa el-'alā'ī-

كمشبغا العلائ, Kümiş Boġa es-Sāḳī- كمشبغا الساقي, Kümiş Boġa el-'īsāvī- كمشبغا العيساوي, Kümiş Boġa el-Ḥamzavī- كمشبغا الحمزاوي, Kümiş Boġa er-Rüknī- كمشبغا الركني, Kümiş Boġa el-Aḥmedī- كمشبغا الأحمدي, Kümiş Boġa bin Ḥacī- كمشبغا بن حاجي, Kümiş Boġa el-Feysī- كمشبغا الفيسي, Kümiş Boġa Taz el-İsmā'īlī- كمشبغا طاز الاسماعيلي

Gümüşboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 17).

Gülistanī (Gülistan+ī) كلستان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	45	23	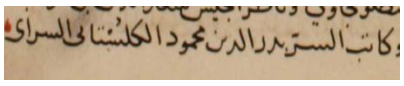 وكاتب السر بدر الدين محمود **الكلستاني** السراي.	Sır Kātibi Bedreddin Mahmud **el-Gülistanī** es-Sarāy idi.
23	78	13	بدر الدين محمود بن عبدالله **الكلستاني** الحنفي الشهير بالسراي كاتب السر بالديار المصري توفى يوم الأحد العاشر من جمادي الأول.	es-Sarāy adı ile bilinen Mısır'da Sır Kātibi Bedreddin Mahmud **el-Gülistanī** el-Ḥenefī, Cemaziyelevvel ayının 10'unda vefat etmiştir.

23	388	27	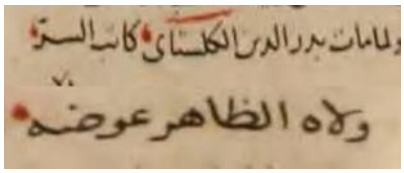 ولما مات بدر الدين **الكلستاني**، كاتب السر، ولاه الظاهر عوضه.	Sır Kātibi Bedreddin **el-Gülistanī** ölünce yerine ez-Zāhir yerine geçmiştir.

Tablo 236. el-Gülistanī

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Gülistan (Fr.): 1) Gül bahçesi. 2) Huzurlu, rahat ve zenginlik dolu yer (TDK, 2005: 805).

Gülistanī: Bu yere mensup olan kimse.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedreddin Mahmud el-Gülistanī el-Ḥenefī- بدر الدين محمود الكلستاني الحنفي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Gülistān**: 1) Gülistan, güllük, gül bahçesi. 2) Metnin tercümesi olduğu büyük İran edibi Sadi'nin eseri (Karamanlıoğlu, 1978: 257).

Göpçük غُبجُق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	169	7	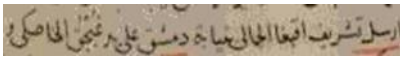 أُرسل تشريف اقبغا الجمالي بنيابة دمشق على يد **غبجق** الخاصكي.	Aḳ Boġa ec-Cemālī'nin Dımaşḳ'ta naipliğinin mektubu **Ġöpçük** el-Ḥāṣekī ile gönderilmiştir.
23	173	8	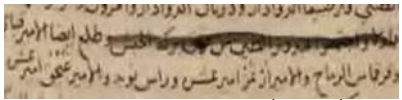 وطلع أيضًا الأمير قنباي وقرقماس الرماح	Emîr Ḳınbay, Ḳorḳmas er-Rammaḥ, On beyi ve re's-ü nevbe Emîr Örgüz ve Emîr **Ġöpçük** re's-ü

			وأرغز أمير عشرة ورأس نوبة والأمير **غبجق** أمير عشرة.	nevbe de çıkmışlardır.

Tablo 237. Ġöpçük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Göpçük** I: İçilmiş sigara artığı, izmarit. **Göpçük** II: Köşe (çuval, cep, oda, tarla vb. şeyler için). Göpçük III: Fesin püskül takılan yeri (TDK, Derleme Sözlüğü).

Göpcük I: Köşe (çuval, cep, oda, tarla vb. şeyler için)**. Göpcük** II: Çuval yanlarında ya da bavul üstündeki tutulacak kulp. Göpcük III: Eski çuvaldan yapılan minder. **Göpcük** VI**:** İçilmiş sigara artığı, izmarit. **Göpcük** V: Hayvanların sağrı kısmı. **Göpcük** VI**:** Köy kenarlarında, beş on evden meydana gelen mahalle (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ġöpçük el-Ḫāṣekī - غُبجُق الخاصكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Musa Salan, Kİ kitabındaki haşiyeler üzerinde yaptığı çalışmada ***güpcük*** kelimesinin *eğer yastığı* anlamına geldiğini belirtmektedir (2017: 118).

DLT. **Köpçük**: Eğerin ön ve arka yastıkları (Atalay, 2006: IV, 362). BL. **Kepçük:** Eyerin altına konulan minder (Turan, 2001: 147).

Ġürel غُورَل

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
9	387	9	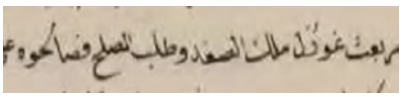 بعث **غورل** ملك الصفد وطلب الصلح فصالحوه.	Barış istemek üzere Safed hâkimi **Ġürel**'i gönderilmiş ve sonucunda barışmışlardır.

Tablo 238. Ġürel

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Gürel** I: Hindi. **Gürel** II. Maviye yakın koyu bir renk (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Gürel- غُورَل

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Gürel sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Tamġaç Ḫan طمغاج خان

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	475	11	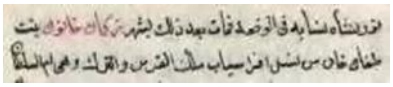 تركان خاتون بنت **طمغاج خان** من نسل افراسياب ملك الفرس والترك.	Fars ve Türk Hükümdarı Efresyap'ın soyundan gelen **Tamġaç Ḫan**'ın kızı Terken Ḫatun'dur.
15	657	1	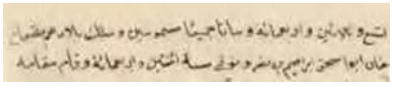 ملك بلادهم **طفغاج خان** أبو اسحق إبراهيم بن نصر وتوفي سنة اثنين وربعمائة.	**Tavġaç Ḫan** ebu Isḥaḳ İbrahim bin Naṣr onların memleketini hükmetmiş ve 402 yılında vefat etmiştir.
15	657	11	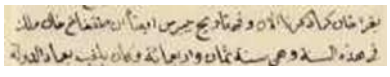 في تاريخ بيبرس أيضًا أن **طفغاج خان** ملك في هذه السنة وهي سنة ثمان وأربعمائة وكان يلقب بعماد الدولة.	Bay Bars tarih kitabında ʿimādü'ed-Devle lakabı ile bilinen **Tavġaç Ḫan**'ın 408 yılında vefat ettiği belirtilmiştir.

Tablo 239. Tavġaç Ḫan/ Tamġaç Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tamġaç sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Bu ad 3 kere Ḫan unvanı ile, 6 kere tek başına geçmiştir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tamġaç Ḫan'ın kızı Terken Ḫatun- تركان خاتون بنت طمغاج خان *Muḥammed Ḫan bin Taşkın bin İbrahim bin Ṭavġç Ḫan-* محمد خان بن تشكين بن إبراهيم بن طفغاج *Tavġaç Ḫan ebu Isḥaḳ İbrahim bin Naṣr-* طفغاج خان أبو اسحق إبراهيم بن نصر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tabġaç**: Çin, Çinli (Ergin, 2009: 112). DLT. **Tawgaç** طفغاج: Maçin (2006: I, 28).

Tamgaç, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Tabgaç: Kağanlara verilen ünlerden, son Uygur Kağanı (Yurtsever, 1997: 69).

Tamġāç: Bu, b-m değişikliği ile, Tabgaç'ın başka bir söyleniş biçimidir. Diğer bir kaynakta aynı emîr Tavġaç şeklinde anılıyor ki bu da Tabġaç'tan (Çin) geliyor (Sümer, 1999: 226).

Tutuş تتش

Bu ad, eserde 131 kere geçmiştir. Bunların biri *Tutuş Ḫan* şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	333	5	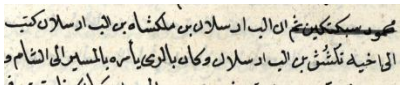 ثم أن ألب أرسلان بن ملكشاه بن ألب أرسلان كتب إلى أخيه **تتش** بن ألب أرسلان وكان بالري يأمره بالمسير إلى الشام.	Alparslan bin Melik Şah bin Alparslan, Ray'da bulunan kardeşi **Tutuş** bin Alparslan'ın Şam'a gitmesini istemiştir.
14	333	7	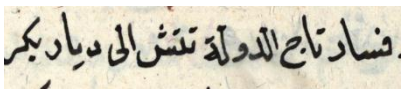 فسار تاج الدولة **تتش** إلى ديار بكر.	Tācü'd-Devle **Tutuş**, Diyarbakır'a gitmiştir.
14	333	10	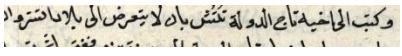 وكتب (ملكشاه) إلى أخيه تاج الدولة **تتش** بأن لا	Melik Şah, Kayrevan'a karışmasın diye kardeşi Tācü'd-Devle **Tutuş**'a

bir mektup yazmıştır.	يتعرض إلى بلاد قيروان.

Tablo 240. Tutuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tut-uş) tutuş: Tutma işi veya biçimi (TDK, 2005: 2014).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tācü'd-Devle ebu Sa'īd Tutuş ibn Alparslan ibn Davūd ibn Mikā'il ibn Selçūḳī ibn Daḳaḳ es-Selçūḳī- تاج الدولة أبو سعيد تتش ابن الب ارسلان ابن ابن ميكائيل ابن سلجوقي ابن دقاق السلجوقي, Faḫru'l-Melik Raḍvān ibn Tācü'd-Devle Tutuş bin ebi Şücā' Alparslan bin Davūd bin Mikā'il bin Selçūḳ- فخر الملك رضوان بن تتش , ebu Naṣr Daḳaḳ Tācü'd-Devle ebu Sa'īd Tutuş ibn Alparslan ibn Davūd ibn Mikā'il ibn Selçūḳī ibn Daḳaḳ es-Selçūḳī- أبو نصر دقاق تاج الدولة أبو سعيد تتش ابن الب ارسلان ابن ابن ميكائيل ابن سلجوقي ابن دقاق السلجوقي, Bektaş ibn Tutuş ibn Alparslan- تتش خان-Tutuş Ḫan, يكتاش ابن تتش ابن الب ارسلان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tut**-: Tutmak, yakalamak (Ergin, 2009: 117). AY. **Tut**-: Tutmak; (dinî) emri yerine getirmek (Ölmez, 1991: 117). DLT. **Tut**-: Tutmak, yakalamak (Atalay, 2006: VI.: 661). KB. **Tut**-: Tutmak (Arat, 1979: III, 471). Kİ. **Tuttu**: Tutmaq fiilinden mazi (Caferoğlu, 1931: 108). BM. **Ṭuṭṭ, ṭuṭur**: Tutmak (طُطي، طُطُر: امسك وضبط) (24b/7). GT. **Tut-**: Tutmak, elde etmek, yakalamak, saklamak (Karamanlıoğlu, 1978: 380). ŞT. **Tut-**: Tutmak, kabul etmek (Ölmez, 1996: 465). Abuşka L. **Tut**: Tut (Atalay, 1970: 325).

Tutuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Tutuş: Alparslan'ın 10 oğlundan ikincisi. Sultan Melik Şah'ın karındaşı. Suriye İli Sübaşı'sı (Yurtsever, 1997: 76).

Tekin تكين

Bu ad, eserde 99 kere geçmiştir. Bunların biri *Tekin Ḫan* şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	2	7	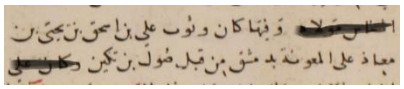 وفيها (226 هـ) كان وثوب علي بن اسحق بن يحيى بن معاذ على المعونة بدمشق من قبل صول بن **تكين**.	H. 226 yılında Ali bin Isḥaḳ bin Yahya bin Muʿāz, Ṣol bin **Tekin**'den önce Dımaşḳ'taki yardımları ele geçirmiştir.
12	187	17	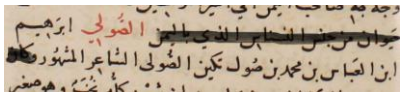 الصولي إبراهيم ابن العباس بن محمد بن صول **تكين** الصولي الشاعر المشهور.	O, ünlü şair aṣ-Ṣolī İbrahim ibn el-ʿabbās bin Muḥammed Ṣol **Tekin** aṣ-Ṣolī'dir.
12	249	6	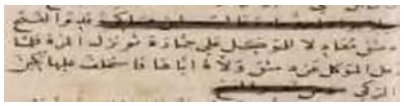 لما رحل المتوكل عن دمشق ولاه أياها فاستخلف عليها **تكين** التركي.	el-Mütevekkil, Dımaşḳ'tan gidince yerine **Tekin** et-Türkī geçmiştir.

Tablo 241. Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aṣ-Ṣolī İbrahim ibn el-ʿabbās bin Muḥammed Ṣol Tekin aṣ-Ṣolī- الصولي إبراهيم ابن العباس بن محمد بن صول تكين الصولي, Tekin et-Türkī- تكين التركي, ebu Manṣūr Tekin el-Hazerī- أبو منصور تكين الخزري, Muḥammed bin Tekin- محمد بن تكين, Tekin aṭ-Ṭoġralı- تكين الطغرالي, ibn el-Manṣūr bin Tekin bin Zirī- ابن المنصور بن تكين بن زيري

Bunların yanında da *Tekin* adına Arapça adları eklenerek ikili adlar kurulmuştur. Bunlar şunlardır: *Ca'fer Tekin, Aḥmed Tekin, Ali Tekin, Hüseyin Tekin, Hasan Tekin, Cemāl Tekin.*

Tekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Ḫumār Tekin خمار تكين

Bu ad, eserde 21 kere geçmiştir.

Cilt	Sayfa	Satır	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

Numarası	Numarası	Numarası		
14	405	4	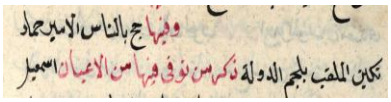 وفيها حج بالناس الأمير **خمار تكين** الملقب بلجم الدولة.	Bu yılda Lücüm'ed-Devle lakabı ile bilinen **Ḫumār Tekin** insanlarla hacca gitmiştir.
14	443	9	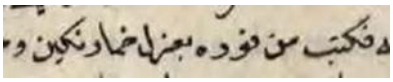 فكتب من فوره بعزل **خمار تكين**.	**Ḫumār Tekin**'in azl edilişin mektubunu hemen yazmıştır.
18	171	21	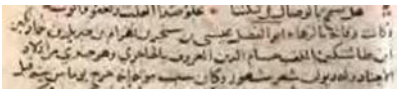 أبو الفضل عيسى بن سنجر بن بهرام بن جبريل بن **خمار تكين** ابن طاشتكين الملقب بحسام الدين المعروف بالحاجري وهو جندي من أولاد الأجناد وله ديوان شعر مشهور.	Husāmeddin el-Ḥācrī lakabı ile bilinen ebu el-Faḍl İssa bin Sancar bin Buhram bin Cebril bin **Ḫumār Tekin** ibn Taştekin, asker oğlu asker ve ünlü bir şiir kitabı vardır.

Tablo 242. Ḫumār Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ḫumār) humar (Ar.): İçki veya uyku sersemliği (TDK, 2005: 903).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebu el-Faḍl İssa bin Sencer bin Buhram bin Cebril bin Ḫumār Tekin ibn Taştekin-أبو الفضل عيسى بن سنجر بن بهرام بن جبريل بن خمار تكين ابن طاشتكين, Ḫumār Tekin bin Taştekin- خمار تكين بن طاشتكين, Nāṣıreddin Mengüpars? bin Ḫumār Tekin- ناصر الدين منكورس؟ بن خمار تكين, Sunḳur el-Ḫumār Tekinī- سنقر الخمار تكيني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. **Ḫumār** (Ar.): İçki içtikten sonra gelen baş ağrısı, humâr (Karamanlıoğlu, 1978: 270). Abuşka L. **Humar**: Serhoşluk (Atalay, 1970: 213).

Ṭuġrıl طغرل/ طغريل

Bu ad, eserde 219 kere geçmiştir. Bunların 1'i Ṭuġrıl Ḫan biçimindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	659	1	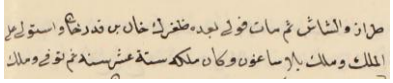	Ölünce yerine **Ṭuġrıl Ḫan** bin Ḳadr Ḫan geçmiş ve hâkimiyeti

			ثم مات فولى بعده **طغرل خان** بن قدر خان واستولى على الملك وملك بلاساغون وكان ملكه ستة عشر سنة.	ele geçirip Balasağun'u 16 yıl boyunca yönetmiştir.
1	227	22	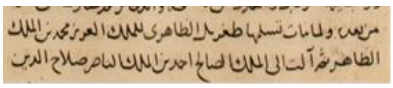 لما مات تسلمها (عيناب) **طغريل** الظاهري للملك العزيز محمد بن الملك الظاهر.	O ölünce el-Melikü'l-ʿAzīz Muḥammed bin el-Melikü'z-Zāhir adına **Ṭuġrıl** ez-Zāhirī (Ayıntab'ı) bunu teslim almıştır.
1	346	22	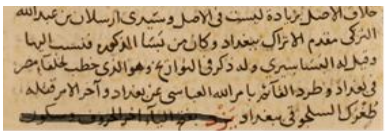 سيدي ارسلان بن عبدالله التركي مقدم الأتراك ببغداد وكان من بسا المذكورة فنسب إليها وقيل له البساسيري وله ذكر في التواريخ وهو الذي خطب لخلفاء مصر في بغداد وطرد القائم بأمر بالله العباسي عن بغداد وآخر الأمر قتله **طغرل** السلجوقي ببغداد.	Bese'den gelen, Türk asker başı olan Seydi Arslan bin Abdullah et-Türkī'ye geldiği yere nispeten el-Besesirī denir. Bağdat'ta Mısır halifelerine hutbe söyleyen kendisi idi. el-Ḳā'im bi Emri'allah el-ʿabbāsī'yi Bağdat'tan kovmuştur. Sonunda onu **Ṭuġrıl** es-Selçuḳī Bağdat'ta öldürmüştür.

Tablo 243. Ṭuġrıl

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭuġrıl* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭuġrılca*'ya bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuġrıl Ḫan bin Ḳadr Ḫan- طغرل خان بن قدر خان, Ṭuġrıl es-Selçuḳī- طغرل السلجوقي, el-Muḳtadī bi Emri'allah Ṭuġrıl- المقتدي بأمر الله طغرل, Ṭuġrıl bin Muḥammed Şah- طغرل بن محمد شاه, Ṭuġrıl Tekin-طغرل تكين, Ṭuġrıl bin Porsuḳ- طغرل بن برسق, Cavlı aṭ-Ṭuġrılī- جاولي الطغرلي, Sultan Ṭuġrıl bin Sultan Muḥammed bin Sultan Melik Şah ibn AlpArslan Muḥammed bin Davūd bin Mikā'il bin Selçuḳ bin Daḳaḳ es-Selçuḳī- السلطان طغرل بن السلطان محمد بن السلطان شجاع -Şucā'eddin Ṭuġrıl, ملكشاه ابن ألب أرسلان محمد بن داوود بن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق السلجوقي, Muġīseddin Ṭuġrıl Şah- مغيث الدين طغرل شاه, Seyfeddin Ṭuġrıl-طغريل سيف الدين, Şehābeddin bin Ṭuġrıl-طغرل شاه بن قليج ارسلان, Ṭuġrıl Şah bin Ḳılıç Arslan-شهاب الدين بن طغرل, Rükneddin Cihan Şah bin Ṭuġrul- طغرل الأعسر, Ṭuġrıl el-A'sar- ركن الدين جهان شاه بن طغرل, Ṭuġrıl bin Şaḳalsız- طغرل بن صقلسيز, Tuġrıl en-Noġay- تغريل النوغاي, Ṭuġrıl bin Acay- طغرل بن اجاي, el-Melik Ḫan bin Ṭuġrılī bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- الملك خان بن طغرلي بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن دوشي خان بن جنكزخان

Tuğrul, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ḳutur Ḫan قُتُر خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	86	14	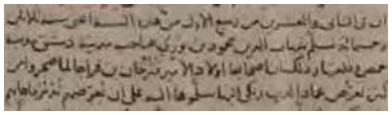 الثاني والعشرين من ربيع الأول أعني سنة ثلاثين وخمسمائة تسلم شهاب الدين محمود بن بوري صاحب مدينة دمشق مدينة حمص وقلعتها وذلك أصحابها أولاد الأمير **قُتُر خان** بن قراجا لما ضجروا من كثرة تعرض عماد الدين زنكي إليها سلموها إليه.	530 yılında Rabiülevvel ayının 22'sinde Dımaşk hâkimi Şihabeddin Mahmud bin Böri, Hums ve onun kalesini teslim almıştır. Bunun sebebi de şehrin hâkimleri **Ḳutur Ḫan** bin Ḳaraca oğulları, 'İmādeddin Zengi'nin onlara saldırışlarından bıkmış, dolayısıyla Şihabeddin'e teslim etmişlerdir.

Tablo 244. Ḳutur Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kutur: 1) Daire ve kürede çap. 2) Köşegen (TDK, 2005: 1272).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳutur Ḫan bin Ḳaraca- قُتُر خان بن قدر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Ḳutur sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳutur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Yaġmur يغمور

Bu ad, eserde 19 kere geçmiştir. Onların 3'ü Yaġmur Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	327	4	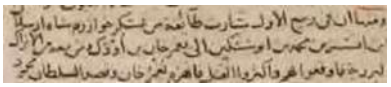 سارت طائفة من عسكر خوارزم شاه ارسلان بن اتسز بن محمد بن انوشتكين إلى **يغمر** خان بن أودك ومن معه من الأتراك.	Harezmşah Arslan bin Atsız bin Muḥammed bin Enuştekin'in askerlerinden bir grup **Yaġmur Ḫan** bin Ödek ve yanındaki Türklerin yanına gitmiştir.
16	327	5	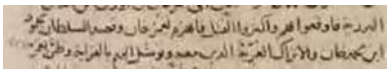 فإنهزم **يغمر خان** وقصد السلطان محمود ابن محمد خان والأتراك الغزية الذين معه وتوسل إليهم.	**Yaġmur Ḫan** yenilip Sultan Mahmud ibn Muḥammed Ḫan ve yanındaki Oğuz Türklerine yalvararak gitmiştir.
16	327	6	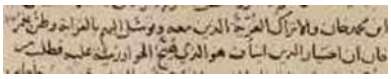 وظن **يغمر خان** أن اختيار الدين ايناف هو الذي هيج الخوارزمية عليه.	**Yaġmur Ḫan**, İḫtiyāreddin İnāf'in kendisine karşı Harezmleri kışkarttığını sanmıştır.

Tablo 245. Yaġmur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yaġmur: 1) Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet. 2) Çok ve sık düşen, gelen şey. 3) Çokluk, bolluk (TDK, 2005: 2108).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yaġmur Ḫan bin Ödek- يغمر خان بن اودك *Cemāleddin ebi el-Feṯḥ Musa bin Yaġmur-* جمال الدين أبي الفتح موسى بن يغمر *Nāṣıreddin bin Yaġmur-* ناصر الدين بن يغمر *Yaġmur eş-Şuḳayrī-* يغمر الشقيري *Yaġmur bin Bahadır-* يغمر بن بهادر *Şa'bān bin el-Yaġmurī-* شعبان بن اليغموري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Yaġmur**: Yağmur (Ölmez, 1991: 122). DLT. **Yagmur**: Yağmur (Atalay, 2006: VI.: 729). KB. **Yaġmur**: Yağmur (Arat, 1979: III, 514). Kİ. **Yaġmur**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 117). BM. **Yaġmur**: Yağmur (المطر: يغمُر) (9a/4). TTA. **Yamġur** يمغور: Metatez yolu ile Yağmur يغمر (Houtsma, 1894: 108). GT. **Yaġmur**: Yağmur (Karamanlıoğlu, 1978: 390). ŞT. **Yaġmur**: Yağmur (Ölmez, 1996: 476).

İnanç اینانج

Bu ad, eserde 31 kere geçmiştir. Bunların 6'sı İnanç Ḫan, 2'si İnanç Ḫatun şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	475	19	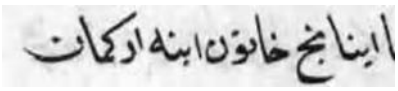 **اینانج خاتون** ابنة ارکمان.	Erkmen'in kızı **İnanç Hatun**.
16	14	11	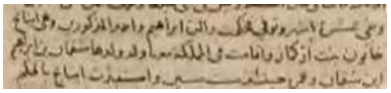 **هي اینانج خاتون** بنت ارکمان واقامت في المملکة معها ولدها سقمان بن ابراهیم ابن سقمان.	O, Erkmen'in kızı **İnanç Hatun**. Henüz 6 yaşındaki oğlu Sökmen bin İbrahim ibn Sökmen ile yönetime geçmiştir.
16	266	11	وأرسل السلطان محمد الأمیر سقمان بن قیماز نجده **لاینانج**.	Sultan Muḥammed, Emîr Sökmen bin Kaymaz'ı, **İnanç**'ı kurtarmak için göndermiştir.

Tablo 246. İnanç

Metindeki anlamı: Erkek adı, kadın adı.

Sözlük anlamı: (İnan-ç) inanç: 1) Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma. 2) Birine duyulan güven, inanma duygusu. 3) İnanılan şey, görüş, öğreti. 4) Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat (TDK, 2005: 965).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erkmen kızı İnanç Ḫatun- اینانج خاتون بنت ارکمان, Ḳutluġ Ḫan bin İnanç Ḫan- قتلغ خان بن اینانج خان, Bedreddin Tutak bin İnanç Ḫan- بدر الدین طوطق بن اینانج خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **İnan**: İnanmaq fiilinden emri hazır (Caferoğlu, 1931: 39).

İnanç, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Ḳutluġ قتلغ/خُتلغ[41]

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir. Onların 2'si Ḳutluġ Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	203	18	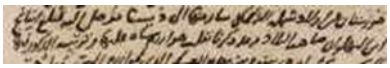 فوصل إليه **قتلغ** اينانج ابن البهلوان صاحب البلاد.	Hükümdar Pahlivan'ın oğlu **Ḳutluġ** İnanç, ona varmıştır.
17	203	28	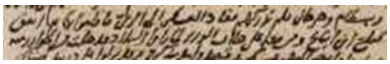 اتفق **قتلغ** ابن اينانج ومن معه على خلاف الوزير.	**Ḳutluġ** ibn İnanç ve yanındakiler, vezire karşı çıkacalarına anlaşmışlardır.
17	204	1	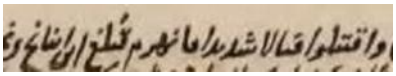 واقتتلوا قتالاً شديدًا فانهزم **قتلغ** ابن اينانج.	Aralarında büyük bir savaş çıkmış ve **Ḳutluġ** ibn İnanç yenilmiştir.

Tablo 247. Ḳutluġ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutluġ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Abdülcebār Ḳutluġ- عبد الجبار قتلغ, Ḳutlıġ ibn İnanç- قتلغ ابن اينانج; Kutluġ bin Kün Tekin ebu Manṣūr- قتلغ بن كنتكين أبو منصور, Kutluġ et-Türkī- قتلغ التركي, Kutluġ el-Atabegī el-Ṭuġtekinī- قتلغ الاتابكي الطغتكيني

Kutluğ, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936, 20).

Kutluğ İnanç,[42] Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

[41] Ḳutluġ adının Arapçalaştırılmış hâli (Ḫutluġ).

Çingiz Ḫan جنكز خان

Bu ad, eserde 243 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	61	5	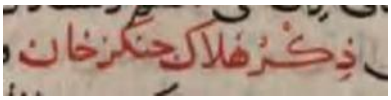 ذكر هلاك **جنكز خان**.	**Çingiz Ḫan**'ın ölümünün faslı.
18	61	8	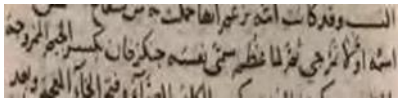 كان اسمه أولاً تَمُرجي ثم لما عظم سمى نفسه **جنكز خان**.	Önce adı Temürci idi, sonra daha yüksek bir makama sahip olunca kendisine **Çingiz Ḫan** adını vermiştir.
18	61	10	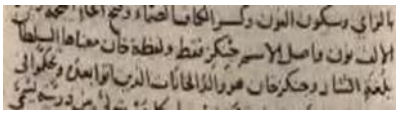 وأصل الاسم **جنكز** فقط ولفظه خان معناها السلطان بلغة التتار. و**جنكز خان** هو والد الخانات الذين أتوا بعده.	Adın orijinali **Çingiz**, **Ḫan** ise Tatar Dili'nde Hükümdar demektir. **Çingiz Ḫan**, kendisinden sonra gelen bütün hanlarının babasıdır.

Tablo 248. Çingiz Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Çingiss, Çingiz, Çengiz < Oyart ve Kalmukça "güçlük, sağlam" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 126).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Altay bin Çingiz Ḫan- ألطاي بن جنكيز خان, *Çağatay ibn Çigiz Ḫan-* جغطاي ابن جنكز خان, *Duşi Ḫan ibn Çingiz Ḫan-* دوشي خان ابن جنكز خان, *Ṭulı Ḫan bin Çingiz Ḫan-* طولي خان بن جنكز خان, *Batu Ḫan bin Çigiz Ḫan-* باطوخان بن جنكزخان, *Batu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-*

[42] Bu adın, eserin bazı yerlerinde *Ḳutluġ İnanç*, bazılarında da *Ḳutluġ ibn İnanç* şeklinde geçtiği için *Ḳutluġ İnanç* ikili ad değil; ad ve baba adından ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

صرطق بن دوشي خان بن -Ṣarṭaḳ bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan ,باطوخان ابن دوشي خان ابن جنكزخان جنكزخان, Mengüḳan bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan- منكوقان بن طولو خان بن جنكزخان ,Halavūn bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan- هلاون بن طولو خان بن جنكزخان ,Ṣaray Berke Ḫan bin Ṣayın Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-صراي بركة خان بن صاين خان بن دوشي خان بن جنكزخان ,Bişünoġa? bin Tatar bin Moğol bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- بيشونوغا بن ططر بن مغل بن دوشي خان بن جنكزخان, Abġa bin Halavūn bin Batu Ḫan bin Çingiz Ḫan- أبغا بن هلاون بن باطوخان بن جنكزخان ,Teküder bin Muçi bin Çağatay bin Çingiz Ḫan- تكدار بن موجي بن جغطاي جنكزخان ,Burak ibn Y...? bin Mayınḳay bin Çağatay bin Çingiz Ḫan-براق ابن يسنتاي بن ماينقاي بن جغطاي بن جنكزخان ,Tüden? Mengü bin Toġan bin Duşi bin Çingiz Ḫ تدان منكو بن طغان بن دوشي خان بن جنكز خان ,Teleboğa bin Ṭornu? ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- تلابغا بن طرنو ابن دوشي خان بن جنكزخان ,Ögedey bin Çingiz Ḫan- أوكديه بن جنكزخان ,Kubilay Ḫan bin Ṭolu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- قبلاي خان بن طلو بن دوشي خان بن جنكزخان ,Çingiz Ḫan Şermun bin Kubilay Ḫan bin Ṭolu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- جنكزخان شرمون بن قبلاي خان بن طلو خان بن دوشي خان بن جنكزخان, Noyan bin Tatar bin Moğol bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- نوين بن ططر بن مغل بن دوشي خان بن جنكزخان, Nogay bin Tatar bin Moğol bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- نوغيه بن ططر ,Ḳağan bin Ḳağan bin Çingiz Ḫan- قان بن قان بن جنكزخان ,ين مغل بن دوشي خان بن جنكزخان ,Ḳazan bin Ḳançı?bin ...? bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- قنجي بن اردنو بن دوشي خان بن جنكزخان ,Arġun bin Abġa bin Halavūn bin Ṭolu bin Çingiz Ḫan- قازان بن أرغون بن أبغا بن هلاون بن طولو خربندا ابن أرغون بن أبغا بن -Ḫarbende? ibn Arġun bin Abġa bin Halavūn bin Çingiz ين جنكزخان ,Ṭoḳtay bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin Çingiz Ḫan- طقطای بن منكو هلاون بن طلو بن جنكزخان ,Öz Beg Ḫan bin Tuğrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin تمر بن طغان بن جنكزخان ,Çingiz Ḫan- أزبك خان بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكزخان ,Ḫan bin Ṭuğılı bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Duşi bin Çingiz Ḫan- خان بن طغرلي بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن دوشي خان بن جنكزخان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Çingiz (Ḫān)**: Moğol hükümdarı (Ölmez, 1996: 361).

Çengiz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Alṭun Ḫan الطون خان

Bu ad, eserde 16 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	63	1	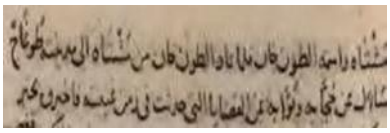 فلما عاد **الطون خان** من مشتاه إلى مدينة طوغاج سأل عن حجابه ونوابه عن القضايا التي حدثت في زمن غيبته.	**Altın Ḫan**, kışlığından Ṭoġaç'a dönünce kendisi yokken olanları hacib ve naiplerine sormuştur.
18	63	8	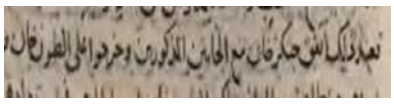 اتفق جنكز خان مع الخانين المذكورين وخرجوا على **الطون خان**.	Çingiz Ḫan, adı geçen iki han ile **Altın Ḫan**'a isyan etmeye anlaşmışlardır.
18	63	9	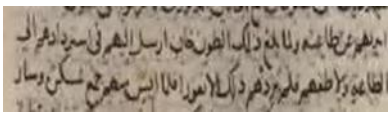 لما بلغ ذلك **الطون خان** أرسل إليهم في استردادهم إلى طاعته.	Bunu duyan **Altın Ḫan**, onlara yazı gönderip onun itaatine dönmelerini rica etmiştir.

Tablo 249. Altın Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Altun* sözcüğünün incelenmesi için *Altın Ṭaş*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Altın Ḫan- الطون خان

Altunhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 10).

Erbüz Ḫan اربوز خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	366	13	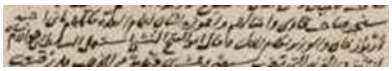 ...ابن أخيه **اَربُوز خان** والوزير نظام الملك...	Onun yeğeni **Erbüz Ḫan** ve vezir Nizāmü'l-Melik...

Tablo 250. Erbüz Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Erbüz sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erbüz Ḫan- اربوز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Erwüz** اَرفُز: Erkek adlarındandır (Atalay, 2006: I, 96). KB. **Arbuz**[43]**:** Karbuz (mecazî olarak "ahmak" manasındadır) (Arat, 1979: 22).

Erbüz: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 44).

İnal اینال/ینال

Bu ad, eserde 316 kere geçmiştir. Bunların 5'i İnal Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	407	5	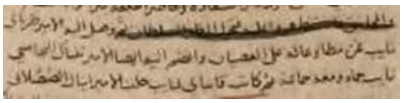 ثم وصل إليه الأمير طرباي نايب غزة مطاوعة له على العصيان وانضم إليه أيضًا تنباك البجاسي نايب حماه ومعه جماعة، ثم كاتب قنباي لنايب حلب الأمير **اينال** الصصلاني.	Gazze'nın naibi Emîr Ṭurbay, onun yaptığı isyana katılmak üzere gitmiş, bir grup ile gelen Hama'nın naibi Tenbeg el-Becāsī de kendisine katılmış, bundan sonra Kanbay, Halep'in naibi **İnal aş**-Şuşlānī ile yazışmışlardır.

[43] Aynı kelimeyi S. Tezcan "erbüz" olarak okuyup Uygurca'daki Sibirya parsı anlamına gelen "irbiz" ve DLT'teki erkek adı olan "erwüz" ile birleştirmiştir (Abik, 2009: 14).

23	407	20	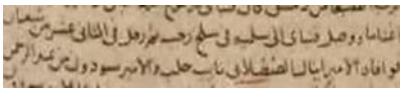 وصل قنباي إلى سلمية في سلخ رجب ثم رحل في الثاني عشر من شعبان، فوافاه الأمير **اينال** الصصلاني نايب حلب والأمير سودون.	Ḳanbay, Recep ayının sonunda Selmiyye'ye varmış, sonra Şaban ayının 12'sinde yola çıkmıştır. Halep'in naibi **İnal** aş-Ṣuṣlānī ve Emîr Sudun da peşinden gitmişlerdir.
23	409	22	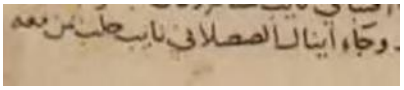 وجاء **اينال** الصصلاني نايب حلب بمن معه.	Halep'in naibi **İnal** aş-Ṣuṣlānī, yanındakiler ile beraber gelmiştir.

Tablo 251. İnal

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: İnal: Kendisine inanılan kimse (TDK, 2005: 965).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İnal aṣ-Ṣuṣlānī- اينال الصصلاني, İnal el-Az'ar- اينال الأذعر, İnal el-Yūsufī- اينال اليوسفي, İnal ibn Ḫoca Ali- اينال ابن خوجا علي, Aḥmed ibn İnal Tekin- أحمد بن اينال تكين, İnal ibn Enuştekin- اينال ابن انوشتكين, İbrahim İnal- إبراهيم ينال, İnal el-Nuruzī- اينال النوروزي , İnal el-Çekemī- اينال الجكمي, İnal eş-Şüşmanī- اينال الشُشماني, İnal el-'alā'ī el-Ecrūd- اينال العلائي الأجرود, Ḳorḳmas el-İnalī er-Rammaḥ- قرقماس الاينالي الرماح, İnal et-Türkmenī- اينال التركماني, İnal Abaza- اينال ابازا, İnal Ḫan- اينال خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **İnal اِنال**: Anası Hatun (kökten), babası ortalık adamlarından bulunan bütün gençlere verilen ad (Atalay, 2006: I, 122).

İnal: İnanılır, güvenilir anlamına gelmektedir. Anlaşılacağı üzere ina- fiilinden –l eki ile yapılan bir isimdir. Tarih boyunca böyle telaffuz edilmiştir. Bu ad Memlûkler devrinde *Aynal* şeklinde de harekelenmiştir. Bu, Türkçe bilmeyen ve bu adın nasıl söylendiğini işitemeyen müelliflerin eseri olabilir (Sümer, 1999: 34,385).

İnal, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Ḳaylıġ Ḫan قَيلِغ خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	384	17	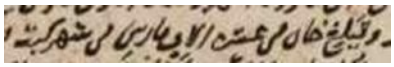 (نزل) **قَيلِغ خان** في عشرة آلاف فارس في شهركرت؟	**Ḳaylıġ Ḫan**, on bin atlı asker ile beraber Şehrikürt'e (?) gitmiştir.

Tablo 252. Ḳaylıġ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Kay+ lıġ > kay+ lı) Kay: Yağmur, yaz Yağmuru (TDK, 2005: 1113).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaylıġ Ḫan- قيلغ خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Qay**: 1) Nereye. 2) Yağmur ile beraber dolu (Caferoğlu, 1931: 73,74). ŞT. **Ḳaylı**: Karla karışık Yağmurlu (Ölmez, 1996, 394). Abuşka L. **Kay**: Nereye (Atalay, 1970: 265).

Kaylı, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Kay: 1) Türk boyu. 2) Kar fırtınası, tipi, bora (Yurtsever, 1997: 53).

Ḳaylıġ adının, Türkçe tarihî eserlerde geçen, nereye anlamına gelen kay kelimesi ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Sayın Ḫan صاين خان

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	423	7	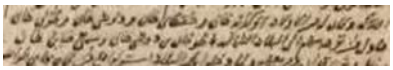 وتوجه منهم إلى البلاد الشمالية باطو خان بن دوشي خان ويسمى **صاين خان**.	Onlardan **Şayın Ḫan** lakabı ile bilinen Batu Ḫan bin Duşi Ḫan, kuzeydeki memleketlere gitmiştir.
18	343	3	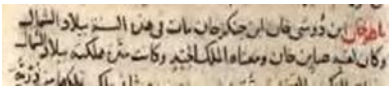 باطو خان ابن دوشي خان ابن جنكز خان مات في هذه السنة ببلاد الشام وكان لقبه **صاين خان** ومعناه الملك الجيد.	Batu Ḫan ibn Duşi Ḫan ibn Çingiz Ḫan bu yılda kuzeyde ölmüştür. İyi hükümdar anlamına gelen **Şayın Ḫan** onun lakabı idi.
18	478	18	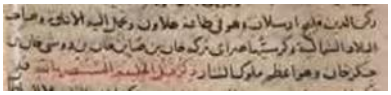 صاحب البلاد الشمالية وكرسيها صراي بركة خان بن **صاين خان** بن دوشي خان بن جنكيز خان وهو أعظم ملوك التتار.	Kuzeydeki memleketlerin ve Saray'ın sahibi Berke Ḫan bin **Şayın Ḫan** bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan idi. O, Tatarların en ulu hükümdarı idi.

Tablo 253. Şayın Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Sayın: Konuşma ve yazışmalarda saygı belirtisi olarak kişi adlarının önüne getirilen söz, saygıdeğer, muhterem (TDK, 2005: 1715).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Berke Ḫan bin Şayın Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- بركة خان بن صاين خان بن دوشي خان بن جنكز خان, Şayın Ḫan lakabı ile bilinen Batu Ḫan bin Duşi Ḫan- باطو خان بن دوشي خان، لقبه صاين خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Sayın Ḫān**: Özel ad < (Moğ.) sayın ve Ḫān (Coci Han'ın oğlu Batu Han'ın takma adı. Halk tarafından "iyi yürekli han" anlamında "Sayın Han" lakabı takılmıştır.) (Ölmez, 1996: 441).

Sayın, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Ṭulu/Ṭulı[44] طولو /طولي

Bu ad, eserde 35 kere geçmiştir. Bunların 11'i Ṭulu Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	423	15	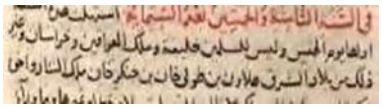 ملك العراقيين وخراسان وغير ذلك من بلاد الشرق هلاون بن **طولي خان** بن جنكز خان ملك التتار.	Irak, Horasan ve diğer doğu memleketlerinin hükümdarı Halavūn bin **Ṭulı Ḫan** bin Çingiz Ḫan, Tatarların büyük kağanı idi.
18	237	9	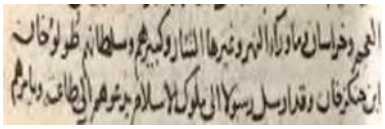 كبير هم وسلطانهم **طولو خان** ابن جنكز خان.	Onların büyük kağanı **Ṭulu Ḫan** ibn Çingiz Ḫan idi.
18	363	17	ذكر أخذ هلاون بن **طلو خان** بن جنكز خان مدينة بغداد وقتله الخليفة المستعصم بالله.	Halavūn bin **Ṭulu Ḫan** bin Çingiz Ḫan'ın Bağdat'ı ele geçirmesi ve Halife el-Musta'sim bi'llah'ı öldürmesinin faslı.

Tablo 254. Ṭulu Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tulu sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Tuli (Tuluy, Tului, Toli, Tülüi); **Toluy** (Tüli, Tuli, Toli): < Moğ. toli(n), tolü, toli, tolin "ayna, metal tabaka" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 473,475,489).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Halavūn bin Ṭulı Ḫan bin Çingiz Ḫan- هلاون بن طولي خان بن جنكز خان , Ṭulu Ḫan ibn Çingiz Ḫan- طولو خان بن جنكز خان, Ṭulu aṣ-Ṣuyurġatmışı- طولو الصرغتمشي, Ṭulu ibn Ali Şah- طولو بن علي شاه

[44] Bu adın, taihî kayıtlarda Tulu/ Tulı/ Tulay/ Tolu/ Tolı/ Tolay olmak üzere biçimleri geçmektedir. Ancak Çelik'in belirttiği üzere Reşîdüddin ile Cüveynî gibi dönemin meşhur tarihçilerinin eserlerinde ve Muizzü'l-Ensab'da ile Çingiz-namesi ile meşhur Ebu'l-Gazi Bahadır Han'ın eserinde Tuli olarak anılan Toluy ismi, Lessing'e göre Toli ya da Tolı(n) biçiminde klasik Moğol lisanında kullanılmakta ve "ayna", "metal tabaka", "levha" anlamlarına gelmektedir. Bu açıdan dönemin adı geçen meşhur tarihçilerinin ismi kullanma biçimleri, gerçek telaffuzun Tuli biçiminde olduğunu ispat etmektedir (2020: 377).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Tulu sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Sümer, *Tulu* adının Moğolca *Tuluy* ile ilgili olabildiğini vurgulamaktadır (1999: 396).

Tuluy, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Tulu: Köktürk hâkimiyetinin ondördüncü kağanı (Yurtsever, 1997: 75).

Ḳızıl قزِل/كزل

Bu ad, eserde 66 kere geçmiştir. Bunların 1'i Ḳızıl Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	431	1	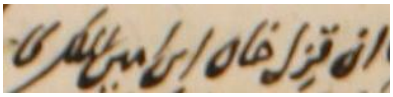 **قزل خان** ابن أمين الملك.	Eminü'l-Melik'in oğlu **Ḳızıl Ḫan**...
16	40	14	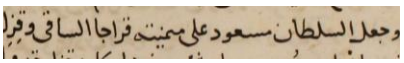 جعل السلطان مسعود على ميمنته قراجا الساقي و**قزل**.	Sultan Mesʿūd'un sağ tarafında Ḳaraca es-Sāḳī ve **Ḳızıl** var idi.
16	17	9	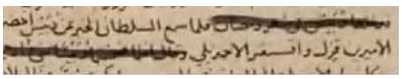 فلما سمع السلطان الخبر عن دبيس أحضر الأميرين **قزل** وآقسنقر الأحمديلي	Sultan, Dubeyis ile ilgili bu haberi duyunca Emîr **Ḳızıl** ve Emîr Aḳ Sunḳur el-Aḥmedillī'yi getirmiştir.

Tablo 255. Ḳızıl

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳızıl* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳızıl Arslan*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳızıl Ḫan ibn Eminü'l-Melik- قزِل خان ابن أمين الملك, Ḳızıl el-Porsuḳī- قزل البرسقي, Ḳızıl bin Merdeniş?- قزل بن المردنيش, Muzaffereddin Ḳızıl- مظفر الدين قزل, Ḳızıl bin İl Deŋiz - قزل بن سيف الدين علي بن عمر- Seyfeddin 'Ali bin 'Omar bin Ḳızıl, عثمان بن قزل- 'Osmān bin Ḳızıl, الدكز بن قزل, el-Emīr el-Edīb Seyfeddin 'Ali ebu'l-Ḥasan bin Ḳızıl- الأمير الأديب سيف الدين علي أبو الحسن بن قزل, Bedreddin bin Ḳızıl- بدر الدين بن قزل, Faḫreddin 'Osmān bin Ḳızıl- فخر الدين عثمان بن قزل, Ḳızıl el-Ḳırımī- كزل القرمي, Ḳızıl el-Ḥatatī- كزل الحططي, Ḳızıl el-İsmā'īlī- كزل الإسماعيلي, Ḳızıl el-Ecrūd- كزل الأجرود, Ḳızıl el-Muḥammedī el-'ecemī- كزل المحمدي العجمي, Ḳızıl el-Arġunşavī- كزل الارغون شاوي

Sancaḳ Ḫan سنجق خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	132	6	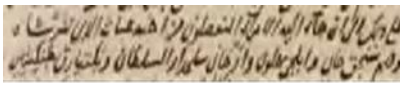 الأمراء المنفصلون عن أخيه غياث الدين تترشاه وهم **سنجق خان** وايلجي بهلون وأرخان سلحدار السلطان...	Kardeşi Ġıyaseddin Tatarşah'tan ayrılan emîrler şunlardır: **Sancaḳ Ḫan**, Elçi Pehlivan, Sultan'ın silahdarı Er Ḫan...

Tablo 256. Sancaḳ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sancak**: 1) Bayrak, liva. 2) Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak. 3) Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü, mutasarrıflık. 4) Gemilerin sağ yanı (TDK, 2005: 1696).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sancaḳ Ḫan- سنجق خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Sancak sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Atalay, "Türk Adları" kitabının Tarama Dergisi'nde seçilen adlar bölümünde *Sancak* adının Osmanlıca karşılığına vererek "alem, bandıra" anlamlarına geldiğini ifade etmiştir (1936: 60).

Kor Ḫan كور خان

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	2	23	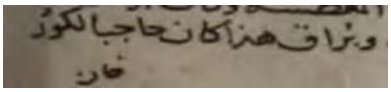 وبراق هذا كان حاجبًا **لكور خان**.	Burak, **Kor Ḫan**'ın hacibi idi.
18	63	19	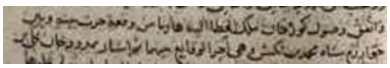 واتفق وصول **كور خان** ملك الخطا إليه (ممدود خان بن أرسلان) هاربًا من وقعة جرت بينه وبين خوارزم شاه محمد بن تكش.	Hıta'nın hükümdarı **Kor Ḫan**, Harezm Şah Muḥammed bin Tekiş ile arasında çıkan kavgadan kaçarak Memdūd Ḫan'ın yanına gitmiştir.
16	126	17	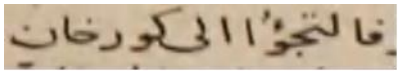 فالتجؤا إلى **كور خان**.	**Kor Ḫan**'a sığınmışlardır.

Tablo 257. Kor Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kor: 1) İyice yanarak ateş durumuna gelmiş kömür veya odun parçası. 2) Büyük acı, üzüntü, sıkıntı, dert. 3) Kırmızı (TDK, 2005: 1216).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kor Ḫan- كور خان, *Muḥammed bin Kor Ḫan-* محمد بن كور خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kor** I: Ziyan. Kor II: Yoğurt mayası (Atalay, 2006: VI, 346). KB. **Ḳor**, ḳora: Zarar (Arat, 1979: 271). Kİ. **Qor**: 1) Vakit, sıra. 2) Bel bağı (Caferoğlu, 1931: 79).

Korhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳarluḳ Ḫan قرلق خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	7	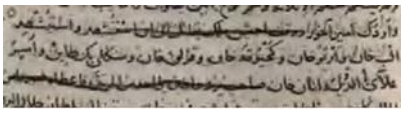 استشهد ألب خان وأرتوخان وكحيوقه خان و**قرلق خان** ومنكلي بك طاين.	Alp Ḫan, Artu? Ḫan, Kaḥyūḳa? Ḫan, **Ḳarluḳ Ḫan** şahit düşmüştür.

Tablo 258. Ḳarluḳ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ḳarluḳ: 1) Kar kuyusu. 2) Dışı hasır örgüsüyle kaplı, içinde kar veya buz koymak için bölmesi bulunan, soğutucu olarak kullanılan büyük şişe (TDK, 2005: 1091).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳarluḳ Ḫan- قرلق خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Kar+ luk)

OA. **Ḳarluḳ:** Karluk boyu (Ergin, 2009: 99). KB. **Kar**: Kar (Atalay, 2006: VI, 265). BM. **Ḳar**: Kar (قر :الثلج) (9a/4). TTA. **Ḳar:** Kar (Sehnee)? (Houtsma, 1894: 99). GT. **Kar**: Kar (Karamanlıoğlu, 1978: 288). ŞT. **Ḳar**: Kar. Ḳarlıḳ: Tarihte bir Türk halkı, Karluklar (Ölmez, 1996: 390,393). BL. **Ḳar**: Kar (Turan, 2001: 145).

Sunḳur سنقر

Bu ad, eserde 288 kere geçmiştir. Bunların 1'i Sunḳur Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	554	3	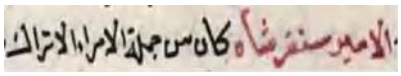 الأمير **سنقر شاه** كان من جملة الأمراء الأتراك	Emîr **Sunḳur Şah**, Türk emîrlerinden idi.
14	746	10	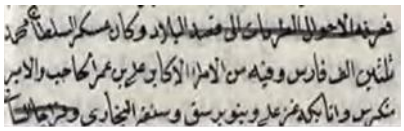 وكان عسكر السلطان محمد ثلاثين ألف فارس وفيه من الأمراء وفيه الأكابر علي بن عمر الحاجب والأمير منكرس وأتابكة غز علي وبنو برسق و**سنقر** البخاري.	Sultan Muḥammed'ın ordusunda otuz bin atlı asker var idi. Orduda büyük emîrlerden şunlar var idi: ʿAli bin ʿOmar el-Ḥacib, Mengü Bars ve onun atabegi Ġuz (Oğuz) ʿAli ve **Sunḳur** el-Buhārī.
16	11	22	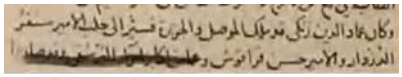 وكان عماد الدين زنكي قد ملك الموصل والجزيرة فسير إلى حلب الأمير **سنقر** الدُزدار والأمير حسن قراقوش.	ʿİmādeddin Zengi, Musul ve Cazire'nin hâkimi olunca Halep'e Emîr **Sunḳur** ed-Dizdar ve Emîr Ḥasan Ḳara Ḳuş 'u göndermiştir.

Tablo 259. Sunḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Sunḳur* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sunḳur el-Buhārī- سنقر البخاري, Sunḳur el-Ḫumar Tekinī- سنقر الخمار تكيني, Sunḳur el-Hamazanī-سنقر الهمذاني, Ḥusāmeddin Sunḳur- حسام الدين سنقر, Sunḳur el-Ḫalaṭī- سنقر الخلاطي, Sunḳur el-Ḥalebī- سنقر الحلبي, Seyfeddin Sunḳur- سيف الدين سنقر, Felekeddin ibn Sunḳur eṭ-Ṭavīl-فلك الدين بن سنقر الطويل, Sunḳur ek-Kebīr- سنقر الكبير, Şemseddin Sunḳur el-Aşḳar- شمس الدين سنقر الأشقر, Şemseddin Sunḳur el-Aḳra'- شمس الدين سنقر الأقرع, Şemseddin Sunḳur er-Rūmī-شمس الدين سنقر الرومي, Şemseddin Sunḳur et-Tekritī ez-Zāhirī- شمس الدين سنقر التكريتي الظاهري, Şemseddin Sunḳur el-Elfī el-Muzafferī- شمس الدين سنقر الألفي المظفري, Şemseddin Sunḳur el-Bektūtī? el-Bektūlī-؟شمس الدين سنقر البكتوتي, Şemseddin Sunḳur el-Eşrefī- شمس الدين سنقر الأشرفي, Şemseddin Sunḳur el-E'ser- شمس الدين سنقر الأعسر, Şemseddin Sunḳur el-Messāḥ- شمس الدين سنقر المساح, Ṣamġan bin Sunḳur el-Eşḳar- صمغان بن سنقر الأشقر, Şemseddin

Sunḳur el-'alā'ī- شمس الدين سنقر العلائي, Şemseddin Sunḳur el-Kemālī- شمس الدين سنقر الكمالي, Şemseddin Sunḳur el-'ayntābī-شمس الدين سنقر العينتابي, Şemseddin Sunḳur es-Se'dī en-Nakīb- شمس الدين سنقر السعدي النقيب, Sunḳur ec-Cemālī- سنقر الجمالي, Şemseddin Sunḳur el-İbrahimī- شمس الدين سنقر الإبراهيمي, Şemseddin Sunḳur el-Merzūḳī- شمس الدين سنقر المرزوقي, Muḥammed bin Sunḳur el-Muḥammedī-محمد بن سنقر سنقر المحمدي, Seydī ebu Bekir bin Sunḳur ec-Cemālī- سيدي أبو بكر سنقر الجمالي, Nāṣıreddin bin Sunḳur-ناصر الدين بن سنقر, Muḥammed bin Sunḳur el-Beçekevī?- محمد بن سنقر البجكاوي, ez-Zahīr ibn Sunḳur el-Ḥalebī- الظاهري ابن سنقر الحلبي, Muzaffereddin Sunḳur- مظفر الدين سنقر, Sunḳur Ḫan- سنقر خان

Songur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Utar Ḫan اوتَر خان

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	46	4	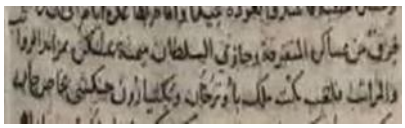 وجازى السلطان ميمنة عساكره بمزايد الرواتب والمراتب فلقب بكت ملك **بأوترخان** وبكتيارون جنكشي بخاص بك	Sultan, hem maaşları hem de rütbelerini yükselterek sağ tarafındaki askerlerini ödüllendirmiştir. Bekt-Melik **Utar Ḫan** lakabı, Bektyarun? Cengişi Ḫas Beg lakabını almıştır
18	105	4	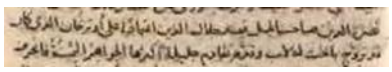 نصرة الدين صاحب الجبل قصد جلال الدين اعتمادًا على **أوتَر خان** الذي قد تزوج بأخت له لأب.	ec-Cebel'in hâkimi Nusreteddin, babası tarafından kız kardeşi ile evlenen **Utar Ḫan**'a güvenerek Celāleddin'in yanına gitmiştir.
18	105	6	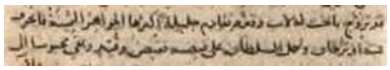 فانحرف عنه **أتَرخان** وحمل السلطان على قبضه وحمل السلطان على قبضه فقبض وقيد وبقى محبوسًا.	**Utar Ḫan**, ondan (Nusreteddin) vazgeçip onu tutuklamak için Sultan'ı kışkırtmıştır. Sultan da onu yakalayıp hapse etmiştir.

Tablo 260. Utar Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ut-ar) **ut-**: Yenmek, ütmek (TDK, 2005: 2040).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Utar Ḫan- اُوتَر خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Ut-**: Yenmek, başarmak (Ölmez, 1991: 120). DLT. **Ut-:** Oyunda yutmak, oyunda ütmek. Utar: Erkek adlarından (Atalay, 2006: IV, 701,857). KB. **Ut-**: Yenmek (Arat, 1979: 499). Kİ. **Ut:** 1) Utmaq fiilinden emri hazır, kazan. 2) Uyat (Caferoğlu, 1931: 113). BM. **Uṭṭı, uṭar**: Yenmek (غلب وظفر: اطي، اطر) (76b/1). GT. **Ut-**: Oyunda kazanmak, yutmak (Karamanlıoğlu: 1978: 384).

Utar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 27).

Artu Ḫan ارتو خان

Bu ad, eserde bir kerer geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	7	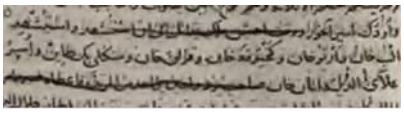 استشهد ألب خان و**أرتوخان** وكحيوقه خان وقرلق خان ومنكلي بك طاين.	Alp Ḫan, **Artu Ḫan,** Kaḥyūḳa? Ḫan, Ḳarluḳ Ḫan şahit düşmüştür.

Tablo 261. Artu Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Art-u) artı: 1) Toplama işleminde + işaretinin adı, zait. 2) Sıfırdan büyük, önünde artı işareti bulunan (sayı), eksi karşıtı, pozitif (TDK, 2005: 125). Fazlalık (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Artu Ḫan- ارتو خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Art-**: Artmak, fazlalaşmak (Arat, 1979: 25). Kİ. **Art:** Artmaq fiilinden emri hazır (Caferoğlu, 1931: 6). BM. **Arṭṭı, arṭar**: Artmak (زاد الشئ بنفسه: ارطر، ارطي) (45b/5). TTA. **Artur-** ارتر: Fazlalaştırmak (Houtsma, 1894: 46). GT. **Art-**: Artmak (Karamanlıoğlu, 1978: 205). ŞT. **Art-:** Artmak, çoğalmak (Ölmez, 1996: 327).

Ulaġ Ḫan الاغ خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	114	1	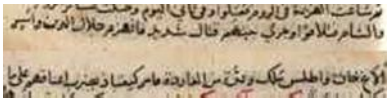 فتلاقوا وجرى بينهم قتال شديد فانهزم جلال الدين وأُسر **الاغ خان** وأطلس ملك وعدة من المغادرة.	Karşılaşıp aralarında büyük savaş çıkmıştır. Celāleddin yenilmiş, **Ulaġ Ḫan**, Aṭlas Melik ve diğerleri esir alınmıştır.

Tablo 262. Ulaġ Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Ulak**: Haberci, haber veren kimse (TDK, 2005: 2032).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ulaġ Ḫan- اُلاغ خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ulağ** I: Ulak, beyin emriyle koşa koşa giden postacının başka bir ata erişip bininceye değin bindiği at. **Ulağ** II: Yama, elibse yaması (Atalay, 2006: VI, 688-689). Kİ. **Ulaq**: 1) Havuz. 2) Posta ulağı (Caferoğlu, 1931: 111). BM. **Alaḳ:** Havuz (الحوض: أَلَق) (10a/1). ŞT. **Ulaḳ:** Osmanlıların Moldavya, Erdel ve Balkan yarımadasında yaşayan Romenlere verdikleri ad (Ölmez, 1996: 467).

Otuz Ḫan اُتُز خان

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	124	22	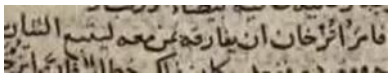 أمر **أُتُرخان** أن يفارقه بمن معه ليتبع التتار.	**Otuz Ḫan**'dan, ondan ayrılıp Tatar ile beraber gitmesini istemiştir.
18	124	23	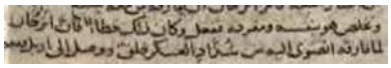 فإن **أُتُرخان** لما فارقه انضوى إليه من شداد العسكر جلق.	**Otuz Ḫan** ondan ayrılınca en güçlü askerlerden bir grup kendisine katılmıştır.
18	125	7	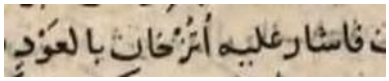 فأشار عليه **أُتُر خان** بالعودِ.	**Otuz Ḫan**, ona geri dönmeyi tavsiye etmiştir.

Tablo 263. Otuz Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Otuz: 1) Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2) Bu sayıyı gösteren 30 ve XXX rakamlarının adı. 3) Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık (TDK, 2005: 1522).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Otuz Ḫan- اُتُز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Otuz**: Otuz (30) (Ergin, 2009: 107). AY. **Otuz**: Otuz (Ölmez, 1991: 107). DLT. **Ottuz**: Sayıda otuz; (Yağma ilinde Kenğüt'te) (Atalay, 2006: VI, 446). KB. **Otuz:** Otuz (30) (Arat, 1979: III, 348). Kİ. **Otuz**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 64). BM. **Oṭuz**: Otuz (ثلثون: اُطُز) (17a/10). Abuşka L. **Otuz**: Otuz (Atalay, 1970: 209). DK. **Otuz dokuz**: (⟵ ḳırḳ) (Özçelik, 2005: 316). ŞT. **Ottuz**: Otuz (Ölmez, 1996: 433). BL. **Otuz**: Otuz (Turan, 1996: 156).

Saru Ḫan خان سارو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	179	15	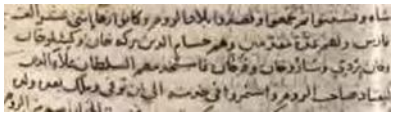 وكانوا آنها اثنى عشر ألف فارس ولهم عدة مقدمين وهم حسام الدين بركة خان وكشلو خان وخان بردي و**ساروخان** وقَر خان فاستخدمهم السلطان علاء الدين كيقباد صاحب الروم واستمروا في خدمته إلى أن توفى.	O zaman on iki bin atlı asker idiler. Onların birkaç beyi var idi. Bunlar şunlardır: Ḥusāmeddin Berke Ḫan, Küçlü Ḫan, Ḫan Berdi, **Saru Ḫan** ve Ḳır Ḫan. Bu beyler, kendisi ölene kadar Sultan ʿalā'eddin Keyḳubād'e hizmet etmişlerdir.

Tablo 264. Saru Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Saru* sözcüğünün incelenmesi için *Ṣarı Boġa*'ya bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Saru Ḫan- خان سارو

Saru (kişi adı)*:* Taraf (Atalay, 1936: 60).

Küçlü/Küçli Ḫan خان كشلي/ كشلو

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	179	15	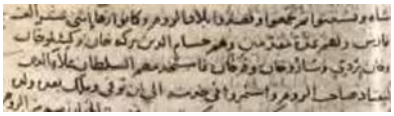 وكانوا آنها اثنى عشر ألف فارس ولهم عدة مقدمين وهم حسام الدين بركة خان **وكشلو خان** وخان بردي وساروخان وقَر خان فاستخدمهم السلطان علاء الدين كيقباد صاحب الروم واستمروا في خدمته إلى أن توفى.	O zaman oniki bin atlı asker idiler. Onların birkaç beyi var idi. Bunlar şunlardır: Ḥusāmeddin Berke Ḫan, **Küçlü Ḫan**, Ḫan Berdi, Saru Ḫan ve Ḳar Ḫan. Bu beyler, kendisi ölene kadar Sultan ʿalā'eddin Keyḳubād'e hizmet etmişlerdir.
18	64	2	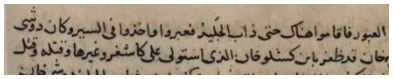 وكان دوشي خان قد ظفر بابن **كشلو خان** الذي استولى على كاشغر وغيرها وقتله.	Duşi Ḫan, Kaşgar ve diğer şehirleri ele geçiren **Küçlü Ḫan**'ın oğlunu yakalayıp öldürmüştür.
18	64	8	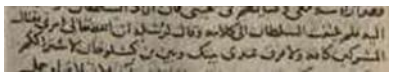 وقال لرسله أن الله تعالى أمرني بقتال المشركين ولا فرق عندي بينك وبين بن **كشلو خان**.	Onun elçilerine dedi ki Allah, bütün müşrikleri ile savaşmamı istedi (emretti), benim için ha **Küçlü Ḫan**'ın oğlu ha sen.

Tablo 265. Küçlü Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Küçlü > güçlü: 1) Gücü olan, kudretli, kuvvetli, yavuz. 2) Şiddeti çok olan. 3) Etkisi, önemi büyük olan, sözü geçer, forslu. 4) Nitelikleri ile etki yaratan, etkili (TDK, 2005: 803).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Memdūd Ḫan 'Ali bin Küçlü Ḫan- ممدود خان علي بن كشلو خان, Küçli el-Ḳalmatavī- كشلي القلمطاوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Küç+ lü)

OA. **Küç**: Kuvvet, güç, zor, iş güç (Ergin, 2009: 103). AY. **Küçlüg**: Güçlü, kuvvetli (Ölmez, 1991: 103). DLT. **Küç** I: Kuvvet; zor, güç; zulüm. **Küç** II: Susam, künçü (Atalay, 2006: VI.: 392-393). KB. **Küç:** Güç, zor, zulüm (Arat, 1979: 290). Kİ. **Küç**: Kuvvet, güç (Caferoğlu, 1931: 54). TTA. **Küç** كُچ: Güç. Küçlü كُچلو: Güç sahibi (Houtsma, 1894: 96).

GT. **Küç**: Güç, kuvvet, zor (Karamanlıoğlu, 1978: 314). ŞT. **Küçli:** Güçlü (Ölmez, 1996: 413).

Küçlü: Küçlübilge'den (Yurtsever, 1997: 60).

Ḳır Ḫan قَر خان

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	179	15	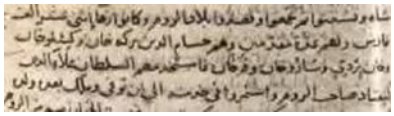 وكانوا آنها اثنى عشر ألف فارس ولهم عدة مقدمين وهم حسام الدين بركة خان وكشلو خان وخان بردي وساروخان و**قَر خان** فاستخدمهم السلطان علاء الدين كيقباد صاحب الروم واستمروا في خدمته إلى أن توفى.	O zaman oniki bin atlı asker idiler. Onların birkaç beyi var idi. Bunlar şunlardır: Ḥusāmeddin Berke Ḫan, Küçlü Ḫan, Ḫan Berdi, Saru Ḫan ve **Ḳır Ḫan**. Bu beyler, kendisi ölene kadar Sultan ʿalā'eddin Keyḳubād'e hizmet etmişlerdir.
14	649	18	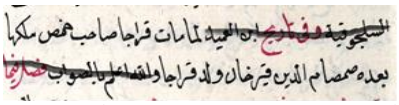 لما مات قراجا صاحب حمص ملكها بعده صمصام الدين **قِرخان** ولد قراجا.	Humus hâkimi Ḳaraca ölünce yerine Ḳaraca oğlu Şımşāmeddin **Ḳır Ḫan** geçmiştir.
14	696	6	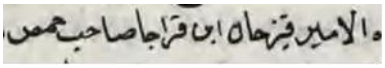 الأمير **قِرخان** ابن قراجا صاحب حمص.	Emîr **Ḳır Ḫan** bin Ḳaraca Humus hâkimi idi.

Tablo 266. Ḳır Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳır* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳır Bektaş*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳır Ḫan- قر خان

Kırhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ṭoḳuz Ḫan طقُز خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	456	14	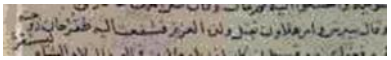 أمر هلاون بقتل ولده العزيز فشفعت إليه **طقُز خان** زوجته.	Halavūn, oğlu el-ʿazīz için öldürme emri vermiştir. Eşi **Ṭoḳuz Ḫan,** onun için af dilemiştir.

Tablo 267. Ṭoḳuz Ḫan

Metindeki anlamı: Kadın adı.

(*Ṭoḳuz* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳuzdemür*'e bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳuz Ḫan- طقُز خان

İl Ḫan ايلخان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	548	7	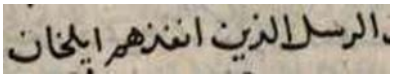 الرسل الذين أنفذهم **ايلخان**.	**İl Ḫan**'ın gönderdiği elçileri.
18	548	8	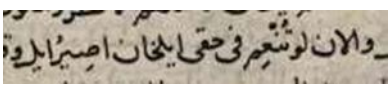 والآن لو تنعم في حقي **ايلخان** اصير ايل(?)	**İl Ḫan**, bana iyilik yaparsan...(?)

Tablo 268. İl Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*İl* Sözcüğünün incelenmesi için *İl Tutmış*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İl Ḫan- ايلخان

İlhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Öz Beg ازبك

Bu ad, eserde 120 kere geçmiştir. Bunların 19'u Öz Beg Ḫan, 1'si Öz Beg Ḫoca şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	24	3	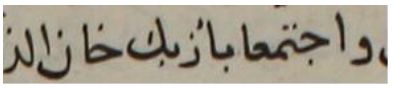 واجتمعا **بأزبك** خان.	**Öz Beg Ḫan** ile bir araya gelmişlerdir.
21	24	7	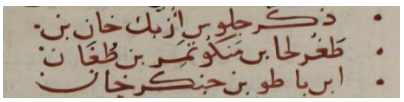 ذكر جلوس **أزبك خان** بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكزخان.	**Öz Beg Ḫan** bin Ṭuġrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Çingiz Ḫan'ın tahta çıkmasının faslı.
21	24	12	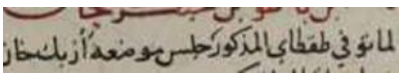 لما توفى طقطاي المذكور جلس موضعه **أزبك**.	Adı geçen Ṭoḳṭay ölünce yerine **Öz Beg Ḫan** geçmiştir.

Tablo 269. Öz Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Öz+ beg) Özbek**: 1) Özbekistan Cumhuriyeti'nde yaşayan, Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse. 2) Özbeklere özgü olan, Özbeklerle ilgili olan (TDK, 2005: 1554).

Öz I: 1) Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, nefis, derun, varoluş karşıtı. **Öz** II: 1) Kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan. 2) İçine, arılığını, saflığını bozacak hiçbir şey karışmamış olan, saf, arı. **Öz** III: 1) Dere, çay. 2) Sulak, verimli yer (TDK, 2005: 1553-1554).

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Öz Beg Ḫan bin Ṭuġrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Çingiz Ḫan- أزبك خان بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكزخان, *Hüseyin Öz Beg-* حسين ازبك, *Öz Beg el-Çermikī-* ازبك الجرمكي, *Bedreddin Öz Beg el-'Ayntābī-* بدر الدين ازبك العينتابي, *Canı Bak bin Öz Beg Ḫan-* جاني باك بن ازبك خان, *Öz Beg er-Ramazanī el-Aşḳar-* ازبك الرمضاني الأشقر, *Öz Beg el-İbrahimī-* ازبك الابراهيمي, *Öz Beg el-Bavvāb-* ازبك البواب, *Öz Beg Ḫoca-* ازبك خوجا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Öz**: Öz, kendi (Ergin, 2009: 109). AY. **Öz**: 1) Öz, kendi. 2) Ömür, hayat, yaşam, yaşam gücü (Ölmez, 1991: 109). DLT. **Öz** I: Öz, kendi, nefs; can, ruh, gönül. **Öz** II: Yürek ve karnın içindeki nesne. **Öz** III: Yağ. **Öz** VI: İki dağ arasında bulunan dere. **Öz** V: Ağaç özü. Öz VI: Sağır (Atalay, 2006: VI, 470-472). KB. **Öz**: Öz, kendi, nefis, can, ruh, gönül (Arat, 1979: 367). Kİ. **Öz**: 1) Öz, nefsi. 2) Yemek kaynarken üzerine çıkan yağ (Caferoğlu, 1931: 66). ŞT. **Öz**: Öz, kendi. Özbek: Türkistan'da bir Türk boyu. **Özbek (Ḫān)**: Altınordu hükümdarı (Ölmez, 1996: 436). Abuşka L. **Öz**: Kendi (Atalay, 1970: 116). BL. **Öz**: 1) Öz. 2) Özsü, usare, kemik suyu (Turan, 2001: 158). DK. **Öz – uz**: Uz, usta, hünerli (Özçelik, 2005: 316).

Özbey, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 22).

Özbek: 1) Bir Türk boyu. 2) Altınordu hâkimiyetinin onuncu kağanı (Yurtsever, 1997: 65).

Laçın لاجين

Bu ad, eserde 75 kere geçmiştir. Bunların 1'si Ḫan Laçın şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	642	13	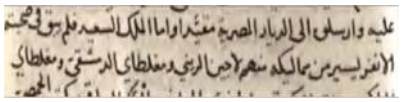 اما الملك السعيد فلم يبق في صحبته إلا نفر يسير من مماليكه منهم **لاجين** الزيني ومغلطاي الدمشقي.	el-Melikü's-Saʿīd'in kölemenlerinden yanında az kişi kalmıştır. Bunların aralarında **Laçın** ez-Zeynī ve Moġol Ṭay ed-Dımaşkī var idi.
18	647	9	 ذكر اسماء مماليكه الذين كانوا في خدمته في زمن الإمرة الأمير حسام الدين طرنطاي، الأمير زين الدين كتبغا، الأمير حسام الدين **لاجين**.	Onun hizmetine giren kölelerinin adları: Emîr Ḥusāmeddin Ṭorun Ṭay , Emîr Zeyneddin Ket Boġa, Emîr Ḥusāmeddin **Laçın.**
19	106	7	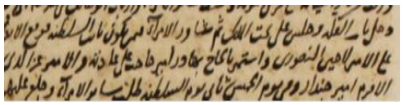 ثم شاور الأمراء في من يكون نائب السلطنة فوقع الاختيار على الأمير **لاجين** المنصوري.	Emîrlerle Sultan'ın naibi kim olabileceği ile ilgili danışmıştır. Emîr **Laçın** el-Manṣūrī üzerine anlaşmışlardır.

Tablo 270. Laçın

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Laçın**: Beyaz renkli bir cins şahin (TDK, 2005: 1291).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥusāmeddin Laçın es-Silahdār el-Manṣūrī- حسام الدين لاجين السلحدار المنصوري, Laçın ez-Zeynī-لاجين الزيني, Ḥusāmeddin Laçın er-Rūmī- حسام الدين لاجين الرومي, Laçın Ayıtglı- لاجين إيتغلي, Ḥusāmeddin Laçın el-Çeşnigir-حسام الدين لاجين الجاشنكير, Laçın el-'Omarī- لاجين العمري, Aḥmed bin Laçın el-'alā'ī- أحمد بن لاجين العلائي, Aḳ Boġa el-Laçınī- اقبغا الاجيني, Laçın aṣ-Ṣaġīr-لاجين الصغير, Laçın el-Çerkesī- لاجين الجركسي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Laçın/ laçin**: Şahin, yiğit adam (Atalay, 2006: VI, 404). Kİ. **Laçın**: Şahin kuşu (Caferoğlu, 1931: 56). BM. **Laçın**: Şahin (الشاهين: لاجين) (16b/1). TTA. **Laçın** لاجين: Beyaz şahin (weisse Falke) (Houtsma, 1894: 101). ŞT. **Laçın**: Şahin (Ölmez, 1996: 414).

Laçın, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Pak Ḫan (?) باك خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	65	16	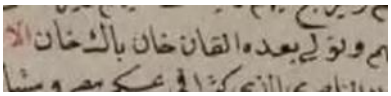 وتولى بعده القان خان **باك خان**.	Ondan sonra yerine Kağan Ḫan **Pak Ḫan** geçmiştir.

Tablo 271. Pak Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(Pak sözcüğünün incelenmesi için Pakça'ye bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kağan Ḫan Pak Ḫan- القان خان باك خان

Ṭoġmış Ḫan طغمش خان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	287	3	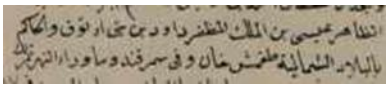 الحاكم بالبلاد الشمالية **طغمش خان**.	Kuzeydeki şehirlerin hâkimi **Ṭoġmış Ḫan** idi.

Tablo 272. Ṭoġmış Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoġmış* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Doġmış*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoġmış Ḫan- طغمش خان

Toğmuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Doğmuş: Kençdoğmuş'tan (Yurtsever, 1997: 42).

Ḫan Berdi خان بردي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	5	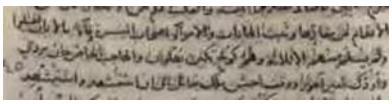 فقتلوا ولم يسلم منهم إلا ثلاثة هم كوج تكين بهلوان والحاجب الخاص **خان بردي** وأودَك أمير آخور.	Koç Tekin Pehlivan, hacib hās **Ḫan Berdi** ve Emîr-i Ahur Ödek olmak üzere üç kişi dışında herkes öldürülmüştür.
18	179	15	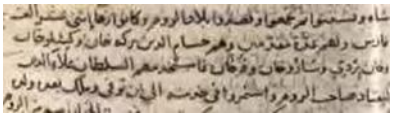 وكانوا آنها اثنى عشر ألف فارس ولهم عدة مقدمين وهم حسام الدين بركة خان وكشلو خان و**خان بردي** وساروخان وقَر خان فاستخدمهم السلطان علاء الدين كيقباد صاحب الروم واستمروا في خدمته إلى أن توفى.	O zaman on iki bin atlı asker idiler. Onların birkaç beyi var idi. Bunlar şunlardır: Ḥusāmeddin Berke Ḫan, Küçlü Ḫan, **Ḫan Berdi**, Saru Ḫan ve Ḳar Ḫan. Bu beyler, kendisi ölene kadar Sultan ʿalā'eddin Keyḳubād'e hizmet etmişlerdir.

Tablo 273. Ḫan Berdi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Berdi* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Berdi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫan Berdi- خان بردي

Ṭoḳtamış Ḫan طقتمش خان

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	240	8	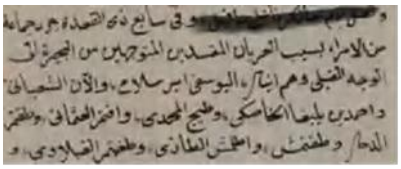 في سابع ذي القعدة جرد جماعة من الأمراء بسبب العربان المفسدين المتوجهين من البحيرة إلى الوجه القبلي وهم اينا اليوسفي أمير سلاح، والآن الشعباني، وأحمد بن يلبغا الخاصكي، وطبغج المحمدي، واقتمر العثماني، وطقتمر الدحا **وطقتمش**...	Zilkade ayının 7'sinde Buhayra'dan güney tarafına doğru giden fesatçı bedevîler yüzünden İnal el-Yūsufī Emîr-i Silah, al-Ān? eş-Şeʿbānī, Aḥmed Yol boġa el-Ḫāṣekī, Ṭopuç el-Muḥammedī, Aḳ Temür el-ʿOsmānī, Ṭoḳ Temür el-Deḥḥāl ve **Ṭoḳtamış** olmak üzere emîrlerden bir grup gönderilmiştir.
22	304	18	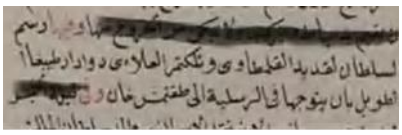 وفيها رسم السلطان لقديد القلمطاوي وتلكتمر العلائي دوادار طيبغا الطويل بأن يتوجها في الرسلية إلى **طقتمش خان**.	Bu yılda Sultan, Ḳadīd el-Ḳalma tavī ve Ṭay Boġa aṭ-Ṭavīl'in devadarı Tölek Temür el-ʿalā'ī'nin er-Reslīyye'de bulunan **Ṭoḳtamış Ḫan**'a gitmelerini istemiştir.
22	462	17	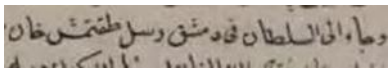 وجاء إلى السلطان في دمشق رسل **طقتمش خان.**	**Ṭoḳtamış Ḫan**'ın elçileri, Dımaşḳ'ta bulunan Sultan'ın yanına gitmişlerdir.

Tablo 274. Ṭoḳtamış Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tokta-mış) tokta-: Dinlenmek, rahatlamak, serinlemek. Toktamak > toftamak (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳtamış Ḫan- طقتمش خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Ṭoḳta- fiiline taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Toktamış, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Toktamış: Altınordu hâkimiyetinin otuzuncu kağanı (Yurtsever, 1997: 73).

Şarṭaḳ صرطق

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	343	7	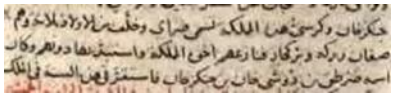 (باطو خان) خلف من الأولاد ثلاثة وهم صغان وبركة وبركجان فنازعهم أخوه المملكة واستبد بها دونهم وكان اسمه **صرطق** بن دوشي بن جنكز خان.	Batu Ḫan'ın üç oğlu olmuştur: Saġan, Berke ve Berkecan. Ama kardeşi **Şarṭaḳ** bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan, oğulları ile hâkimiyet için kavga etmiş ve hâkimiyeti ele geçirmiştir.
18	346	11	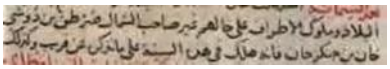 صاحب الشمال **صرطق** بن دوشي خان بن جنكز خان فأنه هلك في هذه السنة.	Kuzeydeki şehirlerin hâkimi **Şarṭaḳ** bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan bu yılda ölmüştür.
18	349	8	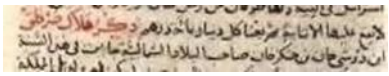 ذكر هلاك **صرطق** ابن دوشي خان بن جنكز خان صاحب البلاد الشمالية.	Kuzeydeki şehirlerin hâkimi **Şarṭaḳ** bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın ölümünün faslı.

Tablo 275. Şarṭaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük, TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

< Tü. **sartak** "Salıverilmiş, azat edilmiş" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 489).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şarṭaḳ bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- صرطق بن دوشي بن جنكز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Şarṭaḳ: Altınordu hâkimiyetinin üçüncü kağanı (Yurtsever, 1997: 66).

Ḳubılay قبلاي

Bu ad, eserde 26 kere geçmiştir. Bunların 6'sı Ḳublay Ḫan şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	716	6	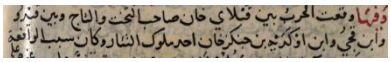 وفيها وقعت الحرب بين **قبلاي خان** صاحب التخت والتاج وبين قيدو وابن قجي وابن اوكديه بن جنكز خان أحد ملوك التتار.	Bu yılda taht ve taç sahibi **Ḳubılay Ḫan** ile Ḳaydu, ibn Ḳoçı, ibn Ögeday bin Çingiz Ḫan arasında savaş çıkmıştır.
18	726	20	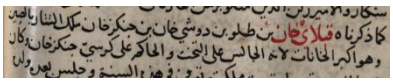 **قبلاي خان** بن طلو خان بن دوشي خان بن جنكز خان وهو أكبر الخانات لأنه الجالس على التخت والحاكم على كرسي جنكز خان.	Çingiz Ḫan'ın tahtına oturan, kağanların en büyüğü **Ḳubılay Ḫan** bin Ṭulu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'dır.
18	726	23	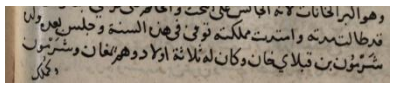 (قبلاي) توفى في هذه السنة وجلس بعده ولده شرمون بن **قبلاي خان** وكان له ثلاثة أولاد وهم يمغان وشرمون وكملك.	(Ḳubılay) bu yılda vefat etmiştir. Onun yerine tahta oğlu Şermun bin **Ḳubılay Ḫan** geçmiştir. Onun üç oğlu var idi: Yamġan, Şermun ve Kömlek.

Tablo 276. Ḳubılay Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Ḳubilay: < Moğ. qubi "Teil", "Los"; "Anteil" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 276).

Eserdr bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳubılay Ḫan bin Ṭulu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- قبلاي خان بن طولو بن دوشي خان بن جنكز خان, Şermun bin Ḳubılay Ḫan- شرمون بن قبلاي خان, Çingiz Ḫan Şermun bin Ḳubılay Ḫan bin Ṭulu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- جنكزخان شرمون بن قبلاي خان بن طلو خان بن دوشي خان بن جنكزخان, Seyfeddin Ḳubılay- سيف الدين قبلاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Kubılay: Çengiz Kağan oğlu (Yurtsever, 1997: 58).

Duşi Ḫan دوشي خان

Bu ad, eserde 58 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	726	20	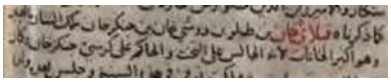 قبلاي خان بن طلو خان بن **دوشي خان** بن جنكز خان وهو أكبر الخانات لأنه الجالس على التخت والحاكم على كرسي جنكز خان.	Çingiz Ḫan'ın tahtına oturan, kağanların en büyüğü Ḳubılay Ḫan bin Ṭulu bin **Duşi Ḫan** bin Çingiz Ḫan'dır.
18	523	18	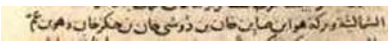 بركة هو ابن صاين خان بن **دوشي خان** بن جنكز خان.	Berke, Şayın Ḫan bin **Duşi Ḫan** bin Çingiz Ḫan'ın oğludur.
18	478	18	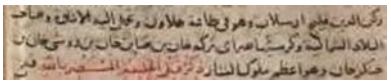 صاحب البلاد الشمالية وكرسيها صراي بركة خان بن صاين خان بن **دوشي خان** بن جنكز خان وهو أعظم ملوك التتار.	Kuzeydeki şehirlerin ve Saray'ın Tatar büyük hükümdarlarından biri olan sahibi Berke Ḫan ibn Şayın Ḫan bin **Duşi Ḫan** bin Çingiz Ḫan idi.

Tablo. 277. Duşi Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Duşi: (var. Cuci) دوشي (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 148).

Cuci, Coçi: < Moğ. Kasar "yırtıcı hayvan" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 107).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳubılay Ḫan bin Ṭulu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- *قبلاي خان بن طولو بن دوشي بن جنكز خان*, *Şayın Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-* *صاين خان بن دوشي خان بن جنكز خان*, *Berke Ḫan ibn*

Şayın Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-خان بن جنكز خان بن دوشي خان ابن صاين بركة Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- خان بن جنكز دوشي خان, Batu Ḫan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- خان باطو بن دوشي خان بن جنكز خان- Ṣarṭaḳ bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- خان بن جنكز خان بن دوشي خان, Noġay bin Tatar ibn Moğol bin Duşi Ḫan- خان نوغيه بن ططر ابن مغل بن دوشي Tüden? Mengü bin Ṭoġan bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- خان بن جنكز خان بن دوشي خان بن طغان منكو تدان, Teleboğa bin Ṭornu? Bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- خان بن جنكزخان بن دوشي خان ابن طرنو تلابغا, Mengü Temür bin Ṭoġan bin Batu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan- منكو تمر بن طغان بن باطو ابن دوشي خان بن جنكزخان, Çingiz Ḫan Şermun bin Ḳubılay Ḫan bin Ṭulu bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-جنكزخان شرمون بن قبلاي خان بن طلو خان بن دوشي خان بن جنكزخان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Coçi (Ḫān)**: Cengiz Han'ın büyük oğlu ve Altınordu devletinin kurucusu (Ölmez, 1996: 358).

Cuci, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 14).

Çuçu: Bilinen ilk Türk Ozanı. Çengiz oğlu, Altınordu hâkimiyetinin ilk kağanı (Yurtsever, 1997: 41).

Ögedey Ḫan اوكديه خان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	423	6	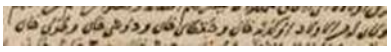 وكان له (جنكز خان) من الأولاد **اوكديه خان** وجغطاي خان ودوشي خان وطولي خان.	**Ögedey Ḫan**, Çağatay Ḫan, Duşi Ḫan ve Ṭulı Ḫan olmak üzere onun (Çingiz Ḫan'ın) dört çocuğu var idi.
18	716	7	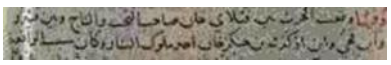 وفيها وقعت الحرب بين قبلاي خان صاحب التخت والتاج وبين قيدو وابن قجي وابن **اوكديه** بن جنكز خان أحد ملوك التتار.	Bu yılda taht ve taç sahibi Ḳubılay Ḫan ile Ḳaydu, ibn Ḳoçı, ibn **Ögedey** bin Çingiz Ḫan arasında savaş çıkmıştır.

Tablo 278. Ögedey Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır. (Moğolca özel ad.)

Ögedey <Tü. öge "çok akıllı, yaşlı kişine, ulusun büyüğü" +day. <Moğ. ögse "(dan Fluss) aufwärts gehen" <ög (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 366).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ögedey Ḫan bin Çingiz Ḫan- اوكديه خان بن جنكز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Ögedey (Ḫān):** Özel ad (Cengiz Han'ın oğlu) (Ölmez, 1996: 433).

Ögedey, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 22).

Ögedey: Çengiz oğlu (Yurtsever, 1997: 64).

Terken[45] **Ḫatun** تركان خاتون

Bu ad, eserde 43 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	404	7	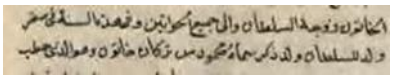 في هذه السنة في صفر ولد السلطان ولد ذكر سماه محمود من **تركان خاتون**.	Bu yılın Safar ayında Sultan, eşi **Terken Ḫatun**'dan bir erkek çocuğu olmuş ve adını Mahmud koymuştur.
14	447	19	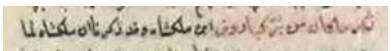 ملكشاه لما مات أخفت موته زوجته **تركان خاتون**.	Melik Şah ölünce eşi **Terken Ḫatun** ölümünün haberini saklamıştır.
14	448	10	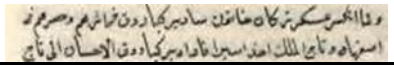	**Terken Ḫatun**'un askerleri yenilince

[45] Yazar "Turan Şah" adını izah ederken şunları söylemiştir: "Şah, hükümdar, hakan, kral anlamlarına gelen Farsça bir kelimedir. Turan ise Türklerin yaşadığı yerdir. Farslar, Türklere 'Terken/ Türkan تُرکان' demektedir. Sonra da bu ad halk ağzında bozulmuş 'Turan' biçimini almıştır. Bilindiği üzere onların dilinde tamlanan, tamlayandan sonra gelmektedir " (16. Cilt: 636).

Berkyaruḳ gidip onları İsfahan'da kuşatmıştır.	لما انكسر عسكر **تركان خاتون** سار بركياروق وحصرهم في أصفهان.

Tablo 279. Terken Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Terken[46]: Türk hakanlarına, hakanların eşlerine ve kızlarına verilen unvan (Bezer, 2011: XL, 509).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Terken Ḫatun bint 'İzzeddin Me'ūd bin Mevdūd bin Zengi bin Aḳ Sunḳur- *تركان خاتون بنت عز الدين مسعود بن مودود بن زنكي بن أقسنقر*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Terken**: Eğemen, hükümdar, melik; vilâyet üzerine vâli olan kimseye karşı Hakanlıların aytası; "kendisine itaat edilen" anlamına (Atalay, 2006: VI, 606). KB. **Terken**: Kadınlara ait bir unvan (Arat, 1979: III, 438).

Terken: Türkler'de bir ün. Terkenkatun (Yurtsever, 1997: 72).

Güher گُهار

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

[46] Terken genelde "hatun" kelimesiyle birlikte (terken hatun) kullanılmış olup Arapça kaynaklardaki imlâsı (تركان) dolayısıyla "türkân hatun" şeklinde okunuşu yaygındır. Ancak eski Türkçe bir unvan olarak Türk kelimesine Farsça çoğul eki (-ân) getirilerek "Türkler" anlamında bir kelimenin türetilmesi pek mümkün görünmemektedir (Bezer, 2011: XL., 509).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	816	7	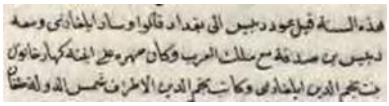 سار ايلغازي ومعه دبيس بن صدقة مع؟ ملك العرب وكان صهره على ابنته **كهار خاتون** بنت نجم الدين ايلغازي.	Ilġazī, kızı **Güher Ḫatun** bint Necmeddin İlġazī'nın eşi Arap Emîri Dübeys bin Ṣadaḳa ile birlikte yola çıkmıştır.
16	73	7	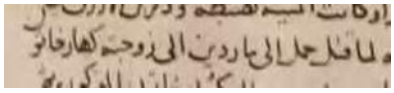 لما قتل حمل إلى ماردين إلى زوجته **كهار خاتون.**	(Dübeys) Öldürülünce Mardin'de bulunan eşi **Güher Ḫatun**'un yanına götürülmüştür.
16	73	8	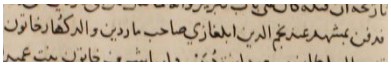 فدفن بمشهد عند نجم الدين ايلغازي صاحب ماردين والد **كهار خاتون**.	(Dübeys) Eşi **Güher Ḫatun**'un babası Mardin hâkimi Necmeddin İlġazī'nin mezarına gömülmüştür.

Tablo 280. Güher Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Güher[47]: Koyunların dağdaki yatacak yeri, ağıl (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Güher Ḫatun bint Necmeddin Ilġazī- كُهار خاتون بنت نجم الدين ايلغازي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Güher** (Fr.): Cevher, mücevher (Arat, 1979: III, 127). TTA. **Güher** كهار: (Fr.) گوهر Özel isim (Houtsma, 1894: 99). GT. **Güher** (Fr.): Mücevher (Karamanlıoğlu, 1978: 257). Abuşka L. **Güher** I: Büyüklük. **Güher** II: Elmas, inci (Atalay, 1970: 45- 231-383). ŞH. **Güher** (Fr.): İnci, gevher, cevher, esas (Timurtaş, 1971: 76).

Eyşi? Eşi? Ḫatun اَيْشي خاتون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[47] Buradaki güher sözcüğünün eserdeki Güher ismi ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	437	11	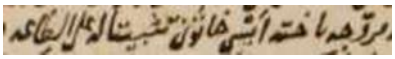 (غياث الدين) فزوجه بأخته **اَيْشي خاتون** تثبيتًا له على الطاعة.	(Ġıyaseddin) Kendisine itaat etsin diye onu kız kardeşi **Eyşi Ḫatun** ile evlendirmiştir.

Tablo 281. Eyşi Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: **Eşi**[48] I: Ekşi. Eşi II: Salça. Eşi III: Yahu. Eşi IV: Nemli yerlerde biten bir çeşit ot (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Eyşi Ḫatun[49]*- اَيْشي خاتون*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **İşi, eşi**: Hanım, prenses, hatun (Ergin, 2009: 97). KB. **İşi**: Kadın (Arat, 1979: III, 206).

İşi Hatun: İşi'nin eski bir kelime olup "kadın, prenses" anlamlarına geldiği görülmüştür (Sümer, 1999: 199).

Selçuḳī Ḫatun سلجوقي خاتون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	11	12	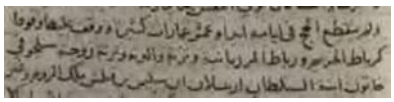 ولم ينقطع الحج في أيامه أبداً، وعمر عمارات	Onun zamanında hac yolculukları hiç kesilmemiş, birçok yer kurmuş, orada Rıbātü'l-Ḥarīm ve Rıbātü'l-

[48] Eserdeki İşi/Eyşi adının bugünkü Türkiye ağızlarında kullanılan eşi kelimesi ile ilgili düşünülmektedir.
[49] Ġıyaseddin Tatarşah'ın kız kardeşi, Ödek Ḫan'ın eşi.

				كثيرة ووقف عليها وقوفًا كرباط الحريم ورباط المرزبانية، وتربة والدته وتربة زوجته **سلجوقي خاتون** ابنه السلطان ارسلان بن سليمان بن قتلمش ملك الروم.	Marzubaniyye gibi yaptırdığı vakıfların yanı sıra hem annesi hem de karısı Rum hükümdarı Sultan Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumuş'un kızı **Selçuḳī Ḫatun**.

Tablo 282. Selçuḳī Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Selçuki: Selçuklu (Türkçe+ Arapça ī) (TDK, 2005: 1726).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Selçuḳī Ḫatun bint Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumuş- سلجوقي خاتون ابنة ارسلان بن سليمن بن قتلمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Selçuḳī**: Selçuklular (Ölmez, 1996: 442).

El-Ḫatun Erguvan الخاتون ارغوان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	329	3	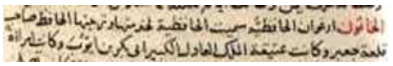 **الخاتون ارغوان** الحافظية سميت الحافظية لخدمتها وتربيتها الحافظ صاحب قلعة جعبر.	**Ḫatun Erguvan** el-Ḥāfiziyye. Caber Kalesi'nin komutanı el-Ḥāfiz'ı yetiştirip ona hizmet ettiği için el-Ḥāiziyye ile adlandırılmıştır.

Tablo 283. Ḫatun Erguvan

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Erguvan (Fr.): Baklagillerden, eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, güzel bir süs ağacı, deliboynuz (Cercis siliquastrum) (TDK, 2005: 643).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫatun Erguvan el-Ḥāfiziyye- الخاتون ارغوان الحافظية

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Abuşka L. **Erguvan**: Erguvan (Atalay, 1970: 123).

Gürcī Ḫatun كُرجي خاتون

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	364	10	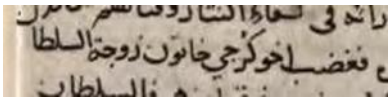 فغضب أخو **كرجي خاتون** زوجة السلطان.	Sultan'ın karısı **Gürcī Ḫatun**'un erkek kardeşi kızmıştır.
18	374	2	 كان أبوهم قد فوض ولاية عهده إلى علاء الدين كيقباد الذي هو من **كرجي خاتون**.	Onların babası, **Gürcī Ḫatun**'un oğlu olan ʿalā'eddin Keyḳubad'e veliahtlığını vermiştir.
18	374	9	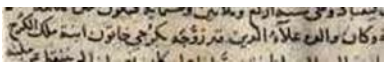 وكان والده علاء الدين قد زوجه **بكرجي خاتون** ابنه ملك الكرج.	Onun babası ʿalā'eddin, onu Gürcülerin kralının kızı **Gürcī Ḫatun** ile evlendirmiştir.

Tablo 284. Gürcī Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Gürcī > Gürcü: Gürcistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse (TDK, 2005: 814).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kiş/ler:

Gürcī Ḫatun- كرجي خاتون

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Gürcistān**: Gürcistan (Ölmez, 1996: 369).

Zafer Ḫatun ظفر خاتون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	522	11	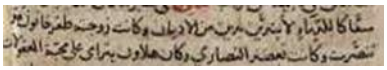 وكانت زوجته (هلاون) **ظفر خاتون** قد تنصرت وكانت تعضد النصارى.	Onun (Halavūn'un) karısı **Zafer Ḫatun** hıristiyan olmuş, hıristiyanlara destek vermekte idi.

Tablo 286. Zafer Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Zafer (Ar.): 1) Savaşta kazanılan başarı. 2) Birçok emek ve tehlikeli uğraşmalar pahasına erişilen mutlu sonuç, yengi, utku. 3) Bir yarışma veya uğraşıda çaba harcayarak elde edilen başarı (TDK, 2005: 2219).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zafer Ḫatun- ظفر خاتون

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

GT. Zafer (Ar.): Zafer, galibiyet (Karamanlıoğlu, 1978: 401).

Or Bay Ḫatun أرباي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	559	19	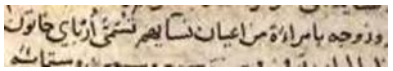 زوجه بامراءة من أعيان نسايهم تسمى **أرباي خاتون**.	Onların büyük kadınlarından **Or Bay Ḫatun** diye biri ile onu evlendirmiştir.
18	640	8	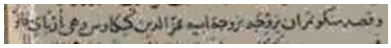 (مسعود) وقصد منكو تمر أن يزوجه بزوجة أبيه عز الدين كيكاوس وهي **أرباي خاتون**.	(Mesʿūd) Mengü Temür'ün, babası ʿİzzeddin Keykâvurs'un karsı **Or Bay Ḫatun** ile onu evlendirmesini istemiştir.
18	641	3	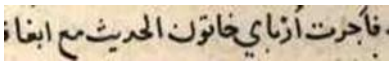 فأجرت **أرباي خاتون** الحديث مع أبغا.	**Or Bay Ḫatun**, Abġa ile konuşmuştur.

Tablo 287. Or Bay Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: **Or** I: Hendek, düşman saldırısına karşı koymak için düzenlenmiş yer. Or II: Ateş (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳbay*'e bk.)

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Or Bay Ḫatun- أرباي خاتون

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Or:** 1) Hendek, su yolu. 2) Oğul (Caferoğlu, 1931: 62).

Baylaḳ Ḫatun بيلق خاتون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	156	31	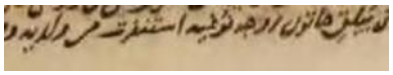 **بيلق** خاتون زوجة نوغيه استنفرت من ولديه.	Noġay'ın eşi **Baylaḳ Ḫatun**, onun oğullarından rahatsız olmuştur.

Tablo 288. Baylaḳ Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

Sözlük anlamı: Baylak I: Baylan. Baylak II: Şımarık, yüzsüz, nazlı, yaramaz, terbiyesiz, arsız, densiz. Baylak III: Tembel, işsiz güçsüz (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Baylak Ḫatun- بيلق خاتون

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Baylakkatun: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 88).

Öz Dekin Ḫatun أزدكين خاتون

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	319	7	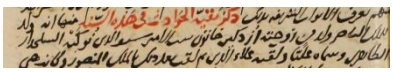 ولد الملك الناصر ولد من زوجته **أزدكين خاتون** بنت الأمير سيف الدين ...؟ السلحدار الظاهري وسماه عليًا ولقبه علاء الدين.	el-Melikü'l-Nāṣır'ın, karısı Emîr Seyfeddin ...? es-Silahdār ez-Zāhirī'nın kızı **Öz Dekin Ḫatun**'dan bir oğlu olmuş ve adını ʿAli koymuştur. Oğlunun lakabı ʿalā'eddin idi.
21	481	12	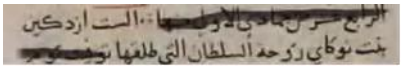 الست **ازدكين** بنت نوكاي زوجة السلطان التي	Nukay'ın kızı **Öz Dekin** Hanım Sultan'ın boşadığı karısı idi.

	طلقها.

Tablo 289. Öz Dekin Ḫatun

Metindeki anlamı: Kadın adı.

(*Öz* sözcüğünün incelenmesi için *Öz Beg Ḫan*'a bk.)

(*Degin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin*'e bk.)

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Öz Dekin Ḫatun bint Emîr Seyfeddin ...? es-Silahdār ez-Zāhirī- أزدكين خاتون بنت الأمير سيف الدين ...؟ السلحدار الظاهري

Ṭuġay طغاي

Bu ad, eserde 23 kere geçmiştir. Bunların 3'ü Ṭuġay Ḫatun şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	302	7	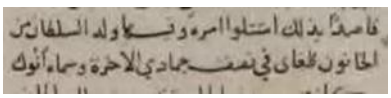 وفيها ولد السلطان من **الخاتون طغاي** في نصف جمادي الأول وسماه انوك.	Bu yılın Cemaziyelahir ayının ortasına doğru Sultan'ın, **Ḫatun Ṭuġay**'dan bir oğlu olmuş ve adını Önük? koymıştır.
21	304	19	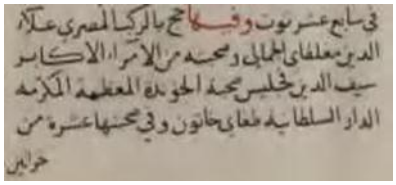 وفيها حج بالركب المصري علاء الدين مغلطاي الجمالي وصحبته من الأمراء الأكابر قجليس صحبة الخوندة المعظمة المكرمة الدار السلطانية **طغاي خاتون** وفي صحبتها عشرة من خواتين الأمراء.	Bu yılda ʿalā'eddin Moġol Ṭay ec-Cemālī Mısırlılar ile hacca gitmiştir. Onun yanında da büyük emîrlerden Seyfeddin Kaclis? ve beraberindeki on hatun ile Ululuk sahibi, Mükerreme **Ṭuġay Ḫatun** var idi.
21	312	7	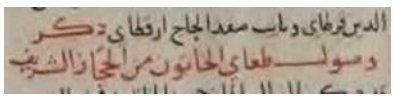 ذكر وصول **طغاي الخاتون** من الحجاز الشريف.	**Ṭuġay Ḫatun**'un el-Ḥicāzi'l-Şerīf'ten gelmesinin faslı.

Tablo 290. Ṭuġay

Metindeki anlamı: Kadın adı, erkek adı.

Sözlük anlamı: Tugay: Alayla tümen arasındaki askerî birlik, liva (TDK, 2005: 2005).

Tugay: Türkmeneli'nde nehir vadilerinde bulunan sık ağaçlı ormanlar (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 485).

(*Ḫatun* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuġay Ḫatun- طغاي خاتون, *Seyfeddin Ṭuġay el-Çeşnigir-* سيف الدين طوغاي الجاشنكير, *Seyfeddin Ṭuġay aṭ-Ṭabāḫī-* سيف الدين طغاي الطباخي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Tugay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Togay: Altınordu kağanlarından (Yurtsever, 1997: 73).

Yol Ḳuṭlu يل قطلو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	399	10	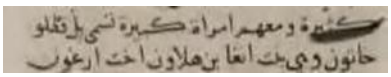 ومعهم امرأة كبيرة تسمى **يل قطلو خاتون** وهي بنت ابغا بن هلاون اخت ارغون.	Yanlarında **Yol Ḳuṭlu Ḫatun** diye büyük bir kadın var idi. O, Abġa bin Halavūn'un kızı ve Arġun'un kardeşi'dir.
19	267	3	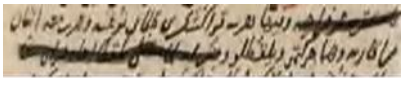 وفيها هرب قرا كسك بن جكا بن نوغيه وهرب معه اثنان من أقاربه هما جركتمر و**يلقطلو**.	Bu yılda Ḳara Kesük bin Ceke bin Noġay, akrabalarından olan Çerik Temür ve **Yol Ḳuṭlu** ile beraber kaçmıştır.

Tablo. 291. Yol Ḳuṭlu

Metindeki anlamı: Erkek adı, kadın adı.

(*Yol* sözcüğünün incelenmesi için *Yol boġa* 'ya bk.)

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yol Ḳuṭlu- يلقطلو *Yol Ḳuṭlu Ḫatun-* يل قطلو خاتون

Yol Kutluğ: Yolu kutlu (mukaddes, mübârek), inanç da "gittiği yol mukaddes" demek olsa gerektir. Bu oldukça yaygın bir addır. Hem erkek hem de kız ismi olabilir (Sümer, 1999: 337).

Gülnar جلنار

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	644	12	والجلنار ورد الرمان منه أبيض وأحمر.	**Gülnar**, narın çiçeğidir. Bu çiçekten beyaz ve kırmızı vardır.
15	359	3	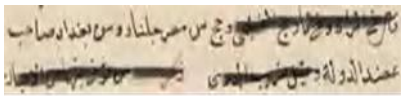 وحج من مصر **جلنار** ومن بغدادا صاحب عضد الدولة.	Mısır'dan **Gülnar**, Bağdat'tan ʿAḍud ed-Devle'nin (arkadaşı?) hacca çıkmıştır.
15	394	9	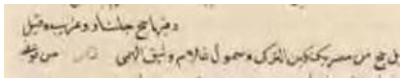 وفيها حج **جلنار** وغريب وقيل حج من مصر بكتكين التركي...	Bu yılda **Gülnar** ve Ġarīb, bazı kaynaklarda Bektekin et-Türkī, Mısır'dan hacca çıkmıştır.

Tablo 292. Gülnar

Metindeki anlamı: Erkek adı, bitki adı[50].

Sözlük anlamı: Gülnar: Mersin iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Gülnar- جلنار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. **Gül** كل: Gül. Şu isimlerde kullanılmakta *Gülnar ve Gülbahar* كلنار، كلبهار (Houtsma, 1894: 98).

El-Çermikī الجرمكي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	53	2	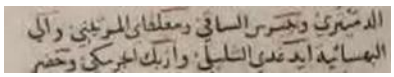 (أُرسل) إلى البهسائية ايدغدي الثليلي وازبك **الجرمكي**.	Ay Doġdı el-Selīsī ve Öz Beg **el-Çermikī** el-Behse'īyye'ye gönderilmişlerdir.
21	68	1	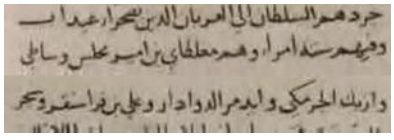 جردهم السلطان إلى العربان الذين بصحراء عيذاب وفيهم ستة أمراء وهم... وازبك **الجرمكي**.	Sultan, … ve Öz Beg **el-Çermikī** olmak üzere altı emir ʿAyzab Çölü'ndeki bedevilere göndermiştir.
21	149	17	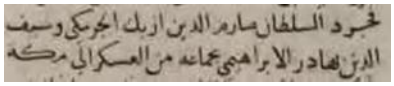 فجرد السلطان صارم الدين ازبك **الجرمكي** وسيف الدين بهادر الإبراهيمي بجماعة من العسكر إلى مكة.	Sultan, Ṣārımeddin Öz Beg **el-Çermikī** ve Seyfeddin Bahadır el-İbrahimī'yi askerlerle Mekke'ye göndermiştir.

Tablo 293. el-Çermikī

Metindeki anlamı: Erkek ad (soyadı).

[50] Bitki adlarına bk.

Sözlük anlamı: Çermik I: Kaplıca, ılıca (TDK, 2005: 417). Çermik II: Diyarbakır iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṣārımeddin Öz Beg el-Çermikī- *صارم الدين ازبك الجرمكي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḫoca Cihān خواجا[51] جهان

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	3	8	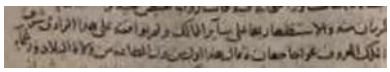 ولم يوافقه على الرأي شرف الملك المعروف **بخواجا جهان**.	**Ḫoca Cihān** lakabıyla bilinen Şerefü'l-Melik, onun bu görüşünü Kabul etmemiştir.
18	74	4	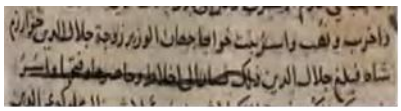 ... وأسر بنت **خواجا جهان** الوزير زوجة جلال الدين خوارزم شاه.	Celāleddin Harezmşah'ın karısı olan vezir **Ḫoca Cihān**'ın kızını esir olarak almıştır.
18	420	12	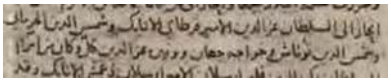 انحاز إلى السلطان عز الدين الأمير قرطاي الاتابك وشمس الدين الحرماني وشمس الدين توتاش و**خواجه جهان**.	Emîr Ḳır Ṭay Atabeg, Şemseddin el-Ḥarmānī, Şemsettin Tutaş ve **Ḫoca Cihān**, Sultan 'İzzeddin'i desteklemişlerdir.

Tablo 294. Ḫoca Cihān

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Cihan (Fr.): 1) Evren, âlem. 2) Dünya (TDK, 2005: 369).

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

[51] Ḫoca sözcüğünün Arap alfabesiyle farklı biçimlerde yazıldığı görülmektedir: خواجا/ خواجه/ خوجا/ خجا

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şerefü'l-Melik Ḫoca Cihān- *شرف الملك خواجا جهان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Cihân** (Fr.): Âlem, kâinat, dünya, yeryüzü (Arat, 1979: III, 125). BM. **Cehān**: Cihan, dünya (الدنيا: جَهَان) (10a/10). GT. **Cehān**: Dünya, cihan (Karamanlıoğlu, 1978: 234). BL. **Cihān** (Fr.): Dünya, kainat (Turan, 2001: 123).

Ḫoca Noyan خجا نوين

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	383	17	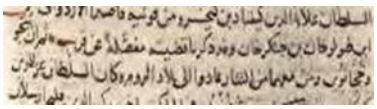 ثم أن بيجو **وخجا نويان** ومن معهما من التتار عادوا إلى بلاد الروم.	Baycu, **Ḫoca Noyan** ve yanlarındaki Tatarlar, Rum ülkesine geri dönmüşlerdir.
18	391	7	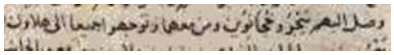 وصل إليهم بيجو **وخجا نوين** ومن معهما وتوجهوا جميعًا إلى هلاون.	Baycu, **Ḫoca Noyan** ve yanlarındakiler, onlara varıp hep beraber Halavūn'a gitmişlerdir.

Tablo 295. Ḫoca Noyan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Noyan: Moğolca bir ad.

Noyan: < Moğ. nojan "Fürst, Herrscher, Herr". Noyan, noyin "sahip, efendi, prens, bey, başkan, reis, bay; asilzade, hükümdâr; prensin veya yüksek rütbeli asilzadenin oğluna verilen unvan" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 347).

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫoca Noyan- خجا نوين

Ayna Ḫoca اَيْنا خواجا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	56	10	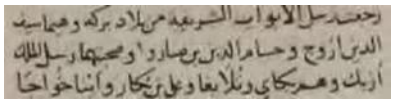 رجعت رسل الأبواب الشريفة من بلاد بركة وهما سيف الدين اروج وحسام الدين بن صاروا وصحبتهما رسل الملك اُزبك وهم بكاي وتلابغا وعلي بن بكار و**اَيْنا خواجا**.	el-Ebvāb-i eş-Şerife'nin elçileri Seyfeddin Oruç ve Ḥusāmeddin bin Saruva?, Öz Beg Ḫan'ın elçileri Pek Ay, Töle Boġa, ʿAli bin Bekkār ve **Ayna Ḫoca** ile beraber Berke'nin ülkesinden geri dönmüşlerdir.

Tablo 296. Ayna Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ayna* sözcüğünün incelenmesi için *Ayna Beg*'e bk.)

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ayna Ḫoca- اَيْنا خواجا

Bek Ay[52] بكاي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	56	10	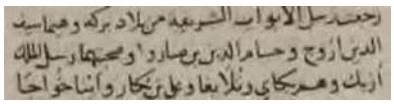 رجعت رسل الأبواب الشريفة من بلاد بركة وهما سيف الدين اروج وحسام الدين بن صاروا	el-Ebvābi eş-Şerife'nin elçiler Seyfeddin Oruç ve Ḥusāmeddin bin Saruva?, Öz Beg hanın elçileri **Bek Ay**, Töle Boġa, ʿAli bin Bekkār

[52] Bu adın Berkay adıyla ilgili olabildiği düşünülmektedir.

	وصحبتهما رسل الملك أزبك وهم **بكاي** وتلابغا وعلي بن بكار وأيْنا خواجا.	ve Ayna Ḫoca ile beraber Berke'nin ülkesinden geri dönmüşlerdir.

Tablo 297. Bek Ay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Ay- بكاي

Ḳuṭlu Ḫoca قطلو خجا

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	556	4	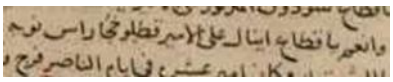 وأنعم باقطاع اينال على الأمير **قطلو خجا** رأس نوبة.	İnal'ın ıktası Emîr **Ḳuṭlu Ḫoca**'ya verilmiştir.
23	578	4	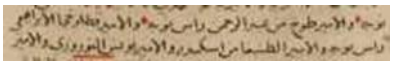 (عين السلطان) الأمير **قطلو خجا** الإبراهيمي رأس نوبة.	(Sultan) Emîr **Ḳuṭlu Ḫoca** re'sü nevbe olarak tayin etmiştir.
23	637	14	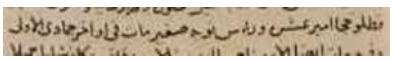 **قطلو خجا** أمير عشرة ورأس نوبة صغير مات في أواخر جمادي الأولى.	On beyi ve küçük re'sü nevbe olan **Ḳuṭlu Ḫoca** Cemaziyelevvel ayının sonuna doğru ölmüştür.

Tablo 298. Ḳuṭlu Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Ḫoca el-İbrahimī- قطلو خجا الإبراهيمي

Ḳara Ḫoca قرا خجا

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	612	13	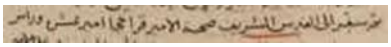 ثم سُفر(ازبك الدوادار) إلى القدس الشريف صحبة الأمير **قرا خجا** أمير عشرة ورأس نوبة.	(Öz Beg ed-Devadar) On beyi ve re'sü nevbe **Ḳara Ḫoca** ile Küdüs'e gönderilmiştir.
23	643	5	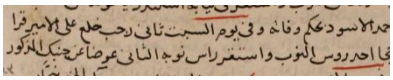 خلع على الأمير **قرا خجا** أحد روس النوب واستقر راس نوبة الثاني عوضًا عن جنبك المذكور.	Re'sü nevbelerden biri olan Emîr **Ḳara Ḫoca** terfi edilip adı geçen Canı Bek'in yerine ikinci re'sü nevbe olarak tayin edilmiştir.
23	672	21	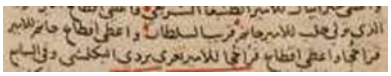 أعطى اقطاع جانم للأمير **قرا خجا**.	Canım'ın ıktası Emîr **Ḳara Ḫoca**'ya verilmiştir.

Tablo 299. Ḳara Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Ḫoca el-Ḥusnī- قرا خجا الحسني

Ḳara Murād Ḫoca قرا مراد خجا

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	474	9	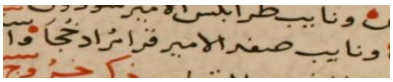 نايب صفد الأمير **قرا مراد خجا**.	Safed'in naibi Emîr **Ḳara Murād Ḫoca** idi.
23	483	10	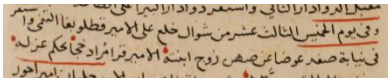 وفي يوم الخميس الثالث عشر من شوال خلع على الأمير قطلو بغا واستقر في نيابة صفد عوضًا عن صهره زوج ابنته الأمير **قرا مراد خجا** بحكم عزله.	Perşembe günü Şevval ayının 13'ünde Emîr Ḳuṭlu Boġa, azledilen kızının eşi **Ḳara Murād Ḫoca**'nın yerine Safed'in naipliğine geçmiştir.
23	640	14	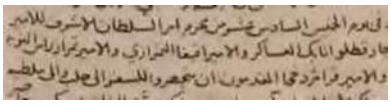 وفي يوم الخميس السادس عشر من محرم أمر السلطان الأشرف الأمير جار قطلو اتابك العساكر والأمير أقبغا التمرازي والأمير تمراز راس النوبة والأمير **قرا مراد خجا** المقدمون أن يتجهزوا للسفر إلى حلب وإلى ملطية.	Perşembe günü Muharrem ayının 16'sında es-Sultan el-Eşref, Emîr Çarḳuṭlu Asker Atabegi, Aḳ Boġa el-Temrazī, Emîr Temraz re'sü nevbe, Emîr **Ḳara Murād Ḫoca**'nın Halep'e ve Malatya'ya gitmek için hazırlanmalarını istemiştir.

Tablo 300. Ḳara Murād Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Murād: Dilek; gaye, hedef anlamlarına gelen Arapça bir kelimedir.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Murād Ḫoca- قرا مراد خجا

Ḳırım Ḫoca قرم خجا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	593	4	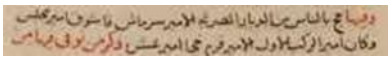 وفيها حج بالناس من الديار المصرية الأمير سرماش قاشوق أمير مجلس وكان أمير الركب الأول **قرم خجا** أمير عشرة.	Bu yılda Emîr-i Meclis Sermaş Ḳaşuḳ, Mısır'dan gelen grup ile hacca gitmiştir, On Beyi **Ḳırım Ḫoca** ise kafilenin emîri idi.

Tablo 301. Ḳırım Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: 1) Savunmasız insanların veya tutsakların toplu olarak öldürülmesi, katliam. 2) Hayvanların hastalık, soğuk gibi sebeplerle ölmesi (TDK, 2005: 1159). Ayrıca Kırım, Karadeniz'in kuzeyinde yer alan bir yarımadadır.

Kırımlı: Kırım halkından olan kimse (TDK, 2005: 1159).

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳırım Ḫoca- قرم خجا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Ḳırım**: Karadeniz'in kuzeyinde bir yarımadadır (Ölmez, 1996: 401).

Sudun[53] سودون

Bu ad, eserde 599 kere geçmiştir. Bunların 3'ü Sudun Ḫoca şeklindedir.

[53] Sümer, bu adın sudun şeklinde okunduğu, Memlūk döneminde çok kullanılan adlardan biri olduğu, Moğolca adlardan biri olabildiğini belirtmiştir (1999: 448). Yine de Sümer, سوندك adını Sevündük şeklinde, سونج adını Sevinç şekinde ve سونجك adını Sevincek şeklinde okumuştur (1999: 272,363,448). Sümer'in Sevündük, Sevinç ve Sevincek adlarını okumasından yola çıkılarak سودون adının Sevdün şeklinde de okunabileceği düşünülmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	211	14	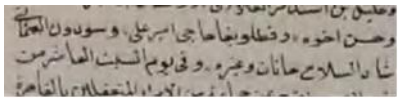 **سودون** العثماني شاد السلاح خانات.	**Sudun** el-ʿOsmānī Şād es-Silāḥ Ḥānāt (terfi edilmiştir).
22	211	18	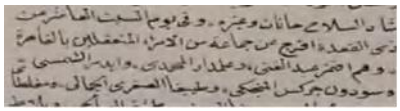 وفي يوم السبت العاشر من ذي القعدة أفرج عن جماعة من الأمراء المعتقلين بالقاهرة وهم اقتمر عبد الغني، علمدار المحمدي، ايدمر الشمسي و**سودون** جركس المنجكي…	Cumartesi günü Zilkade ayının 10'unda Kahiredeki tutuklular serbest bırakılmıştır. Bunlar şunlardır: Aḳ Temür Abdulġanī, ʿAlemdār el-Muḥammedī, Aydemür eş-Şemsī, **Sudun** Çerkes el-Mencikī…
22	212	5	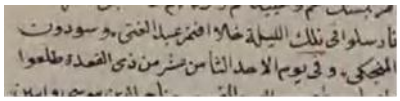 فأرسلوا (إلى الإسكندرية) في تلك الليلة خلا اقتمر عبد الغني و**سودون** المنجكي.	Aḳ Temür Abulġanī ve **Sudun** el-Mencikī dışında herkes İskenderiye'ye gönderilmiştir.

Tablo 302. Sudun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Sudun[54] سدن < Moğ. sudu "uzun tüy, kuş tüyü" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 403).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sudun Çerkes el-Mencikī- سودون جركس المنجكي, Sudun el-ʿOsmānī- سودون العثماني, Sudun el-Nurūzī- سودون النوروزي, Sudun el-Şeyḫī- سودون الشيخي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Teli Ḫoca تليخجا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[54] Aynı kaynakta anlam verilmeden سودون adı *südün* şeklinde okunmuştur (2015: 411).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	759	20	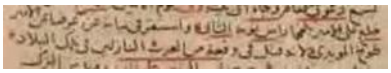 خلع على الأمير **تليخجا** راس نوبة الثاني واستقر في نيابة غزة عوضًا عن الأمير طوخ الموديي.	Emîr **Deli Ḫoca** ikinci re'sü nevbe, Tuḫ el-Mu'yedī'nin yerine Gazze'nın naipliğne tayin edilerek terfi edilmiştir.

Tablo 303. Deli Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Deli**: 1) Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2) Coşkun, azgın. 3) Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın. 4) Bir şeye, bir kimseye aşırı derecede düşkün (TDK, 2005: 489).

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Teli Ḫoca- تليخجا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Delü**: Deli, mecnun (Caferoğlu, 1931, 33). BL. Delü: Deli (Turan, 2001: 117). DK. **Deli/delü**: Fırtına, şiddetli rüzgar (Özçelik, 2005: 311).

Yol Ḫoca يلخجا

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	511	12	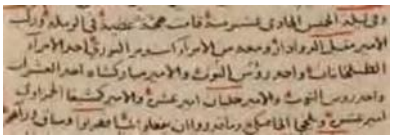 وفي ليلة الخميس الحادي عشر منه قامت هجة عظيمة في الرملة وركب الأمير مقبل الدوادار ومعه من الأمراء اسندمر النوري أحد الأمراء الطبلخانات وأحد رؤس النوب والأمير مباركشاه أحد العشرات وأحد رؤس النوب **ويلخجا** أحد العشرات وأحد رؤس النوب	Emîr Muḳbıl ed-Devadar, Perşembe gecesi ayın 11'inde kum fırtınası kopunca re'sü nevbe ve Tablhane Emîri Esen Demür en-Nūrī, Re'sü Nevbe ve On Beyi Emîr Mübārek Şah ve **Yol Ḫoca** el-Ḫaseki olamak üzere

			الخاصكي وما قدروا أن يفعلوا شيئًا فهربوا.	yanındaki emîrlerle beraber bir şey yapamayıp kaçmışlardır.
23	767	22	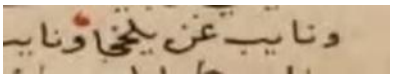 ونايب غزة **يلخجا**.	Gazze'nın naibi **Yol Ḫoca** idi.
23	773	6	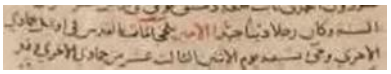 الأمير **يلخجا** مات بالقدس في أوايل جمادي الأخرى وجئ بسيفه يوم الأثنين الثالث عشر من جمادي الأخرى.	Emîr **Yol Ḫoca**, Cemaziyelahir ayının başına doğru Küdüs'te vefat etmiştir. Onun kılıcı Pazartesi günü Cemaziyelahir ayının 13'ünde getirilmiştir.

Tablo 304. Yol Ḫoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yol* sözcüğünün incelenmesi için *Yol Boġa* 'ya bk.)

(*Ḫoca* sözcüğünün incelenmesi için *Devlet Ḫoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yol Ḫoca el-Ḫaseki- يلجخا الخاصكي

Ḫoş Ḳadem خوش قدم

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	673	8	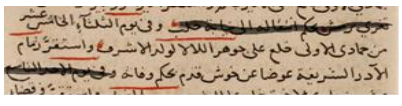 في يوم الثلثاء الخامس عشر من جمادي الأولى خلع على جوهرالالا لولد الأشرف واستقر زمام دار شريف عوضًا عن **خوش قدم** بحكم وفاته.	Salı günü Cemaziyelevvel ayının 15'inde el-Eşref'in oğlunu (yetiştiren) Cevher el-Lala, vefat etmiş olan **Ḫoş Ḳadem**'in yerine zimamdar olmuştur.
23	676	10	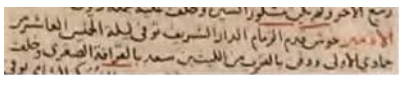 الأمير **خوش قدم** الزمام الدار الشريف توفي ليلة الخميس العاشر من جمادي الأولى ودفن بالقرب من الليث سعد.	Zimamdar Emîr **Ḫoş Ḳadem**, Perşembe gecesi Cemaziyelevvel ayının 10'unda vefat etmiş ve el-Leys Saʿd'a yakın gömülmüştür.

Tablo 305. Ḫoş Ḳadem

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Hoş (Fr.): 1) Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren. 2) Bununla birlikte. 3) Beğenilen, duyguları okşayan bir biçimde (TDK, 2005: 900).

Kadem (Ar.): 1) Ayak, adım. 2) On kadem uzunluğunda. 3) Uğur (TDK, 2005: 1062).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫoş Ḳadem- خوش قدم

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Ḫoş** (Fr.) güzel (Arat, 1979: 180). BM. **Ḫoş oldı**: Hoş oldu (طاب: خش اُلدي) (60a/8). Abuşka L. **Hoş**: Hoş. **Kadem**: Ayak (Atalay, 1970: 76,394). GT. **Ḫoş** (Fr.): Hoş, güzel. **Kadem** (Ar.): Ayak (Karamanlıoğlu, 1978: 269,286). ŞT. **Ḫoş** (Fr.): Hoş, iyi, güzel. **Ḳadem** (Ar.): Ayak, adım (Ölmez, 1996: 376,389).

Ḫoş Keldi خوش كلدي/ خشكلدي

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	289	8	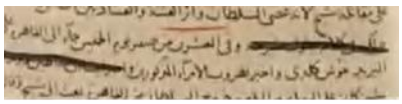 وفي العشرين من صفر يوم الخميس جاء إلى القاهرة على البريد **خوش كلدي** وأخبر بهروب الأمراء المذكورين.	**Ḫoş Keldi**, Perşembe günü Safar ayının 20'sinde Kahire'ye gidip adı geçen emîrlerin kaçışı ile ilgili haber vermiştir.
23	338	14	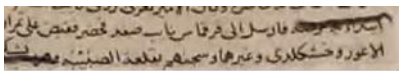 فأرسل إلى قرقماس نايب صفد فحضر فقبض على تمراز الأعور و**خشكلدي** وغيرهما وسجنهم بقلعة الصبيبة.	Safed'in naibi Ḳorḳmas gelip Temraz el-Aʿvar, **Ḫoş Keldi** ve diğerlerini yakalayıp aṣ-Ṣubayba Kalesi'ne tutuklamıştır.
23	539	9	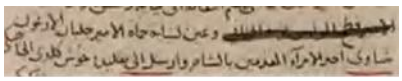 وعين لنيابة حماه الأمير جلبان الأرغون شاوي أحد الأمراء المقدمين بالشام وأرسل إلى تقليده **خوش كلدي** الخاصكي.	Şam'daki emîrlerden biri olan Emîr Çolpan el-Arġun Şavī Hama'nın naipliğine tayin edilmiş ve terfi töreni için **Ḫoş Keldi** el-Ḫaseki gönderilmiştir.

Tablo 306. Ḫoş Keldi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Kel-di) kel- > gel**-: 1) Bir yere gitmek, varmak, ulaşmak. 2) Geriye dönmek. 3) Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek (TDK, 2005: 743).

(*Ḫoş* sözcüğünün incelenmesi için *Ḫoş Ḳadem*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫoş Keldi el-Ḫaseki- *خوش كلدي الخاصكي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Kel-**: Gelmek (Ergin, 2009: 100). AY. **Kel-**: Gelmek (Ölmez, 1991: 98). DLT. **Kel-**: Gelmek (Atalay, 2006: VI, 295). KB. **Kel-**: Gelmek (Arat, 1979: III, 235). Kİ. **Keldi**: Gelmek fiilinden mazi (Caferoğlu, 1931: 44). TTA. **Kel-** **كل**: Gelmek (Houtsma, 1894: 98). GT. **Kel-**: Gelmek (Karamanlıoğlu, 1978: 292). ŞT. **Kel-**: Gelmek (Ölmez, 1996: 395). Abuşka L. **Kel-**: Gelmel (Atalay, 1970: 188).

Hülākū [55] هلاكو

Bu ad, eserde –farklı biçimleriyle- 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	522	2	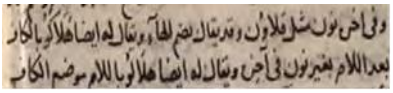 يقال له أيضًا هلاكو بالكاف بعد اللام بغير نون في أخره.	Lem'den sonra kef ve sonunda nūn'süz **Hülākū** de denmektedir.
18	522	3	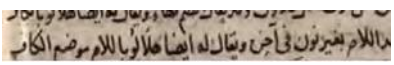 ويقال له أيضًا هَلالو باللام موضع الكاف.	Kef'in yerine lem ile **Halālū** de denmektedir.
18	390	12	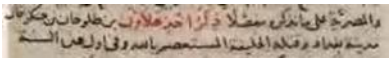 ذكر أخذ **هلاون** بن طلو خان بن جنكز خان	**Halāvūn** bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın Bağdat'ı ele geçirip Halife el-Musta'şım

[55] Eserde bu adın Halavūn, Hulavūn هلاون, Hülākū هلاكو, Halālū هَلالو biçimleri geçmektedir.

			مدينة بغداد وقتله الخليفة المستعصم بالله.	billah'ın öldürmesinin faslı.

Tablo 307. Hülākū

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

<? Moğ. **hulagu**-/ Halha: hulgah "çalmak, soymak; yağmalamak, talan etmek" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 194).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Halāvūn bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan- هلاون بن طلو خان بن جنكز خان, Abġa bin Halāvūn bin Baṭu Ḫan bin Çingiz Ḫan- ابغا بن هلاون بن باطو خان بن جنكز خان, Teküder bin Ḫalāvūn bin Baṭu bin Çingiz Ḫan- تكدار بن هلاون بن باطو بن جنكز خان, Arġun bin Abġa bin Halāvūn bin Baṭu Ḫan bin Çingiz Ḫan-ارغون بن ابغا بن هلاون بن باطو خان بن جنكز خان, Ḳazan bin Arġun bin Abġa bin Halāvūn bin Ṭolu bin Çingiz Ḫan-قازان بن ارغون بن ابغا بن هلاون بن طولو بن جنكز خان, Ḫarbende Arġun bin Abġa bin Halāvūn bin Ṭolu bin Çingiz Ḫan- خربندا ارغون بن ابغا بن هلاون بن طولو بن جنكز خان

Hülâkü, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 17).

İlk Ḫan ايلك خان

Bu ad, eserde 35 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	441	4	وولى إمارة الترك بعده **ايلك خان**.	Ondan sonra **İlk Ḫan**, Türklerin hükümdârı olmuştur.
15	485	2	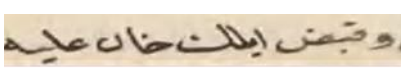 وقبض **ايلك خان** عليه.	**İlk Ḫan**, onu yakalamıştır.
15	485	4	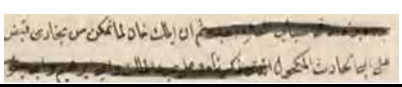	**İlk Ḫan**, Buhara'yı ele geçirince ʿAli ebi el-

	ثم أن **ايلك خان** لما تمكن من بخاري قبض على أبي الحارث المكحول.	Ḥāris el-Mekḥūl'ü yakalamıştır.

Tablo 308. İlk Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **İlk**: 1) Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı. 2) Herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni. 3) Birinci olarak, en başta (TDK, 2005: 957).

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İlk Ḫan- إيلك خان, *İbrahim Naṣr ibn İlk-* إبراهيم نصر بن ايلك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **İlk**: İlk, önce (Ergin, 2009: 96). AY. **İlk**: İlk, ilk olan, birinci, baş, başlangıç (Ölmez, 1991: 95). DLT. **İlk**: İlk, her şey evveli (Atalay, 2006: VI, 231). GT. **İlk**: İlk, önce, evvelâ (Karamanlıoğlu, 1978: 276).

Ilġazī الغازي/ ايلغازي/ ايل غازي

Bu ad, eserde 113 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	506	1	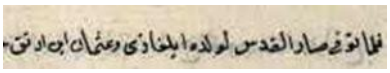 فلما توفى صار القدس لولده **ايلغازي** (وعثمان) بن ارتق.	Kendisi ölünce Küdüs'ün hâkimiyeti oğlu **Ilġazī** bin Artuḳ'a geçmiştir.
14	506	3	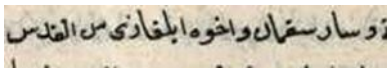 سار سقمان وأخوه **ايلغازي** من القدس.	Sökmen ve kardeşi **Ilġazī** Küdüs'ten gitmişlerdir.
14	506	4	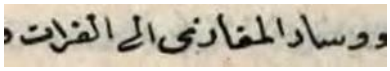 وسار **الغازي** إلى الفرات.	**Ilġazī,** Fırat'a doğru gitmiştir.

Tablo 309. Ilġazī

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ilġaz+ ī) ılgaz: Çankırı iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü). Ilgaz Dağları, Batı karadeniz bölgesinde bulunmaktadır.

Ilgaz I: Hücum, akın. Ilgaz II: Başıboş atın dörtnala koşması. Ilgaz III: Ilgar (TDK, Derleme Sözlüğü).

(ī): Arapça nisbet ye'si.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Necmeddin Ilġazī bin Artuḳ- *نجم الدين ايلغازي بن أرتق*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

İlgazî, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

İl Deŋiz [56] ايلدكز

Bu ad, eserde 65 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	265	23	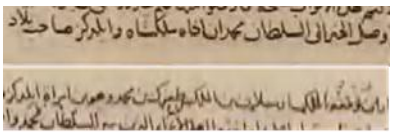 وصل الخبر إلى السلطان محمد أن أخاه ملكشاه و**ايلدكز** صاحب البلاد (أتى) ومعه الملك ارسلان بن الملك طغرل بن محمد وهو بن امرأة ايلدكز.	Kardeşi Melik Şah, Hükümdār **İl Deŋiz** ve **İl Deŋiz**'in karısının oğlu olan el-Melik Arslan bin el-Melik Ṭuġrıl bin Muḥammed ile beraber geldikleri ile ilgili bir haber Sultan

[56] Sümer, *İl Deniz* adının Memlükler devrinde nadir olarak kullanılmış adllardan biri olduğunu belirtmiş (1999: 385).

				Muḥammed'e ulaşmıştır.
16	266	9	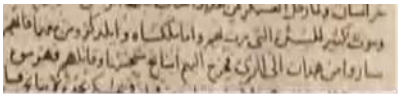 وأما ملكشاه و**ايلدكز** ومن معهما فأنهم ساروا من همدان إلى الري.	Melik Şah, **İl Deŋiz** ve yanlarındakiler ile beraber Hemedan'dan Rey'ye gitmişlerdir.

Tablo 310. İl Deŋiz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*İl* sözcüğünün incelenmesi için *İl Ḫan*'a bk.)

(*Deŋiz* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Deŋiz*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şemseddin İl Deŋiz - شمس الدين الدكز

İldeniz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

İnaḳ ايناق

Bu ad, eserde 17 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	291	4	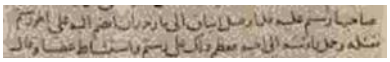 لما وصل **ايناق** أنضم إليه علي أخو رستم فقتله وحمل رأسه إلى أخيه فعظم ذلك على رستم واستشاط غضبًا.	**İnaḳ**, varınca Rüstem'in kardeşi ʿAli ile karşılaşmış, onu öldürüp ve başını Rüstem'e götürmüştür. Rüstem de çok kızmıştır.
16	291	18	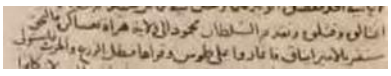 التحق سنقر بالأمير **ايناق** فأغاروا على طوس.	Sunḳur, Emîr **İnaḳ**'a katılıp beraber Tus'a saldırmışlardır.
16	291	3	 وضعف أمر **ايناق** ومضي منهزمًا إلى مازندران.	**İnaḳ**, yenilerek Mâzenderan'a dönmüştür.

Tablo 311. İnaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: İnaḳ: Dogma (TDK, 2005: 964). İnaḳ: İnek (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İnaḳ- ايناق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Inaġ**: Dayanak, sığınak, güvence, inanılacak, güvenilecek şey/ kimse (Ölmez, 1991: 94). TTA. **İnaḳ** ايناق: Arkadaş (Freund) (Houtsma, 1894: 59). Abuşka L. **İnaḳ** ايناق: Naip, yakın (Atalay, 1970: 81). ŞT. **İnaḳ**: Müşavir, danışman, arkadaş (Ölmez, 1996: 382).

İnaḳ, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Inak: Gamsız, badık, yâr (Atalay, 1963: 43).

İl Sinan[57] (?) ايل سنان

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	431	10	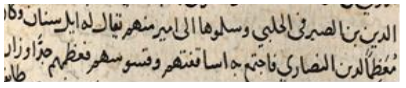 سلموها (القلعة) إلى أمير منهم يقال له **ايل سنان** وكان معظمًا لدين النصارى.	Hristiyanlığı (benimseyen), onlardan **İl Sinan** adında bir emîre kaleyi teslim etmişlerdir.
18	432	5	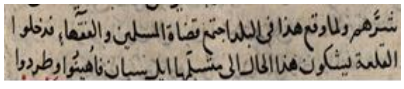 لما وقع هذا في البلد اجتمع قضاة المسلمين والفقهاء فدخلوا القلعة يشكون هذا الحال إلى مستلمها **ايل سنان** فأهينوا وطردوا.	.Bunlar olunca Müslüman kadı ve fakihler toplanarak kaleye girip kalenin teslim alan **İl Sinan**' şikayet etmişlerdir. Ancak aşağılanıp kovulmuştur.

[57] Yazar, eserin bazı yerlerinde sıyan سيان kelimesinin sinan سنان şeklinde yazdığı (Yağı Sıyan öreğinde olduğu gibi) tespit edildi. Bu yüzden bu adın okunuşu ile ilgili tereddüt vardır ki yazar, bu adın ikinci kısmını yalışlıkla sinan سنان yazmış olabilir.

18	436	10	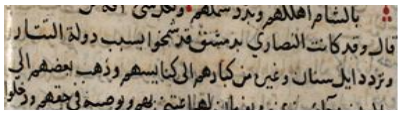 وقد كانت النصارى بدمشق قد شمخوا بسبب دولة التتار وتردد **ايل سنان** وغيره من كبارهم إلى كنايسهم.	Tatar devrinde Dımaşk'taki Hristiyanlar gururlanmışlardır. **İl Sinan** ve diğer devletin büyük adamları kiliselere gidip gelirmişlerdir.

Tablo 312. İl Sinan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sinan**: Mızrağın ucu anlamında Arapça bir kelimedir.

(*İl* sözcüğünün incelenmesi için *İl Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İl Sinan- ايل سنان

İnal Bay اينال باي/بي

Bu ad, eserde 16 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	131	19	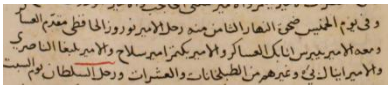 وفي يوم الخميس ضحوة النهار الثامن منه رحل الأمير نوروز الحافظي مقدم العساكر ومعه الأمير بيبرس أتابك العساكر والأمير بكتمر أمير سلاح والأمير يلبغا الناصري والأمير **اينال بي** وغيرهم من الطبلخانات والعشروات.	Perşembe sabahı ayın 8'inde Asker Beyi Emîr Nurūz, Asker Atabegi Emîr Bay Bars, Silah Beyi Emîr Bektemür, Emîr Yol Boġa en-Nāṣırī, Emîr **İnal Bay**, diğer on beyleri ve tablhaneler ile birlikte gitmiştir.
23	174	15	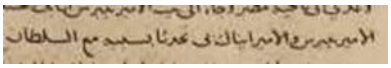 الأمير بيبرس والأمير **اينال بي** تحدثا بسببه مع السلطان.	Emîr Bay Bars ve Emîr **İnal Bay**, ounu için Sultan ile konuşmuşlardır.
23	691	6	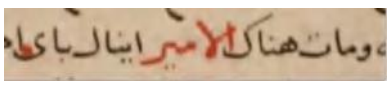 ومات هناك الأمير **اينال باي**.	Emîr **İnal Bay** orada vefat etmiştir.

Tablo 313. İnal Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*İnal* sözcüğünün incelenmesi için *İnal*'a bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

EEserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İnal Bay- اينال باي/بي

Ḳıfçaḳ[58] قفجق/ قفجاق

Bu ad, eserde 131 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	211	2	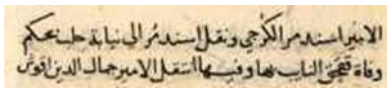 نقل اسندمر إلى نيابة حلب بحكم وفاة **قفجق** النايب بها.	Esen Demür, vefat etmiş olan **Ḳıfçaḳ**'ın yerine Halep'in naipliğine geçmiştir.
20	260	2	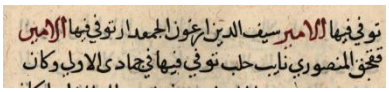 الأمير **قفجق** المنصوري نايب حلب توفي فيها في جمادي الأولى.	Emîr **Ḳıfçaḳ** el-Manşūrī bu yılın Cemaziyelevvel ayında vefat etmiştir.
20	154	6	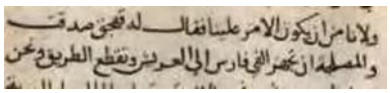 فقال له **قفجق** صدقت والمصلحة أن تجهز ألفي فارس إلى العريش.	**Ḳıfçaḳ** ona dedi ki doğru söyledin. Ariş'e iki bin atlı asker gönderirsen iyi olur.

Tablo 314. Ḳıfçaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük adı: Ḳıfçaḳ > Kıpçak: XI-XV. yüzyıllarda, Hazar ve Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlarda, Mısır ve Suriye'de yaşamış bir Türk boyu, Kuman (TDK, 2005: 1156). Günümüzde Kırım Tatarcası, Kazakça, Karaçay Malkarca vb. lehçeleri konuşan gruba verilen genel ad (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[58] Bu ad, kavim adı olarak 34 kere geçmiştir.

Seyfeddin Ḳıfçaḳ el-Manṣūrī- سيف الدين قفجاق المنصوري, Seyfeddin Ḳıfçak el-Çeşnigir- سيف الدين قفجاق المنصوري, Ḥasan bin Ḳıfçaḳ- حسن بن قفجاق, 'İzzeddin Ḥasan ibn Ya'ḳūb ibn Ḳıfçaḳ- عز الدين حسن ابن يعقوب ابن قفجاق, Bahadur Ḳıfçaḳ- بهادر قفجاق, Diā'eddin Mes'ūd ibn Ḳıfçaḳ- ضياء الدين مسعود بن قفجاق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kıfçak** I: Türklerden bir bölük. Kıfçak II: Kaşgar yakınından bir yer adı (Atalay, 2006: I, 474). **Kıfçakla**-: Kıpçak boyundan saymak, Kıpçak boyuna nispet etmek. Kıfçaklan-, Kıwçaklan-: Kıpçak kılığına girmek (Atalay, 2006: VI, 312). ŞT. **Ḳıpçak**: 1) Türk boyu. 2) İçi boş ağaç (Ölmez, 1996: 400).

Kıpçak: Türk boyu. Kişi adı (Yurtsever, 1997: 55).

Ḳalenderī[59] قلندر

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	120	25	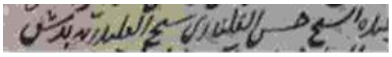 الشيخ حسن **القلندري** شيخ القلندرية بدمشق.	Şeyḫ Ḥasan **el-Ḳalenderī**, Ḳalenderiyye tarikatının şeyhidir.
21	351	5	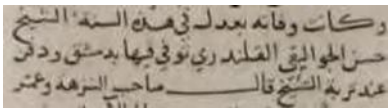 الشيخ حسن الجواليقي **القلندري** توفي فيها بدمشق.	Şeyḫ Ḥasan ec-Cavālıḳī **el-Ḳalenderī**, bu yılda Dımaşk'ta vefat etmiştir.

Tablo 315. Ḳalenderī

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kalender (Fr.): 1) Gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, alçak gönüllü kimse, ehlidil, rint. 2) Özensiz giyinmiş, kılıksız kimse. 3) Yalnız birisi hareketli üst üste konulmuş belirli sayıda silindirden meydana gelen ve düzgün yüzeyli kâğıt üretmek için kullanılan bir makine (TDK, 2005: 1044).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şeyḫ Ḥasan ec-Cavālıḳī el-Ḳalenderī- الشيخ حسن الجواليقي القلندري

[59] Bu ad, 6 kere tarikat adı olarak kullanılmıştır.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳalāvūn[60] قلاون

Bu ad, eserde 219 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	336	13	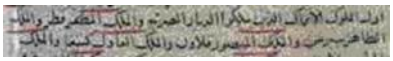 أول الملوك الأتراك الذين ملكوا الديار المصرية الملك المظفر قطز والملك الظاهر بيبرس والملك **قلاون**....	Mısır'ın ilk hükümdârlarının arasında el-Melikü'l-Muzaffer Ḳuṭuz, el-Melikü'l-Ẓāhir Bay Bars ve el-Melikü **Ḳalāvūn**...
18	347	20	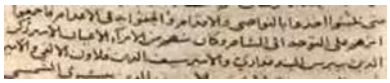 فأجمعوا أمرهم على التوجه إلى الشام وكان منهم من الأمراء الأعيان الأمير ركن الدين بيبرس البندقداري والأمير سيف الدين **قلاون** الألفي...	Şam'a gideceklerine anlaşmışlardır. Bu emir ve devletin büyük adamlarının arasında Emîr Rükneddin Bay Bars el-Bundukdārī ve Seyfeddin **Ḳalāvūn** el-Elfî… vardır.
18	385	16	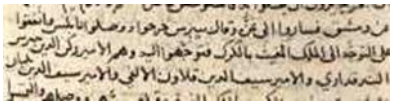 وأتفقوا على التوجه إلى الملك المغيث بالكرك فتوجهوا إليه وهو الأمير ركن الدين بيبرس البندقداري والأمير سيف الدين **قلاون** الألفي.	Kerek'teki el-Melikü'l-Muġīs'e gideceklerine anlaşıp gitmişlerdir. Giden emîrlerin arasında Emîr Rükneddin Bay Bars el-Bundukdārī ve Emîr Seyfeddin **Ḳalāvūn** el-Elfî… vardır.

Tablo 316. Ḳalāvūn

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ḳalāvūn el-Elfī aṣ-Ṣāliḥī – سيف الدين قلاون الألفي الصالحي, el-Manṣūr Ḳalāvūn ibn Abdullah et-Türkī aṣ-Ṣāliḥī en-Necmī el-Elfī- المنصور قلاون ابن عبدالله التركي الصالحي النجمي الألفي

[60] Sümer'in belirttiği üzere bu adın düğün hediyesi anlamına geldiği söylenir. Ancak aynı zamanda Moğolca sıcak demektir (1999: 385).

المنصوري, el-Eşref Ḫalīl bin el-Manṣūr Ḳalāvūn- الأشرف خليل بن المنصور قلاون, el-Eşref Şa'bān bin Ḥüseyin bin Muḥammed Ḳalāvūn- الأشرف شعبان بن حسين بن محمد قلاون, en-Nāṣır Ḥasan bin en-Nāṣır Muḥammed Ḳalāvūn- الناصر حسن بن الناصر محمد قلاون, el-Melikü'l-Eşref ibn el-Melik Manṣūr Ḳalāvūn- الملك الأشرف بن الملك منصور قلاون, el-Melikü'l-Nāṣır Muḥammed ibn el-Melik Manṣūr Ḳalāvūn el-Elfī aṣ-Ṣālihī en-Necmī- ابن الملك الناصر محمد الملك منصور قلاون الألفي الصالحي النجمي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Ḳalavun: Bu sözcük Kİ kitabında gramer kısmında ism-i has bölümünde mürtecel[61] bir sözcük olarak gösterilmiştir (Özyetgin, 2001: 27).

Ḳara Ḳuş قراقوش

Bu ad, eserde 79 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	150	19	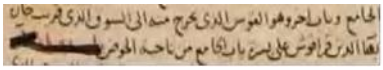 (للقاهرة) باب آخر وهو القوس الذي يخرج منه إلى السوق الذي قريب من حارة بهاء الدين **قراقوش**.	Bahā'eddin **Ḳara Ḳuş** sokağına yakın olan çarşının tarafına açılan (Kahire'nin) bir kapısı daha vardır.
1	151	9	خان السبيل بناه **قراقوش** وقفًا لأبناء السبيل والمسافرين ينزلون فيه من غير أجرة.	Ḫān es-Sebīl, **Ḳara Ḳuş** tarafından yaptırılan, tanrı misafiri ve yolcular için ücretsiz bir handır.
1	151	16	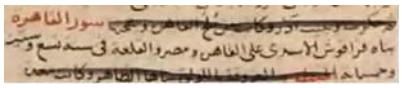 سور القاهرة بناه **قراقوش** الأسدي على القاهرة ومصر والقلعة في سنة تسع وستين وخمسمائة.	Sūru'l-Kahire, 569 yılında **Ḳara Ḳuş** el-Esedī'nin Kahire, Mısır ve kalenin etrafında yaptırdığı surdur.

Tablo 317. Ḳara Ḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Karakuş** I: Kartal türünden kuşlara verilen ad. **Karakuş** II: Atların ayaklarında şiş yapan bir hastalık (TDK, 2005: 1078).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

[61] Mürtecel, Arapça bir kelime olup kelimenin lugât manası ile ıstlah manası arasında münasebet bulunmayan kısmıdır (Yağin'den aktaran Özyetgin, 2001: 27).

(*Ḳuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bahā'eddin Ḳara Ḳuş el-Esedī aṣ-Ṣaliḥī- بهاء الدين قراقوش الأسدي الصالحي, Ḥasan Ḳara Ḳuş - حسن قراقوش, Ḳara Ḳuş et-Türkī- قراقوش التركي, Ḳara Ḳuş ez-Zāhirī- قراقوش الظاهري, Bahā'eddin Ḳara Ḳuş aṣ-Ṣavarī- بهاء الدين قراقوش الصواري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Karakuş** I: Müşteri Yıldızı. **Karakuş** II: Mizân Yıldızı (Atalay, 2006: VI.: 842). **Ḳara Ḳuş** قرا قُش: Tavşancıl (Atalay, 2006: I, 331). KB. **Ḳara ḳuş** I: Kartal. Ḳara ḳuş II: Jüpiter gezegeni (Arat, 1979: III, 223). BM. **Ḳara Ḳuş** : Kartal (العقاب: قرا قُش) (16b/2). TTA. **Ḳara Ḳuş** قراقوش: Özel isim (Houtsma, 1894: 88).

Karakuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Karakuş: Mizân Yıldızı (Yurtsever, 1997: 52).

Ḳılıç قليج

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	202	15	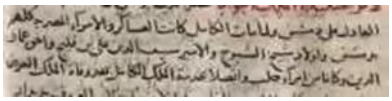 ولما مات الكامل كانت العساكر والأمراء المصرية كلهم بدمشق وأولاد شيخ الشيوخ والأمير سيف الدين علي **قليج**...	el-Kāmil'in öldüğü sırada Mısır'ın bütün asker ve emîrleri, Şeyḫu'l-Şiyūḫ'un oğulları ve Seyfeddin ʿAli **Ḳılıç**... Dımaşk'ta idiler.
18	203	2	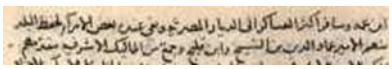 وسافر أكثر العساكر إلى الديار المصرية وبقى عنده بعض الأمراء لحفظ البلد منهم الأمير عماد الدين بن الشيخ وابن **قليج** وجمع من المماليك الأشرفية.	Askerlerin çoğu Mısır'a gitmişler ve ʿİmād eddin bin eş-Şeyḫ, ibn **Ḳılıç** ve el-Eşrefiyye Memlūklerinden bir grup olmak üzere ülkeyi korumak için yanında birkaç emir kalmıştır.
18	203	6	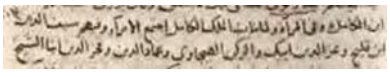 لما مات الملك الكامل اجتمع الأمراء وفيهم سيف الدين ابن **قليج** وعز الدين ايبك...	el-Melikü'l-Kāmil ölünce emîrler bir araya gelmişlerdir. Bunların aralarında Seyfeddin **Ḳılıç** ve ʿİzzeddin Ay Beg… vardı.

Tablo 318. Ḳılıç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳılıç* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳılıç Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin 'Ali ibn Ḳılıç- سيف الدين علي ابن قليج, *Mes'ūd ibn Ḳılıç-* مسعود ابن قليج, *Tāceddin Ḳılıç-*تاج الدين قليج, *Ġarseddin Ḳılıç-* غرس الدين قليج, *Şemseddin Muḥammed el-Ḳılıçī-* شمس الدين محمد القليجي

Kılıç: Kılıçarslan'dan (Yurtsever, 1997: 55).

Kılıç, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳuṭlumış [62]قطلمش

Bu ad, eserde 65 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	187	24	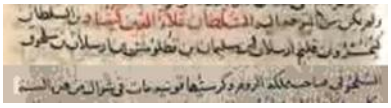 السلطان علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن **قطلومش** بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي صاحب مملكة الروم وكرسيها قونيه مات في شوال من هذه السنة.	Rūm hükümdârı ve Konya tahtının sahibi olan ʿAlā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫisru bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin **Ḳuṭlumış** bin Arslan bin Selçuk es-Selçukī, bu yılın Şevval ayında vefat etmiştir.
14	551	15	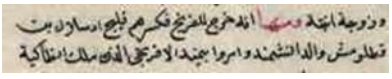 خرج للفرنج فكسرهم قليج ارسلان بن **قطلومش** والدانشمند.	Ḳılıç Arslan bin **Ḳuṭlumış** ile ed-Danışmend, Franklara karşı karşıya çıkmış ve onları yenmişlerdir.
14	605	10	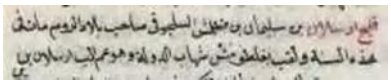 قليج ارسلان بن سليمان بن قطلمش السلجوقي صاحب بلاد الروم مات في هذه السنة ولقب **بقطلومش** شهاب الدولة.	Rum Sultanı Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış es-Selçukī, bu yılda vefat emiş ve onun lakabı **Ḳuṭlumış** Şehābü'ed-Devle idi.

[62] Eserde bu adın قطلومش /قطلمش /قتلمش -Ḳuṭlumış/ Ḳuṭalmış?/ Ḳutalmış? olmak üzere üç biçimde yazıldığı görülmektedir. Literetürde Kutalmış biçimi ile bilinen bu kişinin adının, bu eserde قطلومش şeklinde yazıldığına göre Ḳuṭlumış şeklinde okunabileceği düşünülmektedir. Sümer'e göre Selçuklu Arslan Yabgu'nun oğlunun adının قطلومش şeklinde yazılması, adın Kutlumuş şeklinde de okunabileceğini göstermektedir (1999: 389).
قطلمش /قتلمش yazılış biçimleri adın akunması için birkaç ihtimal verirken قطلومش yazılış biçimi Ḳuṭlumış olmak üzere tek bir ihtimal vermektedir. Bu nedenle bu çalışmada Ḳuṭlumış biçimi tercih edilmiştir.

Tablo 319. Ḳuṭlumış

Metindeki anlamı: Erkek adı

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'Alā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫüsrev bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, Ġıyāssedin Keyḫüsrev ibn 'Alā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫisru bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- غياث الدين كيخسرو بن علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, 'İzzeddin Keyküves ibn Keyḫisrū Keykubād bin es-Sultan Keyḫüsrev bin Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- عز الدين كيكواس بن كيخسرو بن كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, Ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış es-Selçukī- قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش السلجوقي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Ḳuṭal- mış)

DLT. **Kutal-, kut al-**: Mesut olmak (Atalay, 2006: VI, 388). TTA. **Ḳutulmış قتلمش**: Özel ad (Houtsma, 1894: 31).

Kutalmış: Arslanyabgu oğlu (Yurtsever, 1997: 59).

Ḳuṭlu Beg قطلوبك/ قطلبك

Bu ad, eserde 97 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	186	3	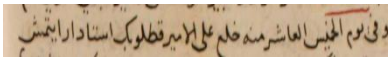 وفي يوم الخميس العاشر منه خلع على الأمير **قطلوبك** استادار ايتمش.	Perşembe günü ayın 10'unda Ayıtmış'ın ustadārı Emîr **Ḳuṭlu Beg** terfi edilmiştir.
23	504	15	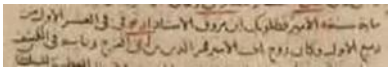 الأمير **قطلوبك** ابن مرزوق الاستادار توفي في العشر الأول من ربيع الأول .	Ustadār Emîr **Ḳuṭlu Beg** ibn Merzūḳ Rebiülevvel ayının ilk on günü sıralarında vefat etmiştir.
23	209	1	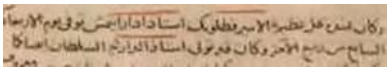 الأمير **قطلوبك** استادار ايتمش توفي يوم الأربعاء السابع من ربيع الأول.	Ayıtmış'ın ustadārı Emîr **Ḳuṭlu Beg**, Çarşamba günü Rebiülevvel ayının 7'sinde vefat etmiştir.

Tablo 320. Ḳuṭlu Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Beg ibn Merzūḳ- قطلوبك ابن مرزوق, Ḳuṭlu Beg et-Türkmenī- قطلوبك التركماني, Şemseddin Muḥammed ibn Ḳuṭlu Beg- شمس الدين محمد ابن قطلوبك, Ḳuṭlu Beg es-Seyfī Ḳara Boġa - قطلوبك السيفي قرابغا, Ḳuṭlu Beg es-Seyfī Ayıtmış- قطلوبك السيفي ايتمش, Ḳuṭlu Beg en-Nizāmī- قطلوبك النظامي, Ḳuṭlu Beg el-Çeşnigir- قطلوبك الجاشنكير, Seyfeddin Ḳuṭlu Beg el-Manṣūrī- سيف الدين قطلوبك المنصوري, Ḳuṭlu Beg el-'alā'ī- قطلوبك العلائي, Yūsuf bin Ḳuṭlu Beg Aydemür el-Merzūḳ- يوسف بن قطلوبك ايدمر المرزوق

Kutlubeğ: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 59).

Ḳuṭluca (Ḳuṭlu+ ca) قطلوجا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	277	7	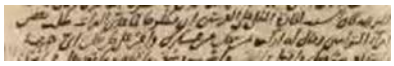 **قطلوجا** لماعدى الفرات طلب بعض أمراء التوامين.	**Ḳuṭluca**, Fırat'ı geçince tümen emîrlerinin bazılarını çağırmıştır.
19	280	14	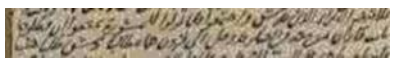 لما نزلوا للمشورة تحققوا أن **قطلوجا** نائب قازان بمن معه من العسكر قد وصل إلى قرون حماه طالبًا دمشق.	el-Maşure'ye gelince Kazan'ın naibi **Ḳuṭluca** ve yanındaki askerlerin Dımaşk'ı isteyerek Ḳurūn Hama'a geldiklerini görmüşlerdir.

Tablo 321. Ḳuṭluca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭluca[63]- قطلوجا

Kutluca, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳuṭlu Temür قطلو تمر

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	74	4	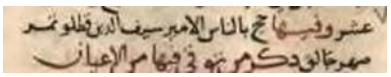 وفيها حج بالناس الأمير سيف الدين **قطلو تمر** صهر جالق.	Bu yılda Çalık'ın eniştesi Emîr Seyfeddin **Ḳuṭlu Temür** insanlarla hacca gitmiştir.
22	342	6	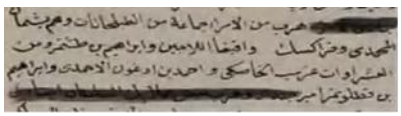 وهرب من الأمراء جماعة من الطبلخانات وهم بشمان المحمدي وقراكسك واقبغا الاجين... وإبراهيم بن **قطلو تمر**.	Tablhane emîrlerinin bazıları kaçmışlardır. Bunların aralarında Pişman el-Muḥammedī, Ḳara Kesük, Aḳ Boġa el-Laçın… ve İbrahim bin **Ḳuṭlu Temür** vardır.

Tablo 322. Ḳuṭlu Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[63] Ḳuṭluca adını Kutlu gibi anlamına gelmektedir.

Seyfeddin Ḳutlu Temür-سيف الدين قطلو تمر , İbrahim bin Ḳutlu Temür-إبراهيم بن قطلو تمر

Kutludemir: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 59).

Ḳutlu Ḳoca قطلو قجا

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	226	3	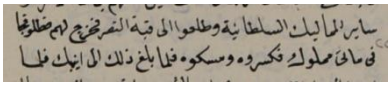 فخرج لهم **قطلو قجا** في مائتي مملوك فكسروه ومسكوه.	**Ḳutlu Ḳoca** , iki yüz memlük ile beraber onlara karşı çıkmış, yenilip yakalanmıştır.
22	229	9	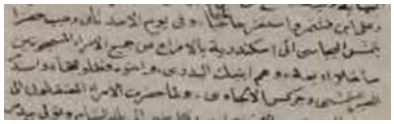 وفي يوم الأحد ثاني رجب حضر ايتمش البجاسي إلى الإسكندرية بالإفراج عن جميع الأمراء المسجونين ما خلا أربعة وهم اينبك البدري وأخوه **قطلو قجا** واسندمر الصيرغتمشي وجركس الالجاوي.	Pazar günü Recep ayının 2'sinde Ayıtmış ec-Cebāsī İskenderiye'ye gelip Ayna Beg el-Bedrī, Kardeşi **Ḳutlu Ḳoca**, Esen Demür aş-Şuyurgatmışī ve Çerkes el-Olcavī olmak üzere dört kişi dışında tutuklananları sebest bırakmıştır.
23	63	4	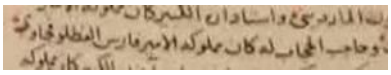 وحاجب الحجاب له كان مملوكه الأمير فارس **القطلو قجاوي**.	Onun Ḥācibü'l-Ḥuccāb'ı kölemeni Emîr Fāris **el-Ḳutlu Ḳocavī** idi.

Tablo 323. Ḳutlu Ḳoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

(*Ḳoca* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳutlu Ḳoca - قطلو قجا, Fāris el-Ḳutlu Ḳocavī- فارس القطلو قجاوي

Çarḳutlu جار قطلو

Bu ad, eserde 40 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	379	12	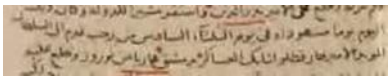 وفي يوم الثلثاء السادس من رجب قدم إلى السلطان المؤيد الأمير **جار قطلو** اتابك العساكر بدمشق.	Salı günü Recep ayının 6'sında Dımaşk'taki Asker Atabegi Emîr **Çarḳuṭlu**, es-Sultan el-Mu'yid'in yanına gitmiştir.
23	412	3	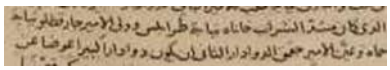 وولى الأمير **جار قطلو** نيابة حماه.	Emîr **Çarḳuṭlu** Hama'nın naipliğine tayin edilmiştir.
23	441	9	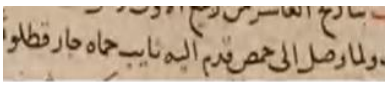 ولما وصل (السلطان) إلى حمص قدم إليه نايب حماه **جار قطلو**.	(Sultan) Humus'a gelince Hama naibi **Çarḳuṭlu**, onun yanına gitmiştir.

Tablo 324. Çarḳuṭlu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Çar* sözcüğünün incelenmesi için *Çarboġa*'ya bk.)

(*Ḳutlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çarḳuṭlu- جار قطلو

Ḳara[64] قرا

Bu ad, eserde tek bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	175	1	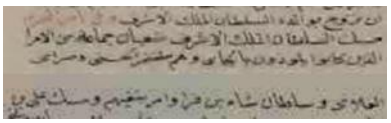 مسك السلطان الملك الأشرف شعبان جماعة من الأمراء الذين كانوا يلوذون بالجاي وهم طغيتمر الحسني وصراي العلاي وسلطان شاه بن **قرا** وأمر بنفيهم.	es-Sultan el-Melikü'l-Eşref Ṣa'bān, Olcay'a sığınan emîrlerden bir grup yakalayıp tutuklamıştır. Bunların şunlardır: Ṭoġay Temür el-Ḥosnī, Ṣaray el-'alā'ī ve Sultan Şah bin **Ḳara**'yı yakalayıp onlar için tutuklama kararı çıkarmıştır.

Tablo 225. Ḳara

Metindeki anlamı: Erkek adı.

[64] Bu ad eserde "Ḳara" şeklinde tek olarak sadece bir kere geçmişken çoğu kez hem Türkçe hem de Arapça adlarla beraber ikili ad olarak geçmiştir. *Ḳara Muhammed, Ḳara 'Ali, Ḳara 'Allām, Ḳara İssa* gibidir.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sultan Şah bin Ḳara- سلطان شاه بن قرا

Ḳara: Kıpçak- Kuman adlarından (Yurtsever, 1997: 51).

Ḳara Tekin قرا تكين

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
13	241	6	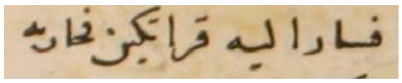 فسار إليه (ليلى بن النعمان) قراتكين فحاربه.	**Ḳara Tekin**, (Leyla bin en-Noʿmān)'ın yanına gidip onunla savaşmıştır.
13	241	7	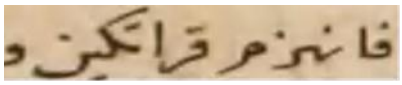 فانهزم قراتكين.	**Ḳara Tekin** yenilmiştir.
14	545	16	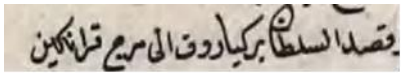 قصد السلطان بركياروق إلى مرج قراتكين.	Sultan Berk Yaruḳ **Ḳara Tekin** yanına gitmiştir.

Tablo 326. Ḳara Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Tekin- قرا تكين

Karatekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳara Ṭorun Ṭay قرا طرنطاي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	168	4	 رؤس الذين اتفقوا على قتله طقجي وكرجي ونوغاي و**قرا طرنطاي**...	Onun öldürülmesine anlaşanlar: Ṭoḳçı, Gürcü, Noġay ve **Ḳara Ṭorun Ṭay** ...
21	28	8	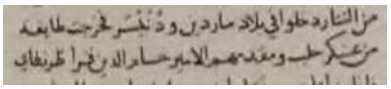 فخرجت طايفة من عسكر حلب ومقدمهم الأمير حسام الدين **قرا طرنطاي**.	Başında Ḥusāmeddin **Ḳara Ṭorun Ṭay** olmak üzere Ḥalep askerlerinden bir grup çıkmıştır.

Tablo 327. Ḳara Ṭorun Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ṭorun Ṭay ~ Torumtay

Torumtay < Moğ. “erkek doğan; avda kullanılan ufak yırtıcı kuşlar” (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 478).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*’a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥusāmeddin Ḳara Ṭorun Ṭay - حسام الدين قرا طرنطاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Torumtay:** Yıtıcı kuşlardan birinin addır ki erkeklere ad verilir, takma ad da olur (Atalay, 2006: IV, 855).

Torun Tay: Çok kullanılan adlardan biridir. Avcı kuşlardan biri (Sümer, 1999: 395- 421).

Ḳara Laçın قرا لاجين

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	153	9	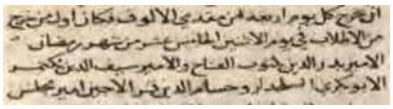 فكان أول من خرج من الاطلاب في يوم الأثنين الخامس عشر من شهر رمضان الأمير بدر الدين بكتوت الفتاح والأمير سيف الدين بكتمر الأبو بكري السلحدار وحسام الدين **قرا لاجين** أمير مجلس.	Pazartesi günü Ramazan ayının 15'inde çıkan ilk Asker başı grubu: Emîr Bedreddin Bektūt el-Fettāḥ, Emîr Seyfeddin Bektemür el-ebu Bekrī es-Silahdār ve Emîr-i Meclis Ḥusāmeddin **Ḳara Laçın**.
20	288	18	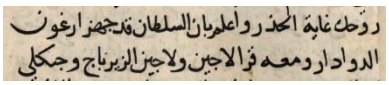 أعلم بأن السلطان قد جهز ارغون الدوادار ومعه **قرا لاجين** ولاجين الزيرباج...	Sultan'ın Arġun ed-Devadar ile **Ḳara Laçın** ve Laçın ez-Zīrbāc'i gönderdiğini bilmekteyim.
20	336	5	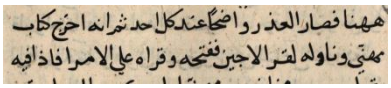 ثم أنه أخرج كتاب مهنى وناوله **لقرا لاجين** ففتحه وقرأه.	Muhanna'nın kitabını çıkarıp **Ḳara Laçın**'a vermiş, o da kitabı açıp okumuştur.

Tablo 328. Ḳara Laçın

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Laçın* sözcüğünün incelenmesi için *Laçın*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥusāmeddin Ḳara Laçın- حسام الدين قرا لاجين

Ḳara Yaş Beg[65] قرا يشبك

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt	Sayfa	Satır	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

[65] Sümer'e göre bu adın Yeşbek şeklinde okunup yaşı pek anlamına gelmektedir. İkinci devirde çok kullanılan adlardan biridir (1999: 449).

Numarası	Numarası	Numarası		
23	288	8	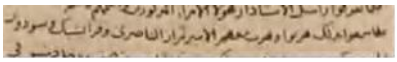 فلما سمعوا بذلك هربوا وهرب معهم تمراز الناصري و**قرا يشبك** وسودون.	Bunları duyunca Temraz en-Naşırī, **Ḳara Yaş Beg** ve Sudunile braber kaçmışlar.
23	315	20	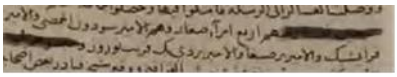 وفيهم أربع أمراء صغار وهم الأمير سودون الحمصي والأمير **قرا يشبك** والأمير برصبغا والأمير بردي بك قريب نوروز.	Aralarında dört küçük emir var idi. Bunlar şunlardır: Emîr Sudun el-Ḥumusī, Emîr **Ḳara Yaş Beg**, Emîr Bars Boġa ve Nurūz'un akrabası olan Emîr Berdi Beg.
23	333	18	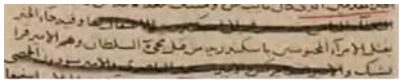 وفيه جاء الخبر بقتل الأمراء المحبوسين بإسكندرية من قبل مجئ السلطان وهم الأمير **قرا يشبك**...	Sultan gelmeden önce İskenderiye'de tutuklanan emîrlerin öldürülmesinin haberi gelmiştir. Bu emîrler şunlardır: Emîr **Ḳara Yaş Beg**…

Tablo 329. Ḳara Yaş Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yaş + Beg

Yaş I: 1) Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin. 2) Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ. 3) Bir kurum, bir kuruluş, düzen vb.nin kurulduğundan bu yana geçen zaman. 4) Bir gök cisminin oluşmaya başladığı günden bugüne kadar geçirdiği zaman süresi. Yaş II: 1) Nemli, ıslak, kuru karşıtı. 2) Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış, taze. 3) Gözyaşı. 4) Kötü, korkulu, zor (TDK, 2005: 2142).

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Yaşbeg- قرا يشبك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yaş**: Yaş, ömür (Ergin, 2009: 121). AY. **Yaş**: Yaşam gücü, yaş (Ölmez, 1991: 123). DLT. **Yaş**: Yaş, taze nesne, zerzevat, sebze, yeşillik; yaş –gözden gelen-; yaş –insanın yaşadığı- (Atalay, 2006: VI, 756). KB. **Yaş**: Yaş, ömür (Arat, 1979: III, 529). Kİ. **Yaş**: 1)

Yaş. 2) Ömür (Caferoğlu, 1931: 121). BM. **Yaş**: Yaş, ömür (العمر: ياش) (18a/7). TTA. **Yaş** ياش: Göz yaşı (Thräne); nemli, taze (feucht, frisch, Leben ibid) (Houtsma, 1894: 103). GT. **Yaş**: 1) Taze, genç. 2) Yaş, ıslaklık (Karamanlıoğlu, 1978: 393). ŞT. **Yaş**: Yaş (Ölmez, 1996: 477). Abuşka L. **Yaş** I: Yaş. **Yaş** II: Göz yaşı (Atalay, 1970: 197-389). BL. **Yaş** I: 1) Yaş, ıslak. 2) Taze. Yaş II: Yaş, bir varlığın doğumundan başlamak üzere geçirdiği zaman (Turan, 2001: 173).

Ḳara Kesük قرا كسك

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	256	17	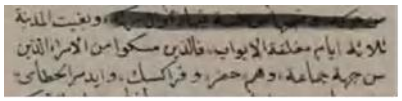 وبقيت المدينة ثلاثة أيام مغلقة الأبواب، فالذين مسكوا من الأمراء الذين من جهة جماعة وهم خضر و**قرا كسك** وايدمر الخطاي.	Şehrin kapıları üç gün boyunca kapalı kalmıştır. Yöneten emîrler arasında Ḫıdır, **Ḳara Kesük**, Ay Demür el-Ḫıṭāy... var idi.
22	257	14	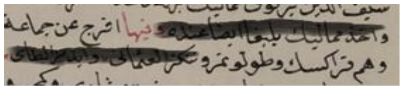 فيها أفرج عن جماعة وهم **قرا كسك** وطولو تمر...	Bu yılda bir cemaat serbest bırakılmıştır. Bunlar şunlardır: **Ḳara Kesük**, Ṭolu Temür...
22	324	3	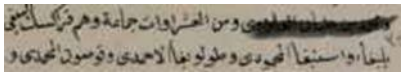 ومن العشروات جماعة وهم **قرا كسك** السيفي يلبغا واسنبغا المحمودي وطولو بغا الأحمدي وقوصون المحمدي...	**Ḳara Kesük** es-Seyfī Yol Boġa , Esen Boġa el-Mahmudī, Tolu Boġa el-Aḥmedī, Ḳuşun El-Muḥammedī... olmak üzere on beylerinden bir cemaat terfi edilmiştir.

Tablo 330. Ḳara Kesük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kesük > kesik: 1) Kesilmiş olan. 2) Kesilerek bozulmuş olan. 3) Kısa. 4) Çiğ sütten yapılan yağsız peynir, çöklek, ekşimik. 5) Gazete, dergi vb.nden kesilmiş yazı, kupür. 6) Kesilmiş olan yer. 7) Tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan hendek. 8) Takım kadrosuna alınmamış (oyuncu). 9) Parası olmayan (TDK, 2005: 1143).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Kesük bin Nogay- قرا كسك بن نوغيه *Ḳara Kesük-* قرا كسك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (kes-ü-k)

AY. **Kes-**: kesmek, ayırmak (Ölmez, 1991: 98). DLT. **Kes-**: Kesmek. Kesek: Kesik, parça (Atalay, 2006: VI.: 305). KB. **Kesük**: Kesik (Arat, 1979: III, 242). Kİ. **Kesti**: Kesmek fiilinden mazi, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 46). TTA. **Kes- كس**: Kesmek (schneiden). Kesük كسك (Houtsma, 1894: 97). BM. **Kesti, keser**: Kesmek (قطع، زبر: كستي، كسر) (72b/5). Abuşka L. **Kis**: (Emir) bir nesneyi kes (Atalay, 1970: 349). GT. **Kesek**: Kesik, parça, taş veya toprak parçası (Karamanlıoğlu, 1978: 293). ŞT. **Kes-**: Kesmek (Ölmez, 1996: 397). BL. **Kes-**: Kesmek. Kesük burun: Üstü kesilmiş burun (Turan, 2001: 147,148).

Küreşçi (Küreş+ çi) كرشجي

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	515	11	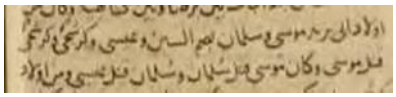 وكان من أولاد أبي يزيد موسى وسلمان بضم السين وعيسى و**كرشجي**.	Ebi Yazīd'in çocuklarının arasında Musa, sin'in ötresi ile okunan Sülmān, İssa ve **Küreşçi** var idi.
1	515	11	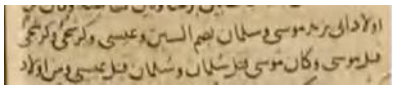 **كرشجي** قتل موسى وكان موسى قتل سلمان وسلمان قتل عيسى.	**Küreşçi** Musa'yı öldürmüş, Musa Selmān'i öldürmüş ve Selmān İssa'yı öldürmüştü.
1	515	13	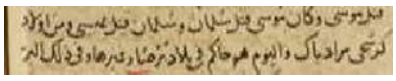 ومن أولاد **كرشجي** مراد بك واليوم هو حاكم في بلاد برصا وغيرها.	**Küreşçi**'nin oğullarından bugün Bursa ve bu tarafın başka şehirlerinin hâkimi olan Murat Beg'dir.

Tablo 331. Küreşçi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Küreşçi > güreşçi**: Güreş yapan, güreşen kimse, pehlivan (TDK, 2005: 814).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Küreşçi ibn ebi Yazīd- كرشجي ابن أبي يزيد

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Küreş-**: Güreşmek (Atalay, 2006: VI.: 399). KB. **Küreş-**: Güreşmek, boğuşmak (Arat, 1979: III, 303). Kİ. **Küreş**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 55). TTA. **Köreş-** كرش: Savaş yapmak (kämpfen) (Houtsma, 1894: 96). GT. **Küreş**: Güreş (Karamanlıoğlu, 1978: 315). BM. **Küreşti, küreşür**: Küreşmek, boğuşmak (صارع: كرشتي، كُرَشُر) (55b/7).

Ḳaraman[66] قرمان

Bu ad, eserde 103 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	449	23	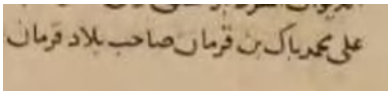 محمد باك بن **قرمان** صاحب بلاد قرمان.	Muḥammed Beg bin **Ḳaraman**, Ḳaramanoğulları Beyliği'nin hâkimidir.
23	464	19	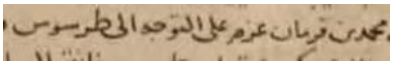 محمد بن **قرمان** عزم على التوجه إلى طرسوس.	Muḥammed bin **Ḳaraman**, Tarsus'a gitmek için hazırlanmıştır.
23	474	14	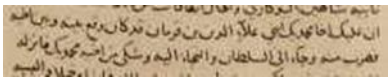 علبك أخا محمد بك ابني علاء الدين بن **قرمان** قد كان وقع بينه وبين أخيه فهرب منه وجاء إلى السلطان وإلتجأ إليه وشكى من أخيه.	ʿAlā'eddin bin **Ḳaraman**'ın oğulları Ali Beg ile Muḥammed Beg arasında kavga çıkmıştır. Ali Beg, kardeşinden kaçarak Sultan'ın yanına gidip onu şikayet etmiştir.

Tablo 332. Ḳaraman

Metindeki anlamı: Erkek adı.

[66] Bu ad, eserin geçtiği 29 yerinde Karamanoğulları Beyliği'ne işaret etmiştir.

Sözlük anlamı: **Karaman** I: Orta Anadolu'da yetiştirilen, kuyruğu iri ve yağlı bir tür koyun (TDK, 2005: 1079). **Karaman** II: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Kara+ man (*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'Alā'eddin bin Ḳaraman- علاء الدين بن قرمان, *'Alibeg bin 'Alā'eddin bin Ḳaraman-* علباك بن مصطفى بن محمد باك بن قرمان, *Mustafa bin Muḥammed Beg bin Ḳaraman-* علاء الدين بن قرمان, *Muḥammed Beg bin 'Alā'eddin bin Ḳaraman-* محمد باك بن علاء الدين بن قرمان, *İbrahim bin Muḥammed Beg bin 'Alā'eddin bin Ḳaraman-* إبراهيم بن محمد باك بن علاء الدين بن قرمان, *Canbeg el-Ḳaramanī-* جانباك القرماني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Ḳaraman Big**: Özel ad (Ölmez, 1996: 392).

Karaman, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳaraman: Karayağız kişi. Abşar'lı beğ. Karamanluğ Beğliği'nin kurucusu. Kardeşinin adı Oğuz'dur (Yurtsever, 1997: 52).

*Ḳārāmān Beg (*قرامان بك*):* Kara sıfatı ile –man ekinden yapılmış bir addır (Sümer, 1999: 150).

Kündac كنداج

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	387	8	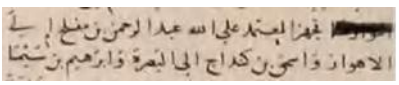 فجهز المعتمد على الله عبدالرحمن بن مفلح إلى	el-Muʿtemidü ʿala Allah, Abdurrahman bin Mufliḥ'i Ahvaz'a, Isḥaḳ bin **Kündac**'ı Basra'ya göndermiştir.

			الأهواز واسحق بن **كنداج** إلى البصرة.	
12	426	15	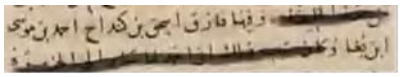 وفيها فارق اسحق بن **كنداج** أحمد بن موسى ابن بغا.	Bu yılda Isḥaḳ bin **Kündac**, Aḥmed bin Musa bin Boğa'da ayrılmıştır.
12	426	17	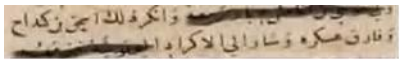 وأنكر ذلك اسحق بن **كنداج** وفارق عسكره وسار إلى الأكراد.	Isḥaḳ bin **Kündac**, buna kızıp askerlerinden ayrılarak Kürtlerin yanına gitmiştir.

Tablo 333. Kündac

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Isḥaḳ bin Kündac- اسحق بن كنداج

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳaraca قراجا/ قراجه

Bu ad, eserde 94 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	554	11	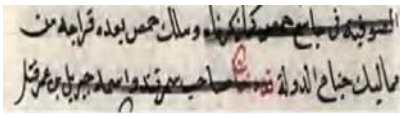 وملك حمص بعده **قراجه** من مماليك جناح الدولة.	Ondan sonra Cenāḥu'd-Devle'nin kölemenlerinden **Ḳaraca**, Humus hâkimi olmuştur.
14	555	10	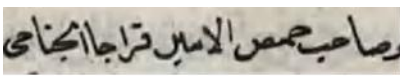 وصاحب حمص الأمير **قراجا** الجناحي.	Humus hâkimi Emîr **Ḳaraca** ec-Cenāḥī idi.
14	649	13	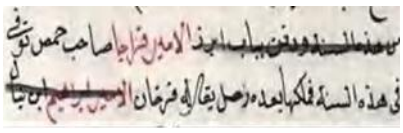 الأمير **قراجا** صاحب حمص توفي في هذه السنة	Humus hâkimi Emîr **Ḳaraca** bu yılda vefat etmiş ve onun yerine Ḳır Ḫan diye biri geçmiştir.

فملكها بعده رجل يقال له قرخان.

Tablo 334. Ḳaraca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Kara+ca). **Karaca** I: Rengi karaya yakın olan, esmer. **Karaca** II: Geyikgillerden, boynuzları küçük ve çatallı bir av hayvanı, ahu, ceylan (Capreolus). **Karaca** III: Üst kol (TDK, 2005: 1075).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaraca ec-Cenāḥī- قراجا الجناحي, Zengī bin Ḳaraca- وڭكي بن قراجا, Ḳaraca es-Sāḳī-قراجا الساقي, Ḳır Ḫan bin Ḳaraca- قيرخان بن قراجا, Ḳutur Ḫan bin Ḳaraca- قترخان بن قراجا, Zeyneddin Ḳaraca-زين الدين قراجا, Ḳaraca es-Se'dī- قراجا السعدي, Seyfeddin Ḳaraca- سيف الدين قراجا, Ḫalīl bin Zeyneddin bin Ḳaraca- خليل بن زين الدين بن قراجا, Ṣārımeddin İbrahim bin Ḳaraca- صارم الدين ابراهيم بن قراجا, 'İzzeddin Ḫalīlī bin Zeyneddin Ḳaraca- عز الدين خليل بن زين الدين قراجا, Ḳaraca el-'alā'ī- قراجا العلائي, Nāṣıreddin bin Ḳaraca- ناصر الدين بن قراجا, Meŋliboğa Ḳaraca ez-Zāhirī el-Mühendis- منكلي بغا قراجا الظاهري المهندس, Solī? bin Zeyneddin Ḳaraca- سولي بن زين الدين قراجا, 'Alibeg bin Ḫalīl bin Zeyneddin Ḳaraca- علباك بن خليل بن زين الدين قراجا, Ṭoġraḳ bin Davūd bin, İbrahim bin Ḳaraca- طغراق بن داود بن إبراهيم بن قراجا, Ḳaraca el-Kelebekī- قراجا الكلبكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Qaraca**: Karaca (Caferoğlu, 1931: 70). BM. **Ḳaraca kaz**: Kara kaz (اللغغ: قرجا قز) (16b/2).

Karaca, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Karaca: Karaca. *Karaça:* Kıpçak-Kuman adlarındandır (Yurtsever, 1997: 52).

Kızıl Boğa كزل بغا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	269	4	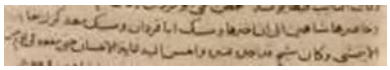 وحاصرها (قلعة صهيون) شاهين إلى أن أخذها ومسك أبا قردان ومسك معه **كزل بغا** الايتمشي.	Şahin, Sahyūn kalesini ele geçirinceye dek orayı kuşatmış, ebā Ḳurdan ve **Kızıl Boġa** el-Ayıtmışī'yı yakalamıştır.
23	444	22	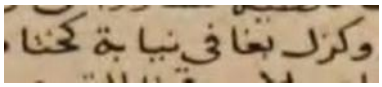 و**كزل بغا** في نيابة كختا.	**Kızıl Boġa**, Kahta naipliğine tayin edilmiştir.

Tablo 335. Kızıl Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳızıl* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳızıl Arslan*'a bk.)

(*Boğa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kızıl Boġa el-Ayıtmışī- كزل بغا الايتمشي

Kızıl boğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Kızıl Boġa : Kişi adı (Yurtsever, 1997: 56).

Ḳutluġ Tekin قتلغ تكين

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	630	4	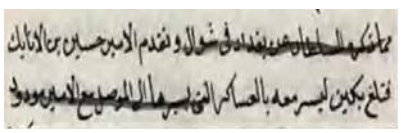 وتقدم الأمير حسين بن الاتابك **قتلغ تكين** ليسر	Emîr Ḥüseyin bin Atabeg **Ḳutluġ Tekin**, askerler ve onunla gitmek için çıkmıştır.

			معه بالعساكر.	
14	640	3	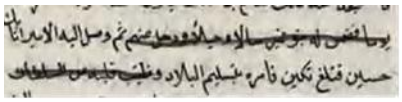 ثم وصل إليه الأمير اتابك حسين **قتلغ تكين** فأمره بتسليم البلاد.	Emîr Atabeg Ḥüseyin **Ḳutluġ Tekin** ona varmış ve şehri teslim etmesini istemiştir.
17	351	16	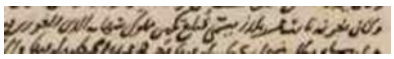 وكان بغزنة نائب عن يلدز يسمى **قتلغ تكين** مملوك شهاب الدين الغوري.	Yıldız'ın Gazne'de, Şehābeddin el-Ġūrī'nın kölemeni **Ḳutluġ Tekin** diye bir naibi var idi.

Tablo 336. Ḳutluġ Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳutluġ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥüseyin bin Ḳutluġ Tekin- حسين بن قتلغ تكين

Kutlutegin: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 60).

Ḳaymaz قايماز

Bu ad, eserde 113 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	586	5	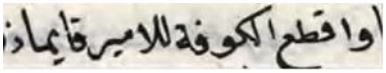 وأقطع الكوفة للأمير **قايماز**.	Kûfe, Emîr **Ḳaymaz**'a verilmiştir.
16	11	5	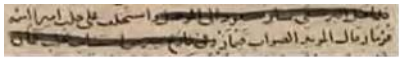 استخلف على حلب أمير اسمه قرماز وقال المؤيد الصواب **قَيماز**.	Halep'e vali olarak Ḳurmaz diye bir emîr tayin edilmiştir. el-Mu'yyid kitabında bu adın doğrusu **Ḳaymaz**'dır.
16	215	22	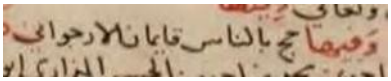 وفيها حج بالناس **قايماز** الأرجواني.	Bu yılda **Ḳaymaz** el-Arguvanī insanlar ile hacca gitmiştir.

Tablo 337. Ḳaymaz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Ḳay- maz) kay-:** 1) Düz, ıslak, donmuş veya kaygan bir yüzey üzerinde sürtünerek kolayca yer değiştirmek. 2) Kaygan bir yüzey üzerinde birdenbire dengesini yitirmek. 3) Yerini değiştirmek. 4) Durum değiştirmek. 5) Anlamı değişmek. 6) Kurtulmak. 7) Yağışların etkisiyle toprağın alt tabakasının gevşemesi sonucu üst tabaka oynamak. 8) Görüş, düşünce veya tutumunu değiştirmek. 9) Cinsel ilişkide bulunmak (TDK, 2005: 1117,1118).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaymaz bin Abdullah el-Arġuvanī- قايماز بن عبدالله الأرغواني, Sökmen bin Ḳaymaz- سقمان بن قايماز, Ḳaymaz es-Sulṭānī- قايماز السلطاني, Mucāhideddin Ḳaymaz- مجاهد الدين قايماز, Ḳutbeddin Ḳaymaz- قطب الدين قايماز, Ṣārımeddin Ḳaymaz en-Necmī- صارم الدين قايماز النجمي, Aḥmed bin Ḳaymaz- أحمد بن قايماز, Şehābeddin bin Ḳaymaz- شهاب الدين بن قايماز, 'Abdurrahman bin Muḥammed bin Aḥmed bin 'Osmān bin Ḳaymaz bin 'Abdullah et-Türkmenī- عبدالرحمن بن محمد بن أحمد بن عثمان بن قايماز بن عبدالله التركماني, 'Omar bin Muḥammed bin Ḳaymaz- عمر بن محمد بن قايماز, Rükneddin 'Omar bin Ḳaymaz- ركن الدين عمر بن قايماز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kay-**: Meyletmek, kaymak; caymak; acımak, kayırmak, tınmak, iltifat etmek (Atalay, 2006: VI, 284). KB. **Ḳay-**: Kaymak, caymak (Arat, 1979: III, 229). Kİ. **Qaymaq**: Kaymak (Caferoğlu, 1931: 74). TTA. **Ḳaymas قايماز**: Özel ad, kaymak قيمق fiilinden: eğrilmek (sich biegen) (Houtsma, 1894: 30).

Kaymaz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Kaymas: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 54)

Ḳara Ḫan قرا خان

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	441	15	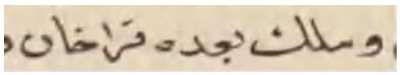 وملك بعده **قرا خان**.	Onun yerine **Ḳara Ḫan** geçmiştir.
15	656	18	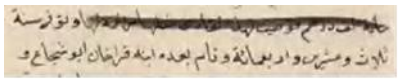 توفى سنة ثلاث وعشرين وأربعمائة وقام بعده ابنه **قرا خان** أبو شجاع.	423 Yılında vefat etmiş ve onun yerine oğlu **Ḳara Ḫan** ebu Şücā‘ geçmiştir.
15	657	10	 كان له من الأولاد عمر ولقبه **قرا خان** وكنيته أبو شجاع.	Onun çocuklarından ‘Omar, lakabı **Ḳara Ḫan**, künyesi ebu Şücā‘ idi.

Tablo 338. Ḳara Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*’a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*’a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'Omar Ḳara Ḫan ebu Şücā'- عمر قرا خان أبو شجاع, Ḳara Ḫan bin Ḳadr Ḫan- قرا خان بن قدر خان Ṭoġan Ḫan bin Ḳara Ḫan- طغان خان بن قرا خان, ebu Naṣr Ḳara Ḫan- أبو نصر قرا خان, Ḳadr Ḫan bin Ḳara Ḫan bin Ḳadr Ḫan- قدر خان بن قرا خان بن قدر خان, Arslan Ḫan Muḥammed bin Süleyman bin Davūd bin Ḳara Ḫan ibn İbrahim- أرسلان خان محمد بن سليمان بن داود بن قراخان ابن ابراهيم

Karahan, Atalay’ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳuman قمان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	11	5	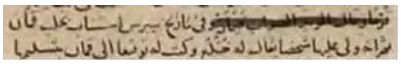 استناب بحلب **قمان** ثم أنه ولى عليها شخصًا يقال له ختلغ وكتب له توقيعًا إلى قمان بتسليمها.	**Ḳuman**'ı Halep naipliğine tayin etmiş, sonra Kutluġ diye bir emîr vali olarak tayin edip onunla da **Ḳuman**'dan şehri teslim almak için bir yazı imzalamıştır.
16	11	6	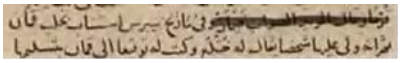 استناب بحلب قمان ثم أنه ولى عليها شخصًا يقال له ختلغ وكتب له توقيعًا إلى **قمان** بتسليمها.	**Ḳuman**'ı Halep naipliğine tayin etmiş, sonra Kutluġ diye bir emîr vali olarak tayin edip onunla da Ḳuman'dan şehri teslim almak için bir yazı imzalamıştır.
16	11	10	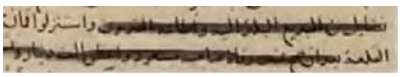 واستنزلوا **قمان** من القلعة.	**Ḳuman**'ın kaleden inmesini istemişlerdir.

Tablo 339. Ḳuman

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kuman: Kıpçak (TDK, 2005: 1252).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuman- قمان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳuluç قلوج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
6	497	4	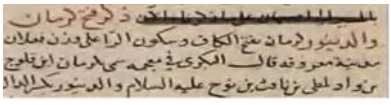 ذكر فتح كرمان والدينور كرمان بفتح الكاف	Kirman ve Dinavar'ın fethi faslı. Kef'in fethesi, re'nin sükûnü, Fe'lān vezninde olan Kerman, bilinen bir

	وسكون الرا على وزن فعلان مدينة معروفة قال اليكري في معجمه سمي بكرمان ابن **قلوج** (بن واد لمطى؟) بن يافث بن نوح عليه السلام.	şehirdir. el-Bekrī sözlüğünde bunları söylüyor: Kirman bin **Ḳuluç** bin Yafes bin Nuh Aleyhisselam.

Tablo 340. Ḳuluç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kuluç I: Gaga. Kuluç II: Eğitilmiş atmaca (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kirman bin Ḳuluç bin Yafis bin Nuh- *كرمان بن قلوج بن يافث بن نوح*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kuluç**: Erkek adlarındandır (Atalay, 2006: VI.: 846).

Kuluç, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳuluc: Erkek adlarındandır (Sümer, 1999: 129).

Kuluç: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 58).

Ḳara Sunḳur قرا سنقر

Bu ad, eser 538 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	42	7	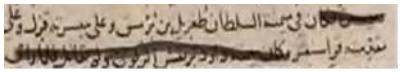 وفي ميمنة السلطان طغريل بن برسق وعلى ميسرته قِزل وعلى مقدمته **قرا سنقر**.	Sultan'ın sağ tarafında Ṭuġrıl bin Porsuḳ, sol tarafında Ḳızıl ve önünde **Ḳara Sunḳur** var idi.
16	84	16	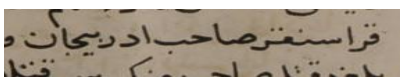 **قرا سنقر** صاحب اذربيجان.	**Ḳara Sunḳur**, Azerbaycan hâkimi idi.

16	87	22	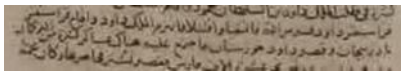 فألتقيا واقتتلا فأنهزم الملك داود وأقام **قرا سنقر** بأذربيجان.	el-Melik Davūd ile **Ḳara Sunḳur** arasında savaş çıkmış, el-Melik Davūd yenilmiş, Ḳara Sunḳur ise Azerbaycan'da kalmıştır.

Tablo 341. Ḳara Sunḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(Sunḳur sözcüğünün incelenmesi için Aḳ Sunḳur'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Sunḳur bin Mengüpars- قرا سنقر بن منكبرس, 'Alā'eddin Ḳara Sunḳur el-'ādlī- علاء الدين قرا سنقر العادلي, Şemseddin Ḳara Sunḳur- شمس الدين قرا سنقر, Seyfeddin Ḳara Sunḳur el-Manṣūrī-سيف الدين قرا سنقر المنصوري, Nāṣır bin Ḳara Sunḳur-ناصر بن قرا سنقر, 'Ali Ḳara Sunḳur-علي قرا سنقر, Ḳara Sunḳur el-Aḳram- قرا سنقر الأقرم, Faraḥ bin Ḳara Sunḳur- فرح بن قرا سنقر

Karasungur: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 52).

Küçük كوجك/ كجك

Bu ad, eserde 39 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	265	18	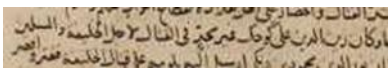 وكان زين الدين علي **كوجك** غير مجدٍ في القتال لأجل الخليفة والمسلمين.	Zeyneddin ʿAli **Küçük**, Halife ve Müslümanlar için savaşmak konusunda ciddi değil idi.
16	264	11	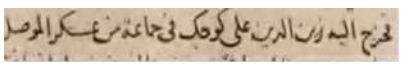 فخرج إليه زين الدين علي **كوجك** في جماعة من عسكر الموصول.	Zeyneddin ʿAli **Küçük**, Musul askerleri ile beraber yanına gitmiştir.
16	266	5	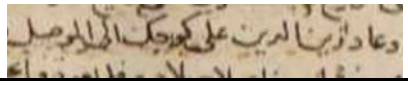	Zeyneddin ʿAli **Küçük**, Musul'a geri dönmüştür.

وعاد زين الدين علي **كوجك** إلى الموصل.

Tablo 342. Küçük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Küçük: 1) Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı. 2) Yaşı daha az olan. 3) Niceliği az olan. 4) Niteliği aşağı olan, bayağı. 5) Geri aşamada. 6) Değersiz, önemsiz. 7) Büyümesini, gelişmesini henüz tamamlamış olan. 8) Kısık, parlak olmayan. 9) Yaşça küçük olan kimse, çocuk. 10) Yaş, Makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan kimse (TDK, 2005: 1277).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zeyneddin 'Ali Küçük bin Beltekin et-Türkī- زين الدين علي كوجك بن بلتكين التركي, Muzaffereddin Kökböri bin Zeyneddin 'Ali Küçük- مظفر الدين بن زين الدين علي كجك, Zeyneddin Yūsuf bin Zeyneddin 'Ali Küçük- زين الدين يوسف بن زين الدين علي كجك, Bedreddin Küçük el-Harezmī- بدر الدين الخوارزمي, el-Eşref 'Alā'ddin Küçük- الأشرف علاء الدين كجك, Şerefeddin Musa bin Küçük el-Muteṭayıb- شرف الدين موسى بن كجك المهدي المتطيب, Hussāmeddin Hasan el-Küçükī- حسام الدين حسن الكجكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kiçük**: Küçük (Atalay, 2006: VI, 328). KB. **Kiçig**: Küçük, genç (Arat, 1979: III, 255). Kİ. **Kiçi**: Küçük, sagir. Küçük: 1) Köpek yavrusu. 2) Kuyruğu kesik (Caferoğlu, 1931: 48-54). TTA. **Küçük**, keçik كجك: Köpek yavrusu (junger Hund) (Houtsma, 1894: 96). ŞT. **Kiçi, kiçik**: Küçük (Ölmez, 1996: 403). Abuşka L. **Kicik**: Küçük (Atalay, 1970: 743).

Ḳaytarmış قيطرمش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	161	17		**Ḳayṭarmış** el-Mustencidī Bağdat'ın

			قيطرمش المستنجدي شحنة بغداد.	şıhnesi idi.
17	183	29	 ذكر وفاة **قيطرمش** ابن عبدالله المستنجدي.	**Ḳayṭarmış** ibn Abdulla el-Mustencidī'nin ölümünün faslı.

Tablo 343. Ḳayṭarmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ḳayṭar-mış) kaytar-: 1) Geri çevirmek, iade etmek. 2) İş yapmaktan kaçmak (TDK, 2005: 1120).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaytarmış ibn Abdullah el-Mustencidī- قيطرمش ابن عبدالله المستنجدي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kaytar-**: Yöneltisinden döndürmek, çevirmek (Atalay, 2006: VI, 286). Kİ. **Qaytar:** Geri döndür (Caferoğlu, 1931: 74). BM. **Ḳaturdı**, ḳaturur: Boşaltmak (أفرغ: قتردي، قترر) (29b/4). TTA. **Ḳaytar قيتر:** Geri getir (Houtsma, 1894: 94). GT. **Kaytar-**: Çevirmek, geri döndürmek (Karamanlıoğlu, 1978: 291). ŞT. **Ḳaytar-**: Geri döndürmek, çevirmek (Ölmez, 1996: 394). Abuşka L. **Ḳaytardı:** Döndürdü (Atalay, 1970: 318).

Ḳaş Temür[67] قَشتمر

Bu ad, eserde 50 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	294	30	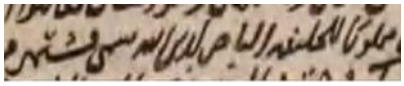 مملوكًا للخليفة الناصر لدين الله يسمى **قشتمر**.	Halife en-Nāşır l'Din Allah'ın **Ḳaş Temür** diye bir kölemeni var idi.
17	295	1	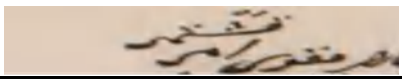	**Ḳaş Temür**'ün durumu daha da güçlenmiştir.

[67] Sümer, bu adı *Koş Temür (< Koç Temür)* şeklinde okumuş, bu adın Memlükler arasında çok yaygın olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ona göre Adana- Tarsus arsındaki *Kuştemir* ovası bu adla ilgilidir (1999: 388-428). Ancak eserdeki *قَشتمر* adının ilk harfi olan ḳaf'ın üstündeki fethe, bu çalışmada adın *Ḳaştemür* şeklinde okunmasının nedenidir.

			فقوى أمر **قَشتمر**.	
17	295	2	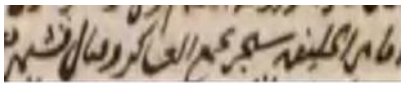 فأمر الخليفة سنجر بجمع العساكر وقتال **قَشتمر**.	Halife, Sancar'ın askerleri toplayıp **Ḳaş Temür** ile savaşmasını istemiştir.

Tablo 344. Ḳaş Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ḳaş*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ḳaş Temür el-'ecemī- سيف الدين قشتمر العجمي, Seyfeddin Ḳaş Temür eş-Şemsī- سيف الدين قشتمر الشمسي, Seyfeddin Ḳaş Temür el-Muzafferī- سيف الدين قشتمر المظفري, Ḳaş Temür en-Necibī- قشتمر النجيبي, Şehābeddin Aḥmed bin el-Ḳaş Temürī- شهاب الدين أحمد بن القشتمري, Ḳaş Temür el-Manṣūrī- قشتمر المنصوري, 'Ali bin Ḳaş Temür- علي بن قشتمر, Ḳaş Temür et-Türkmenī- قشتمر التركماني, Demürdaş el-Ḳaş Temürī- دمرداش القشتمري, Seyfeddin Ḳorḳmas el-Ḳaş Temürī- سيف الدين قرقماس القشتمري, Ḳaş Temür el-Eşrefī- قشتمر الأشرفي, Yūnus el-Ḳaş Temürī- يونس القشتمري, Yol boġa el-Ḳaş Temürī- يلبغا القشتمري

Ḳabaca قباجه

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	430	21	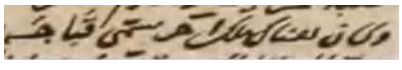 وكان هناك ملك آخر يسمى **قباجه**.	**Ḳabaca** diye başka bir hâkim var idi.
17	430	22	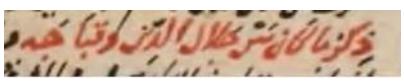 ذكر ما كان بين جلال الدين و**قباجه**.	Celāleddin ile **Ḳabaca** arasındaki yaşanan olayların faslı.
17	431	11	 ولما رأى **قباجه** أن بلاده تطوى شيئًا فشيئًا حشد وجمع وركب في عشرة آلاف من الفرسان وأنجده شمس الدين ايلتمش.	**Ḳabaca,** şehirleri yavaş yavaş kaybettiğini anlayınca topladığı on bin atlı asker ile beraber yola çıkmış ve onu

				Şemseddin kurtarmıştır.	İltutmuş

Tablo 345. Ḳabaca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kabaca: 1) İrice, büyükçe. 2) Kaba bir biçimde. 3) Yaklaşık olarak (TDK, 2005: 1017).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳabaca- قباجه

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Kaba- ca)

Kİ. **Qaba**: Kaba, dağınık şey (Caferoğlu, 1931: 67). TTA. **Ḳaba** قبا: Kaba (grob) (Houstma, 1894: 87).

Köpek كبك

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	140	10	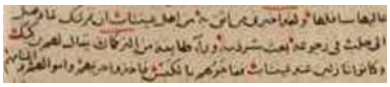 تمرلنك لما وصل إلى حلب، في رجوعه بعث شرذمة وراء طايفة من التركمان يقال لهم بن **كبك** وكانو نازلين عند عينتاب.	Temürlenk, Halep'e dönerken Ayıntab'da kalan, ibn **Köpek** adında Türkmenlerden bir tayfa'nın arkasına bir grup göndermiştir.
23	190	10	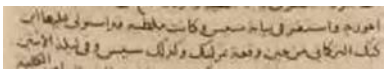 وكانت ملطية قد استولى عليها ابن **كبك** التركماني.	Malatya, ibn **Köpek** et-Türkmenī'nin tarafından ele geçirilmiştir.
23	393	4	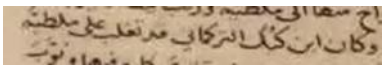 وكان ابن **كُبك** التركماني قد تغلب على ملطية.	ibn **Köpek** et-Türkmenī Malatya'yı ele geçirmiş idi.

Tablo 346. Köpek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Köpek: 1) Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan (Canis familiaris). 2) Aşağılık niyetlerle yaltaklanan veya davranışları kötü olan kimse için kullanılan bir sövgü sözü (TDK, 2005: 1231).

Köpek adının, Türkçede yaygın olmamakla birlikte özel isim olarak kullanıldığı, Artuklular'da bir Türk beyinin bu adı taşıdığı ve bu adın hakaret anlamı içermediği bilinmektedir (Kesik, 2008: XXXV, 392).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥüseyin ibn Köpek et-Türkmenī- *حسين ابن كُبك التركماني*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Köpek**: Köpek (Arat, 1979: 280). Kİ. **Köpek**: 1) Çok tüylü köpek. 2) İsmi has (Caferoğlu, 1931: 52). BM. **Köpek**: Çok tüylü (كُبَك: الكثير الوبر) (15b/7).

Koç Tekin كوج تكين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	5	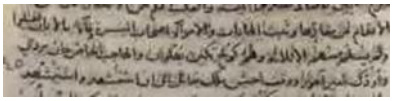 فقتلوا ولم يسلم منهم إلا ثلاثة هم **كوج تكين** بهلوان والحاجب الخاص خان بردي وأُودَك أمير آخور.	**Koç Tekin** Pehlivan, hacib hās Ḫan Berdi ve emîr-i ahur Ödek olmak üzere üç kişi dışında herkes öldürülmüştür.

Tablo 347. Koç Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Koç: 1) Damızlık erkek koyun. 2) Sağlıklı, gürbüz genç erkek (TDK, 2005: 1193-194).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Koç Tekin Pehlivan- *كوج تكين بهلوان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Koç**: Koç (Atalay, 2006: VI, 373). Kİ. **Qoç**: Koç (Caferoğlu, 1931: 78). BM. **Ḳoçḳar**: Ḳoç (قُجقار :الكبش) (13a/8). GT. **Koçkar**: Koç (Karamanlıoğlu, 1978: 306). Abuşka L. **Koçkar**: Koç (Atalay, 1970: 328). BL. **Ḳoç**: Koç (Turan, 2001: 149).

Koç Reslan كوج رسلان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	482	12	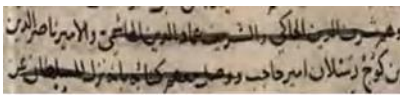 الأمير ناصر الدين بن **كوج رسلان** أمير حاجب.	Emîr-i Hacib Emîr Nāşıreddin bin **Koç Reslan**.

Tablo 348. Koç Reslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Koç* sözcüğünün incelenmesi için *Koç Tekin*'e bk.)

(*Reslan*[68] sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nāṣıreddin bin Koç Reslan- *ناصر الدين بن كوج رسلان*

Ḳonġur قُنغُر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[68] Reslan, arslan sözcüğünün Arapça'ya uydurulmuş biçimidir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	183	6	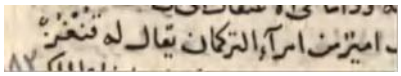 أمير من أمراء التركمان يقال له **قُنغُر**.	**Ḳonġur** adında Türkmen emîrlerinden biridir.

Tablo 349. Ḳonġur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kongur I: Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır). Kongur II: Koğur (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳonġur- قُنغُر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Konğur** I: Boğuk ses. Konğur II: Kestane rengi (Atalay, 2006: VI, 344). BM. **Kongur**: Asker arasında gürültü (كن كُر: الضجيج بين العسكر) (12a/7). TTA. **Kongur** قُنغُر**:** Kırmızımsı (röthlich) (Houtsma, 1996: 93).

Kongur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳır Ṭay قرطاي

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	420	11	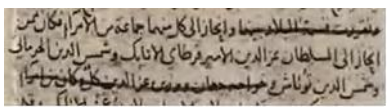 وإنحاز إلى كل منهما جماعة من الأمراء فكان ممن إنحاز إلى السلطان عز الدين الأمير **قرطاي** الاتابك وشمس الدين الحرماني وشمس الدين توتاش.	İki sultanın her birini emîrlerden bir grup desteklemiştir. Sultan 'İzzeddin'in taraftarları Atabeg **Ḳır Ṭay** , Şemseddin el-Ḥarmānī ve Şemdeddin Tutaş.
22	431	5	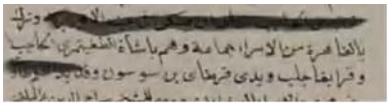 وترك بالقاهرة من الأمراء جماعة وهم باشاة الطغيتمري الحاجب وقرا بغا جلب ويدي **قرطاي**	Et-Ṭoġay Temürī el-Ḥacib, Ḳara Boġa ve Yedi? **Ḳır Ṭay** bin Susun (?) olmak üzere emîrlerden bir grup Kahire'de bırakmıştır.

			بن سوسون.	
23	88	15	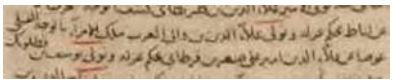 وتولى علاء الدين بن والي العرب ملك الأمراء بالوجه القبلي عوضًا عن علاء الدين أمير علي صهر بن **قرطاي** بحكم عزله.	Arap valisinin oğlu ʿAlā'eddin, Yukarı Mısır hâkimliğine bin **Ḳır Ṭay**'ın eniştesi azledilmiş olan ʿalā'eddin Emîr ʿAli'nin yerine geçmiştir.

Tablo 351. Ḳır Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳır* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳır Bek Taş*'a bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yedi? Ḳır Ṭay bin Susun- يدي قرطاي بن سوسون, Muḥammed bin Ḳır Ṭay - محمد بن قرطاي

Kırtay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳızman قزمان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	510	3	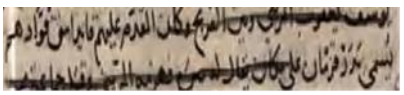 وكان المقدم عليهم قايدًا من قوادهم يسمى بدر **قزمان**.	Onların başında Bedr **Ḳızman** adında bir lider var idi.

Tablo 355. Ḳızman

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Kız- man) kız-: 1) Isıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak. 2) At, eşek vb. hayvanlar çiftleşmek istemek, kösnümek. 3) Dişi kuşlar zamanı gelip kuluçkaya yatma isteği göstermek. 4) Öfkelenmek, sinirlenmek (TDK, 2005: 1178).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedr Ḳızman- بدر قزمان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳız-**: Kızmak, hararetlenmek, ateşlenmek, hiddetlenmek (Ergin, 2009: 101). KB. **Ḳız:** Kızarmak, gülmek (Arat, 1979: III, 254). Kİ. **Qızdı**: Ateşleni, hararetlendi (Caferoğlu, 1931: 77).

Küç Toġdı كشتغدي

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	655	1	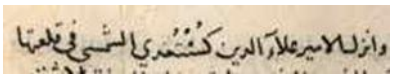 وأنزل الأمير علاء الدين **كشتغدي** الشمسي في قلعتها (قلعة دمشق).	Emîr ʿAlā'eddin **Küç Toġdı** eş-Şemsī, kalesine (Dımaşk Kalesi) naip olarak tayin edilmiştir.
18	668	14	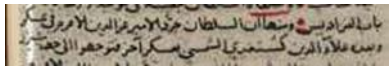 السلطان جرد الأمير عز الدين الأقرم في عسكر وبعده علاء الدين **كشتغدي** الشمسي بعسكر آخر فتوجهوا إلى جهة شيراز.	Sultan, askerler ile beraber Emîr ʿİzzeddin el-ʿAḳram, ardından başka bir asker grubu ile ʿAlā'eddin **Küç Toġdı** eş-Şemsī'yi Şiraz'a göndermiştir.
18	642	14	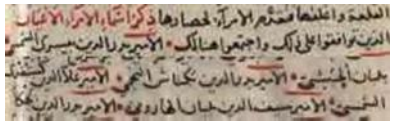 ذكر اسماء الأمراء الأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك... الأمير علاء الدين **كشتغدي** الشمسي...	Bu karar üzerine anlaşan ve bir araya gelen emîr ve devletin büyük adamlarının adları:... Emîr ʿAlā'eddin **Küç Toġdı** eş-Şemsī…

Tablo 356. Küç Toġdı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Küç* sözcüğünün incelenmesi için *Küçli Ḫan*'a bk.)

(*Ṭoğdı* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Doġmış*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿAlā'eddin Küç Toġdı eş-Şemsī- علاء الدين كشتغدي الشمسي

Küş Toġdı كشتغدي: Yani Güç Doğdu, kuvvetli doğdu (sümer, 1999: 433).

Giray كراي

Bu ad, eserde 119 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	609	9	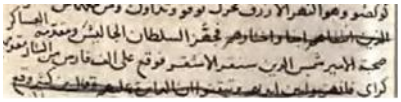 فجهز السلطان الجاليش ومقدمة العساكر صحبة الأمير شمس الدين سنقر الأشقر فوقع على ألف فارس من التتار مقدمهم **كراي**.	Sultan, başında **Giray** olmak üzere bin Tatar atlı askerine saldırmak için askerler başında Emîr Şemseddin Sunḳur el-Aşḳar olmak üzere orduyu göndermiştir.
18	671	6	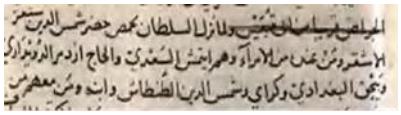 ولما نزل السلطان بحمص حضر شمس الدين سنقر الأشقر ومن عنده من الأمراء وهو ايتمش السعدي والحاج ازدمر الدويداري و...؟ البغدادي و**كراي** وشمس الدين الطنطاش وابنه.	Sultan, Humus'a varınca Şemseddin Şunḳur el-Aşḳar ve yanındaki emîrler: Ayıtmış es-Seʿdī, Hacı Özdemür ed-Devadār, ... el-Bağdadī, **Giray**, Şemseddin Altuntaş ve oğlu yanına gitmişlerdir.
18	677	8	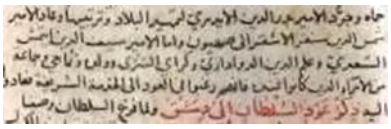 وعاد الأمير شمس الدين سنقر الأشقر إلى صهيون وأما الأمير سيف الدين ايتمش السعدي وعلم الدين الدواداري و**كراي** التتري وولده تُماجي وجماعة من الأمراء الذين كانوا عنده فأنهم رغبوا في العود إلى الخدمة الشريفة فعادوا إليه.	Emîr Şemseddin Sunḳur el-Aşḳar Sahyun'a geri dönmüştür. Emîr Seyfeddin Ayıtmış es-Seʿdī, ʿAlemuddin ed-Devadarī, **Giray** et-Tatarī ve Oğlu Tumacı ile emîrlerden bir cemaat ise Hizmet-i Şerife'ye dönmek istemiş, onun yanına geri dönmüşlerdir.

Tablo 357. Giray

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Giray (Moğ.): Kırım hanlarına ve han ailesinden olan prenslere verilen unvan (TDK, 2005: 762).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Giray el-Manṣūrī- سيف الدين كراي المنصوري, Seyfeddin Giray ez-Zāhirī- سيف الدين كراي الظاهري, Giray et-Tatarī- كراي التتار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğüe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Kiray, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Gerey: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 45).

Kökçe كوكجا/ككجا

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	615	4	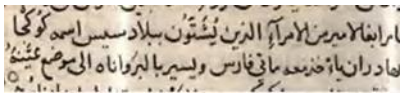 أمر أبغا أمير من الأمراء الذين يشتون ببلاد سيس اسمه **كوكجا** بهادر أن يأخذ معه مائتي فارس ويسير بالبرواناه إلى موضع عينه له.	Abġa, Sis'te kışlayan emîrlerden **Kökçe** Bahadır adında bir emîrin yanına iki yüz atlı askeri alıp Pervâne ile belirttiği bir yere gitmesini istemiştir.
18	615	6	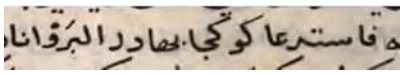 فاستدعا **كوكجا** بهادر البرواناه.	**Kökçe** Bahadır, Pervâne'yi çağırmıştır.
23	642	7	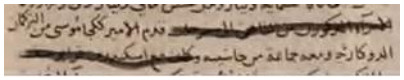 قدم الأمير **ككجا** موسى من التركمان الدوكارية ومعه جماعة من حاشيته.	Düker Türkmenlerinden olan Emîr **Kökçe** Musa, kendi adamlarından bir cemaat ile gelmiştir.

Tablo 358. Kökçe

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kökçe > gökçe: 1) Gök rengi, mavi. 2) Bu renkte olan. 3) Gökle ilgili, semavi. 4) Güzel, hoşa giden (TDK, 2005: 772).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kökçe Bahadır- كوكجا بهادر *Kökçe Musa-* ككجا موسى

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: (Kök+ çe)

OA. **Kök** I: Mavi, gök rengi, lacivert, yeşil. **Kök** II: Gök, sema, hava. **Kök** III: Kuvvetlendirme edatı, bizzat, hep, tam, hem, -dır, -dir vs. (Ergin, 2009: 103). DLT. **Kök** I: Gök, hava, sema. **Kök** II: Gök rengi, gök renk, lacivert. **Kök** III: Şehrin dört yanını saran yeşil bölge. **Kök** VI: Eğer bağı. **Kök** V: Kök asıl (Atalay, 2006: VI.: 356). KB. **Kök**: Mavi, yeşil (Arat, 1979: 275). Kİ. **Kök**: 1) Renk (açık mavi). 2) Sema. 3) Cins, kök (Caferoğlu, 1931: 50-51). BM. **Kök**: Gök (السماء: كُكْ) (8b/7). TTA. **Kök** كُك: Mavi (blau); gök (Himmel) (Houtsma, 1894: 97). GT. **Kök** I: 1) Gök. 2) Yeşil, gök rengi. Kök II: Kök, asıl (Karamanlıoğlu, 1978: 308). ŞT. **Kök**: Gök, mavi (Ölmez, 1996: 409). Abuşka L. **Gök**: Felek. Gök: Gök (Atalay, 1970: 33-51). ŞH. **Gök**: Yeşil (Timurtaş, 1971: 76). BL. **Gök** I: 1) Gök. 2) Gökyüzü. **Gök** II: 1) Mavi. 2) Yeşil (Turan, 2001: 136).

Gökçe, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 16).

Gökçe: Kişi adı. Türk'ün Kapkaseli'ndeki gölü (Yurtsever, 1997: 45).

Ḳara Ṣaḳal قرا صقل

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	316	3	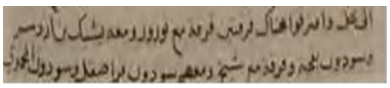 وافترقوا هناك فرقتين فرقة مع نوروز ومعه يشبك بن ازدمر وسودون بقجه وفرقة مع شيخ ومعهم سودون **قرا صقل** وسودن المحمدي.	Nurūz, Yaş Beg bin Özdemir ve Sudun Pakça ile grup, Şeyḫ, Sudun **Ḳara Ṣaḳal** ve Sudunel-Muḥammedī ile bir grup olmak üzere orada iki gruba ayrılmışlardır.

23	381	23	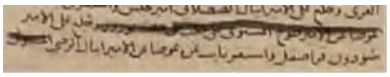 وخُلع على الأمير سودون **قرا صقل** واستقر نايب غزة عوضًا عن الأمير اينال الرحبي.	Sudun **Ḳara Ṣaḳal**, Emîr İnal er-Raḥabī'nin yerine Gazze naipliğne geçerek terfi edilmiştir.
23	382	22	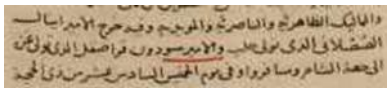 وفيه خرج الأمير اينال الصصلاني الذي تولى حلب والأمير سودون **قرا صقل** الذي تولى غزة إلى جهة الشام.	Bu ayda Halep naibi Emîr İnal aṣ-Ṣuṣlānī ve Gazze naibi Emîr Sudun **Ḳara Ṣaḳal**, Şam tarafına gitmişlerdir.

Tablo 359. Ḳara Ṣaḳal

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sakal**: 1) Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü. 2) Bazı hayvanlarda çene altında bulunan kılların tümü (TDK, 2005: 1684).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sudun Ḳara Ṣaḳal- سودون قرا صقل

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Sakal**: Sakal (Atalay, 2006: VI.: 483). KB. **Saḳal:** Sakal (Arat, 1979: 378). Kİ. **Saqal:** Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 87). TTA. **Saḳal** سقل، صقل: unter (Houtsma, 1894: 81). GT. **Saḳal**: Sakal (Karamanlıoğlu, 1978: 352). ŞT. **Saḳal**: Sakal (Ölmez, 1996: 440). Abuşka L. **Sakal**: Sakal (Atalay, 1970: 93). BL. **Saḳal**: Sakal (Turan, 2001: 160).

Key Keldi كيكلدي

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	647	23		Emîrliği zamanında hizmetine giren memlūklerin adları:... Bedreddin **Key Keldi** eş-Şahne…

			ذكر أسماء مماليكه الذين كانوا في خدمته في زمن الإمرة... بدر الدين **كيكلدي** الشحنة...	
19	7	1	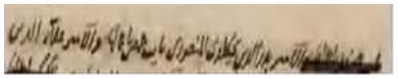 الأمير بدر الدين **كيكلدي** المنصوري نايب حمص.	Humus naibi Emîr Bedreddin **Key Keldi** el-Manṣūrī idi.
20	29	2	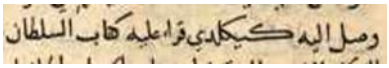 وصل إليه **كيكلدي** قرأ عليه كتاب السلطان.	**Key Keldi**, yanına gidip Sultan'ın yazısını ona okumuştur.

Tablo 360. Key Keldi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Key sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

(*Keldi* sözcüğünün incelenmesi için *Ḫoş Ḳeldi*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bedreddin Key Keldi el-Manṣūrī- بدر الدين كيكلدي المنصوري, Şehābeddin Aḥmed bin Ḫalīl bin Key Keldi el-'Alā'ī el-Muḳḳadesī- شهاب الدين أحمد بن خليل بن كيكلدي العلاي المقدسي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Key, ked, kedh**: Pek, gayet, sağlam (Atalay, 2006: VI, 309). KB. **Ked**: Çok, iyi, iyice (Arat, 1979: III, 233). Kİ. **Key**: İyi (Caferoğlu, 1931: 47). Abuşka L. **Key**[69]: Yırıtıcı bir kuş (Atalay, 1970: 344).

Key keldi: Yani iyi geldi. Epeyce yaygın adlardandır (Sümer, 1999: 387).

Ḳaçar قجار

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[69] Bu kelimenin Key Keldi adındaki key kelimesi ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	157	16	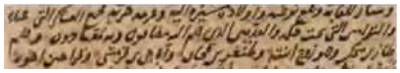 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... وطنغر بن **قجار**...	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:... Ṭonġur bin **Ḳaçar**...

Tablo 361. Ḳaçar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Kaç- ar) kaç-**: 1) Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek. 2) Hızla koşup bir yere saklanmak. 3) Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak. 4) Kaçınmak (TDK, 2005: 1025).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭanġur Ḳaçar- طنغر قجار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kaç-**: Kaçmak, gitmek (Atalay, 2006: VI, 243). KB. **Kaç**-: Kaçmak, kaçınmak, saklanmak (Arat, 1979: III, 209). Kİ. **Qaçtı**: Kaçmak fiilinden mazi, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 67). BM. **Ḳaçtı**, ḳaçar: Kaçmak (قجَر: يهرب. قجتي: هرب، شرد) (53a/2). TTA. **Ḳaç قچ**: Kaçmak (fliehen) (Houtsma, 1894: 88). GT. **Ḳaç**-: Kaçmak (Karamanlıoğlu, 1978: 286). ŞT. **Ḳaç**-: Kaçınmak (Ölmez, 1996: 388).

Kaçar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Ḳuṭ Bay قطباي

Bu ad eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	162	29	الأمير قطباي والأمير طقطاي ماتا ...؟ في هذه السنة (هـ 697).	Emîr **Ḳuṭ Bay** ve Emîr Ṭoḳṭay bu yılda (H. 697) vefat etmişlerdir.

Tablo 362. Ḳuṭ Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭ Bay- قطباي

Ḳuṭlu Şah قطلو شاه

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	284	30	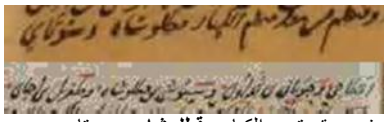 وفي مقدمتهم الكبار **قطلوشاه** وسوتاي و... سبوشي بن قطلو شاه وطغريل بن اجاي.	**Ḳuṭlu Şah,** Sütay, Ṭuğrıl bin Acay ve Sübaşı Ḳuṭlu Şah onların başındadır.
19	285	1	وفي مقدمتهم الكبار قطلوشاه وسوتاي و... سبوشي بن **قطلو شاه** وطغريل بن اجاي.	Ḳutlu Şah**,** Sütay, Ṭuğrıl bin Acay ve Sü Başı bin **Ḳuṭlu Şah** onların başındadır.
19	286	3	فلما اجتمعوا قال **قطلو شاه** هذا عسكر كثير وليس الأمر كما ظننا.	Onlar toplayınca **Ḳuṭlu Şah** dedi ki çok sayıda asker var, ama durum düşündüğümüz gibi değil.

Tablo 363. Ḳuṭlu Şah

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

(*Şah* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Şah*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sü Başı Ḳuṭlu Şah- قطلو شاه سبوشي, Ḳuṭlu Şah- قطلو شاه

Ḳuṭlu Bars قطلو برس

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	182	4	ويكون الأمير **قطلو برس** العادلي كبيرهم ورأسهم.	Emîr **Ḳuṭlu Bars** el-ʿādlī onların büyüğü ve başıdır.
19	182	11	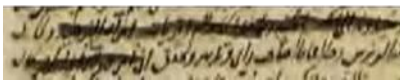 وكان **قطلو برس** رجلاً عاملاً صاحب رأي وتدبير وتحقق.	**Ḳuṭlu Bars** çalışkan, bilgin ve akıllı bir adam idi.
19	182	20	وكانوا قالوا **لقطلو برس** أن يكون مجهزاً بمن معه.	**Ḳuṭlu Bars**'ın yanındakiler ile beraber hazır olmasını istemişlerdir.

Tablo 364. Ḳuṭlu Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Bars el-ʿādlī- قطلو برس العادلي

Ḳara Boġa قرا بغا

Bu ad, eserde 38 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	135	13	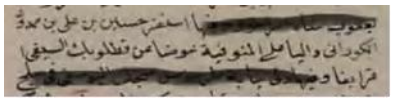 استقر حسين بن علي بن ممدود الكوراني واليًا على المنوفية عوضًا عن قطلوبك السيفي **قرا بغا**.	Ḥüseyin bin ʿAli bin Memdūd el-Kūrānī, Ḳuṭlu Beg es-Seyfī **Ḳara Boġa**'nın yerine Munufiyye valiliğine geçmiştir.
22	147	6	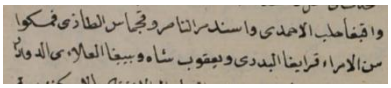 فمسكوا من الأمراء **قرا بغا** البدري ويعقوب شاه وبيبغا العلائي الدوادار.	**Ḳara Boġa** el-Bedrī, Yaʿḳūb Şah ve Bayboğa el-ʿalā'ī ed-Devadār olmak üzere bazı emîrler yakalanmıştır.
22	147	19	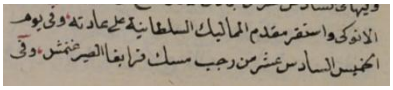 وفي يوم الخميس السادس عشر من رجب مسك **قرا بغا** الصيرغتمشي.	Perşembe günü Recep ayının 16'sında **Ḳara Boġa** aṣ-Ṣuyurġatmışī yakalanmıştır.

Tablo 365. Ḳara Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Beg es-Seyfī Ḳara Boġa - قطلوبك السيفي قرا بغا, Ḳara Boġa aṣ-Ṣuyurġatmışī- قرا بغا الصرغتمشي, Ḳara Boġa el-Bedrī- قرا بغا البدري, Ḳara Boġa el-Aḥmedī- قرا بغا الأحمدي, Ḳara Boġa el-Ebū Bekrī-قرا بغا الأبو بكري, Ḳara Boġa es-Seyfī Olcay- قرا بغا السيفي الجاي, Ḳara Boġa Ferecallah-قرا بغا فرج الله, Ḳara Boġa el-ʿOmarī el-Eşrefī- قرا بغا العمري الأشرفي, Nāṣıreddin Muḥammed bin Ḳara Boġa -ناصر الدين محمد بن قرا بغا, Ḳara Boġa Muġraḳ- قرا بغا مغرق, Ḳara Boġa el-Muḥammedī- قرا بغا المحمدي, Ḳara Boġa el-Esen Boġa vī- قرا بغا الاسنبغاوي

Karaboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Karaboğa: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 52).

Ḳaçmas/Ḳaçmaz قجماس/ قجماز

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	149	2	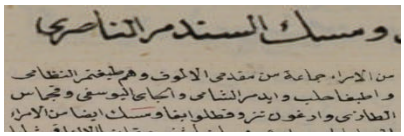 ومسك اسندمر الناصري من الأمراء جماعة من مقدمي الألوف وهم طغيتمر النظامي واطبغا حلب وايدمر الشامي والجاي اليوسفي و**قجماس** الطازي...	Esen Demür en-Nāṣırī, Ṭoġay Temür en-Nizāmī, Aṭboğa Ḥalep (?), Ay Demür eş-Şāmī, Olcay el-Yūsufī ve **Ḳaçmas** aṭ-Ṭazī… olmak üzere bin beylerinden bir cemaat yakalamıştır.
20	166	7	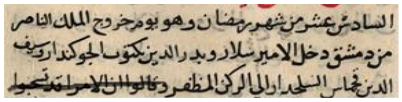 السادس عشر من رمضان وهو يوم خروج الملك الناصر من دمشق دخل الأمير سلار وبدر الدين بكتوت الجوكندار وسيف الدين **قجماس** السلحدار إلى الركن المظفر.	Ramazan ayının 16’sında el-Melikü’l-Nāṣır’ın Dımaşk’tan çıktığı gün Emîr Salar, Bedreddin Bektut el-Çevgendar, Seyfeddin **Ḳaçmas** es-Silahdar, er-Ruknü’l-Muzaffer’in yanına gitmişlerdir.
22	348	12	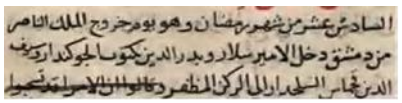 و**قجماس** ابن عم السلطان الملك الظاهر يشفع فيه (محمود الاستادار).	es-Sultan el-Melikü’z-Zāhir’in amca oğlu **Ḳaçmas** onun (Mahmud el-Ustadar) için af dilemiştir.

Tablo 366. Ḳaçmas

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳaç*- sözcüğünün incelenmesi için *Ḳaçar*’a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ḳaçmas- سيف الدين قجماس, Ḳaçmas aṭ-Ṭazī- قجماس الطازي, Aḳ Boġa aṭ-Ṭarīf al-Ḳaçmasī- اقبغا الطريف القجماسي, Ḳaçmas el-Bişrī- قجماس البشري, İnal Bay ibn Ḳaçmas- اينال بي قجماس, Seydī Muḥammed ibn Ḳaçmas- سيدي محمد ابن قجماس

Kaçmas, Atalay’ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Ḳara Baş قرا باش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	287	3	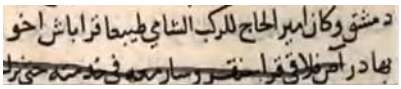 وكان أمير الحاج للركب الشامي طيبغا **قرا باش** أخو بهادر آص.	Şam'dan hacca çıkan kafilenin emîri Bahadır As'ın kardeşi Ṭay Boġa **Ḳara Baş**.

Tablo 367. Ḳara Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭay Boġa Ḳara Baş- طيبغا قرا باش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Karabaş**: Gerdek gecesi gelinle birlikte gönderilen hizmetçi kadın, sağdıç kadın; köle ve cariyelere verilen adlardandır, kara baş anlamındadır (Atalay, 2006: IV, 266). Kİ. **Qaravaş**: Köle, cariye (Caferoğlu, 1931: 70).

Ḳuṭlu قطلو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	417	4	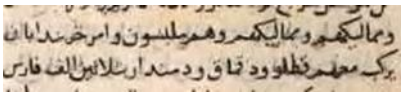 وأمر خربندا بأن يركب معهم **قطلو** ودقماق ودمندار بثلاثين ألف فارس.	Ḫarbende, onlarla birlikte **Ḳuṭlu**, Doḳmaḳ, Dümendār ve otuz bin atlı asker'in gitmelerini istemiştir.
20	404	16	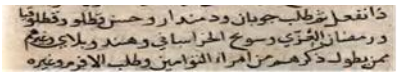 طلب جوبان ودمندار وحسن **قطلو** وقطلوقيا... وغيرهم ممن يطول ذكرهم من أمراء التوامين.	Çoban, Dümendar, Ḥasan **Ḳuṭlu**, Ḳuṭlu Ḳaya ... ve diğer tümenleri çağırmıştır.

Tablo 368. Ḳuṭlu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu- قطلو, Ḥasan Ḳuṭlu- حسن قطلو

Kutlu, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Esen Ḳuṭlu آسن قطلو

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	412	18	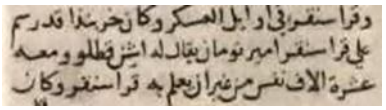 كان خربندا قد رسم على قرا سنقر أمير تومان يقال له **اشن (؟) قطلو** ومعه عشرة آلاف نفس من غير أن يعلم به قرا سنقر.	Ḫarbende, Ḳara Sunḳur'un haberi olmadan onun için **Esen Ḳuṭlu** adında bir tümen beyi ile on bin asker tayin etmiştir.
20	426	16	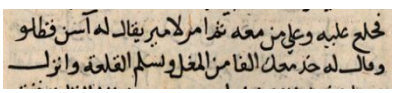 ثم أمر لأمير يقال له **آسن قطلو** وقال له خذ معك ألفًا من المغل وتسلم القلعة.	**Esen Ḳuṭlu**'nun Moğollardan bin asker'i alıp kalenin teslim almasını istemiştir.

20	427	8	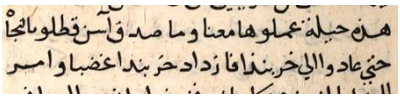 وما صدق **آسن قطلو** بالنجاه حتى عادوا إلى خربندا.	Ḫarbende'ye dönünceye kadar **Esen Ḳuṭlu**, kurtulmalarına inanmamış idi.

Tablo 369. Esen Ḳuṭlu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

(*Ḳuṭlu* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳutlu Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Esen Ḳuṭlu - آسن قطلو

Ḳıran قيران

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	4	6	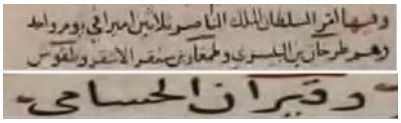 وفيها أمر السلطان الملك الناصر ثلاثين أميرًا في يوم واحد وهم طرخان بن البيسري وطمغار بن سنقر الأشقر وطقوش **وقيران** الحسامي...	Bu yılda es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır aynı günde otuz kişi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır: Ṭarḫan bin el-Beyserī, Ṭamġar bin Sunḳur el-Aşḳar, Ṭoḳuş ve **Ḳıran** el-Ḥusāmī...
21	121	3	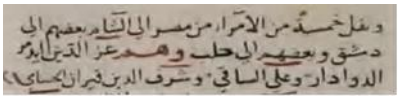 ونقل خمسة من الأمراء من مصر إلى الشام بعضهم إلى دمشق وبعضهم إلى حلب وهم عز الدين ايدمر الدوادار وعلي الساقي وشرف الدين **قيران** الحسامي...	Bazıları Şam'a, bazıları Dımaşḳ'a ve bazıları Halep'e olmak üzere Mısır'daki emîrlerin beşi gönderilmiştir. Bu emîrler şunlardır: ʿİzzeddin Aydemür ed-Devadar, ʿAli es-Sāḳī, Şerefeddin **Ḳıran** el-Ḥusāmī…
21	187	12	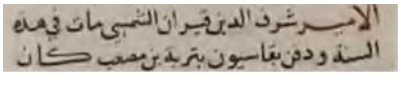 الأمير شرف الدين **قيران** الشمسي مات في هذه السنة.	Emîr Şerefeddin **Ḳıran** eş-Şemsī bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 370. Ḳıran

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Ḳır- an) kır-**: 1) Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak. 2) İri parçalara ayırmak. 3) Belirli bir biçimde katlamak. 4) Öldürmek, yok olmasına neden olmak (TDK, 2005: 1162).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şerefeddin Ḳıran eş-Şemsī- شرف الدين قيران الشمسي, Şerefeddin Ḳıran el-Ḥusāmī- شرف الدين قيران الحسامي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. **Ḳır- قر:** Kırmak (zerbrechen) (Houtsma, 1894: 88). ŞT. **Ḳır-**: Kırmak, yok etmek, öldürmek (Ölmez, 2001: 401). DK. **Kır-**: Koparmak (Özçelik, 2005: 314).

Ḳuṭlu Ḳaya قطلو قيا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	404	16	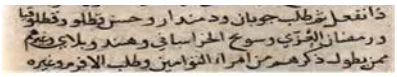 طلب جوبان ودمندار وحسن قطلو و**قطلوقيا**... وغيرهم ممن يطول ذكرهم من أمراء التوامين.	Çoban, Dümendar, Ḥasan Ḳuṭlu, **Ḳuṭlu Ḳaya** ... ve diğer tümenleri çağırmıştır.

Tablo 371. Ḳuṭlu Ḳaya

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kaya: 1) Büyük ve sert taş kütlesi. 2) Kayaç (TDK, 2005: 1113).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭlu Ḳaya - قطلو قيا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kaya**: Kaya (Atalay, 2006: VI.: 284). KB. **Ḳaya**: Kaya (Arat, 1979: III, 229). Kİ. **Qaya**: Kaya (Caferoğlu, 1931: 74). BM. **Aya**: Kaya (الصخرة: أيا) (9b/7). TTA. **Kaja, kaya** قيا: Kaya (Felsen) (Houtsma, 1894: 94). GT. **Kaya**: Kaya (Karamanlıoğlu, 1978: 290). BL. **Ḳaya**: Kaya (Turan, 2001: 147).

Kutlukaya: Sasıkutlukaya'dan (Yurtsever, 1997: 60).

Ḳılavuz قلاوز

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	172	5	ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء ايدمر الخطيري وبكتمر الناصري **وقلاوز**.	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları: Ay Demür el-Ḫaṭirī, Bek Temür en-Nāṣirī, **Ḳılavuz**...

Tablo 372. Ḳılavuz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kılavuz**: 1) Yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber. 2) Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb. 3) Evlenecek olan erkek veya kadına eş bulan kimse. 4) Ruhsal ve zihinsel bakımdan yol gösteren, ışık tutan kimse. 5) Kılavuz kaptan. 6) Makaradaki filmlerin başında ve sonunda yer alan, filmin alıcı, yıkama aracı, basım aracı, gösterici vb. araçlara takılıp çıkarılmasında kolaylık sağlayan, asıl film için pay bırakan çeşitli renklerde film parçası. 7) Somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan araç. 8) Dar ve uzun bir yerden tel, kablo gibi bükülebilen bir şey geçirilirken bunların ucuna bağlandığı sert nesne (TDK, 2005: 1151,1152).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳılavuz- قلاوز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kulabuz/ kulavuz**: kılavuz (Atalay, 2006: VI, 375). KB. **Ḳulavuz**: Kılavuz (Arat, 1979: III, 290). GT. **Kulavuz**: Kılavuz (Karamanlıoğlu, 1978: 312). BL. **Ḳılaġuz/ ḳılavuz**: 1) Kılavuz. 2) Askeri komutan (Turan, 2001: 148).

Ḳoca قجا

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	415	1	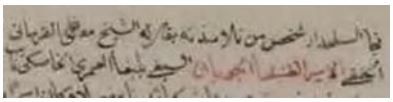 (وفي) تربة **قجا** السلحدار شخص من تلامذته يقال له الشيخ القرماني الحنفي.	**Ḳoca** es-Silahdar türbesinin meşihatine Şeyḫ el-Ḳaramanī el-Ḥanefī adında öğrencilerinden biri tayin edilmiştir.
22	379	3	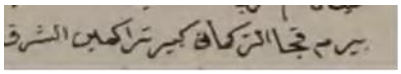 بيرم **قجا** التركماني كبير تراكمين الشرق.	Bayram **Ḳoca** et-Türkmenī, Doğu'daki Türkmenlerin büyüğüdür.
23	560	15	(شرف الدين يعقوب) تولى بعد أبيه مشيخة تربة **قجا** السلحدار.	(Şerefeddin Yaʿḳūb) babasının yerine **Ḳoca** es-Silahdār türbesinin meşihatine geçmiştir.

Tablo 373. Ḳoca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳoca* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳoca es-Silahdār- قجا السلحدار, *Bayram Ḳoca et-Türkmenī-* بيرم قجا التركماني, *'Osmān Ḳoca-* عثمان قجا, *Ḥasan Ḳoca-* حسن قجا

Koca, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳaya Temür قيا تمر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	60	15	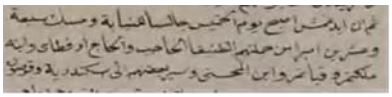 ثم أن ايدغمش أصبح يوم الخميس جالسًا للنيابة ومسك سبعة وعشرين أميرًا من جملتهم الطنبغا الحاجب والحاج ارقطاي وابنه ملكتمر و**قيا تمر** وابن المحسني وسير بعضهم إلى الإسكندرية.	Ay Doġmış, Perşembe günü naipliği üstelenmiş, aralarında Alṭun Boġa el-Ḥacib, el-Ḥāc Aruḳṭay ve oğlu Melik Temür, **Ḳaya Temür** ve ibn el-Muḥsinī olmak üzere yirmi yedi emîr tutuklayıp bazılarını İskenderiye'ye göndermiştir.

Tablo 374. Ḳaya Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳaya* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Ḳaya* 'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaya Temür- قيا تمر

Temür Ḳaya تمر قيا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	134	5	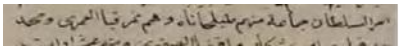 أمر السلطان جماعة منهم طبلخاناه وهم **تمر قيا** العمري...	Sultan, onlardan bir cemaat tablhane emîri olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır: **Temür Ḳaya** el-ʿOmarī...
22	179	3	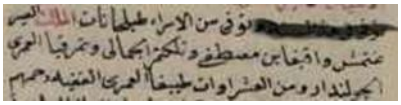 توفى من الأمراء طبلخانات الملك الصرغتمش واقبغا بن مصطفى وتلكتمر الجمالي و**تمر قيا** العمري.	Tablhane emîrlerinden vefat edenler: el-Melikü'ṣ-Ṣuyurġatmış, Aḳ Boġa bin Mustafa, Tölek Temür ec-Cemālī ve **Temür Ḳaya** el-ʿOmarī.

Tablo 375. Temür Ḳaya

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Ḳaya* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Ḳaya* 'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temür Ḳaya el-ʿOmarī- تمر قيا العمري

Kelebek كلبك

Bu ad, eserde 17 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	259	17	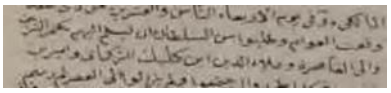 وقعت العوام وطلبوا من السلطان أن يسلم إليهم بكتمر الشريف والي القاهرة وعلاء الدين ابن **كلبك** التركماني.	Halk, Sultan'ın Kahire valisi Bek Temür eş-Şerif ve ʿalā'eddin ibn **Kelebek** et-Türkmenī'yi kendilerine teslim etmesini istemişlerdir.
22	175	5	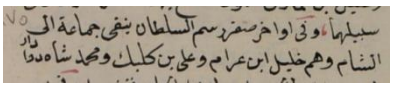 وفي أواخر صفر رسم السلطان بنفي جماعة إلى الشام وهم خليل ابن عرام وعلي بن **كلبك**...	Safar ayının sonuna doğru Sultan, Ḫalīl ibn ʿarām, ʿAli ibn **Kelebek**… olmak üzere Şam'a bir grup sürgülemiştir.
22	181	6	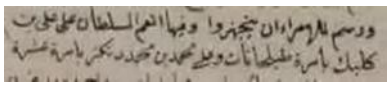 وفيها أنعم السلطان على علي بن **كلبك** بأمرة طبلخانات.	Bu yılda Sultan, ʿAli ibn **Kelebek**'i tablhane emîri olarak tayin etmiştir.

Tablo 376. Kelebek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kelebek**: 1) Pul kanatlılardan, vücudu, kanatları ince pullarla ve türlü renklerle örtülü, dört kanatlı, çok sayıda türleri olan böceklere verilen genel ad. 2) Biçim olarak bu böceklere benzeyen. 3) Geviş getiren hayvanların karaciğerlerinde yerleşip en

çok öd yollarını tıkayan bir cins asalak hayvan. 4) Vida, somun vb. nesnelerde kolayca çevrilmeye yarayan bölüm (TDK, 2005: 1129).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'alā'eddin ibn Kelebek et-Türkmenī- علاء الدين ابن كلبك التركماني, 'Ali ibn Kelebek- علي بن كلبك

Recep ibn Kelebek et-Türkmenī- رجب ابن كلبك التركماني, 'Ali ibn Muḥammed ibn Kelebek et-Türkmenī- علي ابن محمد ابن كلبك التركماني, Nāṣıreddin ibn Kelebek- ناصر الدين ابن كلبك; Ḳaraca el-Kelebekī- قراجا الكلبكي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Abuşka L. **Köpelek**: Kelebek (Atalay, 1970: 353). BL. **Kelebek/ kebelek**: Kelebek (Turan, 2001: 147).

Ḳara Temür قرا تمر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	146	14	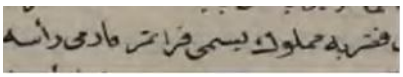 فضربه مملوك يسمى **قرا تمر** فأرمى رأسه.	**Ḳara Temür** diye bir kölemen onu vurarak başını kesmiştir.

Tablo 377. Ḳara Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Temür - قرا تمر

Karademir: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 52).

Ḳutluḳ Temür قطلقتمر

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	228	19	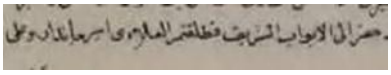 حضر إلى الأبواب الشريفة **قطلقتمر** العلائي أمير جاندار.	Emîr-i Candar **Ḳuṭluḳ Temür** el-ʿalā'ī, Ebvāb-i Şerife'ye gelmiştir.
22	226	10	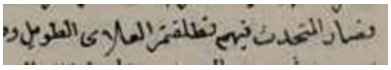 فصار المتحدث فيهم **قطلقتمر** العلائي الطويل.	Onların adında konuşan **Ḳuṭluḳ Temür** el-ʿalā'ī aṭ-Ṭavīl olmuştur.
22	226	18	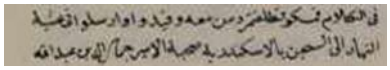 فمسكو **قطلقتمر** ومن معه وقيدوا وأرسلوا في عشية النهار إلى السجن بالإسكندرية.	**Ḳuṭluḳ Temür** ve beraberindekileri yakalayıp onları zincire vurarak akşama doğru İskenderiye'deki hapishaneye göndermişlerdir.

Tablo 378. Ḳuṭluḳ Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuṭluḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭluḳ Temür el-'alā'ī aṭ-Ṭavīl- قطلقتمر العلائي الطويل, İbrahim Ḳuṭluḳ Temür el-'alā'ī- إبراهيم قطلقتمر العلائي, Aḳ Boġa Ḳuṭluḳ Temür- اقبغا قطلقتمر

Kutluk Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Kuṭ Ay/Ḳuṭ Ay كوطاي/ قطاي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	176	13	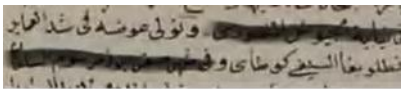 وتولى عوضه في شد العمايِر قطلو بغا السيفي **كوطاي.**	Ḳuṭluḳ Boġaes-Seyfī Kuṭ Ay, onun yerine Şedü'l-ʿamāyir'e (inşaat sorumluluğu) geçmiştir.
22	76	17	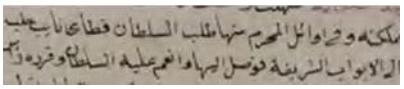 وفي أوائل المحرم منها طاب السلطاي **قطاي** نايب حلب إلى الأبواب الشريفة.	Bu yılda Muharrem ayının başına doğru Sultan, Halep naibi Ḳuṭ Ay'ı Ebvāb-i Şerife'ye çağırmıştır.

Tablo 379. Ḳuṭ Ay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Kuṭ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳuṭlu Boġa*'ya bk.)

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuṭluḳ Boġa es-Seyfī Kuṭay- قطلو بغا السيفي كوطاي, Ḳuṭay- قطاي

Kutay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳara Ṭay قرا طاي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	207	6	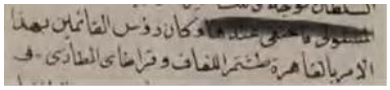 وكان رؤس القائمين بهذا الأمر بالقاهرة طشتمر اللفاف و**قرا طاي** الطازي.	Kahire'de bulunan bu işin başındakiler: Ṭaş Temür el-Leffāf, Ḳara Ṭay aṭ-Ṭazī...
22	224	5	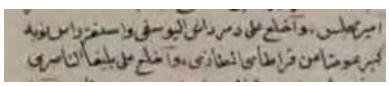 أخلع على دمرداش اليوسفي واستقر رأس نوبة كبير عوضًا عن **قرا طاي** الطازي.	Demürdaş el-Yūsufī terfi edilerek büyük re'sü nevbe olarak **Ḳara Ṭay** aṭ-Ṭazī'nin yerine geçmiştir.

Tablo 380. Ḳara Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Ṭay aṭ-Ṭazī- قرا طاي الطازي

Karatay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳara Polaṭ قرا بلاط

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	256	19	 وبقيت المدينة ثلاثة أيام مغلقة الأبواب فالذين مسكوا من الأمراء... و**قرا بلاط**...	Şehrin kapıları üç gün boyunca kapalı kalmıştır. Tutuklanan emîrlerin adları:... ve **Ḳara Polaṭ**…
22	257	18	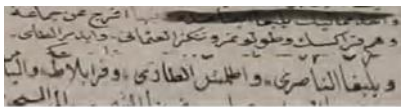 وفيها أفرج عن جماعة وهم قرا كسك وطولو تمر وتنكز العثماني وايدمر الطاي... ويلبغا الناصري واطلمش الطازي و**قرا بلاط**...	Bu yılda emîrlerden bir grup serbest bırakılmıştır. Bunlar şunlardır: Ḳarakesük, Ṭolu Temür, Teŋiz el-ʿOsmānī, Ay Demür Alṭay… ve **Ḳara Polaṭ**…
22	283	15	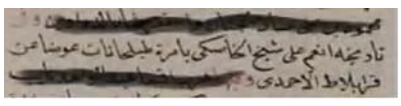 وفي تاريخه أنعم على شيخ الخاصكي بأمرة الطبلخانات عوضًا عن **قرا بلاط** الأحمدي.	Bu tarihte Şeyḫ el-Ḫāṣkeī, **Ḳara Polaṭ** el-Aḥmedī'nin yerine tablhane emîrliğine geçmiştir.

Tablo 381. Ḳara Polaṭ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Polaṭ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Polaṭ*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Polaṭ el-Aḥmedī- قرا بلاط الأحمدي

Kök Ay [70]كوكاي

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	259	14	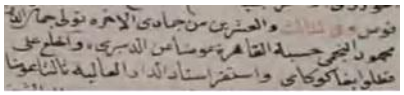 وفي الثالث والعشرين من جمادي الأخرة... أخلع على قطلو بغا **كوكاي** واستقر استاد الدار العالية.	Cemaziyelahir'in 23'ünde Ḳutluḳ Boġa **Kök Ay** terfi edilerek üstadar olarak tayin edilmiştir.
22	268	18	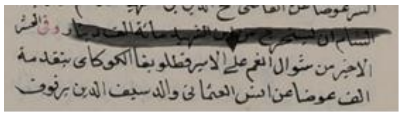 وفي العشر الأخير من شوال أنعم على الأمير قطلو بغا **الكوكاي** بتقدمة ألف عوضًا عن أنس العثماني والد سيف الدين برقوق.	Şevval ayının son on gün sırasında Ḳutluḳ Boġa **el-Kök Ay** terfi edilerek Seyfeddin Berkuk'un babası Anas el-ʿOsmānī'nin yerine bin beyliğine geçmiştir.
22	282	3	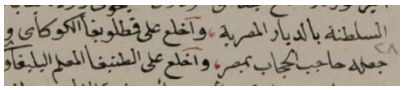 وأخلع على قطلو بغا **الكوكاي** وجعله حاجب الحجاب بمصر.	Ḳutluḳ Boġa **el-Kök Ay**'i terfi edip Mısır'da ḥācibü'l-ḥüccāb olarak tayin etmiştir.

Tablo 382. Kök Ay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Kök* sözcüğünün incelenmesi için *Kökçe*'ye bk.)

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳ Aay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[70] Bu ad, eserde iki kere yanlış olarak /r/ ile yazılmıştır: كركاي (yanlış biçim) > كوكاي (doğru biçim).

Ḳuṭluḳ Boġa el-Kökay- قطلو بغا الكوكاي

Ḳorḳmas قرقماس

Bu ad, eserde 116 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	283	12	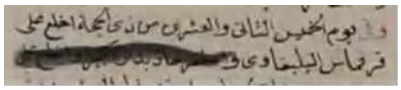 وفي يوم الخميس الثاني والعشرين من ذي الحجة أخلع على **قرقماس** اليلبغاوي.	Perşembe günü, Zilhicce ayının 22'sinde **Ḳorḳmas** el-Yol Boğavī terfi edilmiştir.
22	325	19	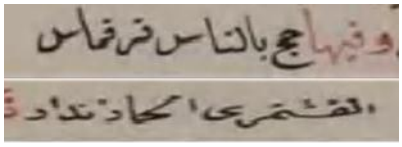 وفيها حج بالناس **قرقماس** القشتمري الخازندار.	Bu yılda insanlarla **Ḳorḳmas** el-Ḳaş Temürī el-Ḫaznedar hacca gitmiştir.
22	323	1	 وكان قد حضر إلى الأبواب الشريفة يوم السبت السابع عشر من صفر وسافر في صحبته **قرقماس** الطشتمري.	Cumartesi günü Safar ayının 17'sinde **Ḳorḳmas** aṭ-Ṭaş Temürī ile beraber Ebvāb-i Şerife'ye gitmiştir.

Tablo 383. Ḳorḳmas

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Ḳorḳ- mas) kork**-: 1) Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak. 2) Kaygı duymak, endişe etmek. 3) Çekinmek, sakınmak, saygı duymak. 4) Yapamamak, cesaret edememek (TDK, 2005: 1216).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳorḳmas el-Ḳaştemürī- قرقماس القشتمري, Seyfeddin Ḳorḳmas aṭ-Ṭaş Temürī- سيف الدين قرقماس الطشتمري, Mahmud bin 'Ali Ḳorḳmas el-Ṭaş Temürī- محمود بن علي قرقماس, Ḳorḳmas ed-Devadār- قرقماس الدوادار, Ḳorḳmas el-Ḫaznedār- قرقماس الخازندار, Ḳorḳmas el-İnalī er-Rammāḥ- قرقماس الاينالي الرماح, Seydi Ḳorḳmas- سيدي قرقماس, Ḳorḳmas ec-Cindī- قرقماس الجندي, Ḳorḳmas el-'alā'ī- قرقماس العلائي, Ḳorḳmas bin Hüseyin bin Ne'īr el-Bedevī- قرقماس بن حسين بن نعير البدوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳork-**: Korkmak (Ergin, 2009: 103). AY. **Ḳork-**: Korkmak (Ölmez, 1991: 100). DLT. **Kork-**: Korkmak (Atalay, 2006: VI, 346). KB. **Ḳorḳ-**: Korkmak (Arat, 1979: 271). Kİ. **Qorqdı**: Qorqmaq fiilinden mazi, bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 79). TTA. **Ḳorḳ-** قرق: Korkmak (fürchten) (Houtsma, 1894: 89). GT. **Kork-**: Korkmak (Karamanlıoğlu, 1978: 307). ŞT. **Ḳorḳ-**: Kormak (Ölmez, 1996: 406). BL. **Ḳorḳ-**: Korkmak (Turan, 2001: 150).

Korkmaz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Ḳonaḳ Bay قناق باي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	329	15	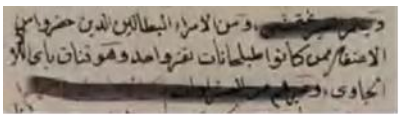 ومن الأمراء البطالين الذين حضروا من الإعتقال ممن كانوا طبلخانات نفر واحد وهو **قناق باي** الالجاوي.	**Ḳonaḳ Bay** el-Olcavī olmak üzere sürgündeki tablhane emekli emîrlerinden tek bir kişi geri dönmüştür.

Tablo 384. Ḳonaḳ Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Konak**: 1) Büyük ve gösterişli ev. 2) Hükûmet işlerinin görüldüğü yapı. 3) Misafir. 4) Konakçı. 5) Araba veya hayvanla bir günde alınan yol. 6) Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanılan yer (TDK, 2005: 1206).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳonaḳ Bay el-Olcavī- قناق باي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Konak**: Bir çeşit kaba darı (Atalay, 2006: VI.: 343). Abuşka L. **Konag**: Konak, menzil (Atalay, 1970: 337). ŞT. **Ḳonaḳ** ⟹Ḳarḳın Ḳonaḳ Alp (Ölmez, 1996: 406).

Ḳulu Boġa قلو بغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	366	11	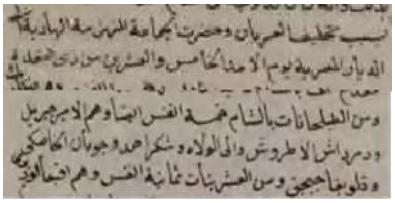 وحضرت الجماعة المنهزمة الهاربة إلى الديار المصرية يوم الأحد الخامس والعشرين من ذي القعدة... من الطبلخانات بالشام خمسة أنفس وهم الأمير جبريل ودمرداش الأطروش والي الولاه وشكر أحمد وجوبان الخاصكي و**قلو بغا** جيجق.	Yenilip kaçan grup Pazar günü Zilkade ayının 25'inde Mısır'a gelmiştir. Emîr Cebril, Vāli'l-Vulāt (eyalet valisi) Demürdaş el-Aṭrūş, Şükr Aḥmed, Çoban el-Haseki ve **Ḳulu Boġa** Çiçek olmak üzere Onların aralarında Şam'daki tablhane emîrlerinden beş kişi vardır.

Tablo 385. Ḳulu Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kulu**: Konya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü). **Kulu** I: Kulun. **Kulu** II: Kedi yavrusu. **Kulu** III: At ve eşek yavrusu (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳulu Boġa Çiçek- قلو بغا جيجق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳoçḳar قجقار

Bu ad, eserde 45 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	351	21	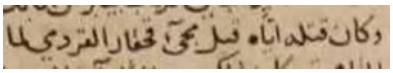 وكان قتله إياه قبل مجئ **قجقار** القردمي.	**Ḳoçḳar** el-Ḳırdımī'nin gelişinden önce öldürülmüştür.
23	381	6	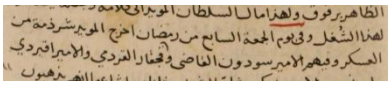 وفي يوم الجمعة السابع من رمضان أخرج المؤيد شرذمة من العسكر وفيهم الأمير سودون القاضي و**قجقار** القردمي والأمير اقبردي.	Cuma günü Ramazan ayının 7'sinde el-Mu'yid, aralarında Emîr Sevdün el-Ḳadı, **Ḳoçḳar** el-Ḳırdımī ve Emîr Aḳ Berdi... olmak üzere askerlerden bir grup göndermiştir.
23	394	19	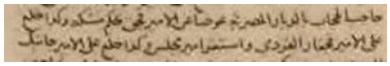 وخلع على الأمير **قجقار** القردمي واستقر أمير مجلس.	Emîr **Ḳoçḳar** el-Ḳırdımī terfi edilerek Emîr-i Meclis olmuştur.

Tablo 385. Ḳoçḳar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Koçkar: Dövüş için yetiştirilmiş iri koç (TDK, 2005: 1194).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳoçḳar el-Ḳırdımī- قجقار القردمي , Ḳoçḳar es-Seyfī es-Sāḳī- قجقار السيفي الساقي, Ḳoçḳar es-Seyfī Olcay- قجقار السيفي الجاي, Seyfeddin Ḳoçḳar el-Manṣūrī- سيف الدين قجقار المنصوري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Koçnğar**: Koç (Atalay, 2006: VI.: 337). Kİ. **Qoçqar**: Koç (Caferoğlu, 1931: 78). BM. **Ḳoçḳar**: Koç (الكبش: قُجقار) (13a/8). GT. **Koçkar**: Koç (Karamanlıoğlu, 1978: 306). Abuşka L. **Ḳoçḳar** قوجقار: Koyun koçu (Atalay, 1970: 328).

Koçkar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 20).

Koçkar/Koçgar/Koçungar: Koç. Enenmemiş koç (Yurtsever, 1997: 56).

Ḳaçmaḳ قجماق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	368	13	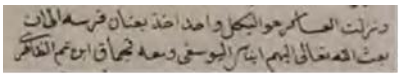 ونزلت العساكر حوالي (؟) كل واحد أخذ بعنان فرسه إلى أن بعث الله تعالى اينال اليوسفي ومعه **قجماق** ابن عم الظاهري.	Allah, İnal el-Yūsufī ile ez-Zāhirī'nin amca oğlu **Ḳaçmaḳ**'ı gönderene kadar her bir asker atını alıp gitmiştir (kaçmıştır).

Tablo 386. Ḳaçmaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳaçmaḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳaçar*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳaçmaḳ (ez-Zāhirī'nin amca oğlu)- قجماق

Ḳınıḳ Bay قنقباي

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	462	12	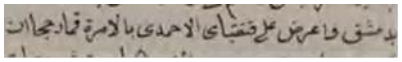 وأعرض على **قنقباي** الأحمدي بالأمرة.	**Ḳınıḳ Bay** el-Aḥmedī'ye emîrliği teklif etmiştir.
22	467	7	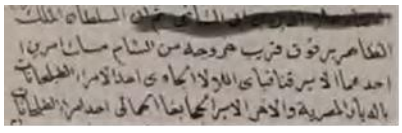 السلطان الملك الظاهر برقوق قريب خروجه من الشام مسك أمرين أحدهما الأمير **قنقباي** الالا الجاوي أحد الأمراء الطبلخانات بالديار المصرية والأخر الأمير الخجا (؟) بغا الجمالي أحد أمراء الطبلخانات.	es-Sultan el-Melikü'l-Zāhir Berkuk Şam'dan çıkmadan hemen once Mısır'da tablhane emîri **Ḳınıḳ Bay** el-Lala Olcavī ve tablhane emîri el-Ḫoca Boğa ec-Cemālī olmak üzere iki emîri tutuklamıştır.
23	720	13	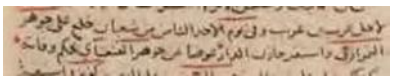 وفي يوم الأحد الثامن من شعبان خلع على جوهر التمرازي واستقر خازان الدار عوضًا عن جوهر **القنقباي** بحكم وفاته.	Pazar günü Şaban ayının 8'inde Cevher el-Temrazī terfi edilerek, ölmüş olan Cevher **el-Ḳınıḳ Bay**'ın yerine haznedar olarak tayin edilmiştir.

Tablo 387. Ḳınıḳ Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kınık** I: Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri (TDK, 2005: 1155). **Kınık** II: İzmir iline bağlı ilçelerden biri.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳınıḳ Bay el-Aḥmedī- قنقباي الأحمدي, Ḳınıḳ Bay el-Lala Olcavī- قنقباي الالا الجاوي, Cevher el-Ḳınıḳ Bay- جوهر القنقباي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Ḳınıġ**: İstek, özlem, arzu, iştiyak (Ölmez, 1991: 99). Kİ. **Qınıq:** Türkmen kabilesinden birisinin ismi (Caferoğlu, 1931: 76). ŞT. **Ḳınıḳ Bay**: Özel ad (Ölmez, 1996: 400).

Kınık: Oğuz'un Batı Kolu boylarından (Yurtsever, 1997: 55).

Ḳan Bay قنباي/ قانباي

Bu ad, eserde 158 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	47	10	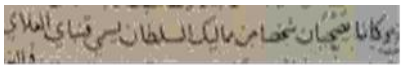 وكان يصحبان شخصًا من مماليك السلطان يسمى **قنباي** العلاي.	**Ḳan Bay** el-ʿAlāʾī diye Sultan'ın memlūklerinden bir kişi ile beraberdiler.
23	47	14	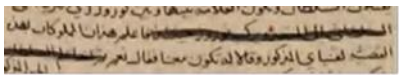 أعلم هذان المملوكان بهذه القضية **لقنباي** المذكور.	Bu iki kölemen, adı geçen **Ḳan Bay**'a bu olayı bildirmişlerdir.
23	126	5	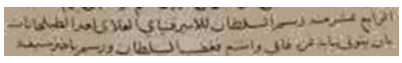 في الرابع عشر منه رسم السلطان الأمير **قنباي** العلاي أحد الطبلخانات بأن يتولى نيابة غزة فأبى وامتنع فغضب السلطان ورسم بأخذ سيفه.	Bu ayın 14'ünde Sultan, Emîr Ḳınbay el-ʿalāʾī'ye Gazze naipliğini teklif etmiş, ama **Ḳan Bay** reddetmiştir. Bu duruma kızan Sultan, emîrin kılıcını almıştır.

Tablo 388. Ḳan Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kan: 1) Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı. 2) Soy (TDK, 2005: 1056).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳan Bay el-ʿAlāʾī- قنباي العلاي, Ḳan Bay el-Ġaṭṭās- قنباي الغطاس, Ḳan Bay el-Kebīr- قنباي الكبير, Ḳan Bay el-Ḥamzāvī- قنباي الحمزاوي, Ḳan Bay el-Muhannedī- قنباي المحمدي, Ḳan Bay el-Çerkesī- قنباي الجركسي, Ḳan Bay Pehlivan- قانباي البهلوان, Ḳan Bay el-Yūsufī- قانباي اليوسفي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳan** I: Kan. Ḳan II: Han (Ergin, 2009: 98). DLT. **Ḳan**: Kan (Atalay, 2006: VI, 259). KB. **Ḳan**: Kan (Arat, 1979: III, 220). Kİ. **Qan**: 1) Kan. 2) Melik, Xan (Caferoğlu, 1931: 68). TTA. **Ḳan** قان: Kan (Blut) (Houtsma, 1894: 86). GT. **Kan**: Kan (Karamanlıoğlu, 1978: 287). ŞT. **Ḳan**: Kan (Ölmez, 1996: 390). Abuşka L. **Kan**: Kan (Atalay, 1970: 343). BL. **Ḳan**: Kan (Turan, 2001: 144).

Kanbay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Baş Boġa بشبغا

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	20	19	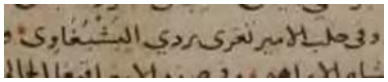 وفي حلب الأمير تغري بردي **البشبغاوي**.	Halep naibi Taġrı Berdi **el-Baş Boġavī** idi.
23	66	10	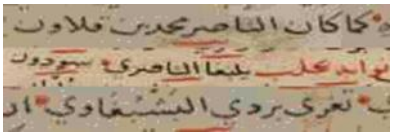 كما كان الناصر محمد بن قلاون... نوابه بحلب يلبغا الناصري، سودون... تغري بردي	en-Nāṣır Muḥammed bin Ḳalavun'un Halep'teki naipleri şunlardır: Yol Boġa en-Nāṣırī, Sudun, Taġrı Berdi **el-Baş Boġavī**...

			البشبغاوي...	
23	98	17	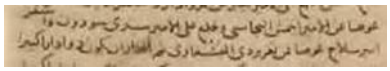 خلع على الأمير سيدي سودون واستقر أمير سلاح عوضًا عن تغري بردي **البشبغاوي**.	Seydī Sudun terfi edilerek Tağrı Berdi **el-Baş Boġavī**'nin yerine Emîr-i Silah olarak tayin edilmiştir.

Tablo 389. Baş Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tağrı Berdi el-Baş Boġavī- تغري بردي البشبغاوي, Cemāleddin el-Baş Boġavī- جمال الدين البشبغاوي

Baş Boġa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Ḳara Ḳaş قرا قاش

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	52	13	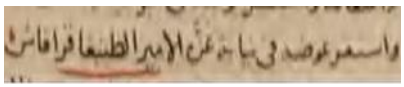 واستقر عوضه في نيابة غزة الأمير الطنبغا **قرا قاش.**	Onun yerine Gazze'nın naipliğine Alṭun Boġa **Ḳara Ḳaş** geçmiştir.
23	63	23	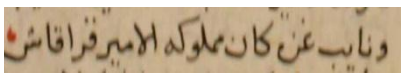 ونايب غزة كان مملوكه الأمير **قرا قاش.**	Gazze'nın naibi onun kölemeni **Ḳara Ḳaş** idi.
23	95	17	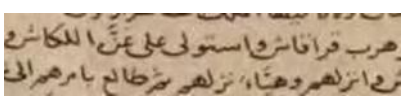 هرب **قرا قاش** واستولى على غزة اللكاش.	**Ḳara Ḳaş** kaçmış ve el-Lekkeş Gazze'yı ele geçirmiştir.

Tablo 390. Ḳara Ḳaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

(*Ḳaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ḳaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alṭun Boġa Ḳara Ḳaş- الطنبغا قرا قاش, Sūdūn Ḳara Ḳaş- سودون قرا قاش

Ḳara Ḳaş: Türk Irmağı (Yurtsever, 1997: 52).

Ḳamış قمش

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	173	5	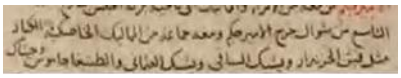 خرج الأمير جكم ومعه جماعة من المماليك الخاصكية الكبار مثل **قمش** الخزندار ويشبك العثماني والطنبغا جاموس.	Emîr Çekem, **Ḳamış** el-Ḥaznedār, Yaş Beg el-ʿOsmānī, Alṭun Boġa Cāmūs... olmak üzere büyük ḫāṣekī memlūklerden bir grup ile yola çıkmıştır.
23	368	10	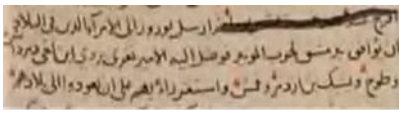 أرسل نوروز إلى الأمراء الذين في البلاد أن يوافقوه بدمشق لحرب المؤيد فوصل إليه تغري بردي ابن أخي دمرداش وطوخ ويشبك بن ازدمر و**قمش**.	Nurūz, emîrlerin onun peşinden el-Mu'yid ile savaşmak için Dımaşk'a gitmelerini istemiştir. Demürdaş'ın kardeşi Taġrı Berdi , Tuḫ, Yaş Beg bin Öz Demür ve **Ḳamış** yanına gitmişlerdir.
23	374	2	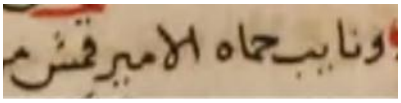 ونايب حماه الأمير **قمش**.	Hama naibi Emîr **Ḳamış** idi.

Tablo 391. Ḳamış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kamış**: 1) Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler (Phragmites australis). 2) Bu bitkiden yapılmış. 3) Sıvı içecekleri

bardak veya şişeden kolayca içmek için kullanılan ince, plastik boru, pipet. 4) Erkeklik organı (TDK, 2005: 1054).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳamış el-Ḫaznedar- قمش الخزندار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kamış**: Kamış, kamışlık (Atalay, 2006: VI, 259). BM. **Ḳamış**: Kamış, şeker kamşı (القصب: قمِش) (13b/8). GT. **Kamış**: Kamış (Karamanlıoğlu, 1978: 287). ŞT. **Ḳamış**: Kamış (Ölmez, 1996: 390). BL. **Ḳamış**: Kamış (Turan, 2001: 144).

Ḳara Yülük قرا يلوك

Bu ad, eserde 69 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	254	6	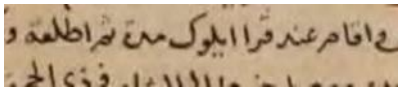 وأقام عند **قرا ايلوك** مدة ثم أطلقه.	**Ḳara Yülük**'ün yanında bir süre tutuklu kalmış sonra serbest bırakılmıştır.
23	252	19	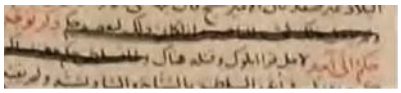 ذكر توجه جكم إلى آمد لأجل **قرا ايلوك** وقتله هناك.	Çekem'in **Ḳara Yülük** için Amide'ye gitmesi ve orada öldürülmesinin faslı.
23	252	23	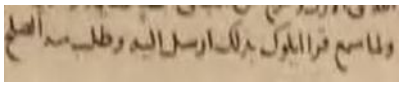 ولما سمع **قرا ايلوك** بذلك أرسل إليه وطلب منه الصلح.	**Ḳara Yülük**, bunları duyunca barış dilemek üzere ona (yazı) göndermiştir.

Tablo 392. Ḳara Yülük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yülük: Ustura ile kesilmiş (kıl) (TDK, 2005: 2208).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳaraarslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳara Yülük et-Türkmenī- قرا ايلوك التركماني Hābīl bin Ḳara Yülük- هابيل بن قرا ايلوك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler: **(Yülü- k)**

DLT. **Yüli**-: Yülümek, tıraş etmek (Atalay, 2006: IV, 824) KB. **Yülüg**: Saçı, sakalı düzgün (Arat, 1979: III, 562). TTA. **Yüli**- يولي: Makaslamak (scheren) (Houtsma, 1894: 110).

Karayülük: Bir Akkoyunlu oymak beği (Yurtsever, 1997: 52).

Ḳurnas قرناس

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	254	15	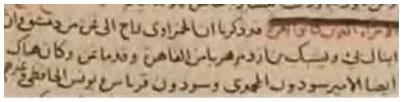 قد ذكرنا أن الحمزاوي راح إلى غزة من دمشق وأن اينال بي ويشبك بن ازدمر هربا من القاهرة وقدما غزة وكان هناك أيضًا الأمير سودون المحمدي وسودون **قرناس** ويونس الحافظي وغيرهم.	Daha önce belirttiğimiz gibi el-Ḥamzāvī Gazze'dan Dımaşk'a gitmiş, İnalbay ve Yaş Beg bin Öz Demür ise Kahire'den kaçarak Gazze'ya gitmiş, Sudun el-Muḥammedī, Sudun **Ḳurnas,** Yūnus el-Ḥāfīzī ve diğerleri oradaymışlardır.
23	254	20	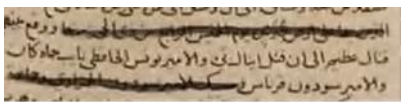 ووقع بينهم قتال عظيم إلى أن قتل اينال بي والأمير يونس الحافظي نايب حماه والأمير سودون **قرناس**.	Aralarında çok büyük bir savaş çıkmış ve savaşırken İnal Bay, Hama naibi Emîr Yūnus el-Ḥāfīzī ve Emîr Sudun **Ḳurnas** öldürülmüştür.

Tablo 393. Ḳurnas

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ḳurnas > kurnaz (Fr.): Kolay kanmayan, başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren, açıkgöz (TDK, 2005: 1260).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sudun Ḳurnas- سودون قرناس

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Kurnaz, Atalay'ın Türk adları kitabında fettan anlamında kullanılan, Tarama Dergisi'nden seçilen bir kişi adı olarak geçmektedir (1936: 52).

Kiçi Şahin كجي **شاهين**

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	270	10	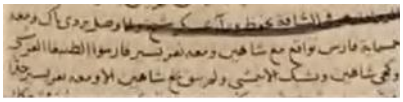 لما وصل بردي باك ومعه خمسماية فارس تواقع مع شاهين ومعه نفر يسير فأرموا الطنبغا القرمشي و**كجي شاهين** ويشبك الايتمشي ولم يبق مع شاهين إلا ومعه نفر يسير جدًا.	Berdi Beg, beş yüz atlı asker ile gelince az sayıda askeri olan Şahin ile savaşmıştır. Alṭun Boġa el-Ḳurmışī, **Kiçi Şahin**, Yaş Beg el-Ayıtmışī gitmiş ve Şahin'nin yanında çok az kişi kalmıştır.

Tablo 394. Kiçi Şahin

Metindeki anlamı: Ekek adı.

(*Kiçi* sözcüğünün incelenmesi için *Küçük*'e bk.)

(*Şahin* sözcüğünün incelenmesi için *Şahin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kiçi Şahin- كجي شاهين

Bu adın küçük şahin anlamına geldiği düşünülmektedir.

Ḳocacıḳ (Ḳoca+ cıḳ) قجاجق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	305	1	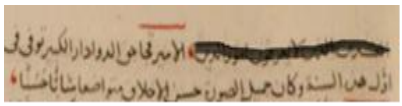 الأمير **قجاجق** الدوادار الكبير توفى في أول هذه السنة وكان جميل الصورة، حسن الخلق متواضعًا شابًا حسنًا.	Büyük devadar Emîr **Ḳocacıḳ** bu yılın başında vefat etmiştir. Kendisi yakışıklı, ahlaklı ve alçak gönüllü bir genç adam idi.
23	307	1	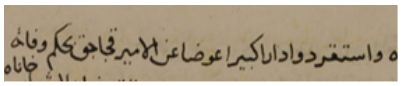 (الأمير قراجا) واستقر دوادار كبير عوضًا عن الأمير **قجاجق** بحكم وفاته.	(Emîr Ḳaraca) Vefat etmiş Emîr **Ḳocacıḳ**'ın yerine geçerek büyük devadār olmuştur.

Tablo 395. Ḳocacıḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳoca* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳoca*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳocacıḳ ed-Devadar ek-Kebīr(büyük devadar)- قجاجق الدوادار الكبير

Ḳaşuḳ قاشوق

Bu ad, eserde 24 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	500	14	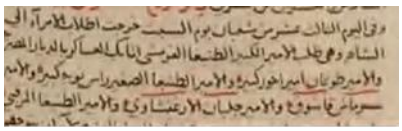 وفي اليوم الثالث عشر من شعبان يوم السبت خرجت أطلاب الأمراء إلى الشام وهي طلب الأمير الكبير الطنبغا القرمشي أتابك العساكر بالديار المصرية والأمير طوغان أمير أخور كبير والأمير الطنبغا الصغير رأس نوبة كبير والأمير سرماش **قاشوق** والأمير جلبان الارغونشاوي والأمير الطنبغا المرقبي.	Cumartesi günü Şaban ayının 13'ünde emîrlerin askerleri Şam'a doğru çıkmışlardır. Bunlar Mısır Asker Atabegi Alṭun Boġa el-Ḳırmışī, Emîr-i Aḫur Kebīr Emîr Ṭoġan, Büyük Re'sü Nevbe Emîr Alṭun Boġa aṣ-Ṣaġīr, Emîr Sermaş **Ḳaşuḳ,** Emîr Çolpan el-Arġunşavī, Emîr Alṭun Boġa el-Marḳabī'nın askerleridir.

23	517	16	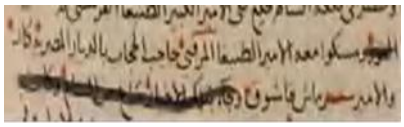 مسكوا معه الأمير الطنبغا المرقبي حاجب الحجاب بالديار المصرية والأمير سرماش **قاشوق.**	Onunla beraber Mısır'da Ḥācibü'l-Ḥuccāb Emîr Alṭun Boġa el-Marḳabī ve Emîr Sermaş **Ḳaşuḳ**'u da tutuklamışlardır.
23	539	2	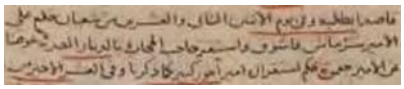 وفي يوم الأثنين الثاني والعشرين من شعبان خلع على الأمير سرماش **قاشوق** واستقر حاجب الحجاب بالديار المصرية عوضًا عن الأمير جقمق.	Pazartesi günü Şaban ayının 22'sinde Emîr Sermaş **Ḳaşuḳ** terfi edilerek Emîr Çaḳmaḳ yerine Mısır'da Ḥācibü'l-Ḥuccāb olarak tayin edilmiştir.

Tablo 396. Ḳaşuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ḳaşuḳ > kaşık: 1) Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. 2) Ucu iğneli kaşık biçimindeki olta (TDK, 2005: 1101).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sermaş Ḳaşuḳ- سرماش قاشوق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kaşık/ kaşuk**: Kaşık (Atalay, 2006: IV, 277-278). Kİ. **Qaşuq**: Kaşık (Caferoğlu, 1931: 72). TTA. **Ḳaşuk** قاشوق: Kaşık (Löffel) (Houtsma, 1894: 86). GT. **Kaşuk**: Kaşık (Karamanlıoğlu, 1978: 289). BL. **Ḳaşuḳ**: Kaşık (Turan, 2001: 146).

Ḳan Bek قانباك/قنباك

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	307	13	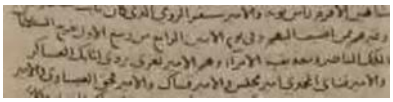 وفي يوم الأثنين الرابع من ربيع الأول خرج السلطان الملك الناصر ومعه بقية الأمراء وهم الأمير تغري بردي اتابك العساكر والأمير قنباي المحمدي أمير مجلس والأمير **قنباك** والأمير قجق العيساوي...	Pazartesi günü Rebiülevvel ayının 4'ünde es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır, Asker Atabegi Emîr Taġrı Berdi , Emîr-i Meclis Emîr Ḳan Bay el-Muḥammedī, Emîr **Ḳan Bek**, Emîr Ḳuçak el-İsāvī... olmak üzere

				kalan diğer emîrler ile beraber yola çıkmıştır.
23	316	15	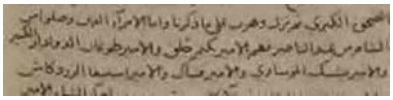 وأما الأمراء الذين وصلوا من الشام من عند الناصر فهم الأمير بكتمر جلق والأمير طوغان الدوادار الكبير والأمير يشبك الموساوي والأمير **قنباك**.	en-Nāṣır'ın tarafından Şam'dan gelen emîrler ise şunlardır: Emîr Bektemür Çolaḳ, Büyük Devadār Emîr Ṭoġan, Emîr Yaş Beg el-Musāvī, Emîr **Ḳan Bek**…
23	332	4	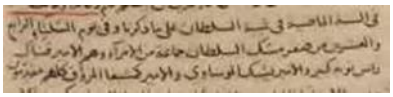 وفي يوم الثلثاء الرابع والعشرين من صفر مسك السلطان جماعة من الأمراء وهم الأمير **قنباك** رأس نوبة والأمير يشبك الموساوي والأمير كمشبغا المرزوق.	Salı günü Safar ayının 24'ünde Sultan, Re'sü Nevbe Emîr **Kan Bek**, Yaş Beg el-Musāvī, Emîr Kümüşboğa el-Merzūḳ olmak üzere emîrlerden bir grup tutuklamıştır.

Tablo 397. Ḳan Bek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳan* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳan Bay*'a bk.)

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳan Bek- قنباك

Ḳoşdum [71] قُشْدم/ قشْدُم

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	512	20	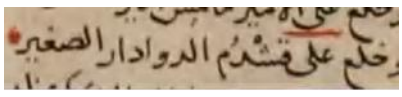 وخلع على **قشدُم** الدوادار الصغير.	Küçük Devadar **Ḳoşdım** (Ḳoşdum) terfi edilmiştir.
23	521	17	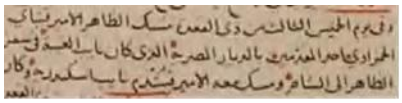 وفي يوم الخميس الثالث من ذي القعدة مسك الظاهر الأمير قنباي الحمزاوي أحد المقدمين	Perşembe günü Zilkade ayının 3'ünde ez-Zāhir, ez-Zāhir'in Şam'de olduğu sırada naipliğini yapan Mısır'da asker başlarından biri olan

[71] Bu ad, eserde iki kere geçmiştir: bir kere ḳaf ünsüzü ötreli, diğerinde ise dal ünsüzü ötrelidir.

	بالديار المصرية الذي كان نايب الغيبة في سفر الظاهر إلى الشام ومسك معه الأمير **قُشْدم** نايب إسكندرية.	Emîr Ḳan Bay el-Ḥamzāvī ve İskenderiye naibi Emîr **Ḳoşdım**'u tutuklamıştır.

Tablo 398. Ḳoşdım

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Koş- dum) koş- I: 1) Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek. 2) Bir yere ivedilikle gitmek. 3) Bir işle çok ilgilenmek, koşuşturmak. 4) Koşuya çıkmak. 5) Kovalamak, üstüne düşmek, izlemek. Koş- II: 1) Birlikte iş görmesi için bir şeyi, bir kimseyi başka birinin yanına katmak, arkadaş olarak vermek. 2) Hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb.ne bağlamak. 3) Birini, bir işte görevlendirmek (TDK, 2005: 1221).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳoşdum- قُشْدم/ قشْدُم

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Koş-**: Koymak, katmak; türkü düzmek (Atalay, 2006: IV, 348). Kİ. **Qoştı:** Birleştirdi, yan yana getirdi (Caferoğlu, 1931: 79). GT. **Ḳoş-**: (yanıma) koşmak, terfik etmek (Karamanlıoğlu, 1978: 307). ŞT. **Ḳoş-**: Katmak, koşmak, birleştirmek (Ölmez, 1996: 407).

Ḳurmış [72] قرمش

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	270	10	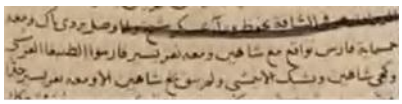 لما وصل بردي باك ومعه خمسماية فارس تواقع مع شاهين ومعه نفر يسير فأرموا الطنبغا **القرمشي** وكجي شاهين ويشبك الايتمشي ولم يبق مع شاهين إلا ومعه نفر يسير جدًا.	Berdi Beg, beş yüz atlı asker ile gelince az sayıda askeri olan Şahin ile savaşmıştır. Alṭun Boġa **el-Ḳurmışī,** Kiçi Şahin, Yaş Beg el-Ayıtmışī gitmiş ve Şahin'nin yanında çok az kişi kalmıştır.
23	500	14	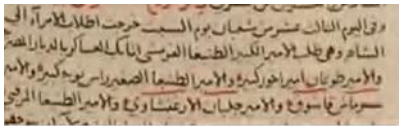	Cumartesi günü Şaban ayının 13'ünde emîrlerin askerleri Şam'a doğru çıkmışlardır. Bunlar Mısır Asker Atabegi

[72] Bu adın harekeli olmadığı için okuma biçimini (Ḳırmış?/ Ḳurmış?) kestirmek güçtür.

			وفي اليوم الثالث عشر من شعبان يوم السبت خرجت أطلاب الأمراء إلى الشام وهي طلب الأمير الكبير الطنبغا **القرمشي** أتابك العساكر بالديار المصرية والأمير طوغان أمير أخور كبير والأمير الطنبغا الصغير رأس نوبة كبير والأمير سرماش قاشوق والأمير جلبان الارغونشاوي والأمير الطنبغا المرقبي.	Alṭun Boġa **el-Ḳurmışī**, Emîr-i Aḫur Kebīr Emîr Ṭoġan, Büyük re'sü nevbe Emîr Alṭun Boġa aṣ-Ṣaġīr, Emîr Sermaş Ḳaşuḳ, Emîr Çolpan el-Arġunşavī, Emîr Alṭun Boġa el-Marḳabī'nın askerleridir.
23	529	5	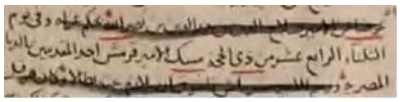 وفي يوم الثلثاء الرابع عشر من ذي الحجة مسك الأمير **قرمش** أحد المقدمين بالديار المصرية.	Salı günü Zilhicce ayının 14'ünde Mısır'da asker başlarının biri olan Emîr **Ḳurmış** tutuklanmıştır.

Tablo 399. Ḳurmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Ḳur- mış) kur-:** 1) Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek. 2) Hazırlamak. 3) Yaylı, zemberekli şeylerde yayı veya zembereği germek. 4) Gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak (TDK, 2005: 1259).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳurmış- قرمش Alṭun Boġa el-Ḳurmışī- الطنبغا القرمشي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kur-**: Kurmak, germek, toplamak; himaye etmek (Atalay, 2006: VI, 379). KB. **Ḳur-** : Kurmak, germek (Arat, 1979: III, 292). Kİ. **Qu(o)rdu**: Korudu, himaye etti (Caferoğlu, 2005: 82). GT. **Kur-**: Kurmak (Karamanlıoğlu, 1978: 312).

Ḳan Ṣuv[73] قَنصَوْ

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

[73] Sümer, bu adın Kansuh şeklinde okup bazı yazmalarda Kansuve şeklinde harekelendiği ve çok kullanılan adlardan biri oluğunu belirtmiştir (1999: 446).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	546	8	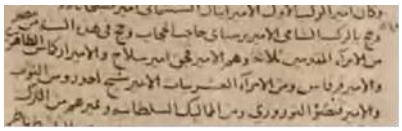 وحج في هذه السنة من مصر من الأمراء المقدمين ثلاثة وهم الأمير قجق أمير سلاح والأمير اركماس الظاهري والأمير قرقماس ومن الأمير العشرينات الأمير شيخ أحد روس النوب والأمير **قنصو** النوروزي.	Bu yılda Mısır'dan hacca çıkan emîrler şunlardır: Asker başlarından Emîr Ḳoçak ez-Zāhirī, Emîr Ḳorḳmas, yirmi beylerinden Re'sü Nevbe Emîr Şeyḫ,Emîr **Ḳan Şuv** en-Nurūzī.
23	610	18	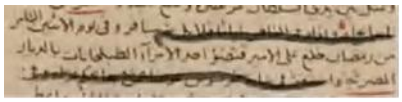 في يوم الأثنين الثامن من رمضان خلع على الأمير **قنصو** أحد الأمراء الطبلخانات بالديار المصرية.	Pazartesi günü Ramazan ayının 8'inde Mısır'da tablhane emîrlerinden biri olan Emîr **Ḳan Şuv** terfi edilmiştir.
23	610	21	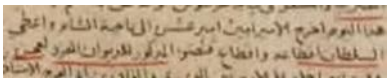 وأعطى السلطان إقطاعه وإقطاع **قنصو** المذكور للديوان المفرد لعجزه.	Sultan, kendi iktası ve adı geçen **Ḳan Şuv**'nın iktasını yetersizliği nedeniyle ed-Divānü'l-Müfred'e (müfred divanı) vermiştir.

Tablo 400. Ḳan Şuv

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Şuv > Su I: 1) Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2) Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3) Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. 4) Bazı kokulu yaprak veya çiçeklerin imbikten çekilmesiyle elde edilen kokulu sıvı. 5) Yemeğin sıvı bölümü. 6) Kez. 7) Demir araçları ateşte kızdırdıktan sonra, suya daldırılarak sağlanılan sertlik. Su II: Sutaş (TDK, 2005, 1812,1813).

(*Ḳan* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳan Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳan Şuv en-Nurūzī- قنصو النوروزي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sub**: Su, nehir (Ergin, 2009: 111). AY. **Suv**: Su (Ölmez, 1991: 111). DLT. **Suw**: Su (Atalay, 2006: IV, 543). KB. **Suv**: Su (Arat, 1979, III, 410). Kİ. **Su**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 93). Abuşka L. **Su**: Su (Atalay, 1970: 161). GT. **Su** (suv?): Su (Karamanlıoğlu, 1978: 359). ŞT. **Su**: Su, ırmak (Ölmez, 1996: 447). BL. **Su**: Su (Turan, 2001: 164).

Ḳoçaḳ قجق

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	307	13	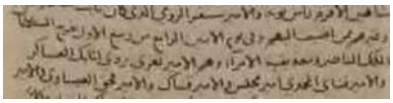 وفي يوم الأثنين الرابع من ربيع الأول خرج السلطان الملك الناصر ومعه بقية الأمراء وهم الأمير تغري بردي اتابك العساكر والأمير قنباي المحمدي أمير مجلس والأمير قنباك والأمير **قجق** العيساوي...	Pazartesi günü Rebiülevvel ayının 4'ünde es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır, Asker Atabegi Emîr Taġrı Berdi , Emîr-i Meclis Emîr Ḳan Bay el-Muḥammedī, Emîr Ḳan Bek, Emîr **Ḳoçaḳ** el-İsāvī... olmak üzere kalan diğer emîrler ile beraber yola çıkmıştır.
23	379	1	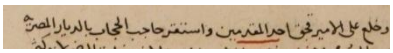 وخلع على الأمير **قجق** أحد المقدمين واستقر حاجب الحجاب بالديار المصرية.	Asker başlarının biri olan Emîr **Ḳoçaḳ** terfi edilerek Mısır'da Ḥācibü'l-Ḥuccāb olarak tayin edilmiştir.
23	390	9	 (السلطان) وخلى في المدينة **قجق** حاجب الحجاب.	(Sultan) Ḥācibü'l-Ḥuccāb **Ḳoçaḳ**'ı şehirde bırakmıştır.

Tablo 401. Ḳoçaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Koçak: 1) Yürekli (erkek). 2) Eli açık, cömert (TDK, 2005: 1194).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳoçaḳ el-İsāvī- قجق العيساوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Koçak: Koçak bilindiği gibi yiğit demektir (Sümer, 1999: 446).

Ḳancı (Ḳan+ cı) قانجي/ قنجي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	672	9	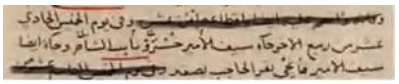 وفي يوم الخميس الحادي عشر من ربيع الأخر جاء سيف الأمير خسرو نايب الشام وجاء أيضًا سيف الأمير **قانجي** بقر الحاجب بصفد.	Perşembe günü Rebiülahir ayının 11'inde Şam naibi Emîr Ḫisru'nun kılıcı, Safad ḥācibi Emîr **Ḳancı** Baḳar (?)'ın kılıcı da getirilmiştir.
23	676	22	الأمير ابن **قنجي** بقر الحاجب بصفد توفي في أوايل ربيع الأخر.	Safad ḥācibi Emîr ibn **Ḳancı** Baḳar (?) Rebiülahir ayının başına doğru vefat etmiştir.

Tablo 402. Ḳancı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳan* sözcüğün incelenmesi için *Ḳan Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İbn Ḳancı Baḳar (?)- ابن قنجي بقر

Kancı/ kançı: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 51).

Ḳız Ṭoġan[74] قِزْ طغان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

[74] Bu ad, değerli doğan anlamında kullanılmış olsa gerektir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	716	13	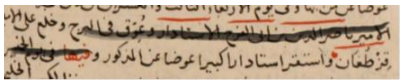 وخلع على الأمير **قِزْ طغان** واستقر استاداراً كبيراً عوضًا عن المذكور.	Emîr **Ḳız Ṭoġan** terfi edilerek adı geçen emîrin yerine büyük ustadār olarak tayin edilmiştir.
23	717	22	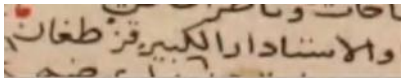 (استهلت هذه السنة) والاستادار الكبير **قِزْ طغان.**	Bu yılda büyük ustadār **Ḳız Ṭoġan** idi.

Tablo 403. Ḳız Ṭoġan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kız**: 1) Dişi çocuk. 2) Bakire. 3) Evlenmemiş dişi insan. 4) İskambil kâğıtlarında kız resimli kâğıt. 5) Dişi. 6) Dişi cinsten birine daha yaşlı biri tarafından kullanılan bir seslenme sözü (TDK, 2005: 1175).

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳız Ṭoġan (büyük ustadar)- قِزْ طغان (الاستادار الكبير)

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳız**: kız, kız evlâdı (Ergin, 2009: 101). AY. **Ḳız**: Kız (Ölmez, 1991: 99). DLT. **Kız/xız**: Kız, kız çocuk; cariye; pahalı nesne (Atalay, 2006: IV, 325). Kİ. **Qız**: 1) Pahalı. 2) Bakire (Caferoğlu, 1931: 77). BM. **Ḳız**: Kız (البنت: قِزْ) (14b/1). TTA. **Ḳız قز**: Kız, kız evlat (Mädchen, tochter) (Houtsma, 1894: 90). GT. **Ḳız**: Kız (Karamanlıoğlu, 1978: 299). ŞT. **Ḳız**: Kız, kız çocuğu (Ölmez, 1996: 401). Abuşka L. **Kız**: Kız (Atalay, 1970: 169). BL. **Ḳız** I: Kız, kız çocuğu. **Ḳız** II: Kıt, kıymetli, az bulunur (Turan, 2001: 148).

Kök Böri[75] كوكبري/ كوك بوري

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

[75] Bu ad, mavi/ yeşil renkli kurt anlamındadır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	408	1	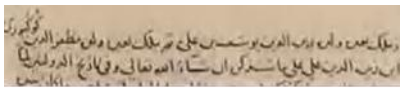 وملك بعده ولده زين الدين يوسف بن علي ثم ملك بعده ولده مظفر الدين **كوكبوري** ابن زين الدين علي.	Onun yerine oğlu Zeyneddin Yūsuf bin ʿAli, onda sonra da oğlu Muzaffereddin **Kök Böri** ibn Zeyneddin ʿAli hâkimiyete geçmiştir.
16	644	18	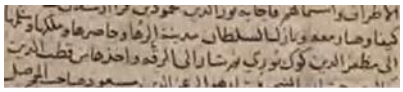 نازل السلطان مدينة الرها وحاصرها وملكها سلمها إلى مظفر الدين **كوك بوري**.	Sultan, Edessa'ya (Ruhā) doğru ilerlemiş, şehri kuşatıp ele geçirmiş, sonra Muzaffereddin **Kök Böri**'ye teslim etmiştir.
16	645	11	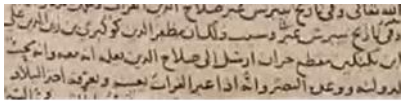 سبب ذلك أن مظفر الدين **كوكبري** زين الدين علي ابن بكتكين مقطع حران أرسل إلى صلاح الدين يعمله أنه معه وأنه محب لدولته.	Bunun nedeni şudur: Haran iktasının sahibi Muzaffereddin **Kök Böri** Zeyneddin ʿAli bin Bektekin'in, Ṣalaheddin'e gönderip onu desteklediği ve devletini sevdiğini söylemesidir.

Tablo 404. Kök Böri

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Kök* sözcüğünün incelenmesi için *Kökçe*'ye bk.)

(*Böri* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Böri*'ye bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Muzaffereddin Kök Böri Zeyneddin ʿAli bin Bektekin- مظفر الدين كوكبري زين الدين علي بن بكتكين

Ḳan Ḳoç قانقج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	430	3	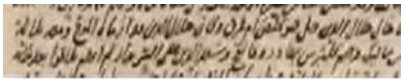 وكان جلال الدين...؟ ومعه ثلاثة من مماليكه وهم قلبرس بهادر و**قانقج** وسعد الدين علي.	Celāleddin'in...? yanında Ḳulpars Bahadır, **Ḳan Ḳoç** ve Saʿdeddin ʿAli olmak üzere üç kölemen var idi.

Tablo 405. Ḳan Ḳoç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳan* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳan Bay*'a bk.)

(*Koç* sözcüğünün incelenmesi için *Koçtekin*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳan Ḳoç (H. 619 yılında adı geçmektedir)- *قانقج*

Ḳul Bars قلبرس

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	430	3	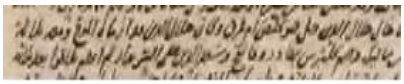 وكان جلال الدين...؟ ومعه ثلاثة من مماليكه وهم **قلبرس** بهادر وقانقج وسعد الدين علي.	Celāleddin'in...? yanında **Ḳul Bars** Bahadır, Ḳan Ḳoç ve Saʿdeddin ʿAli olmak üzere üç kölemen var idi.

Tablo 406. Ḳul Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kul**: 1) Tanrı'ya göre insan. 2) Köle. 3) Karavaş (TDK, 2005: 1247).

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳul Bars (H. 619 yılında adı geçmektedir)- *قلبرس*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳul:** Kul, köle, esir, hizmetkâr (Ergin, 2009: 104). DLT. **Kul**: Kul, köle (Atalay, 2006: IV, 375). KB. **Ḳul**: Kul, köle (Arat, 1979: IV, 289). Kİ. **Qul**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 80). TTA. **Ḳul قل**: Köle (Sklave). Özel adlarda kullanılır (Kulbars قلبرس) (Houtsma, 1894: 92). GT. **Kul**: Kul, köle (Karamanlıoğlu, 1978: 312). ŞT. **Ḳul**: Kul, köle (Ölmez, 1996: 412). BL. **Ḳul**: Kul, erkek köle (Turan, 2001: 412).

Ḳutuz قطز

Bu ad, eserde 68 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	375	2	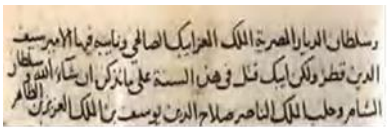 (استهلت هذه السنة) وسلطان الديار المصرية الملك المعز ايبك الصالحي ونايبه فيها الأمير سيف الدين **قطز** ولكن ايبك قتل في هذه السنة.	Bu yılda Mısır Sultanı el-Melikü'l-Muʿiz Ay Beg aṣ-Ṣāliḥī ve naibi Emîr Seyfeddin **Ḳuṭuz** idi. Ancak Ay Beg aynı yılda öldürülmüştür.
18	377	5	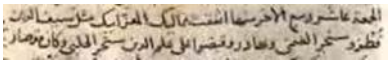 اتفقت مماليك المعز ايبك مثل سيف الدين **قطز** وسنجر الغتمي وبهادر وقبضوا على علم الدين سنجر الحلبي.	Seyfeddin **Ḳuṭuz**, Sancar el-ġetmī ve Bahadır olmak üzere el-Muʿiz Ay Beg'in memlükleri aralarında anlaşıp ʿAlamuddin Sancar el-Ḥalebī'yi tutuklamışlardır.
18	377	10	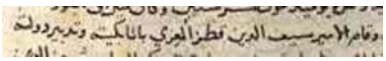 وقام الأمير سيف الدين **قطز** المعزي باتابكيته (الملك المنصور نور الدين علي) وتدبير دولته.	Emîr Seyfeddin **Ḳuṭuz**, (el-Melikü'l-Manṣūr Nureddin ʿAli)'nin atabegliğini yapmış ve devletinin işlerini üstlenmiştir.

Tablo 407. Ḳuṭuz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kutuz** I: Gaga. **Kutuz** II: Tüysüz. **Kutuz** III: Kutuk. Kutuz IV: Kuduz (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ḳuṭuz- سيف الدين قطز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kutuz**: Yaban sığırı. Kutuz ıt: Kuduz köpek, kudurmuş köpek (Atalay, 2006: IV, 390). KB. **Ḳutuz**: Yaban sığırı (Arat, 1979: III, 295). Kİ. **Qutuz**: Hayvanların boynuna asılan tüy, kutas (Caferoğlu, 1931: 83).

Kös Tay كستاي

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	598	18	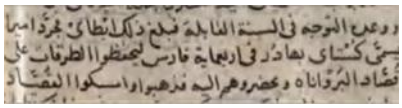 فبلغ ذلك ابطاي فجرد أميرًا يسمى **كُسْتاي** بهادر في اربعماية فارس ليحفظوا الطرقات.	Aba Ṭay bunları duyunca yolları korumak için **Kös Tay** Bahadır diye bir emîri dört yüz atlı asker ile beraber göndermiştir.
21	50	2	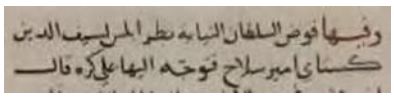 فوض السلطان النيابة بطرابلس لسيف الدين **كستاي** أمير سلاح.	Sultan, Emîr-i Silah **Kös Tay**'ı Trablus naipliğine tayin etmiştir.
21	101	6	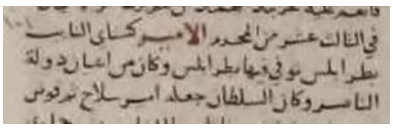 الأمير **كستاي** النايب بطرابلس توفي فيها بطرابلس وكان من أعيان دولة الناصر.	Trablus naibi Emîr **Kös Tay**, bu yılda Trablus'ta vefat etmiştir. Kendisi en-Nāṣır Devleti'nin büyük adamlarından idi.

Tablo 408. Kös Tay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kös (Fr.): Savaşlarda, alaylarda at, deve veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul (TDK, 2005: 1235).

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Kös Tay- سيف الدين كستاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kös sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ḳaraçın (Ḳara+ çın) قراجين

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	607	8	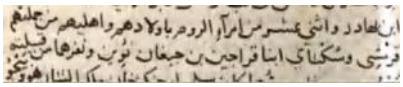 قرمشي وسكتاي ابنا **قراجين** بن جنغان نوين.	Ḳaramşi? ve Sektay?/Söktay? **Ḳaraçın** bin Cengan Noyan'ın oğullarıdır.
18	701	21	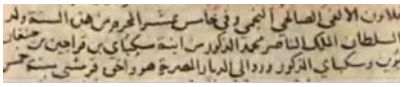 وفي خامس عشر المحرم من هذه السنة ولد السلطان الملك الناصر محمد المذكور من ابنة سكباي بن **قراجين** بن جنغان.	Bu yılda Muharrem ayının 15'inde adı geçen es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır Muḥammed'in, Sıkbay bin **Ḳaraçın** bin Cengan'ın kızından bir çocuğu olmuştur.
19	157	16	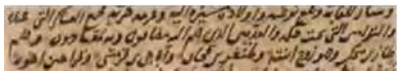 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... آباجي قرمشي و**قراجين** أخوه.	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:.. Abaçı? Ḳaramşi ve kardeşi **Ḳaraçın.**

Tablo 409. Ḳaraçın

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sektay/Söktay bin Ḳaraçın bin Cengan- سكتاي بن قراجين بن جنغان, Ḳaraçın bin Cengan Noyan-قراجين بن جنغان نوين

Küvendik[76] (Küven- dik) كُوَندك

[76] Bu ad, güvenilen kimse anlamında olmalı.

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	627	4	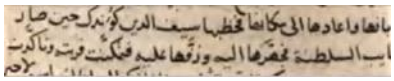 فخطبها سيف الدين **كوندك** حين صار نايب السلطنة.	Seyfeddin **Küvendik**, saltanat naibi olunca onunla nişanlanmıştır.
18	634	21	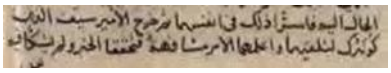 خرج الأمير سيف الدين **كوندك** لتلقيهما وأعلمهما الأمر مشافهة.	Seyfeddin **Küvendik**, onlarla buluşmak için çıkıp onlara durumu bildirmiştir.
18	635	3	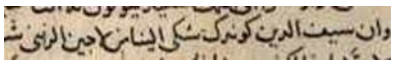 أن سيف الدين **كوندك** يشكي إلينا من لاجين الزيني.	Seyfeddin **Küvendik**, Laçın ez-Zeynī'yi bize şikayet etmektedir.

Tablo 410. Küvendik

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Küven- dik) güven-: Güven duymak, güveni olmak, itimat etmek (TDK, 2005: 817).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Küvendik es-Sāḳī- *سيف الدين كوندك الساقي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Küwen-**: Öğünmek (Atalay, 2006: IV, 402). KD. **Küven-**: Güvenmek; övünmek (Arat, 1979: III, 303).

Ḳuluncuḳ[77] قلنجق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

[77] Bu adın eserde (قَلْنَجَق- Ḳalancaḳ) şeklinde okunmak üzere yanlış harekelendiği düşünülmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	642	23	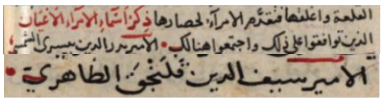 ذكر أسماء الأمراء والأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك الأمير بدر الدين بيسيري الشمسي، الأمير سيف الدين **قلنجق** الظاهري...	Bu konuda anlaşıp orada bir araya gelen emîr ve devlet adlamlarının adları: Emîr Seyfeddin **Ḳuluncuḳ** ez-Zāhirī...
21	52	16	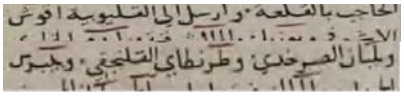 أرسل إلى القليوبية... طرنطاي **القلنجقي**...	Ṭorun Ṭay el-**Ḳuluncuḳī**... Ḳalyūbiyye'ye gönderilmiştir.

Tablo 411. Ḳuluncuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ḳulun+ cuḳ) kulun: Altı aylığa kadar olan at veya eşek yavrusu (TDK, 2005: 1252).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ḳuluncuḳ ez-Zāhirī- سيف الدين قلنجق الظاهري, Ṭorun Ṭay el-Ḳuluncuḳī- طرنطاي القلنجقي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kulun**: Tay (Atalay, 2006: IV, 376). Kİ. **Qulun**: Tay (Caferoğlu, 1931: 81). TTA. **Ḳulun قولن**: Bir yaşındaki at yavrusu (einjähriges Füllen) (Houtsma, 1894: 94). BL. **Ḳulun**: Bir iki yaşındaki tay (Turan, 2001: 151).

Kuluncuk: Kulun, bilindiği üzere, altı aylık taya denilmektedir. Kuluncuk= küçük kulun. Nadir bir isim (Sümer, 1999: 389).

Kit Boġa? [78] كتبغا

Bu ad, eserde 120 kere geçmiştir.

[78] Atalay bu adı *Ketbuğa* şeklinde (1936), Sümer ise *Kit boğa* şeklinde okumuştur (1999: 388).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	647	9	ذكر أسماء مماليكه (الملك المنصور قلاون) الذين كانوا في خدمته في زمن الإمرة الأمير حسام الدين طرنطاي، الأمير زين الدين **كتبغا**...	el-Melikü'l-Manşūr Ḳalavun'un hizmetine giren emîrlerin adları: Emîr Ḥusāmeddin Ṭorun Ṭay, Emîr Zeyneddin **Kit Boġa**...
21	245	15	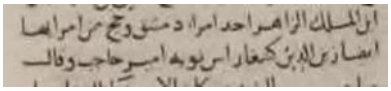 وحج من أمرايها (دمشق) أيضًا زين الدين **كتبغا** راس نوبة.	Dımaşk'ın emîrlerinden Re'sü Nevbe Zeyneddin **Kit Boġa** da Hacca gitmiştir.
21	310	17	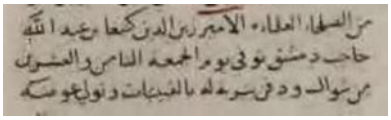 الأمير زين الدين **كتبغا** بن عبدالله حاجب دمشق توفي يوم الجمعة الثامن والعشرين من شوال.	Dımaşk ḥācibi Emîr Zeyneddin **Kit Boġa** bin Abdullah, Cuma günü Şevval ayının 28'inde vefat etmiştir.

Tablo 412. Kit Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ket (Ermenice): Engel (TDK, 2005, 1148). Kit: Macun (TDK, 2005, 1189)[79].

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zeyneddin Kit Boġa bin Abdullah- زين الدين كتبغا بن عبدالله, Zeyneddin Kit Boġa el-Manṣūrī- زين الدين كتبغا المنصوري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. **Kit (köt) كت**: Arka (der Hintere) (Houtsma, 1894: 95).

Ketbuğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ketbuġa, Kitbuḳa, Ketbuḳa: Moğol komutan (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 247).

Keverge كاَورْكا

[79] Kitboğa adındaki Kit/ket sözcüğünün bu kelimeler ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	647	17	 ذكر أسماء مماليكه الذين كانوا في خدمته في زمن الإمرة سيف الدين **كاوركا**...	el-Melik Ḳalavun el-Elfî'nin hizmetine giren memlūklerinin adları: Seyfeddin **Keverge**...

Tablo 413. Keverge

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Keverge:** Çan, küçük çan (TDK, Tarama Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Keverge- *سيف الدين كاوركا*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Sümer, كاوركا adını Keverge şeklinde okumuştur "Keverge (?) Seyfeddin el-Mansurî" (1999: 387).

Ḳonġur Ṭay قنغر طاي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	691	14	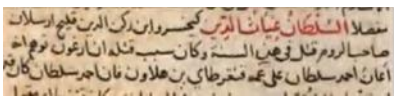 وكان سبب قتله (السلطان غياث الدين) أن ارغون توهم أنه أعان أحمد سلطان على عمه **قنغر طاي بن هلاون**.	Sultan Ġıyaseddin'i öldürmenin sebebi Arġun'un, amcası **Ḳonġur Ṭay** bin Halavun'a karşı Aḥmed Sultan'ı onun desteklediğini zannetmesidir.
18	691	15	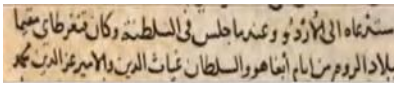	**Ḳonġur Ṭay** , Abġa döneminden beri Rūmların devletinde

			وكان **قنغر طاي** مقيمًا ببلاد الروم من أيام ابغا.	kalmakta idi.
18	691	19	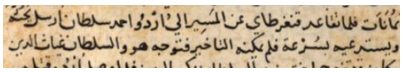 فلما تقاعد **قنغر طاي** عن المسير إلى اردو أحمد سلطان أرسل يحثه ويستدعيه بسرعة.	**Ḳonġur Ṭay** , Aḥmed Sultan'ın ordusuna gitmezlik edince Aḥmed Sultan, onu çağırıp çabucak gelmesini istemiştir.

Tablo 413. Ḳonġur Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳonġur* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳonġur*'a bk.)

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳonġur Ṭay bin Halavun- قنغر طاي بن هلاون

Kömlek كُملك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	727	1	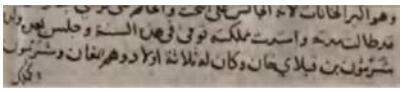 (قبلاي خان) توفي في هذه السنة وجلس بعده شرمون بن قبلاي خان وكان له ثلاثة أولاد هم يمغان وشرمون و**كُملك**.	Ḳubılay Ḫan bu yılda vefat etmiş ve onun yerine tahta çıkan oğlu Şermün bin Ḳubılay Ḫan'ın Yamġan, Şermün ve **Kömlek** olmak üzere üç oğlu var idi.

Tablo 414. Kömlek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kömlek > gömlek: 1) Vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi. 2) Kadınların giydikleri ince kumaştan yapılmış kolsuz, yakasız iç çamaşırı, kombinezon. 3) Vücudun üst kısmına giyilen iç çamaşırı. 4) Kitap kapağına geçirilen kap, kılıf. 5) Beyaz ışık sağlamak için lambanın üzerine geçirilen amyanttan kılıf. 6) Dosya

kartonu. 7) Memeli hayvanlarda bağırsakları dıştan saran yağlı zar. 8) Göbek, batın. 9) Basamak, kat, derece (TDK, 2005: 775).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kömlek (ibn Şermün bin Ḳubılay Ḫan)- (ابن شرمون بن قبلاي خان) كُملك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Köŋlek**: Gömlek (Atalay, 2006: IV, 361). KB. **Köŋlek**: Gömlek (Arat, 1979: 276). Kİ. **Könlek**: Gömlek (Caferoğlu, 1931: 51). TTA. **Künlek** كونلاك: Gömlek (Hemd). (Moğolca) كنكلك- Künglek (Houtsma, 1894: 100). GT. **Köŋlek**: Gömlek (Karamanlıoğlu, 1978: 308). Abuşka L. **Könglek**: Gömlek (Atalay, 1970: 60).

Kül Tay كلتاي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	138	3	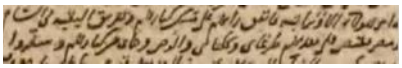 أتفق رأيهم على مسك كبارهم وترك؟ البقية إلى الشام ومصر ...؟ على مقدمتهم طرغاي **وكلتاي**...	Onların büyüklerini yakalayıp Ṭurġay ve **Kül Tay**... başlarında olmak üzere kalanları Şam ve Mısır'a göndereceklerine anlaşmışlardır.

Tablo 415. Kül Tay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kül: Yanan şeylerden artakalan toz madde (TDK, 2005: 1280).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kül Tay- كلتاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kül**: Kül (Atalay, 2006: IV, 395). Kİ. **Kül**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 54). MB. **Kül**: Kül (الرماد: كُل) (10b/5). TTA. **Kül كُل**: Kül (Asche) (Houtsma, 1894: 98). GT. **Kül**: Kül (Karamanlıoğlu, 1978: 314). ŞT. **Kül**: Kül (Ölmez, 1996: 152). Abuşka L. **Kül**: Kül (Atalay, 1970: 331).

Köçebe كوجبا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	163	4	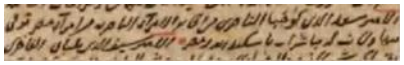 الأمير سعد الدين **كوجبا** الناصري من أكابر الأمراء الناصرية من أمراء مصر توفي فيها.	Mısır Nāṣıriyye emîrlerinden olan Sa'deddin **Köçebe** en-Nāṣırī bu yılda vefat etmiştir.

Tablo 416. Köçebe

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Köçebe > göçebe: 1) Değişik şartlara bağlı olarak belli bir yöre içinde çadır, hayvan ve öteki araçlarla yer değiştiren, yerleşik olmayan (kimse veya topluluk), göçer, göçkün. 2) Mevsimlere göre ülke veya yer değiştiren (hayvan) (TDK, 2005: 769,770).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sa'deddin Köçebe en-Nāṣırī- سعد الدين كوجبا الناصري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Köçebe sözcüğüne tarannmış tarihî eserlerde rastlanmamışsa da köç ve köç- sözcükleri bu eserlerde geçmektedir.

DLT. **Köç**: Göç. **Köç**-: Göçmek (Atalay, 2006: IV, 354). KB. **Köç**: Göç. **Köç**-: Göçmek (Arat, 1979: 273-274). Kİ. **Köç**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 50). BM. **Köç**: Göç (الرحيل: كُج) (12a/4). **Köçti**: Göçti (رحل: كُجتي) (48a/8). TTA. **Köç** كج: Göçmek,

uzaklaşmak (fortziehen). Özel isim olarak kullanılmaktadır **(Köçebe كجبا)** (Houtsma, 1894: 96). GT. **Köç**: Göç (Karamanlıoğlu, 1978: 308). ŞT. **Köç** I: Aile, eş, kadın. **Köç** II: Göç. **Köç-**: Göçmek (Ölmez, 1996: 408,409).

Ḳazan/Ġazan قازان/ غازان

Bu ad, eserde 149 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	15	19	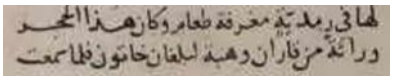 كان هذا الحجر وراثة من **قازان** وهبة لبلغان خاتون.	Bu taş, **Ḳazan**'dan miras ve Bulġan Ḫatun'a hediye idi.
21	157	17	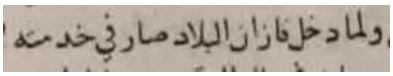 (شرف الدين أحمد) ولما دخل **قازان** البلاد صار في خدمته.	**Ḳazan**, devleti ele geçirince onun hizmetine (Şerefeddin Aḥmed) girmiştir.
21	166	6	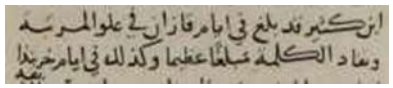 (رشيد الدولة) قد بلغ في أيام **قازان** في علو المرتبة ونفاد الكلمة مبلغًا عظيمًا.	Reşidü'd-Devle, **Ḳazan** döneminde makamı yüksek ve sözü geçerli idi.

Tablo 417. Ḳazan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: 1) Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap. 2) Buhar makinelerinde, kalorifer tesisatında, suyun kaynatıldığı büyük derin kap (TDK, 2005: 1121).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳazan- قازان, Ḳazan el-Birḳuşī- قازان البرقشي, Moġol Ṭay el-Ḳazanī- مغلطاي القازاني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kazgan**: Sel sularının yardığı yer (Atalay, 2006: IV, 287). Kİ. **Qazan**: Bakırdan mamûl büyük tencere (Caferoğlu, 1931: 74). ŞT. **Ḳazan**: Kazan < kazġan < kaz- ġan (Ölmez, 1996: 394).

Kazan: Çağatay hâkimiyetinin yirmi ikinci kağanı (Yurtsever, 1997: 54).

Kazan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 19).

Ḳalma Ṭay قلمطاي

Bu ad, eserde 31 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	8	9	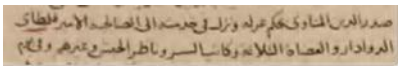 نزل في خدمته إلى الصالحية الأمير **قلمطاي** الدوادار.	Emîr **Ḳalma Ṭay**, onun hizmetine girmek üzere aṣ-Ṣaliḥiyye'ye gitmiştir.
23	8	23	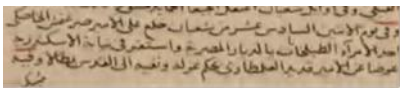 وفي يوم الأثنين السادس عشر من شعبان خلع على الأمير صرغتمش الخاصكي أحد الأمراء الطبلخانات بالديار المصرية واستقر في نيابة الإسكندرية عوضًا عن الأمير قدير **القلمطاوي**.	Pazartesi günü Şaban ayının 16'sında Mısır'da tablhane emîri olan Ṣırġatmış el-Ḫāṣekī terfi edilerek Ḳadīr el-Ḳalma Ṭavī'nin yerine İskenderiye naibi olarak tayin edilmiştir.
23	17	16	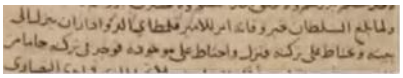 لما بلغ السلطان خبر وفاته أمر الأمير **قلمطاي** الدوادار أن ينزل إلى بيته ويحتاط على تركته.	Sultan, ölümünün haberini duyunca Emîr **Ḳalma Ṭay** ed-Devadar'ın onun evine gidip malını mülkünü korumasını istemiştir.

Tablo 418. Ḳalma Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kalma: 1) Kalmak işi. 2) Herhangi bir kimseden veya bir dönemden kalmış olan (TDK, 2005: 1048).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Küçli el-Ḳalma Ṭay - كشلي القلم طاوي, Ḳalma Ṭay ed-Devadār- قلمطاي الدوادار, Ḳalma Ṭay bin Olcay-قلمطاي بن الجاي, Ma'mūr el-Ḳalmaṭavī- مأمور القلمطاوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳal-**: Kalmak, çaresiz kalmak, naçar kalmak, kala kalmak (Ergin, 2009: 98). DLT. **Kal-**: Kalmak, bırakmak (Atalay, 2006: IV, 253). KB. **Ḳal-:** Kalmak (Arat, 1979: III, 215). Kİ. **Qaldı**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 68). BM. **Ḳaldı, kalır**: Kaldı, kalır (بقى: قلْدي، قلر) (36b/6). TTA. **Ḳal- قل**: Geride kalmak (hinterbleiben) (Houtsma, 1894: 91). GT. **Kal-**: Kalmak (Karamanlıoğlu, 1978: 287). ŞT. **Ḳal-**: Kalmak (Ölmez, 1996: 389). Abuşka L. **Kal-**: Kalmak (Atalay, 1970: 15). BL. **Ḳal-**: Kalmak, takılmak, artakalmak (Turan, 2001: 144).

Ḳuş Ay قوشاي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	184	8	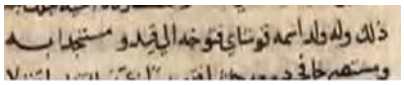 وله (برلك بن منكوتمر) ولد اسمه **قوشاي**.	Onun (Bürlük bin Mengü Temür) **Ḳuş Ay** diye bir oğlu var idi.
20	184	10	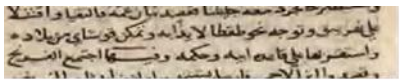 وتمكن **قوشاي** من بلاده واستقر بها على قاعده أبيه وحكمه.	**Ḳuş Ay**, devlete egemen olup babasının hâkimiyetini sürdürmüştür.

Tablo 419. Ḳuş Ay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ḳuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş*'a bk.)

(*Ay* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳuş Ay (ibn Bürlük bin Mengü Temür)- قوشاي (ابن برلك بن منكو تمر)

Ḳonġurdı (Ḳonġur- dı) قنغردي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	428	11	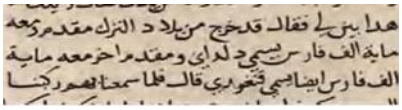 قد خرج من بلاد الترك مقدم ومعه ماية ألف فارس يسمى دلداي ومقدم آخر معه ماية ألف فارس أيضًا يسمى **قنغردي**.	Türklerin devletinden Doladı diye bir asker başı yüz bin atlı asker ile, **Ḳonġurdı** diye başka bir asker başı yüz bin atlı asker ile de beraber çıkmıştır.

Tablo 420. Ḳonġurdı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ḳonġur- > kanır-: Bir şeyi eğip zorlayarak yerinden çıkarmak veya çıkarmaya çalışmak (TDK, 2005: 1061).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳonġurdı- قنغردي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Konğur**-: Sökmek, kanırmak (Atalay, 2006: IV, 344).

Kes Bay كسباي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	751	15	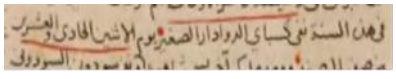 وفي هذه السنة نفي **كسباي** الدوادار الصغير.	Bu yılda küçük devadar **Kes Bay** sürgülenmiştir.
23	753	10	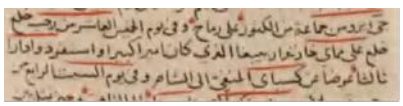 وفي يوم الخميس العاشر من رجب خلع على مماي؟ خازندار بيبغا الذي كان أميرًا كبيرًا واستقر دوادار ثالثًا عوضًا عن **كسباي** المنفي إلى الشام.	Perşembe günü Recep ayının 10'unda Emîr Bayboğa'nın haznedāri Mamay? Terfi edilerek Şam'a sürgülenmiş **Kes Bay**'ın yerine üçüncü devadār olarak tayin edilmiştir.

Tablo 421. Kes Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Kes** I: Genellikle yakmak için kullanılan iri saman. **Kes** II: Ayak bileklerini de içine alan kapalı jimnastik ayakkabısı (TDK, 2005: 1142).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kes Bay- كسباي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kesek/ kes** I: Parça. **Kes** II: Kesek, abdest bozulduktan sonra bununla temizlenir (Atalay, 2006: IV, 305).

Mencik منجك

Bu ad, eserde 126 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	144	12	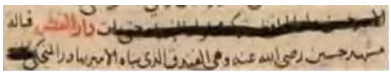 دار الفطرة قبالة مشهد حسين رضي الله عنه وهي الفندق الذي بناه الأمير بهادر **المنجكي**.	Hüseyin'in mezarının karşısında bulunan Darü'l-Fitre, Emîr Bahadır **Mencikī** tarafından yaptırılan konaktır.
19	157	3	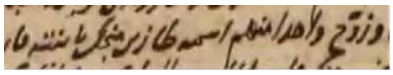 وزوج واحدًا منهم اسمه طاز بن **منجك** بابنته.	Ṭaz bin **Mencik** adında onlardan biri ile kızını evlendirmiştir.
19	157	16	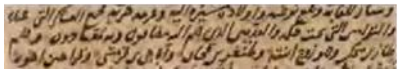 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم...طاز **منجك** وهو زوج ابنته...	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:.. Kızının eşi Ṭaz **Mencik**...

Tablo 422. Mencik

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Mencik:** Kedi yavrusu; domuz yavrusu; Su taşımak için davar derisinden yapılan kap (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaz bin Mencik- طاز بن منجك, *Seyfeddin Mencik el-Yūsufī-* سيف الدين منجك اليوسفي, *Mencik el-Yūsufī en-Nāṣırī-* منجك اليوسفي الناصري, *Çerik Temür es-Seyfī Mencik-* جركتمر السيفي منجك, *Yol Boġa el-Mencikī-* يلبغا المنجكي, *'Ali bin Mencik el-Yūsufī-* علي بن منجك اليوسفي, *Mencik el-Eşrefī-*منجك الأشرفي, *Tölek Temür el-Mencikī-* تلكتمر المنجكي, *Sudun Çerkes el-Mencikī-* سودون جركس المنجكي, *Temür Boġa el-Mencikī-* تمر بغا المنجكي, *Bahadır el-Mencikī-* بهادر المنجكي, *Farac bin Mencik-*فرج بن منجك, *Kümiş Boġa el-Mencikī-* كمشبغا المنجكي, *Zeyneddin Ṣandal aṭ-Ṭavaşī el-Mencikī-*زين الدين صندل الطواشي المنجكي, *Seydi Muḥammed bin Mencik-* سيدي محمد بن منجك, *Nāṣıreddin bin Mencik-*ناصر الدين بن منجك, *Ṣārımeddin İbrahim bin Mencik-* صارم الدين إبراهيم بن منجك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Mencik, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Mençik: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 62).

Sümer منجك kelimesini, *Mencik* şeklinde okumuştur (1999: 390).

Min Ṭaş منطاش

Bu ad, eserde 177 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	227	4	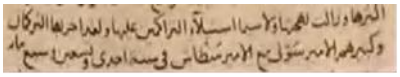 ولقد أخربها (عينتاب) التركمان وكبيرهم الأمير سولي مع الأمير **منطاش** في سنة احدى وتسعين وسبع مائة.	791 yılında Emîr **Min Ṭaş** ile beraber Türkmenler ve onların büyük emîri Solī şehri (Ayntab) tahrip etmiştir.
1	229	1	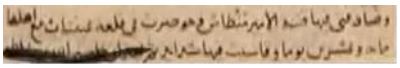 وصادفني فيها فتنة الأمير **منطاش** وحوصرت في قلعة عينتاب مع أهلها مائة وعشرين يوماً وقاسيت فيها شدايد.	Oradayken (Ayntab) Emîr **Min Taş**'ın fitnetini yaşadım ve oradaki insanlarla beraber Aynteb Kalesi'nde çok zorluk çekerek 120 gün boyunca kuşatıldık.
22	354	19	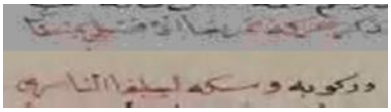 ذكر حركة تمر بغا الأفضلي **منطاش** وركوبه ومسكه ليلبغا الناصري.	Temür Boġa el-Efḍalī **Min Ṭaş**'ın gidişi ve Yol Boġa en-Nāṣırī'yı yakalamasının faslı.

Tablo 423. Min Ṭaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Min > bin**: 1) Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2) Bu sayıyı gösteren 1000 ve M rakamlarının adı. 3) On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir artık. 4) Pek çok, çok sayıda (TDK, 2005: 273).

(*Ṭaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temür Boġa el-Efḍalī Min Ṭaş- تمر بغا الأفضلي منطاش *Min Ṭaş en-Nāṣırī-* منطاش الناصري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bing**: Bin (1000) (Ergin, 2009: 89). AY. **Ming**: Bin (Ölmez, 1991: 104). DLT. **Ming**: Sayıda bin (Atalay, 2006: IV, 412). KB. **Min**, men: Ben (Arat, 1979: III, 315). Kİ. **Min**: Bin (1000) (Caferoğlu, 1931: 59). BM. **Bin**: Bin (ألفًا: بِنْ) (17b/5). TTA. مين، بين **Min**: Bin (tausend) (Houtsma, 1894: 101). GT. **Ming**: Bin (sayı sözü) (Karamanlıoğlu, 1978: 325). ŞT. **Ming** I: Özel ad (Yefes'in oğlu). **Ming** II: Bin (Ölmez, 1996: 419). Abuşka L. Ming: **Bin** (Atalay, 1970: 54). BL. **Bin**: Bin (sayı) (Turan, 2001: 121).

Mentaş- Mintaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Muġan[80] مغان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	625	14	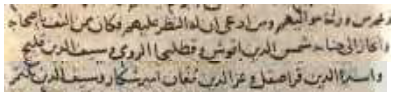 فكان ممن إلتف بأصحابه وانحاز إلى جنابه (الملك الظاهر) شمس الدين أقوش وقطليجا الرومي وسيف الدين قليج وأسد الدين قرا صقل وعز الدين **مغان**..	Onu (el-Melikü'z-Zāhir) destekleyen arkadaşları şunlardır: Şemseddin Aḳ Ḳuş, Ḳuṭlıca er-Rūmī, Seyfeddin Ḳılıç, Asadeddin Ḳaraṣaḳal, ʿİzzeddin **Muġan**...
18	722	12	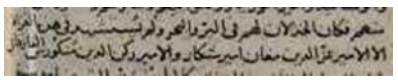 ولم يستشهد في هذه الغزوة إلا الأمير عز الدين **مغان** أمير شكار والأمير ركن الدين منكورس؟ الفارقاني.	Bu muharebede Şukār hâkimi Emîr ʿİzzeddin **Muġan** ve Emîr Rükneddin Mengü Bars el-Farḳānī dışında başka kimse şehit düşmemiş.
18	726	18	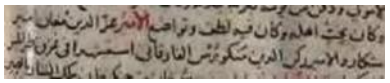 الأمير عز الدين **مغان** أمير شكار والأمير ركن الدين منكو برس الفارقاني استشهد في غزوة طرابلس.	Şukār hâkimi Emîr ʿİzzedin Muġan ve Emîr Rükneddin Mengü Bars el-Farḳānī, Trablus Muharebesi'nde şehit düşmüşlerdir.

Tablo 424. Muġan

Metindeki anlamı: Erkek ad.

Sözlük anlamı: Muğan: Oyun, düzen (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿİzzeddin Muġan- عز الدين مغان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde bulunmamıştır.

[80] Bu ad eserde hem yer adı (20 kere) hem de kişi adı olarak *Muḳan/ Muġan- موغان/ مغان/ موقان* biçimleri geçmektedir.

Mukan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Mukan: Köktürk hâkimiyetinin ikinci kağanı (Yurtsever, 1997: 62).

Mardinī/Mardanī ماردانى /ماردينى

Bu ad, eserde 33 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	119	4	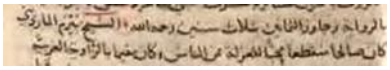 الشيخ بيرم **الماردينى** كان صالحًا منقطعًا محبًا للعزلة عن الناس.	Şeyh Bayram **el-Mardinī**, iyi huylu, yalnızlığını seven, insanlardan uzak duran biridir.
21	143	18	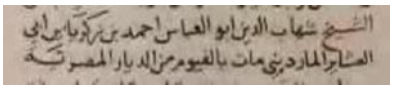 الشيخ شهاب الدين أبو العباس أحمد بن زكريا بن أبي العشاير **الماردينى** مات بالفيوم من الديار المصرية.	Şeyh Şehābeddin Aḥmed bin Zekeriyye bin ebi'l-ʿaşayir **el-Mardinī** Mısır'da Feyyūm ilinde vefat etmiştir.
22	21	17	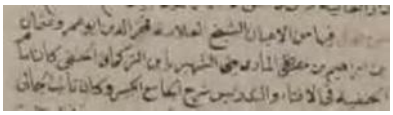 الشيخ العلامة فخر الدين أبو عمرو عثمان بن إبراهيم بن مصطفى **الماردينى** الشهير بابن التركماني الحنفي كان إمام الحنفية في الإقتاء.	ibn et-Türkmenī adı ile bilinen Bilge Şeyh Faḫreddin ebü ʿamr ʿOsmān bin İbrahim bin Mustafa **el-Mardinī**, Hanefilik imamı idi.

Tablo 425. el-Mardinī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: Mardin: Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü). Mardinī: Bu yere mensup olan. –ī: Arapça nispet ye'si.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebü Bekir bin Muḥammed bin ʿAli bin Aḥmed el-Mardinī- *أبو بكر بن محمد بن علي بن أحمد الماردينى*

Bayram el-Mardinī- بيرم الماردينى, Şehābeddin Aḥmed bin Zekeriyye bin ebi'l-'aşayir el-Mardinī-شهاب الدين أحمد بن زكريا بن أبي العشاير الماردينى, Faḫreddin ebü 'amr 'Osmān bin İbrahim bin Mustafa el-Mardinī-فخر الدين أبو عمرو عثمان بن إبراهيم بن مصطفى الماردينى, 'Ali el-Mardinī-علي الماردينى, Sudun el-Mardinī- سودون الماردينى, Aşuḳtemür el-Mardinī- عشقتمر الماردينى

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Mardin sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Melik Temür ملكتمر

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	47	14	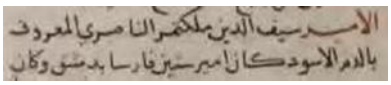 الأمير سيف الدين **ملكتمر** الناصري المعروف بالدم الأسود كان أمير ستين فارس بدمشق.	Ed-Demü'l-Esved (kara kan) adıyla bilinen Emîr Seyfeddin **Melik Temür** en-Nāṣırī, Dımaşk'ta altmış asker beyi idi.
21	172	5	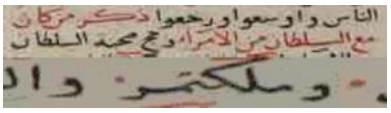 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان... **ملكتمر**...	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları: **Melik Temür**…
22	60	15	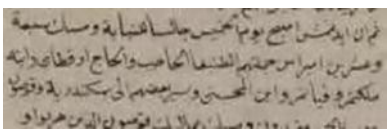 ثم أن ايدغمش أصبح يوم الخمس جالسًا للنيابة ومسك سبعة وعشرين أمير من جملتهم الطنبغا الحاجب والحاج ارقطاي وابنه **ملكتمر**...	Perşembe günü Aydoğmış naipliği üstlenip 27 emîr tutuklamıştır. Tutuklanan emîrlerin aralarında Alṭun Boġa el-Ḥācib, Hacı Aruḳtay ve oğlu **Melik Temür**…

Tablo 426. Melik Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Melik (Ar.): Padişah, hükümdar, hakan (TDK, 2005: 1365).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Melik Temür en-Nāṣırī- سيف الدين ملكتمر الناصري, Melik Temür (Aruḳ Ṭay oğlu)- ملكتمر (ابن ارقطاي), Melik Temür el-Mecdī- ملكتمر المجدي, Melik Temür es-Sircüvānī- ملكتمر السرجواني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Melik** (Ar.): Melik, hükümdar (Arat, 1979: III, 309). GT. **Melik** (Ar.): Hükümdar, melik (Karamanlıoğlu, 1978: 321).

Melik Temür: Epeyce yaygın adlardandır (Sümer, 1999: 434).

Mengü Temür[81] منكتمر / منكو تمر

Bu ad, eserde 100 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	559	15	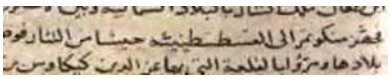 فجهز **منكو تمر** إلى القسطنطينية جيشًا من التتار.	**Mengü Temür**, Kostantiniyye'ye Tatarlardan bir ordu göndermiştir.
18	559	18	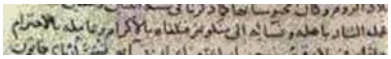 فحمله (عز الدين كيكاوس بن كيخسرو) التتار بأهله ونسائه إلى **منكو تمر** فتلقاه بالإكرام وعامله بالإحترام.	Tatar, onu ('İzzeddin Keykāvus bin Keyhüsrev), akrabaları ve kadınlarını beraber Mengü Temüre'e götürmüşlerdir. **Mengü Temür**, ona iyi davranmış ve saygı göstermiştir.
18	562	21	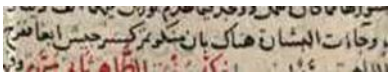 وجاءت البشارة هناك بأن **منكو تمر** كسر جيش أبغا.	**Mengü Temür**'ün Abġa ordusunu yenmesinin müjdesi gelmiştir.

Tablo 427. Mengü Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Mengü > bengi I: Sonu olmayan, hep kalacak olan, ölümsüz, ebedî. Bengi II: Ege ve Güney Marmara bölgesinin halk oyunlarından biri (TDK, 2005: 242,243).

[81] Bu adın eserde bir kere *Mengü Demür* منكو دمر biçimi geçmiştir.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Ṭemür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Mengü Temür Abdulġanī- منكو تمر عبد الغني, *Ṭoḳṭay bin Mengü Temür bin Ṭoġan bin Çingiz Ḫan-* طقطای بن منكو تمر بن طغان بن جنكزخان, *Öz Beg Ḫan bin Tuğrılca bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Çingiz Ḫan-* أزبك خان بن طغرلجا بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكزخان, *Ḫan bin Ṭuğılı bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Duşi bin Çingiz Ḫan-* خان بن طغرلي بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن دوشي خان بن جنكزخان, *Seyfeddin Mengü Temür-* سيف الدين منكو تمر, *Boġa bin Mengü Temür-* بغا بن منكو تمر, *Mengü Temür bin Ṭoġan-* منكو تمر بن طغان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Mengü**: Ebedî, daimi, sonsuz; ebedilik, sonsuzluk (Atalay, 2006: IV, 411). KB. **Mengü**: Sonsuz, ebedî (Arat, 1979: III, 313). Kİ. **Mengü** su: Mengü –Ebedî- demektir (Caferoğlu, 1931: 58). TTA. **Mengü** منكو, mengü kal- منكو قل: Devam etmek, sürmek (dauern) (Houtsma, 1894: 101). GT. **Mengü**: Ebedî (Karamanlıoğlu, 1978: 323).

Mengü Temür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Mengü > bengü > bengi

Memiş [82] مَامِش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	512	19	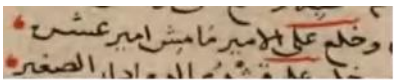 وخلع على الأمير **مَامِش** أمير عشرة.	On beyi Emîr **Memiş** terfi edilmiştir.
23	520	6	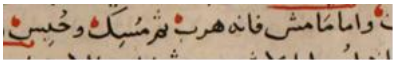 وأما **مَامِش** فأنه هرب ثم مُسِك وحُبِس.	**Memiş** ise kaçmış, sonra da yakalanıp tutuklanmıştır.

[82] Sümer, bu adı *Mamış* şeklinde okumuştur (1999: 447).

Tablo 428. Memiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Memiş- مَامِش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Mamış big**: Özel ad (Ölmez, 1996: 416).

Mengü Ḳağan منكو قان

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	344	1	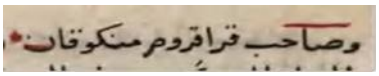 صاحب قرا قوم منكو قان.	Ḳarakum hâkimi **Mengü Ḳağan** idi.
18	377	20	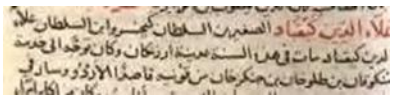 ابن السلطان علاء الدين كيقباد مات في هذه السنة بمدينة ارزنكان وكان توجه إلى خدمة منكو قان بن طلو خان بن جنكيز خان من قونية قاصدًا الأردو.	Ḳonya'dan çıkarak **Mengü Ḳağan** bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın hizmetine girmek üzere orduya giden Sultan 'Alā'eddin Keyḳubad'ın oğlu bu yılda Erzenkan şehrinde vefat etmiştir.
18	381	21	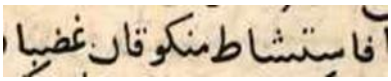 فاستشاط منكو قان غضبًا.	**Mengü Ḳağan** buna çok kızmıştır.

Tablo 429. Mengü Ḳağan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Kağan: Hanların bağlı olduğu devlet başkanı, hakan, imparator (TDK, 2005: 1033).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Mengü Ḳağan bin Ṭolu Ḫan bin Çingiz Ḫan- منكو قان بن طولو خان بن جنكز خان

Mengükaan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Mengükağan: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 62).

Mengü Bars منكبرس/منكو برس

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	734	4	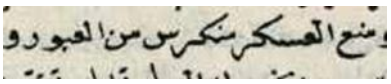 منع العسكر **منكبرس** من العبور.	Askerler, **Mengü Bars**'ın geçmesini engellemişlerdir.
14	762	3	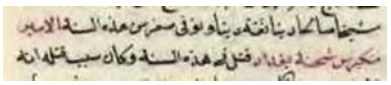 توفي في صفر من هذه ا لسنة الأمير **منكبرس** شحنة بغداد.	Bu yılda Safar ayında Bağdat Şıhnesi Emîr **Mengü Bars** vefat etmiştir.
18	726	18	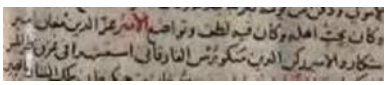 الأمير عز الدين مغان أمير شكار والأمير ركن الدين **منكو برس** الفارقاني[83] استشهد في غزوة طرابلس.	Şukār hâkimi Emîr 'İzzedin Muġan ve Emîr Rükneddin **Mengü Bars** el-Fārḳānī, Trablus Muharebesi'nde şehit düşmüşlerdir.

Tablo 430. Mengü Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Mengü* sözcüğünün incelenmesi için *Mengü Temür*'e bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[83] Bu kişinin adı bir kere *Mengürs*, diğeri *Mengü Bars* olmak üzere iki farklı biçimde yazılmıştır. منكورس Mengürs biçimi yanlış olmalıdır.

Mengü Bars el-Musterşidī- منكبرس المسترشدي, Celāleddin Mengü Bars Ḫarezm- جلال الدين منكبرس خوارزم

Moġol Ṭay مغلطاي

Bu ad, eserde 81 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	643	13	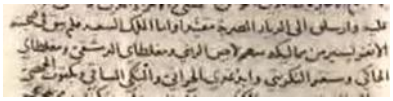 فلم يبق في صحبته إلا نفر يسير من مماليكه منهم لاجين الزيني و**مغلطاي** الدمشقي ومغلطاي الجاكي...	Yanında sadece birkaç kişi kalmıştır. Aralarında Laçın ez-Zeynī, Moġol Ṭay ed-Dımaşḳī, **Moġol Ṭay** ec-Cākī... var idi.
18	643	13	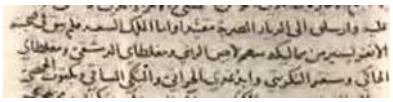 فلم يبق في صحبته إلا نفر يسير من مماليكه منهم لاجين الزيني و**مغلطاي** الدمشقي ومغلطاي الجاكي...	Yanında ancak birkaç kişi kalmıştır. Aralarında Laçın ez-Zeynī, Moġol Ṭay ed-Dımaşḳī, **Moġol Ṭay** ec-Cākī... var idi.
20	90	9	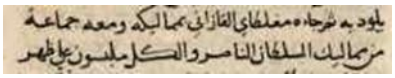 ثم جاءه **مغلطاي** القازاني بمماليكه ومعه جماعة من مماليك السلطان الناصر.	Sonra **Moġol Ṭay** el-Ḳazanī, es-Sultan en-Nāṣır'ın kölemenlerinden bir grup ve kendi kölemenleri ile beraber yanına gelmiştir.

Tablo 431. Moġol Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Moğol: 1) Moğolistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. 2) Moğollara özgü, moğollarla ilgili (TDK, 2005: 1405).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Moġol Ṭay ed-Dımaşḳī- مغلطاي الدمشقي, Moġol Ṭay ec-Cākī- مغلطاي الجاكي, Moġol Ṭay el-Ḳazanī- مغلطاي القازاني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Monğul, Muğal**: Monğul, Tatar manasında olup Muğal kelimesinin aslıdır (Caferoğlu, 1931: 59). TTA. **Moġul مغل**: Moğol. Özel isim olarak kullanılmaktadır: Moġulṭay مغلطاي (Houtsma, 1894: 101).

Mogultay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 21).

Moġol Bay مغلباي

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	500	22	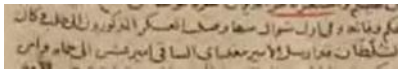 وكان السلطان قد أرسل الأمير **مغلباي** الساقي أمير عشرة إلى حماه.	Sultan, on beyi Emîr **Moġol Bay** es-Sākī'yı Hama'ya göndermiştir.
23	672	5	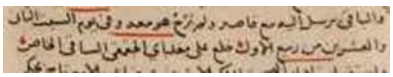 وفي يوم السبت الثاني والعشرين من ربيع الأول خلع على **مغلباي** الجقمقي الساقي الخاص.	Cumartesi günü Rebiülevvel ayının 22'sinde **Moġol Bay** el-Çaḳmaḳī es-Sāḳī al-Ḫāṣ terfi edilmiştir.
23	696	11	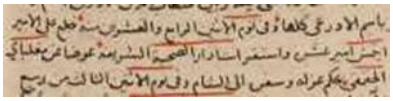 وفي يوم الأثنين الرابع والعشرين منه خلع على الأمير ايتمش أمير عشرة واستقر استادار الصحبة الشريفة عوضًا عن **مغلباي** الجقمقي.	Pazartesi günü bu ayın 24'ünde on beyi Emîr Ayıtmış terfi edilerek **Moġol Bay** el-Çaḳmaḳī'nın yerine Ṣuḥbet-i Şerife'nin ustadarı olarak tayin edilmiştir.

Tablo 432. Moġol Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Moġol* sözcüğünün incelenmesi için *Moġol Bay*'a bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Moġol Bay el-Çaḳmaḳī es-Sāḳī al-Ḫāṣ - مغلباي الجقمقي الساقي الخاص

Meŋli منكلي

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	169	10	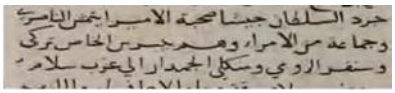 جرد السلطان جيشًا صحبة الأمير ايتمش الناصري وجماعة من الأمراء وهم بيبرس الخاص تركي وسنقر الرومي و**منكلي** الجمدار إلى عرب سلام.	Sultan, Ayıtmış en-Nāṣırī ile beraber bir ordu ve Bay Bars el-Ḫāṣ Türkī, Sunkur er-Rūmī, **Meŋli** ec-Camdar olmak üzere emîrlerden bir grup ʿArab-Salām'a göndermiştir.
22	282	19	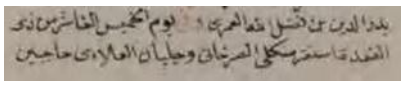 وفي يوم الخميس العاشر من ذي القعدة استقر **منكلي** الصرخاني وجلبان العلائي حاجبين.	Perşembe günü Zilkade ayının 10'unda **Meŋli** aṣ-Ṣaraḫānī ve Çolpan el-ʿAlā'ī hacib olarak tayin edilmişlerdir.
23	54	2	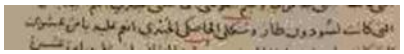 **منكلي** الخاصكي الجندي أنعم عليه بأمرة عشرين.	**Meŋli** el-Ḫāṣekī ec-Cindī yirmi beyi olarak tayin edilmiştir.

Tablo 433. Meŋli

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Meŋli* sözcüğünün incelenmesi için *Meŋli Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Meŋli ec-Camdar- منكلي الجمدار, Meŋli aṣ-Ṣaraḫānī- منكلي الصرخاني, Meŋli el-Ḫāṣekī ec-Cindī- منكلي الخاصكي الجندي

Menli: Menlitemür'den (Yurtsever, 1997: 62).

Nizek Ṭarḫan نيزك طرخان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

11	260	7	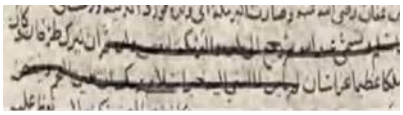 **نيزك طرخان** كان ملكًا عظيمًا بخراسان.	**Nizek Ṭarḫan**, Horasan'da büyük bir hükümdâr idi.

Tablo 434. Nizek Ṭarḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Nizek I: Kaldıraç. Nizek II: Nik (TDK, Derlme Sözlüğü)

Tarḫan/Tarkan sözcüğü TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Tarḳan > Tarhan: Yüksek bir unvan (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 435).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nizek Ṭarḫan- نيزك طرخان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. تَرْخان **Tarḫan**: İslâmlıktan evvel verilmiş olan bir addır. "Bey" demektir. Arguca (Atalay, 2006: I, 436). ŞT. **Nīze** نيزه (Fr.): Kargı, mızrak (Ölmez, 1996: 424)

Nize+k: Küçük mızrak .

Nizek Ḫan نيزك خان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
11	260	11	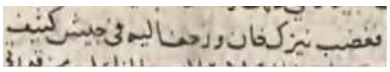 فغضب **نيزك خان** وزحف إليه في جيش كثيف.	**Nizek Ḫan** kızıp büyük bir ordu ile ona doğru gitmiştir.
11	260	13	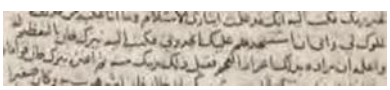 فكتب إليه **نيزك خان** بالتعظيم له وأعلمه أن مراده بذلك إعزاز العجم.	**Nizek Ḫan** ona mektup yazıp onun amacının Acemlerin konumunu daha da yükseltmesi olduğunu belirtmiştir.

11	260	14	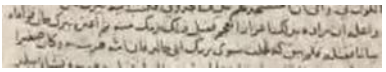 ثم اغتره **نيزك خان** فوافاه بياتًا فقتله.	**Nizek Ḫan** onu kandırıp gece gece peşinden gidip onu öldürmüştür.

Tablo 435. Nizek Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Nizek* sözcüğünün incelenmesi için *Nizek Ṭarḫan*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nizek Ḫan- نيزك خان

Nezük نازوك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
13	341	19	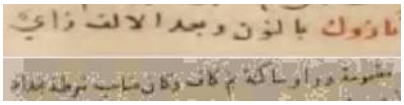 **نازوك** بالنون وبعد الألف زاي مضمومة واو ساكنة ثم كاف وكان صاحب شرطة بغداد.	Nūn, sonra elif, sonra zey'in ötresi, sonra da kef'in sükûnu ile telaffuz edilen **Nezük**, Bağdat'ta Ṣāḥibü'ş-Şurṭa[84] idi.

Tablo 436. Nezük

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Nezük > nazik (Fr.): 1) Başkalarına karşı saygılı davranan. 2) İnce yapılı, narin. 3) Özen, dikkat gösterilmezse kırılabilen, bozulabilen, kötüleşebilen. 4) Gerekli önlemler alınmadığında daha kötü olan, kritik. 5) Dikkat isteyen, özen gerektiren (TDK, 2005: 1460).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[84] İslâm devletinin şehirlerinde emniyet ve asayişi sağlamakla görevli teşkilât.

Nezük- نازوك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Nezük**: İnce, zarif (Caferoğlu, 1931: 60). GT. **Nāzük** (Fr.): Nâzik (Karamanlıoğlu, 1978: 334). Abuşka L. **Nazik**: Nazik, ince (Atalay, 1970: 162,320).

Nik Bay[85] نكباي

Bu ad, eserde 17 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	177	11	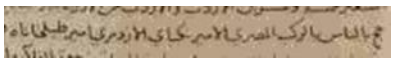 حج بالناس بالركب المصري الأمير **نكباي** الأزدمري أمير طبلخاناه.	Mısır'dan gelen grup ile tablhane emîri **Nik Bay** el-Öz Demürī hacca çıkmıştır.
23	181	22	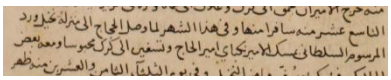 ورد المرسوم السلطاني بمسك الأمير **نكباي** أمير الحاج وتسفيره إلى كرك.	Hac emîri **Nik Bay**'ın tutuklanması ve Kerek'e götürülmesi ile ilgi Sultan'ın yazısı gelmiştir.
23	349	12	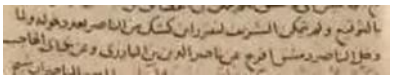 ولما دخل الناصر دمشق أفرج عن ناصر الدين بن البارزي وعن **نكباي** الحاجب.	en-Nāṣır Dımaşk'a girince Nāṣreddin bin el-Bārzī ve hacib olan **Nik Bay**'ı serbest bırakmıştır.

Tablo 437. Nik Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Nik: Kaldıraç[86] (TDK, Derleme Sözlüğü).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nik Bay el-Öz Demürī- نكباي الازدمري

[85] Bu adın iyi, hoş emîr anlamında olduğu düşünülmektedir.
[86] Bu sözcüğün eserdeki *Nik Bay* adı ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Abuşka L. **Nik-baht**[87]: Bahtıyar (Atalay, 1970: 197). GT. **Nik**: Niçin? (Karamanlıoğlu, 1978: 336).

Or Ḫan اورخان

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	46	16	 أقطع أمير من امرائه يقال له **أورخان** ما كان بقى من ارماق نيسابور.	**Or Ḫan** adında emîrlerinin birine Nişabur'dan kalanları ikta olarak vermiştir.
18	46	20	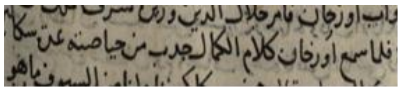 فلما سمع **أرخان** كلام الكمال جذب من حياصته عدة سكاكين.	**Or Ḫan**, el-Kemāl'ın söylediklerini duyunca palaskasında birkaç bıçak çekmiştir.
23	179	5	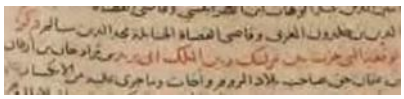 ذكر الوقعة التي جرت بين تمرلنك وبين الملك أبي يزيد بن مراد خان بن **أورخان** بن عثمان جق صاحب بلاد الروم وأجات.	Timürleng ile Ucat ile Rūm şehirlerinin naibi el-Melik ebi Yazīd bin Murād Ḫan bin **Or Ḫan** bin ʿOsmācıḳ arasında geçen olay.

Tablo 438. Or Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Or* sözcüğünün incelenmesi için *Or Bay*'a bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melik ebi Yazīd bin Murād Ḫan bin Or Ḫan bin 'Osmācıḳ- الملك أبي يزيد بن مراد خان بن أورخان بن عثمان جق, Or Ḫan - أورخان

[87] Buradaki *nik* kelimesinin iyi, güzel anlamında olduğu düşünülmektedir.

Orhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kadın adı olarak geçmektedir (1936: 22).

Özliġ اوزلغ

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	79	13	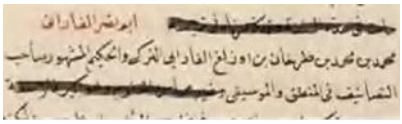 أبو نصر الفارابي، محمد بن محمد بن طرخان بن **اوزلغ** الفارابي التركي والحكيم المشهور صاحب التصانيف في المنطق والموسيقى.	ebü'n-Naṣr el-Farabī, ünlü bilgin Muḥammed bin Muḥammed bin Ṭarḫan bin **Özliġ**[88] el-Fārābī et-Türkī "et-Teṣānif fi'l-Manṭıḳ ve'l-Musiḳa" kitabının yazarıdır.

Tablo 439. Özliġ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Özliġ > özlü: 1) Özü olan, öz bölümü çokça olan. 2) Benliğinde, varlığında, yapısında herhangi bir nitelik bulunan. 3) Yapışkan, verimli (toprak). 4) Düşünceyi gereksiz söz kullanmadan bildiren (TDK, 2005: 1558).

(*Öz* sözcüğünün incelenmesi için *Öz Beg Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Muḥammed bin Muḥammed bin Ṭarḫan bin Özliġ el-Farabī et-Türkī- محمد بن محمد بن طرخان بن اوزلغ الفارابي التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Öz-lüğ**: Yağ-lı (Atalay, 2006: IV, 417).

[88] Bu ad, TDV İslâm Ansiklopedisi'nde *Uzluğ* şeklinde geçmektedir. Yurtsever de bu adı *Uzluk* şeklinde okumuştur: *Uzluk:* 1) Fārābī'nin babası Tarkan'ın babası. 2) Bir Kuman Başbuğu (1997, 78). Ancak Uzluk kelimesi tarihî kaynaklarda hep sonunda ḳāf harfi olmak üzere ازلق/ اوزلوق/ اوزلق biçimindedir (Atalay, 2006: II., 2553; TDK, Tarama Sözlüğü). Dolayısıyla son harfi ġayn olan ازلغ Fārābī'nin dedesinin adı özü olan anlamına gelen *Özliġ/ Özlüġ* biçiminde okunmasının daha doğru olduğu düşünülmektedir.

Ödek اودك

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	5	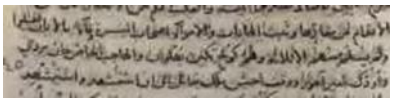 فقتلوا ولم يسلم منهم إلا ثلاثة هم كوج تكين بهلوان والحاجب الخاص خان بردي و**أودك** أمير آخور.	Koçtekin Pehlivan, hacib hās Ḫan Berdi ve Emîr-i Ahur **Ödek** olmak üzere üç kişi dışında herkes öldürülmüştür.
16	327	4	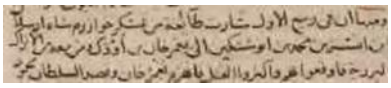 سارت طائفة من عسكر خوارزم شاه ارسلان بن اتسز بن محمد بن انوشتكين إلى يغمر خان بن **أودك** ومن معه من الأتراك.	Harezmşah Arslan bin Atsız bin Muḥammed bin Enuştekin'in askerlerinden bir grup Yağmur Ḫan bin **Ödek** ve yanındaki Türklerin yanına gitmiştir.

Tablo 440. Ödek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Öde- k) öde-: 1) Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek. 2) Bir alışverişte alınan şeyin karşılığını alacaklıya vermek. 3) Bedelini vererek bir zararı karşılamak, tazmin etmek. 4) Bir iş, bir kuruluş harcanan, yatırılan parayı çıkartmak, itfa etmek. 5) Bir işin, bir görevin karşılığını vermek. 6) Bir şey karşısında fedakârlık etmek, bir şey elde etmek için özveride bulunmak (TDK, 2005: 1530).

Ödek I: Korkak**. Ödek** II: Zaman, tazminat, ödenilmesi gereken şey (TDK, Tarama Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yaġmur Ḫan bin Ödek- يغمر خان بن اودك *Ödek-* اودك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Ödedi**: Ödemek (أوفى: أوددي) (31b/1). GT. **Öde-**: Ödemek (Karamanlıoğlu, 1978: 344). BL. **Öde-**: Ödemek (Turan, 2001: 157).

Ödek: Ödeme, mükâfat, mücâzat (Sümer, 1999: 223).

Öz Demür ازدمر

Bu ad, eserde 78 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	663	5	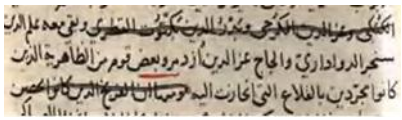 وبقى معه علم الدين سنجر الدواداري والحاج عز الدين **أزدمر** وبعض قوم من الظاهرية الذين كانوا مجردين بالقلاع التي انحازت إليه.	ʿAlamuddim Sancar ed-Devadār, Hacı ʿİzzeddin **Öz Demür** ve onun tarafını tutan kaleye gönderilen ez-Zāhiriyye'den bir grup, onun yanında kalmıştır.
18	671	5	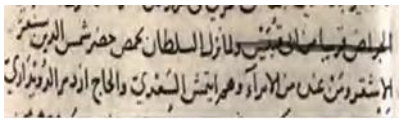 لما نزل السلطان بحمص حضر شمس الدين سنقر الأشقر ومن عنده من الأمراء وهم ايتمش السعدي والحاج **أزدمر** الدويدار.	Sultan Hums'a varınca Ayıtmış es-Saʿdī ve Hacı **Öz Demür** ed-Devadār olmak üzere yanındaki emirlerle beraber Şemseddin Sunḳur el-Aşḳar, yanına gelmiştir.
19	148	12	 توفى في هذه السنة الأمير عز الدين **ازدمر** العلائي.	Bu yılda Emîr ʿİzzeddin **Öz Demür** el-ʿāla'ī vefat etmiştir.

Tablo 441. Öz Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Öz* sözcüğünün incelenmesi için *Öz Beg Ḫan*'a bk.)

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'İzzeddin Öz Demür el-'āla'ī- عز الدين ازدمر العلائي, Ḥussāmeddin Öz Demür el-Mucirī- حسام الدين ازدمر المجيري, 'İzzeddin Öz Demür el-Şeyḫī- عز الدين ازدمر الشيخي, 'İzzeddin Öz Demür el-İsmā'īlī- عز الدين ازدمر الإسماعيلي, Necmeddin Öz Demür- نجم الدين ازدمر, Öz Demür el-Aşuḳtemürī- ازدمر الأشقتمري, Öz Demür el-Ferī ebü Zaḳn- ازدمر الفري أبو ذقن, 'İzzeddin Öz Demür eş-Şems- عز الدين ازدمر الشمس, Öz Demür eş-Şerefī- ازدمر الشرفي, Nik Bay el-Öz Demürī- نكباي الازدمري, Yaş Beg bin Öz Demür- يشبك بن ازدمر , Öz Demür en-Nāṣır- ازدمر الناصر

Özdemir, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 22).

Özdemir: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 65).

Uz Er أُزَر

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	442	3	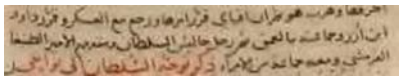 قرر داود ابن **أزر** وجماعته بالعمق ثم رحل جاليش السلطان ومقدمهم الطنبغا القرمشي ومعه جماعته من الأمراء.	Davūd bin **Uz Er** ve yanındakilerin Amik'te kalmalarına kara verilmiş, sonra yanındaki emîrleriyle beraber Alṭun Boġa el-Ḳurmışī başında olamk üzere Sultan'ın ordusu orada ayrılmıştır.
23	571	1	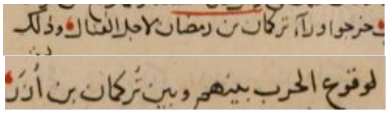 خرجوا وراء تركمان بن رمضان وذلك لوقوع الحرب بينهم وبين تركمان بن **أزر**.	Türkmen bin Ramazan'ın peşinden gitmişlerdir. Bunun nedeni Türkmen bin **Uz Er** ile onların arasında savaş çıkmasıdır.

Tablo 442. Uz Er

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Uz I: 1) İyi, güzel. 2) İşe yatkın, becerikli, mahir. Uz II: Masallarda az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik tekerlemesinde `uzak` anlamında kullanılan bir söz (TDK, 2005: 2047).

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Davūd bin Uzer- داود بن أزر, *Türkmen bin Uzer-* تركمان بن أزر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Uz:** Sana't, sana't eseri; usta, sanatkâr, mâhir (Ergin, 2009: 119). AY. **Uz**: Usta, mâhir, yetenekli (Ölmez, 1991: 120). DLT. **Uz**: Usta, mahir (Atalay, 2006: IV, 705). KB. **Uz:** Usta, mahir, sanatkâr (Arat, 1979: III, 500). Kİ. **Uz:** Mahir usta (Caferoğlu, 1931:

112). BL. **Uz:** 1) Ustaca, çevikçe, doğru. 2) Usta, uyanık, çevik (Turan, 2001: 170). DK. **Uz:** Uz, usta, hünerli (Özçelik, 2005: 318).

Öz Küç أزكش

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	225	11, 12, 13	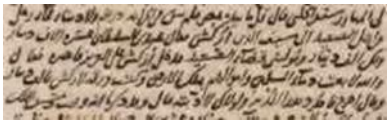 فجاء رجل من أهل الصعيد إلى سيف الدين **أزكش** فقال عندي للسلطان عشرة آلاف دينار ولك ألف دينار وتولني قضاء الصعيد فدخل **أزكش** على العزيز فأخبره فقال والله لا بعت دماء المسلمين وأموالهم بملك الأرض وكتب ورقة **لأزكش** بألف دينار وقال أخرج وأطرد هذا...؟ ولولاك لأدبته.	Yukarı Mısır'dan bir adam Seyfeddin **Öz Küç**'ün yanına gelip demiş ki benden Sultan'a 10 bin dinar, sana da bin dinar, ama beni Yukarı Mısır'ın kadısı olarak tayin ettir. **Öz Küç**, el-ʿazīz'in yanına gidip olanları anlatmıştır. el-ʿazīz demiş ki Mülümanların kanı, malı mülkünü bütün dünya malına satmam, sonra da **Öz Küç**'e bin dinarlık bir kâğıt yazmış ve ona demiş ki git ve onu kov, sen olmasaydın haddini bildirirdim.

Tablo 443. Öz Küç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Öz* sözcüğünün incelenmesi için *Öz Beg Ḫan*'a bk.)

(*Küç* sözcüğünün incelenmesi için *Küçli Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Öz Küç- سيف الدين أزكش

Polaṭ بلاط

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	72	21	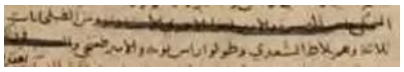 (مُسك) من الطبخانات ثلاثة وهم **بلاط** السعدي وطولو راس نوبة والأمير طقنجي.	**Polaţ** es-Saʿdī, Re'sü Nevbe Ṭolu ve Emîr Ṭaḳıncı olmak üzere tablhane emîrlerinden üç kişi yakalanmıştır.
23	73	13	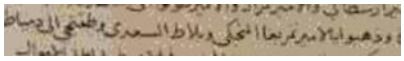 وذهبوا بالأمير تمر بغا المنجكي وبلاط السعدي وطقنجي إلى دمياط.	Emîr Temür Boġa el-Mencikī, **Polaţ** es-Saʿdī ve Ṭaḳıncı'yı Dimyat'a götürmüşlerdir.
23	103	4	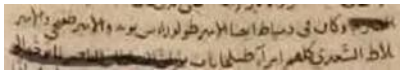 وكان في دمياط أيضًا الأمير طولو راس نوبة والأمير طقنجي والأمير **بلاط** السعدي كلهم أمراء طبلخانات.	Tablhane emîrlerinden Re'sü Nevbe emîr Ṭolu, Emîr Ṭaḳıncı, Emîr **Polaţ** es-Saʿdī olmak üzere üç kişi Dimyat'ta idi.

Tablo 444. Polaţ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Polaţ* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Polaţ*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Polaţ es-Saʿdī- بلاط السعدي

Polat, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Pişman بشمان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	237	10	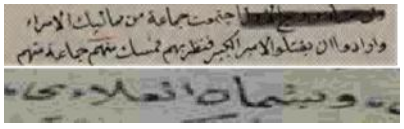 اجتمعت جماعة من مماليك الأمراء وأرادوا أن يقتلوا الأمير الكبير فنظر بهم فمسك منهم جماعة **وبشمان** العلائي.	Emîrlerin kölemenlerinden bir grup toplanıp büyük emîri öldürmek istemişler. Emîr bunları öğrenmiş ve onlardan bir grup yakalamıştır. Onların aralarında **Pişman** el-ʿAlāʾī... var idi.

22	342	3	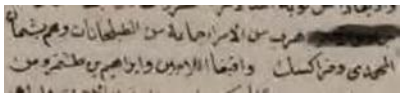 هرب من الأمراء جماعة من الطبلخانات وهم **بشمان** المحمدي وقرا كسك وأقبغا اللاجين وإبراهيم بن طشتمر.	**Pişman** el-Muḥammedī, Ḳara Kesük, Aḳ Boġa el-Laçın ve İbrahim nin Ṭaş Temür olmak üzere tablhane emîrlerinden bir grup kaçmıştır.

Tablo 445. Pişman

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Pişman** (Fr.): Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim (TDK, 2005: 1611).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Pişman el-'Alā'ī- بشمان العلائي, Pişman el-Muḥammedī- بشمان المحمدي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Pişman oldı**: Pişman oldu (ندم: بشمان أولدي) (86a/9). Abuşka L. **Pişman**: Pişman (Atalay, 1970: 106).

Bik Küç[89] بيك كوش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	423	15, 16	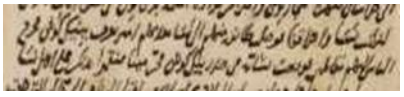 فوصلت طائفة منهم إلى نسا مقدمهم أمير معروف **ببيك كوش** فخرج الناس إليهم مقابلين فوقعت نشابة في صدر **بيك كوش** فخر ميتًا.	**Bik Küç** adı ile bilinen bir emîr başlarında olmak üzere onlardan bir grup Nisa'ya varmış, insanlara onlara karşı çıkış, bu sırada **Bik Küç**'ün göğsüne bir naşaba (bir silah türü) düşmüş ve oracıkta ölmüştür.

Tablo 446. Bik Küç

[89] Sümer'e göre beg > big'de görüldüğü gibi bek >bik ve daha birçok sözcüklerde (örneğin; temür > timür) baştaki e sesinin yerine i sesi geçmektedir (1999: 317).

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bik* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'e bk.)

(*Küç* sözcüğünün incelenmesi için *Küçli Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bik Küç- بيك كوش

Noġay نوغيه/ نوغاي

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	157	16	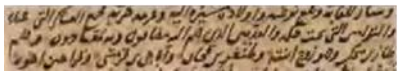 وبلغ **نوغيه** وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... آباجي قرمشي وقراجين أخوه.	**Noġay** ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:.. Abaçı? Ḳaramşi? ve kardeşi Ḳaraçın.
19	156	31	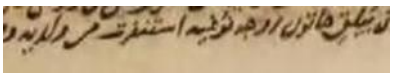 بيلق خاتون زوجة **نوغيه** استنفرت من ولديه.	**Noġay**'ın eşi Baylaḳ Ḫatun, onun oğullarından rahatsız olmuştur.
18	568	15	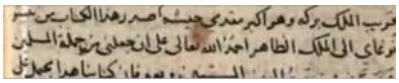 صدر هذا الكتاب من بيسو **نوغاي** إلى الملك الظاهر أحمد.	Bu mektup Beysu **Noġay** tarafından el-Melikü'z-Zahir Aḥmed'e gönderilmiştir.

Tablo 447. Noġay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Nogay: 1) Altın Ordu devleti başbuğlarından biri olan Nogay'ın yönetimindeki Kıpçaklar. 2) Bugün Kuzey Kafkasya'da yaşayan bir Türk boyunun adı (TDK, 2005: 1479).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḳarakesük bin Nogay- قرا كسك بن نوغيه, Nogay bin Tatar bin Moğol bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan-نوغيه بن ططر بن مغل بن دوشي خان بن جنكزخان, Noġay bin Tatar ibn Moğol bin Duşi Ḫan- بيسو نوغاي- Beysu Noġay, نوغيه بن ططر ابن مغل بن دوشي خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Nogay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 22).

Nogay, köpek anlamına gelen Moğolca bir sözcüktür (Sümer, 1999: 391).

Beysu/Neysu بيسو/نيسو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	568	13	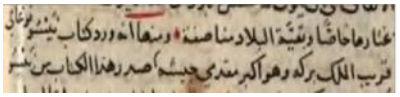 ورد كتاب من **نَيسو** نوغاي قريب الملك بركه وهو أكبر مقدمي جيشه.	Berke'nin akrabası ve ordusunun en büyük başlarından olan **Neysu**? Noġay tarafından bir mektup gönderilmiştir.
18	568	14	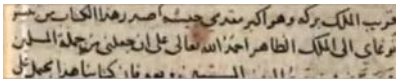 صدر هذا الكتاب من **بيسو** نوغاي إلى الملك الظاهر أحمد.	Bu mektup **Beysu**? Noġay tarafından el-Melikü'z-Zahir Aḥmed'e gönderilmiştir.

Tablo 448. Beysu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Bu ad, eserde biri /b/li diğeri /b/li olmak üzere iki biçimde geçmektedir. Moğolca bir ad olsa gerektir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Beysu Noġay (H. 669 yılında adı geçmektedir)- *بيسو نوغاي*

Reslan رسلان

Bu ad, eserde 18 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	616	11	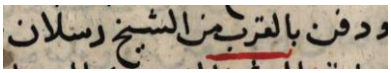 دفن بالقرب من الشيخ **رسلان**.	(Necmeddin ebü'l-Meʿālī) Şeyh **Reslan**'a yakın bir yere gömülmüştür.
18	638	22	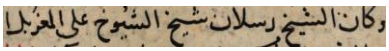 وكان الشيخ **رسلان** شيخ الشيوخ على المغربل.	Şeyh **Reslan**, el-Muġarbīl'in hocası idi.
20	77	6	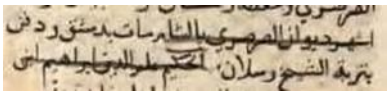 مات بدمشق ودفن بتربة الشيخ **رسلان**.	(Kemāleddin Yūsuf) Dımaşk'ta ölmüş ve Şeyh **Reslan**'ın mezarına gömülmüştür.

Tablo 449. Reslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Reslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bahā'eddin ebü'l-Fatiḥ Reslan bin ebi Bekir bin Reslan bin Nuṣīr bin Ṣaliḥ el-Balḳinī- بهاء الدين أبو الفتح رسلان بن أبي بكر بن رسلان بن نصير بن صالح البلقيني, Sirāceddin 'Omar bin Reslan el-Balkinī eş-Şāfi'ī- سراج الدين عمر بن رسلان البلقيني الشافعي, 'İzzeddin Abdül'azīz bin Muzaffer bin ebi Bekir bin Reslan el-Balḳinī- عز الدين عبد العزيز بن مظفر بن أبي بكر بن رسلان البلقيني

Sekiz[90] سَكِز

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	347	22	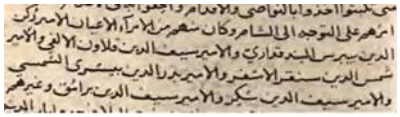	(Sultan) şu emîrlerin Şam'a gitmelerini istemiştir: Rükneddin Emîr Bay Bars el-Bunduḳdārī, Emîr

[90] Eserde bu ad bir kere yer adı olarak geçmektedir.

			أمرهم على التوجه إلى الشام وكان منهم الأمراء الأعيان الأمير ركن الدين بيبرس البندقداري والأمير سيف الدين قلاون الألفي والأمير شمس الدين سنقر الأشقر والأمير بدر الدين بيسري الشمسي والأمير سيف الدين **سكز** والأمير سيف الدين برامق وغيرهم.	Seyfeddin Ḳalavun el-Elfî, Emîr Şemseddin Sunḳur el-Aşḳar, Emîr Bedreddin Beyserī eş-Şemsī, Emîr Seyfeddin **Sekiz**, Emîr Seyfeddin Baramuḳ ve diğerleri
18	400	16	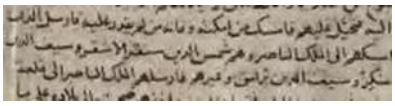 فأرسل الذين أمسكهم إلى الملك الناصر وهم شمس الدين سنقر الأشقر وسيف الدين **سكز** وسيف الدين برامق وغيرهم.	Tutukladığı emîrleri el-Melikü'n-Nāşır'a göndermiştir. Bunlar şunlardır: Seyfeddin **Sekiz**, Seyfeddin Baramuḳ ve diğerleri.
18	429	4	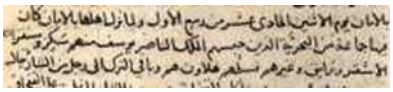 وكان فيها جماعة من البحرية الذين حبسهم الملك الناصر يوسف منهم **سكز** وسنقر الأشقر وبرامق وغيرهم.	el-Melikü'n-Nāşır Yūsuf'un tutukladığı Baḥariyye'den (deniz kuvvetleri) bir grup orada idi. Bunlar şunlardır: **Sekiz,** Sunḳur el-Aşḳar, Baramuḳ ve diğerleri.

Tablo 450. Sekiz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sekiz**: 1) Yediden sonra gelen sayının adı. 2) Bu sayıyı gösteren 8 ve VIII rakamlarının adı. 3) Yediden bir artık (TDK, 2005: 1723).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Sekiz- *سيف الدين سَكِز*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sekiz**: Sekiz (8) (Ergin, 2009: 110). AY. **Sekiz**: Sekiz (8) (Ölmez, 1991: 110). DLT. **Sekiz**: Sayıda sekiz (Atalay, 2006: IV, 503). KB. **Sekiz**: Sekiz (8) (Arat, 1979: III, 385). Kİ. **Sekiz:** Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 88). BM. **Sekkiz**: Sekiz (ثمانية: سكّز) (17a/8). TTA. **Sekiz** سكز: Sekiz (acht) (Houtsma, 1894: 77). GT. **Sekkiz**: Sekiz (8) (Karamanlıoğlu, 1978: 354). ŞT. **Sekkiz**: Sekiz (Ölmez, 1996: 424). Abuşka L. **Sikiz**: Sekiz (Atalay, 1970: 152). BL. **Sekiz**: Sekiz (Turan, 2001: 162).

Sekiz Bay سَكِز باي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	343	12	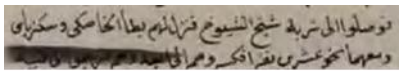 فوصلوا إلى تربة شيخ الشيوخ فنزل لهم بطا الخاصكي **وسكز باي** ومعهما نحو عشرين نفر فكسروهم.	Şeyḫü'l-Şiyūḫ'un mezarına varmışlar, yaklaşık yirmi kişi ile beraber Buta el-Ḫāşkī ve **Sekiz Bay** onlara karşı çıkıp onları yenmişlerdir.
22	467	13	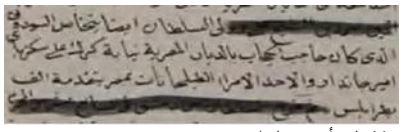 **سكزباي** أمير جاندار.	Emîr-i Candār **Sekiz Bay**.
23	528	16	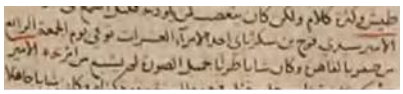 الأمير سيدي فرج بن **سكز باي** أحد الأمراء العشروات توفى يوم الجمعة الرابع من صفر بالقاهرة.	On beylerinden biri olan Emîr Seydī Ferec bin **Sekiz Bay**, Cuma günü Safar ayının 4'ünde Kahire'de vefat etmiştir.

Tablo 451. Sekiz Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Sekiz* sözcüğünün incelenmesi için *Sekiz*'e bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seydī Ferec Sekiz Bay- سيدي فرج سكز باي, Sekiz Bay (Emîr-i Candar)- سكز باي (أمير جاندار)

Selçuḳ/Selçuḳī سلجوق/سلجوقي

Bu ad, eserde 216 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	187	24	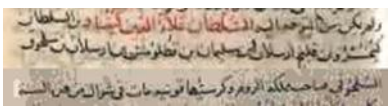 السلطان علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن **سلجوق** السلجوقي صاحب مملكة الروم وكرسيها قونيه مات في شوال من هذه السنة.	Rum hükümdârı ve Konya tahtının sahibi olan ʿAlā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫisru bin Ḳılıçarslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin Arslan bin **Selçuk** es-Selçukī, bu yılın Şevval ayında vefat etmiştir.

1	514	6	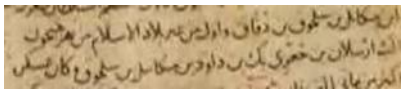 أول من عبر بلاد الإسلام من نهر جيحون الب ارسلان بن جغري بك بن داود بن ميكائيل بن **سلجوق**.	Ceyhun Nehri'nin yoluyla İslâm topraklarına geçen ilk kişi Alparslan bin Çaġrı beg bin Davud bin Mikail bin **Selçuk** idi.
1	514	5	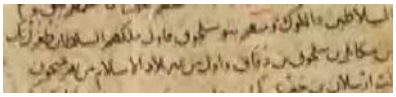 ومنهم بنو **سلجوق** فأول ملكهم السلطان طغرل بك ابن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق.	Onların aralarında **Selçuḳ** oğulları var idi. Onların ilk hükümdârı Sultan Ṭuġrıl Beg bin Mikāil bin Selçuḳ bin Daḳaḳ idi.

Tablo 452. Selçuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Selçuḳ/ Selçuḳī* sözcüğünün incelenmesi için *Selçuḳī Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'Alā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫüsrev bin Ḳılıçarslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, Ġıyāssedin Keyḫüsrev ibn 'Alā'eddin Keykubād bin es-Sultan Keyḫisru bin Ḳılıçarslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- غياث الدين كيخسرو بن علاء الدين كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, 'İzzeddin Keyküves ibn Keyḫisrū Keykubād bin es-Sultan Keyḫüsrev bin Ḳılıçarslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış bin Arslan bin Selçuk es-Selçuk- عز الدين كيكواس بن كيخسرو بن كيقباد بن السلطان كيخسرو بن قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق السلجوقي, Ḳılıçarslan bin Süleyman bin Ḳuṭlumış es-Selçukī- قليج ارسلان بن سليمان بن قطلومش السلجوقي, Tācü'd-Devle ebu Sa'īd Tutuş ibn Alparslan ibn Davūd ibn Mikā'il ibn Selçūḳī ibn Daḳaḳ es-Selçūḳī- تاج الدولة أبو سعيد تتش ابن الب ارسلان ابن ابن ميكائيل ابن سلجوقي ابن دقاق السلجوقي, Alparslan bin Çaġrı beg bin Davud bin Mikail bin Selçuk- الب ارسلان بن جغري بك بن طغرل بك بن ميكائيل بن داود بن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق, Ṭuġrılbeg bin Mikāil bin Selçuḳ bin Daḳaḳ-

Selçuk, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Selçük: Dakak'ın oğlu. Batı Türkeli Devleti'ni kuran alpların atalarının adı (Yurtsever, 1997: 67).

Şaray/Saray[91] صراي/ سراي

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	174	19	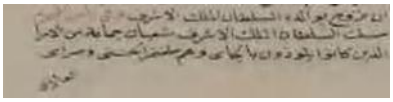 وفي ثامن المحرم مسك السلطان الملك الأشرف شعبان جماعة من الأمراء الذي كانوا يلوذون بالجاي وهم طقتمر الحسني و**صراي** العلائي.	Muharrem ayının 8'inde Sultan el-Melikü'l-Eşref Şaban, Ṭoḳ Temür el-Ḥusnī, **Şaray** el-ʿAlā'ī... olmak üzere Olcay'dan yardım isteyen emîrlerden bir grup tutuklamıştır.
22	254	8	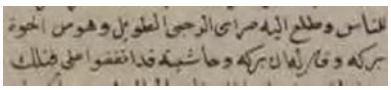 طلع إليه (سيف الدين برقوق) **صراي** الرحبي الطويل وهو من أخوة بركه وقال له بركه وحاشيته قد اتفقوا على قتلك.	Berke'nin kardeşlerinden olan **Şaray** er-Raḥbī aṭ-Ṭavīl, onun (Seyfeddin Berḳuḳ) karşısına çıkıp demiş ki Berke ve taraftarları seni öldürmeye karar vermişlerdir.
22	254	16	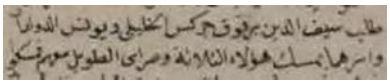 طلب سيف الدين برقوق جركس الخليلي ويونس الدوادار وأمرهما بمسك هؤلاء الثلاثة و**صراي** الطويل معهم.	Seyfeddin Berḳuḳ, Çerkes el-Ḫalīlī ve Yūnus ed-Devadār'ı çağrıp onların, **Şaray** aṭ-Ṭavīl ile beraber bu üç kişiyi tutuklamalarını istemiştir.

Tablo 453. Şaray

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Saray I (Fr.): 1) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı. 2) Kamu işlerinin yürütüldüğü büyük yapı. 3) Görkemli ve gösterişli yapı. 4) Devlet başkanı ve çevresi (TDK, 2005: 1702). Saray II: 1) Tekirdağ iline bağlı ilçelerden biri. 2) Van iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

[91] Bu sözcük, eserde yer adı olarak da geçmektedir.

Ṣaray er-Raḥbī aṭ-Ṭavīl- صراي الرحبي الطويل, Ṣaray el-'Alāī- صراي العلائي, Erşededdin es-Saray- أرشد الدين السراي, Bedreddin Maḥmud es-Saray el-Gülistanī- بدر الدين محمود السراي الكلستاني, Taġrı Bermiş es-Seyfī Ṣaray- تغري برمش السيفي صراي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Saray** (Fr.): Saray (Arat, 1979: III, 382). BM. **Saray**, ev: Ev (الدار: أو، وسراي أيضًا) (19a/2). TTA. **Saray سراي** (Fr.): Ev (Haus) (Houtsma, 1894: 76). GT. **Sarāy**: Saray, konak (Karamanlıoğlu, 1978: 353). ŞT. **Saray**: Aşağı Volga havzasında bir şehir. Sarāy (Fr.): Cennet (Ölmez, 1996: 441). Abuşka L. **Saray**: Saray (Atalay, 1970: 5). BL. **Saray**: 1) Ev, ev olarak kullanılan bina. 2) Saray, büyük ve görkemli bina (Turan, 2001: 161).

Ṣaray Temür صراي تمر

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	235	10	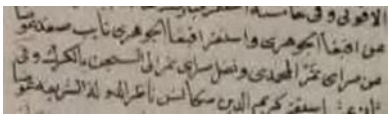 استقر أقبغا الجوهري نايب صفد عوضًا عن **صراي تمر**.	Aḳ Boġa el-Cuharī, **Ṣaray Temür** yerine Safad naipliğine tayin edilmiştir.
22	235	10	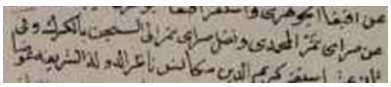 نقل **صراي تمر** إلى السجن بالكرك.	**Ṣaray Temür**, Kerek'teki hapishaneye götürülmüştür.
22	382	17	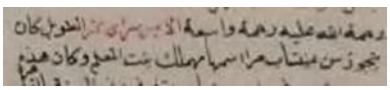 الأمير **سراي تمر** الطويل كان يتجوز من عينتاب بامرأة اسمها مهملك بنت المعلم.	Emîr **Saray Temür** aṭ-Ṭavīl, Ayntab'dan Mühimlik (?) bint el-Muʿalim adında bir kadın ile evli idi.

Tablo 454. Ṣaray Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Saray* sözcüğünün incelenmesi için *Saray*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Saraytemür aṭ-Ṭavīl- سراي تمر الطويل, Şaray Temür el-Muḥammedī- سراي تمر المحمدي

Şamaġar صمغار

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
10	281	1	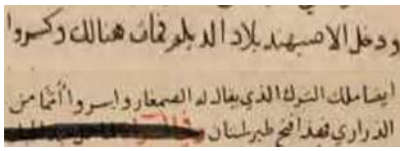 ودخل الاصبهند بلاد الديلم فمات هنالك وكسروا أيضًا ملك الترك الذي يقال له **الصمغار**.	Isbahand, Deylemlerin ülkesine girmiş ve orada ölmüştür. Deylemliler **al-Şamaġar** adındaki Türk hükümdârını da yenmişlerdir.
10	284	5	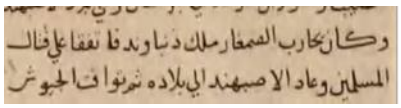 وكان يحارب **الصمغار** ملك ذنباوند فاتفقا على قتال المسلمين.	**al-Şamaġar**, Demavend hükümdârı ile savaşmakta idi, sonra ikisi Müslümanlara karşı savaşmaya kara vermişlerdir.
18	585	14	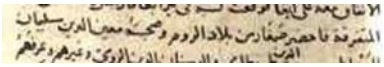 فأحضر **صَمغَار** من بلاد الروم وصحبته معين الدين سليمان.	**Şamaġar**, Muʿīneddin Süleymān ile beraber Rūmların devletinden getirilmiştir.

Tablo 455. Şamaġar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Samaġar: Türkistan'da Hocand ile Ahsikat arasında bulunan ve bugün bile ismini muhafaza ettiği söylenen bir köy. Anadolu'da köy ve şahıs adı olarak yaşamaktadır. Amur'un sol kollarından Gorin ile Biça mıntıkasıda oturan bir Tunguz kabilesi. *Samagar:* Kayseri'de bir köyün adı. Yaramaz çocuklar için de sıfat olarak kullanılmaktadır (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 380,381).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şamaġar- صمغار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî esrlerde rastlanmamıştır.

Ṣūl Tekin صول تكين

Bu eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	187	17	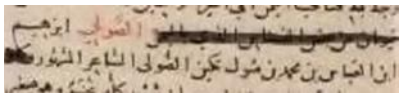 الصولي إبراهيم ابن العباس بن محمد بن **صول تكين** الصولي الشاعر المشهور.	O, ünlü şair aṣ-Ṣūlī İbrahim ibn el-ʿabbās bin Muḥammed **Ṣūl Tekin** aṣ-Ṣūlī'dir.
15	58	9	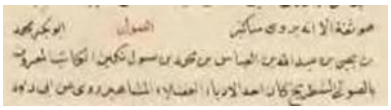 الصولي أبو بكر محمد بن يحيى بن عبدالله بن العباس بن محمد بن **صول تكين** الكاتب المعروف بالصولي الشطرنج.	aṣ-Ṣūlī ebü Bekir bin Yahya bin Abdullah bin el-ʿabbās bin Muḥammed bin **Ṣūl Tekin** aṣ-Ṣūlī aṣ-Ṣaṭranj (satranç) adı ile bilinen ünlü yazardır.

Tablo 456. Ṣūl Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ṣūl: Su kemeri; kanal; deve, koyun, keçi ayağının tabanı anlamlarına gelen Farsça bir kelimedir.

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

aṣ-Ṣūlī ebü Bekir bin Yahya bin Abdullah bin el-'abbās bin Muḥammed bin Ṣūl Tekin-الصولي أبو بكر محمد بن يحيى بن عبدالله بن العباس بن محمد بن صول تكين, aṣ-Ṣūlī İbrahim ibn el-'abbās bin Muḥammed Ṣūl Tekin aṣ-Ṣolī-الصولي إبراهيم ابن العباس بن محمد بن صول تكين الصولي

Sebük[92] **Tekin** سبكتكين

[92] Bu kelime sevgili anlamına gelen sebük > sevük de olabilir.

Bu ad, eserde 203 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	11	14	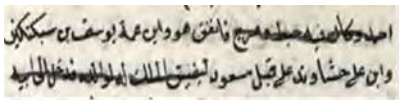 اتفق هو وابن عمه يوسف بن **سبكتكين** وابن علي حشاوند على قتل مسعود.	Amca oğlu Yūsuf bin **Sebük Tekin** ve ʿAli Ḥaşevend'in oğlu ile Mesʿūd'u öldürmeye anlaşmıştır.
14	20	3	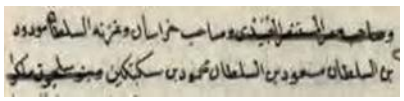 صاحب خراسان وغزنة السلطان مودود بن السلطان مسعود بن السلطان محمود بن **سبكتكين**.	Horasan ve Gazne hükümdârı Sultan Mevdūd bin Sultan Mesʿūd bin Sultan Mahmud bin **Sebük Tekin**'dir.
14	26	2	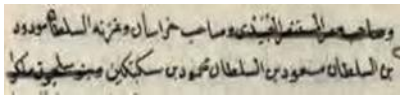 وكانت (مدينة خوارزم) من جملة مملكة السلطان محمود بن **سبكتكين**.	(Harezm şehri) Sultan Mahmud bin **Sebük Tekin**'in hükmettiği toprakların bir parçasıdır.

Tablo 457. Sebük Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Sebük (Fr.): 1) Hafif, yeğni. 2) Çabuk. 3) Ağırlığı, ağırbaşlılığı olmayan (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 391).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yūsuf bin Sebük Tekin- يوسف بن سبكتكين, Sultan Mevdūd bin Sultan Mes'ūd bin Sultan Mahmud bin Sebük Tekin-السلطان مودود بن السلطان مسعود بن السلطان محمود بن سبكتكين , Sultan Mahmud bin Sebük Tekin- السلطان محمود بن سبكتكين, el-Ḳasım Mahmud bin Nāṣır'd-Devle ebi Manṣūr Sebük Tekin-القاسم محمود بن ناصر الدولة أبي منصور سبكتكين, Sultan İbrahim bin Sultan Mes'ūd bin Sultan Mahmud bin Sebük Tekin- سلطان إبراهيم بن سلطان مسعود بن سلطان محمود بن سبكتكين, Sultan ebü Sa'd bin Sultan Mes'ūd bin Sultan Mahmud bin Sebük Tekin- السلطان أبو سعد بن السلطان محمود بن سبكتكين, Sultan Arslan bin Sultan Mes'ūd bin Sultan Mahmud bin Sebük Tekin-السلطان أرسلان بن السلطان مسعود بن السلطان محمود بن سبكتكين, Mu'ize'd-Devle Sebük Tekin-معز الدولة سبكتكين, Sebük Tekin et-Türkī- سبكتكين التركي, ebü Manṣūr bin Sebük Tekin- أبو منصور بن سبكتكين, Yemīn'ed-Devle Mahmud bin Sebük Tekin- يمين الدولة محمود بن سبكتكين ,

İsmā'īl bin Sebük Tekin- *إسماعيل بن سبكتكين*, *Sultan Bahrām Paşa bin Mes'ūd bin Sultan İbrahim bin Sultan Mes'ūd bin Sultan Mahmud bin Sebük Tekin-* *سلطان بهرام باشا بن مسعود بن سلطان ابراهيم بن سلطان مسعود بن سلطان محمود بن سبكتكين*, *Şehāeddin el-Ġūrī el-Sebük Tekin-* *شهاب الدين الغوري السبكتكين*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Sebüktekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Şancar/Sancar[93] صنجر / سنجر

Bu ad, eserde 499 kere geçmiştir. Bunların biri *Şancar* صنجر şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	373	18	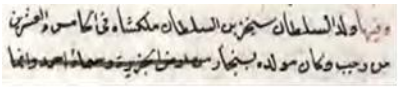 وفيها ولد السلطان **سنجر** بن السلطان ملكشاه في الخامس والعشرين من رجب وكان مولده بسنجار.	Bu yılda Recep ayının 25'inde Sultan **Sancar** bin Sultan Melik Şah Sincar'da doğmuştur.
14	374	1	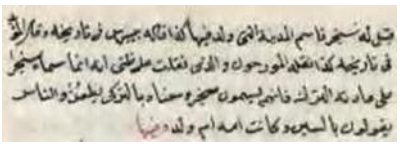 قيل له **سنجر** باسم المدينة التي ولد فيها كذا قاله بيبرس في تاريخه وقال المؤيد في تاريخه كذا نقله المؤرخون والذي نقلت على ظني أنه إنما سماه سنجر على عادة الأتراك فأنهم يسمون صنجر ومعناه بالتركي يطعن والناس يقولون بالسين.	Bay Bars tarih kitabında doğduğu şehirden dolayı adı **Sencer** koyulmuştur. el-Mū'yid, naklettiği tarihçilerin de Bay Bars ile aynı fikirde olduklarını ifade edip kendi kanaatine göre "sançmak, saplamak" anlamına gelen **Şancar**'ı kişi adı olarak kullanan Türklerin adetlerine göre adının **Sancar** koyulduğunu, halkın bu adı sin ile telaffuz ettiğini belirtmiştir.

Tablo 458. Sancar

[93] Bu adın okunması ile ilgili iki farklı görüş vardır. Birincisi Sencer adın ona doğduğu şehirden (Sincar) dolayı verildiği, diğer görüş ise bu adın Türkçe "saplamak" anlamına gelen "sançmak" fiilinden geldiği yönündedir. Bizim kanaatimize ikinci görüşün daha yakın olduğu için bu çalışmada bu ad *Sancar* biçiminde yazılmıştır.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Sanç-ar) sanç**-: Saplamak, batırmak (TDK, 2005: 1696).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sultan Sancar Şah bin Sultan Melik Şah bin Alp Arslan bin Davūd bin Mikā'īl bin Selçuk bin Daḳaḳ- *السلطان سنجر شاه بن السلطان ملكشاه بن الب ارسلان بن داود بن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق,* *Sultan Sancar Şerefeddin ebü Şervān bin Ḫalid-* *السلطان سنجر شرف الدين أبو شروان بن خالد,* *ebü'l-Ḥāris Sancar Şah bin Melik Şah bin Alp Arslan bin Davūd bin Mikā'īl bin Selçuk bin Daḳaḳ-* *أبو الحارث سنجر شاه بن ملك شاه بن الب ارسلان بن داود بن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق, İbn İssa es-Sancarī-* *ابن عيسى السنجري, Sancariyye emîrler (Sancar'ın emîrleri)-* *الأمراء السنجرية, Abdulevvel bin İssa bin Şu'eyb bin İbrahim bin Isḥaḳ ebü'l-vaḳt es-Sancarī-* *عبد الأول بن عيسى بن شعيب بن إبراهيم بن اسحق أبو الوقت السنجري, Mu'izzeddin Sancar Şah bin Ġazī bin Mevdūd-* *معز الدين سنجر شاه بن غازي بن مودود, Ḳutbeddin Sancar-* *قطب الدين سنجر ibn 'Ömer Mu'izzeddin Sancar ibn Seyfeddin ibn Mevdūd ibn Zengi-* *ابن عمر معز الدين سنجر ابن سيف الدين علم الدين سنجر الحلبي الصالحي- 'Alamuddin Sancar el-Ḥalebī aṣ-Ṣaliḥī, إبن مودود ابن زنكي, 'Alamuddin Sancar el-Başḳurdī-* *علم الدين سنجر الباشقردي, 'Alamuddin Sancar el-Barvānī-* *علم الدين سنجر البرواني, 'Alamuddin Sancar Ṭarūḥ-* *علم الدين سنجر طروح, 'Alamuddin Sancar el-Ḥamavī-* *علم الدين سنجر الحموي, 'Alamuddin Sancar eş-Şucā'ī el-Manṣūrī-* *علم الدين سنجر الشجاعي 'Alamuddin Sancar el-Mıṣrī-* *علم الدين سنجر المصري , 'Alamuddin Sancar Er Cuvaş-* *علم الدين سنجر ارجواش, 'Alamuddin Sancar el-Bedrī-* *علم الدين سنجر البدري, ebü Musa Sancar ed-Devadārī et-Türkī-* *أبو موسى سنجر الدوادار التركي, 'Alamuddin Sancar el-Cavlı-* *علم الدين سنجر الجاولي, Sancar el-Aḥmedī-* *سنجر الأحمدي, Sancar el-Merzūḳī-* *سنجر المرزوقي, Ḫalīl bin Sancar-* *خليل بن سنجر 'Alā'eddin Moġol Ṭay es-Sancarī-* *علاء الدين مغلطاي السنجري*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sanç-**: Sançmak, mızraklamak (Ergin, 2009: 109). DLT. **Sanç-**: Sançmak, dürtmek, sokmak; yenmek (Atalay, 2006: IV, 487). KB. **Sanç-**: Sançmak, dürtmek, vurmak (Arat, 1979: III, 381). Kİ. **Sançtı**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 81). BM. **Sançtı, sancar**: Sançmak (طعن: صنجي، صنجر) (57b/6). GT. **Sanç-**: Batırmak, saplamak, geçirmek (Karamanlıoğlu, 1978: 353). ŞT. **Sanç-**: Saplamak, sokmak; vurmak (Ölmez, 1996: 441). Abuşka L. **Sanç-**: Saplanmak (Atalay, 1970: 384).

Sancar- Sencer, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Sümer'in belirttiği üzere *Sencer*, çok kullanılan adlardan biri olup adın devam etmesi ve yaygınlaşması Selçuklu Sultan Sancar'ın ününden gelmektedir (Sümer, 1999: 392).

Sav Tekin ساوتكين

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	478	19	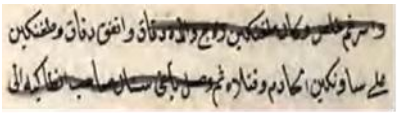 اتفق دقاق وطغتكين على **ساوتكين** الخادم وقتلاه.	Daḳaḳ ve Ṭuġ Tekin, **Sav Tekin** el-Ḫādim'i öldürmek için anlaşmışlardır.
14	480	1	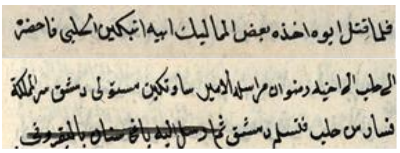 فلما قتل أبوه (دقاق بن تتش) أخذه (من) مماليك أبيه ايتكين الحلبي فأحضره إلى حلب إلى أخيه رضوان فراسله **ساوتكين** (والي قلعة) دمشق سرًا (واستدعاه ليملكه دمشق) فسار من حلب فتسلم دمشق[94].	Onun (Daḳaḳ bin Tutuş) babası öldürülünce Ay Tekin el-Ḥalebī adında babasının kölemenlerinden biri Halep'teki kardeşi Rıḍvān'a götürmüştür. Oradayken Dımaşk kalesinin komutanı **Sav Tekin** gizli gizli onunla yazışıp Dımaşk'ı teslim almak için onu çağırmıştır.
14	480	3	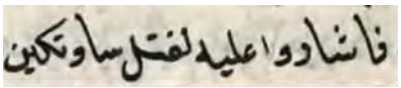 فأشاروا عليه بقتل **ساوتكين**.	Ona **Sav Tekin**'i öldürmeyi tavsiye etmiştirlerdir.

Tablo 459. Sav Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sav**: 1) İleri sürülerek savunulan düşünce, iddia, dava. 2) Tanıtlanması gereken önerme, tez. 3) Haber, söz. 4) Atasözü (TDK, 2005: 1710).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

[94] Bu cümlede eksik ve anlatım bozukluğu vardır. Aynı olayı anlatan diğer tarihî kaynaklara bakılarak bu cümle düzeltilmeye çalışılmıştır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sav Tekin el-Ḫādim- ساوتكين الخادم

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Sav**: Söz, sav, laf, kelam; haber (Ölmez, 1991: 110). DLT. **Saw** I: Söz, haber, salık; mektup; risale; atalar sözü, darbımesel; kıssa, hikâyetarihsel şeyler. **Saw** II: Şöhret, san (Atalay, 2006: IV, 498-499). KB. **Sav**: Söz, haber, öğüt, nasihat (Arat, 1979: III, 384). Kİ. **Sav**: Dava (Caferoğlu, 1931, 88). ŞT. **Savun**: Davet, çağrı, haber (Ölmez, 1996: 441).

Sav Tekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Sunḳurca (Sunḳur+ ca) سنقرجاه

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	297	12	 وفيها استعفى الأمير سيف الدين بتخاص من نيابة صفد وتولاها الأمير شمس الدين **سنقرجاه** المنصوري.	Bu yılda Emîr Seyfeddin Beṯḫāṣ Safad naipliğinden istifa etmiş ve yerine Şemseddin **Sunḳurca** el-Manṣūrī onun yerine geçmiştir.
19	335	4	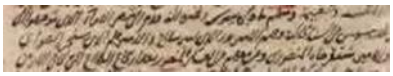 قدم إلى مصر الأمراء الذين توجهوا إلى بلد سيس السنة الحالية وهم الأمير بدر الدين أمير سلاح والأمير علم الدين سنجر والأمير **سنقرجاه** المنصوري ومن معهم من العسكر المنصورية.	Bu yılda Sis'e gitmiş olan emîrler ve onların yanındaki Manṣūrī askerler Mısır'a gelmişlerdir. Bunlar şunlardır: Emîr-i silah Emîr Bedreddin, Emîr ʿAlamuddin Sancar Emîr **Sunḳurca** el-Manṣūrī.
19	341	26	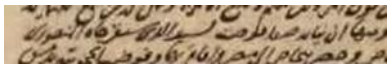 نيابة صفد فوضت لسيف الدين **سنقرجاه** المنصوري.	Safad naipliği Seyfeddin **Sunḳurca** el-Manṣūrī'ye verilmiştir.

Tablo 460. Sunḳurca

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Sunḳur* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şemseddin Sunḳurca el-Manṣūrī- شمس الدين سنقرجاه المنصوري, Şemseddin Sunḳurca ez-Zāhirī-شمس الدين سنقرجاه الظاهري, Seyfeddin Sunḳurca el-Manṣūrī- سيف الدين سنقرجاه المنصوري, Sunḳurca es-Silahdār- سنقرجاه السلحدار

Bu ad, sunkur gibi anlamında olsa gerektir.

Sökmen[95] سكمان/سقمان

Bu ad, eserde 41 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	523	6	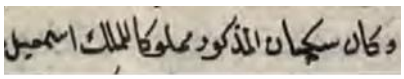 وكان **سكمان** المذكور مملوكًا للملك إسمعيل.	Adı geçen **Sökmen**, Melik İsmaʿīl'in kölemeni idi.
14	523	5	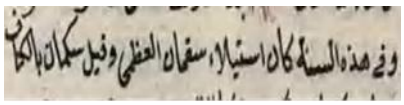 وفي هذه السنة كان استيلاء **سقمان** العظمى وقيل **سكمان** بالكاف.	Bu yılda **Söḳmen**'ın büyük istilası olmuş, kef ile de **Sökmen** şeklinde telaffuz edilir.
17	23	5	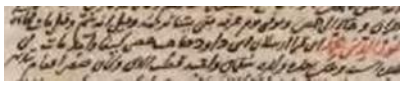 نور الدين محمد ابن قرا ارسلان ابن داود صاحب حصن كيفا وآمد مات في هذه السنة وملك بعده ولده **سقمان** ولقبه قطب الدين.	Hasankeyf ve Amide hükümdârı Nureddin Muḥammed ibn Ḳara Arslan ibn Davūd bu yılda vefat etmiş ve onun yerine Ḳuṭbeddin lakabı ile bilinen oğlu **Söḳmen** onun yerine geçmiştir.

Tablo 461. Sökmen

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Sök- men) sök- fiilinin TDK Sözlüğü'nde 11 anlamı vardır. Aralarında şunlar vardır: 1) Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak,

[95] Bu adın bazen kef ile, bazen de ḳaf ile olmak üzere سكمان /سقمان- Sökmen/ Soḳman (?) iki farklı biçimde yazıldığı görülmektedir. Yazar de bu adın iki biçimde yazıldığını belirtilmiştir. Bu adın ṣād harfi ile değil; sin harfi ile yazıldığı için bu çalışmada Ṣökmen biçimi tercih edilmiştir.

çekip ayırmak. 2) Kurulmuş bir şeyi parçalarına ayırmak. 3) Rüzgâr, sel, akarsu, bir şeyiyerinden çıkarmak, götürmek. 4) Geçip gitmeye engel olan zorlukları atlatmak (TDK, 2005: 1799).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sökmen bin İbrahim bin Sökmen- *سقمان بن إبراهيم بن سقمان*, *Sökmen ibn Zuheyreddin ibn İbrahim ibn Sökmen el-Ḳuṭbī-* *سقمان ابن ظهير الدين ابن إبراهيم ابن سقمان القطبي*, *Nureddin Muḥammed Ḳara Arslan bin Davūd ibn Sökmen bin Artuḳ-* *نور الدين محمد قرا أرسلان بن داود ابن سقمان بن أرتق*, *Sökmen bin Ḳaymaz-* *سقمان بن قايماز*, *el-Melikü'ṣ-Ṣāliḥ Mahmud bin Muḥammed bin Ḳara Aslan bin Sökmen bin Artuḳ-* *الملك الصالح محمود بن محمد بن قرا أرسلان بن سقمان بن أرتق*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sök-**: Sökmek, yarmak (Ergin, 2009: 111). AY. **Sök-**: Sövmek, azarlamak, incitmek (Ölmez, 1996: 111). DLT. **Sök-**: Sökmek, yarmak, yırtmak; diz çökmek. Sökmen: Yiğitlere verilen ungun (Atalay, 2006: IV, 533). KB. **Sök-**: Sökmek, diz çökmek (Arat, 1979: III, 401). Kİ. **Sökti**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 93). BM. **Sökdi, söker**: sövmek (شتم: سُكدي، سُكر) (51b/4). TTA. **Sök- سُك**: 1) Bölmek, eritmek (spalten, auflösen). 2) Koparmak (entjungfern). 3) Azarlamak (schelten) (Houtsma, 1894: 77). GT. **Sök-**: Söğmek, küfretmek (Karamanlıoğlu, 1978: 358). Abuşka L. **Sök-**: Koparmak (Atalay, 1970: 297).

Sökmen: Yiğitlere verilen ünlerden (Yurtsever, 1997: 68).

Bu adın, Türkçe tarihî eselerde geçen sövmek, küfretmek, azarlamak anlamlarına gelen sökmek ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Sü Başı سوباشي/سباشي[96]

Bu ad, eserde 21 kere geçmiştir.

[96] Eserde bu adın *صوباشي/ سباشي/ سوبشي* (ṣād harfi ile bir kere) biçimleri ve yanlış yazılışı *şübaşı شباشي* geçmektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	535	3	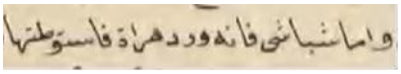 واما **سباشي** فأنه ورد هراة فاستوطنها.	**Sü Başı** ise Herat'a gidip orada yerleşmiştir.
15	535	13	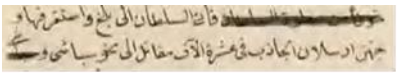 فأتى السلطان إلى بلخ واستقر فيها وجهز ارسلان الجاذب في عشرة آلاف مقاتل إلى نحو **سباشي**.	Sultan, Belh'e gidip orada yerleşmiş ve **Sü Başı** ile savaşmak üzere on bin askerle beraber Arslan ec-Cāzib'i göndermiştir.
15	536	2	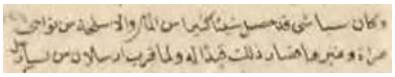 وكان **سباشي** قد حصل شيئًا كثيرًا والأسلحة من نواحي هراة وغيرها.	**Sü Başı**, Herat ve diğer şehirlerden çok para ve silah ele geçirmişti.

Tablo 462. Sü Başı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Sü: 1) Asker, çeri, leşker. 2) Güç, kuvvet (TDK, Tarama Sözlüğü).

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sü Başı el-Ḥācib- سباشي الحاجب, *Sü Başı bin Ḳuṭlu Şah-* سو بشي بن قطلو شاه

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sü**: Ordu, asker (Ergin, 2009: 111). DLT. **Sü**: Asker (Atalay, 2006: IV, 547). KB. **Sü**: Asker, ordu (Arat, 1979: III, 410). TTA. **Sü سو**: Ordu (heer). **Sü Başı سوباشي**: Ordu lideri (ibid. Heeresanführer) (Houtsma, 1894: 78).

Sü Başı: Dakak'ın, Selçük'ün, Mikail'in ünleri (Yurtsever, 1997: 68).

Sevünç سونج

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	32	14	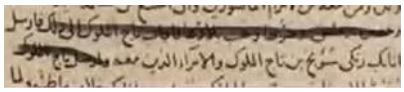 فأرسل اتابك زنكي **سَوُنج** بن تاج الملوك والأمراء الذين معه.	Atabeg Zengi, yanındaki emîrleri ile beraber **Sevünç** bin Tācü'l-Milūk'i göndermiştit.
16	51	15	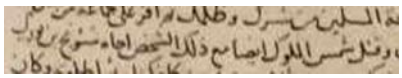 وقتل شمس الملوك أيضًا مع ذلك الشخص أخاه **سونج** بن بوري.	Şemsü'l-Milūk, bu kişi ile beraber kardeşi **Sevünç** bin Böri'yi de öldürmüştür.
18	116	22	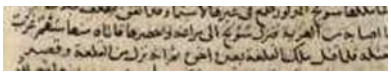 فنزل **سونج** إلى مراغة وحصرها فأتاه منها سهمٌ غربٌ قتله	**Sevünç**, Maraġa'ya gidip orayı kuşatmıştır. Oradayken kendisine beklenmedik bir ok saplayıp oracıkta öldürmüştür.

Tablo 463. Sevünç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Sevünç* sözcüğünün incelenmesi için *Sevünç Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sevünç bin Tācü'l-Milük- سونج بن تاج الملوك, Sevünç bin Böri- سونج بن بوري, Şemseddin Sevünç-شمس الدين سونج

Sevinç, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Satılmış ساطلمش

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	642	23	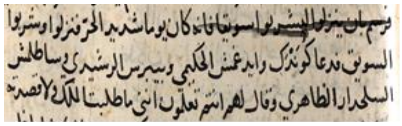 فدعا كوندك وايدغمش الحكيمي وبيبرس الرشيدي و**ساطلمش** السلحدار الظاهري وقال لهم انتم تعلمون أنني ما طلبت الملك ولا قصدته.	Küvendik, Ay Doğmış el-Ḥakīmī, Bay Bars er-Raşīdī ve **Satılmış** es-Silahdār ez-Zāhirī'yi çağırıp "Biliyorsunuz ki ben hiçbir zaman mülkü ne istedim ne de onun için uğraştım" demiştir.
18	667	9	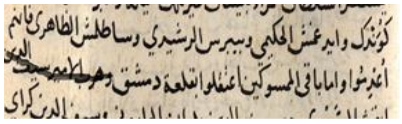 كوندك وايدغمش الحكيمي وبيبرس الرشيدي و**ساطلمش** الظاهري فأنهم أعدمو وأما باقي الممسوكين اعتقلوا بقلعة دمشق.	Küvendik, Aydoğmış el-Ḥakīmī, Bay Bars er-Raşīdī ve **Satılmış** ez-Zāhirī idam edilmişlerdir. Diğer yakalananlar ise Dımaşk Kalesi'nde tutuklanmışlardır.
21	4	3	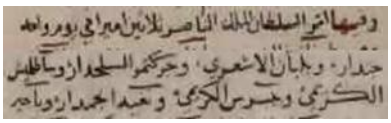 وفيها امر السلطان الملك الناصر ثلاثين أمير في يوم واحد وهم:... بلبان الأشعري وجركتمر السلحدار و**ساطلمش** الكريمي...	Bu yılda Sultan el-Melikü'l-Nāşır aynı günde 30 kişi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır:... Balaban el-Eş'erī, Çerik Temür es-Silahdār, **Satılmış** el-Kerīmī...

Tablo 464. Satılmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Sat-ıl-mış) satıl-: 1) Satma işi yapılmak. 2) Para veya çıkar karşılığı, gizlice karşı tarafa hizmet etmek (TDK, 2005: 1709).

Satılmış: 1) mec. Para veya menfaat için gizlice rakip yâhut düşman tarafına geçen hâin (kimse). 2) mec. Bir türbeye, bir ulu zâta veya Allah'a adanmış kimse (Kubbealtı Lugatı).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Satılmış es-Silahdār ez-Zāhirī- ساطلمش السلحدار الظاهري, Satılmış el-Kerīmī- ساطلمش الكريمي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Satıl-**: Satılmak (Atalay, 2006: IV, 497). KB. **Sat-:** Satmak (Arat, 1979**:** III, 383). Kİ. **Satılmış**: 1) İsmi has. 2) Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 88). BM. **Sattı, satar:** Satmak (باع: ساطّي، سطر) (35a/7). GT. **Sat-**: Satmak (Karamanlıoğlu, 1978: 353). ŞT. **Sat-:**

Satmak (Ölmez, 1996: 441). Abuşka L. **Sat-**: Satmak (Atalay, 1970: 25). BL. **Şat-/ sat-**: Satmak (Turan, 2001: 161).

Satılmış, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Satılmış, oldukça yaygın isimlerden biridir (Sümer, 1999: 392).

Sü Tay سوتاي

Bu ad, eserde 28 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	143	2	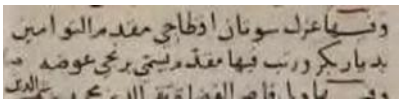 وفيها عزل **سوتاي** اقطاجي مقدم التوامين بديار بكر.	Diyarbakır'da tümen başı **Sü Tay** Aḳtacı bu yılda azledilmiştir.
21	152	15	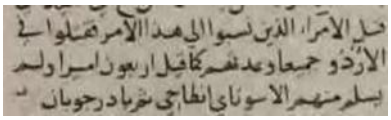 الأمراء الذين نسبوا إلى الأمر فقتلوا في الأردو جميعًا وعدتهم كما قيل أربعون أميرًا ولم يسلم منهم إلا **سوتاي** اقطاجي.	**Sü Tay** Aḳtacı dışında bu olaya karışan bütün emîrler orduda öldürülmüştür ve 40 emîr oldukları söylenir.
19	284	31	في مقدمتهم الكبار قطلوشاه وسوتاي اقطاجي وجوبان...	Onların başında Ḳutlu Şah, **Sü Tay** Aḳtacı, Çoban... var idi.

Tablo 465. Sü Tay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Sü* sözcüğünün incelenmesi için *Sü Başı*'na bk.)

(*Tay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sü Tay Akṭacı- *سوتاي اقطاجي*

Sutay aktacı, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 24).

Sülemiş (Süle-miş) سلامش

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	645	7	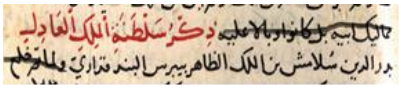 ذكر سلطنة الملك العادل بدر الدين **سلامش** بن الملك الظاهر بيبرس البندقداري.	el-Melikü'l-ʿādil Bedreddin **Sülemiş** bin el-Melik ez-Zāhir Bay Bars el-Bunduḳdārī'nin saltanat dönemi faslı.
18	645	13	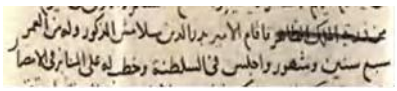 فأقام الأمير بدر الدين **سلامش** المذكور وله من العمر سبع سنين وشهر وأجلس في السلطنة وخطب له على المنابر.	Adı geçen Emîr Bedreddin **Sülemiş** 7 yaşındayken tahta çıkarılmış ve minberlerde onun için dua edilmiştir.
18	646	20	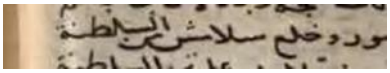 خلع **سلامش** من السلطنة.	**Sülemiş** saltanattan azledilmiştir.

Tablo 466. Sülemiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Süle-**: Söylemek (TDK, Derleme Sözlüğü)[97].

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melikü'l-ʿādil Bedreddin Sülemiş bin el-Melik ez-Zāhir Bay Bars el-Bunduḳdārī- *الملك العادل بدر الدين سلامش بن الملك الظاهر بيبرس البندقداري*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

[97] Eserdeki *Sülemiş* adı ile ilgili değildir.

OA. **Süle**-: Ordu sevk etmek, asker sevk etmek, sefere çıkmak, sefer etmek (Ergin, 2009: 111). DLT. **Süle**-: Düşmana karşı asker göndermek, savaş yapmak (Atalay, 2006: IV, 549).

Sületmiş (Sület-miş) سولتمش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	210	2	عصى من عندنا **سولتمش** وأقدم على إيذاء المسلمين ببعض بلاد الروم.	Bizden **Sületmiş** isyan etmiş ve Rümlardaki Müslümanlara zarar vermeye kalkmıştır.
19	210	13	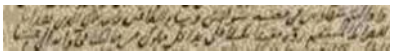 إذا كنتم متهاونين في قضية **سولتمش** وسائر الطاغين، فالله تعالى الذي هدانا للصراط المستقيم رده مقيدًا مكبلاً على يد على يد أقل مملوك من مماليكنا.	**Sületmiş** ve diğer zalimlerin olayı ile ilgili müsamahalıysanız, bizi doğru yola yönlendiren Allah Teʿālā izni ile kendisi kölemenlerimizin en küçüğünün tarafından zincire vurularak buraya getirilmiştir.

Tablo 467. Sületmiş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Süle- fiilinden ettirgen. (*Sülemiş*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sületmiş- *سُولتمش*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Sület**-: Ordu sevk ettirmek, asker sevk ettirmek (Ergin, 2009: 111).

Şaray Boġa صراي بغا

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	225	18	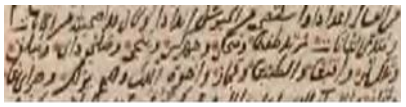 قد جمع من العساكر أعداداً ومن الجيوش أمداداً وكان قد صحبته من الخانات ومقدمي التمانات:... وأخوة الملك وهم برلك **وصراي بغا.**	(Savaş için) çok sayıda asker ve ordu toplamıştır. Onun yanındaki emîr ve tümenler şunlardır:... kralın kardeşleri: Birlik ve **Şaray Boġa**.
19	267	1	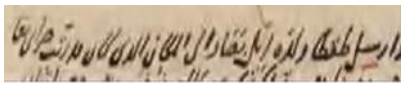 أرسل طقطا ولده ايل بصار إلى المكان الذي رتب **صراي بغا.**	Ṭoḳṭa, oğlu İl Basar'ı **Şaray Boġa**'nın hazırladığı yere göndermiştir.
19	267	3	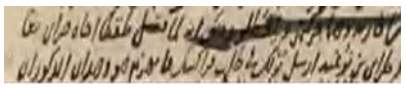 لما قتل طقطا أخاه **صراي بغا** وطراي بن نوغيه، أرسل برلك في طلب قرا كسك.	Ṭoḳṭa, kardeşi **Şaray Boġa** ve Turay bin Noġay Birlik, Ḳarakesük'ü çağırmıştır.

Tablo 468. Şaray Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Şaray* sözcüğünün için *Şaray*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şaray Boġa- صراي بغا

İl Basar ايل بصار

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	267	1	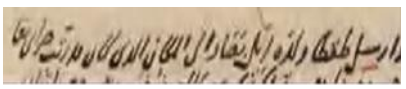 أرسل طقطا ولده ايل بصار إلى المكان الذي رتب صراي بغا.	Ṭoḳṭa, oğlu İl Başar'ı Şaray Boġa'nın hazırladığı yere göndermiştir.

Tablo 469. İl Basar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **(Bas-ar) bas**-: 1) Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. 2) Küçük çocuklar ayakta durabilmek. 3) Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek. 4) Baskın yapmak (TDK, 2005: 207)

(*İl* sözcüğünün incelenmesi için *İl Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İl Basar (Ṭoḳṭa'nın oğlu)- ايل بصار (ابن طقطا)

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bas-**: Basmak, bastırmak, üzerine çökmek, baskın yapmak, yenmek, ezmek, çökmek (Ergin, 2009: 87). DLT. **Bas-**: Basmak, üzerine çökmek, yıkmak (Atalay, 2006: IV, 71). KB. **Bas-**: Basmak (Arat, 1970: III, 60). Kİ. **Bastı**: Galip geldi, yıktı (Caferoğlu, 1931: 15). GT. **Bas-**: Basmak, baskın uğratmak, hakkından gelmek, ezmek (Karamanlıoğlu, 1978: 215). ŞT. **Bas-**: Basmak, baskın yapmak, galip gelmek (Ölmez, 1996: 340). DK. **Bas-:** Saymamak, saygı göstermemek (Özçelik, 2005: 307).

Şuyurġatmış[98] (Ṣuyurġat-mış) صيرغتمش

Bu ad, eserde 83 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	93	12	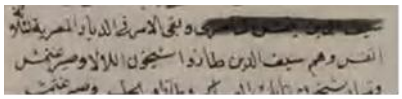 وبقى الأمر في الديار المصرية لثلاثة أنفس وهم سيف الدين طاز وشيخون الالا و**صيرغتمش**.	Mısır'da hüküm, Seyfeddin Ṭaz, Şeyḫūn el-Lala ve **Şuyurġatmış** olmak üzere üç kişinin elinde kalmıştır.

[98] Sümer, bu adı *Surgatmış* şeklinde okuyup aslı *suyur gatmış*, Özbek ve Çağataylar arasında kullanılan adlardan biri olduğunu belirmiştir (1999, 393). Bu adın bazı araştırmalarda (örneğin; Turan, Kudüs'teki Memlûk Türk Devleti Aramaları; Bayhan, Bir tarih müzesi Mısır) *Sargıtmış*, bazılarında da (örneğin; Ayalon, Memlûk Devletinde kölelik sistemi; Bakır, Ortaçağ İslam dünyasında köle fiyatları) *Sırgıtmış* biçiminde okunduğu görülmektedir. Mehmet Çayırdağ "Kayseri'de *XN. ve* XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi Emir Zahireddin Mahmud *ve* Emir Şeyh Çelebi" adlı makalesinde *Suyakanmış (Suyurgatmış) Hatun*'un türbesinden söz etmektedir (1998: 136).

22	93	13	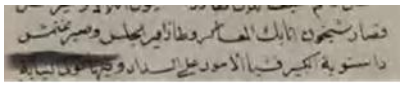 فصار شيخون اتابك العساكر وطاز أمير مجلس و**صيرغتمش** راسنوبة الكبير.	Şeyḫūn Asker Atabegi, Ṭaz Emîr-i Meclis ve **Şuyurġatmış** büyük Re'sü Nevbe olmuştur.
22	103	14	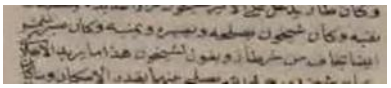 وكان **صيرغتمش** أيضًا يخاف من شر طاز.	**Şuyurġatmış** da Ṭaz'ın şerrinde korkar idi.

Tablo 470. Ṣuyurġatmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Gülensoy ve Küçüker'in belirttikleri üzere *سيورغتمش/سيورغاتميش* adının ***Suyurgatmış*** şeklinde okunup *Suyurga-*: Çin. tsuy+ (u)rga-: "bağışlamak, tımar vermek"; *Suyurgal:* Moğ. "armağan, tımar"; *Suyurgala-:* "bağışlamak" (2015: 409,410).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṣuyurġatmış en-Nāṣırī- صيرغتمش الناصري, İbrahim bin Ṣuyurġatmış- إبراهيم بن صيرغتمش, Ḳaraboğa aṣ-Ṣuyurġatmışī- قرا بغا الصيرغتمشي, Ṣuyurġatmış el-Eşrefī- صيرغتمش الأشرفي, Palūt Ṣuyurġatmış- بلوط صيرغتمش, Esendemür aṣ-Ṣuyurġatmışī- إسندمر الصرغتمشي, Ṭolu aṣ-Ṣuyurġatmışī- طولو الصيرغتمشي, İyās aṣ-Ṣuyurġatmış- اياس الصيرغتمشي, Ramazan ibn Ṣuyurġatmış- رمضان ابن صيرغتمش, Şahin aṣ-Ṣuyurġatmışī- شاهين الصيرغتمشي, Fāris aṣ-Ṣuyurġatmışī- فارس الصيرغتمشي, Ṣuyurġatmış el-'ecemī- صيرغتمش العجمي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Suyurġamışi**: Bağışlama (Ölmez, 1996: 448).

Ṣuruḳ[99] صُرُوق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

[99] *Suruḳtı Bigi سوروقتي بيكي*: Moğ. Surug= surag "soru, haber, söylenti, bilgi, malumat" (Gülensoy & Küçüker, 2015: 408).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	214	18	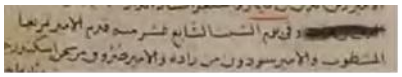 وفي يوم السبت السابع عشر منه قدم الأمير تمر بغا المشطوب والأمير سودون بن زاده والأمير **صُرُوق** من سجن إسكندرية.	Bu ayın 17'sinde Emîr Temür Boġa el-Maşṭūb, Emîr Sūdūn bin Zade ve Emîr **Şuruḳ** İskenderiye hapishanesinden gelmişlerdir.
23	218	10	 وقتل الأمير **صُرُوق** قتلة نايب الشام.	Emîr **Şuruḳ**, Şam naibinin öldürüldüğü gibi öldürülmüştür.

Tablo 471. Şuruḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Suruk > sırık: Değnekten uzun ve kalınca ağaç (TDK, 2005: 1758).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şuruḳ- صُرُوق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Sıruq**: Üzerine elibse sermeye mahsus bilek kalınlığında uzun ağaç. Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 91). Abuşka L. **Soruk**: Sırık (Atalay, 1970: 288).

Şaḳalsız/Şaḳalsuz (Şaḳal+ sız) صقلسيز / صقلسوز

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	225	8	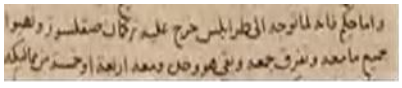 وأما جكم فأنه لما توجه إلى طرابلس خرج عليه تركمان **صقلسوز** ونهبوا جميع ما معه وتفرق جمعه وبقى وحده ومعه أربعة أو خمسة من مماليكه.	Çekem ise Trablus'a gittiğinde **Şaḳalsuz** Türkmenleri ona saldırıp elindekilerinin hepsini soymuşlardır. Ordus dağıtılmış ve kölemenlerinden onun yanında ancak dört veya beş kişi kalmıştır.
23	268	6	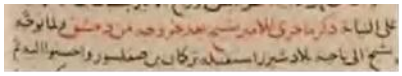 لما توجه شيخ إلى ناحية بلاد شيزر استقبله	Şeyḫ, Şayzar'a gidince Oradaki **Şaḳalsuz** oğlu Türkmenleri onu karşılayıp ona iyi

			تركمان بن **صقلسوز** واحسنوا إليه.	davranmışlardır.
23	438	2	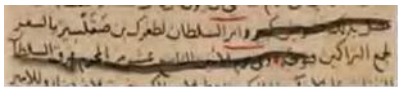 وأمر السلطان لطغرل بن **صقلسيز** بالسفر لجمع التراكمين.	Sultan, Ṭuġrıl bin **Şaḳalsız**'ın Türkmenleri toplamak için yola çıkmasını istemiştir.

Tablo 472. Ṣaḳalsız

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sakal+ sız (isimden isim –olumsuz- yapım eki)

(*Ṣaḳal* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Ṣaḳal*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuġrıl bin Ṣaḳalsuz- طغرل بن صقلسوز

Ṣaḳalsız oğlu Türkmenleri- تركمان بن صقلسيز

Şolagay[100] صلغاي

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	157	17	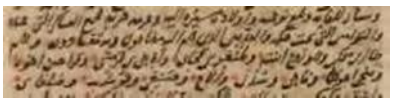 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... **صُلغاي**.	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:.. **Şolaġay**.
21	194	15	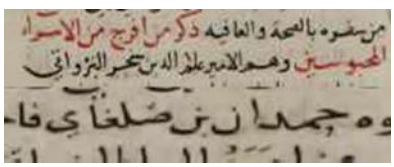 ذكر من افرج من الأمراء المحبوسين وهم... حمدان بن **صلغاي**.	Tutuklanan emîrlerden serbest bırakılanlar:... Ḥamdān bin **Şolaġay**.

[100] Güner, *solagay* kelimesinin solak anlamında olduğunu, Eski Türkçede "solak" karşılığı sol isminden türemiş *solak* ve *solamuk* kelimelerinin olduğunu belirtmiştir. Clauson'a göre *solak* kelimesi muhtemelen Moğolca *soloğay*'ın orijinidir (2017: 20).

23	301	11	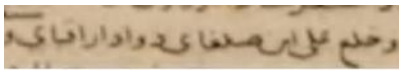 وخلع على ابن **صلغاي** دوادار اقباي.	Aḳ Bay'ın devadārı ibn **Şolaġay** terfi edilmiştir.

Tablo 473. Şolaġay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Şolaġay صلاغاي: < Moğ. Solag agula "yalçın dağ, sıra dağ biçiminde olmayan dağ" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 401).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥamdān bin Şolaġay- حمدان بن صُلغاي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Söktay/Sıkbay سكتاي/سكباي

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir. Bunların 1'i Sıkbay şeklindedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	607	8	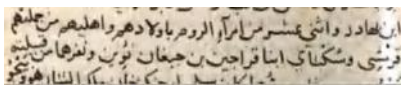 قرمشي وسكتاي ابنا قراجين بن جنغان نوين.	Ḳaramşi? ve **Söktay** Ḳaraçın bin Cengan Noyan'ın oğullarıdır.
18	701	21	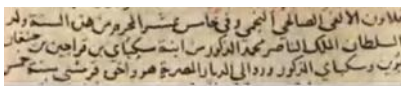 وفي خامس عشر المحرم من هذه السنة ولد السلطان الملك الناصر محمد المذكور من ابنة **سكباي** بن قراجين بن جنغان.	Bu yılda Muharrem ayının 15'inde adı geçen es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır Muḥammed'in, **Sıkbay** bin Ḳaraçın bin Cengan'ın kızından bir çocuğu olmuştur.
18	607	10	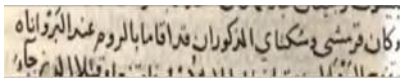 كان قرمشي و**سُكتاي** المذكوران قد أقاما بالروم عند البرواناه.	Adı geçen Ḳaramşi ve **Söktay** Rumlarda Pervane'nin yanında kalmışlardır.

Tablo 474. Söktay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Sıkbay/ Söktay bin Ḳaraçın bin Cengan- *سكباي/ سكتاي بن قراجين بن جنغان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Sümer, bu adı *Sektay* şeklinde okumuş ve onunla ilgili şu bilgiler aktarmıştır: 1267 veya 1277'de gelen Moğollardan; Cıgan oğlu, Karacin oğlu. Kaynakta Seknay, bir nüshasında Sık Bay. Kalavun bu Moğol beyinin kızı ile evlenmiş ve bundan Melik Nāṣır doğmuştu(?) (1999: 392).

Söktay سكتاي: (var. *Söktey*) Bayan Noyan'ın oğlu (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 403).

Mengürs[101] (?) منكورس

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	722	12	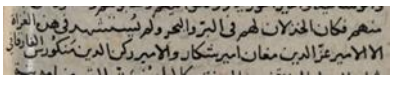 ولم يستشهد في هذه الغزوة إلا الأمير عز الدين مغان أمير شكار والأمير ركن الدين **منكورس** الفارقاني.	Bu muharebede Şukār hâkimi Emîr ʿİzzeddin Muġan ve Emîr Rükneddin **Mengürs** el-Farḳānī dışında başka kimse şehit düşmemiş.
18	168	6	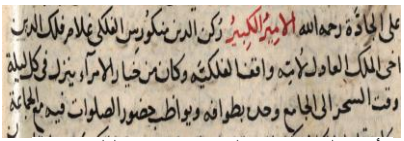 الأمير الكبير ركن الدين **منكورس** الفلكي غلام فلك الدين أخي الملك العادل لأمه واقف الفلكية	el-Melikü'l-ʿadil'in kardeşi Felekeddin'in oğlu el-Felekiyye vâḳıfi el-Emīrü'l-Kebīr Rükneddin **Mengürs** el-Felekī, en iyi emîrlerden

[101] Bu adın okunuşu şüphelidir ki Arapça tarihî kayıtlarda منكورس (Mengürs? Mengüres?) şeklinde geçerken Türkçe kayıtlarda (Rükneddin Menkus) şeklinde geçmektedir.

			وكان من خيار الأمراء.	biridir.
18	457	14	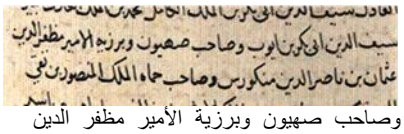 وصاحب صهيون وبرزية الأمير مظفر الدين عثمان بن ناصر الدين **منكورس**.	Sahuyun ve Burziye naibi Emîr Muzaffereddin ʿOsmān bin Nāṣıreddin **Mengürs** idi.

Tablo 475. Mengüres

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Rükneddin Mengü Bars el-Farḳānī- ركن الدين منكو برس الفارقاني- Rükneddin Mengü Bars el-Felekī- ركن الدين منكورس الفلكي, Muzaffereddin 'Osmān bin Nāṣıreddin Mengü Bars- مظفر الدين عثمان بن ناصر الدين منكورس

Salar سلار

Bu ad, eserde 246 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	647	19	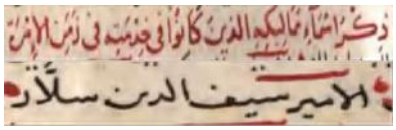 ذكر أسماء مماليكه الذين كانوا في خدمته في زمن الإمرة... الأمير سيف الدين **سلار**.	Onun hizmetine giren kölemenlerinin adları şunlardır... Seyfeddin **Salar**...
20	2	6	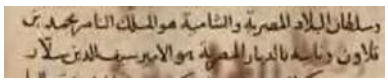 سلطان البلاد المصرية والشامية هو الملك الناصر محمد بن قلاون ونايبه بالديار المصرية هو الأمير سيف الدين **سلار**.	Bu yılda Mısır ve Şam Sultanı el-Melikü'l-Nāṣır Muḥammed bin Ḳalavun idi ve Mısır'daki naibi Seyfeddin **Salar** idi.
20	10	6	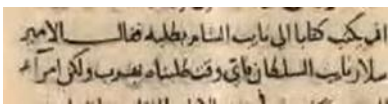 فقال الأمير **سلار** نايب السلطان فأي وقت طلبناه يهرب.	Sultan naibi Emîr Salar demiş ki onu ne zaman çağırırsak kaçar.

Tablo 476. Salar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sālār:** Farsça bir kelime olup yaşlı; prens, lider, güener, komutan veya yüksek makamdaki herhangi bir kişi anlamlarına gelmektedir (Pamukkale Üniversitesi, Farsça Sözlük).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Salar- سيف الدين سلار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. **Salar سلار** (Fr.): Ordu komutanı (Heeresanführer) (Houtsma, 1894: 77).

Salar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 23).

Şanġı صنغي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	157	17	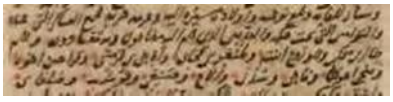 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... **صنغي**.	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:.. **Şanġı...**

Tablo 477. Şanġı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Şanġı صنغي: Noyan beylerinden < Moğ. sang "tütsü yakma" [< Tib]; sang "ambar, hazine, gömü [< Çin. ts'ang]" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 382).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṣangı- صنغي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Sancı (Sanç+ı) صانجي

Bu ad, eserde tek bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	270	17	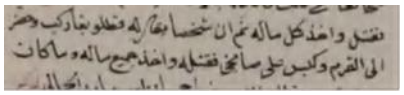 ثم أن شخصًا يقال له قطلو بغا ركب وحضر إلى القرم وكبس على **صانجي** فقتله وأخذ جميع ماله.	Sonra da Ḳuṭluḳ Boġadiye Kırım'a gelip **Şancı**'ya saldırarak onu öldürmüş ve bütün malını almıştır.

Tablo 478. Ṣancı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Sancı**[102]: 1) İç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan, nöbetlerle azalıp çoğalan ağrı. 2) Sıkıntı (TDK, 2005: 1696).

(*Ṣancı* sözcüğünün incelenmesi için *Sancar*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṣancı- صانجي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BL. **Sancu**: Sancı (Turan, 2001: 159).

Sevdi سودي

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

[102] ET. Sançığ: "1) Kanca; 2) Sancı" Eski Kıpç. Sançı, şanşı (Gülensoy, 2007: 739).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	326	27	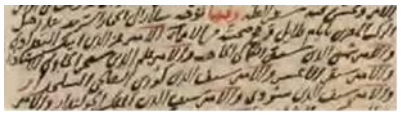 وفيها توجه سلار إلى الحجاز الشريف بعد رحيل الركب المصري بأيام قلائل، حج صحبته من الأمراء الأمير عز الدين أيبك البغدادي والأمير شمس الدين سنقر الكمالي... والأمير سيف الدين **سودي**...	Bu yılda Salar, Mısır kafilesinin gitmesinden birkaç gün sonra Ḥicāz-i Şerif'e gitmiştir. Onunla beraber hacca giden emîrler şunlardır: Emîr 'İzzeddin Ay Beg el-Bağdādī, Emîr Şemseddin Sunḳur el-Kemālī... Emîr Seyfeddin **Sevdi**...
20	345	5	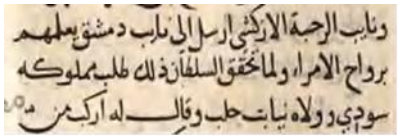 لما تحقق السلطان ذلك طلب مملوكه **سودي** وولاه نيابة حلب.	Sultan, bu durumu öğrenince kölemeni **Sevdi**'yi çağırıp Halep naipliğine tayin etmiştir.
20	389	12	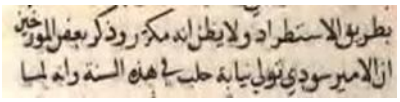 وذكر بعض المؤرخين أن الأمير **سودي** تولى نيابة حلب في هذه السنة.	Bazı tarihçiler, **Sevdi**'nin bu yılda Halep naipliğini üstlendiğni belirtmişlerdir.

Tablo 479. Sevdi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Sev-di) sev-: 1) Sevgi ve bağlılık duymak. 2) Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek. 3) Çok hoşlanmak. 4) Okşamak. 5) Yerini, şartlarını uygun bulmak (TDK, 2005: 1743).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Sevdi- سيف الدين سودي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Sew-**: Sevmek. Sewük: Sevgi, sevilen (Atalay, 2006: IV, 508,509). KB. **Sev-**: Sevmek (Arat, 1979: III, 392). Kİ. **Sevdi**: Sevmek fiilinden mazi, sevdi (Caferoğlu, 1931: 89). TTA. **Sew-** سو: Sevmek (libien) (Houtsma, 1894: 78).

Sevdi: Sev- fiilinden –di partisip eki ile yapılmış bir ad (Sümer, 1999: 421).

Şahin[103] شاهين

Bu ad, eserde 108 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	346	8	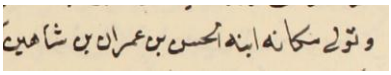 وتولى مكانه (معز الدولة) ابنه الحسن بن عمران بن **شاهين**.	Onun (Muʿizzü'd-Devle'nin) yerine oğlu el-Ḥasan bin ʿUmrān bin **Şahin** geçmiştir.
15	346	9	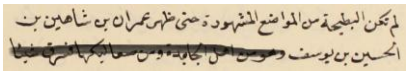 لم تكن البطيحة من المواضع المشهورة حتى ظهر عمران بن **شاهين** بن الحسين بن يوسف.	ʿUmrān bin **Şahin** bin el-Ḥüseyin bin Yūsuf ortaya çıkana kadar el-Batiḥa ünlü bir yer değil idi.
15	346	14	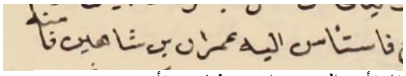 فاستأمن إليه عمران بن **شاهين** فأمنه.	ʿUmrān bin **Şahin** ona sığınmış ve o Kabul etmiştir.

Tablo 480. Şahin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Şahin (Fr.): Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuş (Buteo buteo) (TDK, 2005: 1842).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Ḥasan bin 'Umrān bin Şahin- الحسن بن عمران بن شاهين, 'Umrān bin Şahin bin el-Ḥüseyin bin Yūsuf- عمران بن شاهين بن الحسين بن يوسف, 'Abdullah bin Aḥmed bin Şahin- عبدالله بن أحمد بن شاهين, Şahin aş-Şuyurgatmışī- شاهين الصيرغتمشي, Şahin el-Kelebekī- شاهين الكلبكي, Şahin Köpek- شاهين كبك, Şahin el-Aframī- شاهين الأفرم, Şahin bin 'Abdullah es-Se'dī aṭ-Ṭavaşī- شاهين بن عبدالله السعدي الطواشي, Şahin el-Ḥusnī aṭ-Ṭavaşī- شاهين الحسني الطواشي, Şahin ed-Devadār- شاهين الدوادار, Şahin es-Sāḳī- شاهين الساقي, Şahin ez-Zerdekāş- شاهين الزردكاش, Şahin er-Rūmī- شاهين الرومي, Şahin el-Ḫaznedār- شاهين الخزندار, Şahin el-Fārisī- شاهين الفارسي, Şahin el-A'var- شاهين الأعور

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

[103] Şahin kelimesi, eserde yırtıcı kuş adı olarak 4 kere geçmiştir.

BL. **Şahin**: Doğan, şahin, sungur (Turan, 2001: 166).

Şehri Zorī (Şehir+ Zor) شهرزوري

Bu ad, eserde 24 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	23	7	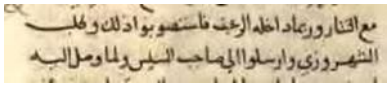 وطلب **الشهرزوري** وأرسلوا إلى صاحب السيس.	**eş-Şehri Zorī**'yı çağırmış ve onu Sis hükümdârına göndermişlerdir.
20	23	9	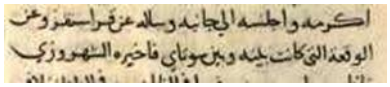 أجلسه إلى جانبه وسأله عن قرا سنقر وعن الوقعة التي كانت بينه وبين سوتاي فأخبره **الشهرزوري**.	(Sis hükümdârı) onu yanına oturtmuş, Ḳarasunḳur'u ve Sü Tay ile onun arasında geçen olayı sormuştur. **eş-Şehri Zorī** da olanları ona anlatmıştır.
20	24	3	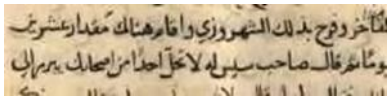 فرح بذلك **الشهرزوي** وأقام هناك مقدار عشرين يومًا.	**eş-Şehri Zorī** buna sevinmiş ve orada yaklaşık 20 gün kalmıştır.

Tablo 481. eş-Şehrizorī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: **Şehrizor**: Irak'ta bulunan bir şehrin adı. –ī: Arapça nispet ye'si. Şehrizorī: Bu şehre mensup olan kimse. **(Şehrizor) < Şehir** (Fr.): Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi hizmet veya yönetimle ilgili işlemlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent (TDK, 2005: 1855). **Zor** (Fr.): 1) Sıkıntı, güçlük, rahatsızlık. 2) Yüküm, mecburiyet. 3) Baskı. 4) Sıkıntı veya güçlükle yapılan, kolay karşıtı. 5) Güçlükle, zorla. 6) "Yapamazın" anlamında kullanılan bir söz (TDK, 2005: 2241).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

BM. **Şar**: Şehir (المدينة: شار) (10a/7). Kİ. **Şar** (Fr.): Şehir (Caferoğlu, 1931: 95). TTA. **Şehr:** Şehir (Stadt; ursprünglich persisch, doch gebräuchlicher als) (Houtsma, 1894: 80). GT. **Şehr, şeher**: Şehir (Karamanlıoğlu, 1978: 363). ŞT. **Şehr** شهر (Fr.): Şehir. **Zūr زور** (Fr.)**:** Kuvvet, zor, güç, cebir (Ölmez, 1996: 449-486). Abuşka L. **Şehir**: Şehir. **Zor:** Kuvvet (Atalay, 1970: 206). BL. **Şehr** (Fr.): Şehir, kent (Turan, 2001: 166).

Çelik Temür شلكتمر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	63	6	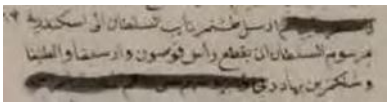 أرسل طشتمر نايب السلطان إلى الإسكندرية بمرسوم السلطان بقطع رأس قوصون وارسبغا والطنبغا و**شلكتمر** بن بهادر.	Sultan'ın naibi Taş Temür, Kuşun, Urus Boġa, Alṭun Boġa ve **Çelik Temür** bin Bahadır'ın boynu kesilerek idam etmeleri ile ilgili Sultan'ın yazısı ile İskenderiye'ye gönderilmiştir

Tablo 482. Çelik Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Çelik** I: 1) Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşmesinde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, polat. 2) Bu alaşımdan yapılmış. **Çelik** II: 1) Kısa kesilmiş dal. 2) Kök salması için yere dikilen dal. 3) Çocukların çelik çomak oyununda ucuna çomakla vurarak havaya kaldırdıkları iki tarafı sivri, kısa değnek. 4) Bir ağacı aşılamak amacıyla hazırlanmış dal. 5) Gemilerde, üzerine halat veya ip geçirip tutturmaya yarayan ağaç veya metalden yapılmış kısa değnek (TDK, 2005: 411).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Çelik Temür bin Bahadır- *شلكتمر بن بهادر*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Çelik**: Çocukların oyunundaki çelik çomak (Caferoğlu, 1931: 28).

Ṭolun طولون

Bu ad, eserde 212 kere geçmiştir. Bunların18'i Cami adıdır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	132	11	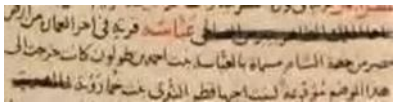 عباسة قرية في أخر العمارة من أرض مصر من جهة الشام مسماة بالعباسة بنت أحمد بن **طولون** كانت خرجت إلى هذا الموضع مودعة لبنت أخيها قطر الندى بنت خمارويه.	ʿabbasa, Şam tarafındaki Mısır topraklarının sonunda yer alan, Aḥmed bin **Ṭolun** kızı ʿAbbasa, yeğeni Ḳaṭru'n-Nada bint Ḫumāreveyh'i vedalaştığı yere nisbeten adlandırılan bir köydür.
1	150	10	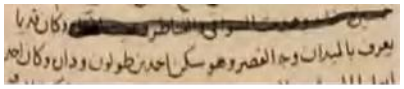 وكان قديمًا يعرف بالميدان وبه القصر وهو سكن أحمد بن **طولون** وداره.	Bu yer eski zamanlarda Meydan adıyla bilinir idi. Oradaki saray Aḥmed bin **Ṭolun**'un yaşadığı evdir.
12	451	18	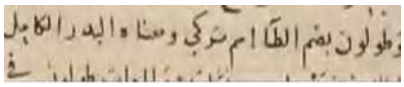 **طولون** بضم الطا اسم تركي ومعناه البدر الكامل.	Ṭı'nın ötresi ile **Ṭolun**, dolgun ay (bedir) anlamına gelen Türkçe bir isimdir.

Tablo 483. Ṭolun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Ṭolun > dolun (dolunay): Ayın tam bir daire olarak dolgun, parlak görüldüğü evre, bedir (TDK, 2005: 558).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿAbbasa bint Aḥmed bin Ṭolun – عباسة بنت أحمد بن طولون, Aḥmed bin Ṭolun et-Türkī- أحمد بن طولون التركي, Ḫumāreveyh bin Aḥmed bin Ṭolun- خمارويه بن أحمد بن طولون, Muḥammed bin Musa bin Ṭolun- محمد بن موسى بن طولون, 'Udey bin Aḥmed bin Ṭolun- عدي بن أحمد بن طولون, Şibān bin Aḥmed bin Ṭolun- شيبان بن أحمد بن طولون, Harun bin Humāreveyh bin Aḥmed bin Ṭolun-هارون بن خمارويه بن أحمد بن طولون, Ḳaṭru'n-Nadā bint Humāreveyh bin Aḥmed bin Ṭolun-قطر الندى بنت خمارويه بن أحمد بن طولون, Salama aṭ-Ṭolunī- سلامة الطولوني, Şehābeddin bin aṭ-Ṭolunī- شهاب الدين بن الطولوني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tolun**: Ayın on dördü, dolun (Atalay, 2006: IV, 637). KT. **Tolun**: Dolun, ayın on dördü (Arat, 1979: III, 459). GT. **Tolun**: Dolun (ay) (Karamanlıoğlu, 1978: 377). Abuşka L. **Tolun**: Dolu, dolun ay (Atalay, 1970: 213).

Tolun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭuġ Tekin طغتكين

Bu ad, eserde 208 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	136	11	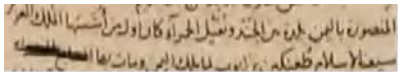 المنصورة باليمن بلدة بين الجند ونفيل الحمراء كان أول من أسسها الملك العزيز سيف الإسلام **طغتكين** بن أيوب لما ملك اليمن ومات بها	el-Manşūra, Yemen'de ec-Cend ile Nefil el-Ḥamra' arasında bulunan bir kasabadır. Bu kasabanın ilk kurucusu el-Malik el-ʿazîz Seyfu'l-İslâm **Ṭuġ Tekin** bin Eyyūb, orada vefat etmiştir
14	478	18	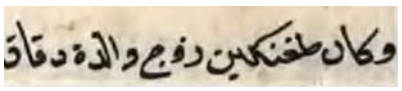 وكان **طغتكين** زوج والدة دقاق.	**Ṭuġ Tekin**, Daḳaḳ'ın annesinin kocası idi.
14	538	5	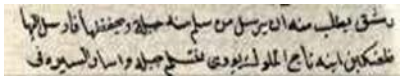 فأرسل إليها **طغتكين** ابنه تاج الملوك بوري فتسلم جبله.	**Ṭuġ Tekin**, oğlu Tāc-ü'l-Milük Böri'yi Ceble'ye göndermiş ve oğlu, orayı teslim almıştır.

Tablo 484. Ṭuġ Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tuğ: 1) Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzunca tüy, sorguç. 2) Padişahların ve vezirlerin başlarına taktıkları başlıkların ön tarafında bulunan tüy veya püskül biçimindeki süs (TDK, 2005: 2005).

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Malik el-ʿazîz Seyfu'l-İslâm Ṭuġtekîn bin Eyyūb- الملك العزيز سيف الإسلام طغتكين بن أيوب, Şemsü'l-Milūk İsma'īl bin Tācü'l-Milūk Böri bin Atabeg Zahireddin Ṭuġ Tekin - شمس الملوك إسمعيل بن تاج الملوك بوري بن ظهير الدين الأتابك طغتكين, Şehābeddin Maḥmud bin Tācü'l-Milūk Böri bin Ṭuġ Tekin- شهاب الدين محمود بن تاج الملوك بوري بن طغتكين, Mücīrüddin bin Muḥammed

bin Böri bin Ṭuġ Tekin- مجير الدين بن محمد بن بوري بن طغتكين, en-Nāṣır Eyyūb bin Ṭuġ Tekin bin Eyyūb-الناصر أيوب بن طغتكين أيوب

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tuġ**: Tıkaç, kapak, bent, mania, sed (Ergin, 2009: 117). AY. **Tuġ**: Bayrak, alem (Ölmez, 1991: 117). DLT. **Tuğ** I: Hakan yanında çalınan kös ve davul, nöbet davulu; **tuğ**, bayrak, sancak. **Tuğ** II: Herhangi bir nesnenin tıkacı, kapağı; su bendi, büvet, germeç (Atalay, 2006: IV, 649). KB. **Tuġ**: Tuğ, bayrak, sancak (Arat, 1979: III, 465). ŞT. **Ṭuġ**: Tuğ, bayrak, sancak (Ölmez, 1996: 462).

Tugtekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Et-Turkmenī التركماني

Bu ad, eserde 180 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	316	21	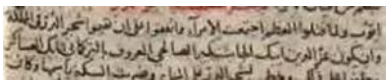 اجتمعت الأمراء واتفقوا على أن يقيموا شجر الدر وأن يكون عز الدين ايبك الجاشنكير الصالحي بالمعروف **بالتركماني** أتابك العساكر.	Emîrler toplanıp Şecerü'd-Dürr'ün tahta çıkarılmasına ve **et-Türkmenī** adı ile bilinen ʿİzzeddin Ay Beg el-Çeşnigir aṣ-Ṣaliḥī'nin Asker Atabegi olarak tayin edilmesine karar vermişlerdir.
18	319	18	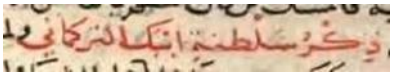 ذكر سلطنة ايبك **التركماني.**	Ay Beg **et-Ṭürkmenī'**nin saltanat döneminin faslı.
18	320	1	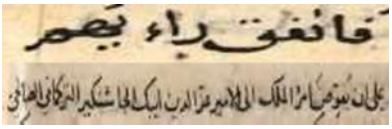 فاتفق راءيهم (الأمراء) على أن يفوض أمر الملك إلى الأمير عز الدين ايبك الجاشنكير **التركماني** الصالحي.	(Emîrler) Emîr ʿİzzeddin Ay Beg el-Çeşnigir **et-Türkmenī** aṣ-Ṣaliḥī'nin hükümdarlığı üstlenmesine kara vermişlerdir.

Tablo 385. Et-Türkmenī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: **Türkmen**: Türkmenistan Cumhuriyeti'nde ve Irak'ta yaşayan Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse (TDk, 2005: 2021). –ī: Arapça nispet ye'si. Türkmenī: Türkmenlere mensup olan.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'İzzeddin Ay Beg el-Çeşnigir et-Türkmenī aṣ-Ṣaliḥī-عز الدين ايبك الجاشنكير التركماني الصالحي, Şemle et-Türkmenī- شملة التركماني, Ḥassān et-Türmenī- حسان التركماني, Yaruḳ bin Arslan et-Türkmenī-ياروق بن ارسلان التركماني, Ay Doġdı et-Türkmenī- ايدوغدي التركماني, Nureddin et-Türkmenī-نور الدين التركماني, Ḳıfçaḳ bin Arslanbaş et-Türkmenī- قفجق بن ارسلان باش التركماني, ebü'l-Ḳasım et-Türkmenī- أبو القاسم التركماني, Maḥmud et-Türkmenī- محمود التركماني, ibn Ḫan et-Türkmenī- ابن خان التركماني, Muḥammed bin Buka et-Türkmenī- محمود بن بوكا التركماني, ibn Ḫorasan et-Türkmenī-ابن خوراسان التركماني, İbrahim bin İnal et-Türkmenī- ابراهيم بن اينال التركماني, 'Ali et-Ṭürkmenī-علي التركماني, Emineddin Musa et-Türkmenī- أمين الدين موسى التركماني, İlgazi et-Türkmenī-الغازي التركماني, Yaġı bin Sinan bin Alparslan et-Türkmenī- ياغي بن سنان بن الب ارسلان التركماني, Yūsuf bin Artuḳ et-Türkmenī- يوسف بن ارتق التركماني, Eksük et-Türkmenī- اكسك التركماني, Seyfeddin bin 'Ali Şir et-Türkmenī- سيف الدين بن علي شير التركماني, 'Alā'eddin 'Ali bin Muḥammed et-Türkmenī-علاء الدين علي بن محمود التركماني, Aḥmed bin Ḳaṣra et-Türkmenī- أحمد بن قصرا التركماني, Faḫreddin İssa et-Türkmenī- فخر الدين عيسى التركماني, Taḳyyuddin Recep et-Türkmenī- تقي الدين رجب التركماني, Zeyneddin Ḳaraca et-Türkmenī-زين الدين قراجا التركماني, Hacı Muḥmmed et-Türkmenī-حاجي محمد التركماني, Ḳadır et-Türkmenī- قادر التركماني, Recep bin Kelebek et-Türkmenī- رجب بن كلبك التركماني, Ṣadreddin bin Ṣārımeddin İbrahim bin Ḳaraca et-Türkmenī- صدر الدين بن صارم الدين التركماني, Bayram Ḳoca et-Türkmenī- بيرم قجا التركماني, 'Osmān et-Türkmenī-إبراهيم بن قراجا التركماني, Cantemür Ṭorun Ṭay et-Türkmenī- جنتمر طرنطاي التركماني, Ḳutluḳ Boġaet-Türkmenī-عثمان التركماني, 'Avad et-Türkmenī- عوض التركماني, Şeyh Enbiya' et-Türkmenī- شيخ قطلو بغا التركماني, Ḳara Yūsuf bin Ḳara Muḥammed et-Türkmenī-قرا يوسف بن قرا محمد التركماني, el-Muzaffer Şemseddin Yūsuf bin 'Omar bin Resū et-Türkmenī- المظفر شمس الدين يوسف بن عمر بن رسول التركماني, Esenbay et-Türkmenī- إسنباي التركماني, Selmān et-Türkmenī-سلمان التركماني, bin köpek et-Türkmenī- بن كبك التركماني, 'Omar Şah et-Türkmenī- عمر شاه التركماني, Ḳara Yülük et-Türkmenī- قرا يلوك التركماني , Ramazan bin Türkmen- رمضان بن التركماني, Türkmen bin Uzer-تركمان بن ازر, Ḳutlubeg et-Türkmenī- قطلوبك التركماني, Aḳ Boġa en-Nāṣırī et-Türkmenī- اقبغا يوسف بن نوح الكراني الناصري التركماني, Yūsuf bin Nūḥ el-Karānī en-Nāṣırī- الناصري التركماني,

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Türkmen**: Türk kavminden birisi (Caferoğlu, 1931: 110). ŞT. **Türkmen**: Türkmen (Ölmez, 1996: 466).

Ṭuġrul Beg طغرلبك

Bu ad, eserde 269 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	202	15	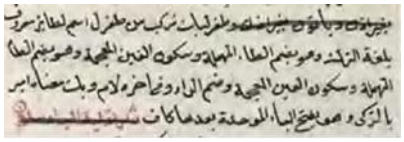 **وطغرلبك** مركب من طغرل اسم لطائر معروف بلغة الترك وهو بضم الطاء المهملة وسكون الغين المعجمة وضم الراء وفي أخره لام وبك معناه أمير بالتركي وهو بفتح الباء الموحدة بعدها كاف.	**Ṭuġrul Beg**, Türkçe bir kuş adı olan, Ṭı'nın ötresi, ġayn'ın sükûnü, re'nin ötresi ve sonunda l harfi ile telaffuz edilen Ṭuġrul ile Türkçe prens anlamına gelen, be'nin fethesi ve sonrası kef ile telaffuz edilen beg kelimelerin birleşmesinden kurulan birleşik bir isimdir.
13	393	5	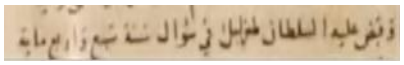 وقبض عليه السلطان **طغرلبك** في شوال سنة سبع وأربع مائة.	Sultan **Ṭuġrul Beg**, 407 yılında Şevval ayında onu tutuklamıştır.
14	7	6	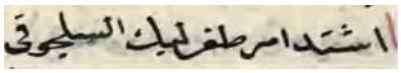 اشتد أمر **طغرلبك** السلجوقي.	**Ṭuġrul Beg** es-Selçukī'nın durumu daha da güçlenmiştir.

Tablo 486. Ṭuġrul Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭuġrul* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭuġrılca*'ya bk.)

(*Beg* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Beg*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuġrul Beg es-Selçukī- طغرلبك السلجوقي, *Rükneddin Ṭuġrul Beg-* ركن الدين طغرلبك, *Ṭuġrul Beg bin Sultan Muḥammed bin Sultan Melik Şah bin Alp Arslan es-Selçukī-* طغرلبك بن السلطان محمد

عبد الرحمن بن طغرلبك, Abulraḥman bin Ṭuġrul Beg- بن السلطان ملكشاه بن ألب أرسلان السلجوقي
Ṭuġrılbeg ibn Mikāyil bin Selçuḳ bin Daḳaḳ- طغرل بك ابن ميكايل بن سلجوق بن دقاق

Tatar/Ṭaṭar تتر/ ططر

Bu ad, eserde –kişi adı olarak- 75 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	229	6	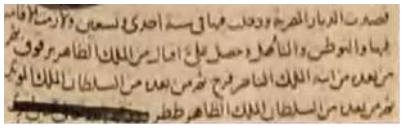 قصدت الديار المصرية ودخلت فيها سنة احدى وتسعين ولازمت الإقامة فيها والتوطن والتأهل وحصل عليّ إقبال من الملك الظاهر برقوق ثم من بعده من ابنه الملك الناصر فرج ثم من بعده من السلطان الملك المؤيد ثم من بعده من السلطان الملك الظاهر **ططر**.	91(?) yılında Mısır'a gidip orada yerleştim. el-Melikü'z-Zāhir Berḳuḳ, onda sonra gelen oğlu el-Melikü'n-Nāṣır Ferec, ondan sonra gelen el-Melikü'l-Mu'yyed ve ondan sonra gelen el-Melikü'z-Zāhir **Ṭaṭar** tarafından çok iyi karşılandım.
22	149	3	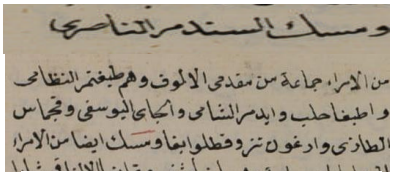 ومسك اسندمر الناصري... من الأمراء جماعة من مقدمي الألوف وهم طغيتمر النظامي واطبغا وايدمر الشامي حلب والجاي اليوسفي وقجماس الطازي وارغون **تتر** وقطلو بغا.	Esen Demür en-Nāṣırī, bin beylerinden Ṭoġay Temür en-Nızāmī, Aṭ Boġa, Ay Demür eş-Şāmī Ḥaleb, Olcay el-Yūsufī, Ḳaçmas aṭ-Ṭazī, Arġun **Tatar** ve Ḳuṭlu Boġa'yı tutuklamıştır.
23	94	21	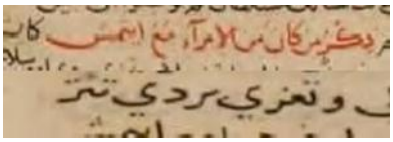 ذكر من كان من الأمراء مع ايتمش... وتغري بردي **تتر**...	Ayıtmış'ın yanındaki emîrlerin adları... Taġrı Berdi Tatar...

Tablo 487. Tatar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tatar: Tataristan'da, Batı Sibirya'da ve Rusya Federasyonu'nun değişik bölgelerinde yaşayan Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse (TDK, 2005: 1918).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ġıyāseddin Tatar Şah- غياث الدين تترشاه, el-Melikü'z-Zāhir Ṭaṭar- الملك الظاهر ططر, Noyan bin Ṭaṭar bin Moġol bin Duşi Ḫan- نوين بن ططر بن مغل بن دوشي خان, Arġun Ṭaṭar-ارغون ططر, Taġrı Berdi Tatar- تغري بردي تتر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tatar**: Tatar, Otuz Tatar, Dokuz Tatar (Ergin, 2009: 113). Kİ. **Tatar**: Tatar kavmi (Caferoğlu, 1931: 100). GT. **Tatar:** Tatar (Karamanlıoğlu, 1978: 370). ŞT. **Tatar**: (Bugün) bir Türk halkı; (tarihte) Türklere ve Moğollara, kimi zaman bütün Altay halklarına verilen ortak bir ad (Ölmez, 1996: 454).

Tatar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Tatarī تتري

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	677	8	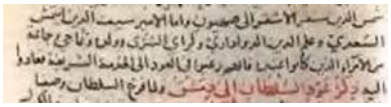 وأما الأمير سيف الدين ايتمش السعدي وعلم الدين الدواداري وكراي **التتري** وولده تماجي وجماعة من الأمراء الذين كانوا عنده فأنهم رغبوا في العود إلى الخدمة الشريفة فعادوا إليه.	Emîr Seyfeddin Ayıtmış es-Saʿdī, ʿAlamuddin ed-Devadarī, Giray et-**Tatarī**, oğlu Tümaci ve emîrlerden bir grup, hizmet-i Şarife'ye tekrar girmek istedikleri için ona (el-Melikü'l-Manşūr) geri dönmüşlerdir.
20	181	13,14	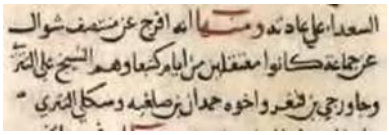 أفرج في منتصف شوال عن جماعة كانوا معتقلين من أيام كتبغا وهم الشيخ علي **التتري** وجاورجي بن قنغر وأخوه حمدان بن صلغيه ومنكي **التتري**.	Şevval ayının ortasına doğru Kit Boğa döneminden beri tutuklananlardan bir grup sebest bırakılmıştır. Bunlar şunlardır: eş-Şeyḫ ʿAli **et-Tatarī**,...? bin Ḳonġur ve kardeşi ve Meŋli **et-Tatarī.**

Tablo 488. et-Tatarī.

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: **Tatarī**: Tatarlara mensup olan kimse.

(*Tatarī* Sözcüğünün incelenmesi için *Tatar*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Kermun et-Tatarī- كرمون التتري, Giray et-Tatarī- كراي التتري, Nāṣıreddin et-Tatarī- ناصر الدين التتري, Seyfeddin Noyan (?) et-Tatarī- سيف الدين نوكيه التتري, Ḥasan et-Tatarī- حسن التتري, Meŋli et-Tatarī- منكلي التتري, Balaban et-Tatarī- بلبان التتري, Şeyḫ 'Ali et-Tatarī- الشيخ علي التتري, Sülemiş bin efāk bin Baycu et-Tatarī- سلامش بن افاك بن بيجو التتري

Tarḫan طرخان

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	3	19	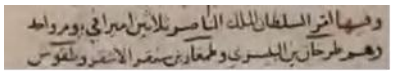 وفيها أمر السلطان الملك الناصر ثلاثين أميرًا في يوم واحد وهم **طرخان** بن البيسري وطمغار بن سنقر الأشقر وطقوش...	Bu yılda es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır aynı günde otuz kişi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır: **Ṭarḫan** bin el-Beyserī, Ṭamġar bin Sunḳur el-Aşḳar, Ṭoḳuş...
21	266	6	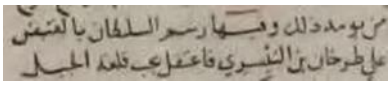 وفيها رسم السلطان بالقبض على **طرخان** بن البيسري فاعتقل (بسجن) قلعة الجبل.	Bu yılda Sultan, **Ṭarḫan** bin el-Beyserī'nin tutuklanması için emir vermiştir. Dolayısıyla tutuklanıp ec-Cebel Kalesi'ndeki hapishaneye atılmıştır.
1	293	15	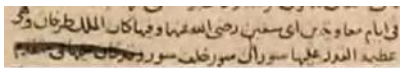 وفيها (بلخ) كان الملك **طرخان** وهي عظيمة القدر وعليها سوران سور خلف سور.	Melik **Ṭarḫan** (Belḫ'te) orada idi. Orası çok önemli bir yerdir, etrafı arka arkaya iki sur ile sarılmıştır.

Tablo 489. Ṭarḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭarḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Nizek Ṭarḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭarḫan bin el-Beyserī- طرخان بن البيسري, Süleyman bin Ṭarḫan et-Temīmī- سليمان بن طرخان التميمي, Muḥammed bin 'Ali bin Ṭarḫan- محمد بن علي بن طرخان, Muḥammed bin Ṭarḫan bin ...? ebü Bekir et-Türkī- محمد بن طرخان بن...؟ أبو بكر التركي, Muḥammed bin Muḥammed bin Ṭarḫan bin Özliġ (?) el-Farabī et-Türkī- محمد بن محمد بن طرخان بن اوزلغ الفارابي التركي, Meŋli Boġa eş-Şemsī aṭ-Ṭarḫan- منكلي بغا الشمسي الطرخان, Şehābeddin Aḥmed bin Ṭarḫan ed-Dımaşḳī شهاب الدين أحمد بن راشد بن طرخان الدمشقي, ibn Isḥaḳ İbrahim ibn Muḥammed bin Ṭarḫan el-Anṣārī (doktor şefi)- ابن اسحق إبراهيم ابن محمد بن طرخان الأنصاري

Tarhan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Turan Şah[104] تورانشاه/توران شاه

Bu ad, eserde 78 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	305	4	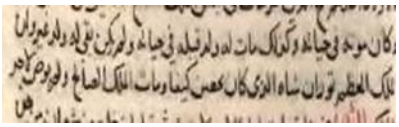 ولم يكن بقى له (الملك الصالح) ولد غير ولده الملك المعظم **تورانشاه** الذي كان بحصن كيفا.	(el-Melikü'ş-Şaliḥ'in) onun Hasakeyf'teki el-Melikü'l-Muʿazzam **Turan Şah**'tan başka hayatta kalan hiçbir oğlu kalmamıştır.
18	305	18	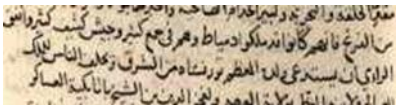 واتفق الرأي أن يستدعي ولده المعظم **تورانشاه** من الشرق.	Oğlu el-Muʿazzam **Turan Şah**'ın Doğu'dan çağırılmasına kara verilmiştir.
18	305	21	 ثم أحضرت الأمراء وقيل لهم أن السلطان قد رسم بأن تحلفوا له ولابنه المعظم غياث الدين **تورانشاه**.	Emîrler getirilmiş ve onlara Sultanın kendisine ve oğlu el-Muʿazzam Ġıyaseddin **Turan Şah**'a onların yemin etmelerini istediği söylenmiştir.

Tablo 490. Turan Şah

Metindeki anlamı: Erkek adı.

[104] Terken Ḫatun adı ile ilgili dipnot'a bk.

Sözlük anlamı: **Turan** (Fr.): 1) Turancıların dünyadaki bütün Türkleri birleştirerek kurmayı amaçladıkları ülkenin adı. 2) Türklerin Orta Asya'daki en eski yurtları (TDK, 2005: 2008).

(*Şah* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Şah*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melikü'l-Mu'azzan Ġıyaseddin Turan Şah ibn el-Melikü'ş-Şaliḥ Necmeddin Eyyūb- *الملك المعظم غياث الدين توران شاه ابن الملك الصالح نجم الدين أيوب, Şemse'd-Devle Turan Şah-* *شمس الدولة توران شاه بن صلاح الدين, Faḫre'd-Devle Turan Şah bin Ṣalāeddin-* *فخر الدولة توران شاه, El-Melikü'l-Mu'azzam Turan Şah bin el-Melikü'n-Nāṣır Sultan Ṣalāḥeddin Yūsuf bin Eyyūb-* *الملك المعظم تورن شاه بن الملك الناصر السلطان صلاح الدين يوسف بن أيوب*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

KB. **Turan**: Turan (yer adı) (Arat, 1979: III, 496). ŞT. **Turan**: Eski İranlılar tarafından Türkistan ve Tataristan taraflarına verilen ad (Ölmez, 1996: 436).

Turan, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Temür Ḫan تمر خان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	514	19	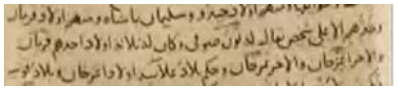 وجدهم الأعلى شخص يقال له نوري صوفي وكان له ثلاثة أولاد أحدهم قرمان والأخر أغزخان والأخر **تمرخان**.	Nūrī Ṣūfī adındaki onların büyük dedesinin; Ḳaraman, Oğuz Ḫan ve **Temür Ḫan** olmak üzere üç oğlu var idi.
1	514	20	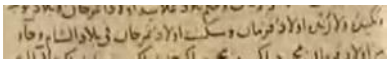 سكنت أولاد **تمرخان** بلاد الشام.	**Temür Ḫan** oğulları Şam'da yerleşmişlerdir.

Tablo 491. Temür Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Ḫan* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temür Ḫan (ibn Nūrī Ṣūfī)- تمرخان (ابن نوري صوفي)

Temürlenk (Temür+ Lenk) تمرلنك

Bu ad, eserde 236 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	287	3	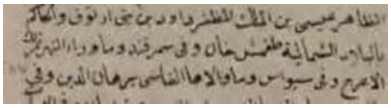 الحاكم بالبلاد الشمالية طغمش خان وفي سمرقند وما وراء النهر تمرلنك الأعرج.	Kuzeydeki şehirlerin hükümdârı Ṭoġmuş Ḫan, Samarkand ve Maveraünnehir hükümdârı ise Temürlenk el-Aʿrec (aksak olan) idi.
22	305	3	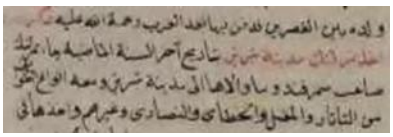 ذكر أخذ **تمرلنك** مدينة تبريز، بتاريخ آخر السنة الماضية جاء **تمرلنك** صاحب سمرقند وما والاها إلى مدينة تبريز ومعه أنواع الطوائف من التاتار والمغل والخطاي والنصارى وغيرهم وأخذها.	**Temürlenk**'in Tebriz'i ele geçirmesinin faslı. Geçen yıl sonuna doğru Samarkand ve yanındaki şehirlerin hükümdârı **Temürlenk**, Tatarlar, Moğollar, Hataylar, Hristiyanlar ve diğerleri ile beraber Tebriz'e gelip orayı ele geçirmiştir.

Tablo 492. Temürlenk

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Temür** (demir)+ **Farsça leng** (aksak).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳtemür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temürlenk el-A'rec (aksak olan)- تمرلنك الأعرج, Şahruḫ bin Temürlenk- شاه رخ بن تمرلنك

Şuvar Tekin صوار تكين

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
13	124	15	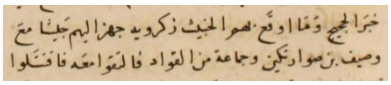 جهز إليهم (الخليفة) جيشًا مع وصيف بن **صوار تكين** وجماعة منم القواد فالتقوا معه فاقتتلوا.	(Halife), (Zekeriyye'yle) onunla savaşmak üzere liderlerden bir grup ve Vaṣīf bin **Şuvar Tekin** ile beraber bir ordu göndermiştir.
13	141	15	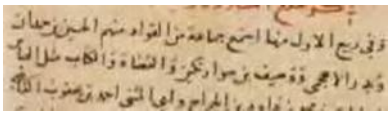 وفي ربيع الأول منها اجتمع جماعة من القواد منهم الحسين بن حمدان وبدر الأعجمي ووصيف بن **صوار تكين**.	Bu yılda Rabiülevvel ayında liderlerden bir grup toplanmıştır. Aralarında şunlar vardı: el-Ḥüseyin bin Ḥamdān, Bedr el-ʿecemī ve Vaṣīf bin **Şuvar Tekin**.
13	157	14	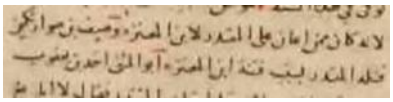 وصيف بن **صوار تكين** قتله المقتدر بسبب فتنة ابن المعتز.	Vaṣīf bin **Şuvar Tekin**, ibn el-Muʿtez'in fitnesi yüzünden el-Muḳtadır'ın tarafından öldürülmüştür.

Tablo 493. Şuvar Tekin,

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Vaṣīf bin Şuvar Tekin- وصيف بن صوار تكين

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Suvar**: 1) Bir Türk boyu. 2) Bir şehir adı (Atalay, 2006: IV, 851). ŞT. **Suvar:** Özel ad (Ölmez, 1996: 448).

Tekin Taş تكين تاش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	121	1	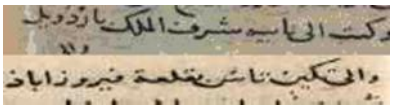 وكتب (جلال الدين) إلى نايبه شرف الدولة باردويل وإلى **تكين تاش** بقلعة فيروزاباذ.	(Celāleddin) naibi Şerefe'd-Devle Berdevil ve Firuzabad Kalesi'ndeki **Tekin Taş** ile yazışmıştır.

Tablo 494. Tekin Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tekin Taş (Firuzabad Kalesi'nin naibi?)- تكين تاش

Ṭaş Temür طاشتمر/ طشتمر

Bu ad, eserde 109 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	387	4	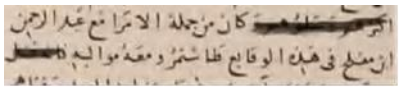 كان من جملة الأمراء مع عبدالرحمن ابن مفلح في هذه الوقايع **طاشتمر** ومعه مواليه.	ʿAbulrahman ibn Muflih ile beraber bu olaylara katılan emîrlerin aralarında **Ṭaş Temür** ve onun kölemenleri var idi.
12	403	4	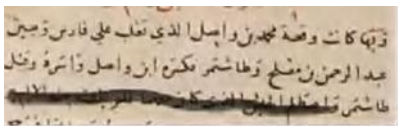 وفيها كانت وقعة محمد بن واصل الذي تغلب على فارس وبين عبدالرحمن بن مفلح و**طاشتمر** فكسره ابن واصل وأسره وقتل **طاشتمر**.	Bu yılda Farsları yenen Muḥammed bin Vāṣıl ile ʿAbdulrahman bin Muflih ve **Ṭaş Temür** arasında çıkan savaşın sonucunda ibn Vāṣıl (ibn Muflih'i) onu yenip esir almış ve **Ṭaş Temür**'ü öldürmüştür.

Tablo 495. Ṭaş Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaş Temür et-Türkī- طشتمر التركي, Bektemür bin Ṭaş Temür-يكتمر بن طشتمر, Seyfeddin Ṭaş Temür-سيف الدين طشتمر, Ṭaş Temür es-Sāḳī- طشتمر الساقي, Ṭaş Temür el-'Alā'ī- طشتمر العلائي, Ṭaş Temür el-Leffāf el-Muḥammedī- طشتمر اللفاف المحمدي, Ṭaş Temür aṣ-Ṣāliḥī- طشتمر الصالحي, Ṭaş Temür el-Ḳasımī- طشتمر القاسمي, Maḥmud bin 'Ali Ḳorḳmas aṭ-Ṭaş Temürī- محمود بن علي قرقماس الطاشتمري, Ṭaş Temür Ḫan- طشتمر خان, Kümiş Boġa aṭ-Ṭaş Temürī- كمشبغا الطشتمري, al-Ḳazanī aṭ-Ṭaş Temürī-القازاني الطشتمري, el-Abġa es-Seyfī Ṭaş Temür- الأبغا السيفي طشتمر, Ṭoḳṭay aṭ-Ṭaş Temürī-طقطاي الطشتمري, Tölek Temür aṭ-Ṭaş Temürī- تلكتمر الطشتمري

Ṭoġan Boġa طوغان بغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	433	2	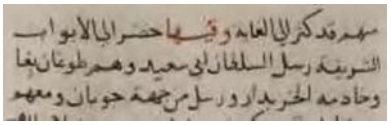 وفيها حضر إلى الأبواب الشريفة رسل السلطان أبي سعيد وهم **طوغان بغا** وخادمه الخربدار.	Bu yılda **Ṭoġan Boġa** ve onun hizmetçisi el-Ḫarbedār... olmak üzere Sultan ebi Saʿīd'in elçileri Ebvāb-i Şerife'ye gelmişlerdir.

Tablo 496. Ṭoġan Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoġan Boġa- طوغان بغا

Ṭay Bars طيبرس

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	478	21	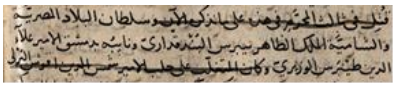 سلطان البلاد المصرية والشامية الملك الظاهر بيبرس البندقداري نايبه بدمشق الأمير علاء الدين **طيبرس** الوزيري.	Mısır ve Şam Sultanı el-Melikü'z-Zāhir Bay Bars el-Bundukdarī'nın Dımaşk'ta naibi ʿAlā'eddin **Ṭay Bars** el-Vezirī'dir.
18	480	10	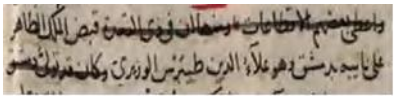 قبض الملك الظاهر على نايبه بدمشق وهو علاء الدين **طيبرس** الوزيري.	El-Melikü'z-Zāhir, Dımaş'taki naibi **Ṭay Bars** el-Vezirī'yi tutuklamıştır.
18	480	12	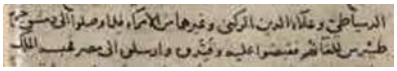 فلما وصلوا إلى دمشق خرج **طيبرس** للقائهم فقبضوا عليه وقيدوه وأرسلوه إلى مصر.	Onlar, Dımaşk'a gelice **Ṭay Bars**'ın onları karşılamak üzere çıktığında onu tutuklayıp zincire vurup Mısır'a göndermişlerdir.

Tablo 497. Ṭay Bars

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

(*Bars* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭı Bars*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ʿAlā'eddin Ṭay Bars el-Vezirī- علاء الدين طيبرس الوزيري, *Ṭay Bars ec-Camdār-* طيبرس الجمدار

Taybars, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Tüzün توزون

Bu ad, eserde 42 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
13	389	7	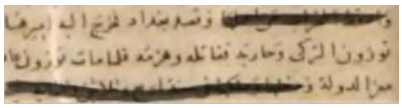 وقصد بغداد (معز الدولة) فخرج إليه أميرها **توزون** التركي وحاربه فقاتله وهزمه فلما مات **توزون** عاد معز الدولة.	(Muʿize'd-Devle) Bağdat'a gidince Bağdat emîri **Tüzün** et-Türkī, onunla savaşmak üzere çıkmış ve yenilmiştir. **Tüzün** ölünce Muʿizze'd-Devle geri dönmüştür.
13	491	5	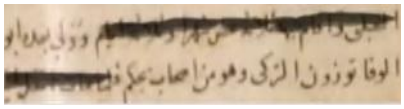 وولى بعده أبو الوفا **توزون** التركي وهو من أصحاب بجكم.	Onun yerine Beçkem'in arkadaşlarından olan ebü el-Vefā **Tüzün** et-Türkī geçmiştir.

Tablo 498. Tüzün

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tüz-ü-n). Bu sözcük düz- fiili ile ilgilidir. Düz-: 1) Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek. 2) Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak, elverişli, uygun bir duruma getirmek. 3) Yaratmak, oluşturmak, meydana getirmek. 4) Uydurmak. 5) Cinsel ilişkide bulunmak (TDK, 2005: 596).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebü el-Vefā Tüzün et-Türkī- أبو الوفا توزون التركي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tüzün**: Yumuşak huylu (Atalay, 2006: IV, 680). KB. **Tüzün**: Yumuşak huylu, asil (Arat, 1979: III, 484).

Tüzün, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Tüzün: Yumuşak huylu, hâlim- selim kişi (Yurtsever, 1997: 77).

Taşķın/Ṭaşķın تاشقين/طاشقين

Bu ad, eserde 63 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	119	10	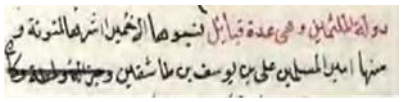 دولة الملثمين وهي عدة قبائل نسبوها الى خمير اشهرها لمتونة و منها امير المسلمين علي بن يوسف بن طاشفين	el-Mulessemīn[105] Devleti, Ḫumeyir'e mensup olan birkaç kabileden oluşmaktadır. Bu kabilelerin en ünlüsü Lamtuna kabilesidir. Emîrü'l-Muslimīn ʿAli bin Yūsuf bin **Ṭaşķın** bu kabileden gelmiştir.
14	122	9	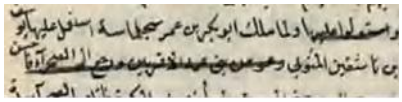 ولما ملك أبوبكر بن عمر سجلماسة استعمل عليها يوسف بن **تاشقين** المتولي.	Ebü Bekir bin ʿOmar, Sijilmassa'yı[106] ele geçirince Yūsuf bin **Ṭaşķın** el-Mutevellī'yi oraya tayin etmiştir.
14	122	13	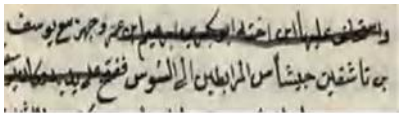 وجهز (أبوبكر بن عمر) مع يوسف بن **تاشقين** جيشًا من المرابطين إلى السوس.	(ebü Bekir bin ʿOmar) Yūsuf bin **Taşķın** ile Murābıtlardan bir orduyu Şuş'a göndermiştir.

Tablo 499. Ṭaşķın

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Taşkın: 1) Taşmış bir durumda olan. 2) Su baskını, seylap, feyezan. 3) Aşırı (TDK, 2005: 1916).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yūsuf bin Taşķın el-Mutevallī- يوسف بن تاشقين المتولي, *ebü el-Ḥasan ʿAli bin Yūsuf bin Taşķın-* أبو الحسن علي بن يوسف بن تاشقين, *Muḥammed Ḫan bin Taşķın bin İbrahim-* محمد خان بن تاشقين بن إبراهيم, *Taşķın bin ʿAli bin Yūsuf bin Taşķın-* تاشقين بن علي بن يوسف بن تاشقين, *Tilmisān Taşķın bin Musa bin ʿOsmān bin Yaġmur Esen-* تلمسان تاشقين بن موسى بن عثمان بن يغمر اسن

[105] Berberi kabileri.
[106] Fas'ta bir şehir adı.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Taş-**: Taşmak (Atalay, 2006: IV, 592). Kİ. **Taşqun**: Taşan su (Caferoğlu, 1931: 100). BM. **Taştı, taşar**: Taşmak (زاد الماء وفار: طشطي، طَشَر) (46b/2). TTA. **Ṭaşḳın طاشقين:** Taşan su (überfliossend. vg. unter) (Houtsma, 1894: 83). GT. **Taş-**: Taşmak (Karamanlıoğlu, 1978: 370).

Ṭoġan Dekin طغندكين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	210	9	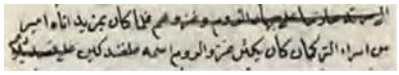 فلما كان بمزيد أتاه أمير من أمراء التركمان يكثر غزو الروم اسمه **طغندكين**.	Mezyed'deyken **Ṭoġan Dekin** adında Rumlara çok defa saldıran Türkmenlerden bir emîr yanına gelmiştir.

Tablo 500. Ṭoġan Dekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Degin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin*'e bk.)

(*Ṭoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoġan Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoġan Dekin- طغندكين

Togantekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Tekeş تكش

Bu ad, eserde 80 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	509	23	 كان ولده الكبير علاء الدين **تكش** بن أرسلان شاه مقيمًا في الجند قد أقطعه أبوه أياها.	Büyük oğlu ʿAlā'eddin **Tekeş** bin Arslan Şah, babasının ikta olarak verdiği ec-Cend'de kalmakta idi.
16	510	5	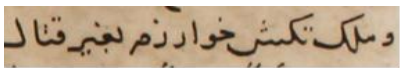 وملك **تكش** خوارزم بغير قتال.	**Tekeş**, savaşmadan Harezm'i ele geçirmiştir.
16	510	7	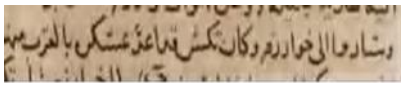 وساروا إلى خوارزم وكان **تكش** قد أعد عسكره بالقرب منها	Harezm'e gittiklerinde **Tekeş,** askerlerini şehre yakın bir yere göndermiştir.

Tablo 501. Tekeş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tekeş** I: Tekleri birbirine uymayan, benzemeyen, tek kalan (ayakkabı, eldiven, öküz vb. çiftler için). **Tekeş** II: Boğuşkan, kavgacı. **Tekeş** III: Birbirine uygun (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Muḥammed bin Tekeş bin Harezm Şah- محمد بن تكش بن خوارزم شاه, Harezm Şah ʿAlā'eddin Tekeş bin Arslan Şah- خوارزم شاه علاء الدين تكش بن ارسلان شاه, Melik Şah bin Tekeş- ملكشاه بن تكش, Sultan ʿAlā'eddin Harezm Şah Tekeş ibn Arslan bin Astız ibn Muḥammed ibn Enuştekin- السلطان علاء الدين خوارزم شاه تكش ابن أرسلان ابن أتسز ابن محمد ابن أنوشتكين, Ḳuṭbuddin Muḥammed ibn ʿAlā'eddin Tekeş- قطب الدين محمد بن علاء الدين تكش, Celāleddin Harezm Şah bin Sultan ʿAlā'eddin Harezm Şah bin Tekeş- جلال الدين خوارزم شاه بن السلطان علاء الدين خوارزم شاه بن تكش, Bektaş bin Tekeş- بكتاش بن تكش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tekiş**: Erkek adlardan (Atalay, 2006: IV, 854). TTA. **Tekeş تكش**: Tekmekten ?(von تكمك) (Houtsma, 1894: 30).

Tekeş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

ʿIḳdü'l-Cumān'da geçen Tekeş adının, boğuşkan anlamına geldiği düşünülmektedir.

Terken تركان

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	844	5	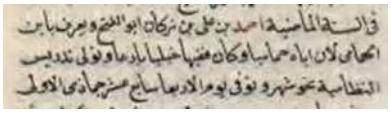 أحمد بن علي بن **تركان** أبو الفتح ويعرف بابن الحمامي لأن أباه حماميًا وكان فقيهًا ...؟ بارعًا وتولى تدريس النظامية نحو شهر وتوفى يوم الأربعاء سابع عشر جمادي الأول.	Hamamcı olan babasına nispeten Ḥamāmī adı ile bilinen Aḥmed bin ʿAli bin **Terken** ebü el-Feṯḥ, çok iyi bir fakih idi, yaklaşık bir ay boyunca Nizamiyye Medresesinin Müderrisliğini üstlenmiştir. Bu yılda Çarşamba günü Cemaziyelevvel ayın 17'sinde vefat etmiştir.
15	674	12	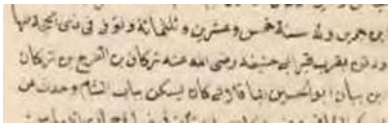 وتوفى في ذي الحجة منها ودفن بقرب قبر أبي حنيفة رضى الله عنه **تركان** بن الفرج بن **تركان** ابن بيان أبو الحسين الباقلاني كان يسكن بباب الشام.	Bābu'ş-Şam'da kalan **Terken** bin el-Ferec bin **Terken** ibn bibān ebü el-Ḥüseyin el-Balḳānī, bu yıl Zilhicce ayında vefat etmiş, ebi Ḥanife'nin mezarına yakın bir yere gömülmüştür.
17	441	3	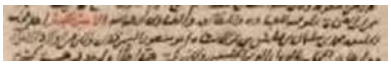 الأمير الكبير أحد حجاب الخليفة محمد بن سلمان بن قتلمش بن **تركانشاه** أبو منصور السمرقندي وكان من أولاد الأمراء.	Emîr-i Kebir, Halifenin haciplerinden biri olan Muḥammed bin Selmān bin Ḳutlumış bin **Terken Şah** ebü el-Manṣūr es-Samarkandī, emîrlerin oğullarından idi.

Tablo 502. Terken

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Terken* sözcüğünün incelenmesi için *Terken Ḫatun*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḥmed bin 'Ali bin Terken ebü el-Feṯḥ- أحمد بن علي بن تركان أبو الفتح, Terken bin el-Ferec bin Terken ibn bibān ebü el-Ḥüseyin el-Balḳānī- تركان بن الفرج بن تركان ابن بيان أبو الحسين الباقلاني, Muḥammed bin Selmān bin Ḳutlumış bin Terken Şah ebü el-Manṣūr es-Samarkandī- محمد بن سلمان بن قتلمش بن تركانشاه أبو منصور السمرقندي

Ṭuġç طغج

Bu ad, eserde 27 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	41	13	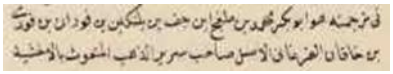 في ترجمته هو أبو بكر محمد بن **طغج** ابن جف بن بلتكين بن فوران بن فوري بن خاقان الفرغاني الأصل صاحب سرير الذهب المنعوت بالأخشيد.	O, altın yatağının sahibi, İḫşid adıyla bilinen Fergana asıllı ebü Bekir Muḥammed bin **Ṭuġç** bin Cuff Bin Beltekin bin Furan bin Furī bin Ḫaḳan el-Farganī'dır.
15	42	3	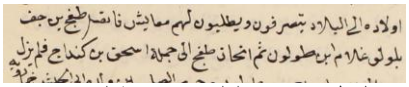 فاتصل **طغج** بن جف بلولو غلام ابن طولون.	**Ṭuġç** bin Cuff, ibn Ṭolun'un kölemeni Lulu ile haberleşmiştir.
15	42	4	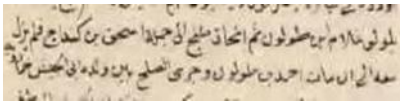 ثم انحاز **طغج** إلى جملة اسحق بن كنداج فلم يزل معه إلى أن مات أحمد بن طولون.	**Ṭuġç**, Aḥmed bin Ṭolun ölene kadar Isḥaḳ bin Kündec'in tarafını tutmuştur.

Tablo 503. Ṭuġç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebü Bekir Muḥammed bin Ṭuġç bin Cuff Bin Beltekin bin Furan bin Furī bin Ḫaḳan el-Farganī- أبو بكر محمد بن طغج ابن جف بن بلتكين بن فوران بن فوري بن خاقان الفرغاني , el-Ḥasan bin 'Abdullah bin Ṭuġç bin Cuff ebü el-Mezher el-Farganī- الحسن بن عبدالله بن طغج بن جف أبو المظهر الفرغاني

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭaş/Taş طاش/ تاش

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	765	8	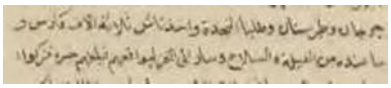 أخذ **تاش** ثلاثة آلاف فارس وماعنده من الفيلة والسلاح وسار إلى الغز ليواقعهم.	**Taş**, üç bin atlı asker, elindeki filler ve silahları alıp Oğuzlarla savaşmak üzere yola çıkmıştır.
15	765	11	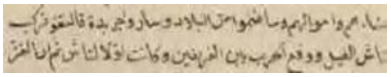 فركب **تاش** الفيل ووقع الحرب بين الفريقين.	**Taş,** file binmiş ve iki taraf arasında savaş çıkmıştır.
22	329	11	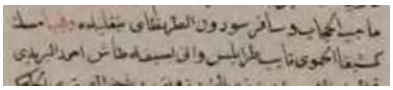 وفيها مسك كمشبغا الحموي نايب طرابلس وأتى بسيفه **طاش** أحمد البريدي.	Bu yılda Trablus naibi Kümiş Boġa el-Ḥamavī tutuklanmış ve onun kılıcını **Ṭaş** Aḥmed el-Beridī getirmiştir.

Tablo 504. Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi:

Taş- تاش, Ṭaş Aḥmed el-Beridī- طاش بن أحمد البريدي

Temür Taş تمر تاش

Bu ad, eserde 44 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	719	2	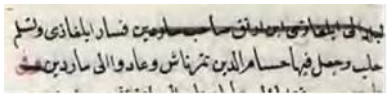 فسار ايلغازي وتسلم حلب وجعل فيها حسام الدين **تمر تاش** وعادوا إلى ماردين.	Ilġazi gidip Halep'i teslim almış, oraya Ḥusameddin **Temür Taş** tayin etmiştir. Sonra da Mardin'e geri dönmüşlerdir.

14	806	5	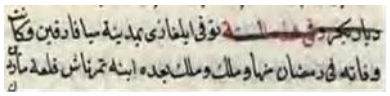 توفي ايلغازي بمدينة ميافارقين وكانت وفاته في رمضان منها وملك بعده ابنه **تمر تاش** قلعة ماردين.	İlġazi, Ramazan ayında Miyafarkin şehrinde vefat etmişmiştir. Onun yerine oğlu **Temür Taş** Mardin Kalesi'nin komutanlığına geçmiştir.
14	825	2	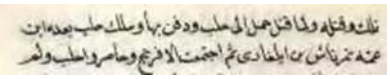 وملك حلب بعده ابن عمه **تمر تاش** بن ايلغازي.	Onun yerine amcasının oğlu **Temür Taş** bin İlġazī Halep naipliğine geçmiştir.

Tablo 505. Temür Taş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḳ Polaṭ et-Temür Taşī- أقبلاط التمر تاشي, Ḥusāmeddin Temür Taş ibn Ilgazi ibn Artuḳ- حسام الدين تمر تاش ابن ايلغازي ابن ارتق, Temür Taş ibn İlgazi ibn Artuḳ- تمر تاش ابن ايلغازي ابن ارتق, Necmeddin (Elbi?) bin Temür Taş bin İlġazi bin Artuḳ- نجم الدين البي بن تمر تاش بن ايلغازي بن ارتق, Ḳuṭbuddin İlġazi bin Necmeddin (Elbi?) bin Temür Taş bin Ilgazi bin Artuḳ- قطب الدين ايلغازي بن نجم الدين البي بن تمر تاش بن ايلغازي بن أرتق, Yoluḳ bin Arslan bin Ilġazi ibn (Elbi?) ibn Temür Taş ibn İlġazi ibn Artuḳ- يولق ابن أرسلان ابن ايلغازي ابن البي ابن تمرتاش ابن ايلغازي ابن أرتق, el-Melikü'l-Manṣūr Nāṣıreddin Artuḳ Arslan bin İlġazi bin (Elbi?) bin Temür Taş bin Ilġazi bin Artuḳ- الملك المنصور ناصر الدين أرتق أرسلان بن ايلغازي بن البي بن تمرتاش بن ايلغازي بن أرتق, el-Melikü'l-Muzzafer Ḳaraarslan bin el-Melikü's-Se'īd İlġazi bin (Elbi?) bin Temür Taş bin Ilġazi bin Artuḳ- الملك المظفر قرا أرسلان بن الملك السعيد ايلغازي بن ألبي بن تمرتاش بن ايل غازي ابن أرتق

Timürtaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Yaruḳ Ṭaş ياروق طاش

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	718	17	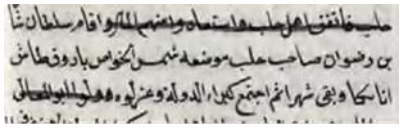 أقام سلطان شاه بن رضوان صاحب حلب موضعه شمس الخواص **ياروق طاش** أتابكا وبقى شهرًا ثم اجتمع كبراء الدولة وعزلوه.	Halep hükümdârı Sultan Şah bin Raḍvan, onun yerine Şemsü'l-Ḫavāṣ **Yaruḳ Ṭaş**'ı Atabeg olarak tayin etmiştir. Bir ay boyunca devam etmiş, sonra emîrler toplanıp onu azletmişlerdir.
14	719	11	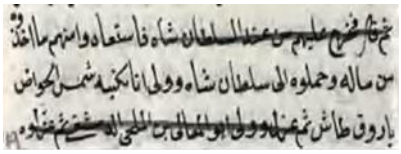 فاستعادوا منهم ما أخذوه من ماله وحملوه إلى سلطان شاه وولى أتابكه شمس الخواص **ياروق طاش.**	Onlardan aldıkları malı geri alıp Sultan Şah'a getirmişlerdir. O da Atabeg olarak Şemü'l-Ḫavāṣ **Yaruḳ Ṭaş**'ı tayin etmiştir.
14	721	19	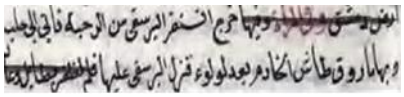 خرج أقسنقر البرسقي من الرحبة فأتى إلى حلب وبها **ياروق طاش** الخادم بعد لؤلوء قزل البرسقي عليها.	Aḳ Sunḳur el-Porsuḳī Rahbe'den çıkarak Halep'e gitmiştir. O sırada Lulu Ḳızıl el-Porsuḳī'dan sonra şehrin hademesi **Yaruḳ Ṭaş** idi.

Tablo 506. Yaruḳ Ṭaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yaruḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Berk Yaruḳ*'a bk.)

(*Ṭaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şemü'l-Ḫavāṣ Yaruḳ Ṭaş - شمس الخواص ياروق طاش

Yaruktaş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 28).

Temür تمر

Bu ad, eserde 33 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	632	18	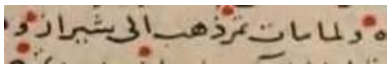 ولما مات **تمر** ذهب (شمس الدين محمد) إلى شيراز.	**Temür** ölünce (Şemseddin Muḥammed) Şiraz'a gitmiştir.
23	632	19	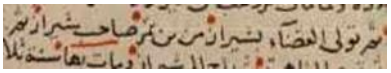 ثم تولى القضاء بشيراز من بن **تمر** صاحب شيراز.	Şiraz hükümdârı bin **Temür**'ün tarafından Şiraz kadısı olara tayin edilmiştir.
23	652	20	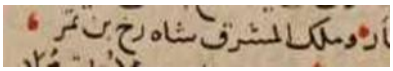 (استهلت هذه السنة 836) وملك الشرق شاه رخ بن **تمر**.	836 yılında Doğudaki şehirlerin hükümdârı Şahruḫ bin **Temür** idi.

Tablo 507. Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şahruḫ bin Temür-شاه رخ بن تمر, Temür el-Beridī- تمر البريدي, Temür el-Ḥacip- تمر الحاجب, Seyfeddin Temür es-Sāḳī- سيف الدين تمر الساقي, Seyfeddin Aşḳar Temür el-Mardanī- سيف الدين أشقر تمر المارداني, Erol Temür ec-Camdār en-Nāṣırī- ارول تمر الجمدار الناصري

Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Aṭ-Ṭuġra'ī/Aṭ-Ṭuġray[107] الطغرائي/ الطغراي

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	570	18	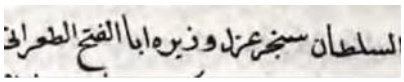 السلطان سنجر عزل وزيره ابا الفتح الطغرائي.	Sultan Sancar, veziri ebā el-Feṯḥ aṭ-**Ṭuġra'ī**'yı azletmiştir.

[107] Aṭ-Ṭuġralī ve aṭ-Ṭuġranī biçimleri de geçmektedir. Tuğrayı çizen kişi anlamındadır.

14	796	8	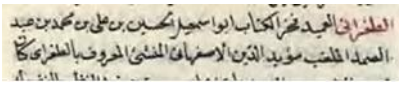 **الطغرائي** العميد فخر الكتاب أبو اسمعيل الحسين بن علي بن محمد بن عبد الصمد الملقب مؤيد الدين الأصفهاني المنشيء المعروف **بالطغراي.**	**aṭ-Ṭuġra'ī** el-ʿemīd Faḫru'l-Kuttāb ebü İsmaʿīl el-Hüseyin bin ʿAli bin Muḥammed bin ʿAbuṣṣamad, lakabı Mu'yyideddin, Asfahanlı, **Ṭuġray** adı ile bilinmektedir.
14	796	16	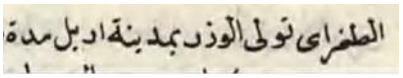 **الطغراي** تولى الوزارة بمدينة أربل مدة.	**aṭ-Ṭuġray**, Erbil'de vezirliği bir süre üstlenmiştir.

Tablo 508. aṭ-Ṭuġra'ī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: Tuğra: 1) Osmanlı padişahlarının imza yerine kullandıkları, özel bir biçimi olan sembolleşmiş işaret. 2) Tura (TDK, 2005: 2006).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

ebü el-Feṯḥ aṭ-Ṭuġra'ī- أبو الفتح الطغرائي, aṭ-Ṭuġra'ī el-ʿemīd Faḫru'l-Kuttāb ebü İsmaʿīl el-Hüseyin bin ʿAli bin Muḥammed bin ʿAbuṣṣamad- الطغرائي العميد فخر الكتاب أبو اسمعيل الحسين بن علي بن محمد بن عبد الصمد, Şemseddin aṭ-Ṭuġray- شمس الدين الطغراي, Celāleddin Safyeddin Muḥmmed aṭ-Ṭuġray- جلال الدين سيف الدين محمد الطغراي

Tugra, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭaş Tekin طاشتكين

Bu ad, eserde 43 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	600	21	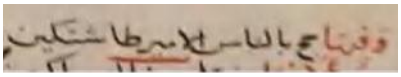 وفيها حج بالناس الأمير **طاشتكين**.	Bu yılda insanlarla Emîr Ṭaş Tekin hacca gitmiştir.
16	617	13	 وفيها (574) حج بالناس من العراق **طاشتكين**.	574 yılında insanlarla Irak'tan Ṭaş Tekin hacca çıkmıştır.

16	291	5	 مجير الدين **طاشتكين** بن عبدالله المقتفوي أمير الحاج حج بالناس ستًا وعشرين سنة.	Emîr-i Hac Mucireddin **Ṭaş Tekin** bin Abdullah el-Muḳtafvī, insanlarla 26 yıl boyunca hacca çıkmıştır.

Tablo 509. Ṭaş Tekin

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Taş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

(*Tekin* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Tekin'*e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫumar Tekin bin Ṭaş Tekin- خمار تكين بن طاشتكين, Mucireddin Ṭaş Tekin bin Abdullah el-Muḳtafvī el-Mustencidī- مجير الدين طاشتكين بن عبدالله المقتفوي المستنجدي

Taştekin, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Ṭuman طمان

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	4	10	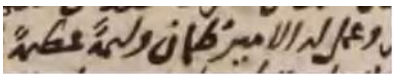 وعمل له الأمير **طُمان** وليمة عظيمة.	Emîr **Ṭuman**, onun için çok büyük bir ziyafet hazırlatmıştır.
17	78	30	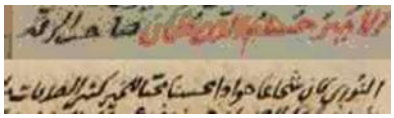 الأمير حسام الدين **طُمان** صاحب الرقة النوري كان شجاعًا جوادًا محبًا للخير كثير الصداقات.	Rakka hâkimi Emîr Ḥusāmeddin **Ṭuman** cesur, cömert, iyilik sever, çevresi geniş biri idi.
17	38	21	 أرسل السلطان مظفر الدين كوكبوري إلى الناصرة ومعه حسام الدين **طمان**.	Sultan, Muzaffereddin Kök Böri ile Ḥusāmeddin **Ṭuman**'ı Nasıra'a göndermiştir.

Tablo 510. Ṭuman

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Duman (tuman)**: 1) Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan değişik renklerde gaz. 2) Havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık. 3) Kötü, yaman. 4) Esrar (TDK, 2005: 575).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḥusameddin Ṭuman- حسام الدين طومان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tuman**: Duman, sis (Atalay, 2006: IV, 651). KB. **Tuman**: Duman, sis (Arat, 1979: III, 466). Kİ. **Tuman**: Duman (Caferoğlu, 1931: 107). TTA. **Ṭuman** طُمان: Duman, sis (Nebel) (Houtsma, 1894: 85). BM. **Ṭuman طُمَن**: Duman, sis (طُمَن: الضباب) (9a/3). ŞT. **Tuman** I: Özel ad. **Tuman** II: Duman (Ölmez, 1996: 463). Abuşka L. "**Baş tuman**: **Başı aşaga** demekdir' (Atalay, 1970: 124).

Tuman, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭoḳşu طقصو

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	642	20	ذكر أسماء الأمراء والأعيان الذين توافقوا على ذلك واجتمعوا هنالك، الأمير بدر الدين بيسري الشمسي...الأمير ركن الدين بيبرس **طُقصُو**...	Bu konuda anlaşıp bir araya gelen emîr ve devlet adamlarının adları: Emîr Bedreddin Beyserī eş-Şemsī... Emîr Rükneddin Bay Bars **Ṭoḳşu**...
18	668	1	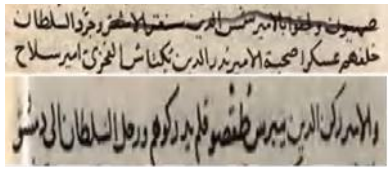 وجرد السلطان خلفهم عسكراً صحبة الأمير بدر	Sultan, Emîr-i Silah Emîr Bedreddin Bek Taş el-Faḫrī ve Emîr Rükneddin Bay Bars **Ṭoḳşu**'nun beraberinde askerler peşlerinden göndermiş, ancak

			الدين بكتاش الفخري أمير سلاح والأمير ركن الدين بيبرس **طقصو** فلم يدركوهم ورحل السلطان إلى دمشق.	yetişememişlerdir. Sultan da Dımaşk'a gitmiştir.
19	9	19	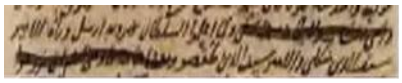 ولما اعلموا السلطان بهروبه أرسل وراه الأمير سيف الدين منكلي والأمير سيف الدين **طقصو**.	Onlar Sultan'a onun kaçmasının haberini verince Sultan, peşinden Emîr Seyfeddin Meŋli ve Emîr Seyfeddin **Ṭokşu**'yu göndermiştir.

Tablo 511. Ṭokşu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Ṭokşu < Ṭokşı < Ṭoxsı.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Rükneddin Bay Bars Ṭokşu- ركن الدين بيبرس طقصو, Seyfeddin Ṭokşu- سيف الدين طقصو

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. Toxsı: Bir Türk boyu (Atalay, 2006: I, 28).

Toksı, Toksu: Türk boyu (Yurtsever, 1997: 73).

Ṭonġur طنغر

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	157	16	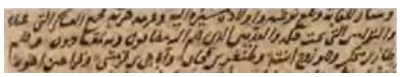 وبلغ نوغيه وأولاده مسيره إليه وعزمه حربه فجمع العساكر التي عنده والتوامين التي تحت حكمه والمقدمين الذين هم إليه مضافون ... وهم... و**طنغر** بن قجار...	Noġay ve oğulları, onlara gelip onlarla savaşacağını öğrenince askerler, tümenler ve liderleri toplamıştır. Bunlar şunlardır:... **Ṭonġur** bin Ḳaçar...
19	246	28	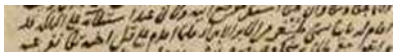 عند استيلائه على المملكة قد أقام ليه نايبًا يسمى **طنغر** من أكابر الأمراء.	Devleti ele geçirince Ṭonġur adında büyük emîrlerden biri kendisine naip olarak tayin etmiştir.

19	247	4	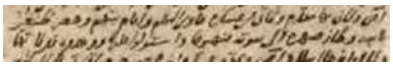 وحضر **طنغر** نايبه.	Onun naibi **Ṭonġur** gelmiştir.

Tablo 512. Ṭonġur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tongur** I: 1) Zor anlayan, kalın kafalı. 2) Ahlaksız (erkek). 3) Çirkin sesli (kimse). **Tongur** II: Köpek yavrusu. **Tongur** III: Yuvarlak (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭonġur bin Ḳaçar (Nogay'ın oğlu 'جكا- Ceke? Çeke?'nin naibi)- طنغر بن قجار

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭamġar طمغار

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	3	19	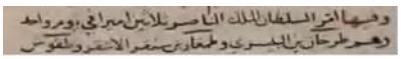 وفيها (713) أمر السلطان الملك الناصر ثلاثين أمير في يوم واحد وهم: طرخان بن البيسري و**طمغار** بن سنقر الأشقر...	Bu yılda (713 yılında) Sultan, aynı günde otuz kişi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar Şunlardır: Ṭarḫan bin el-Beyserī, **Ṭamġar** bin Sunḳur el-Aşḳar...

Tablo 513. Ṭamġar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭamġar bin Sunḳur el-Aşḳar- طمغار بن سنقر الأشقر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭay Boġa طيبغا

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	33	14	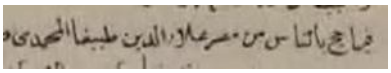 وفيها حج بالناس من مصر علاء الدين **طيبغا** المحمدي.	Bu yılda ʿAlā'eddin **Ṭay Boġa** el-Muḥammedī, insanlarla Mısır'dan hacca çıkmıştır.
22	95	17	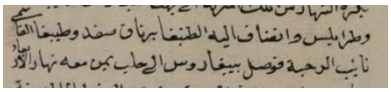 وانضاف إليه (بيبغا روس) الطنبغا برناق صفد و**طيبغا** نائب الرحبة.	Safed naibi Alṭun Boġa ve er-Rahbe naibi **Ṭay Boġa** da ona Bay Boġa Rus'a katılmıştır.
22	130	16	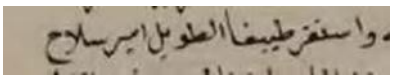 واستقر **طيبغا** الطويل أمير سلاح.	**Ṭay Boġa** aṭ-Ṭavīl Emîr-i Silah olarak tayin edilmiştir.

Tablo 514. Ṭay Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭay Boġa aṭ-Ṭavīl- طيبغا الطويل, Ḳarabaş Ṭay Boġa - قرا باش طيبغا, Ṭay Boġa el-ʿOmarī- طيبغا العمري, Ṭay Boġa el-Ḥamavī- طيبغا الحموي, Ṭay Boġa el-ʿecemī- طيبغا العجمي, ʿAlā'eddin Ṭay Boġa el-Muḥammedī- علاء الدين طيبغا المحمدي, Ṭay Boġa aṣ-Ṣafavī ec-Cemālī- طيبغا الصفوي الجمالي, Ṭay Boġa el-Arġunī- طيبغا الأرغوني, ʿAlā'eddin Ṭay Boġa ez-Zeynī- علاء الدين طيبغا الزيني

Ṭay Boġa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Temür Boġa تمر بغا

Bu ad, eserde 92 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	345	7	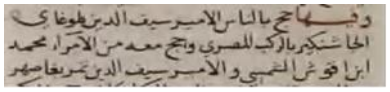 وفيها حج بالناس الأمير سيف الدين طوغاي الجاشنكير بالركب المصري وحج معه من الأمراء محمد ابن اقوش الشمسي والأمير سيف الدين **تمر بغا**.	Bu yılda Emîe Seyfeddin Ṭoġay el-Çeşnigir, Mısır kafilesi ile hacca gitmiş, yanında da Muḥammed ibn Aḳ Ḳuş eş-Şemsī ve Emîr Seyfeddin **Temür Boġa** var idi.
22	211	2	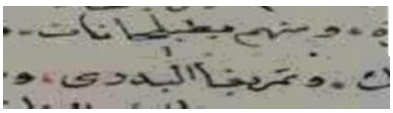 (أنعم على) ومنهم بطبلخانات... **تمر بغا** البدري...	Tablhane Emîri olarak terfi edilenler şunlardır:... **Temür Boġa** el-Bedrī...
22	256	19	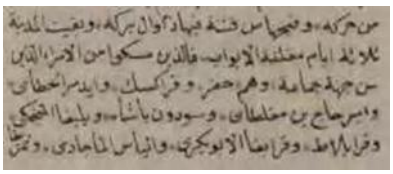 وبقيت المدينة ثلاثة أيام مغلقة الأبواب، فالذين مسكوا من الأمراء من جهة جماعة وهم:... **تمر بغا**...	Şehrin kapıları üç gün boyunca kapalı kalmıştır. Tutuklanan emîrler şunlardır:... **Temür Boġa** ...

Tablo 515. Temür Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Boğa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Temür Boġa - سيف الدين تمر بغا, Temür Boġa es-Seyfī- تمر بغا السيفي, Temür Boġa eş-Şemsī- تمر بغا الشمسي, Temür Boġa el-Bedrī- تمر بغا البدري, Temür Boġa el-Mencikī- تمر بغا المنجكي, 'Alā'eddin 'Ali bin Temür Boġa el-'Oḳaylī- علاء الدين علي بن تمر بغا العقيلي, Temür Boġa el-Afḍalī Mintaş- تمر بغا الأفضلي منطاش, Temür Boġa el-Maşṭūb- تمر بغا المشطوب

Timürboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Ṭay Demür طيدمر

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	54	4	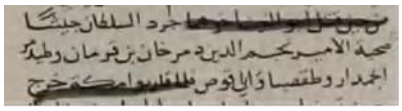 جرد السلطان جيشًا صحبة الأمير نجم الدين دمر خان بن قرمان و**طيدمر** الجمدار وطقصبا والي قوص.	Sultan, Emîr Necmeddin Demür Ḫan bin Ḳaraman, **Ṭay Demür** ec-Camdar ve Ḳūs valisi Ṭoḳṣuba ile beraber bir ordu göndermiştir.
21	474	4	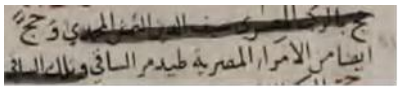 وحج أيضًا من الأمراء المصرية **طيدمر** الساقي.	Mısır emîrlerinden **Ṭay Demür** es-Sāḳī de hacca çıkmıştır.
22	96	4	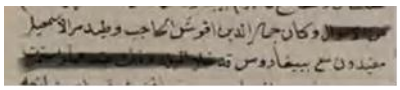 وكان جمال الدين اقوش الحاجب و**طيدمر** الإسمعيل مقيدون مع بيبغا روس.	Cemāleddin Aḳ Ḳuş el-Ḥacib ve **Ṭay Demür** el-İsmaʿīl, Bay Boġa Rus ile beraber zincire vurulmuşlardır.

Tablo 516. Ṭay Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Ṭemür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭay Demür ec-Camdār- طيدمر الجمدار, *Ṭay Demür es-Sāḳī-* طيدمر الساقي, *Ṭay Demür el-İsma'īl-* طيدمر الإسمعيل, *Çoban aṭ-Ṭay Demürī-* جوبان الطيدمري

Tayboğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Töle Boġa تُلا بغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	56	10	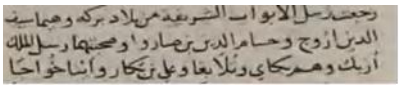 رجعت رسل الأبواب الشريفة من بلاد بركه وهما سيف الدين اروج وحسام الدين بن صاروا وصحبتهما رسل الملك أزبك وهم بكاي و**تُلا بغا** وعلي بن بكار واينا خواجا.	el-Ebvāb-i eş-Şerife'nin elçileri Seyfeddin Oruç ve Ḥusāmeddin bin Saruva?, Öz Beg Han'ın elçileri Pek Ay, **Töle Boġa**, ʿAli bin Bekkār ve Ayna Ḫoca ile beraber Berke'nin ülkesinden geri dönmüşlerdir.

Tablo 517. Töle Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Töle Boġa (Öz Beg Han'ın elçisi)- تُلا بغا

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Töle[108]: Dolu, boşun zıddı (TEBDİZ).

Töle boğa, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭoḳ Temür طقتمر

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	58	5	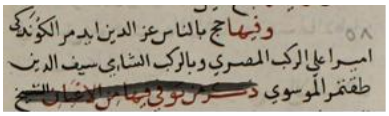 وفيها حج بالناس عز الدين ايدمر الكوندكي أميرًا على الركب المصري وبالركب الشامي **طقتمر**	Bu yılda Mısır kafilesinin emîri olarak ʿİzzeddin Ay Demür el-Küvendikī insanlarla hacca çıkmıştır. **Ṭoḳ Temür** el-Musavī ise Şam kafilesi ile

[108] Bk. Binbir Bilmece, Timur Kocaoğlu ve Muhammed Kayum Azizi'nin tarfından hazırlanan 20. Yüzyıla ait bir eserdir.

			الموسوي.	çıkmıştır.
21	101	18	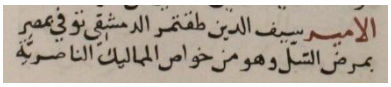 الأمير سيف الدين **طقتمر** الدمشقي توفى بمصر بمرض السل وهو من خواص المماليك الناصرية	Nāṣıriyye Memlūklerinden olan Emîr Seyfeddin **Ṭoḳ Temür** ed-Dımaşḳī Mısır'da ince hastalıkla vefat etmiştir.
21	171	19	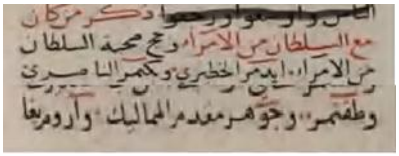 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء ايدمر الخطيري وبكتمر الناصري... و**طقتمر**...	Sultan ile birlikte hacca giden emîrlerin adları: Ay Demür el-Ḫatirī, Bek Temür en-Nāṣırī... **Ṭoḳ Temür**...

Tablo 518. Ṭoḳ Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳ Temür el-Musavī- طقتمر الموسوي, Ṭoḳ Temür el-Yūsufī- طقتمر اليوسفي, Seyfeddin Ṭoḳ Temür el-Aḥmedī- سيف الدين طقتمر الأحمدي, Ṭoḳ Temür aṣ-Ṣalaḥī- طقتمر الصلاحي, Ṭoḳ Temür eş-Şerifī-طقتمر الشريفي, Seyfeddin Ṭoḳ Temür el-Ḫālidī- سيف الدين طقتمر الخالدي, Ṭoḳ Temür el-Ḫazin-طقتمر الخازن, Yol Boğa Ṭoḳ Temür en-Nizāmī- يلبغا طقتمر النظامي, Nāṣreddin Muḥammed bin Ṭoḳ Temür- ناصر الدين محمد بن طقتمر, Ṭoḳ Temür el-Ḥusnī- طقتمر الحسني, Ṭoḳ Temür ed-Deḥāy?-طقتمر الدحاي, Ṭoḳ Temür el-Kültavī- طقتمر الكلتاوي

Toktemür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭurġay[109] طرغاي

Bu ad, eserde 56 kere geçmiştir.

[109] Sümer, bu adı *Taragay* şeklinde okumuştur (1999: 394).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	17	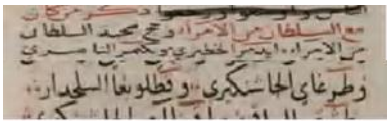 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء... **طرغاي** الجاشنكيري، وقطلو بغا السلحدار...	Sultan ile birlikte hacca giden emîrlerin adları:... **Ṭurġay** el-Çeşnigirī, Ḳuṭlu Boğa es-Silaḥdār...
22	10	3	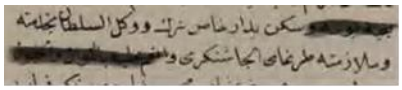 وسكن بدار خاص ترك ووكل السلطان بخدمته وملازمته **طرغاي** الجاشنكري.	Ḥāṣ Türk'ün evinde kalmıştır. Sultan, onun yanında kalmak ve onu hizmet etmek için **Ṭurġay** el-Çeşnigirī'yi görevlendirmiştir.
22	34	8	 تولى عوضه بحلب سيف الدين **طرغاي** الجاشنكري.	Onun yerine Halep naipliğine Seyfeddin **Ṭurġay** el-Çeşnigirī geçmiştir.

Tablo 519. Ṭurġay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Turgay: Toygar (TDK, 2005: 2009).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭurġay el-Çeşnigirī- سيف الدين طرغاي الجاشنكري, Ṭurġay bin Muḥammed- طرغاي بن محمد

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Durġay**: Toygar (القنبر: دُرغي) (17a/5). Abuşka L. **Turgay تورغاي:** Duru, sakin ola. Toygar (Atalay, 1970: 202). BL. **Ṭurġay**: Toygar kuşu, tarla kuşu, ispinoz (Turan, 2001: 169).

KıpçT. **Turġay**: Serçe gibi küçük bir kuş, tongar kuşu. Krş. Durġay (Toparlı vd., 2007: 284).

Turgay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭaynal طينال

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	16	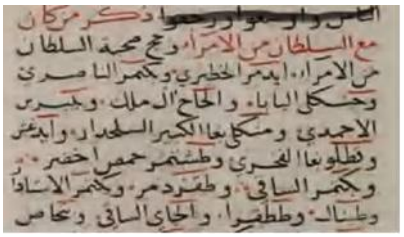 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء ايدمر الخطيري وبكتمر الناصري... **طينال**	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları şunlardır: Ay Demür el-Ḫaṭırī, Bek Temür en-Nāṣır... **Ṭaynal...**

Tablo 520. Ṭaynal

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğ'ünd bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaynal (H. 719 yılında adı geçen bir emîr)- *طينال*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Gülensoy ve Küçüker, anlamla ilgili açıklama yapmadan *Taynal* adında birinden bahsetmektedir: Ermenistan'la Albanya'yı işgal ettikten sonra arada kalan 13 Noyandan biri XIII. yy. *Taynal Noyan:* Abaka Han'ın beylerindendir XIII. yy. (2015: 441).

*Taynal طينال, Seyfeddin el-Hâcib:*1322'de adı geçiyor. Bu da Moğolların kullandığı adlardandır. Seyhun boylarının fethi esnasında Taynal Nogan'ın adı da geçer. Safed, Tarablus ve Gazze naipliklerinde bulunan, 1342'de ölen Taynal aynı emîr olmaktır (Sümer, 1999: 394).

Ṭaṭ Ḳara ططقرا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	171	16	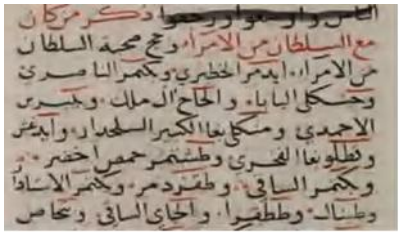 ذكر من كان مع السلطان من الأمراء وحج صحبة السلطان من الأمراء ايدمر الخطيري وبكتمر الناصري... **ططقرا**...	Sultan ile beraber hacca giden emîrlerin adları şunlardır: Ay Demür el-Ḫaṭirī, Bek Temür en-Nāṣır... **Ṭaṭ Ḳara**...
21	405	4	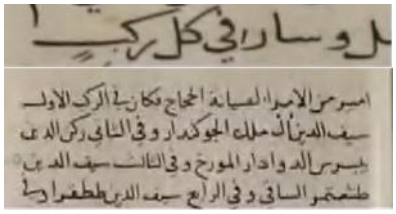 وسار في كل ركب أمير من الأمراء لصيانة الحجاج فكان في الركب الأول سيف الدين الملك الجوكندار وفي الثاني ركن الدين بيبرس الدوادار المؤرخ وفي الثالث سيف الدين طشتمر الساقي وفي الرابع سيف الدين **ططقرا**.	Hacca çıkan her kafilenin başında bir emîr var idi. İlk kafilede Seyfeddin el-Melik el-Çevgendar, ikinci kafilede tarihçi Rükneddin Bay Bars ed-Devadār, üçüncü kafilede Seyfeddin Ṭaş Temür es-Sāḳī, dördüncü kafilede Seyfeddin **Ṭaṭ Ḳara**.

Tablo 521. Ṭaṭ Ḳara

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tat: 1) Türklerin egemen olduğu yerlerde yaşayan Arap veya İranlılar. 2) Hazar Denizi kıyısında, İran Azerbaycanı sınırında yaşayan, İran soyundan olan bir topluluğun adı (TDK, 2005: 1918).

(*Ḳara* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭaṭ Ḳara- *سيف الدين ططقرا*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tat**: Yad, yabancı, teba; İranlı, Acem; Uygur (Ergin, 2009: 113). DLT. **Tat:** Tat, yabancı; Müslüman olmayan; Uygur (Toxsı ve Yağma dillerince); Farslı, Acem, Farsça

konuşan (Atalay, 2006: IV, 584). Kİ: **Tat**: 1) Ekinci, fellâh. 2) Tatlıda olan tat. 3) Bir şeyin tadı (Caferoğlu, 1931: 100). BM. **Ṭaṭ**: Arap olmayanlardan Arapça konuşan (المستعرب: طاط) (11a/10). ŞT. **Tāt**: Fars (Ölmez, 1996: 454). Abuşka L. **Tat:** Tat (Atalay, 1970: 157).

Eserdeki Ṭaṭ Ḳara adının, Tarihî eserlede geçen, ekinci, fellâh; tatlıda olan tat; bir şeyin tadı anlamlarına gelen tat kelimesi ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Temür Baş تمر باش

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	176	15	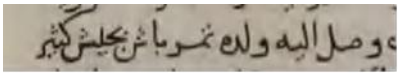 وصل إليه (جوبان) ولده **تمر باش** بجيش كثير.	Oğlu **Temür Baş** kalabalık bir ordu ile onun (Çoban'ın) yanına gelmiştir.
21	426	6	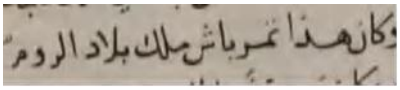 وكان هذا **تمر باش** ملك بلاد الروم.	Bu, Rumların hükümdârı olan **Temür Baş** idi.

Tablo 522. Temür Baş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Baş* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Baş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temür Baş (Çoban'ın oğlu)- تمر باش

Ṭolun Bay[110] طلنباي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştit.

[110] Ṭolonbiye/ Dulunbiye Ḫatun: Berke Han neslinden olup Sultan Melik Nasır ile evlendi (Gülensoy & Küçüker, 2015: 474).

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	205	7	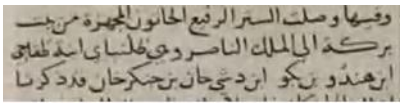 وفيها وصلت الستر الرفيع الخاتون المجهزة من بيت بركة إلى الملك الناصر وهي **طلنباي** ابنه طقاجي؟ ابن هندو؟ بن بكو؟ ابن دشي خان بن جنكز خان[111].	Bu yılda Berke'nin evinden el-Melikü'n-Nāṣır'a gönderilen Ṭoḳacı bin Hindū? bin Bekü? ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın kızı es-Setrü'r-Refi' Ḫatun **Ṭolun Bay** gelmiştir.

Tablo 523. Ṭolun Bay

Metindeki anlamı: Kadın adı.

(*Ṭolun* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭolun*'a bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳacı bin Hindū? bin Bekü? ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın kızı Ḫatun Ṭolun Bay[112]*- الخاتون طلنباي ابنه طقاجي بن هندو بن بكو بن دوشي خان بن جنكز خان*

Ṭolunbay: Mısır Sultanı Melikü'n-Nāṣır'ın karısı; Altınordu'dan Çimgiz neslinden. < Tü. Tolun "dolun (ay)+ bay "güçlü" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 475).

Ṭoḳacı طقاجي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	205	7	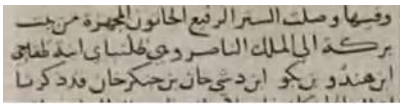 وفيها وصلت الستر الرفيع الخاتون المجهزة من بيت بركة إلى الملك الناصر وهي طلنباي ابنه **طقاجي** ابن هندو؟ بن بكو؟ ابن دشي خان بن جنكز خان.	Bu yılda Berke'nin evinden el-Melikü'n-Nāṣır'a gönderilen **Ṭoḳacı** bin Hindū? bin Bekü? ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın kızı es-Setrü'r-Refi' Ḫatun Ṭolun Bay gelmiştir.

[111] Bu ad el-Maḳrīzī'nin tarihinde şu şekilde: طلنباي ابنه طفاجي ابن هندر بن بكر ابن دشي خان بن جنكز خان- Tolun Bay (Tolunbiye) bint Tufacı? ibn Hender? ibn Bekir? Bin Duşi Han bin Çingiz Han.

[112] Tarihî kaynaklarda bu hatunun kimin kızı olduğu ile ilgili farklı görüşler varken Çingiz Ḫan'ın neslinden olduğu kesindir.

Tablo 524. Ṭoḳacı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ṭoḳa+cı) toka: 1) Kemer, kayış, ayakkabı vb.nin iki ucunu birbirine bağlamaya, bunları istenilen genişlikte tutmaya yarayan, türlü biçimlerde tutturmalık. 2) Kadınların saçlarını bir arada tutmaya yarayan, bazen de süs olarak kullanılan araç (TDK, 2005: 1987). +cı: Addan ad yapım eki.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳacı bin Hindū? bin Bekü? ibn Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan'ın kızı Ḫatun Ṭolun Bay- *الخاتون طلنباي ابنه طقاجي بن هندو بن بكو بن دوشي خان بن جنكز خان*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Toku**: Toka, kemer tokası (Atalay, 2006, IV, 635). Abuşka L. **Taka**: Toka (Atalay, 1970: 165). BL. **Toḳa** (Fr.): Kemer tokası, kayış tokası, toka (Turan, 2001: 168).

Ṭoḳ Boġa طقبغا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	207	3	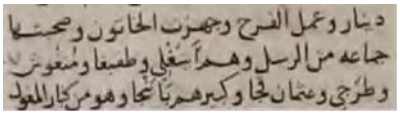 وجهزت الخاتون وصحبتها جماعة من الرسل وهم ايتغلي و**طقبغا**...	Hatun, Ayıtġlı, **Ṭoḳ Boġa**...olmak üzere elçilerden bir grup ile beraber gönderilmiştir.
21	341	6	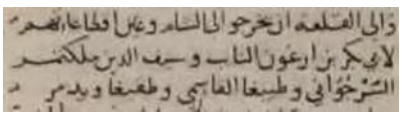 (السلطان) عين اقطاعاتهم لأبي بكر بن ارغون النايب وسيف الدين ملكتمر السرجواني وطيبغا القاسمي و**طقبغا**...	(Sultan, Şam'a giden emîrlerin) onların iktalarını naip olan ebi Bekir bin Arġun, Seyfeddin Melik Temür es-Sercuvanī, Ṭay Boğa el-Ḳāsımī, **Ṭoḳ Boġa**'ya vermiştir.

Tablo 525. Ṭoḳ Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭoḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳ Boġa (H. 720 yılında adı geçen bir emîr)- طقبغا

Ṭarıçı[113] طَرجي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	207	3	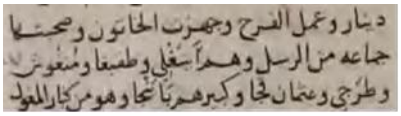 وجهزت الخاتون وصحبتها جماعة من الرسل وهم ايتغلي وطقبغا ومنغوش و**طرجي**...	Hatun, Ayıtġlı, Ṭoḳ Boġa, Münġüş, **Ṭarıçı**...olmak üzere elçilerden bir grup ile beraber gönderilmiştir.

Tablo 526. Ṭarıçı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭarıçı (H. 720 yılında adı geçen bir emîr)- طرجي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

[113] Bu ad şu şekilde açıklanabilir: Ṭarıçı < tarığçı (tarı-daçı). DLT. Tarığ: ekin. Tarığçı, tarıdaçı: Çiftçi, ekinci (Atalay, 2006: IV, 577).

Tarıçı: Tarıçıbeğ'den (Yurtsever, 1997: 70).

Ṭuġay Temür طغيتمر

Bu ad, eserde 23 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	474	7	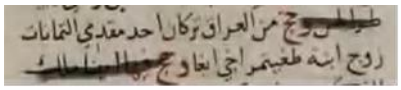 حج من العراق تركان أحد مقدمي التمانات زوج ابنه **طغيتمر** أخي ابغا.	Abġa'nın kardeşi **Ṭuġay Temür**'ün kızının eşi Tümen başlarından biri olan Terken Irak'tan hacca çıkmıştır.
22	12	17	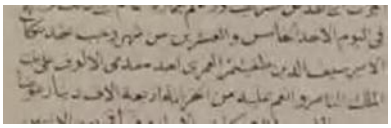 في اليوم الأحد الخامس والعشرين من شهر رجب عقد نكاح الأمير سيف الدين **طغيتمر** العمري أحد مقدمي الألوف على بنت الملك الناصر.	Pazar gün Recep ayının 25'inde bin başlarından biri olan Emîr Seyfeddin **Ṭuġay Temür** el-ʿOmarī, el-Melikü'n-Nāṣır'ın kızı ile nikahı kıyılmıştır.
22	21	8	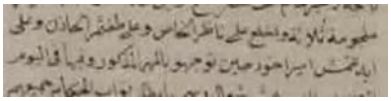 أخلع على ناظر الخاص وعلى **طغتمر** الخازن وعلى ايدغمش أمير أخور.	(H. 731 yılında) Nāzır el-Ḫāṣ, **Ṭuġay Temür** el-Ḫāzin, Emîr-I Aḫur Ay Doġmış terfi edilmiştir.

Tablo 527. Ṭuġay Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭuġay* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭuġay*'a bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭuġay Temür el-ʿOmarī- سيف الدين طغيتمر العمري, Ṭuġay Temür el-Ḫāzin- (؟) طغتمر الخازن, Seyfeddin Ṭuġay Temür ed-Devadār- سيف الدين طغيتمر الدوادار, Ṭuġay Temür en-Nizāmī-طغيتمر النظامي, Ṭuġay Temür el-Eşrefī- طغيتمر الأشرفي, Ṭuġay Temür en-Nāṣırī- طغيتمر الناصري, Ṭuġay Temür el-ʿOsmānī- طغيتمر العثماني, Ṭuġay Temür el-Çerik Temürī- طغيتمر الجركتمري, Ordu, Boğa aṭ-Ṭuġay Temürī- اردو بغا الطغيتمري, Ṭuġay Temür el-Ḳubilavī- طغيتمر القبلاوي, Paşa aṭ-Ṭuġay Temürī- باشاه الطغيتمري, Ṭuġay Temür el-Beridī- طغيتمر البريدي

Tugay Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Teŋiz/Deŋiz[114] تنكز/دنكز

Bu ad, eserde 67 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
20	349	18	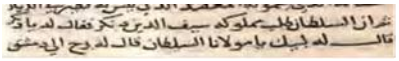 السلطان طلب مملوكه سيف الدين **دنكز** فقال له يا **دنكز** قال له لبيك يا مولانا السلطان قال له رح إلى دمشق.	Sultan, kölemeni Seyfeddin **Deŋiz**'i çağırıp "Ey **Deŋiz**!" demiş, diğeri "Emredersiniz Sultan'ım" demiş, Sultan "Dımaşk'a git" demister.
21	49	17	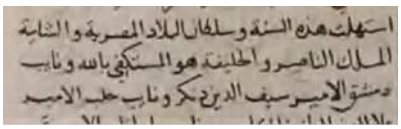 استهلت هذه السنة وسلطان البلاد المصرية والشامية الملك الناصر والخليفة هو المستكفي بالله ونايب دمشق الأمير سيف الدين **دنكز**.	Bu yılda Mısır ve Şam sultanı el-Melikü'n-Nāşır, Halife el-Mustekfī bi Allah, Dımaşk naibi Seyfeddin **Deŋiz** idi.
22	16	9	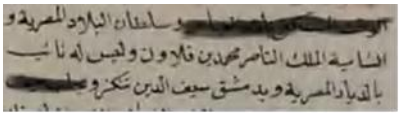 سلطان البلاد المصرية والشامية الملك الناصر محمد بن قلاون وليس له نائب بالديار المصرية وبدمشق سيف الدين **تنكز**.	(Bu yılda) Mısır ve Şam sultanı el-Melikü'n-Nāşır Muhammed bin Ḳalavun'un Mısır'da bir naibi yokken Dımaşk'ta naibi Seyfeddin **Teŋiz** idi.

Tablo 528. Deŋiz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Teŋiz/ Deŋiz* sözcüğünün incelenmesi için *Ay Deŋiz*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Deŋiz (Deŋiz es-Seyfī)- سيف الدين دنكز (دنكز السيفي), Teŋiz el-'Osmānī-تنكز العثماني, Ṣalaḥeddin Muḥammed bin Muḥammed bin Deŋiz- صلاح الدين محمد بن محمد بن دنكز, Teŋiz el-Eşrefī el-Arġun- تنكز الأشرفي الارغوني, Ḫalīl bin Deŋiz- خليل بن دنكز

[114] Eserde bu ad cami adı olarak da geçmektedir.

Tengiz- Deniz, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Ṭaçar طاجار

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	40	10	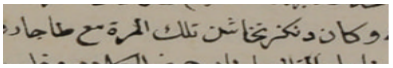 وكان دنكز تخاشن تلك المرة مع **طاجار.**	Bu sefer Tenjiz, **Ṭaçar** ile tartışmıştır.
22	40	11	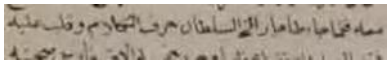 فلما جاء **طاجار** إلى السلطان حرف الكلام وقلب عليه.	**Ṭaçar**, Sultan'ın yanına gidip olanları yanlış anlatmış ve Sultan'ı kışkırtmıştır.
22	149	5	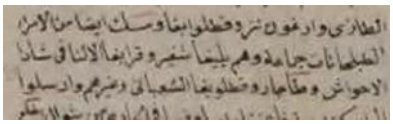 ومسك أيضًا من الأمراء الطبلخانات جماعة وهم يلبغا شقير وقرا بغا... **وطاجار** وقطلو بغا الشعباني وغيرهم.	Tablhane emîrlerinden bir grup tutuklanmıştır. Bunlar şunlardır: Yol Boġa Şuḳayr, Ḳara Boġa… **Ṭaçar**, Ḳuṭlu Boġa eş-Ṣa'bānī ve diğerleri.

Tablo 529. Ṭaçar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaçar ed-Devadār- طاجار الدوادار, Muḥammed bin Ṭaçar eş-Şāmī- محمد بن طاجار الشامي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Ṭaçar طجر:** İsm-i hâs (Caferoğlu, 1931: 96).

Taçar طاجار, Seyfeddin ed-Devâdar: Bunun aslı Moğolca *Togarçar* olsa gerektir (Sümer, 1999: 393).

Taçar: Kubilay devri prenslerinden (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 427).

Tacar, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 25).

Tölek Temür تلكتمر

Bu ad, eserde 22 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	154	3	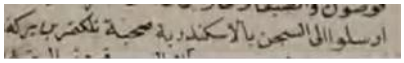 ارسلوا إلى السجن بالإسكندرية صحبة **تلكتمر** بن بركة.	İskenderiye'deki hapishaneye **Tölek Temür** bin Berke'nin beraberinde gönderilmişlerdir.
22	167	12	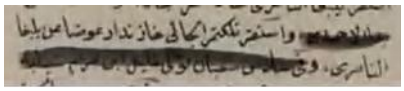 واستقر **تلكتمر** الجمالي خازندار عوضًا عن يلبغا الناصري.	**Tölek Temür** ec-Cemālī, Yol Boġa en-Nāşırī'nın yerine haznedar olarak tayin edilmiştir.
22	176	4	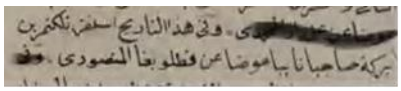 وفي هذا التاريخ استقر **تلكتمر** بن بركة حاجبًا نايبًا عوضًا عن قطلو بغا المنصوري.	Bu tarihte **Tölek Temür** bin Berke, Ḳutlu Boġa el-Manşūrī'nin yerine hacip olarak tayin edilmiştir.

Tablo 530. Tölek Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tölek > dölek: 1) Ağırbaşlı, uslu, ağır davranışlı. 2) Düz, engebesiz (toprak parçası) (TDK, 2005: 566).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tölek Temür bin Berke- تلكتمر بن بركه; Tölek Temür ec-Cemālī- تلكتمر الجمالي; Tölek Temür el-İsavī- تلكتمر العيسوي; Tölek Temür 'Abdulla el-Manṣūrī- تلكتمر عبدالله المنصوري; Tölek Temür el-Munçukī- تلكتمر المنجكي; Tölek Temür el-'Alā'ī- تلكتمر العلائي; Tölek Temür ed-Devadār- تلكتمر الدوادار; Tölek Temür aṭ-Ṭaş Temürī- تلكتمر الطشتمري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tölek**: Dölek, gönlü sakin kişi (Atalay, 2006, IV, 645).

Sümer, تلكتمر adını şüpheli olarak şöyle gösterip "Tölek (?) Temür" bu adın belki çift ad olabileceğini belirtmiştir (1999: 418).

Temür Bay تمر باي

Bu ad, eserde 60 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	175	15	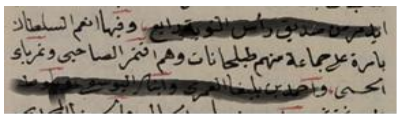 وفيها أنعم السلطان بأمرة على جماعة من طبلخانات وهم أقتمر الصاحبي و**تمر باي** الحسني.	Bu yılda Sultan, Aḳ Temür aṣ-Ṣāḥibī, **Temür Bay** el-Ḥusnī... olmak üzere bir grup tablhane emîri olarak tayin etmiştir.
22	192	3	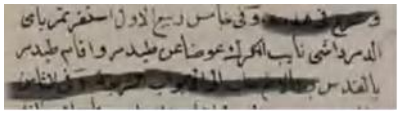 وفي خامس ربيع الأول استقر **تمر باي** الدمرداشي نايب الكرك عوضًا عن طيدمر.	Rabiülevvel ayının 5'inde **Temür Bay** ed-Demirdaşī, Tay Demür'ün yerine Kerek naipliğine geçmiştir.
22	200	18	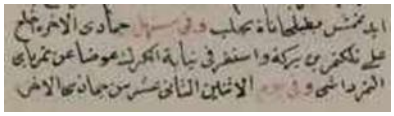 وفي مستهل جمادي الأخره أخلع على تلكتمر بن بركة واستقر في نيابة الكرك عوضًا عن **تمر باي** التمرداشي.	Cemaziyelahir ayının başına doğru Tölek Temür bin Berke terfi edilerek **Temür Bay** el-Temürdaşī'nin yerine Kerek naipliğine geçmiştir.

Tablo 531. Temür Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temür Bay ed-Demürdaşī- تمر باي الدمرداشي, Temür Bay el-Ḥusnī- تمر باي الحسني, Temür Bay el-Aḥmedī- تمر باي الأحمدي, Temür Bay el-Eşrefī- تمر باي الأشرفي, Ḳuṭlu Boġa es-Seyfī Temür Bay- قطلو بغا السيفي تمر باي, Arġun Şah es-Seyfī Temür Bay- ارغون شاه السيفي تمر باي, Ṣaray Temür es-Seyfī Temür Bay- صراي تمر السيفي تمر باي

Ṭaş Boġa طشبغا

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	237	1	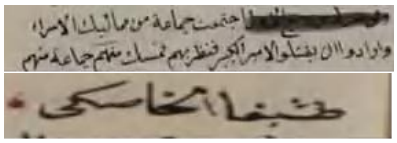 اجتمعت جماعة من مماليك الأمراء وأرادوا أن يقتلوا الأمير الكبير فنظر بهم فمسك منهم جماعة منهم **طشبغا** الخاصكي...	Emîrlerin kölemenlerinden bir grup toplanıp büyük emîri öldürmek istemişlerdir. Bu durumu öğrenen büyük emîr onlardan bir grup tutuklamıştır. Tutuklanan kölemenlerin arasında **Ṭaş Boġa** el-Ḥāşkī... var idi.
22	365	17	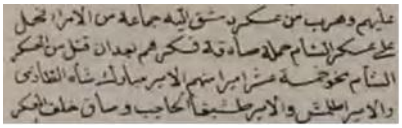 هرب من عسكر دمشق إليه جماعة من الأمراء فحمل على عسكر الشام حملة صادقة فكسرهم بعد أن قتل من العسكر الشام نحو خمسة عشر أمير منهم الأمير مبارك شاه الطازي والأمير اطلمش والأمير **طشبغا** الحاجب.	Dımaşk askerlerinden bir grup ona kaçmıştır. O da Şam askerlerine saldırıp onlardan yaklaşık 15 emîri öldürdükten sonra onları yenmiştir. Öldürülen emîrlerin arasında Emîr Mubarek Şah aṭ-Ṭazī, Emîr Aṭlamış, Emîr **Taş Boġa** el-Ḥācib var idi.
23	8	15	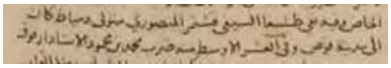 ونفي **طشبغا** السيفي قشتمر المنصوري متولي دمياط إلى مدينة قوص.	**Ṭaş Boġa** es-Seyfī, Dimyat valisi Ḳaştemür el-Manṣurī'yi Ḳūs'a sürgülemiştir.

Tablo 532. Ṭaş Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaş Boġa el-Muzzaferī- طشبغا المظفري, Ṭaş Boġa es-Seyfī- طشبغا السيفي, Ṭaş Boġa el-Ḥācib- طاشبغا الحاجب, Ṭaş Boġa el-Ḫāṣekī- طشبغا الخاصكي

Ṭulu Boġa طولو بغا

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	324	4	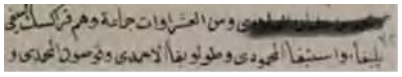 (السلطان جرد إلى القاهرة) من العشروات جماعة وهم قراكسك السيفي ويلبغا واسنبغا المحمودي و**طولو بغا** الأحمدي...	(Sultan), on beylerinden bir grup Kahire'ye göndermiştir. Bunlar şunlardır: Ḳara Kesük es-Seyfī, Yol Boġa, Esen Boġa el-Maḥmudī, **Ṭulu Boġa** el-Aḥmedī...
22	275	9	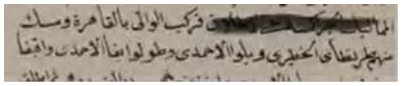 فركب الوالي بالقاهرة ومسك منهم طرنطاي الخطيري و...؟ الأحمدي و**طولو بغا** الأحمدي...	Kahire valisi, onlardan Ṭorun Ṭay el-Ḫaṭirī, …? el-Aḥmedī, **Ṭulu Boġa** el-Aḥmedī'yi tutuklamıştır.

Tablo 533. Ṭulu Boġa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭulu* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭulu*'ya bk.)

(*Boġa* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan Boġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭulu Boġa el-Aḥmedī (On beyi)- طولو بغا الأحمدي

*Tulu طولو el-Ahmedî:*Emîrlerdendir, bu Moğolca Tuluy ile ilgili olabilir (Sümer, 1999: 396).

Ṭulu Temür طولو تمر

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	257	3	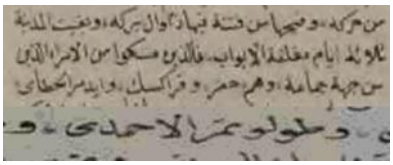 وبقيت المدينة ثلاثة أيام مغلقة الأبواب، فالذين مسكوا من جهة جماعة وهم... **طولو تمر** الأحمدي...	Şehrin kapıları üç gün boyunca kapalı kalmıştır. Tutuklanan emîrler şunlardır:... **Ṭulu Temür** el-Aḥmedī...
22	257	14	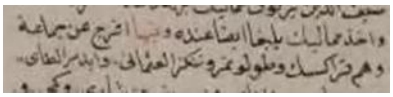 وفيها أفرج عن جماعة وهم قرا كسك و**طولو تمر** وتنكز العثماني...	Bu yılda bir grup serbest bırakılmıştır. Bunlar şunlardır: Ḳara Kesük, **Ṭulu Temür**, Teŋiz el-ʿOsmānī..
22	340	11	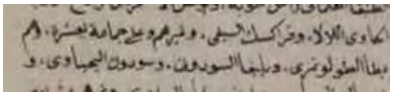 (أنعم السلطان) على جماعة بعشرة وهم بطا **الطولو تمري** ويلبغا السودوني...	(Sultan) Puta **aṭ-Ṭulu Temürī**, Yol Boġa es-Sudunī… olmak üzere bir grup on beyi olarak terfi etmiştir.

Tablo 534. Ṭulu Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭulu* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭulu*'ya bk.)

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭulu Temür el-Aḥmedī- طولو تمر الأحمدي, Puta el-Ḫāṣkī aṭ-Ṭulu Temürī- بطا الخاصكي الطولو تمري, Aḳ Boğa aṭ-Ṭulu Temürī- اقبغا الطولو تمري

Tolu Timür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Ṭopuç طبج

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	240	8	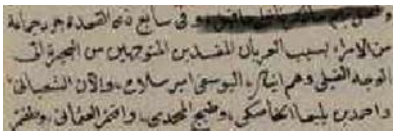 في سابع ذي القعدة جرد جماعة من الأمراء بسبب العربان المفسدين المتوجهين من البحيرة إلى الوجه القبلي وهم اينا اليوسفي أمير سلاح، والآن الشعباني، وأحمد بن يلبغا الخاصكي، و**طبج** المحمدي...	Zilkade ayının 7'sinde Buhayera'dan güney tarafına doğru giden fesatçı bedevîler yüzünden İnal el-Yūsufī Emîr-i Silah, al-Ān? eş-Şeʿbānī, Ahmed Yol Boġa el-Ḫāṣkī, **Ṭopuç** el-Muhammedī...olmak üzere emîrlerden bir grup gönderilmiştir.
22	254	13	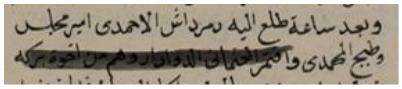 وبعد ساعة طلع إليه دمرداش الأحمدي أمير مجلس و**طبج** المحمدي.	Bir saat sonra onun karşına Emîr-i Meclis Demürdaş el-Aḥmedī ve **Ṭopuç** el-Muḥmmedī çıkmıştır.
22	257	17	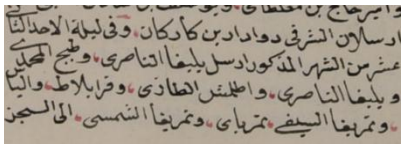 وفي ليلة الأحد الثاني عشر من الشهر المذكور أرسل يلبغا الناصري و**طبج** المحمدي... إلى السجن.	Pazar günü gecesi, ayın 12'sinde Yol Boġa en-Nāṣırī, **Ṭopuç** el-Muhammedī... hapishaneye gönderilmişlerdir.

Tablo 335. Ṭopuç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Topuç I: Boyuna göre kol ve bacakları kısa, vücudu şişman (kimse.) Topuç II: Bir çeşit tandır ekmeği ya da çöreği (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

*Ṭopuç el-Muḥammedī (*H. 778 yılında adı geçen bir emîr*)- طبج المحمدي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Puṭa بوطا/بطا

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	340	11	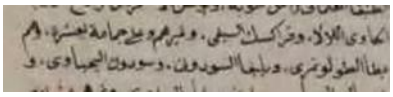 (أنعم السلطان) على جماعة بعشرة وهم **بطا** الطولو تمري ويلبغا السودوني...	(Sultan) **Puta** aṭ-Ṭulu Temürī, Yol Boġa es-Sudunī… olmak üzere bir grup on beyi olarak terfi etmiştir.
22	438	13	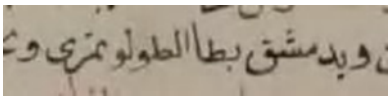 (نائب السلطان) بدمشق **بطا** الطولو تمري.	Dımaşk'taki Sultan'ın naibi **Puṭa** aṭ-Ṭulu Temürī idi.
22	439	8	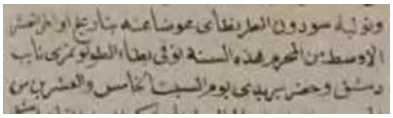 وفي أواخر العشر الأوسط من المحرم من هذه السنة (764) توفى **بطا** الطولو تمري نايب دمشق.	(H. 764 yılında) Muharrem ayının ortasına doğru Dımaşk naibi **Puṭa** aṭ-Ṭulu Temürī vefat etmiştir.

Tablo 536. Puṭa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Puta, buta: (Fr. but "put"tan?) 1) Deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, vuruşlarda ses vermesi için etrâfına çanlar asılmış armut biçiminde ok hedefi, nişangâh. 2) Puta oku. Puta atışı: Putaya yapılan ok atışı, hedef atışı. Puta oku: Ucu zeytûnî demir temrenli nişan oku (Kubbealtı Lugatı).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Puṭa aṭ-Ṭulu Temürī- بطا الطولو تمري

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Puta (buta): Hedef, amaç, nişangâh (TDK, Tarama Sözlüğü).

Pūta: 1) Pute, içinde maden eritilen tava[115]. 2) Deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, vuruşlarda ses vermesi için etrâfına çanlar asılmış armut biçiminde ok hedefi, nişangâh[116]. 3) Çalı. 4) Bir cins ok (TEBDİZ).

[115] 16. yy'a ait Üsküplü İshak Çelebi Divanı eserinde (Çavuşoğlu & Tanyeri, 1989).
[116] 17. yy'a ait Tuhfetü'l-Uşşâk eserinde (Aksoyak, 2017).

Ṭaşlaḳī طشلاقي

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	341	13	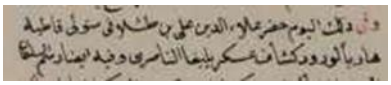 وفي ذلك اليوم حضر علاء الدين علي بن **طشلاقي** متولي قاطية هاربًا.	O günde Ḳāṭıye valisi ʿAlā'eddin ʿAli bin **Ṭaşlaḳī** kaçarak gelmiştir.
22	349	3	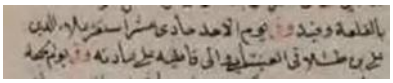 وفي يوم الأحد حادي عشر استقر علاء الدين علي بن **طشلاقي** العينتابي والي قاطبة على عادته.	Pazar günü ayın 11'inde ʿAlā'eddin ʿAli bin **Ṭaşlaḳī** el-ʿAyıntabī Ḳāṭıye valise olarak –her zamanki gibi- tayin edilmiştir.
22	450	1	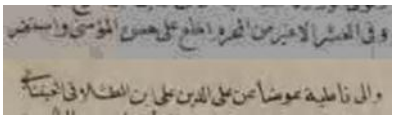 وفي العشر الأخير من المحرم أخلع على حسن المؤمني واستقر والي قاطية عوضًا عن علي الدين (؟)[117] علي ابن **الطشلاقي** العينتابي.	Muharrem ayının sonuna doğru Ḥasan el-Mu'minī terfi edilerek ʿAlā'eddin ʿAli bin **Ṭaşlaḳī** el-ʿAyıntabī'nin yerine Ḳāṭıye valisi olarak tayin edilmiştir.

Tablo 537. Ṭaşlaḳī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı).

Sözlük anlamı: Taşlak: Özbekistan'da ilçe adı. Ṭaşlaḳī: Bu yere mensup olan.

Taşlak: Derelerdeki bataklık (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Cemāleddin aṭ-Ṭaşlaḳī- جمال الدين الطشلاقي, 'Alā'eddin 'Ali bin Ṭaşlaḳī el-'Ayntābī- علاء الدين علي بن طشلاقي العينتابي, Aḥmed bin 'Alā'eddin Ṭaşlaḳī el-'Ayntābī- أحمد بن علاء الدين طشلاقي العينتابي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Taşlaq**[118]: İsmi has (Caferoğlu, 1931: 100).

Ṭurmış طرمش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

[117] Yanlış yazımı. Doğrusu علاء الدين.
[118] Taşlak < Taş "dış, dışarı" + lak "yer ismi yapan ek" (Erdal, 1991: I, 108).

22	426	5	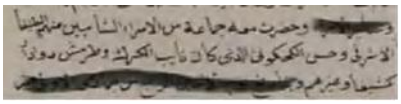 وحضرت معه جماعة الأمراء الشاميين منهم الطنبغا الأشرفي وحسن الكحكوني الذي كان نايب الكرك و**طرمش** دوادار كمشبغا وغيرهم.	Onunla beraber Şam emîrlerinden bir grup gelmiştir. Bunlar şunlardır: Alṭun Boğa el-Eşrefî, Kerek naibi Ḥasan el-Keḥkūnī, Kümiş Boğa'nın devadarı **Ṭurmış** ve diğerler.

Tablo 538. Ṭurmış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ṭur-mış) tur- > dur-: Hareketsiz durumda olmak (TDK, 2005: 577).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭurmış (H. 793 yılında adı geçen bir emîr)- طرمش

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Tur-**: Durmak, kalkmak; sürmek, devam etmek (Ölmez, 1991: 117). KB. **Tur-**: Durmak, kalkmak, yükselmek, ayakta durmak (Arat, 1979: III, 466). Kİ. **Turur**: Durur (Caferoğlu, 1931: 108). TTA. **Tur طُر**: Dik durmak (aufrecht stehen) (Houtsma, 1894: 83). BM. **Durdı-, turur**: Durmak (قام، وقف: دردي، طُرر) (71b/9). GT. **Tur-**: 1) Kalkmak. 2) Durmak, bulunmak. 3) Yardımcı fiil (Karamanlıoğlu, 1978: 378,379). ŞT. **Tur-**: 1) Durmak, olmak, yaşamak. 2) Yardımcı eylem görevinde (Ölmez, 1996: 463). Abuşka L. **Tur-**: Durmak (Atalay, 1970: 222). BL. **Dur-, tur**-: 1) Ayağa kalkmak. 2) Durmak (Turan, 2001: 130).

Turmış, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Turmuş: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 76).

Ṭaḳıncı طقنجي

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	465	2	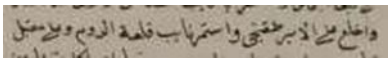 أخلع على الأمير **طقنجي** واستمر نايب قلعة الروم.	(H. 796 yılında) Emîr **Ṭaḳıncı** terfi edilerek Rum Kalesi'nin naibi olarak tayin edilmiştir.
23	13	7	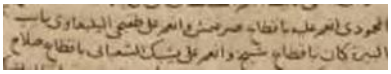 وأنعم على **طقنجي** اليلبغاوي نايب البيرة باقطاع شيخ.	(H. 799 yılında) Bire (kale) naibi **Ṭaḳıncı** el-Yol Boġavī'ye Şeyh'in iktası verilmiştir.
23	73	13	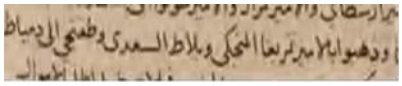 وذهبوا بالأمير تمر بغا المنجكي وبلاط السعدي و**طقنجي** إلى دمياط.	Emîr Temür Boġa el-Mencikī, Polat es-Seʿdī ve **Ṭaḳıncı**'yı Dimyat'a götürmüşlerdir.

Tablo 539. Ṭaḳıncı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭaḳıncı el-Yol Boġavī- طقنجي اليلبغاوي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Eski Uyg. **Takın**: Kişi adının bir bölümü (Wilkens, 2021: 665).

Temraz[119] تمراز

Bu ad, eserde 127 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	72	19	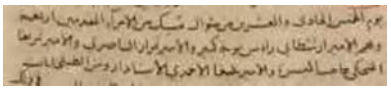 يوم الخميس الحادي والعشرين من شوال مسك من الأمراء المقدمين أربعة وهم الأمير ارسطاي رأس نوبه كبير والأمير **تمراز** الناصري والأمير تمر بغا المنجكي حاجب المسيرة والأمير يلبغا	Perşembe günü Şevval ayının 21'inde dört emîr tutuklanmıştır. Bunlar şunlardır: Büyük Re'sü Nevbe Orus Ṭay, Emîr **Temraz** en-Nāṣırī, Hacip olan Emîr Temür

[119] Farsça Tahmûras'tan.

			الأحمدي الاستادار.	Boġa el-Mencikī ve ustadar olan Emîr Yol Boġa el-Aḥmedī.
23	73	12	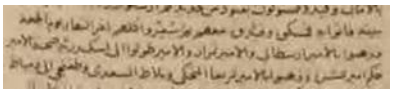 ثم سفروا كلهم أخر النهار يوم الجمعة فذهبوا بالأمير ارسطاي والأمير **تمراز** والأمير طولو إلى الإسكندرية.	Cuma günü akşamı Emîr Orus Ṭay, Emîr **Temraz** ve Emîr Ṭulu İskenderiye'ye götürülmüştür.
23	102	14	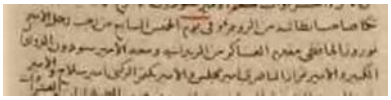 وفي يوم الخميس السابع من رجب رحل الأمير نوروز الحافظي مقدم العساكر من الريدانية ومعه الأمير سودون الدوادار الكبير والأمير **تمراز** أمير مجلس.	Perşembe günü Recep ayının 7'sinde Asker Başı Emîr Nurūz el-Ḥafizī, Büyük Devadar Emîr Sudun, Emîr-I Meclis olan Emîr **Temraz**… ile beraber Ridâniye'den gitmiştir.

Tablo 540. Temraz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Temraz en-Nāṣırī- تمراز الناصري, Cevher et-Temraz- جوهر التمراز, Aḳ Boġa et-Temrazī- اقبغا التمرازي, Temraz el-Mu'yyedī- تمراز المؤيدي, Temraz el-Ḳurmuşī- تمراز القرمشي, Ürkmes et-Temrazī- اركماس التمرازي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Temraz: Bu devirde (Çerkes Memluklerinde) çok kullanılan adlardan biridir (Sümer, 1999: 448).

Ṭaşlı طشلي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	49	19	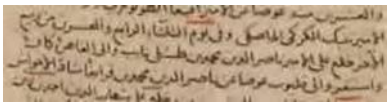 وفي يوم الثلثاء الرابع والعشرين من ربيع الآخرخلع على الأمير ناصر الدين محمد بن **طشلي** نايب والي القاهرة كان واستقر والي قليوب عوضًا عن ناصر الدين محمد بن قرا بغا.	Salı günü Rabiülahir ayının 24'ünde Kahire valisi Nāṣıreddin Muḥammed bin **Ṭaşlı** terfi edilerek Nāṣıreddin Muḥammed bin Ḳara Boġa'nın yerine Ḳalyūb naipliğine geçmiştir.

Tablo 541. Ṭaşlı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Taş+lı) taşlı: 1) İçinde taş olan, taş karışmış olan (tahıl, bakliyat vb.). 2) Üzerinde taş bulunan. 3) Üzerinde süs taşı bulunan (TDK, 2005: 1917).

(*Ṭaş* sözcüğünün incelenmesi için *Alṭun Ṭaş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Nāṣıreddin Muḥammed bin Ṭaşlı- ناصر الدين محمد بن طشلي

Ṭoḳur طُقُر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	395	1	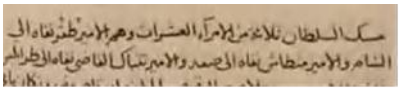 مسك السلطان ثلاثة من الأمراء العشرات وهم الأمير **طُقُر** نفاه إلى الشام، ومنطاش نفاه إلى صفد، والأمير تنباك القاضي نفاه إلى طرابلس.	Sultan, 3 on beyi emîri tutuklamıştır. Bunlar şunlardır: **Ṭoḳur**'u Şam'a, Min Ṭaş'ı Safed'e ve . kadı olan Emîr Ten pak'ı Trablus'a sürgülemiştir.

Tablo 542. Ṭoḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tokur**: Kısa boylu, cüce, kısa boylu ve güçlü (kimse), kaba ve durgun (kimse), yaşlı (insan ya da hayvan), toparlak, kısa boylu ve şişman kimse (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳur (H. 817 yılında adı geçen bir emîr)- طقر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlede rastlanmamıştır.

Tokur, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Er Tur Ḫan ارتُرخان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	45	7	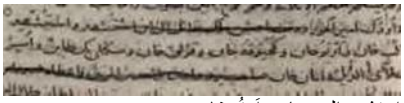 استشهد الب خان و**اَرتُرخان**...	Alp Ḫan, **Er Tur Ḫan** ve... şehit düşmüştür.

Tablo 543. Er Tur Ḫan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Er+Tur+Ḫan

(*Er* sözcüğünün incelenmesi için *Er Ḫan*'a bk.)

(*Tur* sözcüğünün incelenmesi için *Tur Bay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Erturḫan- اَرتُرخان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Teni Bek تنِباك/تنِبك

Bu ad, eserde 100 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	407	4	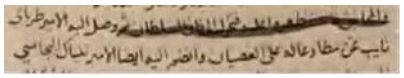 ثم وصل إليه الأمير طرباي نايب غزة مطاوعة له على العصيان وانضم إليه أيضًا الأمير **تنباك** البجاسي.	Emîr Ṭur Bay, onun yaptığı isyan eylemine katılmak üzere yanına gitmiştir. Emîr **Teni Bek** el-Becāsī de katılmıştır.
23	407	12	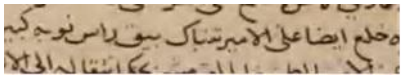 خلع أيضًا على الأمير **تنباك** بيق رأس نوبة كبير.	Büyük Re'sü Nevbe olan Emîr **Teni Bek** Bık(?) terfi edilmiştir.
23	411	8	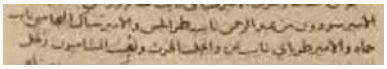 (هرب) الأمير **تنباك** البجاسي نايب حماه.	Hama naibi **Teni Bek** el-Becāsī kaçmıştır.

Tablo 544. Teni Bek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ten+i) ten (Fr.): 1) İnsan vücudunun dış yüzü, cilt. 2) Vücut (TDK, 2005: 1950).

(*Bek* sözcüğünün incelenmesi için *Bek Temür*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Teni Bek el-Becāsī- تنباك البجاسي, Teni Bek el-'Alā'ī- تنباك العلائي, Teni Bek es-Sāḳī el-Ḫāṣ- تنباك الساقي الخاص

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Ten**: Vücut (Atalay, 2006: IV, 598). KB. **Ten** (Fr.): Ten, vücut (Arat, 1979: III, 435). Kİ. **Ten**: Cisim, beden (Caferoğlu, 1931: 101). Abuşka L. **Ten**: Ten (Atalay, 1970: 211). ŞH. **Ten** (Fr.): Vücud, gövde, beden (Timurtaş, 1971: 84). BL. **Ten** (Fr.): Vücut, beden, ten (Turan, 2001: 169).

Tānī Bek: "Vücudu sağlam, kuvvetli" demek olsa gerektir. (Tan+ı bek). Ten-Tan: vücud. Yaygın olan bu isim özellikle XIV. yüzyılın ikinci yarısında görülmeye başlar (Sümer, 1999: 417).

Ṭıġraḳ طغراق

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	444	5	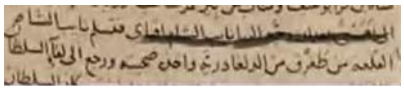 فتسلم نايب الشام القلعة من **طغرق** من الدلغادرية وأخذه صحبته ورجع إلى لقاء السلطان.	Şam naibi, Dülġadir oğullarından olan **Tıġraḳ**'tan kaleyi teslim alıp Sultan ile görüşmek üzere onu götürmüştür.
23	444	6	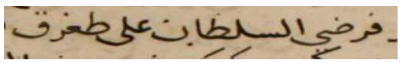 فرضى السلطان على **طغرق**.	Sultan da **Ṭıġraḳ**'ı kabul etmiştir.
23	520	19	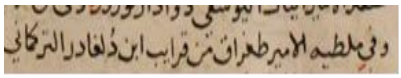 وفي ملطية الأمير **طغراق** من قرايب دلغادر التركماني.	Malatya naibi Dülġadir et-Türkmenī'nin akrabalarından olan Emîr **Ṭıġraḳ** idi.

Tablo 545. Ṭıġraḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tığrak: Panzehir[120] (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭıġraḳ ibn Davūd ibn İbrahim bin Ḳaraca bin Dülġadir- ابن داود ابن إبراهيم بن قراجا بن دلغادر طغراق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tıgrak**: Yılmaz; yiğit, bahadır. **Tıgrak**: Elçi, haberci, bostacı (Atalay, 2006: IV, 613,614). Kİ. **Tığraq**: Neşeli, şen (Caferoğlu, 1931: 103). TTA. **Tıgrak طغراق**: Eğitimli, dürüst (gebildet, ehrlich) (Houtsma, 1894: 84).

[120] Bu kelimenin, eserimizdeki Ṭıġraḳ ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Tığrak: Celâdetli, cesur (Atalay, 1963: 66).

Ṭoḳça طقجا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	507	14	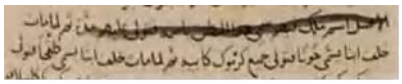 ثم لما مات خلف ابنًا يسمى جُوتا فتولي جميع كرموك كأبيه ثم لما مات خلف ابنًا يسمى **طقجا**.	(El-Mu'yyid Şeyh) ölünce yerine oğlu Çuta (?) geçerek Kermuk'u hükmetmiştir. O da ölünce yerine oğlu **Ṭokça** geçmiştir.

Tablo 546. Ṭokça

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Tok+ ça (?)

(*Ṭoḳ* sözcüğünün incelenmesi için *Toḳ Ay Aġa*'ya bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳça (H. 824 yılında adı geçen bir emîr, el-Melik'ül-Mu'yyed Şeyh'in neslinden)- طقجا

Ṭapar[121] طَبر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	667	8	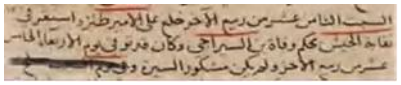 السبت الثامن عشر من ربيع الأخر خلع على الأمير **طبر** واستقر في نقابة الجيش بحكم وفاة بن السيراجي وكان قد توفى يوم الأربعاء الخامس عشر من ربيع الأخر ولم يكن مشكور السيرة.	Cumartesi günü Rabiülahir ayının 18'inde Emîr **Ṭapar** terfi edilerek Çarşamba günü Rabiülahir ayının 15'inde ölen, namı iyi olmayan ibn es-Sirācī'nin yerine ordu

[121] Arapçada /p/ sesini gösteren bir harf olmadığı için bu ad *Tapar* olabilir, *Tabar* da olabilir. OA. Tabar: Yer adı (Ergin, 1999: 112). Tabar: Mal, kıymetli eşya, tawar < Uyg. Tawar, tıwar "mal, eşya" (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 426).

	nakipliğine geçmiştir.

Tablo 547. Ṭapar

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tap-ar) tap-: 1) İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek. 2) Tutku ile sevmek, bağlanmak (TDK, 2005: 1904).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tapar (H. 838 yılında adı geçen bir emîr)- طبر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tap**-: Tapmak; hizmet etmek; bulmak, sezmek, kaybolunı bulmak (Atalay, 2006: IV, 573). Kİ. **Tapdı**: Buldı (Caferoğlu, 1931: 98). BM. **Ṭaptı, Ṭapar**: Bulmak (89a/1). GT. **Tap**-: Bulmak, kazanmak, elde etmek (Karamanlıoğlu, 1978: 369). ŞT. **Tap-**: Bulmak (Ölmez, 1996: 453). Abuşka L. **Tap-**: Bulmak (Atalay, 1970: 239). BL. **Tap-**: Tapmak, iman etmek, inanmak, tabi olmak (Turan, 2001: 167).

Tapar: Alparslan'ın birinci oğlundan üçüncü torunu (Yurtsever, 1997: 70).

Ṭorun Ṭay طرنطاي

Bu ad, eserde 136 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	197	17	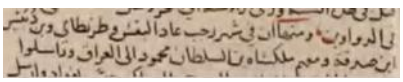 في شهر رجب عاد البقش و**طرنطاي** وبن دبيس ابن صدقة ومعهم ملكشاه بن السلطان محمود إلى العراق.	Recep ayında Alp Ḳuş, **Ṭorun Ṭay** ve ibn Dübeys bin Ṣadaka, Sultan Maḥmud'un oğlu Melik Şah ile beraber Irak'a dömüşlerdir.
16	198	2	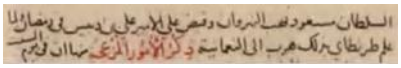 السلطان مسعود نهب النهروان وقبض على الأميرعلي بن دبيس في رمضان ولما علم	Sultan Mesūd Nehrevan'ı soymuş ve Emîr ʿAli bin Dübeys'i tutuklamıştır. Bunları öğrenen **Ṭorun Tay**

			طرنطاي بذلك هرب إلى النعمانية.	Numaniye'ye kaçmıştır.
18	377	21	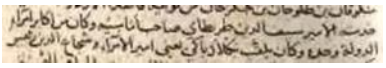 الأمير سيف الدين **طرنطاي** صاحب أماسية وكان من أكابر أمراء الدولة وكان يلقب بكلار باكي يعني أمير الأمراء.	Amasya hükümdârı Emîr Seyfeddin **Ṭorun Tay**, devletin büyük emîrlerinden, Emîrü'l-Umarā' anlamına gelen Beylerbeyi lakabı ile bilinir idi.

Tablo 548. Ṭorun Ṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Ṭorun Ṭay* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳara Ṭorun Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭorun Ṭay (H. 544 yılında adı geçen bir emîr)- *طرنطاي, Seyfeddin Ṭorun Ṭay- سيف الدين طرنطاي*

Toruntay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Torun Tay: Çok kullanılan adlardan biridir. Avcı kuşlardan biri (Sümer, 1999: 395,421).

Alp Ḳuş البقش

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	12	18	 أقام البقش بعده أخاه الأصغر ناصر الدين ارتق ارسلان بن ايلغازي ولم يكن الحكم له بل الحكم إلى **البقش**.	Alp Ḳuş, onun yerine küçük kardeşi Nāṣırüddin Artuḳarslan bin İlgazī getirmiştir. Ancak devleti yöneten o değil; **Alp Ḳuş** idi.
16	197	17	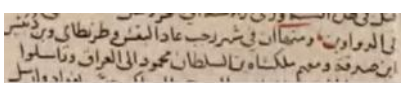 في شهر رجب عاد **البقش** وطرنطاي وبن دبيس ابن صدقة ومعهم ملكشاه بن السلطان محمود إلى العراق.	Recep ayında **Alp Ḳuş**, Ṭorun Ṭay ve ibn Dübeys bin Ṣadaka, Sultan Maḥmud'un oğlu Melik Şah ile beraber Irak'a dömüşlerdir.
16	105	20	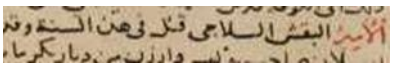	Emîr **Alp Ḳuş** es-Silāḥī bu yılda (H. 532) öldürülmüştür.

الأمير **البقش** السلاحي قتل في هذه السنة.

Tablo 548. Alp Ḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Alp* sözcüğünün incelenmesi için *Alp Arslan*'a bk.)

(*Ḳuş* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Ḳuş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alp Ḳuş es-Silāḥī- البقش السلاحي, Nizāmüddin Alp Ḳuş- نظام الدين البقش

Türşek تُرشك

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	249	2	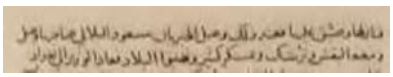 وصل الخبر بأن مسعود البلالي صاحبها وصل ومعه البقش و**ترشك** وعسكر كثير ونهبوا البلاد.	Mesūd el-Bilālī'nin Alp Ḳuş, **Türşek** ve kalabalık bir ordu ile beraber gelmesi ve onların şehri soyduklarının haberi yayılmıştır.
16	249	3	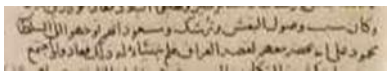 وكان سبب وصول البقش و**ترشك** ومسعود أنهم توجهوا إلى السلطان محمود على أن يحضر معهم لقصد العراق فلم يتهيأ له ذلك.	Alp Ḳuş, **Türşek** ve Mesūd'un gelişinin nedeni şudur: Sultan Maḥmud onlarla gitsin diye yanına gitmeleri ve onun gelememesi idi.
16	249	23	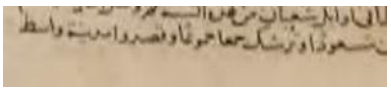 مسعود و**ترشك** جمعا جموعًا وقصدوا مدينة واسط.	Mesūd ve **Türşek** kalabalık bir ordu toplayıp Vasıt'a gitmişlerdir.

Tablo 549. Türşek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Türşek: Kaydırak oyunu[122] (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Türşek (H. 549 yılında adı geçen bir emîr)- ترشك

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Türşek: Irak'taki Selçuklu emîrlerindendir; XII. yy. (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 502).

Teküder تكدار

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	545	16	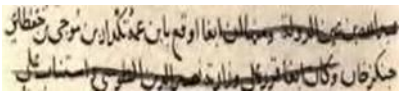 ابغا أوقع بابن عمه **تكدار** بن موجي بن جغطاي بن جنكزخان.	Abġa, amcasının oğlu **Teküder** bin Muçi bin Çağa Ṭay bin Çingiz Ḫan'ı yenmiştir.
18	585	11	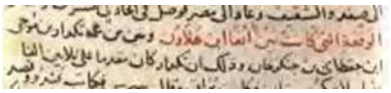 الوقعة التي كانت بين أبغا ابن هلاون وبين عمه **تكدار** بن موجي ابن جغطاي بن جنكز خان وذلك أن تكدار كان مقدمًا على ثلاثين ألفًا.	Abġa bin Halavun ile amcası **Teküder** bin Muçi bin Çağa Tay bin Çingiz Ḫan arasındaki geçenler faslı. O zaman Teküder otuz bin başı idi.
18	585	21	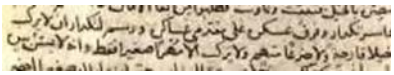 أسر تكدار وفرق عسكره على مقدمي عساكره ورسم **لتكدار** أن لا يركب خيلًا قارحةً ولا جذعًا منهم ولا يركب إلا مهرًا صغيرًا فقط.	(Abġa) o, **Teküder**'i esir olarak alıp askerlerini kendi asker başlarına dağıtmış, onun atlara binemesini yasaklamış, sadece taylara binmesine izin vermiştir.

Tablo 550. Teküder

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Moğolca bir ad.

[122] Bu kelimenin, Türşek adı ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Teküder bin Muçi bin Çağa Tay bin Çingiz Ḫan- تكدار بن موجي ابن جغطاي بن جنكز خان

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Tekudar, Teküder: 1) Ahmed Tekuder, Abaka Han'ın kardeşi; Arġun'un babası. Mülümandı. 2) Hülegü'nün 7.oğlu Ahmed'in diğer adı (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 446).

Ṭoḳçı طقجي

Bu ad, eserde 43 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	11	2	السلطان أمر جماعة من الخاصكية يوم الأحد الحادي عشر من ذي القعدة منهم **طقجي** وبلرغي وعمر.	Pazar günü Zilkade ayının 11'inde Sultan, Hasekiyyeden bir grup emîr olarak tayin etmiştir. Bunların arasında **Ṭoḳçı**, Bulurġı ve ʿOmar var idi.
19	65	1	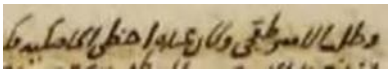 وطلب (السلطان) الأمير **طقجي** وكان عنده أحظى الخاصكية.	Sultan, kendisi için Hasekiyyenin en değerlisi olan Emîr **Ṭoḳçı**'yı çağırmıştır.
19	65	2	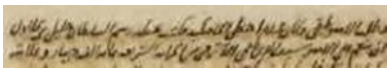 رسم السلطان خليل بن قلاون أن ينعم على الأمير سيف الدين **طقجي** الأشرفي من الخزانة الشريفة بمائة ألف دينار.	Sultan Ḫalīl bin Ḳalavun, Emîr Seyfeddin **Ṭoḳçı** el-Eşrefî'ye Hazne Şerife'den yüz bin Dinarın verilmesiyle emretmiştir.

Tablo 551. Ṭoḳçı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tok+ çı) tok: Hayvanı bağlamak için takılan demir halka; Üstüne altın dikilmiş kısa gerdanlık; Sabanın uç demirini tahta bölümüne bağlayan demir bilezik (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭokçı el-Eşrefî- *سيف الدين طقجي الأشرفي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Tok: Tasma, halka, boyuna geçirilen zincir (TDK, Tarama Sözlüğü)

Ṭoḳṭay/Ṭoḳṭa/Tokta[123] طقطاي/طقطا/توقتا

Bu ad, eserde 77 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	22	19	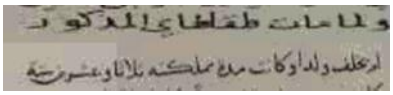 ولما مات **طقطاي** المذكور لم يخلف ولدًا وكانت مدة مملكته ثلاثًا وعشرين سنة.	Hükmü 23 yıl boyunca süren, adı geçen **Ṭoḳṭay**'ın öldüğünde bir oğlu yoktu.
21	23	11	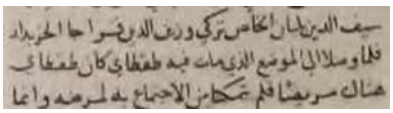 سيف الدين بلبان الخاص تركي وزين الدين قراجا الخربدار فلما وصلا إلى الموضع الذي مات فيه **طقطاي** وكان **طقطاي** هناك مريضًا فلم يتمكنا من الاجتماع به لمرضه.	Seyfeddin Balaban el-Ḥāṣ Turkī ve Zeyneddin Ḳaraca el-Ḥarbedar, **Ṭoḳṭay**'ın öldüğü yere vardıklarında **Ṭoḳṭay** hasta idi ve onunla görüşememişlerdir.
21	65	19	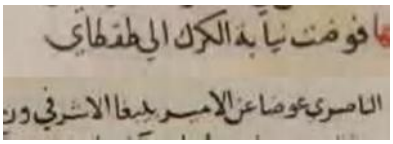 فوضت نيابة الكرك إلى **طقطاي** الناصري عوضًا عن الأمير بيبغا الأشرفي.	**Ṭoḳṭay** en-Nāṣırī, Emîr Bay Boğa'nın yerine Kerek naipliğine geçmiştir.

Tablo 552. Ṭoḳṭay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Toktamak'tan tokta (emir).

(*Ṭoḳṭa* sözcüğünün incelenmesi için *Ṭoḳtamış*'a bk.)

[123] Eserde *Ṭoḳṭa bin Mengü Temür*'den bahsederken bazen *طقطا Ṭoḳṭa*, bazen de *طقطاي Ṭoḳṭay* biçimi geçmektedir.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳṭay en-Nāṣırī- طقطاي الناصري, Ṭoḳṭay bin Mengü Temür bin Ṭoġan ibn Batu bin Çingiz Ḫan- طقطاي بن منكو تمر بن طغان ابن باطو بن جنكز خان

Toktay, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Toktay: Kıpçak Kağanları'ndan (Yurtsever, 1997: 73).

Ṭoḳṭa(y): (var. Toḳtaka, Ṭoḫtay Toḫta) طقطاي, Toḳta (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 470).

Ṭaraḳçı طرقجي

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	91	31	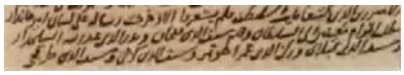 خرجت رسالة على لسان أمير جاندار يطلب أقوام معينين إلى السلطان وهم سيف الدين قفجاق وبدر الدين عبدالله السلحدار وسيف الدين قبلاي وركن الدين عمر وسيف الدين كرجي وسيف الدين **طرقجي.**	Emîr-i Candar belli başlı kişiler Sultan'a çağırmıştır. Bunlar şunlardır: Seyfeddin Ḳıfçak, Bedreddin ʿAbdullah es-Silahdār, Seyfeddin Kubilay, Rükneddin ʿOmar, Seyfeddin Gürcī ve Seyfeddin **Ṭaraḳçı.**
19	95	5	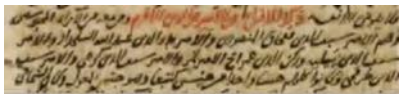 ذكر الإفراج عن الأمير عز الدين الأفرم ومن معه من الأمراء المحبوسين وهم الأمير سيف الدين قفجاق المنصوري... سيف الدين **طرقجي.**	Emîr ʿİzzeddin el-Afram ve yanındaki emîrlerin serbest bırakılmasının faslı. Bu emîrler şunlardır: Seyfeddin Ḳıfçaḳ el-Manṣūrī... Seyfeddin **Ṭaraḳçı.**

Tablo 553. Ṭaraḳçı.

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Ṭaraḳ+çı) tarakçı: 1) Tarak yapan veya satan kimse. 2) Taraklama işi yapan kimse (TDK, 2005: 1905).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭarakçı (H. 693 yılında adı geçmektedir.)- *سيف الدين طرقجي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Eski Uyg. **Targakçı**: Tarakç, tarak üreticisi (Wilknes, 2021: 677). DLT. **Targak**: Tarak (Atalay, 2006: IV, 577). Kİ. **Taraq**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 99). Abuşka L. **Tarag**: Tarak (Atalay, 1970: 162). BL. **Darak/ ṭarak**: Tarak (Turan, 2001: 126).

Ṭuray طراي

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	266	22	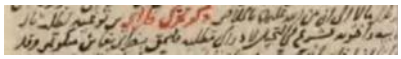 ذكر تحرك **طراي** بن نوغيه لطلب ثأر أبيه وأخوته.	Babası ve kardeşlerinin intikamını almak için **Ṭuray** bin Noġay'ın yola çıkmasının faslı.
19	266	23	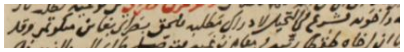 فلحق **بطراي** بغا بن منكو تمر.	Boġa bin Mengü Temür, **Ṭuray**'ın arkasından gitmiştir.
19	266	24	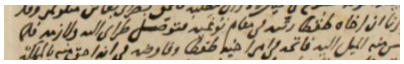 فتوصل **طراي** إليه ولازمه.	**Ṭuray**, ona ulaşıp katılmıştır.

Tablo 554. Ṭuray

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuray ibn Noġay- *طراي بن نوغيه*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭuray: I- طراي Nogay'ın oğlu; (تكا) ve (جكا) ile ana ayrı kardeş. II- طوراي, XVI-XVII. yy. Yörükler arasında (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 492,493).

Ṭayṭaḳ طَيطق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	285	2	أقبلت كراديس التتار كقطع الليل لا يبين فيها الرجل من الخيل، وقد علاهم القتام والغبار، وفيهم من مقدميهم الكبار قطلو شاه وسوتاي أقطاجي... **طيطق**.	Tatar tayfası, adamı atından fark edilmeyecek kadar karanlık ve toz içinde gelmiştir. Aralarında Tatarların büyük başları var idi. Bunlar Şunlardır: Ḳuṭlu Şah, Sütay Aḳtacı... **Ṭayṭaḳ.**
19	290	22	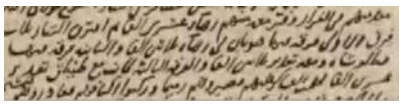 ثم افترق التتار ثلاث فرق... الفرقة الثالثة كانت مع **طيطق** تقدير عشرين ألفًا.	Tatar dağılıp üç gruba ayrılmışlardır... Üçüncüsü **Ṭayṭak**'ın grubu, içinde yaklaşık 20 bin asker var idi.

Tablo 555. Ṭayṭak

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Taytak: Geveze, çok konuşan, ayaklarını içe doğru basan, yana eğilerek yürüyen (kimse), çok gezen, işi yapıp yapamayacağını düşünmeden kendini öne atan kimse (TDK, Derleme Sözlüğü).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭayṭaḳ (H. 702 yılında adı geçmektedir)- *طيطق*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭoḳuş طقوش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	3	19	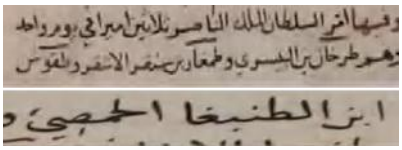 وفيها أمر السلطان الملك الناصر ثلاثين أميرًا في يوم واحد وهم طرخان بن البيسري وطمغار بن سنقر الأشقر و**طقوش** ابن الطنبغا الحمصي.	Bu yılda es-Sultan el-Melikü'l-Nāṣır aynı günde otuz kişi emîr olarak tayin etmiştir. Bunlar şunlardır: Ṭarḫan bin el-Beyserī, Ṭamġar bin Sunḳur el-Aşḳar, **Ṭoḳuş** ibn Alṭun Boġa el-Ḥumusī..

Tablo 556. Ṭoḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: **Tokuş**: (Eski Türk. tokış- tokuş "savaş" < tokı-mak "dövmek") (Kubbealtı Lugatı).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭoḳuş ibn Alṭun Boğa el-Ḥumusī (H. 713 yılında adı geçen bir emîr)- *طقوش ابن الطنبغا الحمصي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tokuş, tokış**: Savaş, cenk. Tokış: Erkek adlarından (Atalay, 2006: IV, 634,855). KB. **Tokış:** Savaş, vuruşma (Arat, 1979: III, 457).

Tokuş, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Tokuş: Savaş, vuruş (Yurtsever, 1997: 73).

Ṭoḳşuba طقصبا

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

21	17	18	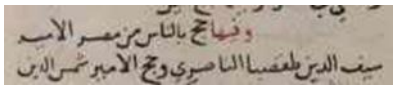 وفيها حج بالناس من مصر الأمير سيف الدين **طقصبا** الناصري.	Bu yılda (H. 713) Emîr Seyfeddin **Ṭoḳṣuba** en-Nāṣırī, Mısır kafilesi ile hacca çıkmıştır.
21	52	19	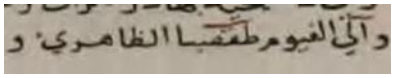 (أرسل السلطان) إلى الفيوم **طقصبا** الظاهري.	Sultan, **Ṭoḳṣuba** ez-Zāhirī'yi Feyyūm'e göndermiştir.
21	53	7	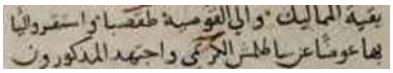 (أرسل السلطان) إلى القوصية **طقصبا** واستقر واليًا بها عوضًا عن ساطلمش الكريمي.	Sultan, **Ṭoḳṣuba**'yı Ḳūsiyye'ye göndermiştir. O da Satılmış el-Kerīmī'nin yerine Ḳūsiyye'nin valiliğine geçmiştir.

Tablo 557. Ṭoḳṣuba

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Ṭoḳṣuba en-Nāṣırī- سيف الدين طقصبا الناصري, Ṭoḳṣuba ez-Zāhirī- طقصبا الظاهري (H. 715 yılında adları geçmektedir).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Toksuba**: Kıpçaklardan bir kabile (Caferoğlu, 1931: 106).

Toksaba: Kıpçak- Kuman adlarından (Yurtsever, 1997: 73).

Ṭonḳuş طنقش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	52	18	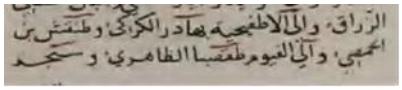 (ارسل السلطان) إلى الأطيفحية بهادر الكركي و**طنقش** بن الحمصي.	(Sultan) Bahadır el-Kerkī ve **Ṭonḳuş** bin el-Ḥumusī'yi el-Aṭfīḥiyye'ye (Aṭfīḥ) göndermiştir.

Tablo 558. Ṭonḳuş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭonḳuş bin el-Ḥumuşī (H. 715 yılında adı geçen bir emîr)- *طنقش بن الحمصي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭuralı طرالي

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	147	19	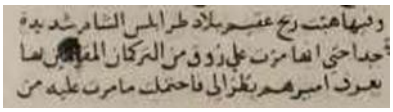 وفيها (713) هبت ريح عقيم ببلاد طرابلس الشام شديدة جدًا حتى أنها مرت على روق من التركمان المقيمين بها يعرف أميرهم **بطرالي**.	Bu yılda (H. 713) Şam'daki Trablus'a çok şiddetli bir fırtına kopmuş, onların başında **Ṭuralı** diye bir emîri olan, oradaki Türkmenlerin kaldığı yere de geçmiştir.
21	148	6	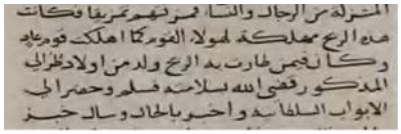 كان هذه الريح مهلكة لهؤلاء القوم كما أهلكت قوم عاد، وكان فيمن طارت به الريح ولد من أولاد **طرالي** المذكور قضى الله بسلامته فسلم.	Bu fırtına, Âd Kavmi helal olduğu gibi bu kavmi helak etmiştir. Fırtınanın süpürüp götürdüklerinden adı geçen **Ṭuralı**'nın oğullarından biri idi. Ancak Allah onu bağışlamış ve sağ kalmıştır.
21	148	14	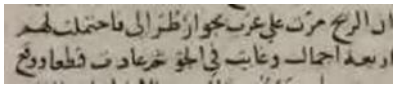 الريح مرت على عرب بجوار **طرالي** فاحتملت لهم أربعة جمال وغابت في الجو ثم عادت.	Fırtına, **Ṭuralı**'nın komşusu olan Araplara geçip oradan dört deve götürmüş, sonra dinmiş, sonra da tekrar kopmuştur.

Tablo 559. Ṭuralı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: (Tura+lı) tura: 1) Tuğra. 2) Metal paranın resimli yüzü. 3) Halat gibi örülmüş iplik çilesi (TDK, 2005: 2008)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'Alā'eddin Ṭuralı bin (Alpki ?) (H. 712 yılında adı geçen bir emîr)- *علاء الدين طرالي بن البكي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tura**: Kalkan, siper; düşmandan geizlenmek için kullanılan şey (Atalay, 2006: IV, 655). KB. **Tura**: Kalkan (Arat, 1979: III, 469). ŞT. **Tura**: Özel ad (Ölmez, 1996: 463).

Eski Uyg. **Tura** I: Hayat, yaşam, nefes, soluk, soluk verme. **Tura** II: Kalkan, tahkimat, hisar. **Tura** III: Köy, kasaba. **Tura** IV: Kişi adının bir bölümü. Turalıg: Canlı varlık (Wilknes, 2021: 758).

Turalı: Turalı (Yurtsever, 1997: 75).

Ṭuṭaç ططاج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	378	15	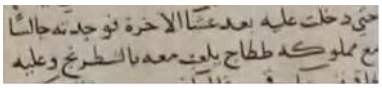 دخلت عليه بعد عشا الأخرة فوجدته جالسًا مع مملوكه **ططاج** يلعب معه بالشطرنج.	Yatsı namazından sonra onun yanına gittim, **Ṭuṭaç** diye bir kölemeni ile beraber oturup satranç oynadığını gördüm.

Tablo 560. Ṭuṭaç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tutaç: 1) Laboratuvar maşası. 2) Tutacak (TDK, 2005, 2010).

(Tut- fiilinin incelenmesi için *Tutuş*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ṭuṭaç (H. 723 yılında adı geçen bir kölemen, kadı Kerimeddin'in kölemeni)- *ططاج*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Ṭuṭuḳ طُطُق

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	280	22	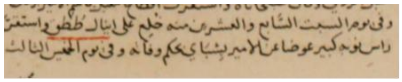 وفي يوم السبت السابع والعشرين منه خلع على اينال **ططق** واستقر رأس نوبه كبير عوضًا عن الأمير بشباي بحكم وفاته.	Cumartesi günü ayın 27'sinde İnal **Ṭuṭuḳ** terfi edilerek vefat eden Baş Bay'ın yerine Büyük Re'sü Nevbe olarak tayin edilmiştir.
23	300	21	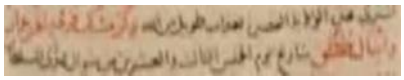 ذكر مسك قردم الخزندار واينال **ططق** بتاريخ يوم الخميس الثالث والعشرين من شوال.	Ḳırdım el-Ḫaznedār ve İnal **Ṭuṭuḳ**'un Perşembe günü Şevval ayının 23'ünde tutuklamalarının faslı.
23	301	2	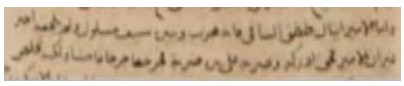 أما الأمير اينال **ططق** الساقي فأنه هرب وبيده سيف مسلول ولم يلحقه أحد غير أن الأمير قجق أدركه وضربه على يده ضربة فجرحها جرحًا فاحشًا.	Emîr İnal **Ṭuṭuḳ** es-Sāḳī ise elinde keskin kılıcı ile kaçmış, kimse ona yetişememiştir. Sonra da Emîr Ḳoçaḳ ona yetişip elini vurarak çok kötü yaralamıştır.

Tablo 561. Ṭuṭuḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Tutuk: Tutuklu, kesik, sıkıntlı, durgun (TDK, 2005: 2013).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

İnal Ṭuṭuḳ es-Sāḳī (H. 812 yılında adı geçen bir emîr)- *اينال ططق الساقي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Tutuḳ:** Bir ünvan, askerî vali, vali (Ergin, 2009: 117). DLT. **Tutuk**: Enenmiş, iğdiş edilmiş. Tutuk: Erkek adlarından (Atalay, 2006; IV, 663,855). KB. **Tutuġ:** Esir, rehin (Arat, 1979: III, 475). Kİ. **Tutuq**: Örtü (Caferoğlu, 1931: 108). Abuşka L. **Tutuk:** Tutacak nesne, tutulmuş nesne, daralma "inkibaz" (Atalay, 1970: 196).

Eski Uyg. Tutug I: Tutuk, engel, zorluk. Tutug II: Azar, kınama, eleştiri, tenkit, hakaret (Wilkens, 2021: 764).

Tutuk, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 26).

Tutuk: Alpurungututuk'tan (Yurtsever, 1997: 76).

Uvaḳ اوق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	478	1	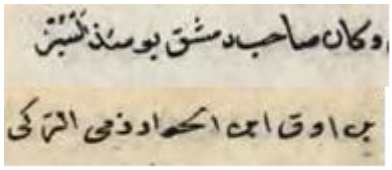 وكان صاحب دمشق يومئذٍ اتسيز بن **اوق** ابن الخوارزمي التركي.	O zamanda Dımaşk hükümdârı Atsız bin **Uvaḳ** ibn el-Ḫarezmī et-Turkī idi.

Tablo 562. Uvaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Uvaḳ > ufak: Küçük, yaşça küçük, önemsiz (TDK, 2005, 2028).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Atsız bin Uvaḳ ibn el-Ḫarezmī et-Turkī (H. 488 yılında adı geçen bir emîr)- *اتسيز بن اوق ابن الخوارزمي التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

ŞT. **Uşaġ ufak**: Küçük çocuk (Ölmez, 1996: 469). BL. **Uvaḳ:** Ufak, küçük (Turan, 2001: 170).

Eski Uyg. **Uvşak**: İnce, narin; genç, küçük, ufak (Wilkens, 2021: 809).

Kpç. **Uvaḳ**: Ufak, küçük (Toparlı vd., 2007: 295).

Yazḳoç (?) يازكوج/يازكج[124]

Bu ad, eserde 13 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	149	11	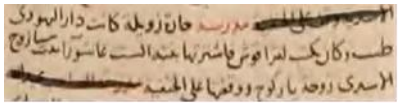 مدرسة حارة زويلة كانت دار اليهودي طبيب وكان يكتب لقراقوش فاشترتها بنته الست عاشورا بنت ساروخ الأسدي زوجة **يازكوح** ووقفتها على الحنفية	Zivile Sokağı okulu, Yahudi bir doktorun eviydi. Bu doktor Ḳara Ḳuş ile yazışırdı. Bu okulu Saruḫ el-Esedî'nin kızı, **Yazkuḫ** el-Esedī'nin karısı Aşure Hanım satın alıp Hanefîler için bir vakfa çevirmiştir.
17	98	10	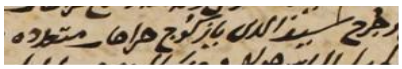 وجُرح سيف الدين **يازكوح** جراحات متعددة.	Seyfeddin **Yazkoç**'un birkaç yarası olmuştur.
17	72	22	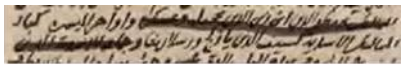 وأواخر المسيرة كبار المماليك الأسدية كسيف الدين **يازكج** ورسلان بغا.	Yürüyüşün arka tarafında Seyfeddin **Yazkoç** ve Reslan Boğa gibi Esediyye büyük hükümdârları yer almakta idi.

Tablo 563. Yazkoç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Seyfeddin Yazkoç el-Esedī (H. 585 yılında adı geçen bir emîr)- *سيف الدين يازكوج الأسدي*

[124] Bu adın eserde /ḫ/li *يازكوح* biçimi de geçmektedir. Bu kişinin adı bazı tarihî kaynaklarda *Yazkuḫ يازكوح*, bazılarında da *Yazkuç/ Yazkoç يازكوج* şeklindedir. Dolayısıyla bu adın doğru okunuşunu kestirmek güçtür.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Baycu بيجو

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	383	3	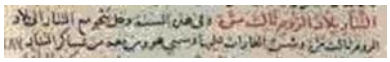 وفي هذه السنة دخل **بيجو** مع التتار إلى بلاد الروم ثالث مرة وشن الغارات عليها.	Bu yılda (H. 655) **Baycu**, Tatar ile beraber Rumların ülkesine girip saldırmıştır.
18	383	9	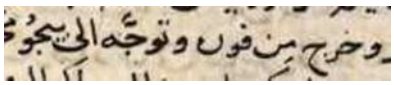 وخرج من فوره وتوجه إلى **بيجو**.	Çabucak çıkıp **Baycu**'nun yanına gitmiştir.
18	383	16	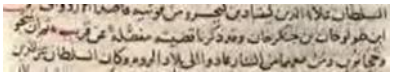 **بيجو** وخجا نوين ومن معهما من التتار عادوا إلى بلاد الروم.	**Baycu**, Ḫoca Noyan ve yanlarındaki Tatar ile beraber Rumların ülkesine geri dönmüştür.

Tablo 564. Baycu

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Moğolca bir ad.

< Moğ. bayaçi-: zengin olmak (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 60).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Baycu- بيجو

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Baycu, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 12).

Yaġmur Esen يغمر اسن

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	21	19	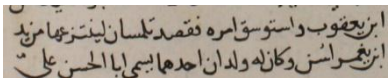 فقصد (أبو سعيد عثمان بن يعقوب) تلمسان لينتزعها من يد ابن **يغمر اسن**.	(ebü Seʿīd ʿOsman bin Yaʿḳūb) ibn **Yaġmur Esen**'den Tilimsan'ı almak için oraya (Tilimsan'a) doğru gitmiştir.
21	36	6	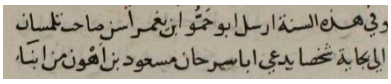 وفي هذه السنة أرسل أبو حمو ابن **يغمر اسن** صاحب تلمسان إلى بجاية شخصًا يدعى أبا سرحان مسعود بن أهون.	Bu yılda Tilimsan hükümdârı ebü Ḥamu ibn **Yaġmur Esen**, ebā Serḥān Mesʿūd bin Ahun'u Bicâye'ye göndermiştir.
21	395	3	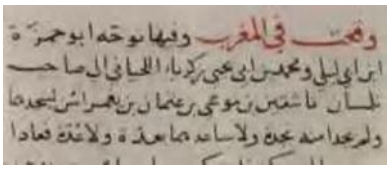 وفيها توجه أبو حمزة ابن أبي ليلى ومحمد بن أبي يحيى زكريا اللحياني إلى صاحب تلمسان تاشفين بن موسى بن عثمان بن **يغمر اسن** لينجدهما ولم يجدا منه نجده ولا ساعدهما.	Bu yılda ebü Ḥamza ibn ebi Leyla ve Muḥammed bin ebi Yaḥya Zekeriyye el-Liḥānī, yardım istemek üzere Tilimsan hükümdârı Taşkın bin Musa bin ʿOsmān bin **Yaġmur Esen**'e gitmiş, ancak ondan yardım alamamışlardır.

Tablo 565. Yaġmur Esen

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yaġmur* sözcüğünün incelenmesi için *Yaġmur*'a bk.)

(*Esen* sözcüğünün incelenmesi için *Esen Demür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Musa bin 'Osmān bin Rayyān bin Yaġmur Esen- موسى بن عثمان بن ريان بن يغمر اسن, *Ṭaşḳın bin Musa bin 'Osmān bin Yaġmur Esen-* طاشقين بن موسى بن عثمان بن يغمر اسن , *ebü Aḥmed ebi Ḥamu bin Muḥammed bin Yūsuf bin 'Abdurraḥman bin Yaḥya bin Yaġmur Esen-* أبو أحمد أبي حمو بن محمد بن يوسف بن عبد الرحمن بن يحيى بن يغمر اسن

Yağız ياغز

Bu ad, eserde 19 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	231	2	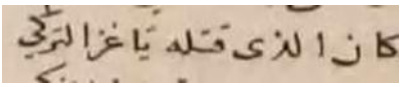 كان الذي قتله **ياغز** التركي.	Onu (el-Mutevekkil'i) öldüren **Yaġız** et-Türkī idi.
12	231	5	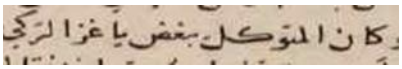 وكان المتوكل يبغض **ياغز** التركي.	el-Mutevekkil, **Yaġız** et-Türkī'den nefret ederdi.
12	231	7	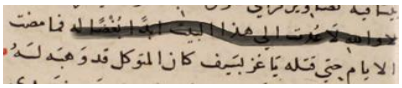 فما مضت الأيام حتى قتله **ياغز** بسيف كان المتوكل قد وهبه له.	Çok geçmeden **Yaġız**, el-Mutevekkil'in kendisine hediye ettiği kılıç ile onu öldürmüştür

Tablo 566. Yaġız

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yağız: Esmer, doru, yiğit (TDK, 2005: 2106).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yaġız et-Turkī- ياغز التركي, ebi Muḥmmed Yaġız- أبي محمد ياغز

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yaġız**: yağız, kara, kızıl ile kara arası renk (Ergin, 2009: 9). DLT. **Yagız** يَغِزْ: yağız, bu, kızıl ile siyah arasında bir renktir. Buna benzetilerek yeryüzüne "يَغِزْ يِيرْ" yagız yer denir (Atalay, 2006: III, 10). KB. **Yaġız**: yağız, kızıl ile kara arası renk (Arat, 1979: III, 514). Kİ. **Yaġız** ياغِزْ: atlarda meşhur bir renk, yağız at, yağız yir gibi (Caferoğlu, 1931: 94). TT. **Yaġız** ياغِزْ: esmer, kara (Houtsma, 1894: 31). BM. **Yaġız**[125] يَغِزْ: bakır (10b/2). GT. **Yaġız**: esmer, (kara) yağız (Karamanlıoğlu, 1978: 390).

Yaġız: Tunç renki (Yurtsever, 1997: 79).

[125] Gulhan Al-Turk'un belirttiği üzere BM kitabında bu kelime imlâ hatasından dolayı son harfi /z/ değil /r/ yazılmıştır. Ayrıca bu kelimenin hem anlamına göre hem de DLT ve Kİ kitaplarında biçiminden hareketle yağır değil; yağız okunması doğrudur (Al-Turk, 2012: 77).

Yaruḳ ياروق

Bu ad, eserde 26 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	32	17	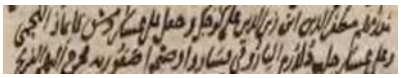 جعل... على عسكر حلب دُلدُرم **الياروقي**.	Doldurum **el-Yaruḳī**'i Halep'te asker başı olarak tayin etmiştir.
16	427	15	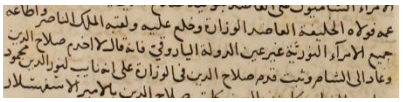 أطاعه جميع الأمراء النورية غير أن عين الدولة **الياروقي** قال لا أخدم صلاح الدين وعاد إلى الشام.	Ben Ṣalaḥeddin'in hizmetine girmem diyen ʿAynu'd-Devle **el-Yaruḳī** dışında herkes ona (Ṣalaḥeddin bin Yūsuf) itaat etmiştir.
16	428	16	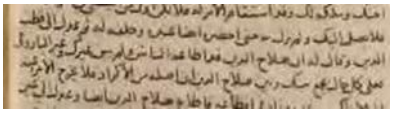 ثم عدل إلى قطب الدين وقال له أن صلاح الدين قد أطاعه الناس ولم يبق غيرك وغير **الياروقي** فعلى كل حال يجمع بينكم وبين صلاح الدين أن أصله من الأكراد.	Sonra Ḳutbeddin'e demiş ki sen **ve el-Yaruḳī** dışında herkes Ṣalaḥeddin'e itaat etmiştir, herhalde Ṣalaḥeddin ile aranızda ortak nokta var, bu da Kürt olmasıdır.

Tablo 567. Yaruḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yaruḳ* Sözcüğünün incelenmesi için *Berk Yaruḳ*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Doldurum el-Yaruḳī- دلدرم الياروقي, 'Aynu'd-Devle ibn el-Yaruḳī- عين الدولة ابن الياروقي, Yaruḳ bin Arslan et-Türkmenī- ياروق بن ارسلان التركماني, Bahā'eddin bin Yaruḳ- بهاء الدين بن ياروق, Bedreddin Doldurum ibn Bahā'eddin bin Yaruḳ (Bedreddin el-Yaruḳī)- بدر الدين دلدرم ابن بهاء الدين بن ياروق (بدر الدين الياروقي), Nureddin Doldurum bin Yaruḳ- نور الدين دلدرم بن ياروق

Yaruk: Zırh, nûr, tan zamanı (Yurtsever, 1997: 81).

Yutamış يُتامش

Bu ad, eserde 11 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	451	5	 في رمضان قبض على يزدن و**يتامش** وسلما إلى قيماز.	Ramazan ayında Yezdān ve **Yutamış** tutuklanıp Ḳaymaz'a teslim edilmişlerdir.
16	576	21	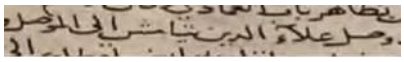 وصل علاء الدين **يتامش** إلى الموصل.	Alā'eddin **Yutamış** Musul'a varmıştır.
16	608	5	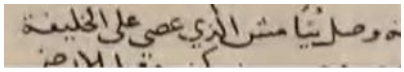 وصل **يتامش** الذي عصى على الخليفة.	Haife'ye isyan eden **Yutamış** varmıştır.

Tablo 568. Yutamış

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yuta- fiili TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Alā'eddin Yutamış (H. 564 yılında adı geçmektedir)- *علاء الدين يتامش*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Yuta- fiiline taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır. Ancak Atalay, DLT'te *yutık-*, *yutuk-* fiilini açıklarken *yutamak, soğuktan hayvan telef olmak* anlamlarına geldiğini belirmiştir (2006: IV, 818).

Yılduz يلدُز

Bu ad, eserde 51 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	283	13	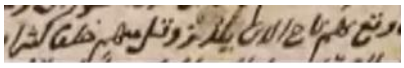 وقع بهم تاج الدين **يلدز** وقتل منهم خلقًا كثيرًا.	Tācuddin **Yılduz**, onları tuzağa düşürerek onlardan çok kişi öldürmüştür.
17	284	16	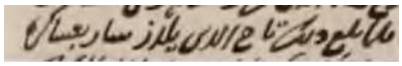 فلما بلغ ذلك تاج الدين **يلدز** سار بعساكره.	Bunları öğrenen Tācuddin **Yılduz**, askerleri ile beraber gitmiştir.
17	284	20	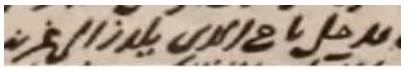 فدخل تاج الدين **يلدز** إلى غزنه.	Tācuddin **Yılduz**, Gazne'ye girmiştir.

Tablo 569. Yılduz

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yılduz > yıldız: Işıklı gök cisimlerinden her biri (TDK, 2005: 2180).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Tācuddin Yılduz (H. 602 yılında adı geçmektedir.)- *تاج الدين يلدز*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Yulduz**: Yıldız, yıldızların genel ad (Atalay, 2006: IV, 810). KB. **Yulduz**: Yıldız (Arat, 1979: III, 557). Kİ. **Yulduz**: Yıldız (Caferoğlu, 1931: 128). BM. **Yalduz, yaldız:** Yıldız (النجم: يَلدُز، يَلدِز) (8b/9). ŞT. Yulduz (Ḫān): Özel ad (Ölmez, 1996, 484). Abuşka L. **Yulduz**: Yıldız (Atalay, 1970: 28). BL. **Ilduz, yılduz**: Yıldız (Turan, 2001: 141).

Yıldız: 1) Uldız, yulduz. 2) Ağacın kökü, damarı (Yurtsever, 1997: 82).

Yıldız: Kevkep, necm (Atalay, 1936: 73).

Yoġan يغان/يوغان

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	539	6	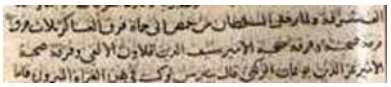 لما رحل السلطان من حمص إلى حماه فرق العساكر ثلاث فرق فرقة صحبته وفرقه صحبة الأمير سيف الدين قلاون الألفي وفرقة صحبة الأمير عز الدين **يوغان** الركني.	Sultan, Hama'ya gitmek için Humus'tan ayrılırken bir grup kendisi ile, bir grup Emîr Seyfeddin Ḳalavun el-Elfī ile ve bir grup Emîr ʿİzzeddin **Yoġan** er-Ruknī ile beraberinde olmak üzere askerleri üç gruba ayırt etmiştir.
18	514	14	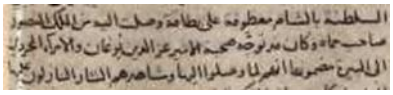 كان قد توجه (الملك المنصور صاحب حماه) صحبة الأمير عز الدين **يوغان** والأمراء المجردين إلى البيرة.	Hama hükümdârı el-Melikü'l-Manşūr, Emîr ʿİzzeddin **Yoġan** ve diğer emîrler ile beraber Bire'ye gitmiştir.
18	526	20	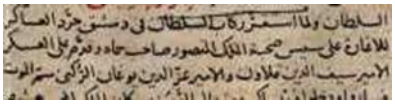 لما استقر ركاب السلطان في دمشق جرد العساكر للإغارة على سيس صحبة الملك المنصور صاحب حماه وقدم على العسكر الأمير سيف الدين قلاون والأمير عز الدين **يوغان** الركني سم الموت.	Sultan, onun kafilesi Dımaşḳ'a yerleşince Sis'e saldırmak üzere Hama hükümdârı el-Melikü'l-Manşūr'u asker başları Emîr Seyfeddin Ḳalavun ve Emîr ʿİzzeddin **Yoġan** er-Rüknī Sumu'l-Mevt ile beraber göndermiştir.

Tablo 570. Yoġan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yoġan > yoğun: Kalın, ağır, iri (TDK, 2005: 2186).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'İzzeddin Yoġan er-Rüknī (Lakabı: Sumu'l-Mevt "ölümün zehri", H. 664 yılında adı geçen bir emîr *)- عز الدين يوغان الركني (لقبه: سم الموت*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yoġun**: Yoğun, kalın, kaba (Ergin, 2009: 123). DLT. **Yogun**: Yoğun, şişkin, kalın (Atalay, 2006: IV, 797). KB. **Yoġun**: Kalın, yoğun (Arat, 1979: III, 549). Kİ. **Yoğun**: Kalın (Caferoğlu, 1931: 127). TTA. **Yoġun** يُغُن: Yoğun- yogan (dick) (Houtsma, 1894: 106). Abuşka L. **Yogan, yugan**: Bir nesneyi su ile yuyan, yoğun (Atalay, 1970: 414). BL. **Yoğun**: 1) Kalın. 2) Sert, heşin (Turan, 2001: 175).

Kpç. **Yoġan** I: Kalın, krş. yoġın, yoġun, yovun, yüğün. **Yoġan** II: Yoğunluk, krş. yoġun (Toparlı vd., 2007: 325).

Yoḳaş يوقاش

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	473	17	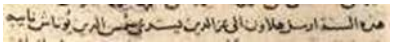 في هذه السنة أرسل هلاون إلى عز الدين يستدعي شمس الدين **يوقاش** نايبه.	Bu yılda (H. 659) Halavun, ʿİzzeddin ile yazışıp onun naibi Şemseddin **Yoḳaş**'ı çağırmıştır.
18	473	21	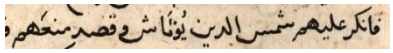 فأنكر عليهم شمس الدين **يوقاش** وقصد منعهم.	Bu durumdan hoşlanmayan Şemseddin **Yoḳaş** onları engellemeye çalışmıştır.
18	474	8	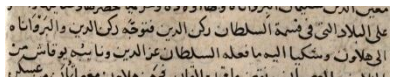 فتوجه ركن الدين والبرواناه إلى هلاون وشكيا إليه ما فعله السلطان عز الدين ونايبه **يوقاش**.	Rükneddin ve Pervane, Halavun'un yanına gidip ʿİzzeddin ve onun naibi **Yoḳaş**'ın yaptıklarını şikayet etmişlerdir.

Tablo 571. Yoḳaş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Şemseddin Yokaş (H. 659 yılında adı geçen bir emîr)- *شمس الدين يوقاش*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Bay Demür بيدمر

Bu ad, eserde 76 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	273	3	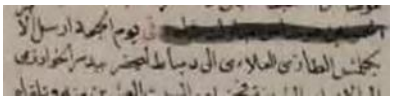 في يوم الجمعة أرسل الأمير بكلمش الطازي العلائي إلى دمياط ليحضر **بيدمر** الخوارزمي.	Cuma günü **Bay Demür** el-Ḫarezmī'yi getirmek üzere Emîr Beklmiş aṭ-Ṭazī el-ʿala'ī gönderilmiştir.
22	238	3	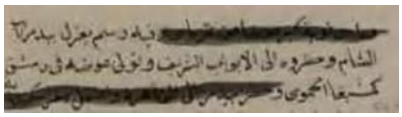 وفيه رسم بعزل **بيدمر** نايب الشام وحضروه إلى الأبواب الشريفة وتولى عوضه في دمشق كمشبغا الحموي.	Şam'ın naibi **Bay Demür**'ün azledilmesine karar verilmiş ve Ebvāb-i Şerife'ye götürülmüştür. Naipliğe onun yerine Kümişboğa el-Ḥemevī geçmiştir.
22	244	18	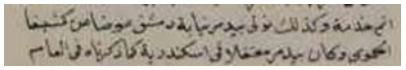 تولى **بيدمر** نيابة دمشق عوضًا عن كمشبغا الحموي.	İskenderiye'de bir süre tutuklanmış olan **Bay Demür**, Dımaşk'ın naipliğine Kümişboğa el-Ḥemevī'nin yerine geçmiştir.

Tablo 572. Bay Demür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

(*Demür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Aḥmen bin Bay Demür el-Ḫarezmī- أحمد بن بيدمر الخوارزمي, Arġun Şah el-Bay Demürī- ارغون شاه البيدمري, Muḥammed Şah bin Bay Demür el-Ḫarezmī- محمد شاه بن باي دمر الخوارزمي, Muṣṭafa el-Bay Demürī- مصطفى البيدمري, Seyfeddin Bay Demür el-Bedrī- سيف الدين بيدمر البدري

Beydemir, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 13).

Baydemir: Kişi adı (Yurtsever, 1997: 33).

Yen Temür ينتمر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	121	16	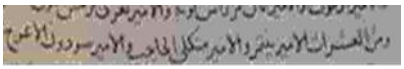 (خلف السلطان) من العشروات الأمير **ينتمر** والأمير منكلي الحاجب والأمير سودون.	(Sultan), on beyi olarak Emîr **Yen Temür**, Emîr Meŋi el-Ḥācib ve Emîr Sudun tayin etmiştir.

Tablo 573. Yen Temür

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yen: Giyisi kolu (TDK, 2005: 2164).

(*Temür* sözcüğünün incelenmesi için *Aşuḳ Temür*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yen Temür (H. 803 yılında adı geçen bir emîr)- ينتمر

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Yeğ**: Yen, elbise yeni (Atalay, 2006: IV, 773). GT. **Yeng:** Yen, elbisenin kol kısmı (Karamanlıoğlu, 1978: 394). BL. **Yen**: Yen, elbise kolu (Turan, 2001: 174).

Yentimür, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 28).

Yıldırım يلدرم / يلظرم

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	474	4	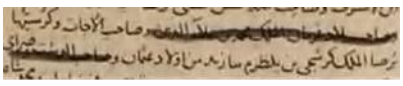 صاحب الأجات وكرسيها برصا الملك كرشجي بن **يلظرم** سارند من أولاد عثمان.	Ucat ve Bursa hükümdârı ʿOsmān oğullarından el-Melik Küreşçi bin **Yıldırım** Sarend idi.
23	678	2	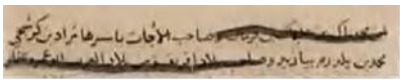 صاحب الأجات بأسرها مراد بن كرشجي محمد	Bütün Ucat hükümdârı Murad bin Küreşçi Muḥammed bin **Yıldırım** Bayezid.

بن **يلدرم** بيازيد.

Tablo 574. Yıldırım

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yıldırım: Saika, çok hızlı yapılan (TDK, 2005: 2180).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Melik Küreşçi bin Yıldırım Sarend- *الملك كرشجي بن يلظرم سارند, Murad bin Küreşçi Muḥammed bin Yıldırım Bayezid-* *مراد بن كرشجي محمد بن يلدرم بيازيد*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Yuldurum**: 1) Cam. 2) Yıldırım (Caferoğlu, 1931: 128). BM. **Yaldırım** يَلدرم: Cam, sırça (11a/ 5). BL. **Yıldırım**: Şimşek, yıldırım (Turan, 2001: 175).

Yıldırım, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 28).

Yaḫşı Bay[126] يخشِ باي/يخشِباي/يخشي باي

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	662	2	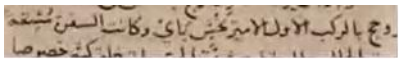 وحج بالركب الأول الأمير **يخشِ باي** وكانت السفرة مشقة.	Yaḫşı Bay, ilk kafile ile hacca gitmiştir. Yolculuk yorucu idi.
23	675	5	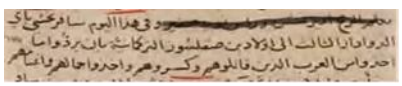 وفي هذا اليوم سافر **يخشي باي** الدواوار الثالث إلى أولاد صقلسوز التركمانية بأن يردوا ما أخذوا من العرب الذين قاتلوهم وكسروهم.	Bu günde üçüncü devadār Yaḫşı Bay, onlara savaşıp onları yendiği Araplardan aldıklarını geri vermek için Türkmenli Şaḳalsuz oğullarının yanına gitmiştir.

[126] Bu ad, eserde bir kere يخشي باك - Yaḫşı Beg (?) şeklinde geçmektedir.

23	679	8	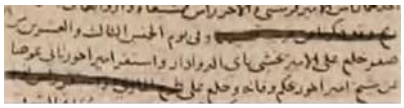 وفي يوم الخميس الثالث والعشرين من صفر خلع على الأمير **يخشي باي** الدوادار واستقر أمير أخور ثاني عوضًا عن شيخ أمير أخور بحكم وفاته.	Perşembe günü Safar ayının 23'ünde devadār **Yaḫşı Bay** terfi edilerek vefat eden Emîr-i Aḫur Şeyh'in yerine ikinci Emîr-i Aḫur olarak tayin edilmiştir.

Tablo 575. Yaḫşı Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yaḫşı > yahşi: İyi, güzel, çok güzel (TDK, 2005: 2109).

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yaḫşı Bay (H. 837 yılında adı geçen bir emîr)- *يخشي باي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Yaxşı**: İyi, güzel, her şeyin güzeli (Atalay, 2006: IV, 730). KB. **Yaḳşı:** Güzel, iyi (Arat, 1979: 516). Kİ. **Yaqşı:** İyi (Caferoğlu, 1931: 120). GT. **Yaḫşı**: İyi, güzel (Karamanlıoğlu, 1978: 390). ŞT. **Yaḫşı**: Güzel, iyi (Ölmez, 1996: 474). Abuşka L. **Yahşı:** İyi (Atalay, 1970: 32).

Yahşi, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 27).

Yakşı: İyi, güzel, her şeyin güzeli. Yıldırım Kağan oğullarından (Yurtsever, 1997: 99).

Yağı Arslan ياغي ارسلان

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	377	6	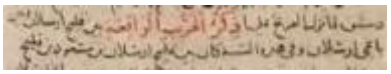 ذكر الحرب الواقعة بين قليج ارسلان وبين **ياغي ارسلان**.	Ḳılıç Arslan ile **Yaġı Arslan** arasında çıkan savaşın faslı.
16	377	7	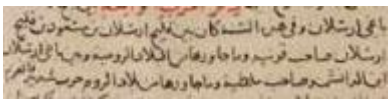 وفي هذه السنة كان بين قليج ارسلان بن مسعود بن **قليج ارسلان** صاحب قونيه وما جاورها من البلاد الرومية وبين ياغي ارسلان ابن الدانشمند صاحب ملطية.	Bu yılda Konya ve yanındaki şehirlerin valisi olan Ḳılıç Arslan bin Mesud bin Ḳılıç Arslan ile Malatya'nın valisi **Yaġı Arslan** ibn ed-Danışmend arasında savaş çıkmıştır.
16	377	9	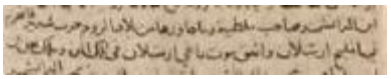 انهزم فيها قليج ارسلان واتفق موت **ياغي ارسلان** في تلك المدة.	Bu savaşta Ḳılıç Arslan yenilmiştir ve aynı sırada **Yaġı Arslan** vefat etmiştir.

Tablo 576 Yaġı Arslan

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yaġı* sözcüğünün incelenmesi için *Yaġı Sıyan*'a bk.)

(*Arslan* sözcüğünün incelenmesi için *Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yaġı Arslan ibn ed-Danışmend- ياغى ارسلان بن الدانشمند

Yalan Ḳılıç (Yalın Ḳılıç) يلنقلج

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	352	14	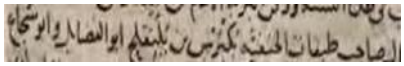 قال صاحب طبقات الحنفية بكبرس بن **يلينقلج** أبو الفضايل.	Onun adı aṭ-Ṭabaḳāt el-Ḥanefiyye kitabında Bek Bars bin **Yalan Ḳılıç (Yalın Ḳılıç)** ebü'l-Fedayıl, ebü Şücāʿ

				şeklinde geçmektedir.
18	353	1	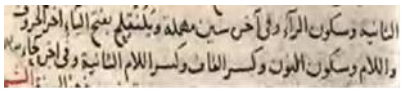 **ينقلج** بفتح الياء أخر الحروف واللام وسكون النون وكسر القاف وكسر الام الثانية وفي أخره حاء.	**Yalan Ḳılıḥ (?)[127] (Yalın Ḳılıç),** ye ve lem'in fethesi, nūn'un sükûnı, ḳaf'ın esresi, ikinci lem'in esresi ve sonunda ḥe harfi ile telaffuz edilmektedir.

Tablo 577. Yalın Ḳılıç

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yalın: Alev, çıplak, kınından çıkmıştır (TDK, 2005: 2117).

(*Ḳılıç* sözcüğünün incelenmesi için *Ḳılıç Arslan*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Bek Bars(Mengü Bars) bin Yalın Ḳılıç ebü'l-Fedayıl –veya- ebü'ş-Şücâ Bekbars bin Abdullah et-Türkī بكبرس بن ينقلج أبو الفضايل –أو- أبو الشجاع بكبرس بن عبدالله التركي (H. 652 yılında vefat etmiştir.)

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yalıng**: Yalın, çıplak (Ergin, 2009: 120). AY. **Yalın**: Alev, yalım, partlı, ateş (Ölmez, 1991: 122). DLT. **Yalınğ**: Çıplak; kından çıkmış veya kınından çıkarılmış (Atalay, 2006: IV, 735). Kİ. **Yalın**: Çıplak (Caferoğlu, 1931: 118). BM. **Yalın oldı, yalın olur**: Çıplak olmak (تعرى: يلن الدي، يلن الر) (39a/8). GT. **Yalang**: Yalın, çıplak (Karamanlıoğlu, 1978: 391). Abuşka L. **Yalın**: Yalın (Atalay, 1970: 397).

Yinçi ينجي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[127] Yazarın, İbnü'l-ʿAdīm'den aktardığı *Yalın Ḳılıç* adının son harfi ile ilgili bilgi yanlış olduğu düşünülerek adın doğru şekli yazlımıştır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
19	225	17	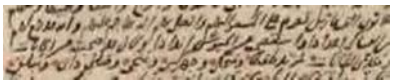 وقد كان صحبته (نوغيه) من الخانات ومقدمي التمانات مرتد طقطا ومنجك وجهركس و**ينجي**...	Onun yanına (Noġay) aldığı han ve tümen başları şunlardır: Mürted(?) Ṭoḳṭa, Mencik, Çeharkes, **Yinçi**...

Tablo 578. Yinçi

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yinçi > inci: Değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi (TDK, 2005: 967).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yinçi (H. 699 yılında Noġay'ın beylerinden biri)- ينجي

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yinçü**: İnci (Ergin, 2009: 123). AY. **Yinçü**: İnci (Ölmez, 1991: 124). DLT. **Yincü:** İnci (Atalay, 2006: IV, 792). KB. **Yinçü, yünçü**: İnci (Arat, 1979: III, 545). Kİ. **İnçü, yinçü**: İnci (Caferoğlu, 1931: 39). TTA. **Yünçü ينجو, İnçü**: İnci (perle) (Houtsma, 1894: 108). BM. **Yençü**: İnci (اللؤلؤ: يَنجو) (11a/6). GT. **İnçi, inçü**: İnci (Karamanlıoğlu, 1978: 277). Abuşka L. **İncü, inci, inçü**: İnci (Atalay, 1970: 79-273). BL. İncü: İnci (Turan, 2001: 142).

İncü, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 18).

Yarıncı يرنجي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	143	3	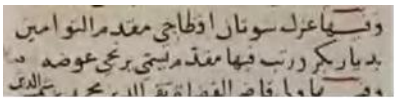 وفيها عزل سوتاي اقطاجي مقدم التوامين بديار بكر ورتب فيها مقدم يسمى **يرنجي** عوضه.	Bu yılda Diyarbakır'daki tümen başı Sü tay Aktacı azledilmiş ve onun yerine **Yarıncı** geçmiştir.

Tablo 579. Yarıncı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yarın+cı yarın: Bugünden sonra gelecek ilk gün (TDK, 2005: 2138).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yarıncı (H. 712 yılında adı geçen bir tümen başı)- *يرنجي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Yarın** I: Yarın. **Yarın** II: Kürek kemiği, çiğin kemiği (Atalay, 2006: IV, 750). KB. **Yarın** I: Yarın. **Yarın** II: Omuz, sırt (Arat, 1979: III, 526). BM. Yarın: Ertesi gün (ارتا :غداً وطنيدا **ويرن**) (17b/10). TTA. **Jarın**: Yarın, sabah (morgen) (Houtsma, 1894: 103). GT. **Yarın**: Yarın (Karamanlıoğlu, 1978: 392). BL. **Yarın**: Yarın (Turan, 2001: 173).

Yel Beg يلبك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	89	5	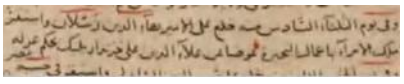 وفي يوم الثلثاء السادس منه خلع على الأمير بهاء الدين رسلان واستقر ملك الأمراء بأعمال البحيرة عوضًا عن علاء الدين علي خزندار **يلبك** بحكم عزله.	Salı günü ayın 6'sında Emîr Bahā'eddin Reslan, azledilen **Yel Beg**'in ḫaznedārı ʿAlā'eddin ʿAli'nin yerine Buḥayra'nın emîrlerin emîri olarak tayin edilmiştir.

Tablo 580. Yel Beg

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yel: Havanın yer değiştirmesinden oluşan esinti, rüzgâr (TDK, 2005: 2160).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yel Beg (H. 802 yılında adı geçmektedir)- *يلبك*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Yel**: Yel, rüzgâr, esinti (Atalay, 2006: VI.: 769). Kİ: **Yel:** Rüzgâr (Caferoğlu, 1931: 124). BM. **Yel**: Yel (الهوى: يل) (9a/4). TTA. **Yel يل**: Yel (Wind) (Houtsma, 1894: 107). ŞT. **Yel**: Yel, rüzgâr (Ölmez, 1996: 479). BL. **Yel**: Yel, rüzgâr (Turan, 2001: 174).

Yelbay- Yelbek, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936: 28).

Yesün Tay يسنتاي

Bu ad, eserde 5 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	523	21	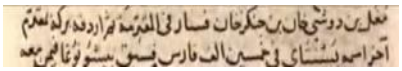 مغل بن دوشي خان بن جنكز خان فسار في المقدمة ثم أردفه بركه بمقدم آخر اسمه **يسنتاي** في خمسين ألف فارس.	Önden Moğol bin Duşi Ḫan bin Çingiz Ḫan gitmiş, sonra da Berke arkasından 50 bin atlı asker ile beraber **Yesün Tay** diye başka bir komutan göndermiştir.
18	523	22	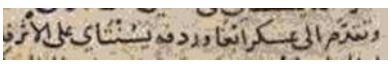 وتقدم إلى عسكر ابغا وردفه **يسنتاي** على الأثر.	(Beysu Noğay) Abġa'nın askerlerine doğru ilerlemiştir, arkasından **Yesün Tay** yetişmiştir.
18	524	5	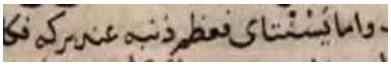 واما **يسنتاي** فعظم ذنبه عند بركه.	**Yesün Tay** ise Berke'ye göre onun suçu büyükmüş.

Tablo 581. Yesün Tay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yesün (Moğ.): Dokuz (Gülensoy ve Küçüker, 2015: 530).

(*Tay* sözcüğünün incelenmesi için *Aba Ṭay*'a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yesün Tay (H. 636 yılında adı geçmektedir)- *يَسُنتاي*

Zürafa [128]زُرافة

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	232	6, 7	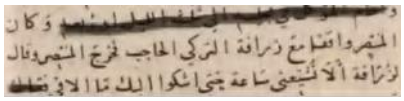 وكان المنتصر واقف مع **زرافة** التركي الحاجب فخرج المنتصر وقال **لزرافة** ألا تشيعني حتى أشكو إليك ما ألاقي.	el-Muntaşır, Hacip olan **Zürafa** et-Turkī ile beraberdi, sonra **Zürafa**'ya demiş ki sana olanları anlatmak için bana eşlik edemez misin?
12	232	13	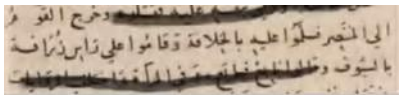 وخرج القوم إلى المنتصر فسلموا عليه بالخلافة وقاموا على رأس **زُرافة** بالسيوف.	Cemaat çıkmış ve el-Muntaşır'a hilafeti teslim etmişlerdir. Bundan sonra **Zürafa**'nın başına kılıçları çekip biat et! demişler, o da etmiştir.

Tablo 582. Zürafa

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Zürafa (Ar.): çok uzun boylu ve boyunlu, derisi benekli, ot yiyen hayvan (Giraffa camelopardalis) (TDK, 2005: 2244).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zürafa et-Turkī (H. 247 yılında adı geçmektedir)- *زرافة التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

[128] Bu kelime Arapçadır. Arapçada aynı şekilde زرافة yazılımakta, ancak kelimenin ilk harfi olan /r/nin üstündeki ötreden kelimenin Türkçe telaffuzuna göre yazıldığı anlaşılmaktadır.

Zeyrek زيرَك

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	119	18	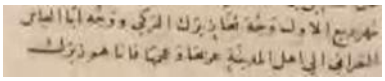 وجه بغا **زيرك** التركي ووجه أبا العباس النصراني إلى أهل المدينة عربها وعجمها.	Boġa, **Zerek** et-Turkī ve ebā el-ʿAbbās en-Nuṣrānī'yi Medine'nin hem Araplarına hem de ecemilerine göndermiştir.
12	119	19	 فأتاهم **زيرك** وتناوشوا القتال.	**Zeyrek**, onlara gitmiş, dövüşmüşlerdir.
12	120	2	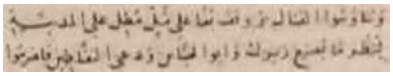 وقف بغا على تل مطل على المدينة لينظر مايصنع **زيرك** وأبو العباس.	Boġa, **Zeyrek** ve ebü'l-ʿAbbās'ın yaptıklarını izleyebilmek için şehre bakan bir tepenin üstünde durmuştur.

Tablo 583. Zeyrek

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Zeyrek (Fr.): Anlayışlı, uyanık, zeki (TDK, 2005: 2232).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zeyrek et-Turkī (H. 238 yılında adı geçmektedir)- *زيرك التركي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlamamıştır.

Zeyrek, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir. Zeyrek: Dahi, fatin (1936: 28-75).

Zor Bay ذرباي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	393	8	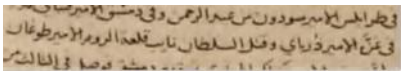 (استقر) في غزة ذُرباي.	Zor Bay Gazze naibi olarak tayin edilmiştir.

Tablo 584. Zor Bay

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Zor* sözcüğünün incelenmesi için *Şehrizorī*'ye bk.)

(*Bay* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Bay*'e bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Zor Bay (H. 817 yılında adı geçmektedir)- *ذُرباي*

Et-Turkī التركي

Bu ad, eserde 114 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	346	22	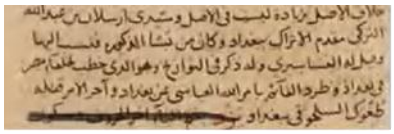 سيدي ارسلان بن عبدالله **التركي** مقدم الأتراك ببغداد وكان من بسا المذكورة فنسب إليها وقيل له البساسيري وله ذكر في التواريخ وهو الذي خطب لخلفاء مصر في بغداد وطرد القائم بأمر بالله العباسي عن بغداد وآخر الأمر قتله طغرل السلجوقي ببغداد.	Bese'de gelen, Türk asker başı olan Seydi Arslan bin Abdullah **et-Turkī**'ye geldiği yere nispeten el-Besesirī denir. Bağdat'ta Mısır halifelerine hutbe söyleyen kendisi idi. el-Ḳā'im bi Emri'allah el-ʿabbāsī'yi Bağdat'tan kovmuştur. Sonunda onu Ṭuġrıl es-Selçuḳī Bağdat'ta öldürmüştür.
13	491	5	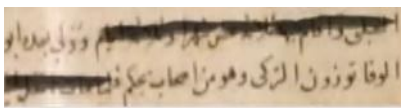 وولى بعده أبو الوفا توزون **التركي** وهو من أصحاب بجكم.	Onun yerine Beçkem'in arkadaşlarından olan ebü el-Vefā Tüzün **et-Turkī** geçmiştir.
12	119	18	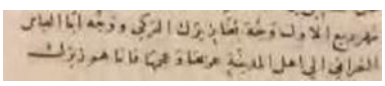 وجه بغا زيرك **التركي** ووجه أبا العباس النصراني إلى أهل المدينة عربها وعجمها.	Boġa, Zerek **et-Turkī** ve ebā el-ʿAbbās en-Nuṣrānī'yi Medine'nin hem Araplarına hem de ecemilerine

göndermiştir.

Tablo 585. et-Turkī

Metindeki anlamı: Erkek adı (soyadı, göbek adı).

Sözlük anlamı: (Turkī) Türki < Türkçe (Türk)+ Arapça (ī): Türkle ilgili, Türkçe (TDK, 2005: 2021).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

el-Feṯḥ bin Ḫaḳan bin Arṭuç et-Türkī ebu Muḥammed- الفتح بن خاقان بن عرطوج التركي أبو محمد, Arguz (Arḫuz) bin Uluğ et-Türkī- ارجوز بن أولغ التركي, Anacur et-Türkī- اناجور التركي, Mevdūd bin Alṭunṭaş et-Türḳī- مودود بن الطنطاش التركي, ebü'l-Ḥāris Arslan bin Abdillah et-Türkī- أبو الحارث ارسلان بن عبدالله التركي, Arslan Boğa et-Türkī- ارسلان بغا التركي, Atsız bin Uvak ibn el-Harezmī et-Türkī- اتسيز بن اوق ابن الخورزمي التركي, Af Tekin (Alp Tekin) et-Türkī- افتكين التركي, Al Tekin et-Türkī- التكين التركي, Bekçur et-Türkī- بكجور التركي, Bek Temür et-Türkī- بكتمر التركي, Beçkem et-Türkī- بجكم التركي , Bek Tekin et-Türkī- بكتكين التركي , Zeyneddin Ali Küçük bin Beltekin et-Türkī- زين الدين علي كوجك بن بلتكين التركي, el-Hüseyin bin Bilmiş ebü'l-Fevaris es-sufī et-Türkī- الحسين بن بلمش أبو الفوارس الصوفي التركي, ebü'ş-Şücā Bekbars bin Abdullah et-Türkī- أبو الشجاع بكبرس بن عبدالله التركي, Seyfeddin Bay Doğan er-Ruknī- سيف الدين بيدغان التركي, Çaġrı et-Türkī- جغر؟ التركي, Seyfeddin Esen Demür et-Türkī- سيف الدين اسندمر التركي, Tekin et-Türkī- تكين التركي, Kutluġ et-Türkī- ختلغ التركي, el-Manṣūr Ḳalāvūn ibn Abdullah et-Türkī aṣ-Ṣāliḥī en-Necmī el-Elfī el-Manṣūrī- المنصور قلاون ابن عبدالله التركي الصالحي النجمي الألفي المنصوري, Ḳara Ḳuş et-Türkī- قراقوش التركي, ebü el-Vefā Tüzün et-Türkī- أبو الوفا توزون التركي, Sebük Tekin et-Türkī- سبكتكين التركي, ebü Musa Sancar ed-Devadārī et-Türkī- أبو موسى سنجر الدوادار التركي, Aḥmed bin Ṭolun et-Türkī- أحمد بن طولون التركي, Muḥammed bin Ṭarḫan bin ...? ebü Bekir et-Türkī- محمد بن طرخان بن...؟ أبو بكر التركي, Muḥammed bin Muhammed bin Ṭarḫan bin Özliġ (?) el-Farabī et-Türkī- محمد بن محمد بن طرخان بن اوزلغ الفارابي التركي, Ṭaş Temür et-Türkī- طشتمر التركي, Zürafa et-Turkī- زرافة التركي, Zeyrek et-Turkī- زيرك التركي

Yaġan Ṭaysı يَغان طايسي

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	436	21	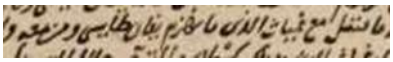 فأقتتل مع غياث الدين فانهزم **يغان طايسي** ومن معه.	**Yağan Ṭaysı**, Ġıyaseddin ile savaşıp yanındakilerle beraber yenilmiştir.
17	436	25	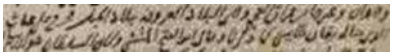 فخرج على غياث الدين خاله **يغان طايسي**.	Ġıyaseddin'in karşına dayısı **Yağan Ṭaysı** çıkmıştır.
17	437	1	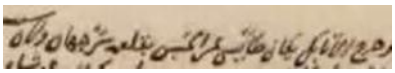 خرج الأتابك **يغَان طايسي** من الحبس بقلعة سر جهان.	Atabeg **Yağan Ṭaysı** Ser Cihan Kalesi'ndeki hapisten çıkmıştır.

Tablo 586. Yağan Ṭaysı

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Yağan, taysı sözcükleri TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yağan Ṭaysı (Ġıyaseddin Tatar Şah'ın dayısı[129], H. 620 yılında adı geçmektedir)- *يَغان طايسي*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. Tayçing < Çin. Tai-T sʿing 1644-1911 arası Çin'de hüküm sürmüş Mançu sülelesinin adı (Ölmez, 1991: 112). DLT. **Yagan**, **yangan**: Fil (Atalay, 2006: IV, 726).

Yağān Tāysı: Yağan'ın Türkçe fil demek olduğu ve ad olarak kullanıldığı görülmüştü. Taysı'nın da Türklere Çinlilerden geçmiş bir unvan olduğu da bir kaç defa kaydedilmişti. Her iki kelime (Yağan Taysı) tek bir unvan teşkil edebilir (Sümer, 1999: 231).

Yoġan Sunḳur[130] يُغان سنقر

[129] Sümer'e göre ibnu'l-Esīr'in, Yağan Taysı'nın Sultan Muhammed'in oğullarından Ġıyaseddin Pîr Şah'ın dayısı olduğu ile ilgili iddiasını kabul etmeye imkân yoktur. Bu belki Taysı'nın tayısı, dayısı şeklinde anlaşılmasından, iler gelmiş olabilir (1999: 231). Bu eserde de el-ʿAynī, Yağan Taysı'nın Ġıyaseddin'in dayısı olduğunu gayet açık belirtmiştir.

[130] Sümer, bu ad Yağan Sunkur şeklinde okuyup birleşik ad Yağan+Sunkur= fil ve sunkur şeklinde açıklamıştır (1999: 231). Ancak bu eserde يُغان sözcüğünün ilk harfi /y/nin üstündeki ötreden bu sözcüğün Yağan değil; iri anlamına gelen Yoğan olduğu anlaşılmaktadır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	121	1	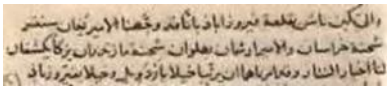 وجهنا الأمير **يُغان سنقر** شحنة خراسان والأمير ارسمان بهلوان شحنة مازندران يكشفان لنا أخبار التتار.	Horasan şıhnesi Emîr **Yoġan Sunḳur** ile Mâzenderan şahnesi Emîr Ersman Pehlivan'ı Tatarların haberlerini bize aktarmak için gönderdik.

Tablo 587. Yoġan Sunḳur

Metindeki anlamı: Erkek adı.

(*Yoġan* sözcüğünün incelenmesi için *Yoġan*'a bk.)

(*Sunḳur* sözcüğünün incelenmesi için *Aḳ Sunḳur'*a bk.)

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Yoġan Sunḳur (H. 628 yılında adı geçmektedir)- *يُغان سنقر*

Ḳuşun قوصون

Bu ad, eserde 26 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	63	5	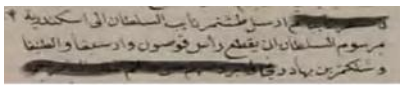 أرسل طشتمر نايب الإسكندرية بمرسوم السلطان أن يقطع رأس **قوصون** وارسبغا والطنبغا وشلكتمر بن بهادر.	İskenderiye naibi Taş Temür, **Ḳuşun**, Urus Boğa, Alṭun Boğa ve Çelik Temür bin Bahadır'ın boyunlarını kesmek suratıyla idam kararı ile gönderilmiştir.
22	68	11	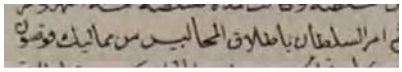 أمر السلطان باطلاق المحابيس من مماليك **قوصون**.	Sultan, **Ḳuşun** kölemenlerinden tutuklananların serbest bırakılması ile ilgili emir vermiştir.
22	147	8	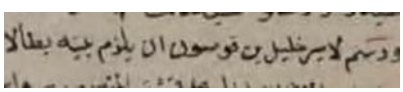 ورسم لأمير خليل بن **قوصون** أن يلزم بيته بطالاً.	Emîr Ḫalīl bin **Ḳuşun**'un kendi evinde tutuklanmasına karar verilmiştir.

Tablo 588. Ḳuşun

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Ḫalīl bin Ḳuṣun- خليل بن قوصون, Bay Boğa el-Ḳuṣunī- بيبغا القوصوني, Ḳuṣun el-'Alā'ī- قوصون العلائي, Ḳuṣun el-Muḥammedī- قوصون المحمدي, Ḳuṣun el-Eşrefī- قوصون الأشرفي

Kusun, Atalay'ın Türk adları kitabında tarihten alınmış kişi adı olarak geçmektedir (1936, 20).

Sümer, *Ḳuṣun قوصون* adının Moğolca olduğunu düşünüp şu şekilde açıklamaktadır: (kosun, kavsun= kuruluk) (1999: 389).

Müngüş مُنغُوش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
21	207	3	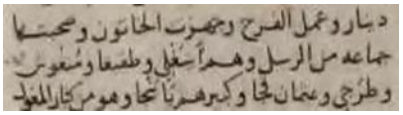 عمل الفرح وجهزت الخاتون وصحبتها جماعة من الرسل وهم ايتغلي وطقبغا و**منغوش**...	Düğün yapılmış ve Aytğlı, Toḳ Boğa, **Müngüş**... olmak üzere elçilerden bir grup ile beraberinde Ḫatun gönderilmiştir.

Tablo 589. Müngüş

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Bu sözcük TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Müngüş (H. 720 yılında adı geçmektedir. Ṭolun Bay Ḫatun ile gönderilen elçilerden biri)- *منغوش*

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kpç. **Müngüş**: Köşe, açı (Toparlı vd., 2007: 192).

Doḳmaḳ (Tokmak) دقماق

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	554	3	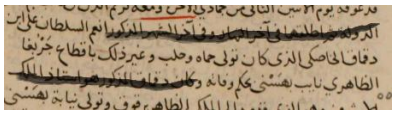 أنعم السلطان على ابن **دقماق** الخاصكي الذي كان تولى حماه وحلب وغير ذلك باقطاع جر بغا الظاهري نايب بهنسي بحكم وفاته.	Sultan, Hama, Halep ve diğer şehirlerin naipliğini yapan ibn **Doḳmaḳ** el-Haseki'ye vefat eden Behnesi'nin naibi Çarboğa ez-Zahirī'ye ayıt bölgeyi vermiştir.
20	417	4	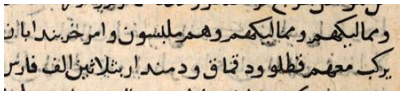 وأمر خربندا بأن يركب معهم قطلو و**دقماق** ودمندار بثلاثين ألف فارس.	Ḫarbende, onlarla birlikte Ḳuṭlu, **Doḳmaḳ**, Demindar ve otuz bin atlı asker'in gitmelerini istemiştir.
23	64	1	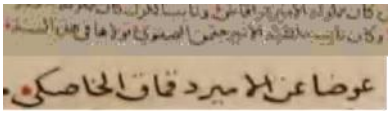 وكان نايب ملطية الأمير جقمق الصفوي تولاها في هذه السنة عوضًا عن الأمير **دقماق** الخاصكي.	Malatya naibi Emîr Çaḳmaḳ aṣ-Ṣafavī, bu yılda **Doḳmaḳ** el-Haseki'nin yerine naipliğe geçmiştir.

Tablo 590. Doḳmaḳ

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Doḳmaḳ (tokmak): Ağaçtan yapılmış iri çekiç (TDK, 2005: 1987).

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

Doḳmaḳ el-Haseki- دقماق الخاصكي, Bars Bay ed-Doḳmaḳī- برسباي الدقماقي, Ay Demür el-'Alā'ī Doḳmaḳ- ايدمر العلاي دقماق

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Toḳımak:** Vurma, dokunma, acıtma (Ölmez, 1991: 115). DLT. **Tokımak:** Tokmak, çamaşır tokmağı (Atalay, 2006: IV, 634). Kİ. **Toqma**: Tokmak (Caferoğlu, 1931: 105). BL. **Toḳmaḳ**: Tokmak (Turan, 2001: 168).

Kpç. **Toḳmak**: Tokmak (Toparlı vd., 2007: 279).

Keyḳubad كيقباد

Bu ad, eserde 104 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
3	107	10	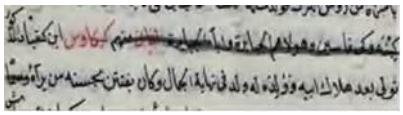 كيكاوس ابن **كيقباد** المذكور تولى بعد هلاك ابيه وُلِد له ولد في نهاية الجمال وكان يفتتن بحسنه من يراه.	Adı geçen Keykavus ibn **Keykubad,** babasının ölümünden sonra tahtaya geçmiştir. Güzelliğiyle onu görenin gözünü kamaştıran bir oğlan çocuğu olmuş.
1	244	19	 العلايا وأصلها العلائية لأنها منسوبة إلى السلطان علاء الدين **كيقباد** السلجوقي الذي انشاءها.	el-ʿAlāyā ve aslı el-ʿAlā'iyye, kurucusu Sultan ʿAlā'eddin **Keykubad** es-Selçukī'nin adına nisbeten adlandırılan bir beldedir.
17	339	21	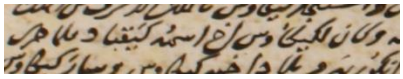 وكان لكيكاوس لأخ اسمه **كيقباد**.	Kekavus'un **Keykubad** diye bir kardeşi var idi.

Tablo 591. Keyḳubad

Metindeki anlamı: Erkek adı.

Sözlük anlamı: Büyük ve ulu padişah anlamına gelen Farsça bir ad.

Eserde bu adı taşıyan kişi/ler:

'İzzeddin Keykavus bin Keyhüsrev bin Keyḳubad bin ḳılıç Arslan bin Süleyman bin Ḳutlumış bin Arslan bin Selçuḳ- عزالدين كيكاوس بن كيخسرو بن كيقباد بن قيلج ارسلان بن سليمن بن قطلومش بن ارسلان بن سلجوق, 'Alā'eddin Keyḳubad es-Selçuḳī- علاء الدين كيقباد السلجوقي, Keyḳubad- كيقباد (بن سنوجهر؟)

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu ada taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

4.1.1. Kişi Adlarının Leksik-Semantik Bakımından İncelenmesi

Her toplumda, her tarihî süreç içinde yeni doğanlara ad koyma geleneklerini etkileyen unsurlar vardır. Bu unsurlar farklı coğrafyalara göre değiştiği gibi aynı coğrafyada yaşanlar için yaşadıkları tarihî sürece göre de değişiklik göstermektedir. Bir toplum için inanç,

eskiden yaşanmış olan tarihî olaylar, hâlihazırda yaşanan olaylar, siyaset ile ilgili olaylar, siyasi ve tarihî şahsiyetler, sanaçılar, yaşanan doğa olayları ya da doğadaki nesneler, hayvanlar ve insanın etrafındaki her şey dahil olmak üzere ad koymada etkilidir.

Belli bir süreç içinde bir toplumda yaşayanlar tarafından kullanılan adlara bakılarak bu süreçte yaşayan insaların inançları, düşünceleri, yaşadıkları olaylar ve –varsa- etkilendikleri yabancı kültürler ile ilgili bilgi edinebilmektedir. Bu durum Türkler için de geçerlidir. Çobanlık ile uğraşan Eski Türkler, hayvanlara verimli otlaklar aramak için sürekli hareket halinde idi. Türkler, bu konargöçer yaşamını sürdürürken, özellikle da onların hayatına hız katan at, boğa, yırtıcı hayvan ve yırtıcı kuşlar gibi hayvanlar, yağmur, yıldırım, buran gibi yaşadıkları doğa olaylardan etkilenerek bunların adlarını yeni doğanlara ad koymuşlardır. Çobanlık yanında hem kendileri korumak için hem de yaşadıkları bölgeyi genişletmek için savaşlarla da uğraşan Türkler, savaşta kullanılan alet, maden, taş ve güçlü hayvanların adlarını kullanmışlardır. Sonra da geniş bir coğrafyaya yayılarak büyük devletler kuran Türkler, farklı milletler ile temas kurmuş ve bu milletleri etkiledikleri gibi onlardan da etkilenmişlerdir. Bu da Ayna Beg, Canım, Osmancuk, Kara Muhammed gibi yarı Türkçe yarı yabancı dilde olan adlardan anlaşılmaktadır.

Zeynep Korkmaz'ın belirttiği üzere Türkçedeki özel adlardan bir kısmı kökenleri bakımından ya aslında birer nesne veya madde adı olan kelimelerin kişilere ad olarak verilmesi yolu ile özel ada dönüşmüştür: Demir, İnci, Yakut gibi, ya da Türkçenin eski dönemlerinden beri süregelen bir geleneğin bir devamı veya kalıntısı olarak hayvan ve kuş adlarından kaynaklanmaktadır: Aslan, Doğan, Buğra, Şahin gibidir. Türklerin İslamiyete girişinde sonra ise Ahmet, Ali, Cemal, Yusuf, Züleyha gibi Arapçadan geçme adlar yaygınlaşmıştır (2009: 200,201).

Hem Türkler için hem de Araplar (Mısır ve Suriye) için çok önemli olan Memlūk döneminde kaleme alınan bu eser, içinde sadece yazarın yaşadığı döneme ait değil; önceki dönemlere de ait Türkçe adlar barındırmaktadır. Bu adlara bakılarak güçlü hayvanlar, maden ve taşlar, doğa olaylarından etkilenen Türklerin tarih boyunca doğa ile iç içe yaşadıkları ve doğadan çok etkilendikleri anlaşılmaktadır. Aşağıda Türklerin geniş bir zaman kesiminde kullandıkları adlar etkilenen unsurlara göre tasnif edilmiştir.

4.1.1.1. Hayvan adları ile ilgili kişi adları

Kuş adları ile ilgili olanlar:

Beygu, Arslan Beygu, Ṭoġan Arslan, Aḳ Sunḳur, Aḳ Ḳuş, Alṭun Ġuş/Kuş, Aḳ Ṭuvan, Boz Ġuş/Kuş, Boz Doġan, Bay Sunḳur, Bay Doġan, Bir Ḳuş, Balaban, Çaġan (doğan), Ṭoġan Ḫan, Ṭoġan, Ṭoġan Tekin, Ṭuġrılca, Er Ṭugrıl, Çavlı, Er Ġuş/Kuş, Ṭuġrıl, Ṭuġrıl Ḫan, Sunḳur, Sunḳur Ḫan, Laçın Ḫan, Laçın, Ḳara Ḳuş, Ḳara Ṭorun Ṭay, Ḳara Laçın, Ḳuluç, Ḳara Sunḳur, Ḳız Doġan, Ḳuş Ay, Sunḳurca, Şahin, Ṭuġrul Beg, Ṭoġan Boġa, Ṭoġan Tekin, Ṭurġay, Ṭorun Ṭay, Alp Ḳuş, Yoġan Sunḳur, Kiçi Şahin.

Böcek adları ile ilgili olanlar:

Kelebek.

Vahşi, yırtıcı hayvan adları ile ilgili olanlar:

Arslan, Alp Arslan, Arslan Şah, Arslan Ḫan, Arslan Baş, Arslan Ṭaş, Arslan Boġa, Yağı Arslan, Arslan Beygu, Yoluḳ Arslan, Artuḳ Arslan, Ṭoġan Arslan, Arslan Ḫatun, Ḳızıl Arslan, Arslan Doġmış, Ḳara Arslan, Ḳılıç Arslan, Arslan Körmiş, Arslan Arġun, Aḳ Böri, Aḳ Boġa Aş, Altı Bars, Aḳ Bars, Bay Bars, Bars Bay, Bars, Reslan Boġa, Porsuḳ, Bülçek, Böri, Bek Bars, Böri Bars, Depe Köz (yaratık), Erbüz (pars) Ḫan, Duşi (Moğ. yırtıcı hayvan), Köpek, Koç Reslan, Ḳuṭlu Bars, Kök Böri, Ḳul Bars, Kuṭuz, Mengü Bars, Reslan, Ṭay Bars, Ṭonġur (köpek yavrusu).

Yabani hayvan adları ile ilgili olanlar

Zürafa, Çaḳal.

Kemirgen hayvan adları ile ilgili olanlar

Arġun, Arġun Aġa, Arġun Şah, Arġun Eski.

Binek hayvan adları ile ilgili olanlar

Atsız, Aba Ṭay, Aruḳ Ṭay, Aṭ Boġa, Urus Tay, Sü Tay Aḳṭacı, Sü Tay, Aḳ Ṭay, Böğür Ṭay, Çaġa Ṭay, Develi, Ḳır Ṭay, Ḳara Ṭay, Kös Tay, Ḳuluncuḳ, Ḳonġur Ṭay, Kül Tay, Ḳalma Ṭay, Moġol Ṭay, Ṭay Bars, Ṭay Boġa, Ṭay Demür, Yesün Ṭay, Yaġan Ṭaysı.

Büyük baş hayvan adları ile ilgili olanlar:

Arslan Boġa, Aḳ Boġa, Aḳ Boġa Aş, Alṭun Boġa, Aṭ Boġa, Elçi Boġa, Ala Boġa, Urus Boġa, Boġa, Yol Boġa, Reslan Boġa, Tükel Boġa, Meŋli Boġa, Ḳuṭlu Boġa, Teŋiz Boġa, Şarı Boġa, Çar Boġa, Sevinç Boġa, Buġra Ḫan, Buġra Tekin, Bay Boġa, Aḳ Boġa Boz, Boġa Temür, Er Boġa, Ordu Boġa, Esen Boġa, Orun Boġa, Kür Boġa, Kümiş Boġa, Kızıl Boġa, Ḳara Boġa, Ḳulu Boġa, Baş Boġa, Ket Boġa, Şaray Boġa, Ṭoġan Boġa, Ṭay Boġa, Temür Boġa, Töle Boġa, Ṭoḳ Boġa, Ṭaş Boġa, Ṭulu Boġa.

Küçük baş hayvan adları ile ilgili olanlar:

Koç Reslan, Koç Tekin, Ḳoçḳar, Ḳan Ḳoç, Yaz Koç.

4.1.1.2. Maden adları ile ilgili kişi adları

Aşuḳ Temür, Alṭun Ṭaş, Altun, Alṭun Ḫan, Ay Demür, Alṭun Ġuş/Kuş, Alṭun Boġa, Erük Temür, Alṭun Ḳaş, Al Demür, Aḳ Temür, Tümen Temür, Aḳ Polat, Alṭun Baş, Bek Temür, Boġa Temür, Çerik/Çerig Temür, Can Temür, Demürdaş, Ḳara Demürdaş, Demürī, Demür Ḫan, Ḳara Demür/Temür, Ṭoḳuz Demür, Esen Demür, Er Timür, Kümiş Tekin, Kümiş, Kümiş Boġa, Alṭun Ḫan, Ḳuṭlu Temür, Ḳuṭluġ Temür, Ḳaş Temür, Ṭemür Ḳaya, Ḳaya Temür, Ḳara Polaṭ, Melik Temür, Mengü Temür, Öz Demür, Polat, Şaray Temür, Çelik Temür, Temür Ḫan, Temürlenk, Ṭaş Temür, Temür Taş, Temür, Ṭay Demür, Temür Boġa, Ṭoḳ Temür, Temür Baş, Ṭuġay Temür, Tölek Temür, Temür Bay, Ṭulu Temür, Bay Demür, Yen Temür.

4.1.1.3. Dağ, kaya, taş adları ile ilgili kişi adları

Alṭun Ṭaş, Arslan Ṭaş, Al Ṭaş, Aḳ Ṭuh/Ṭav, Bek Taş, Ḳır Bek Taş, Daġ Ḫan, Er Taş, Güher, Ḳuṭlu Ḳaya, Ḳaya Temür, Temür Ḳaya, Min Ṭaş, Tekin Taş, Ṭaş Temür, Temür Taş, Yaruk Ṭaş, Ṭaş Tekin, Ṭaş Boġa, Ṭaşlı, Yinçi.

4.1.1.4. Renk adları ile ilgili kişi adları

Ḳızıl Arslan, Ḳara Arslan, Aḳ Sunḳur, Aḳ Böri, Al Tekin, Aḳ Ḳuş, Aḳ Baş, Aḳ Şah, Aḳ Boġa, Aḳ Ḳoca, Aḳça, Aḳ Boġa Aş, Aḳ Ṭuvan, Al Demür, Aḳ Temür, Ala Boġa, Aḳ Polat, Aḳ Bay, Al Ṭaş, Aḳ Ṭuh/Ṭav, Aḳ Bars, Aḳcaba, Aḳ Ṭay, Ṣarı Boġa, Boz Ġuş/Kuş, Aḳ Boġa Boz, Ḳır Bek Taş, Boz Doġan, Ḳara Demürdaş, Ḳara Demür, Demürī, Kızıl, Kızıl Ḫan, Saru Ḫan, Ḳır Ḫan, Ḳara Ḫoca, Ḳara Murād Ḫoca, Ḳara, Ḳara Tekin, Ḳara Ḳuş, Ḳara Yaş Beg, Ḳara Kesük, Ḳaraca, Kızıl Boġa, Ḳara Sunḳur, Ḳonġur, Ḳır Ṭay, Kökçe, Ḳara Saḳal, Ḳara Baş, Ḳara Boġa, Ḳara Ṭay, Ḳara Polat, Kök Ay, Ḳara Ḳaş, Ḳara Yülük, Kök Böri, Ḳaraçın, Ḳonġur Ṭay, Ṭaṭ Ḳara, Yaġız.

4.1.1.5. Ay, dünya, güneş, yıldız, gök vb. adları ile ilgili kişi adları

Ay Tekin, Ay Doğdı, Ay Beg, Ay Doğmış, Ay Demür, Ay Deŋiz, Bol Ay, Çolpan, Kün Tekin, Kün Doġdı, Ḫoca Cihan, Bek Ay, Ḳuṭ Ay, Kök Ay, Ḳuş Ay, Ṭolun, Ṭolun Bay, Yılduz.

4.1.1.6. Deniz, akarsu, nehir vb. adları ile ilgili kişi adları

Ay Deŋiz, Teŋiz Boġa, İl Deŋiz, Teŋiz/Deŋiz.

4.1.1.7. Doğa olayları ile ilgili kişi adları

Ayaz, Yaġmur, Yaġmur Ḫan, Ḳaylıġ Ḫan, Ṣolaġay, Ṭuman, Yaġmur Esen, Yıldırım, Buran.

4.1.1.8. Çiçek ve bitki adları ile ilgili kişi adları

Arṭuç, Çiçek, Çördik, Çekem, Ḫatun Erguvan, Gülnar, Ḳamış, Ṣuruḳ.

4.1.1.9. Lakap ve unvan adları ile ilgili kişi adları

Er Ḫan, Aştarḫan, Alp Ḫan, Arslan Ḫan, Arslan Ḫatun, Arslan Şah, Arġun Şah, Altṭun Ḫan, Aḳ Şah, Ata Ḫan, Baġır Ḫan, Buġra Ḫan, Ḫan Berdi, Berke Ḫan, Buraḳ Ḫan, Batṭu Ḫan,

Bulġan Ḫatun, Daġ Ḫan, Uluġ Ḫan, Ṭoġan Ḫan, Demür Ḫan, Ṭamġaç Ḫan, Ṭuġrıl Ḫan, Ḳutur Ḫan, Yaġmur Ḫan, İnanç Ḫan, İnanç Ḫatun, Çingiz Ḫan, Altun Ḫan, Erbüz Ḫan, İnal Ḫan, Ḳaylıġ Ḫan, Ṣayın Ḫan, Ṭulu/Ṭulı Ḫan, Ḳızıl Ḫan, Sancaḳ Ḫan, Kor Ḫan, Ḳarluḳ Ḫan, Sunḳur Ḫan, Utar Ḫan, Artu Ḫan, Ḳuṭluġ Ḫan, Ulaġ Ḫan, Otuz Ḫan, Saru Ḫan, Küçlü Ḫan, Ḳır Ḫan, Ṭoḳuz Ḫan, İl Ḫan, Öz Beg Ḫan, Laçın Ḫan, Pak? Bek Ḫan, Ṭoġmış Ḫan, Ḫan berdi, Ṭoḳtamış Ḫan, Ḳubılay Ḫan, Duşi Ḫan, Ögedey Ḫan, Terken Ḫatun, Eyşi/İşi Ḫatun, Selçuḳī Ḫatun, Gürci Ḫatun, Zafer Ḫatun, Or Bay Ḫatun, Baylaḳ Ḫatun, Öz Dekin (Tekin) Ḫatun, Ṭuġay Ḫatun, Ḫatun Erguvan, İlk Ḫan, Ḳara Ḫan, Giray, Ḳuṭlu Şah, Mengü Ḳaġan, Nizek Ṭarḫan, Nizek Ḫan, Or Ḫan, Ṭarḫan, Temür Ḫan, Yaġan Ṭaysı.

4.1.1.10. Saygı sözleri ile ilgili kişi adları

Ay Beg, Arġun Aġa, Toḳ Ay Aġa, Aḳ Bay, Bars Bay, Ayna Beg, Ali Bay, Berdi Beg, Bay Boġa, Bay Ġut/Kut, Bay Sunḳur, Bay Ġür, Bay Doġan, Baş Bay, Çoban Ḫoca, Devlet Ḫoca, Devlet Bay, Esen Bay, Esen Beg, Öz Beg, Öz Beg Ḫoca, Ḫoca Cihan, Ḫoca Noyan, Ḳuṭlu Ḫoca, Ḳara Ḫoca, Ḳara Murād Ḫoca, Ḳırım Ḫoca, Sudun Ḫoca, Teli Ḫoca, Yol Ḫoca, İnal Bay, Ḳuṭlu Beg, Ḳara Yaş Beg, Ḳuṭ Bay, Ḳonaḳ Bay, Ḳınıḳ Bay, Ḳan Bay, Ḳan Bek, Kes Bay, Moġol Bay, Nik Bay, Sekiz Bay, Ṭuġrul Beg, Ṭuran Ṣah, Ṭolun Bay, Temür Bay, Ṭur Bay, Bay Demür, Yaḫşı Bay, Yel Beg, Zor Bay.

4.1.1.11. Sayı adları ile ilgili kişi adları

Altı Bars, Çar Boġa, Çar Baş, Ṭoḳuz Demür, Otuz Ḫan, Ṭoḳuz Ḫan, Çar Ḳuṭlu, Min Ṭaş, Sekiz, Sekiz Bay.

4.1.1.12. Vücut ile ilgili kişi adları

Aşuḳ Temür, Arslan Baş, Aḳ Baş, Altun Ḳaş, Altun Baş, Baġır Ḫan, Bel Tekin, Tekin Baş, Baş Tekin, Berke Can, Böğür Ṭay, Başlaḳ, Berkan Can, Baş Bay, Can Temür, Canı Bek, Çar Baş, Canım, Ḳaş Temür, Ḳara Ṣaḳal, Ḳara Baş, Ḳan Bay, Baş Boġa, Ḳara Ḳaş, Ḳan Bek, Ḳan Ṣuv, Ḳancı, Ḳan Ḳoç, Özliġ, Sü Başı, Ṣaḳalsız/Ṣaḳalsuz, Teni Bek, Çengeli.

4.1.1.13. Özel günler ile ilgili kişi adları

Bayram.

4.1.1.14. Kavim adları ile ilgili kişi adları

Urus Tay, Urus Boġa, Başḳırd, Ḳarluḳ Ḫan, Selçuḳī Ḫatun, Gürci Ḫatun, Ḳıfçaḳ, Ḳuman, Ḳınıḳ Bay, Moġol Ṭay, Moġol Bay, Noġay, Selçuḳ, Selçuḳī, et-Turkmenī, Tatar, Tatarī, Ṣuvar Tekin, Ṭoḳṣu, Ṭoḳṣuba, et-Turkī.

4.1.1.15. Akraba adları ile ilgili kişi adları

Ata, Ata Ḫan, Aba Ṭay, Aḳcaba.

4.1.1.16. Yer adları ile ilgili kişi adları

Ġurlu, Gülistanī, Çermikī, Ilġazi, Mardinī, Şehrizorī, Ṭaşlaḳī.

4.1.1.17. İnsan faaliyetleri ile ilgili kişi adları

İl Tutmuş, Otamış, Aġrıtmış, Aġlamış, Acay, Aytġlı, Atlamış, Aḳ Berdi, Ayıtmış, Bezmez, Bekmiş, Bozlar, Beklemiş, Bilmiş, Bulġan, Çaġrı, Çökürmiş, Çoban, Doldurum, Doladı, Er Ol, Ürkmez, Tutuş, İnanç, İnanç Ḫan, İnanç Ḫatun, Ṣarṭaḳ (azat edilmiş), Ḫoş Keldi, Küreşçi, Ḳaymaz, Ḳayṭarmış, Ḳızman, Küç Toġdı, Key Keldi, Ḳaçar, Ḳaçmaz/Ḳaçmas, Ḳıran, Ḳırdım, Ḳorḳmas, Ḳaçmaḳ, Ḳoşdum, Ḳurmış, Küvendik, Ḳonġurdı, Uz Er, Öz Küç, Bik Küç, Ṣancar, Sökmen/Sokman, Ṣaṭılmış, İl Basar, Ṣuyurġatmış, Sevdi, Ṭurmış, Tapar, Ṭoḳṭa/Ṭoḳṭay, Yağı Ṣıyan, Bekitmiş, Çeşnigir, Ödek, Ṣancı.

4.1.1.18. Niteleme Sıfatları ile ilgili kişi adları

Alp, Arġun Eski, Artuḳ, Aruḳ, Pakça, Bahadır, Çolaḳ, Eksük, Engin, Erkmen, Esen, İnal, Ḳuṭluġ, Ḫoş Ḳadem, İnal Bay, Kalender, Ḳuṭlumuş, Ḳuṭluca, Küçük, Kabaca, Ḳuṭlu, Esen Ḳuṭlu, Ḳoca, Ḳurnas, Ḳocacıḳ, Ḳoçaḳ, Meŋli, Nezük, Pişman, Ṣamaġar (yaramaz), Sebük

Tekin, Tüzün, Taşḳın, Tekeş/Tekiş, Ṭopuç, Ṭoḳur, Ṭıġraḳ, Ṭoḳça, Ṭayṭaḳ, Ṭuṭuḳ, Uvaḳ, Baycu, Yaruḳ, Zeyrek, Yoġan, Berk Yaruḳ.

4.1.1.19. Ordu, asker ve savaş ile ilgili kişi adları

Tümen Temür, Sülemiş, Sületmiş, Sü Başı, Sü Tay Aḳṭacı, Çerik/Çerig Temür, Ordu Boġa, Ṭuġay, Ṭuġay Ḫatun, Ḳılavuz, Salar, Ṭuġay Temür, Ṭoḳuş.

4.1.1.20. Meslek adları ile ilgili kişi adları

Ṭoḳacı, Ṭarıçı, Ṭoḳçı, Ṭaraḳçı.

4.1.1.21. Tanrı ile ilgili kişi adları

Taġrı Verdi, Taġrı Bermiş/Vermiş.

4.1.1.22. Alet ve nesne adları ile ilgili kişi adları

Çaḳmaḳ, Çomak, Ġöpçük, Ayna Ḫoca, Ṭulu/Ṭulı, Ṭulu/ Ṭulı Ḫan, Ḳılıç, Berḳuḳ (Berk Oḳ), Beçkem, İl Sinan, Ḳaşuḳ, Keverge, Kömlek, Ḳazan/Ġazan, Ṭuġ Tekin, Aṭ-Ṭuġra’ī, Puta, Ṭuralı, Ṭuṭaç, Yalan (Yalın) Ḳılıç, Doḳmaḳ (Tokmak).

4.1.1.23. Tarihî şahsiyetler ile ilgili kişi adları

Tekin, Temraz, Keykubad, Hülākū.

4.1.1.24. Yapı adları ile ilgili kişi adları

Saray, Saray Temür, Saray Boġa.

4.1.1.25. Devlet ile ilgili kişi adları

Devlet Yâr, Devlet Berdi, Devlet Ḫoca, Devlet Bay.

4.1.1.26. İslami kişilik ile ilgili kişi adları

Osmancuḳ.

4.1.1.27. Kutsallık ile ilgili kişi adları

Yol Ḳuṭlu.

4.1.1.28. Ay, gün adları ile ilgili kişi adları

Ayna Ḫoca, Ayna Beg, Kündüz, Yarıncı.

4.1.1.29. Kaynağı tespit edilemeyen kişi adları

Arġuz, Anacur, Bürlük, Cengişi, Gürel, Sudun, İnaḳ, Ḳalavun, Kündac, Muġan, Memiş, Ödek, Söktay/Sıkbay, Şarṭaḳ, Şanġı, Ṭamġar, Ṭaynal, Ṭaçar, Ṭaḳıncı, Türşek, Teküder, Ṭuray, Ṭonḳuş, Yutamış, Yoḳaş, Ḳuşun, Müngüş.

4.1.2. Kişi Adlarının Yapı Bakımından İncelenmesi

4.1.2.1. Basit yapıdaki kişi adları

Arṭuç, Arguz, Anacur, Arslan, Alp, Beygu, Arġun, Altun, Ata, Acay, Bars, Boġa, Buran, Beçkem, Porsuk, Berke, Bayram, Bülçek, Boz, Böri, Balaban, Çiçek, Çoban, Çaḳal, Çördik, Çaġan, Çomaḳ, Çekem, Çolpan, Ṭoġan[131], Esen, Gürel, Ṭuġrıl, Ṭuġay, Ḳıpçaḳ, Ḳalavun, Ḳara, Ḳuluç, Köpek, Ḳonġur, Ḳılavuz, Ḳoca, Ḳoçḳar, Ḳamış, Ḳuṭuz, Muġan, Noġay, Reslan, Sekiz, Şuruḳ[132], Tatar, Tarḫan, Tekeş, Taş, Temür, Ṭoḳşu, Ṭurġay, Teŋiz/Deŋiz, Ṭoḳur, Ṭıġraḳ, Yılduz, Yinçi, Müngüş, Olcay, Bulġan, Bahadır, Cengişi, Çeşnigir, Ṭulu/Ṭulı, Şarṭaḳ, Ḳubılay, Güher, Sudun, Hülaku, Kalender, Giray, Ḳurnas, Polaṭ, Pişman, Beysu/Neysu, Saray, Şamaġar, Şolaġay, Söktay/Sıkbay, Şartaḳ, Salar, Şanġı, Şahin, Terken, Ṭamġar, Taynal, Ṭaçar, Temraz, Teküder, Ṭuray, Baycu, Zürafa, Zeyrek, Ḳuşun, Ṭaz, Mengürs.

---

[131] < tog- (a)n (Gülensoy, 2007: 292).
[132] Gülensoy'a göre sırık <sı "kırmak"-r-ık (2007: 771).

4.1.2.2. Türemiş Yapıdaki kişi adları

4.1.2.2.1. Fiilden ad yapım eki ile kurulanlar

-m eki ile kurulanlar

Doldurum, Yıldırım.

–k eki ile kurulanlar

Artuḳ, Aruḳ, Başlaḳ, Çolaḳ, Eksük, Küçük, Ödek, Ṭuṭuḳ, Yaruḳ.

-ak/-ek eki ile kurulanlar:

Inaḳ.[133]

–ç eki ile kurulanlar

İnanç, Sevünç.

–iş/-ış/-üş/-uş eki ile kurulanlar

Kümiş, Tutuş, Ṭoḳuş.

–man/-men eki ile kurulanlar

Ḳızman, Sökmen, Tuman.

–mur eki ile kurulanlar

Yaġmur.

–ge eki ile kurulanlar

[133] Inakla- < *ın-ak+la (Gülensoy, 2007: 416). –ak eki için bk. Z. Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi: 70.

Keverge.

-ı/-i eki ile kurulanlar

Çaġrı, Ṣancı.

-al/-l eki ile kurulanlar

İnal.[134]

-ıl/-il eki ile kurulanlar

Kızıl.

-n eki ile kurulanlar

Ṭolun, Tüzün, Yoġan.

-gın/-kın eki ile kurulanlar

Taşḳın.

-aç/eç eki ile kurulanlar

Ṭuṭaç.

Fiilimsiler ile kurulanlar

a. Sıfat-fiil ekleri ile kurulanlar

-mış/miş eki ile kurulanlar

İl Tutmış, Otamış, Aġrıtmış, Arslan Doġmış, Arslan Körmiş, Ay Doġmış, Aġlamış, Atlamış, Ayıtmış, Bekmiş (< Bekemiş), Beklemiş, Taġrı Bermiş/Vermiş, Bilmiş,

[134] Bk. Z. Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi: 71.

Çökürmiş, Ḳayṭarmış, Ḳurmış, Sülemiş, Sületmiş, Ṣaṭılmış, Ṣuyurġatmış, Ṭurmış, Yutamış.

-dı/-di eki ile kurulanlar

Ay Doġdı, Aḳ Berdi, Taġrı Berdi, Ḫan Berdi, Devlet Berdi, Doladı, Kün Doġdı, Ḫoş Keldi, Küç toġdı, Key Keldi, Konġurdı, Sevdi.

-dık/-dik eki ile kurulanlar

Küvendik.

-maz/-mez eki ile kurulanlar

Bezmez, Ürkmez, Ḳaymaz, Ḳaçmaz/Ḳaçmas, Ḳorḳmas.

-er/ar eki ile kurulanlar

Bozlar, Ḳaçar, Ṣancar/Sancar, İl Basar, Ṭapar.

-an/en eki ile kurulanlar

Bozan, Ḳıran, Ḳazan, Yaġı Sıyan.

-ġlı/-ġli eki ile kurulanlar

Aytġlı.

b. İsim-fiil ekleri ile kurulanlar

Çaḳmaḳ, Ḳaçmaḳ, Doḳmaḳ (Tokmak).

4.1.2.2.2. Addan ad yapım eki ile kurulanlar

+k eki ile kurulanlar

Ḳaşuḳ, Nezük, Uvaḳ.

+ak eki ile kurulanlar

Ḳoçak.

+man/+men eki ile kurulanlar

Erkmen, Ḳaraman.

+ca/+ce eki ile kurulanlar

Aḳça, Pakça, Ṭuġrılca, Ḳuṭluca, Ḳaraca, Ḳabaca, Kökçe, Sunḳurca, Ṭoḳça.

+luġ eki ile kurulanlar

Özliġ, Ḳutluġ.

+lı/+lu eki ile kurulanlar

Çengeli, Develi, Çavlı[135], Ġurlu, Ḳuṭlu, Meŋli, Ṭaşlı, Ṭuralı.

+sız/+suz eki ile kurulanlar

Atsız, Ṣaḳalsız/Ṣaḳalsuz.

+cık/+cuk eki ile kurulanlar

Osmancuḳ, Ġöpçük, Ḳocacıḳ, Ḳuluncuḳ, Mencik, Selçuḳ.

+daş eki ile kurulanlar

Demürdaş.

Arapça nispet ye'si ile kurulanlar

[135] Gülensoy'a göre *çaw+lı. Çavlı "Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu" (2007: 224).

Demürī, Gülistanī, Çermikī, Ilġazī, Mardinī, Şehrizorī, Et-Turkmenī, Tatarī, Aṭ-Ṭuġra'ī, Ṭaşlaḳī, Et-Turkī.

+düz eki ile kurulanlar

Kündüz.

+cın/+cin eki ile kurulanlar

Laçın, Ḳaraçın.

+cı/+çi eki ile kurulanlar

Küreşçi, Ḳancı, Ṭoḳacı, Ṭarıçı, Ṭaḳıncı, Ṭoḳçı, Ṭaraḳçı, Yarıncı.

+lak/+lek eki ile kurulanlar:

Kelebek[136], Kömlek.

+ç eki ile kurulanlar

Ṭopuç.

+**az/+ez eki ile kurulanlar**

Ayaz.

+z eki ile kurulanlar

Yağız.

[136] Gülensoy'a göre *köp+lek veya *kep+el-(e)k (2007: 403).

4.1.2.3. Kelime grubu yapısındaki kişi adları

Kişi adları tek kelimeden oluşabildiği gibi birden fazla kelimeden de oluşabilir. Modern zamanlarda kişi adları ad ve soyaddan oluşurken tarihî dönemlerde tek kelimeyle veya birden fazla kelimeyle kurulabiliyordu. Söz dizimi ile ilgili kaynaklarda birden fazla kelime ile kurulan kişi adları "birleşik isim grubu" kabul edilmektedir. Örneğin Karahan birden fazla kelime ile kurulan kişi adlarını böyle adlandırmış ve "Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur." şeklinde tanımlamıştır (2014: 69). Bu çalışmada da bu anlayış kabul edilmiştir. Eserde geçen kişi adları incelendiğinde hemen hepsinde ilk kelimenin isim veya sıfat, son kelimenin ise unvan adı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kelime grubu yapısındaki kişi adları iki grupta değerlendirilebilir. Burada ilk kelimesi isim veya sıfat olanları bir grupta, son kelimesi unvan olanları da ayrı bir grupta toplamayı uygun gördük. Gerçi ilk kelimesi isim veya sıfat olanları aynı grupta toplamak yadırganabilir. Ancak hatrılanmalıdır ki Türkçede isimler kullanıldıkları yere göre sıfat rolü de oynayabilmektedir. Örneğin altun "altın" kelimesi bir nesnenin adı olsa da *Altun Ṭaş* örneğinde olduğu gibi başka bir ismin önünde sıfat rolüne bürünebilmektedir.[137]

Aşağıda kelime grubu yapısındaki kişi adları "birleşik isim grubu yapısındaki kişi adları" ve "unvan grubu yapısındaki kişi adları" şeklinde iki ana grupta toplanmış; çekimli fiil ile kurulanlar ile iyelik grubu yapısında olanlar da ayrıca değerlendirilmiştir.

4.1.2.3.1. Unvan grubu yapısındaki kişi adları

Er Ḫan, Alp Ḫan, Arslan Şah, Arslan Ḫan, Arslan Ḫatun, Arġun Aġa, Arġun Şah, Ṭoḳ Ay Aġa, Ay Beg, Alṭun Ḫan, Aḳ Şah, Ata Ḫan, Aḳ Bay, Ayna Beg, Ali Bay, Bars Bay, Baġır Ḫan, Buġra Ḫan, Berke Ḫan, Berdi Beg, Buraḳ Ḫan, Batu Ḫan, Bulġan Ḫatun, Baş Bay, Çaġa Ṭay Ḫan, Çoban Ḫoca, Devlet Ḫoca, Devlet Bay, Daġ Ḫan, Uluġ Ḫan, Ṭoġan Ḫan, Demür Ḫan, Er Tur Ḫan, Esen Bay, Esen Beg, Ṭamġaç Ḫan, Ṭuġrıl Ḫan, Ḳutur Ḫan, Yaġmur Ḫan, İnanç Ḫan, İnanç Ḫatun, Ḳutluġ Ḫan, Çingiz Ḫan, Alṭun Ḫan, Erbüz Ḫan, İnal Ḫan, Ḳaylıġ Ḫan, Şayın Ḫan, Ṭulı/Ṭulu Ḫan, Kızıl Ḫan, Ḳarluḳ Ḫan, Sancaḳ Ḫan, Kor Ḫan, Sunḳur Ḫan, Utar Ḫan, Artu Ḫan, Otuz Ḫan, Saru Ḫan, Küçlü/Küçli Ḫan, Ḳır Ḫan, Ṭoḳuz Ḫan, İl Ḫan, Öz Beg, Öz Beg Ḫan, Öz Beg Ḫoca, Laçın Ḫan, Ṭoġmış Ḫan,

[137] Türk dili çalışmalarında bu tür yapıların eksiz ad tamlaması olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki tartışmalara burada girilmeyecektir.

Ṭoḳtamış Ḫan, Kubılay Ḫan, Terken Ḫatun, Duşi Ḫan, Ögedey Ḫan, Eyşi/İşi Ḫatun, Selçuḳī Ḫatun, Gürci Ḫatun, Zafer Ḫatun, Or Bay Ḫatun, Baylaḳ Ḫatun, Öz Dekin Ḫatun, Ṭuġay Ḫatun, Ayna Ḫoca, Ḳuṭlu Hoca, Ḳara Ḫoca, Ḳara Murād Ḫoca, Ḳırım Ḫoca, Sudun Ḫoca, Teli Ḫoca, Yol Ḫoca, İlk Ḫan, İnal Bay, Ḳuṭlu Beg, Ḳara Ḫan, Ḳut Bay, Ḳuṭlu Şah, Ḳonaḳ Bay, Ḳınıḳ Bay, Ḳan Bay, Ḳan Beg, Ḳan Ṣuv, Kes Bay, Mengü Ḫan, Moġol Bay, Nizek Ḳaġan, Nik Bay, Or Ḫan, Sekiz Bay,Ṭuġrul Beg, Turan Şah, Temür Ḫan, Ṭolun Bay, Temür Bay, Ṭur Bay, Yaḫşı Bay, Yel Beg, Yaġan Ṭaysı, Zor Bay.

4.1.2.3.2. Birleşik isim grubu yapısındaki kişi adları

Gülnar, Keykubad, Aba Tay, Aḳ Bars, Aḳ Baş, Aḳ Boġa Aş, Aḳ Boġa, Aḳ Böri, Aḳ Demür, Aḳ Ḳoca, Aḳ Ḳuş, Aḳ Polat, Aḳ Sunḳur, Aḳ Ṭay, Aḳ Ṭuh/Tav, Aḳ Ṭuvan, Aḳça Aba, Al Demür, Al Ṭaş, Al Tekin, Ala Boġa, Alp Arslan, Alp Ḳuş, Alp Tekin, Altı Bars, Alṭun Baş, Alṭun Boġa, Alṭun Ġuş/Kuş, Alṭun Ḳaş, Altun Ṭaş, Arġun Eski, Arslan Arġun, Arslan Baş, Arslan Beygu, Arslan Boġa, Arslan Ṭaş, Artuḳ Arslan, Aruḳ Ṭay, Aştarḫan, Aşuḳ Temür, Aṭ Boġa, Ay Demür, Ay Deŋiz, Ay Tekin, Baş Boġa, Baş Tekin, Bay Bars, Bay Boġa, Bay Demür, Bay Doġan, Bay Ġut/Kut, Bay Gür, Bay Sunḳur, Bek Ay, Bek Bars, Bek Taş, Bek Temür, Bekçur (Bek Çor), Bel Tekin, Berk Yaruḳ, Berkan Can, Berke Can, Berḳuḳ (Berk Oḳ), Bik Küç, Bir Ḳuş, Boġa Temür, Bol Ay, Boz Doġan, Boz Ġuş/Kuş, Böġür Ṭay, Böri Bars, Buġra Tekin, Can Temür, Çaġa Ṭay, Çar Baş, Çar Boġa, Çar Ḳuṭlu, Çelik Tekin, Çerik Temür, Depe Köz, Devlet Yâr, Elçi Boġa, Enuş Tekin, Er Boġa, Er Çuvaş, Er Ġuş/Kuş, Er Taş, Er Timür, Er Ṭugrıl, Erük Temür, Esen Boġa, Esen Demür, Esen Ḳuṭlu, Ḫatun Erguvan, Ḫoca Cihan, Ḫoca Noyan, Ḫoş Ḳadem, Ḫumar Tekin, İl Deŋiz, İl Sinan, Ḳalma Ṭay, Ḳan Ḳoç, Ḳara Arslan, Ḳara Baş, Ḳara Boġa, Ḳara Demürdaş, Ḳara Ḳaş, Ḳara Kesük, Ḳara ḳuş, Ḳara Laçın, Ḳara Polaṭ, Ḳara Ṣaḳal, Ḳara Sunḳur, Ḳara Ṭay, Ḳara Tekin, Ḳara Temür, Ḳara Ṭorun Ṭay, Ḳara Yaş Beg, Ḳara Yülük, Ḳaş Temür, Ḳaya Temür, Ket Boġa, Ḳılıç Arslan, Ḳır Bek Taş, Ḳır Ṭay, Ḳız Ṭoġan, Ḳızıl Arslan, Ḳızıl Boġa, Kiçi Şahin, Ḳoç Reslan, Ḳoç Tekin, Ḳonġur Ṭay, Kök Ay, Kök Böri, Kös Tay, Ḳul Bars, Ḳulu Boġa, Ḳuş Ay, Ḳuṭ Ay, Ḳuṭlu Bars, Ḳuṭlu Boġa, Ḳuṭlu Ḳaya, Ḳuṭlu Ḳoca, Ḳuṭlu Temür, Ḳutluġ Tekin, Ḳuṭluḳ Temür, Kül Tay, Kümiş Boġa, Kümiş Tekin, Kün Tekin, Kür Boġa, Melik Temür, Mengü Bars, Mengü Temür, Meŋli Boġa, Min Ṭaş, Moġol Bay, Nizek Ṭarḫan, Ordu Boġa, Öz Demür, Öz Küç, Reslan Boġa, Şaray Boġa, Şaray Temür, Şarı Boġa, Şav Tekin, Sebük Tekin, Sevünç Boġa, Şūl Tekin, Şuvar Tekin, Sü Tay, Ṭaş Boġa, Ṭaş Tekin, Ṭaş Temür, Ṭaṭ Ḳara, Ṭay Bars, Ṭay Boġa, Tekin Baş, Tekin

Taş, Temür Baş, Temür Boġa, Temür Ḳaya, Temür Taş, Ṭeŋiz Boġa, Ṭoġan Arslan, Ṭoġan Boġa, Ṭoġan Tekin, Ṭoḳ Boġa, Ṭoḳ Temür, Ṭoḳuz Demür, Ṭorun Ṭay, Töle Boġa, Tölek Temür, Ṭuġ Tekin, Ṭuġay Temür, Ṭulu Boġa, Ṭulu Temür, Tükel Boġa, Tümen Temür, Urus Boġa, Urus Ṭay, Uz Er, Yağı Arslan, Yaġmur Esen, Yalan (Yalın) Ḳılıç, Yaruḳ Ṭaş, Yen Temür, Yesün Tay, Yoġan Sunḳur, Yol Boġa, Yol Ḳuṭlu, Yoluḳ Arslan, Temürlenk.

4.1.2.3.3. İsim tamlaması ile kurulanlar

Bu yapıda iki kişi adı örneği tespit edilmiştir ve bunların ikincisinde tamlayıcı isim ögesi, Türkçede iyelik eki şahsı gösterdiği için eksiltilmiştir: Sü Başı, Canım.

4.1.2.3.4. Çekimli fiil ile kurulanlar

Bu yapıda dört örnek bulunmuştur. Bunlardan ikisi görülen geçmiş zaman eki ile, diğer ikisi ise emir eki ile kurulmuştur: Ḳoşdum, Ḳırdım, Er Ol, Ṭoḳṭa/Ṭoḳṭay.

4.2. Yer Adları

Aḳ Şehr/Aḳ Şār/Aḫ Şehr [138] آقشهر/آقشار/أخ شهر

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	238	15	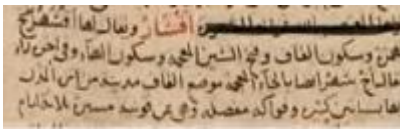 **آقشار** ويقال لها **آقش**هر بفتح الهمزة وسكون القاف وفتح الشين المعجمة وسكون الهاء وفي أخره راء ويقال **آخ شهر** أيضاً بالخاء المعجمة موضع القاف. مدينة من أنزه المدن وبها بساتين كثيرة وفواكه مفضلة، وهي عن قونيه مسيرة ثلاثة أيام.	**Aḳ Şār**, hemze'nin fethesi, ḳaf'ın sükûnü, şin'in fethesi, he'nin sükûnü ve sonunda re harfi ile **Aḳ Şehr** de, ḳaf'ın yerine ḫı ile **Aḫ Şehr** de denmektedir. En güzel şehirlerin biridir. Orada çok sayıda bahçe ve meyve vardır. Ḳonya ile arasında 3 günlük mesafesi vardır.

Tablo 592. Aḳ Şehr

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

[138] Akşehir adını oluşturan ak ve şehir kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.

TDK Sözlüğü'nde**:** Akşehir: Konya iline bağlı ilçelerden biridir (TDK, Türkçe Güncel Sözlüğü).

Sultan dağlarının eteğinde, aynı adı taşıyan gölün 9 km. güneyinde deniz seviyesinden 1020 m. yüksekte bulunan Akşehir adı bazı kaynaklarda Akşar, Ahşar veya Ahşehir şeklinde geçmekte olup bu durum Akşehir adının mahallî telaffuzlara göre kaynaklara yansımış olmasından ileri gelmektedir (Şahin, 1989b: II, 298).

Aḳ Saray/Aḳ Şaray/Aḫ Saray [139] اقسراي/اقصراي/اخ سراي

Bu ad, eserde 20 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	238	19	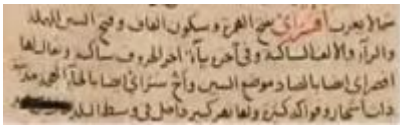 **أقسراي** بفتح الهمزة وسكون القاف وفتح السين المهملة والراء والألف الساكنة وفي آخره ياء أخر الحروف ساكنة ويقال لها **أقصراي** أيضاً بالصاد موضع السين و**أخ سراي** أيضاً بالخاء المعجمة. مدينة ذات أشجار وفواكه كثيرة ولها نهر كبير داخل في وسط المدينة.	**Aḳ Saray**, hemze'nin fethesi, ḳaf'ın sükûnü, sin'in fethesi, elif ve sonunda ye ile telaffuz edilir. Sin'in yerine ṣad ile **Aḳ Ṣaray** da, ḳaf'ın yerine ḫı ile **Aḫ Saray** de denmektedir. Çok bahçesi ve çok meyvesi olan bu şehrin ortasında büyük bir nehir geçmektedir.

Tablo 593. Aḳ Ṣaray

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde:Aksaray: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Melendiz dağlarından inerek Tuz gölünün güneyindeki bataklık alanda kaybolan Melendiz çayının ovaya çıktığı yerde kurulan Aksaray, Anadolu Selçuklu Devleti idaresine girdikten sonra Sultan II. İzzeddin Kılıcarslan'ın yaptırdığı saraya nispetle bu adı almıştır (Şahin, 1989a: II, 291).

Eserde bu yer adına nispetle adını alan kişiler:

[139] Aksaray adını oluşturan ak ve saray kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Mecdüddin el-Aḳ Ṣaray- مجد الدين الأقصراي, Şemseddin Muḥammed el-Aḳ Saray- شمس الدين محمد الأقسراي, İbrahim el-Aḳ Ṣaray- إبراهيم الأقصراي

Amasya أماسية

Bu ad, eserde 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	2	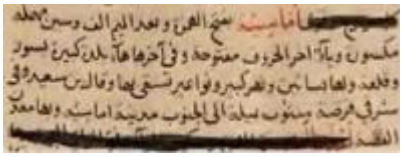 **أماسية** بفتح الهمزة وبعد الميم ألف وسين مهملة مكسورة وياء أخر الحروف مفتوحة وفي أخرها هاء. بلدة كبيرة بسور وقلعة ولها بساتين ونهر كبير ونواعير تسقى بها، وقال بن سعيد: وفي شرقي فرضة سنوب بميلة إلى الجنوب مدينة **أماسية** وبها معدن الفضة.	**Amasya** hemze'nin fethesi, mim'den sonra elif, sin'in esresi ve sonunda yā'nin fethesi ile telaffuz edilir. Suru, kalesi, bahçeleri, büyük bir nehri ve sulamak için su tekerlekleri olan büyük bir beldedir. İbn Seʿīd: "Sinop'un güney doğusunda **Amasya** şehri yer almaktadır. Orada gümüş madeni bulunmaktadır" demiştir.

Tablo 594. Amasya

Metindeki anlamı: Yer adı (belde, şehir olarak geçiyor).

TDK Sözlüğü'nde**:**Amasya: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin bilinen en eski adı Amaseia'dır. Ancak ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir (Şahin ve Emecen, 1991: III, 1).

Ayasuluḳ أياسلوق

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	19	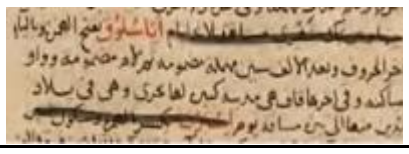	**Ayasuluḳ**, hemze'nin fethesi, ye, elif, sonra sin'in ötresi, lām'in ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda ḳaf ile telaffuz

	أياسُلوق بفتح الهمزة وبالياء أخر الحروف وبعد الألف سين مهملة مضمومة ثم لام مضمومة وواو ساكنة وفي أخرها قاف. هي مدينة كبيرة لها بحري وهي في بلاد أيدين منها إلى تيرة مسافة يوم.	edilir. Denize bakan büyük bir şehirdir. Aydın'da bulunmakta, Tire (şire) ile arasında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 595. Ayasuluḳ

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde:Ayasuluk adı TDK Sözlüğü'nde bulunmamaktadır.

Efes eski önemini kaybettikten sonra Ortaçağ'larda şehrin ilk kurulduğu tepede yeni bir şehir kurulmuştur. Bu yeni şehir, Efes'te yaşayan ve mezarı burada bulunan havâri St. John Theologos'un adına nispeten Bizans ve İtalyan kaynaklarında Agio Teologo, Aya Thologo, Altolugo, Altologo, Altolloch, Latologo, Arap ve Osmanlı kaynaklarında ise Ayasuluk adıyla anılmıştır (Emecen, 1991b: IV, 225).

Aydın[140] ايدين

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	22	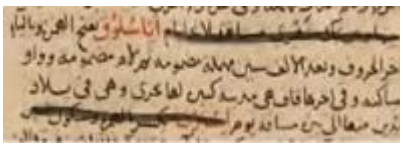 أياسُلوق بفتح الهمزة وبالياء أخر الحروف وبعد الألف سين مهملة مضمومة ثم لام مضمومة وواو ساكنة وفي أخرها قاف. هي مدينة كبيرة لها بحري وهي في بلاد **أيدين** منها إلى تيرة مسافة يوم.	Ayasuluḳ, hemze'nin fethesi, ye, elif, sonra sin'in ötresi, lem'in ötresi, vâv'ın sükûnü ve sonunda ḳaf ile telaffuz edilir. Denize bakan büyük bir şehirdir. **Aydın**'da bulunmakta, Tire ile arasında bir günlük mesafesi vardır.
1	241	22	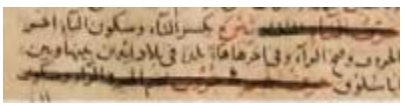 ثيرة بكسر الثاء وسكون الياء أخر الحروف وفتح الراء وفي أخرها هاء. بلدة في بلاد **أيدين**، بينها وبين أياسلوق (مسافة يوم)	şire, şe'nin esresi, yā'nin sükûnü, re'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. **Aydın**'da bulunan bir beldedir. Ayasuluḳ ile arasında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 596. Aydın

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

[140] Eserde Aydın ile ilgili ayrı bir madde yoktur. Aydın adı, Ayasuluḳ ve Tire (şire) bahislerinde geçmiştir.

TDK Sözlüğü'nde: Aydın: Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü). Aydın: Işık alan, ışıklı, aydınlık (TDK, 2005: 157).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. Aydın: Işık, nur (Caferoğlu, 1931: 8). BL. Aydıŋ/aydın: Ay ışığı, ay aydınlığı (Turan, 2001: 118).

Bu şehrin İlkçağ'lardaki adı Tralles idi. Sonra da Türkler tarafından ele geçirilince Güzelhisar adını almış, Osmanlılar devrinde Menemen'in kuzeyindeki Güzelhisar'dan ayırt edilmek için, Aydın sancağındaki Güzelhisar anlamında Güzelhisâr-ı Aydın veya Aydın Güzelhisarı adıyla anılmıştır. XIX. yüzyıl sonlarına doğru ise Güzelhisar ismi unutularak yalnızca Aydın adı ile anılır olmuştur (Emecen, 1991c: IV, 235).

Ala Ṭaġ[141] الاطاغ

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	230	10	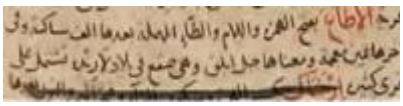 قرية الاطاغ بفتح الهمزة واللام والطاء المهملة بعدها ألف ساكنة وفي أخرها غين معجمة، ومعناها جبل أبلق، وهي صقع في بلاد لارنده تشتمل على قرى كثيرة.	Ala Ṭaġ, hemze, lā ve Ṭı'nın fethesi, sükûnlü elif ve sonunda ġayn ile telaffuz edilmek ve ala olan dağ anlamına gelmektedir. Larende'de bir yer, içinde çok köy vardır.

Tablo 597. Ala Ṭaġ

Metindeki anlamı: Yer ad (köy).

TDK Sözlüğü'nde: Ala Ṭaġ > Aladağ: Adana iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Anamur انمور

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[141] Ala, dağ kelimeler kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	240	15	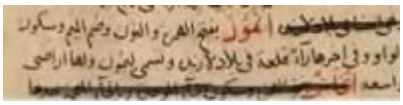 **أنَمور** بفتح الهمزة والنون وضم الميم وسكون الواو وفي أخرها راء. قلعة في بلاد لارنده وتسمى ليمون ولها أراضي واسعة.	**Anamur**, hemze'nin fethesi, mim'in ötresi, vāv'ın sükûnu ve sonunda re ile telaffuz edilir. Larende'de yer alır, Limun adı ile de bilinir. Geniş arazısı vardır.

Tablo 598. Anamur

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

TDK Sözlüğü'nde: Anamur: Mersin iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Uçaşar (Uçhisar)[142] اوج اصر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	9	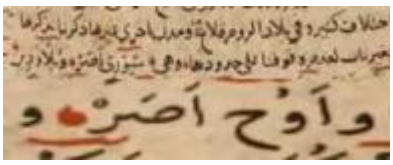 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **اوج اَصَر**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Uçaşar**...

Tablo 599. Uçasar (Uçhisar)

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir veya kale).

TDK Sözlüğü'nde**:** Uçhisar adı bulunmamaktadır.

Sözlük anlamı: **Uç**: Bir şeyin baş veya son noktası (TDK, 2005: 2026). **Hisar** (Ar.): Taştaş yapılmış küçük kale (TDK, 2005: 498).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

[142] Bugünümüzde Nevşehir ilinin merkez ilçesine bağlı bir belde.

OA. **Uç**: Uç, cenah, ordu kanadı (Ergin, 2009: 118). AY. **Uçluġ**: Uçlu, taraflı, yönlü; amaçlı (Ölmez, 1991: 119). DLT. **Uç:** Bir nesnenin tükenmesi, bitmesi. **Uç:** Kenar (Atalay, 2006: IV, 681). KB. **Hisar** (Ar.): Kale. **Uç**: Uç, tepe (Arat, 1979: III, 179,488). Kİ. **Uç**: 1) Her bir şeyin ucu. 2) Oturak yer, arka. 3) At yarışında ve yahut ok atışında bahse girmek (Caferoğlu, 1931: 110). TTA. **Uç اوج**: Vermek, bir şeye bahse girmek (geben, über etwas wetten) (Houtsma, 1894: 55). GT. **Uç**: Uç (Karamanlıoğlu, 1978: 382). ŞT. **Ḥisar**: Türkistan'dan bir vilayet. **Uç**: Uç (Ölmez, 1996: 375,467). BL. **Ḥişār**: Hisar, kale. **Uç**: Uç (Turan, 2001: 140,169).

Oynaşaşarı (Oynaşhisarı)[143] أُيناش اَصَري

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	10	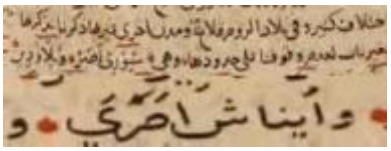 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... أُيناش اصري...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Oynaşaşarı**...

Tablo 600. Oynaşaşarı (Oynaşhisarı)

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir veya kale).

(*Hisar* sözcüğünün incelenmesi için *Uçaşar*'a bk.)

Akça Kerman[144] اقجا كرمان

Bu ad, eserde 6 kere geçmektedir.

[143] Bugünümüzde Kütahya iline bağlı olan Çavdarhisar ilçesi.
[144] Bugünümüzde Ukrayna'nın Odesa eyaletindeki Akkirman şehri.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	321	15	**أقجا كرمان** بفتح الهمزة وسكون القاف وفتح الجيم وألف، بليدة على بحر نيطش وهي غربي صاري كرمان وبينهما نحو خمسة عشر يومًا وهي في مستو من الأرض وأهلها مسلمون وكفار، ويصب بالقرب منها في البحر نهرطولو وهو نحو عاصي حماة في الكبر.	**Akça**[145] **Kerman**, hemze'nin fethesi, ḳaf'ın sükûnü ve cim'in fethesi ile telaffuz edilir. Nıtş "Pontus" denizine bakan bir beldedir. Sarı Kirman'ın batısında yer alır, aralarında yaklaşık 15 günlük mesafesi vardır. Oranın halkı Müslüman ve kafirlerdir. Tulu Nehri'nin oradaki denize dökülür. Bu nehir Hama'daki Asi Nehri'nin büyüklüğündedir.

Tablo 601. Akça Kerman

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

Dinyester nehrinin Karadeniz'e döküldüğü yerde, önü sonradan kapanarak kıyı gölü haline gelen bir körfezin sağ kenarında bulunmaktadır. Türkler'in verdiği Ak Kirman adı, Ortaçağ'da ve sonraları kullanılan Aspron Castron, Cetatea Alba ve Bel Gorod gibi "beyaz kale" anlamına gelmektedir. Ebü'l-Fidâ'nın belirttiği üzere ise Türkler önceleri buraya Akça Kirman demişlerdir (Bilge, 1989: II, 269).

Azaḳ ازق

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	319	2	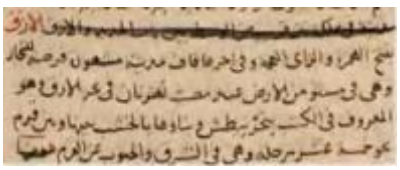 **الازق** بفتح الهمزة والزاي المعجمة وفي أخرها قاف. مدينة مشهورة فرضة للتجار وهي في مستو من الأرض عند مصب نهر تان في بحر الازق وهو المعروف في الكتب ببحر نيطش وبناؤها بالخشب، بينها وبين قرم نحو خمسة عشر مرحلة وهي في الشرق والجنوب عن القرم.	**Azaḳ**, hemze'nin ve zey'in fethesi ve sonunda ḳaf ile telaffuz edilir. Tüccarların sık sık gittiği, Ten nehrinin kaynaklarda Nıtş "Pontus" denizi adıyla bilinen **Azaḳ** denizine döküldüğü yerde bulunan ünlü bir şehirdir. Evler ahşaptan yapılmıştır. Ḳırım ile arasında 15 günlük mesafesi vardır.

[145] Akça kelimesinin kişi adları bahsinde incelenmiştir.

	Ḳırım'ın güney doğusunda bulunur.

Tablo 602. Azaḳ

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir, deniz).

Sözlük anlamı: Azaḳ: Azıcık, biraz, birazcık (TDK, Derleme Sözlüğü).

Azak, Sovyetler Birliği'nin Rostov özerk bölgesinde bir şehrin adıdır. Şehir, Altın Orda Devleti'ne bağlandıktan sonra Azak adı Türkler tarafından verilmiş ve 1317 yılından itibaren paralar üzerinde görülmeye başlanmıştır (Bilge, 1991: IV, 300).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eseler:

DLT. **Azak:** Ayak. **Azak**: Nereden ve kimden geldiği belli olmayan ok. **Azak**: Oğuz beylerinden bir büyüğün adı (Atalay, 2006: IV, 56,831). KB. **Azaḳ**: Yolunu şaşırmış, nereden geldiği belli olmayan, baştan savan (Arat, 1979: III, 49).

Ucat أُجات

Bu ad, eserde 33 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	515	3	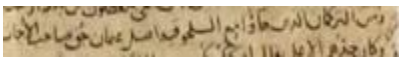 ومن التركمان الذين جاؤا مع السلجوقية أصل عثمان جق صاحب **الأجات**.	Selçuklularla gelen Türkmenlerden **Ucat** hâkimi Osmancuḳ idi.

Tablo 603. Ucat

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde Ucat adı bulunmamaktadır.

Yazar, bu yerin Busra ile Kütahya arasında bulunduğunu belirtmiştir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Ucat: Osmanlı topraklarının dışında olan bir vilayet, Türk devletlerinde sınır boylarındaki eyâlet ve sancaklara verilen isim[146] (TEBDİZ).

Afyon افيون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	116	14	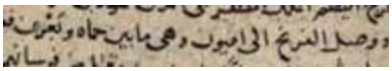 وصل الفرنج إلى **افيون** وهي ما بين حماه وبعرين.	Franklar, Hama ile Ba'rin arasında bulunan **Afyon**'a varmışlardır.

Tablo 604. Afyon

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

Sözlük anlamı: Afyon (Ar.): Olgunlaşmamış haşhaş kapsüllerine yapılan çiziklerden sızan, güçlü bir zehir olmakla birlikte içinde morfin, kodein vb. uyuşturucular bulunan madde (TDK, 2005: 27).

Anṭakya انطاكية

Bu ad, eserde 393 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	201	16	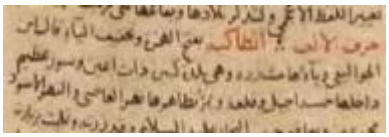 **انطاكية** بفتح الهمزة وتخفيف الياء وقال ابن الجواليقي وياؤها مشدودة وهي بلدة كبيرة ذات أعين وسور عظيم داخلها خمسة أجبل وقلعة ويمر بظاهرها نهر العاصي والنهر الأسود.	**Anṭakya**, hemze'nin fethesi ve hafif yā ile telaffuz edilir. İbn ec-Cavaliḳī'nin belirttiği üzere Anṭakya'nın yā'si şeddelidir. Su gözleri, büyük suru, içinde beş dağ ve kalesi olan büyük bir beldedir. Etrafından Asi nehri ve Kara Nehir geçmektedir.

Tablo 605. Anṭakya

Metindeki anlamı: Yer adı (büyük belde).

TDK Sözlüğü'nde**:** Antakya adı bulunmamaktadır.

[146] Ayhan Güldaş, 1996, Abdülvâsi çelebi Halîl-nâme.

Antakya, Akdeniz bölgesinde Hatay ilinin merkezi olan şehrin adıdır. İslâm öncesi dönemde Antiochia olarak geçen şehrin adı İslâmî dönemde Antâkiye (أنطاكية) şekline dönüşerek bugüne ulaşmıştır (Sahillioğlu, 1991: III, 228).

Anṭaliye انطاليا

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	238	1	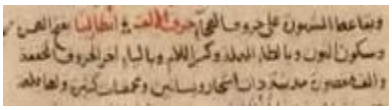 **انطاليا** بفتح الهمزة وسكون النون وبالطاء المهملة وكسر اللام وبالياء أخر الحروف المخففة وألف مقصورة مدينة ذات أشجار وبساتين ومحمضات كثيرة ولها قلعة.	**Anṭaliye**, hemze'nin fethesi, nūn'un sükûnü, ṭı, lām'in esresi, yā sonra elif ile telaffuz edilir. Ağaçlı, bahçeleri ve narenç meyveleri ile meşhur olan bir şehirdir.

Tablo 606. Anṭaliye

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Anṭaliye > Antalya: Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin adı, Bergama Kralı II. Attalos'un adına dayanmaktadır. Antik çağlarda Attaleai adıyla anılan şehir, Atalia Adalia, Ortaçağ Batı kaynaklarında Satalia, Arap ve Türk kaynaklarında ise Antâliyye, Adalya şeklinde geçmektedir (Emecen, 1991a: III, 232).

Anḳıra[147] انقِره

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

[147] *Ankıra* sözcüğü eserde biri Kûfe'de diğeri Anadolu'da olmak üzere iki farklı yere işaret etmektedir. Burada sadece Anadolu'daki *Ankıra* bizi ilgilendirir. Yazar, Rum İmparatorluğu'nun sınırlarını anlatırken Ankara'yı ve çevresindeki şehirleri anlatmaktadır. Kastamonu'ya yakınlığına bakılırsa bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içinde yer alan Ankara şehri olduğu anlaşılmaktadır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	238	6	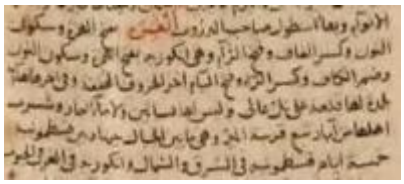 **انقِره** بفتح الهمزة وسكون النون وكسر القاف وفتح الراء وهي انكوريه بفتح الهمزة وسكون النون وضم الكاف وكسر الراء وفتح الياء أخر الحروف المخففة وفي أخرها هاء بلدة لها قلعة على تل عالي وليس لها بساتين ولا ماء جار وشرب أهلها من آبار نبع قريبة المد وهي ما بين الجبال بينها وبين قسطومنية خمسة أيام قسطمونية في الشرق والشمال وانكورية في الغرب والجنوب.	Hemze'nin fethesi, nūn'un sükûnu, ḳaf'ın esresi ve re'nin fethesi ile telaffuz edilen **Anḳıra**, hemze'nin fethesi, nun'un sükûnu, kef'in ötresi, ye'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilen **Engüriye**'dir .Bu beldenin yüksek tepede kalesi var, ancak ne bahçeleri ne de akar suları[148] vardır. Oranın insanları, bir pınarın kuyularından su içmektedirler. Bu belde, dağların arasında bulunmaktadır ve Kastamonu ile aralarında 5 günlük mesafesi vardır. Kastamonu kuzeydoğuda, **Engüriye** ise güneybatıda yer almaktadır.
1	471	16	نهر انقره يمر منها ويصي في بحر الروم.	**Anḳıra** nehri beldenin içinden geçer ve Rum denizine dökülür.

Tablo 607. Anḳıra

Metindeki anlamı: Yer adı (belde, nehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** Anḳıra > Ankara: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri, Türkiye'nin başkenti (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Ankara'nın çeşitli devirlerde Ankyra, Ankras, Angora, Engürü, Engüriye gibi şekillerde kullanılan adlarının kimler tarafından konulduğu ve ne anlama geldiği kesin olarak bilinmemektedir (Erdem, 1991: III, 204).

[148] Yazar, Ankara'dan bahsederken "ne bahçeleri ne de akar suları vardır" diye belirtmiştir. Ancak "ne de akar suları vardır" cümlesinin yanlışlıkla yazılmış olabildiği düşünülmektedir. Zira diğer tarihî kaynak aynı *"Ankıra"*dan bahsederken şehrin sınırları olarak (Kastamonu, Konya ve Akşar) şehirleri gösterilerek sadece "bahçeleri yoktur" diye kaydedilmiştir. İbn Sibahi Zade, 1589, Avdaḥ el-Mesâlik li Meʿrifeti'l-Buldân ve el-Memâlik (Ülkeler ve Krallıkların öğrenmesinin En Belirgin Yolları)- Neş. Abdu'l-Ravadiye, el-Mahdî, 2006, s.177. Bu eserd Ankara şöyle anlatılmaktadır: "*أنقرة*, Anḳıra, Engüriye'dir..... Yüksek tepede bir kalesi vardır. Bahçeleri yoktur. Dağların arasında bulunmaktadır. Oranın insanları, bir pınarın kuyularından su içmişlerdir. Konya'nın kuzeydoğusunda bulunmakta, aralarında 5 günlük mesafesi vardır. Engüriye ile Akşar arasında 4 günlük mesafesi vardır. Akşar batıda, Ankorya ise doğudadır. Ankorya ile Kastamonu arasında 5 günlük mesafesi vardır. Kastamonu kuzeydoğuda, Engüriye ise güneybatıda yer almaktadır."

ʿAyntāb (Antep[149]) عينتاب

Bu ad, eserde 111 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	226	20	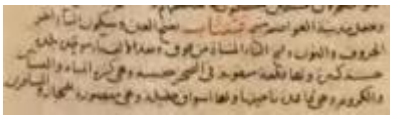 **عينتاب** بفتح العين وسكون الياء أخر الحروف والنون وفتح التاء المثناه من فوق وبعد الألف باء موحدة، بلدة حسنة كبيرة ولها قلعة منحوتة في الصخر حصينة وهي كثيرة المياه والبساتين والكروم وهي قاعدة ناحيتها أسواق جليلة وهي مقصودة للتجار والمسافرين.	**ʿAyntāb**, ʿayn'ın fethesi, yā ve nūn'un sükûnü, te'nin fethesi, elif'ten sonra be ile telaffuz edilir. Kayaların ortasında kazılmış sağlam bir kalesi, çok su kaynakları, bahçe ve bağları olan güzel ve büyük bir beldedir. Orada çok çarşı vardır. Tüccar ve yolcuların sık sık gittiği bir yerdir.

Tablo 608. ʿAyntāb (Antep)

Metindeki anlamı: Yer adı (belde), soyadı olarak da kullanılmıştır.

TDK Sözlüğü'nde: (ʿAyntāb) Antep adı bulunmamaktadır.

Eserde ʿAyntābī soyadını taşıyan kişiler:

Şemseddin Sunḳur el-ʿAyntābī- شمس الدين سنقر العينتابي , Seyfeddin bin el-ʿAyntābī- سيف الدين بن العينتابي Nāṣıreddin el-ʿAyntābī- ناصر الدين العينتابي, Ṣārımeddin el-ʿAytābī- صارم الدين العينتابي, Şerefeddin Musa el-Ḥanefī el-ʿAyntābī- شرف الدين موسى الحنفي العينتابي, Şehābeddin Aḥmed ebi el-ʿabbās Aḥmed ibn İbrahim el-ʿAyntābī- شهاب الدين أحمد أبي العباس ابن إبراهيم العينتابي

Ayaşofya اياصوفيا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[149] Bugünümüzde Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Gaziantep ilidir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	160	10	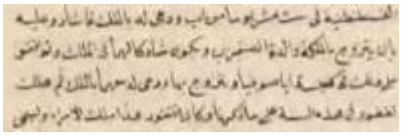 فأشاروا عليه (كبار الدولة) بأن يتزوج بالملكة والدة الصغيرين ويكون شاركًا لهما في الملك وتوافقوا على ذلك في كنيسة **اياصوفيا** وتزوج بها.	Devlet büyük adamları, ona iki çocuğun annesi olan kraliçe ile evlenmesini ve hâkimiyette ortak olmasını teklif etmişlerdir. O da kabul etmiştir. Bu konuda **Ayaşofya** kilisesinde anlaşmışlar ve kraliçe ile evlenmiştir.

Tablo 609. Ayaşofya

Metindeki anlamı: Yer adı (kilise adı).

Ayasofya, Bizans devrinde İstanbul'un en büyük kilisesi iken fetihten sonra şehrin ulucamii haline getirilen ve etrafında zamanla bir külliye teşekkül eden mâbed (Eyice, 1991: IV, 207). Son zamanlarda tekrar camiye çevirilmiştir. Bugünümüzde İstanbul'da bulunmaktadır.

el-Merdrese ez-Zāhiriyye el-Bay Barsiyye[150] المدرسة الظاهرية البيبرسية

Bay Bars Medresesi

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	148	15	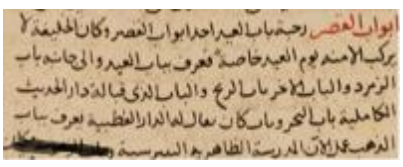 أبواب القصر رحبة باب العيد احد أبواب القصر وكان الخليفة لا يركب إلا منه يوم العيد خاصةً فعرف بباب العيد وإلى جانبه باب الزمرد والباب الآخر باب الريح والباب الذي قبالة دار الحديث الكاملية باب البحر وباب كان يقال له الدار القطبية يعرف بباب الذهب عمل الآن **المدرسة الظاهرية البيبرسية**.	Köşk'ün kapıları: Bābü'l-ʿīd (bayram kapısı), bu kapı Halife'nin bayram günlerinde ancak bu kapıdan çıktığı için bu adla anılmıştır. Yanındaki kapı Bābü'z-Zümürrüd (Zümrüt kapısı), diğer kapı ise Bābü'r-Rīḥ (rüzgar kapısı), Dār'ül-Ḥadis el-Kāmiliyye'nin karşısındaki kapı ise Babü'l-Baḥr'dır (deniz kapısı), ed-Dārü'l-Ḳuṭbiyye adıyla bilinen Dārü'z-Zeheb (Altın

[150] Bay Bars adı kişi adları bahsinde incelenmiştir.

				kapısı), şimdiki **el-Medrese ez-Zāhiriyye el-Bay Barsiyye**'dir.

Tablo 610. Bay Bars Medresesi

Metindeki anlamı: Yer adı (okul adı).

ez-Zāhiriyye el-Bay Barsiyye Medresesi, Kahire'de el-Melikü'z-Zāhir Bay Bars el-Bunduḳdarī tarafından H. 662 yılında kurulmuştur.

El-Ḫankāh el-Bay Barsiyye الخانقاه البيبرسية

Bay Bars Tekkesi

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	204	18	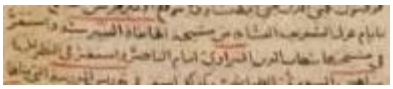 (هـ 806) عزل الشريف النسابة من مشيخة **الخانقاة البيبرسية** واستقر في مشيختها شهاب الدين النبراوي الناصري.	(H. 806 yılında) eş-Şerif en-Nessebe **el-Bay Barsiyye Tekkesi**'nin şeyhliğinden azledilmiş ve yerine Şehābeddin en-Nabravī en-Nāṣırī geçmiştir.

Tablo 611. Bay Bars Tekkesi

Metindeki adı: Yer adı (tekke adı).

Kahire'de Sultan Bay Bars el-Çeşnigir tarafından kurulmuştur. Tanman ve Parlak'ın belirttikleri üzere medreselerle benzerlik gösteren tipin en güzel örneği Kahire'de Sultan II. Bay Bars Çeşnigir Hankahı'dır (2011: XI, 372).

Bursa/Burşa برسا/ برصا

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

1	241	3	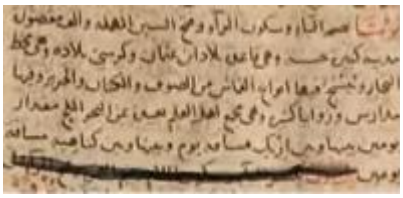 **بُرسا** بضم الباء وسكون الراء وفتح السين المهملة وألف مقصورة. مدينة كبيرة حسنة وهي قاعدة بلاد ابن عثمان وكرسي بلاده وهي محط التجار، وينسج فيها أنواع القماش من الصوف والكتان والحرير وفيها مدارس وزوايا كثيرة وهي مجمع أهل العلم. بعيدة عن البحر الملح مقدار يومين، بينها وبين إزنك مسافة يوم، وبينها وبين كتاهية مسافة يومين.	**Bursa**, be'nin ötresi, re'nin sükûnü, sin'in fethesi ile telaffuz edilir. Güzel ve büyük bir şehirdir. Osman Oğlu'nun devletinin tahtının yeridir. Ayrıca tüccarların sık sık gittiği yerdir, orada yün, keten ve ip gibi kumaş türleri üretilir. Bu şehirde çok medrese ve zaviye'nin bulunduğu için bilim insaların toplandığı bir yerdir. El-Baḥru'l-Milḥ (tuzlu deniz) ile arasında 2 günlük mesafesi, İznik ile arasında bir günlük mesafesi, Kütahya ile arasında 2 günlük mesafesi vardır.

Tablo 612. Bursa

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Bursa: Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Bursa'nın Antikçağ'lardaki adı Prusa'dır. Bugünkü adı de buradan gelmektedir. Şehrin Bithinya krallarından olan Prusias tarafından kurulduğu kabul edilmektedir. Antik dönemdeki Prusa adlı diğer şehirlerden ayırt edilmek için "Prusa ad Olympum" (Olimpos Prusası) adıyla anılmıştır (İnalcık, 1992: VI, 445).

Bilören بل أرن

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	8	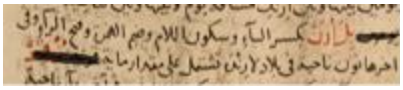 **بِل أرَن** بكسر الباء وسكون اللام وضم الهمزة وفتح الراء وفي أخرها نون. ناحية في بلاد لارنده .	**Bilören**, be'nin esresi, lem'in sükûnü, hemze'nin ötresi, re'nin fethesi ve sonunda nūn ile telaffuz edilir. Larende'de bir nahiyedir.

Tablo 613. Bilören

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

Tahir Sezen, Osmanlı Yer Adları adlı kitabında Belören adında üç farklı yer belirtmiştir: Belören بلويران: 1) Nahiye. Ilgaz, Çankırı'ya bağlıdır. 2) Kazâ. Lârende, Karaman eyaleti'ne bağlıdır. 3) Nahiye. Besni, Malatya, Mamûretülaziz eyalati'ne bağlıdır (2017: 102).

Bozḳır[151] بُزقِر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	9	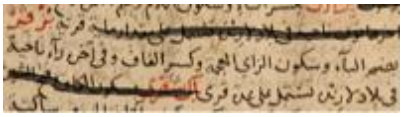 **بُزقِر** بضم الباء وسكون الزاء المعجمة وكسر القاف وفي أخره راء. ناحية في بلاد لارنده تشتمل على عدة قرى.	**Bozḳır**, be'nin ötresi, zey'in sükûnü, ḳaf'ın esresi ve sonunda re ile telaffuz edilir. Larende'de bir nahiye, birkaç köyü içine alır.

Tablo 614. Bozḳır

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

TDK Sözlüğü'nde: Bozkır: Konya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sözlük anlamı: Bozkır: Kurakçıl otsu bitkilerden oluşan, sıcak ve ılıman iklimlerdeki ağaçsız doğal alan, step (TDK, 2005: 310).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bozkır sözcüğüne taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Beg Şehri[152] باك شهري

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

[151] Boz ve kır kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[152] Beg ve Şehir kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	11	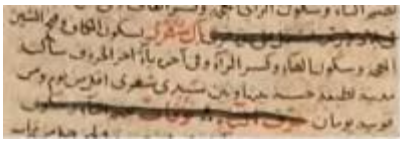 **باك شهري** بسكون الكاف وفتح الشين المعجمة وسكون الهاء وكسر الراء وفي أخره ياء، أخر الحروف ساكنة. مدينة لطيفة حسنة بينها وبين سَيدي شهري أقل من يوم، ومن قونيه يومان.	**Beg Şehri**, kef'in sükûnü, şin'in fethesi, he'nin sükûnü, re'nin esresi ve sonunda sükûnlü ye ile telaffuz edilir. İyi, hoş bir şehir. Seydi Şehri ile arasında bir günden az mesafesi, Konya ile arasında iki günlük mesafesi vardır.

Tablo 615. Beg Şehri

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Beyşehir: Konya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Türkçe Güncel Sözlüğü).

Bidlis (Bitlis) بدليس

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	249	20	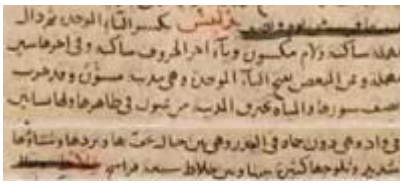 **بدليس** بكسر الباء الموحدة ثم دال مهملة ساكنة ولام مكسورة وياء أخر الحروف ساكنة وفي أخرها سين مهملة، وعن البعض بفتح الباء الموحدة. وهي مدينة مسورة وقد خرب نصف سورها، والمياه تخترق المدينة من عيون في ظاهرها، ولها بساتين في واد، وهي دون حماه في القدر، وهي بين جبال تحف بها، وبردها وشتاؤها شديد وثلوجها كثيرة، بينها وبين خلاط سبع فراسخ.	**Bidlis**, be'nin esresi, dal'ın sükûnü, lām'in esresi, ye'nin sükûnü, sonunda sin ile tellafuz edilen isimin be'si bazılarına göre fethelidir. Yarısı yıkılmış olan bir surla çevirilen bu şehrin içine, baş tarfindaki gözlerden su akar. Bahçeleri, etrafına çeviren dağları olan bu şehrin kışı sert ve karı çoktur. Halat (Ahlat) ile arasında 7 fersah vardır.

Tablo 616. Bidlis

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Bitlis: Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Bağras بغراس

Bu ad, eserde 23 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	59	13	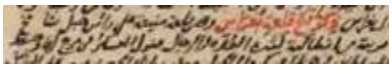 ذكر فتح قلعة **بغراس** وهي قلعة منيعة على رأس جبل شامخ قريبة من انطاكية كثيرة العدة والرجال.	**Bağras** kalesinin fethi: Antakya'ya yakın olan büyük bir dağın başında yer anlan bu sağlam kalenin içinde çok silah ve adam vardır.

Tablo 617. Bağras

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Bağrâs, İskenderun-Antakya yolu üzerinde yer alan Amanos dağlarında Belen Geçidi girişinde konak yeridir. Eski adı Pagrai ve Pagras olarak geçmektedir. Osmanlı kaynaklarında ise Bakrâs şeklinde geçmiştir. Bugünümüzde Hatay vilâyetinin Belen ilçesine bağlı Ötençay adında bir köydür (Halaçoğlu, 1991: IV, 450).

Borlu برلو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	475	21	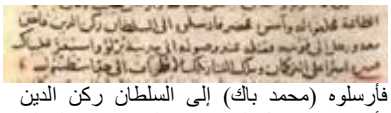 فأرسلوه (محمد باك) إلى السلطان ركن الدين فأخذه معه ورحل إلى قونيه فقتله عند وصوله إلى مدينة **برلو** واستقر علىباك صهره أميرًا على التركمان وملك التتار تلك الأطراف إلى حد اسطنبول.	Muḥammed Beg'i Sultan Rükneddin'e göndermişlerdir. Sultan, onu onun yanına alıp Ḳonya'ya doğru gitmişler, **Borlu** şehrine vardıklarında Sultan onu öldürmüştür. Onun yerine enişteşi ʿAli Beg Türkmenlerin emîri olarak geçmiştir. Tatarlar, İstanbul'a kadar uzanan bu topraklara hâkim olmuşlardır.

Tablo 618. Borlu

Metindeki adı: Yer adı (şehir).

Sözlük anlamı: (Bor+lu) bor: İşlenmemiş, taşlık, sert, ekilmemiş (toprak), borak (TDK, 2005: 298).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Bor**: Fırtına, bora, tipi (Ergin, 2009: 90). DLT. **Bor**: Şarap, süçi (Atalay, 2006: IV, 130). KB. **Bor**: Şarap (Arat, 1979: III, 103). Kİ. **Bor**: 1) Kireç. 2) Beyaza mail yumuşak taş (Caferoğlu, 1931: 21). BM. **Bor:** Kireç (بُر: الكدان، الجبص) (10a/5). **Bor** بر: 1) Şarap (Wein). 2) Beyaz kil (Houtsma, 1894: 61).

Bazarcuḳ بَزَرجُق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	311	19	لما وصل شيخ ونوروز إلى موضع يقال له **بَزَرجُق** أو أسي جاء الخبر بأن السلطان يشتي في حلب.	Şeyḫ ve Nevrūz **Bazarcuḳ** veya Asi diye bir yere geldiklerinde Sultan'ın Halep'te kışlığa gitmesinin haberi duyulmuştur.

Tablo 619. Bazarcuḳ

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Pazarcık: Kahramanmaraş iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sözlük anlamı: (Pazar+cuḳ) pazar (Fr.): Satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer (TDK, 2005: 1588).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Kİ. **Bazar**, bazara: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1930: 16). BM. **Bazar:** Pazar (السوق: بازار) (19a/5). GT. **Bāzār** (Fr.): Pazar, çarşı (Karamanlıoğlu, 1978: 216). Abuşka L. **Bazar:** Pazar (Atalay, 1970: 116). BL. **Bāzār, bazar** (Fr.): 1) Alışveriş. 2) Çarşı (Turan, 2001: 119).

Çoḳraḳ[153] جقراق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	2	**جقراق** بضم الجيم وسكون القاف وفتح الراء بعد الألف. بلد على ساحل بحيرة نيطش في مستوى الأرض وأهلها أخلاط من كفار ومسلمين.	**Çoḳraḳ**, cim'in ötresi, ḳaf'ın sükûnü, elif'ten sonra re'nin fethesi ile telaffuz edilir. Nıtş[154] (Pontus) gölünün kıyısında yer alır. Oranın halkı Müslüman ve kafirlerdir.

Tablo 620. Çoḳraḳ

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: **Çokrak**: Memba, pınar; kaplıca, ılıca; çamurlu, bataklık yer; taşlı arazi (TDK, Derleme Sözlüğü).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Çigil (Çiğil) جِكِل

Bu ad, eserde yer adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	311	14	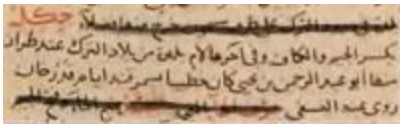 **جكل** بكسر الجيم والكاف وفي أخرها لام. بلدة من بلاد الترك عند طراز، منها أبو عبدالرحمن بن يحيى، كان خطيبًا بسمرقند أيام قدرخان.	**Çigil**, cim ve kef'in esresi ve sonunda lām'ın telaffuz edilir. Türklerin beldelerinden biridir. Taraz'a yakındır. Ḳadr Ḫan döneminde Semerkant'ta hatip olan ebü ʿAbdurrahman bin Yahya bu beldeden gelmiştir.

Tablo 621. Çigil

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

Sözlük anlamı: Çiğil: Eski Türk boylarından biri (TDK, 2005: 435).

[153] Sivas ilinin Suşehri ilçesine bağlı Çokrak diye bir köy vardır.
[154] Daha önce eserde nehir adı olarak geçmiştir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarhî eserler:

ŞT. Çigil: XI. yüzyılda Ceyhundan Çin'e kadar uzanan yerlerdeki Türklere verilen ad (Ölmez, 1996: 361).

Çaṭır Ṭaġ[155] (Çatırdağ) جاطرطاغ

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	321	8	وقرقري ناقلة عن البحر وأهلها الجنس الذي يقال لهم آص وعندهم جبل عظيم شاهق في الهوا يقال له **جاطر طاغ**، يظهر للمراكب من بحر القرم بفتح الجيم وألف وطاء مكسورة وراء ساكنة مهملتين وطاء مهملة وألف وغين معجمة، وقرقري شمالي صاري كارمان وبينهما نحو مسيرة يوم.	denizden uzak bir kale olan Ḳırḳ Eri'nin halkına Âṣ denir. Orada, ismi cim'in fethesi, elif, Ṭı'nın esresi, re'nin sükûnü, Ṭı, elif ve ġayn ile telaffuz edilen **Çaṭır Ṭaġ** adında çok yüksek bir dağ vardır ki Ḳırım denizinden görülür. Ḳırḳ Eri, Ṣarı Kirman'ın kuzeyinde bulunur, aralarında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 622. Çaṭır Ṭaġ

Metindeki anlamı: Yer adı (dağ).

Sözlük anlamı: Çatır sözcüğü TDK Sözlüğü'nde sadece tekerleme şeklinde "çatır çatır" ve ikileme şeklinde "çatır çatur" geçmektedir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Çaṭır**: Çadır (Atalay, 2006: IV, 137).

Çadır anlamına gelen çatır sözcüğünün buradaki "çatır" ile ilgili olmadığı düşünülmektedir.

Darende دارنده

[155] Dağ kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	12	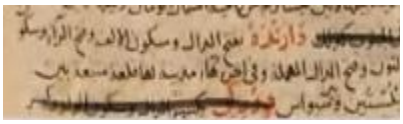 **دارنده** بفتح الدال وسكون الألف وفتح الراء وسكون النون وفتح الدال المهملة وفي أخره هاء. قلعة منيعة بين أبلستين وسيواس.	**Darende**, dal'ın fethesi, elif'in sükûnü, re'nin fethe'si, nūn'un sükûnü, dal'ın fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Eblusteyn ile Sivas arasında yer alan, sağlam bir kalesi olan bir şehirdir.
1	392	6	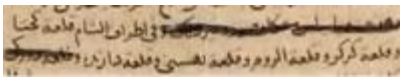 في أطراف الشام قلعة كختا وقلعة كركر وقلعة الروم وقلعة بهسني و**قلعة دارنده**.	Şam'ın etrafında Kahta kalesi, Karkar Kalesi, Rum Kalesi, Behsini Kalesi ve **Darende Kalesi** bulunur.

Tablo 623. Darende

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir, kale).

TDK Sözlüğü'nde**:** Darende: Malatya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Develü[156] (Develi) دَوَالي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	10	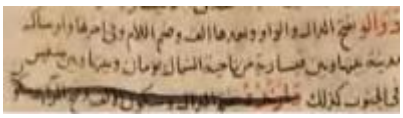 **دَوَالو** بفتح الدال والواو وبعدها ألف وضم اللام وفي أخرها واو ساكنة مدينة بينها وبين قيسارية من ناحية الشمال يومان وبينها وبين سيس في الجنوب كذلك.	**Develü**, dal ve vav'ın fethesi, lām'in ötresi ve sonunda sükûnlü vav ile telaffuz edilir. Kuzey tarafında bulunan Kayseriyye[157] ve güney tarafında bulunan Sis[158] ile arasında iki günlük mesafesi olan bir şehirdir.

Tablo 624. Develü

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

[156] Deve kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[157] Bugünümüzde Kayseri ilidir.
[158] Bu günümüzde Adana'ya bağlı olan Kozan ilçesidir.

TDK Sözlüğü'nde**:** Develi: Kayseri iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Divrigi (Divriği) دِوْركي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	14	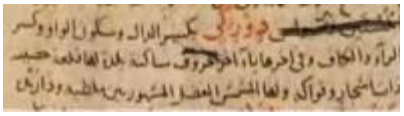 **دوركي** بكسر الدال وسكون الواو وكسر الراء والكاف وفي أخرها ياء أخر الحروف ساكنة. بلدة لها قلعة حصينة ذات أشجار وفواكه ولها المشمش المفضل المشهور بين مَلَطيه ودارنده.	**Divrigi**, Dal'ın esresi, vav'ın sükûnü, re ve kef'nin esresi ve sonunda sükûnlü ye ile telaffuz edilir. Ağaç ve meyveleri, güzel kayısı ile meşhur, sağlam bir kalesi olan bir beldedir. Malatya ile Darende arasında yer alır.

Tablo 625. Divrigi

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde: Divriği: Sivas iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eski Yunan kaynaklarında Apblike, Bizans kaynaklarında Tephrice (Tefrike) şeklinde kaydedilen Divriği, Arap kaynaklarında ise Abrik veya Ebrik şeklinde geçmektedir. İbn Bîbî *Selcûḳnâme*'de bu yeri Difrigi (دفركى), Osmanlı kaynaklarında Divrîk (ديوريك) veya bugünkü yazılışına yakın bir şekilde Divrigi (ديوركى) olarak kaydedilmektedir (Balgalmış, 1994: IX, 452).

Demür[159] **Ḳapı** دمُر قَبي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[159] Demür kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	517	16	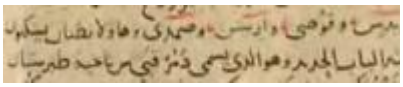 صمدي وهاولا بطنان يسكنون عند الباب الحديد وهو الذي يسمى دمر قبي من ناحية طبرستان.	Şamdi (?) ve Havla (?) Taberistan'ın tarafında bulunan "**Demür Ḳapı**" adıyla bilinen el-Bābü'l-Ḥadīd'in (demir kapı) tarafında yaşayan iki boydur.

Tablo 626. Demür Ḳapı

Metindeki adı: Yer adı (geçit adı).

Sözlük anlamı: Ḳapı > kapı: Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı (TDK, 2005: 1068).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Temir Ḳapıg**: (Yer adı) Demir Kapı (Ergin, 2009: 114). DLT. **Kapuğ**: Kapı (Atalay, 2006: IV, 264). KB. **Ḳapuġ**: Kapı (Arat, 1979: III, 221). Kİ. **Qapu**: Kapı (Caferoğlu, 1931: 69). BM. **Ḳapı, ḳapu**: Kapı (الباب: قابو، قابي) (19a/3). TTA. **Ḳapu** قبو: Kapı (Thür) (Houtsma, 1894: 78). BL. **Ḳapu:** Kapı (Turan, 2001: 144).

Tie men. Çince metinde iki kez görülen Demir Kapı geçidi ilk geçtiği yerde ayrıntılı olarak tanımlanır: Buhara ve sonra da Kusana'dan öteye giden Xuanzang 300 li (150 km) dağların arasından geçer ve Demir Kapı'ya girer. Dorukları dar ve tehlikeli, demir filizleri içeren kayalıkların bulunduğu bir yerdir. Bu kayaların üzerine bir kapı inşa edilmiş, kapının da üzerine birçok demir zil takılmıştır. Demir kapı denmesinin nedeni budur. Burası Türklerin uçtaki hisarıdır. Demir Kapı'dan öteye gidilince Toharların ülkesine ulaşılır (Ölmez, M., 2010: 630).

Eserde geçen Demir Kapı, M. Ölmez'in anlattığı Demir Kapı'dan farklı bir yer gösterirse de Demir Kapı'nın Türklerin uçlarda kullandığı hisar ve geçit olduğu anlaşılmaktadır.

Darbısak[160] دَربِساك

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

[160] Hatay'da yer alan bir kalenin adı.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	59	3	ثم سار (السلطان) إلى **دربساك** ونزل عليها يوم الجمعة الثامن من شهر رجب وهي قلعة منيعة مرتفعة.	(Sultan) **Darbısak**'a doğru gidip Cuma günü Recep ayının 8'inde kaleye saldırmıştır. Bu, yüksek ve sağlam bir kaledir.

Tablo 627. Darbısak

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Yazar, bu kalenin konumu ile ilgili bilgi vermemiştir.

Demürlü[161] دَمرْلو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	383	1	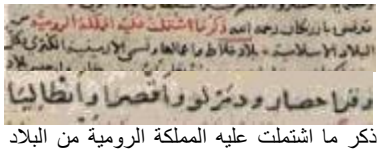 ذكر ما اشتملت عليه المملكة الرومية من البلاد الإسلامية... **دمرلو** واقصرا وانطاليا.	Roma Krallığı'nın içine aldığı Müslüman şehirler şunlardır:... **Demürlü**, Aḳ Şara, Anṭalya.

Tablo 628. Demürlü

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

Diyār Bekr (Diyarbakır) دیار بکر

Bu ad, eserde 115 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	258	21	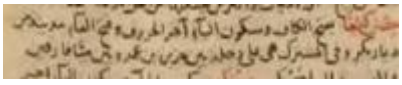 جِصن كيفا بفتح الكاف وسكون الياء أخر الحروف وفتح الفاء مدينة في **ديار بكر** وفي المشترك بين جزيرة بن عمر وبين ميافارقين.	Hışn Keyfe (Hasankeyf) kef'in fethesi, ye'nin sükûnü, fe'nin fethesi ile telaffuz edilir. **Diyarbakır**'da bir şehirdir. El-Müşterak kitabındaki bilgilere

[161] Demir kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

				göre Cezīre-i ibn Ömer ile Meyafarikın[162] arasında yer alır.

Tablo 629. Diyarbakır

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Diyarbakır: Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin eski adı Amida, ama bu adın nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. İslâmî dönemde bu ad Âmid şeklini almış ve XVII. yüzyıla kadar hem şehir hem de onun merkez olduğu sancağın adı olarak kullanılmıştır. Osmanlılar döneminde Kara Âmid adıyla anılmıştır. Şehrin sonraki adı olan Diyarbekir ise müslüman Araplar bölgeyi fethettikten sonra, Rebīa Arapları'nın iki büyük kabilesinden biri olan, Dicle kenarlarında yaşayan Bekir b. Vâil kabilesinin yayıldığı topraklara verilen Diyâr Bekr veya Diyâr-ı Bekr adına dayanmaktadır (Göyünç, 1994: IX, 464).

Erzencan/Erzengan (Erzincan) ارزنجان/ ارزنكان

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	9	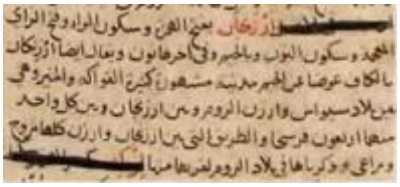 **أرزنجان** بفتح الهمزة وسكون الراء وفتح الزاي المعجمة وسكون النون وبالجيم وفي أخرها نون، ويقال أيضاً **أرزنكان** بالكاف عوضاً عن الجيم. مدينة مشهورة، كثيرة الفواكه والخير، وهي بين بلاد سيواس وأرزن الروم. وبين **أرزنجان** وبين كل واحد منها أربعون فرسخاً والطريق التي بين أرزنجان وأرزن كلها مروج ومراعي. وذكرناها في بلاد الروم لقربها منها.	**Erzencan**, hemze'nin fethesi, re'nin sükûnü, zey'in fethesi, nūn'un sükûnü, cim ve sonunda nūn ile telaffuz edilir, bazen de cim'in yerine kaf geçerek **Erzengan** şeklinde telaffuz edilir, Sivas ile Erzen er-Rum arasında yer alır. Erzincan, bu iki şerhrin her biri ile arasında 40 fersah mesafesi vardır. Erzen er-Rum[163] ile **Erzencan** arasındaki yol çayır ve otlak dolusudur. Bu şehrin Rum şehirlerine yakın olduğu için onu bu fasılda andık.

[162] Bugünümüzde Diyarbakır iline bağlı Silvan ilçesidir.
[163] Bugünümzde Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzurum ilidir.

Tablo 630. Erzencan

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Erzincan: Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin adı Ermeni kaynaklarında Erez, Erzng ve Erznga; Bizans kaynaklarında Aringam (Arıngan), Arsingan, Erzingan; Arap kaynaklarında ise Erzencân olarak kaydedilmiştir. Türk fetihlerinden sonra şehrin adı önce Erzingân, Ezirgân olarak söylenmiş, sonra da bugünkü şeklini almıştır (Miroğlu, 1995: XI, 318).

İrmenek (Ermenek) ارمناك/ارمنك

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	240	12	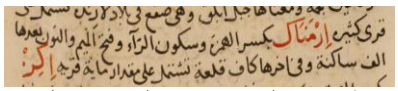 **ارمناك** بكسر الهمزة وسكون الراء وفتح الميم والنون بعدها ألف ساكنة وفي أخرها كاف. قلعة تشتمل على مقدار ماية قرية.	**İrmenek**, hemze'nin esresi, re'nin sükûnü, mim ve nūn'un fethesi, elif ve sonunda kef ile telaffuz edilir. Yaklaşık 100 köy içine alan bir kaledir.
1	515	2	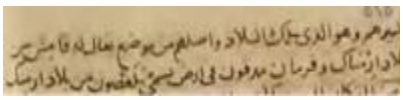 (محمد باك من أولاد قرمان) كبيرهم وهو الذي ملك البلاد وأصلهم من موضع يقال له قامش من بلاد **ارمناك** وقرمان مدفون في أرض تسمى بلغصون من بلاد **ارمنك**.	Onların büyüğü (Ḳaraman oğullarından Muḥammed Beg), Hükmeden de kendisidir. Onlar, **İrmenek**'te bulunan Ḳamış diye bir yerden gelmişlerdir. Ḳaraman ise **İrmenek**'te Balġasun diye bir yerde gömülmüştür.

Tablo 631. İrmenek

Metindeki anlamı: Yer adı (kale, şehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** Ermenek: Karaman iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Eğriköz (Eğrigöz) اكري كوز

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	10	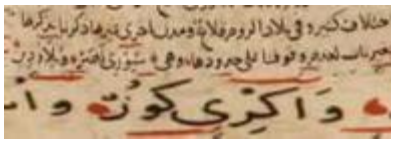 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **اكري كوز**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Eğriköz.**

Tablo 632. Eğriköz

Metindeki anlamı: Yer adı.

Eğrigöz: (1530 yılında) Kazâ. Kütahya, Anadolu eyaletine bağlıdır (Sezen, 2017: 247).

Erciş ارجيش

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	250	7	 **ارجيش** بفتح الهمزة وسكون الراء المهملة والجيم المكسورة والياء أخر الحروف الساكنة وفي أخرها شين معجمة. بلدة صغيرة غير مسورة في طرف الوطاة، وأول الجبال، وهي عن خلاط في جهة الشرق على مسيرة يومين، ومن بحيرتها يجلب السمك إلى البلاد المعروف بالطريخ.	**Erciş**, hemze'nin fethesi, re'nin sükûnü, cim'in esresi, ye'nin sükûnü ve sonunda şin ile telaffuz edilir. Düz yerin ucunda ve dağların başladığı yerde yer alan sursuz küçük bir belde, Halat'ın doğu tarafında bulunur. İki yer arasında iki günlük mesafesi vardır. Orada bulunan gölden aṭ-Ṭarīḫ[164] adı ile bilinen balık getirilir.

Tablo 633. Erciş

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde: Erciş: Van iline bağlı ilçelerden biri (TKD, Güncel Türkçe Sözlüğü).

[164] Bk. El-Muʿcamı'l-Vasīṭ, الطريخ: سمك صغار تعالج بالملح وتؤكل, aṭ-Ṭarīḫ (Tuzlanarak yenilen küçük bir balık türüdür.)

Eski[165] **Yurt** اسكي يورت

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	448	3	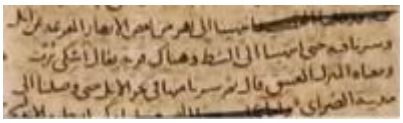 انتهينا إلى نهر من بعض الأنهار المفرعة عن إتل (بحر) وسرنا فيه حتى انتهينا إلى الشط وهناك قرية يقال **أسكي يُرت** ومعناه المنزل العتيق، قال ثم سرنا منها في البحر الإتل حتى وصلنا إلى مدينة الصراي.	"İdil Nehri'nden ayrılan nehirlerden (kollardan) birine ulaştık, kıyısına kadar ilerledik, orada el-Menzilü'l-ʿatīḳ (eski ev) anlamına gelen **Eski Yurt** diye bir köye geldik. Sonra da oradan ayrılarak Şaray şehrine varana kadar İdil Nehri'nde ilerlerdik" dedi.

Tablo 634. Eski Yurt

Metindeki anlamı: Yer adı (köy).

Sözlük anlamı: Yurt: Vatan, memleket (TDK, 2005: 2201).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yurt**: Yurt (Ergin, 2009: 124). DLT. **Yurt**: Delik. Yurt: Yurt; eski izerler, ören (Atalay, 2006: IV, 816). KB. **Yurt**: Yurt, yer (Arat, 1979: III, 559). Kİ. **Yurt**: Vatan (Caferoğlu, 1931: 129). BM. **Yurṭ**: Ev, oturacak yer (المنزلة: يُرط) (12a/4). TTA. **Yurt** يرت: Yurt, yerleşme yeri (Niederlassung) (Houtsma, 1894: 105). ŞT. **Yurt**: Yurt, vatan, ülke (Ölmez, 1996: 484).

Edrene (Edirne) ادْرَنَه

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	734	21	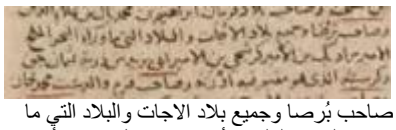 صاحب بُرصا وجميع بلاد الاجات والبلاد التي ما وراء البحر الملح الأمير مراد بك بن الأمير كرشجي بن الأمير أبي يزيد من ذرية عثمان جق وكرسيه الذي هو مقيم فيه **ادْرَنَه**.	Bursa, bütün Ucat şehirleri, el-Baḥru'l-Milḥ (tuzlu deniz) arkasındaki şehirlerin hâkimi Osmancuḳ'un soyundan gelen Emîr Murād Beg bin Emîr

[165] Bu kelime kişi adları bahsinde incelenmiştir.

	Küreşçi bin Emîr ebi Yazīd'dir. Onun tahtı **Edrene**'dedir.

Tablo 635. Edrene

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Edirne: Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Önceleri Orestia veya Orestias adı ile bilinen bu şehir, II. yüzyılda Roma İmparatoru Hadrianus tarafından yeniden kurulunca onun adına izâfeten Hadrianopolis adını almıştır. İslâm kaynaklarında Hadrianopolis'ten bozma "Edrenos", "Edrenaboli" şeklinde kaydedilmiştir. I. Murad zamanında ise "Edrene" (ادرنه) imlâsı benimsenmiş ve uzun süre bu şekilde anıldıktan sonra muhtemelen XVIII. yüzyıldan itibaren "Edirne" olarak söylenmeye başlanmıştır (Gökbilgin, 1994: X, 425).

Ḫılaṭ/Aḫlat خلاط/ اخلاط

Bu ad, eserde 19 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	250	2	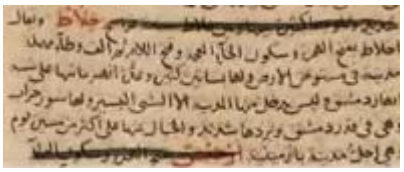 خلاط ويقال اخلاط بفتح الهمزة وسكون الخاء المعجمة وفتح اللام ثم ألف وطاء مهملة. مدينة في مستو من الأرض ولها بساتين كثيرة وعدة أنهر(...) على شبه أنهار دمشق، وبردها شديد، والجبال عنها على أكثر من مسيرة يوم، وهي أجمل مدينة بأرمينيه.	**Ḫılaṭ**, hemze'nin fethesi, ḫı'nın sükûnü, lām'in fethesi ve Ṭı ile **Aḫlaṭ** şeklinde de telaffuz edilir. Dımaşk'ın nehirlerine benzeyen nehirleri, çok bahçesi olan bir şehir. Kışı serttir. Dağlar ile arasında bir günlükten fazla mesafesi vardır. Bu şehir, Ermenilerin en güzel şehridir.

Tablo 636. Ḫılaṭ, Aḫlaṭ

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Ahlat: Bitlis iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Ahlat Urartular'dan Osmanlılar'a kadar çeşitli devlet ve hânedanların idaresinde kalmıştır. Şehrde kalan en eski kavim olan Urartular buraya Halads, Ermeniler Şaleat (Şaliat), Süryânîler Kelath, Araplar Hılât, İranlılar ve Türkler ise Ahlat demişlerdir (Sümer, 1989: II, 19).

Ḫān Balıḳ خان بالق

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	312	3	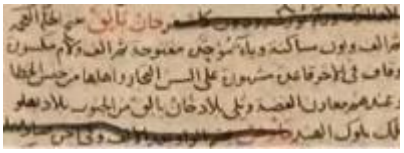 **خان بالق** بفتح الخاء المعجمة ثم ألف ونون ساكنة وباء موحدة مفتوحة ثم ألف ولام مكسورة وقاف في الأخر. قاعدة مشهورة على ألسن التجار، وأهلها من جنس الخطا وعندهم معادن الفضة ويلي بلاد **خان بالق** من الجنوب بلاد بهلو ملك ملوك الهند.	**Ḫān Balıḳ**, ḫı'nın fethesi, elif, nūn'un sükûnü, be'nin fethesi, lām'in esresi ve sonunda ḳaf ile telaffuz edilir. Tüccarların sık sık gittiği bir yerdir. Bu şehrin sakinleri Ḫıṭaylar. Orada gümüş madeni bulunur. **Ḫān Balıḳ**'ın güney tarafında Hindistan'ın kralı Behlü'nün ülkesi yer alır.

Tablo 637. Ḫān Balıḳ

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

Hanbalık: Büyük Moğol İmparatorluğu'nun 1264-1368 yılları arasındaki başşehri (Taşağıl, 1997: XV, 524).

Sözlük anlamı: **Balık**: Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı (TDK, 2005: 191). Buradaki balık, eserdeki balık kelimsei ile ilgili değildir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Balık**: Şehir. Balıḳ: (Yer adı) Beş Balık. Balıḳ: Çamur, balçık, bataklık (Ergin, 2009: 87). DLT. **Balık:** Çamur. Balık: Kale, şehir. **Balık**: Balık (Atalay, 2006: IV, 65). KB. **Balıḳ**: Balık (Arat, 1979: III, 55). **Balıq**: Bugünkü manasında (Caferoğlu, 1931: 14). **Balıḳ**: Balık (السمك: بالق) (11a/2). TTA. **Balık, baluk** بالق: Balk (Fisch) (Houtsma, 1894:

60). GT. **Balık:** Balık (Karamanlıoğlu, 1978: 214). ŞT. **Balıḳ**: Balık (Ölmez, 1996: 336). BL. **Balıḳ:** Balık (Turan, 2001: 119).

KB eserindeki ve Kıpçak ve Eski Oğuz Türkçesi dönemlerine ait eserlerdeki balık kelimesi, bu eserdeki balık kelimesi ile ilgili değildir. Buradaki Ḫan Balıḳ, hanın şehri anlamına gelmektedir.

Kuzey Çin topraklarını ele geçiren Kubilay Han 1264 yılında idare merkezini, kendilerinin Hanbalık (han şehri) dedikleri Çin hükümdarlarının oturduğu Chungtu'ya nakletmiştir. Burada üç yıl kaldıktan sonra şehrin kuzeydoğusunda yeni bir şehir kurdurmuş ve buna Yeni Hanbalık denmiştir (Taşağıl, 1997: XV, 524).

İznik ازنك

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	14	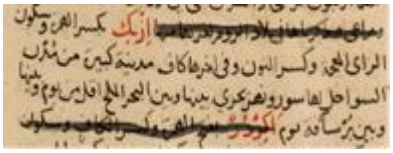 **إزنك** بكسر الهمزة وسكون الزاي المعجمة وكسر النون وفي أخرها كاف، مدينة كبيرة من مدن السواحل، لها سور ونهر يجري بينها وبين البحر الملح أقل من يوم وبينها وبين بُر مسافة يوم.	**İznik**, hemze'nin fethesi, zey'in sükûnü, nūn'un esresi ve sonunda kef ile telaffuz edilir. Sahil büyük şehirlerinden biri olan İznik'in suru ve nehri vardır. Tuzlu deniz ile arasında bir günlükten az mesafesi, Bor ile arasında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 638. İznik

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: İznik: Bursa iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Aynı adı taşıyan gölün doğu tarafında kurulmuş eski bir yerleşim merkezidir. Makedonyalı Büyük İskender'in ölümünden sonra kumandanlarından biri olan Antigones, milâttan önce 316 yılına doğru o zamanlar Askania denilen İznik gölünün kıyısında kurduğu bu şehre kendi isminden hareketle Antigoneia adını vermiştir. Antigones milâttan önce 301 yılında Lysimakhos'a karşı açtığı savaşta ölmüş ve savaşta galip gelen Lysimakhos şehrin adını

karısının Nike adından esinlenerek Nikaia olarak değiştirmiştir. İznik, Arap kaynaklarında Nîkıye şeklinde geçen Nikaia'nın Türkçeleştirilmiş biçimidir (Eyice, 2001: XXIII, 543).

Isparta اسبرتا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	239	22	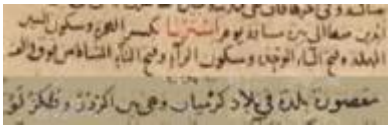 **اسبرتا** بكسر الهمزة وسكون السين المهملة وفتح الباء الموحدة وسكون الراء وفتح التاء المثناة من فوق وألف مقصورة بلدة في بلاد كرميان وهي بين اكردر وطكزلو.	**Isparta**, hemze'nin esresi, sin'in sükûnü, be'nin fethesi, re'nin sükûnü, te'nin fethesi ve sonunda elif ile telaffuz edilir. Germiyan'da[166] bir beldedir. Eğirdür ile Ṭoḳuzlu arasında yer alır.

Tablo 639. Isparta

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde: Isparta: Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Bu şehrin adının nereden geldiği belli değil. Isparta adı ile ilgili bir kaç görüş vardır. Bunlar şunlardır: 1) Antik kaynaklarda görülen Baris/Bareos adlı şehrin burada bulunduğu ileri sürülmüştür. 2) Bazı araştırmacılar, bu adın Sanskritçe vari (su) kelimesiyle ilgili olabileceğini ileri sürmüşlerdir. 3) Bazıları, buraya Hitit veya Lidya dilinde Barida dendiğini, zamanla Grekler'in bu kelimenin başına eis/is ekini getirerek "Barida'ya" anlamında eis Barida adıyla andıklarını, daha sonra bunun Sabarda veya Isbarda/Isparta şekline dönüştüğünü belirtirler (Emecen, 1999: XIX, 194).

İkiz اكِز

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[166] Bu ibarenin üzerinde birinin tarafından bu bilginin yanlış olduğu, bu beldenin Hâmid iline bağlı olduğu yazılmıştır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	240	13	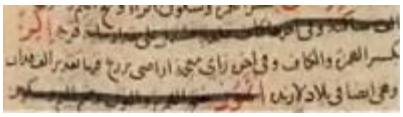 **إكز** بكسرالهمزة والكاف وفي أخره زاي معجمة أراضي يزرع فيها تقدير ألف فدان وهي أيضًا في بلاد لارنده.	**İkiz**, hemze ve kef'in esresi ve sonunda zey ile telaffuz edilir. Larende'de bulunan bir arazidir. Orada yaklaşık 1000 dönümlük bir alan ekilir.

Tablo 640. İkiz

Metindeki anlamı: Yer adı (arazi)

Sözlük anlamı: İkiz: Birbirine tamamen benzeyen; ikisi bir arada doğan (çocuk) (TDK, 2005: 949).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **İkkiz**: İkiz (Atalay, 2006: IV, 229). ŞT. **İkiz**: İkiz (Ölmez, 1996: 378). BL. **İkiz**: İkiz (Turan, 2001: 142).

Bu örneklerin hiçbiri yer adını ifade etmemektedir.

İstanbul/İştanbul[167] استانبول/اصطنبول

Bu ad, eserde 21 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	559	23	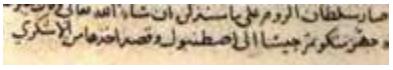 (هـ 668) جهز منكو تمر جيشًا إلى **اصطنبول** وقصد أخذها من الأشكري.	(H. 668'de) Mengü Temür, Eşkerī'den **İştanbul**'u almak için bir ordu göndermiştir.

Tablo 641. İstanbul

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** İstanbul: Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDk, Güncel Türkçe Sözlüğü).

[167] Yazar, İstabul'dan ayrı bir fasılda bahsetmemiştir. İstanbul'un Kostantiniyye olduğunu belirtmiştir.

Ḳaşḳa Ṭaġ[168] قشقا طاغ

Bu ad, eserde 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	322	5	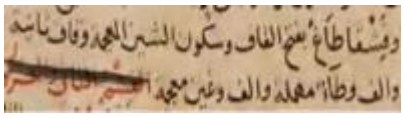 وقشغا طاغ بفتح القاف وسكون الشين المعجمة وقاف ثانية وألف وطاء مهملة وألف غين معجمة.	**Ḳaşḳa Ṭaġ**, ḳaf'ın fethesi, şin'in sükûnü, ḳaf, elif, Ṭı ve sonunda ġayn ile telaffuz edilir.
1	483	16	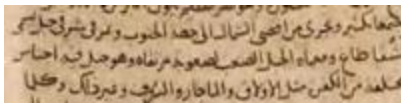 ويمر في شرقي جبل يسمى **قشغا طاغ** ومعناه الجبل الصعب لصعوبة مرتقاه وهو جبل فيه أجناس مختلفة من الكفرة مثل الأولاق والماجار والسرب وغير ذلك.	(Tuna Nehri) Tırmanılması zor olduğundan dolayı zor dağ anlamına gelen **Ḳaşḳa Ṭaġ** adıyla bilinen dağın doğusundan geçer. Bu dağda Ulaḳ, Macar ve Sırp gibi kafir kavimler yaşar.

Tablo 642. Ḳaşḳa Ṭaġ

Metindeki anlamı: Yer adı (dağ).

Sözlük anlamı: Kaşka: Hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke ve alnı beyaz lekeli olan hayvan; şakacı; iki tekerlekli araba (TDK, Derleme Sözlüğü).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kaşga at**: Yüzü ak, gözlerinin çevresi kara olan at, peçeli at (Atalay, 2006: IV, 277). Kİ. **Qaşqa**: Alnındaki beyazlık (hayvanlar için) (Caferoğlu, 1931: 72). ŞT. **Ḳaşġa** (çora): Özel ad (Ölmez, 1996: 393).

Bu anlamlar, yazarın eserde verdiği anlam ile örtüşmemektedir.

Ḳoniye (Konya) قونيه

Bu ad, eserde 78 kere geçmiştir.

[168] Kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	245	1	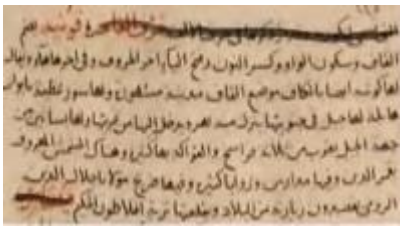 **قونيه** بضم القاف وسكون الواو وكسر النون وفتح الياء أخر الحروف وفي أخرها هاء ويقال لها **كونية** أيضاً بالكاف موضع القاف. مدينة مشهورة ولها سور عظيم بأبواب هائلة، لها جبل في جنوبها ينزل منه نهر ويدخل إليها من غربيها، ولها بساتين من جهة الجبل يقرب من ثلاثة فراسخ، والفواكهة بها كثيرة، وهناك المشمش المعروف بقمر الدين، وفيها مدارس وزوايا كثيرة، وفيها ضريح مولانا جلال الدين الرومي، يقصدون زيارته من البلاد، وبقلعتها تربة أفلاطون الحكيم.	**Ḳoniye**, ḳaf'ın ötresi, vāv'ın sükûnü, nūn'un esresi, ye'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Ḳaf'ın yerine kef geçerek **Koniye** şeklinde de telaffuz edilir. Büyük kapılarla büyük suru olan meşhur bir şehirdir. Şehrin güneyinde bir dağ vardır, bu dağdan bir nehir akıp şehre batı tarafından girer. Dağa yakın yaklaşık 3 fersahlık bahçeleri vardır, meyveleri çoktur ve orada Ḳamareddin adıyla bilinen kayısı yetişir. Bu şehirde çok medrese ve zaviye vardır. Orada Mevlānā Celāaleddin er-Rūmī'nin mezarı ve kalesinde Bilge Eflatun mezarı bulunur.

Tablo 643. Ḳoniye

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** Konya: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Konya adının Frig dilindeki Kawania'dan geldiği ve bunun Konion şekline dönüştüğü belirtilmiştir. Bundan sonra Roma çağında ve Bizans döneminde İkonion/İkonium olarak söylenmeye başlanmıştır. İslâm coğrafyacılarının eserlerinde şehrin adı Kūniye olarak kaydedilmiştir. Bu biçim Türkler tarafından da benimsenmiş ve Konya olarak söylenmiştir (Baykara, 2002: XXVI, 182).

Kütahiye (Kütahya) كتاهيه

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	245	23	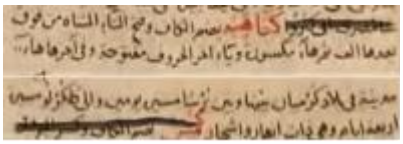 **كتاهية** بضم الكاف وفتح التاء المثناة من فوق بعدها ألف ثم هاء مكسورة وياء أخر الحروف مفتوحة وفي أخرها هاء. مدينة في بلاد كرميان بينها وبين برسا مسيرة يومين وإلى طكزلو مسيرة أربعة أيام، وهي ذات أنهار وأشجار.	**Kütahiye**, kef'in ötresi, te'nin fethesi, elif, he'nin esresi, ye'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Germiyan'da bir şehirdir. Bursa ile arasında iki günlük mesafesi, Ṭoḳuzlu ile arasında 4 günlük mesafesi vardır. Nehirleri ve çok ağaçları olan bir şehirdir.

Tablo 644. Kütahiye

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** Kütahya: Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Kütahya adı şehrin eski adı olan Kotiaeion'dan (Kotiaion, Cotyeium, Cotyeum, Cotyaium) gelmektedir (Varlık, 2002: XXVI, 580).

Ḳaşṭamuniye/Kestemuniye/Kestemuni قسطمونيه/كستمونيه/كستمني

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	245	11	**قسطمونيه** بفتح القاف وسكون السين وفتح الطاء المهملة وضم الميم وسكون الواو وكسر النون وفتح الياء أخر الحروف المخففة وفي أخرها هاء. قال ابن سعيد: هي قاعدة التركمان وهي في شرقي هرقله، بينها وبين سنوب ثلاثة أيام، وبينها وبين أنكورية خمسة أيام، ويقال لها **كستمونية** بفتح الكاف موضع القاف وبالتاء المثناة من فوق موضع الطاء. والعوام تقول **كستمني.**	**Ḳaşṭamuniye**, ḳaf'ın fethesi, sin'in sükûnü, Ṭı'nın fethesi, mim'in ötresi, vāv'ın sükûnü, nūn'un esresi, ye'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Ebü Seʿīd, bu şehrin Türkmenlerin kaldığı yer olduğunu, Herkala'nın doğusunda yer aldığını, Sinop ile arasında 3 günlük mesafesi ve Ankorya ile arasında 5 günlük mesafesi olduğunu belirtmiştir. Ḳaf'ın yerine kef ve Ṭı'nın yerine te geçerek

	Kestemuniye şeklinde de talaffuz edilir. Halık ağzında ise **Kestemuni** biçimindedir.

Tablo 645. Kestemuni

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde**:** Kastamunu: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu bölgede eskiden kalan kavimlerden Kaşkaların buraya "şehir" anlamına gelen Tum(m)ana adını verdiği, bundan dolayı "Kaşkalar'ın şehri" demek olan Gastumanna şeklinde anıldığı ve daha sonra bu adının Kastamonu'ya dönüştüğü ileri sürülmektedir (Şahin, 2001: XXIV, 585).

Kümiş[169] كُمِش

Bu ad, yer adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	264	2	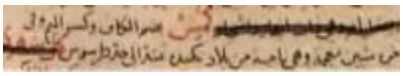 **كُمِش** بضم الكاف وكسر الميم وفي أخره شين معجمة وهي ناحية في بلاد نكيده تمتد إلى طرطوس.	**Kümiş**, kef'in ötresi, mim'in esresi ve sonunda şin ile telaffuz edilir. Tartus'a kadar uzanan, Niğde'de bir nahiyedir.

Tablo 646. Kümiş

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

Gül Şehri/Ḳır Şehri[170] كل شهري/قِر شهري

Bu ad (her biri), eserde bir kere geçmiştir.

[169] Bu kelime kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[170] Bu kelimeler kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	264	3	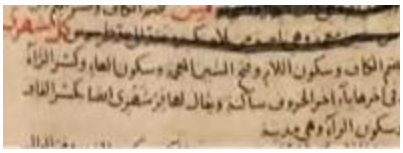 **كل شهري** بضم الكاف وسكون اللام وفتح الشين المعجمة وسكون الهاء وكسر الراء وفي أخرها ياء أخر الحروف ساكنة، ويقال لها **قر شهري** أيضاً بكسر القاف وسكون الراء، وهي مدينة.	**Gül Şehri**, kef'in ötresi, lām'in sükûnü, şin'in fethesi, he'nin sükûnü, re'nin esresi ve sonunda ye ile telaffuz edilir. Ḳaf'ın esresi ve re'nin sükûnü ile **Ḳır Şehri** de denir. Bu bir şehirdir.

Tablo 647. Gül Şehri, Ḳır Şehri

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Bu şehrin Selçuklular döneminden itibaren bilinen adı Kırşehri'dir. Türkçe olan bu ad şehre kurulduğu yer ve çevrenin tabii özelliğinden dolayı verilmiştir. Bu dönemlerde aynı zamanda Gülşehri adıyla da anılmıştır. İlhanlı ve Osmanlı kaynaklarında Kırşehri şeklinde kaydedilen şehir, muhtemelen halk ağzındaki söylenişe uygun olarak Cumhuriyet döneminde Kırşehir biçimini almıştır (Şahin, 2022: XXV, 480).

Ḳaraaşar (Karahisar) قرا اصر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	9	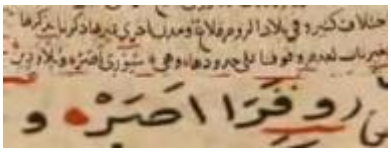 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **قرا اصر**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak bunların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ḳaraaşar**...

Tablo 648. Ḳaraaşar (Karahisar)

Metindeki anlamı: Yer adı.

(*Hisar* sözcüğünün incelenmesi için *Uçaşar*'a bk.)

Türkiye'de otuzdan fazla yerde Karahisar adına rastlanmaktadır. Genellikle ulaşılması güç yerlerde kurulmuş hisarlarla bunların yanı başındaki yerleşme yerlerine Karahisar adı verilmiştir (Tuncel, 2001: XXIV, 416).

Ḳayıraṣar (Ḳayırhisar) قَيِر اصر

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	9	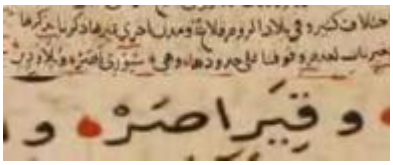 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **قَير اصر**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ḳayır Aṣar...**

Tablo 649. Ḳayıraṣar (Ḳayırhisar)

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Kayır: Kalın kum, ince kum (TDK, 2005: 1116).

(Aṣar "*Hisar"* sözcüğünün incelenmesi için *Uç Aṣar*'a bk.)

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kayır**: Kum, kaba topraklı yer (Atalay, 2006: IV, 285). KB. **Ḳayır:** Kum (Arat, 1979: III, 230). Kİ. **Qayır**: İri kum (Caferoğlu, 1931: 74). BM. **Ḳayır:** Kum (قَير: الرمل الغليظ)

Kiçi[171] **Ṣıncanlu** كجي صنجان لو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

[171] ŞT. Kiçi: küçük (Ölmez, 1996, 402). Küçük kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	11	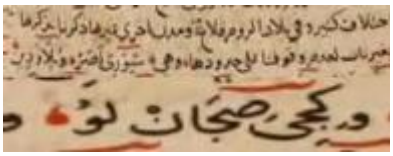 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **كجي صنجان لو...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Kiçi Şıncanlu...**

Tablo 650. Kiçi Şıncanlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: (Sıncan+lu) sincan: Bir cins sakızlı, dikenli çalı (Kubealtı Lugatı).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Eski Uyg. **Sınčgan**: Sincan dikeni (demirhindinin meyvesinin de eş değeri) (Wilkens, 2021: 609).

Kiçi Sincanlı ve Ulu Sincanlı "Karahisarısâhib" adıyla anılan sancağın XVI. yüzyıl tahrir defterlerine göre sekiz kazası arasında yer almaktadır (Emecen, 1988: I, 443).

Ḳaramuḳ قراموق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	11	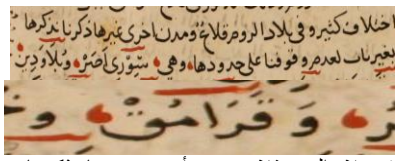 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **قراموق...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ḳaramuḳ...**

Tablo 651. Ḳaramuḳ

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Karamuk: Karanfilgillerden, ekin tarlalarında biten, yaprakları karşılıklı, çiçeği pembe mor renkte, zararlı bir bitki; bir hastalık türü (TDK, 2005: 1079).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Eski Uyg. **Karamuk**: Tanecik. Karamuk: Kişi adının bir bölümü (Wilkens, 2021: 335).

Ḳula قُلا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	11	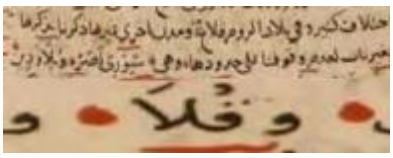 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **قُلا...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ḳula...**

Tablo 652. Ḳula

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde**:** Kula: Manisa iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Kiçi[172] **Borlu** كجي برلو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	13	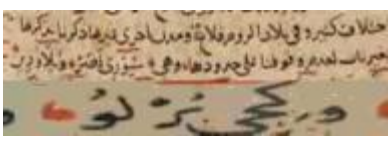 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **كجي برلو...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Kiçi Borlu...**

[172] Kiçi: Küçük.

Tablo 653. Kiçi Borlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Kiçi Borlu > Keçiborlu: Isparta iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

(*Borlu* sözcüğünün incelenmesi için *Borlu*'ya bk.)

Ḳara Aġaç قراغاج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	13	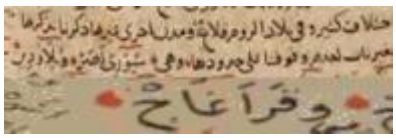 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **قراغاج...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ḳara Aġaç...**

Tablo 654. Ḳara Aġaç

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Karaağaç: Karaağaçgillerin örnek bitkisi olan, kerestesi değerli bir ağaç, narven (Ulmus) (TDK, 2005: 1074).

Kara[173]+ Ağaç: Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki (TDK, 2005: 28).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Iġaç**: Ağaç, orman, ağaçlık (Ergin, 2009: 94). Kİ. **Aġaç**: 1) Bugünkü manasında. 2) El ağacı, asa, değnek (Caferoğlu, 1931: 1). **Aġaç**: 1) Ağaç. 2) Değnek, sopa (Karamanlıoğlu,

[173] Kişi adları bahsinde incelenmiştir.

1978: 197). ŞT. **Aġaç**: Ağaç (Ölmez, 1996: 318). BL. **Aġaç**: 1) Ağaç. 2) Bitki. 3) Sopa, çubuk, direk (Turan, 2001: 113).

Kiçi Köpek[174] كجي كُبَكْ

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	10	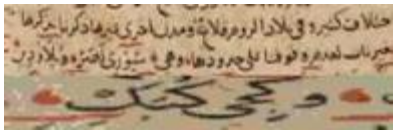 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **كجي كُبك...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Kiçi Köpek...**

Tablo 655. Kiçi Köpek

Metindeki anlamı: Yer adı.

Ḳara[175] **Ḳum** قرا قوم

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	315	10	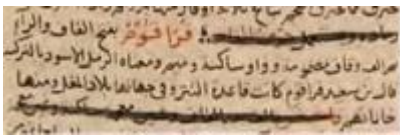 **قراقوم** بفتح القاف والراء ثم ألف وقاف مضمومة وواو ساكنة وميم، ومعناه الرمل الأسود بالتركية. قال بن سعيد: قراقوم كانت قاعدة التتر وفي جهاتها بلاد المغل ومنها خاناتهم.	Ḳara Ḳum, ḳaf ve re'nin fethesi, elif, ḳaf'ın ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda mim ile telaffuz edilir.Türkçede kara renkli kum anlamına gelir. İbn Se'īd: "Ḳara Ḳum Tatarların kaldığı, aynı tarafta Moğolların illeri bulunur, onların kağanları oradan gelmişlerdir" demiştir.

Tablo 656. Ḳara Ḳum

Metindeki anlamı: Yer adı.

[174] Kiçi (küçük) ve köpek kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[175] Kara kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Sözlük anlamı: **kum**: Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert tanecikler (TDK, 2005: 1252).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳara Ḳum, kum**: (Yer adı) Kara Kum (Ergin, 2009: 104). AY. **Ḳum**: Kum (Ölmez, 1991: 107). DLT. **Kum**: Kum. Kum: Dalga, su dalgası (Atalay, 2006: IV, 377). KB. **Ḳum**: Kum (Arat, 1979: III, 291). Kİ. **Qum**: Kum üzerinde falcılık etmek, kum (Caferoğlu, 1931: 6). BM. **Ḳum**: Kum (الرمل: قم) (10b/4). GT. **Kum**: Kum (Karamanlıoğlu, 1978: 312). ŞT. **Ḳum**: (Yer adı) Kara Kum (Ölmez, 1996: 412). Abuşka L. **Kum**: Kum (Atalay, 1970: 204). BL. **Kum**: Kum (Turan, 2001: 151).

Ḳırım قرم

Bu ad, eserde 32 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	320	9	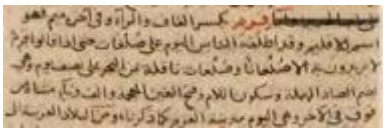 **قرم** بكسر القاف والراء وفي أخره ميم فهم اسم الأقليم وقد أطلقه الناس اليوم على صلغات، حتى إذا قالوا **قرم** لا يريدون به إلا صلغاتًا وصلغات ناقلة عن البحر على نصف يوم وهي بضم الصاد المهملة وسكون اللام وفتح الغين المعجمة وألف وتاء مثناه من فوق في الأخر، وهي اليوم مدينة **القرم** كما ذكرنا.	**Ḳırım**, ḳaf ve re'nin esresi ve sonunda mim ile telaffuz edilir. Bugün insanların Ṣolġat dediği iklimin adıdır ki **Ḳırım** dendiğinde Ṣolġat'tan başka bir şey kasdedilmez. Ṣolġat, denizden yarım günlük uzaklığındadır. Ṣad'ın ötresi, ġayn'ın fethesi, elif ve sonunda te ile telaffuz edilir. Belirttiğimiz gibi bugünümüz **Ḳırım** şehridir.

Tablo 657. Ḳırım

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir, deniz[176])

Kırım: Karadeniz'in kuzeyinde tarihî bir yarımada ve Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet (DİA, 2022: XXV, 447).

[176] Yazarın belirttiği üzere Kırım denizi, bugünkü Karadeniz'dir (1. Cilt: 444/2).

Ḳamış[177] قامش

Bu ad, eserde yer adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	515	2	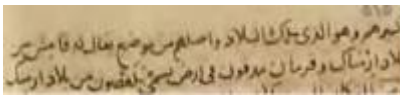 (محمد باك من أولاد قرمان) كبيرهم وهو الذي ملك البلاد وأصلهم من موضع يقال له **قامش** من بلاد ارمناك وقرمان مدفون في أرض تسمى بلغصون من بلاد ارمنك.	Onların büyüğü (Ḳaraman oğullarından Muḥammed Beg), Hükmeden de kendisidir. Onlar, İrmenek'te bulunan **Ḳamış** diye bir yerden gelmişlerdir. Ḳaraman ise İrmenek'te Balġasun diye bir yerde gömülmüştür.

Tablo 658. Ḳamış

Metindeki anlamı: Yer adı.

Ḳırḳ Eri قرقري

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	321	8	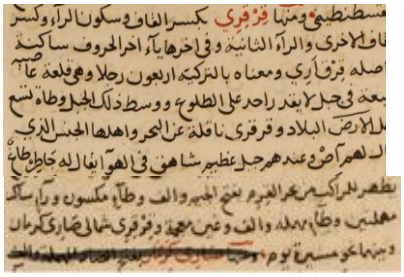 **قرقري** بكسر القاف وسكون الراء وكسر القاف الأخرى والراء الثانية وفي أخرها ياء أخر الحروف ساكنة واصله **قرق اري** ومعناه بالتركي أربعون رجلاً وهي قلعة عاصية منيعة في جبل لا يقدر أحد على الطلوع ووسط ذلك الجبل وطاة تسع أهل الأرض. وقرقري ناقلة عن البحر وأهلها الجنس الذي يقال لهم آص وعندهم جبل عظيم شاهق في الهوا يقال له جاطر طاغ، يظهر للمراكب من بحر القرم بفتح الجيم وألف وطاء مكسورة وراء ساكنة مهملتين وطاء مهملة وألف وغين معجمة، و**قرقري** شمالي صاري كارمان وبينهما نحو مسيرة يوم.	**Ḳırḳiri**, ḳaf'ın esresi, re'nin sükûnü, diğer ḳaf ve re'nin esresi ve sonunda ye'nin sükûnü ile telaffuz edilir. Orijinal okunuşu kırk adam anlamına gelen **Ḳırḳ Eri**'dir. Tırmanılmayacak bir dağın içinde asi ve sağlam bir kaledir. Denizden uzak bir kale olan **Ḳırḳ Eri**'nin halkına Âṣ denir. Orada, ismi cim'in fethesi, elif, Ṭı'nın esresi, re'nin sükûnü, Ṭı, elif ve ġayn ile telaffuz edilen Çatır Ṭaġ adında çok yüksek bir dağ vardır ki Ḳırım denizinden görülür. Ḳırḳ Eri, Şarı Kirman'ın kuzeyinde bulunur, aralarında bir günlük

[177] Kamış kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

	mesafesi vardır.

Tablo 659. Ḳırḳ Eri

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Sözlük anlamı: Kırk: Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı (TDK, 2005: 1160).

Er: Erkek (TDK, 2005: 642).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Ḳırḳ**: Kırk (40). **Er**: Er, adam, insan, yiğit, asker, kişi (Ergin, 2009: 93,101). AY. **Ḳırḳ**: Kırk. **Er**: Er, bey, erkek; kişi, kimse (Ölmez, 1991: 93,99). DLT. **Kırk**: Sayıda kırk. **Er**: Er, erkek, adam (Atalay, 2006: VI, 184,318). KB. **Ḳırḳ**: Kırk (40). **Er**: Er, erkek, adam (Arat, 1979: III, 150,251). Kİ. **Qırq**: Bugünkü manasında (40). **Er**: Erkek adam (Caferoğlu, 1931, 11,76). TTA. **Ḳırḳ** قرق: Kırk (vierzig). **Er** ار: Er (Mann) (Houtsma, 1894: 45,89). BM. **Ḳırḳ**: Kırk (أربعون: قِرق) (17a/10). GT. **Ḳırḳ**: Kırk (40) (Karamanlıoğlu, 1978: 299). ŞT. **Ḳırḳ**: Kırk. **Er**: Erkek, adam (Ölmez, 1996: 366,401). Abuşka L. Yüz **kırk**: Yüz**kırk. Er**: Adam (Atalay, 1970: 334,402). BL. **Ḳırḳ**: Kırk. **Er**: Erkek, koca (Turan, 2001: 132,148).

el-Ḳaymaziyye[178] **Medresesi** المدرسة القيمازية

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
17	252	13	الأمير صارم الدين قايماز بن عبدالله النجمي من أكابر الدولة الصلاحية توفي في هذه السنة (هـ 596) وكان عند السلطان صلاح الدين بمنزلة الاستاد دار، وهو الذي سلم القصر حين مات العاضد أخي خلفاء الفاطمين فحصل له على أموال جزيلة جدًا وكان كثير الصدقات والأوقاف وقد تصدق في يوم بسبعة آلاف دينار وهو واقف	aṣ-Ṣalāḥiyye devletinin büyük adımlarından olan Emîr Ṣārımeddin Ḳaymaz bin Abdullah en-Necmī bu yılda (H. 596'da) vefat etmiştir. Sultan Ṣalāḥeddin'in ustadārı idi. Fatimīlerin kardeşi olan el-ʿAḍıd ölünce sarayı teslim eden o idi. Fetihlerden çok para elde etmiştir.

[178] el-Ḳaymaziyye, Kaymaz'a mensup ola anlamına gelir. Kaymaz kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

	المدرسة القيمازية شرقي القلعة بدمشق.	Çok sadaka verir ve çok vakfı var idi. Bir günde 7 bin Dinar sadaka olarak vermiştir. Kendisi Dımaşk Kalesi'nin doğusundaki **el-Ḳaymaziyye Medresesi'**nin kurucusudur.	

Tablo 660. Ḳaymaz Medresesi

Metindeki anlamı: Yer adı (medrese).

Bolvadin بُلاودين

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	8	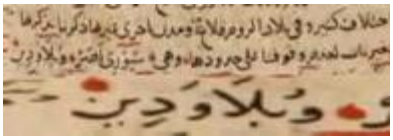 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **بُلاودين...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Bolavdin...**

Tablo 661. Bolavdin

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Bolvadin: Afyonkarahisar iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Bolvadin "Karahisarısâhib" adıyla anılan sancağın XVI. yüzyıl tahrir defterlerine göre sekiz kazası arasında yer almaktadır (Emecen, 1988: I, 443).

Kesük[179] Köpri **كَسُك كُبري**

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt	Sayfa	Satır	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

[179] Kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Numarası	Numarası	Numarası		
23	177	23	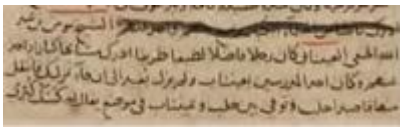 الشيخ مؤمن بن عبدالله الحنفي العينتابي كان رجلاً فاضلاً لطيفًا ظريفاً ادرك مشايخ كبار وأخذ عنهم وكان أحد المدرسين بعينتاب ولم يزل يفيد إلى أن جاء تمرلنك فأنتقل منها قاصدًا حلب وتوفي بين حلب وعينتاب في موضع يقال له **كَسك كُبري**.	Şeyh Mü'min bin Abdullah el-Ḥanefī el-ʿAyntābī, hayırsever ve iyi bir adam idi. Büyük şeyhlerdan tahsil almıştır. Temürlenk ʿAyntāb'a gelene kadar orada öğretmenlik yapar idi. Sonra oradan ayırılıp Halep'e giderken Halep ile ʿAyntāb arasında bulunan **Kesük Köpri** diye bir yerde vefat etmiştir.

Tablo 662. Kesük Köpri

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Köprü: Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı (TDK, 2005: 1232).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Köprüğ**: Köprü (Atalay, 2006: IV, 362). Kİ. **Köprü**: Bugünkü manasında, Türkmenlerde ise yalnız asma köprü (Caferoğlu, 1931: 52). TTA. **Köpri** كُبري: Köprü (Houtsma, 1894: 95). BK. **Köpri**: Köprü (الجسر، القنطرة: كبري) (10a/8). Abuşka L. **Köprük**: Köprü (Atalay, 1970: 353).

Malatiyye (Malatya) ملطيه/ ملاطية

Bu ad, eserde 170 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	246	16	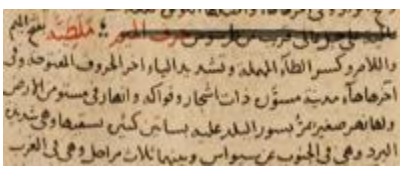 **مَلَطيه** بفتح الميم واللام وكسر الطاء المهملة وتشديد الياء أخر الحروف المفتوحة وفي أخرها هاء. مدينة مسورة ذات أشجار وفواكه وأنهار في	**Malaṭiyye**, mim ve lām'in fethesi, Ṭı'nın esresi, fetheli ye'nin şeddesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Nehirleri, ağaçları ve meyveleri olan, surla çevirilmiş bir şehirdir. Şehrin surunun tarafında

	مستو من الأرض ولها نهر صغير يمر بسور البلد عليه بساتين كثيرة يسقيها، وهي شديدة البرد، وهي في الجنوب عن سيواس وبينهما ثلاث مراحل.	küçük bir nehir var, etraftaki bahçeler bu nehirden sulanır. Sivas'ın güneyinde bulunur, aralarında 3 günlük mesafesi vardır.	

Tablo 663. Malaṭiyye

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Malatya: Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Arslantepe'de olmak üzere Eski Malatya şimdikinden farklı bir yerde kurulmuştur. Arslantepe'deki Malatya adı en eski şekli çivi yazılı metinlerde Hititçe "bal" anlamına gelen Melita, Malazia, Malita, Maldia, Maldiya, Maldija olarak kaydedilmiştir. Bu şehrin adı Asur belgelerinde Milidia, Melidia, Melitea, Milid, Meliddu, Melide; Urartu belgelerinde ise Melita şeklinde geçmiştir. Şimdiki eski Malatya'nın bulunduğu yerde kurulan Roma'ya bağlı şehre de Melita, Melitene ismi verilmiştir. İslâmî dönemde bu ad eski imlâsına yakın bir şekilde Malatiyye ve Malatya şekline dönüşmüştür (Göğebakan, 2003: XXVII, 468).

Manyan مانيان

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	1	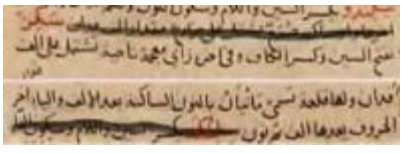 سكز بفتح السين وكسر الكاف وفي أخره زاي معجمة. ناحية تشتمل على ألف فدان ولها قلعة تسمى **مانيان** بالنون الساكنة بعد الألف والياء أخر الحروف بعدها ألف ثم نون.	Sekiz, sin'in fethesi, kef'in esresi ve sonunda zey ile telaffuz edilir. Elif, nūn'un sükûnü, ye, elif ve nūn ile telaffuz edilen **Manyan** adında bir kalesi olan, 1000 dönümü içine alan bir nahiyedir.

Tablo 664. Manyan

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Mut موت

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	247	10	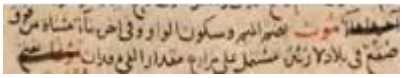 **موت** بضم الميم وسكون الواو وفي أخره تاء مثناة من فوق. صقع في بلاد لارنده مشتمل على مزارع مقدار ألفي فدان.	**Mut**, mim'in ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda te ile telaffuz edilir. Larende'de bulunan iki bin dönümü içine alan bir nahiyedir.

Tablo 665. Mut

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

TDK Sözlüğü'nde**:** Mut: Mersin iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Mavġa موغا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	247	11	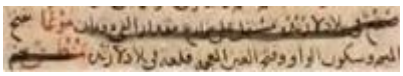 **موغا** بفتح الميم وسكون الواو وفتح الغين المعجمة. قلعة في بلاد لارنده.	**Mavġa**, mim'in fethesi, vāv'ın sükûnü ve ġayn'ın fethesi ile telaffuz edilir, Larende'de bir kaledir.

Tablo 666. Mavġa

Metineki anlamı: Yer adı (kale).

Melekübi مَلَكُبي

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	247	16	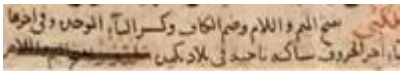	**Melekübi**, mim'in fethesi, kef'in ötresi, be'nin esresi ve sonunda

	ملكبي بفتح الميم واللام وضم الكاف وكسر الباء وفي أخرها ياء أخر الحروف ساكنة. ناحية في بلاد نكيده.	ye'nin sükûnü ile telaffuz edilir, Niğde'de bir nahiyedir.	

Tablo 667. Melekübi

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

Manavġat منوغات

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	9	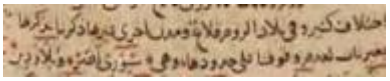 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **منوغات**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Manavġat**...

Tablo 668. Manavġat

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Manavgat: Antalya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Muş موش

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	249	12	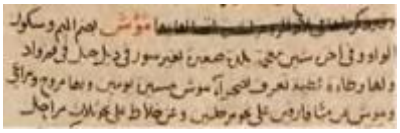 **موش** بضم الميم وسكون الواو وفي أخره شين معجمة. بلدة صغيرة بغير سور في ذيل جبل في فم واد ولها وطاءة عظيمة تعرف **بصحراء موش** مسيرة يومين، وبها مروج ومراعي، و**موش** عن ميَّافارقين على نحو مرحلتين وعن خلاط على نحو ثلاث مراحل.	**Muş**, mim'in ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda şin ile telaffuz edilir. Bir vadinin ağzında bulunan bir dağın eteğinde suru olmayan küçük bir beldedir. İki günlük mesafe uzaklığında **Muş Çölü** diye geniş bir yeri, çayır ve otlakları olan **Muş**'un, Meyafarkin ile arasında iki günlük

				mesafesi, Halat ile arasında üç günlük mesafesi vardır.

Tablo 669. Muş

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde: Muş: Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Malazgird (Malazgirt) [180]ملاذجرد/ملاذكرد

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	249	16	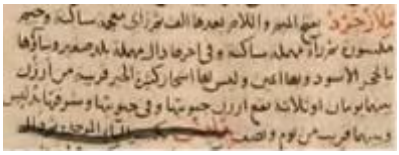 **ملازجرد** بفتح الميم واللام بعدها ألف ثم زاي معجمة ساكنة وجيم مكسورة ثم راء مهملة ساكنة وفي أخرها دال مهملة. بلد صغير وبناؤها بالحجر الأسود وبها أعين وليس لها أشجار، كثيرة الخير، قريبة من أرزُن، بينهما يومان أو ثلاثة، تقع أرزن جنوبيها وفي جنوبيها وشرقها بدليس وبينهما قريب من يوم ونصف.	**Malazcird**, mim ve lām'in fethesi, sonra, elif, sonra zey'in sükûnü, cim'in esresi, re'nin sükûnü ve sonunda de ile telaffuz edilir. Ağaçları olmaya, su gözleri olan, evleri kara taşlarla yapılmış olan küçük bir beldedir. Erzen, bu beldenin güneyinde yer alır, aralarında iki veya üç günlük mesafesi vardır, güneydoğusunda ise Bidlis yer alır, aralarında bir buçuk günlük mesafesi vardır.

Tablo 670. Malazgird

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Malazgird: Muş iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Marmara مرمرا

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi

[180] Mayazgird- میاذكرد biçimi de geçmektedir.

1	362	17	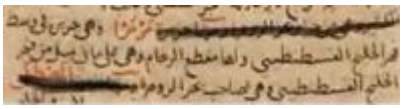 **مرمرا** وهي جزيرة في وسط فم الخليج القسطنطيني ولها مقطع الرخام وهي على مائتي ميل من فم الخليج القسطنطيني وهي لصاحب بحر الروم.	**Marmara**, Kostantiniyye körfezinin ağzının ortasında bulunan bir adadır. Kostantiniyye körfezinin ağzından 200 mil uzaklığındadır. Rum Denizi'nin hükümdârının elindedir.

Tablo 671. Marmara

Metindeki anlamı: Yer adı (ada).

TDK Sözlüğü'nde**:** Marmara: Balıkesir iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Maramara bölgesi, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden biridir.

Negide/Nigide (Niğde) نكيده/ نِكِده

Bu ad, eserde 14 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	247	21	 **نكيده** بفتح النون وكسر الكاف وسكون الياء أخر الحروف وفتح الدال وفي أخرها هاء، والناس يقولون نِكِده بكسر النون وكسر الكاف. وهي بلدة لطيفة ولها قلعة لطيفة ذات نعمة كثيرة ورخص وأنهار وأشجار. وقعت بين قيسارية وأقسراي.	**Negide**, nūn'un fethesi, kef'in esresi, ye'nin sükûnü, dal'ın fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Halk, nūn'un esresi ve kef'in esresi ile **Nigide** (Niğde) şeklinde söyler. Ağaçları, nehirleri, çok nimeti, yaşamı ucuz, kalesi olan güzel bir beldedir

Tablo 672. Nigide (Niğde)

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde**:** Niğde: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Namrun نمرون

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	247	23	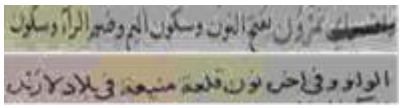 **نمرون** بفتح النون وسكون الميم وضم الراء وسكون الواو وفي أخره نون. قلعة منيعة في بلاد لارنده.	**Namrun**, nūn'un fethesi, mim'in sükûnü, re'nin ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda nūn ile telaffuz edilir. Larende'de bulunan sağlam bir kaledir.

Tablo 673. Namrun

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Nif نيف

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	1	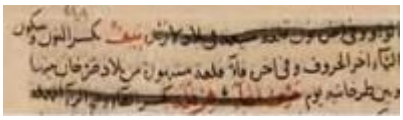 **نيف** بكسر النون وسكون الياء أخر الحروف وفي أخره فاء. قلعة مشهورة من بلاد صرخان بينها وبين طرخانيه يوم.	**Nif**, nūn'un esresi, ye'nin sükûnü ve sonunda fe ile telaffuz edilir. Sarı Ḫan'da ünlü bir kaledir.Tarhaniyye ile arasında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 674. Nif

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Ulı Köpek أُلي كُبك

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	10	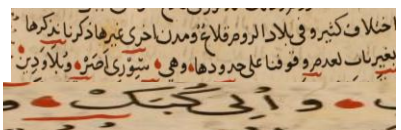 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **ألي كُبك...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ulı Köpek...**

Tablo 675. Ulı Köpek

Metindeki anlamı: Yer adı.

Ulı[181] Şıncanlu اُلي صنجان لو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	11	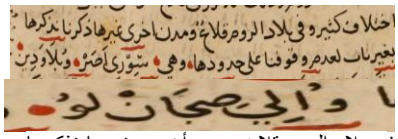 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **ألي صنجان لو...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ulı Şıncanlu...**

Tablo 676. Ulı Şıncanlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

(*Şıncanlu* sözcüğünün incelenmesi için *Şıncanlu*'ya bk.)

Ulı Borlu اُلي برلو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	11	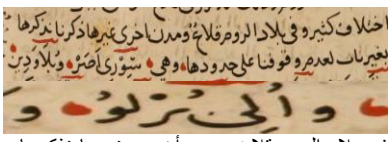 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **ألي برلو...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ulı Borlu...**

Tablo 677. Ulı Borlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

[181] Ulı= ulu, kişi adları bahsinde incelenmiştir.

(*Borlu* sözcüğünün incelenmesi için *Borlu*'ya bk.)

TDK Sözlüğü'nde**:** Uluborlu: Isparta iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sivas سيواس

Bu ad, eserde 58 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	21	**سيواس** بكسر السين وسكون الياء أخر الحروف وفتح الواو وبعد الألف سين ثانية. بلدة كبيرة مسورة وبها قلعة صغيرة وهي ذات أعين والشجر بها قليل ونهرها الكبير يبعد عنها مقدار نصف فرسخ. قال بن سعيد: سيواس من أمهات البلاد مشهورة عند التجار، وعشرون خانًا للسبيل فيها ما يحتاج إليه المسافرون المنقطعون لاسيما في أيام الثلوج، وفي شرقيها مدينة أرزن الروم، و**سيواس** شديدة البرودة.	**Sivas**, sin'in esresi, ye'nin sükûnü, vāv'ın fethesi, sonra elif ve sonunda sin ile telaffuz edilir. Az ağaçları, su gözleri, küçük bir kalesi olan, surlu, büyük bir beldedir. Beldenin büyük nehri, merkezden yarım fersah uzaklığındadır. İbn Se'īd: "Sivas, tüccarlar için ana illerden biridir. Burada Tanrı misafirleri için 20 han ve yolların ihtiyaç duyduğu her şey –özellikle kar günlerinde- vardır. Çok soğul olan **Sivas**'ın doğusunda Erzen er-Rūm şehri yer alır" demiştir.

Tablo 678. Sivas

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde**:** Sivas: Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Kaynaklarda şehrin adıyla ilgili farklı rivayetler vardır. Bunların arasında Pontus krallarından Polemon'un karısı şehri imar kurarak bu şehre Roma Kralı Augustus'a bağlılık nişanesi olarak Sebasteia adını vermiştir. Sebast kelimesi eski Yunan dilinde "Augustus şehri" anlamına da gelmektedir. Kelime daha sonra Sebastos, Selçuklular devrinde Sevaste (Sivaste/Sivastos), Anadolu Selçukluları döneminde ise Sivas şeklini almıştır (Demirel, 2009: XXXVII, 278).

Seydi Şehri (Seydişehir) سيدي شهري

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	243	16	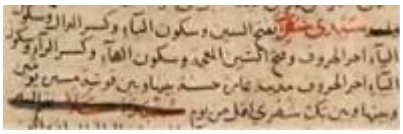 **سيدي شهري** بفتح السين وسكون الياء وكسر الدال وسكون الياء أخر الحروف وفتح الشين المعجمة وسكون الهاء وكسر الراء وسكون الياء أخر الحروف. مدينة عامرة حسنة بينها وبين قونيه مسيرة يومين وبينها وبين بَك شهري أقل من يوم.	**Seydi Şehri**, sin'in fethesi, ye'nin sükûnü, dal'ın esresi, şin'in fethesi, he'nin sükûnü, re'nin esresi, ye'nin sükûnü ile telaffuz edilir. Güzel bir şehirdir. Konya ile arasında 2 günlük mesafesi, Beg Şehri ile arasında bir günlükten az mesafesi vardır.

Tablo 679. Seydi Şehri

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Seydişehir: Konya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sinop سنوب

Bu ad, eserde 15 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	243	3	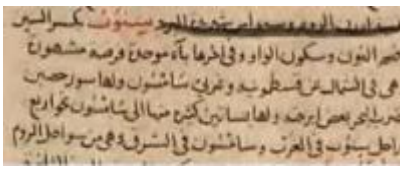 **سنوب** بكسر السين وضم النون وسكون الواو وفي أخرها باء موحدة. فرضة مشهورة وهي في الشمال عن قسطمونية وغربي سامسون، ولها سور حصين يضرب البحر بعض أبرجته ولها بساتين كثيرة، منها إلى سامسون نحو أربع مراحل. **سنوب** في الغرب وسامسون في الشرق وهي من سواحل الروم.	**Sinop**, sin'in esresi, nūn'un ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda be ile telaffuz edilir. Kastamuniyye'nin kuzeyinde, Samsun'un batısında bulunan ünlü bir limandır. Denizin bazı kulelerini vurduğu sağlam bir suru ve çok bahçeleri vardır. Samsun ile arasında 4 günlük mesafesi vardır. **Sinop** batıda, Samsun ise doğuda yer alır. Sinop, Rum sahillerinden biridir.

Tablo 680. Sinop

Metindeki anlamı: Yer ad (liman şehri).

TDK Sözlüğü'nde**:** Sinop: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Müslüman yazarlar şehrin adını "Sanub" olarak yazmışlardır. Erken Osmanlı kaynaklarında ise "Sinab" veya "Sinub" şeklinde geçen bu şehrin adının kökeni konusunda farklı rivayetler vardır. Yunan efsanelerinde şehrin kurulması meşhur Argonautlar'dan Tesalyalı Autolykos'a atfedilir ve adının da bir Amazon kraliçesinin isminden geldiği ileri sürülmektedir. Şehrin adını Asur tanrılarından Sin'den, Hititçe Sinova'dan geldiğini iddia edilmektedir. Bunların yanında da milâttan önce I. yüzyıla ait bir kaynakta Irmak Tanrısı Osopos'un Apollo tarafından yakalanarak getirildiği yere (Sinop) adını veren Sinopi isimli kızından geldiği kaydedilmiştir (Öz, 2009b: XXXVII, 252).

Samsun سامسون[182]

Bu ad, eserde 12 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	243	8	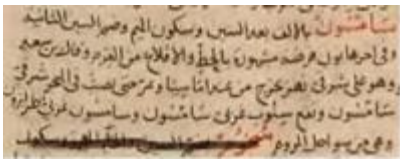 **سامسون** بالألف بعد السين وسكون الميم وضم السين الثانية وفي أخرها نون. فرضة مشهورة بالحط والإقلاع من القرم وقال بن سعيد: وهو على شرقي نهر يخرج من عند اماسيا ويمر حتى يصب في البحر شرقي سامسون وتقع سنوب غربي سامسون وسامسون غربي طرابزون وهي من سواحل الروم.	**Samsun**, sin, sonra elif, mim'in sükûnü, sin'in ötresi ve sonunda nūn ile telaffuz edilir. Kırım Denizi'nin gemileri için ünlü bir limandır. Amasya'dan çıkan, Samsun'un doğusundaki denize dökülen nehrin doğusunda yer alır. Sinop Samsun'un batısında, Samsun Trabzon'un batısında bulunur. Samsun Rum sahillerinden biridir.

Tablo 681. Samsun

Metindeki anlamı: Yer adı (liman şehri).

TDK Sözlüğü'nde: Samsun: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

[182] Bir kere صمصون- Şamşun şeklinde geçmiştir.

Şehrin bugünkü Samsun adı ortaya Türkler'in bu yere hâkim olduktan sonra ortaya çıkmştır. XII ve XIII. asırlardaki Türk kaynaklarında Samsun adı kullanılırken aynı yıllara ait Batı kaynaklarında Sampson adı geçmektedir. Samsun'un Sam'ın torunları, Tevrat'ta geçen Samson adlı kahraman, Türkçe'de "av köpeği" anlamındaki samson gibi kelimelerden geldiği iddiaları yakıştırmadır (Öz, 2009a: XXXVI, 38).

Sekiz[183] سَكِزْ

Bu ad, eserde yer adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	243	23	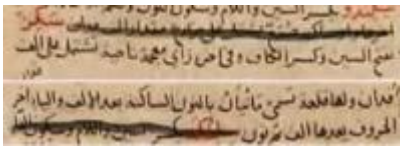 **سكز** بفتح السين وكسر الكاف وفي أخره زاي معجمة. ناحية تشتمل على ألف فدان ولها قلعة تسمى مانيان بالنون الساكنة بعد الألف والياء أخر الحروف بعدها ألف ثم نون.	**Sekiz**, sin'in fethesi, kef'in esresi ve sonunda zey ile telaffuz edilir. Elif, nūn'un sükûnü, ye, elif ve nūn ile telaffuz edilen Manyan adında bir kalesi olan, 1000 dönümü içine alan bir nahiyedir.

Tablo 682. Sekiz

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

Silifke سِلِفكه

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	2	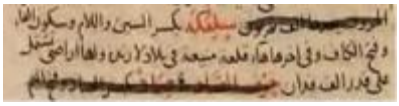 **سلفكه** بكسر السين واللام وسكون الفاء وفتح الكاف وفي أخرها هاء. قلعة منيعة في بلاد لارنده، ولها أراضي تشتمل على قدر ألف فدان.	**Silifke**, sin ve lām'in esresi, fe'nin sükûnü, kef'in fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Larende'de yer alan sağlam bir kaledir. Bu kaleye bağlı olarak bin dönümlük bir arazi vardır.

Tablo 683. Silifke

[183] Sekiz kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

TDK Sözlüğü'nde: Silifke: Mersin iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin en eski adı, kurucusu I. Seleucus Nicator'a izâfeten Seleucia olup Türk fethi sonrasında Silifke diye anılmıştır (Çelik, 2009: XXXVII, 200).

Şımav صماو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	4	صماو بكسر الصاد وفتح الميم وبعد الألف واو ساكنة.	Şımav, şad'ın esresi, mim'in fethesi, elif'ten sonra vāv'ın sükûnü ile telaffuz edilir.

Tablo 684. Şımav

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde**:** Simav: Kütahya iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Türkçe Güncel Sözlüğü).

Şanduḳlu صندوق لو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	6	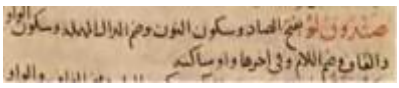 **صندوق لو** بفتح الصاد وسكون النون وضم الدال المهملة وسكون الواو والقاف وضم اللام وفي أخرها واو ساكنة.	**Şanduḳlu**, şad'ın fethesi, nūn'un sükûnü, dal'ın ötresi, vāv ve ḳaf'ın sükûnü, lām'in ötresi ve sonunda vāv'ın sükûnü ile telaffuz edilir.

Tablo 685. Şanduḳlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde: Sandıklı: Afyonkarahisar iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sözlük anlamı: Sandık (Ar.): İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası (TDK, 2005: 1697). Sandıklı: Duvar kaplamalarında kullanılan bir tür ince tahta (TDK, 2005: 1697).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BL. **Ṣandūḳ** (Ar.): Sandık, kutu (Turan, 2001: 159).

Ṣaru[184] Ḳavaḳ صَرُو قَوَق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	8	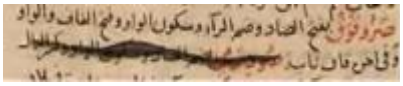 **صروقوق** بفتح الصاد وضم الراء وسكون الواو وفتح القاف والواو وفي أخره قاف ثانية.	**Ṣaru Ḳavaḳ**, Ṣad'ın fethesi, re'nin ötresi, vāv'ın sükûnü, ḳaf'ın fethesi, vāv ve sonunda ḳaf ile telaffuz edilir.

Tablo 686. Ṣaru Ḳavaḳ

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Kavak: Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç (Populus) (TDK, 2005: 1109).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

TTA. Ḳawaḳ قواق: Kavak (Pappel) (Houtsma, 1894: 93). ŞT. Ḳavaḳ: Oyuk, boşluk (Ölmez, 1996: 393).

Sultan Yuki سلطان يكي

[184] Ṣaru (sarı) kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	9	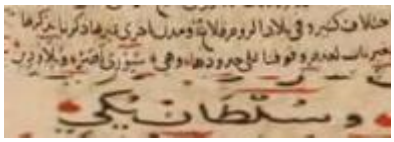 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **سلطان يكي...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Sulṭan Yuki...**

Tablo 687. Sultan Yuki

Metindeki anlamı: Yer adı.

Ṣaru Tuvaḳ [185] صَرُو تُوَق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	12	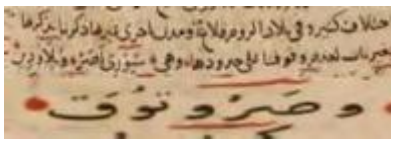 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **صرو توق...**	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Ṣaru Tuvaḳ...**

Tablo 688. Ṣaru Tuvaḳ

Metindeki anlamı: Yer adı.

Maridin (Mardin)[186] مارِدين

Bu ad, eserde 301 kere geçmiştir.

[185] Bu adın okunuşu şüphelidir. Ṣaru Toḳ ve Ṣaru Tuvaḳ olmak üzere ik şekilde okunabilir, ama adın ikinci yarısının ikinci harfinin üstündeki fethe'ye (تُوَق) bakılarak Ṣaru Tuvaḳ biçimi tercih edilmiştir.
[186] Bu kelime, eserde hem kale adı, hem de cami adı olarak kullanılmıştır. Ayrıca Arapça nispet ye'sini alarak Maridinī şeklinde soyadı olarak kullanılmıştır.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	246	9	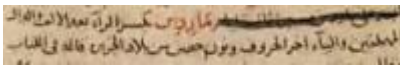 **ماردين** بكسر الراء بعد الألف والدال المهملتين والياء أخر الحروف ونون. حصن من بلاد الجزيرة.	**Maridin**, elif'ten sonra gelen re ve dal'ın esresi, ye ve nūn ile telaffuz edilir. ec-Cezīre'de bir kaledir.

Tablo 689. Maridin (Mardin)

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

TDK Sözlüğü'nde: Mardin: Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Mardin, el-Cezîre'nin Diyarbekir bölgesinde yer alır. Mardin adı Süryânîce kaynaklarda Marde, Arapça kaynaklarda ise Mâridîn şeklinde geçmektedir. Kelimenin kökeni ile ilgili farklı görüşler vardır. Bunların arasında Mardin kelimesinin savaşçı bir kavim olan Mardeler'le ilgili olduğu, Mardeler'in İran hükümdarlarından Erdeşîr tarafından buraya yerleştirildiği ileri sürülmektedir. Mardin'in gerçek adının Merdin olarak halk arasında şöhret bulduğu ve "kaleler" anlamına geldiği de iddia edilmektedir (Taştemir, 2003: XXVIII, 43).

Saray/Şaray[187] سراي/صراي

Bu ad, eserde yer adı olarak 8 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	318	11	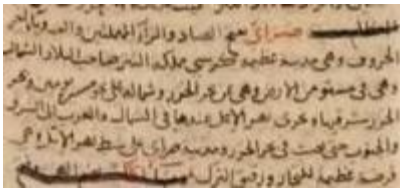 **صراي** بفتح الصاد والراء المهملتين وألف وياء أخر الحروف. وهي مدينة عظيمة كرسي مملكة التتر صاحب البلاد الشمالية، وهي في مستو من الأرض وهي عن بحر الخزر وشماله على نحو مسيرة يومين وبحر الخزر شرقيها ويجري نهر الإتل عندها في الشمال والغرب إلى الشرق والجنوب حتى يصب في بحر الخزر ومدينة صراي على شط نهر الإتل، وهي فرضة عظيمة	**Şaray**, şad ve re'nin fethesi ile, sonra elif ve ye ile telaffuz edilir. Tatarların tahtının bulunduğu, denizin seviyesinde büyük bir şehirdir. Hazar Denizi'nin kuzey tarafı ile arasında 2 günlük mesafesi vardır. Hazar Denizi, şehrin doğusunda bulunur. İdil Nehri, şehrin kuzeybatısından, güneydoğusuna

[187] Saray kelimesi kişi adları bahsinde incelemiştir.

				للتجار ورقيق الترك.	uzanarak Hazar Denizi'ne dökülür. **Şaray** şehri, Türk kölemenleri ve Tüccarlar dolusu İdil Nehri'nin kıyısında büyük bir limandır.

Tablo 690. Şaray

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Saray: 1) Tekirdağ iline bağlı ilçelerden biri. 2) Van iline bağlı ilçelerden biri[188] (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Altın Orda Hanlığı'nın başkenti, tarihî bir şehir olan Saray, Cengiz Han'ın oğlu Batu Han tarafından II. Kıpçak seferi dönüşünde İdil (Volga) nehrinin sol kıyısında bulunan bir düzlükte kurulmuştur (Kemaloğlu, 2009: XXXVI, 121).

Şudaḳ صوداق

Bu ad, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	320	20	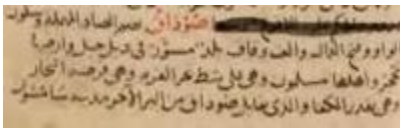 **صوداق** بضم الصاد المهملة وسكون الواو وفتح الدال وألف وقاف، بلد مسور في ذيل جبل وأرضها محجر وأهلها مسلمون وهي على شط بحر القرم وهي فرضة التجار وهي بقد الكفا والذي تقابل **صوداق** من البر الأخر مدينة سامسون.	**Şudaḳ**, şad'ın ötresi, vāv'ın sükûnü, dal'ın fethesi, elif ve ḳaf ile telaffuz edilir. Bir dağın eteğinde yer alan surlu bir şehirdir. Ḳırım Denizi'nin kıyısında bulunan, tüccarların limanı sayılan bu şehrin karası taşlı, halkı Müslümandır. **Şudaḳ**, Kefe'nin büyüklüğündedir ve Samsun'un karşısında yer alır.

Tablo 691. Şudaḳ

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

[188] Türkiye'de 2 yeri gösteren bu kelime, eserde farklı bir yer gösterir.

Sözlük anlamı: Sudak: Levrekgillerden, tatlı sularda yaşayan, eti beyaz ve lezzetli bir balık (TDK, 2005: 1816).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Bu sözcüğe taranmış tarihî eserlerde rastlanmamıştır.

Şarı/Şaru Kerman صاري/صارو كرمان

Bu ad, eserde 10 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	321	11	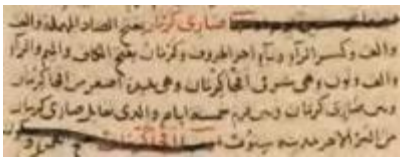 **صاري كرمان** بفتح الصاد المهملة وألف وكسر الراء وياء أخر الحروف وكرمان بفتح الكاف والميم والراء وألف ونون، وهي شرقي اقجا كرمان وهي بليدة أصغر من اقجا كرمان، وبين **صاري كرمان** وبين قرم خمسة أيام والذي تقابل **صاري كرمان** من البر الأخر سنوب.	**Şarı Kerman**, şad'ın fethesi, elif, re'nin esresi, re ile; Kerman, kef, mim ve re'nin fethesi, elif ve nūn ile telaffuz edilir. Akçа Kerman'ın doğusunda yer alır. Akçа Kerman'dan daha küçük bir belde olan **Şarı Kerman**'ın, Kırım ile arasında 5 günlük mesafesi vardır. **Şarı Kerman**, Sinop'un karşısında yer alır.

Tablo 692. Şarı Kerman

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

Ṭarsus طرسوس[189]

Bu ad, eserde 150 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	225	18	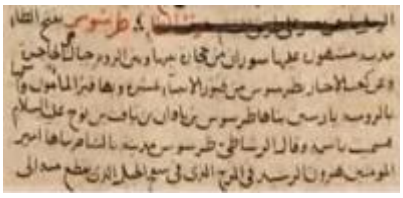 **طرسوس** بفتح الطاء مدينة مشهورة عليها سوران من حجارة بينها وبين الروم جبال هي الحاجزة وعن كعب الأخبار **بطرسوس** من قبور الأنبياء عشرة وبها قبر المأمون وبالرومية يارسين بناها **طرسوس** بن ياوان بن يافث بن نوح عليه السلام	**Ṭarsus**, Tı'nın fethesi ile telaffuz edilir. Taştan yapılmış iki suru olan ünlü bir şehirdir. Bu şehrin Rumlar ile arasında sınır olarak dağlar vardır. Ka'bu'l-Aḫbār'a göre Peygamber mezarlarının 10'u ve el-M'mūn'un mezarı **Ṭarsus**'ta bulunur. Rumcada adı

[189] Yazarın belirttiği üzere halk ağzında Tersus ترسوس şeklinde söylenir.

				فسميت باسمه وقال الرشاطي **طرسوس** مدينة بالشام بناها أمير المؤمنين هرون الرشيد في المرج الذي في سفح الجبل.	Yersin. **Ṭarsus bin Yevān bin Yefis bin Nuḥ** bu şehri kurmuş ve şehir onun adı ile anılmıştı. er-Reşāṭi'ye göre **Ṭarsus**, Emîr-ü'l-Mü'mnîn'in, Şam'da dağın eteğindeki çayırda kurduğu şehirdir.

Tablo 693. Ṭarsus

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

TDK Sözlüğü'nde: Tarsus: Mersin iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin adı Hitit tabletlerinde Tarşa, Asur kaynaklarında Tarzi, Grek kaynaklarında Tharsis, Tarz, Tarsi, Tarsos, Arap ve Osmanlı kaynaklarında Tersīs (ترسيس) ve Tarsūs (طرسوس) şeklinde geçmektedir. Efsanelere göre bu kelime Eski Yunancada "ayak tabanı" anlamını taşır, Tarhon veya Baal Tarz gibi tanrılar bu addan gelir (Bilgili, 2011: XL, 111).

Toḳat توقات

Bu ad, eserde 7 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	14	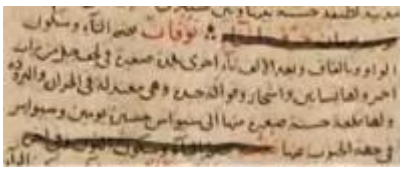 **توقات** بضم التاء وسكون الواو وبعد الألف تاء أخرى. بلدة صغيرة في لحف جبل من تراب أحمر، ولها بساتين وأشجار فواكه جيدة. وهي معتدلة في الحرارة والبرودة، ولها قلعة حسنة صغيرة. منها إلى سيواس مسيرة يومين وسيواس في جهة الجنوب عنه.	**Toḳat**, te'nin ötresi, vāv'ın sükûnü, elif'ten sonra te ile telaffuz edilir. Kırmızı topraklı bir dağın yamacında bulunur. Bahçeleri, ağaçları, iyi meyveleri, küçük bir kalesi olan bu beldenin havası ılıktır. Sivas ile arasında 2 günlük mesafesi vardır. Sivas, bu beldenin güneyinde yer alır.

Tablo 694. Toḳat

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde**:** Tokat: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Tokat kelimesinin kökeni ile ilgili farklı görüşler vardır. Bunlardan biri, şehrin Togayit Türkleri tarafından kurulduğu ve adının Togay kelimesinden geldiği yolundadır. Bir diğer görüş, şehir adının "surlu şehir" anlamına gelen toh-kat "sursuz şehir" veya "besili at" anlamına gelen tok-at kelimesinden türediği şeklindedir. Paul Wittek ise birkaç delil sunarak Tokat'ın Bizans şehri Dokeia olduğunu iddia etmektedir. Sargon Erdem, Tokat'ın eski adı olarak kabul ettiği Grekçe dokeia kelimesinin "çanak memleket" anlamında olduğunu ve bu adın zamanla Tokat'a dönüştüğünü ileri sürmektedir. Tokat şehrinin, etrafı tepelerle çevrilmiş çukur bir yerde kurulması nedeniyle bu son fikrin doğru olma ihtimali daha yüksektir (Açıkel, 2012: XLI, 219).

Yalavaç[190] يَلاوَاج

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	13	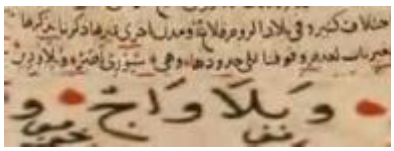 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **يَلاوَاج**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Yalavaç**...

Tablo 695. Yalavaç

Metindeki anlamı: Yer adı.

Sözlük anlamı: Yalavaç, yalvaç: Peygamber (TDK, 2005: 2116).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

OA. **Yalabaç**: Elçi, resul (Ergin, 2009: 120). DLT. **Yalavaç, yalawaç**: Elçi, peygamber (Atalay, 2006: IV, 733). KB. **Yalavaç**: Elçi, beygambar (Arat, 1979: III, 517). Kİ.

[190] Eserde muhtemelen bir araştımacı tarafından Arapça olarak "Hamīd iline bağlı kasabalar: Isparta, Borlu, Ulu Borlu, Kiçi Borlu, Yalavaç, Karaağaç" derkenarda not olarak yazılmıştır. Dolayısıyla buradaki Yalavaç'ın, bugünümüzde Isparta iline bağlı olan Yalvaç ilçesi olduğu düşünülmektedir.

Yalavaç: Elçi (Caferoğlu, 1931: 118). BM. **Yalvaç (yalwaç)**: Yalavaç, peygamber (8b/6). TTA. **Yalawaç يلواج**: Haberci (Houtsma, 1894: 108).

Ṭonġurlu[191] طنغرلو

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	383	1	 ذكر ما اشتملت عليه المملكة الرومية من البلاد الإسلامية... **طنغرلو** وأعمالها وقرا حصار ودمرلو واقصرا وانطاليا.	Rum Krallığının içine aldığı Müslüman eyaletleri:... **Ṭonġurlu**, Ḳara Hisar, Demürlü, Aḳ Şara ve Anṭalya.

Tablo 696. Ṭonġurlu

Metindeki anlamı: Yer adı.

Kök Şu[192] كوكصو

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	609	6	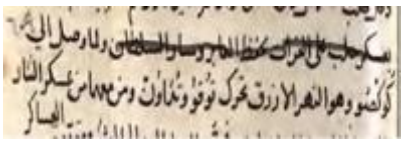 سار السلطان ولما وصل إلى **كوكصو** وهو النهر الأزرق تحرك توقو وتداون ومن معهما من عسكر التتار.	Sultan, yola çıkmış ve en-Nehrü'l-Azraḳ (Mavi nehir) adı ile bilinen **Kök Şu** Nehri'ne varınca Toku, Tüdeven ve yanlarındaki diğer Tatar askerleri harekete geçmişlerdir.

Tablo 697. Kök Şu

Metindeki anlamı: Yer adı (nehir).

Ḫatun Şaray[193] خاتون صراي

[191] Ṭonġur kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[192] Kök ve su kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	7	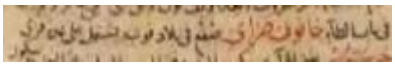 **خاتون صراي** صقع في بلاد قونيه يشتمل على عدة قرى.	**Ḫatun Şaray**, içine birkaç köy alan, Konya'da bulunan bir nahiyedir.

Tablo 698. Ḫatun Şaray

Metindeki anlamı: Yer adı (nahiye).

Ḥarran[194] حران

Bu ad, eserde yer adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
12	416	6	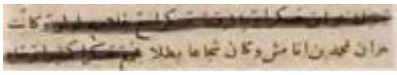 وكانت **حران** لمحمد بن اتامش وكان شجاعًا بطلًا.	**Ḥarran**'ın naipliği, cesur ve kahraman olan Muḥammed bin Otamış'ın elinde idi.

Tablo 699. Ḥarran

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde**:** Harran: Şanlıurfa iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Çivi yazılı kaynaklarda Harana, Harrān şekillerinde geçen ad, Akkadca "yol, yola çıkma ve kervan" anlamlarını taşıyan harranu kelimesinden gelmektedir; Tevrat'ta Hārān biçiminde geçmektedir (Şeşen, 1997: XVI, 237).

Arġun[195] ارغون

Bu ad, eserde yer adı olarak bir kere geçmiştir.

[193] Ḫatun ve şaray kelimeleri kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[194] Bu ad, eserde Çermikī şeklinde soyadı olarak geçmiştir.
[195] Arġun kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	62	17	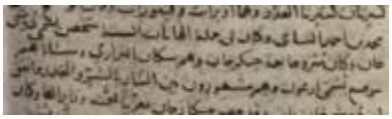 وكان من جملة الخانات الستة يسمى دوشي خان وكان متزوجًا بعمة جنكز خان وهم سكان البراري ومنشاءهم موضع **ارغون** وهم مشهورون بين التتار بالشر والغدر.	Bu altı han arasında Çingiz Ḫan'ın halası ile evli, (Duşi) Duşi Ḫan diye biri var idi. Onlar, vahşi doğa sakinleri, **Arġun** diye bir yerden gelmişlerdir. Tatarlar arasında şer ve hainlik ile bilinirler.

Tablo 700. Arġun

Metindeki anlamı: Yer adı.

Aḳ Sunḳur[196] Camii جامع اقسنقر

Bu ad, eserde yer adı olarak 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	59	20	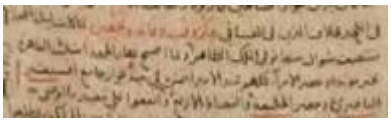 لما كانت ليلة الجمعة منتصف شوال منها توفى الملك الظاهر ولما أصبح نهار الجمعة امتلئت القاهرة بخبر موته وحضر الأمراء كلهم عند الأمير ايتمش في بيته بجوار **جامع اقسنقر الناصري.**	el-Melikü'z-Zāhir, Şevval ayının ortasına doğru Cuma gecesinde vefat etmiş ve ölümünün haberi Cuma sabahı Kahire'de yayılmıştır. Bütün emîrler, **Aḳ Sunḳur en-Nāṣırī Camii**'nin yanında bulunan Emîr Ayıtmış'ın evinde toplanmışlardır.

Tablo 701. Aḳ Sunḳur en-Nāṣırī Camii

Metindeki anlamı: Yer adı (Cami).

Aḥmed bin Ṭolun[197] Camii جامع أحمد بن طولون

Bu ad, eserde 19 kere geçmiştir.

[196] Aḳ Sunḳur adı kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[197] Ṭolun kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	436	15	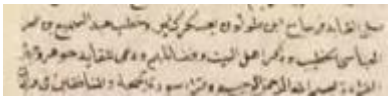 صلى القايد في **جامع ابن طولون** بعسكر كثير وخطب عبد السميع العباسي الخطيب وذكر أهل البيت وفضائلهم ودعى للقايد جوهر.	Lider, **ibn Ṭolun Camii**'nde çok askerle namaz kılmıştır. ʿAbdulsemīʿ el-ʿAbbāsī el-Ḫaṭīb hutbe vermiş, hutbede Ehlü'l-Beyit ve onların faziletlerini anmış ve lider Cevher'e dua etmiştir.

Tablo 702. İbn Ṭolun Camii

Metindeki anlamı: Yer adı (cami).

İbn Ṭolun Camii: Kahir'de H. 265 yılında Ahmed ibn Ṭolun tarafından yaptırılmıştır. Cebelyeşkür adlı tepe üzerinde bir ulucami şeklinde yaptırılan bina günümüzde Mısır'da esas biçimini koruyan en eski camidir (Abouseif, 1999: XX, 416).

Şehri Zor شهرزور

Bu ad, eserde yer adı olarak iki kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	100	1	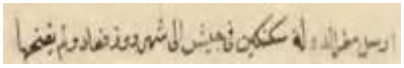 أرسل معز الدولة سبكتكين في جيش إلى **شهر روز** فعاد ولم يفتحه.	Mü'izzü'd-Devle, Sebük Tekin'i bir ordu ile **Şehri Zor**'a göndermiş, ancak Sebük Tekin şehri fethetmeden geri dönmüştür.

Tablo 703. Şehri Zor

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

Şehrizor, Kuzey Irak'ta Cibâl bölgesinde verimli bir ovadır (Gündüz, 2010: XXXVIII, 437).

Tont تُنْت

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	18	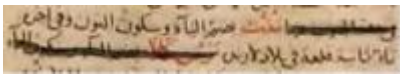 **تُنت** بضم التاء وسكون النون وفي أخره تاء ثانية. قلعة في بلاد لارنده.	**Tont**, te'nin ötresi, nūn'un sükûnü ve sonunda te ile telaffuz edilir. Larende'de bulunan bir kaledir.

Tablo 704. Tont

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

Ṭokuzlu طكزلو

Bu ad, eserde 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	6	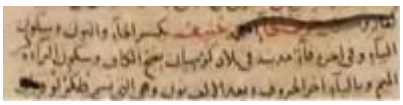 خنيف بكسر الخاء والنون وسكون الياء وفي أخره فاء. مدينة في بلاد كرميان بفتح الكاف وسكون الراء وكسر الميم وبالياء أخر الحروف وبعد الألف نون وهي التي تسمى **طكزلو**.	Ḫinif, ḫı ve nūn'un eseresi, ye'nin sükûnü ve sonunda fe ile telaffuz edilir. Kef'in fethesi, re'nin sükûnü, mim'in esresi, ye, elif, nūn ile telaffuz edilen Germiyan'da yer alan bir şehirdir, **Ṭokuzlu** adı ile bilinir.

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

Ṭarabizon (Trabzon) طرابزون

Bu ad, eserde 9 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	244	11	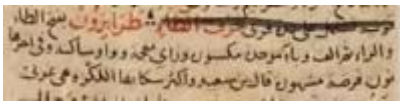 **طَرَابزون** بفتح الطاء والراء ثم ألف وباء موحدة مكسورة وزاي معجمة وواو ساكنة وفي أخرها نون. فرضة مشهورة.	**Ṭarabizon**, ṭı ve re'nin fethesi, elif, be'nin esresi, zey, vāv'ın sükûnü ve sonunda nūn ile telaffuz edilir. Ünlü bir liman şehridir.

Tablo 706. Ṭarabizon (Trabzon)

Metindeki anlamı: Yer adı (liman şehri).

TDK Sözlüğü'nde**:** Trabzon: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Şehrin adı Batı dillerinde Trapezunte, Trebizonde, Trebizond; İslâm kaynaklarında Atrabazunde, Tarabazunde olarak kaydedilmektedir. "Masa" anlamına gelen Trapezus adı muhtemelen şehrin ilk kurulduğu dik yamaçlar üzerindeki Aşağıhisar kesiminin coğrafî özellikleriyle ilgilidir (Lowry ve Emecen, 2012: XLI, 296).

Turan/Ṭuran[198] توران/ طوران

Bu ad, eserde yer adı olarak 3 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	307	8	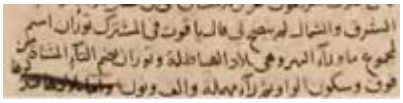 قال ياقوت في المشترك: **توران** اسم لمجموع ما وراء النهر وهي بلاد الهياطلة **وتوران** بضم التاء المثناة من فوق وسكون الواو ثم راء مهملة وألف ونون.	Yaḳūt, el-Müşterek kitabında "**Turan**, Maveraünehir illerinin adıdır. Ak Hunların ilidir. **Turan**, te'nin ötresi, vāv'ın sükûnü, re, elif ve sonunda nūn ile telaffuz edilir" demiştir.

Tablo 707. Turan

Metindeki anlamı: Yer adı.

Uşaḳ أُشاق

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	248	10	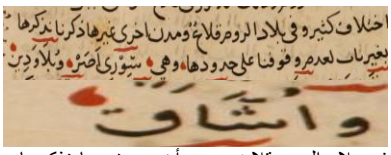 في بلاد الروم قلاع ومدن أخرى غيرها نذكرها بغير باب لعدم وقوفنا على حدودها... **أشاق**...	Rumlarda başka kale ve şehirler vardır. Ancak buların sınırlarını bilmediğimizden dolayı fasıl şeklinde belirtmedik. Bunlar şunlardır... **Uşaḳ**...

Tablo 708. Uşaḳ

[198] Turan kelimesi kişi adları bahsinde izah edilmiştir.

Metindeki anlamı: Yer adı.

TDK Sözlüğü'nde**:** Uşak: Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Sözlük anlamı: Uşak: Çocuk; erkek hizmetçi; tayfa (TDK, 2005: 2039).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Uşak:** Küçük, ufak. **Uşak**: Koğuculuk, koğu, dedikodu (Atalay, 2006: IV, 700). KB. **Uşak**: Küçük. **Uşak**: Dedikodu (Arat, 1979: III, 499). Kİ**. Uşaq**: Küçük çocuk (Caferoğlu, 1931: 113). GT. **Uşak**: Ufak, küçük (Karamanlıoğlu, 1978: 384). ŞT. **Uşaġ**: Ufak, küçük, küçük çocuk (Ölmez, 1996: 496). BL. **Uşak**: Küçük (Turan, 2001: 170).

Öz Kend (Özkent) اوزكند

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
15	576	2	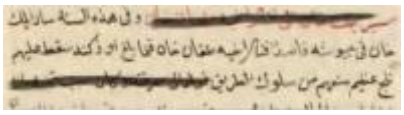 وفي هذه السنة سار ايلك خان في جيوشه قاصد قتال أخيه طغان خان فلما بلغ **أوزكند** سقط عليهم ثلج عظيم منعهم من سلوك الطريق.	Bu yılda İlk Ḫan, kardeşi Ṭoġan Ḫan ile savaşmak üzere ordusu ile beraber yola çıkmış, **Öz Kend**'e geldiğinde çok yağ yağmış ve geçmelerini engellemiştir.

Tablo 709. Öz Kend

Metindeki anlamı: Yer adı.

Özkent: Karahanlı Devleti'ne başkentlik yapmış, günümüzde Kırgızistan sınırları içinde bulunan tarihî şehir (Taşağıl, 2007: XXXIV.: 129).

Sözlük anlamı: Kent (Soğd.): Şehir (TDK, 2005: 1138).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kent**, kend: şehir (Atalay, 2006: IV, 301). KB. **Kend**: Kent, şehir (Arat, 1979: III, 238). Kİ. **Kent**: Köy (Caferoğlu, 1931: 45). BM. **Kent:** Köy (القرية: كنت) (10a/7). TTA. **Kent** كنت**:** Köy (dorf) (Houtsma, 1894**:** 99). GT. **Kent**: Köy, kasaba (Karamanlıoğlu, 1978: 292). ŞT. **Kend**: Şehir (Ölmez, 1996: 397).

Ürgüp اُرگُوب

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	242	1	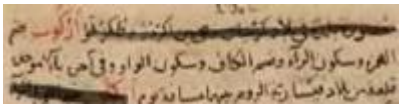 **اُرگُوب** بضم الهمزة وسكون الراء وضم الكاف وسكون الواو وفي أخره باء موحدة. قلعة من بلاد قيسارية الروم بينهما مسافة يوم.	**Ürgüp,** hemze'nin ötresi, re'nin sükûnü, kef'in ötresi, vāv'ın sükûnü ve sonunda be ile telaffuz edilir. Kayseriyyetü'r-Rum'da bir kaledir. Aralarında bir günlük mesafesi vardır.

Tablo 710. Ürgüp

Metindeki anlamı: Yer adı (kale).

TDK Sözlüğü'nde**:** Ürgüp: Nevşehir iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Van وان

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	251	1	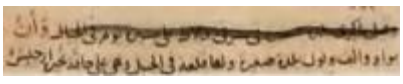 **وان** بواو وألف ونون. بلدة صغيرة ولها قلعة في الجبل وهي على حافة بحيرة ارجيش.	**Van**, vāv, elif ve nun ile telaffuz edilir. Erciş gölünün başında bulunan, dağda kalesi olan küçük bir beldedir.

Tablo 711. Van

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

TDK Sözlüğü'nde**:** Van: Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

Van adının kökeni ile ilgili en mantıklı ve bilimsel görüş Urartuca Biane veya Viane'den geldiği yönündeki görüştür (Kılıç, 2012: XLII, 505).

Yençü[199] يَنجو

Bu ad, eserde yer adı olarak iki kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	325	12	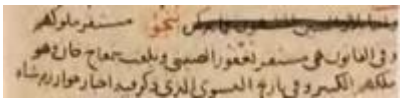 **ينجو** مستقر ملوكهم (الصين) وفي القانون هي مستقر تغفور الصيني ويلقب بتمغاج خان وهو ملكهم الكبير.	**Yençü**, Çin'in krallarının merkezidir. el-Ḳānūn kitabında Tamġaç Ḫan adıyla bilinen Çinlilerin büyük kralı Çinli Taġfur'un kaldığı yerdir.

Tablo 712. Yençü

Metindeki anlamı: Yer adı (şehir).

ṣire (Tire) ثيرة

Bu ad, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	241	21	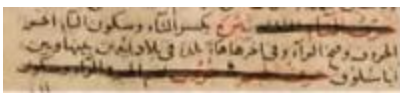 **ثيرة** بكسر الثاء وسكون الياء أخر الحروف وفتح الراء وفي أخرها هاء. بلدة في بلاد أيدن، بينها وبين أياسلوق (مسافة يوم).	**ṣire,** ṣe'nin esresi, ye'nin sükûnü, re'nin fethesi ve sonunda he ile telaffuz edilir. Aydın'da bulunan bir beldedir. Ayasuluḳ ile arasında (bir günlük mesafesi vardır).

Tablo 713. ṣire (Tire)

Metindeki anlamı: Yer adı (belde).

[199] Yençü (yinçi) kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

TDK Sözlüğü'nde**:** Tire: İzmir iline bağlı ilçelerden biri (TDK, Güncel Türkçe Sözlüğü).

el-Medresetü'l-Ayıtmışiyye[200] (Ayıtmış Medresesi) المدرسة الايتمشية

Bu ad, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
22	469	12	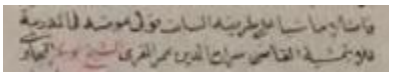 تولى عوضه (شمس الدين محمد بن الأقسراي) في **المدرسة الايتمشية** القاضي سراج الدين عمر القرمي.	(Şemseddin Muḥammed bin el-Aḳ Saray)'ın yerine el-Ḳadı Sirāccüddin ʿOmar el-Ḳırımī **Ayıtmış Medresesi**'nin şeyhliğine geçmiştir.

Tablo 714. Ayıtmış Medresesi

Metindeki anlamı: Yer adı (medrese)

Ayıtmış Medresesi: Emîr Ayıtmış el-Becāsī tarafından H. 785 yılında Kahire'nin dışında Bābu'l-Vezīr'de inşa ettirilmiştir[201].

4.2.1. Yer Adlarının Leksik-Semantik Açısından İncelenmesi

4.2.1.1. Kişi adları ile kurulanlar

Aḳ Sunḳur (cami), Ahmed ibn Ṭolun (cami), Bay Barsiyye (medrese), Bay Barsiyye (tekke), Ḳaymaziyye (medrese), Ayıtmışiyye (medrese).

4.2.1.2. Lakap ve unvanlar ile kurulanlar

Ḫatun Saray, Beg Şehri, Han Balıḳ, Seydi Şehri, Sultan Yuki.

4.2.1.3. Boy, aşiret adları ile kurulanlar

Çiğil, Ḳırım.

[200] Ayıtmış'a mesup olan medrese. Ayıtmış kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[201] Bk. el-Maḳrīzī, *el-Mevā'iz ve el-E'tbār bi Zikr el-Ḫıṭaṭ ve el-Eṣār: IV,* 259.

4.2.1.4. Bitki adları ile kurulanlar

Afyon, Gül Şehri, Kiçi Şıncanlu, Ḳaramuḳ, Ḳara Aġaç, Ḳamış, Ulı Şıncanlu, Ṣaru Ḳavaḳ.

4.2.1.5. Maden ve taş Adları ile Kurulanlar

Demür Ḳapı (geçit), Dermürlü, Kümiş, Yençü.

4.2.1.6. Hayvan adları ile kurulanlar

Arġun, Develü, Kiçi Köpek, Ulı Köpek, Ṣudaḳ.

4.2.1.7. Dinî terimlere bağlı olanlar

Yalavaç.

4.2.1.8. Eşya adlarıyla kurulanlar

Ṣanduḳlu.

4.2.1.9. Coğrafi Terim Niteliğindeki Sözcükler ile Kurulanlar

Ala Ṭaġ, Bozḳır, Borlu, Çoḳraḳ, Çatır Ṭaġ, Ḳaşḳa Ṭaġ, Ḳır Şehri, Kiçi Borlu, Ulı Borlu, Öz Kend, Şehri Zor, Aḳ Şehir, Han Balık, Seydi Şehri, Beg Şehri, Gül Şehri.

4.2.1.10. Renk adlarıyla kurulan yer adları

Kök Su (nehir), Aḳ Şehir, Aḳ Ṣaray, Ala Ṭaġ, Aḳça Kerman, Ḳara Aġaç, Ḳara Ḳum, Ṣaru Ḳavaḳ, Ṣaru Tuvaḳ, Ṣarı Kerman, Bozḳır.

4.2.1.11. Sayı adlarıyla kurulan yer adları

Ḳırḳ Eri (kale), Ṭokuzlu, Sekiz.

4.2.1.12. Sıfat niteliğindeki yer adları

Aydın, Azaḳ, Eski Yurt, Uşaḳ, İkiz, Ṭonġurlu.

4.2.1.13. Yapı adlar ile ilgili yer adları

Uç Hisar, Oynaş Hisarı, Aḳ Saray, Ḫatun Ṣaray, Ḳara Hisar, Ḳayır Hisar, Kesük Köpri, Saray.

4.2.1.14. Yabancı Dilden geçen yer adları

Ḥarran, Amasya, Ayasuluk, Anamur, Anṭakiye (Antakya), Anṭaliye (Antalya), Anḳıra (Ankara), Ayasofya (kilise), ʿAyntāb (Antep), Bursa, Bolvadin, Bidlis, Baġras (kale), Darende, Divriği, Derbesek (kale), Diyar Bekir (Diyarbakır), Erzincan, İrmenek (kale), Eğriköz, Erciş, Edirne, Ḫılaṭ/Aḫlaṭ, Isparta, İznik, İstanbul, Ḳonya, Kütahya, Kastamuni, Ḳula, Malaṭıye (Malatya), Manyan (kale), Mut, Mavġa, Melekübi, Manavġat, Malazgird, Mardin, Muş, Marmara, Nigide (Niğde), Namrun (kale), Nif (kale), Sivas, Sinop, Samsun, Silifke, Simav, Ṭarsus, ş̲ire (Tire), Toḳat, Tont (kale), Ṭarabizon (Trabzon), Ürgüp, Van.

4.2.1.15. Kaynağı veya anlamı tespit edilemeyen yer adları

Ucat, Belören, Turan.

4.2.2. Yer Adlarının Yapı Açısından İncelenmesi

4.2.2.1. Basit yapıdaki yer adları

Çiğil, Yençü, Saray, Arġun, Afyon, Ṣudaḳ, Sekiz, Ḳırım, Ucat

4.2.2.2. Türemiş yapıdaki yer adları

4.2.2.2.1. Addan ad yapım ekleri ile kurulanlar

+ak ile kurulanlar

Azak.

+dın eki ile kurulanlar

Aydın[202].

+lı/+lu eki ile kurulanlar

Ṣanduḳlu, Borlu, Kiçi Borlu, Ulı Borlu, Kiçi Ṣıncanlu, Ulı Ṣıncanlu, Ṭokuzlu, Tonġurlu, Develü, Demürlü.

+z eki ile kurulanlar

İkiz.

Arapça nispet ye'si ile kurulanlar:

Bay Barsiyye, Ayıtmışiyye, Ḳaymaziyye

4.2.2.2.2. Fiilden ad yapım ekleri ile kurulanlar

-k eki ile kurulanlar

Uşaḳ, Çoḳraḳ.

-mık/-muk eki ile kurulanlar

Ḳaramuḳ[203].

---

[202] Bk. M. Erdal, *Old Turkic Word Formation*, 1991: I, 155.

-n eki ile kurulanlar

Ṭolun.

-ş eki ile kurulanlar

Kümiş.

4.2.2.3. Birleşik yapıdaki yer adları

4.2.2.3.1. İsim tamlaması ile kurulanlar

Gül Şehri, Ḳır Şehri, Seydi Şehri, Beg Şehri, Oynaş Hisarı, Ḫatun Saray[204], Ḫan Balık[205].

4.2.2.3.2. Sıfat tamlaması ile kurulanlar

Sultan Yuki, Kök Su (nehir), Aḳ Şehir, Aḳ Ṣaray, Ala Ṭaġ, Aḳça Kerman, Ḳara Aġaç, Ḳara Ḳum, Ṣaru Ḳavaḳ, Ṣaru Tuvaḳ, Ṣarı Kerman, Ḳırḳ Eri[206], Ḳaşḳa Ṭaġ, Kiçi Köpek, Ulı Köpek, Demür Ḳapı, Kesük Köpri, Bozḳır, Uç Hisar, Ḳara Hisar, Ḳayır Hisar, Eski Yurt, Çatır Ṭaġ. Aḳ Sunḳur (cami), Şehri Zor (Fr. sıfat tamlaması).

4.2.2.4. Yabancı dildeki yer adları

Ḥarran, Amasya, Ayasuluk, Anamur, Anṭakiye (Antakya), Anṭaliye (Antalya), Anḳıra (Ankara), Ayasofya (kilise), ʿAyntāb (Antep), Bursa, Bolvadin, Bidlis, Baġras (kale), Darende, Divriği, Derbesek (kale), Diyar Bekir (Diyarbakır), Erzincan, İrmenek (kale), Eğriköz, Erciş, Edirne, Ḫılaṭ/Aḫlaṭ, Isparta, İznik, İstanbul, Ḳonya, Kütahya, Kastamuni, Ḳula, Malaṭıye (Malatya), Manyan (kale), Mut, Mavġa, Melekübi, Manavġat, Malazgird, Mardin, Muş, Marmara, Nigide (Niğde), Namrun (kale), Nif (kale), Sivas, Sinop, Samsun,

[203] Bk. Z. Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 2009, s.99.
[204] Hatun sarayı.
[205] Han şehri.
[206] Bu adın aslı Kırk er olsa gerektir.

Silifke, Simav, Ṭarsus, şire (Tire), Toḳat, Tont (kale), Ṭarabizon (Trabzon), Ürgüp, Van, Belören, Turan.

4.3. Kavim Adları

4.3.1. Eserde Kavim, Boy, Oymak vb. Adları

Yazar, eserin ilk cildinde et-Türk'ün Yafes'in oğlu olduğu, Türk boylarının 20 olduğunu ve her boyda sayısız oymağın olduğunu belirtmiştir. Yazarın kaydettiği Türk boyları şunlardır: Rum ülkesine en yakın boy olan **Beçenek (Peçenek) بجنك,** sonra **Ḳıfçaḳ/Ḳıfçaḫ قفجاق/قفجاخ, Oğuz اُغز, Yemlek (Yemek) يملك, Başġırt بشغرت, Basmıl بسمل, Ḳayıقاي, Yabaḳu ييباقو, Tatar/Ṭaṭar تتار/تطر/تتر, Ḳırḳız قِرقِز, Çiğil جكل, Toḫsı تُخسي, Yaġma يغما, Iġraḳ اِغراق, Çaruḳ جَرُق, Çomul جُمُل, Uyġur ايغر, Tenġut تنكت, Ḫıṭay/Ḫıta خيتاي/خطاي/خطا (Çin), Ṭavġaç طوغاج (Maçin).**

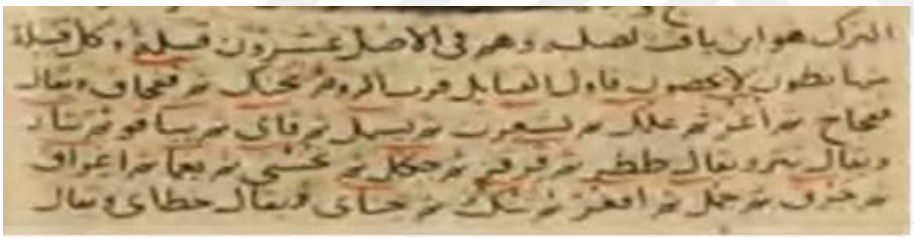
207

Bundan sonra yazar, Türkmenlerin Oğuz boyundan geldikleri, her bir oymak için özel bir damga olmak üzere 22 oymağa ayrıldıklarını belirtmiştir. Yazarın sırayla kaydettiği Türkmen oymakları şunlardır: **Ḳınıḳ قنق, Ḳayıġ قيغ, Bayundur بايُندُر, Iva/Yıva اِوا/يوا, Salġur/Salurسلُر/ سلغُر, Afşar/Avşar افشار/اوشار, Begdili/Begtili بكدلي/بكتلي, Bügdüz بكدز, Bayat بيات, Yazġır/Yazır يزغر/يزر, Eymür ايمور, Ḳara Bölük قرابُلك, Alḳa Bölük القابُلك, İğdir اكدر, Üregir/Yüregir اركر/يركر, Toturġa توترغا, Ulayundluġ اولايُندلغ, Töğer/Döğer توكر/دكر, Beçenek (Peçenek) بجنك, Çuvaldur[208] (Çavuldur) جُوَلدُر, Çebni (Çepni) جبني, Çarukluġ/Çaruklu[209] جَرُقلغ/ جَرقلو.**

[207] *'Ikdü'l-Cumān*, 1. Cilt: 513.
[208] Muhtemelen yanlış harekelendirilmiştir.
[209] Yazar, bu son oymağın damgasını belirtmemiştir.

Türkmen: Bu kelimenin, yazarın belirttiği üzere, Türk ve Farsça menen olmak üzere iki kelimeden oluşturulduğu, Türke benzeyen anlamına geldiği, eski şekli **Türkmenen** olduğu sonra Türkmen şekline dönüştüğünü belirtmiştir[210].

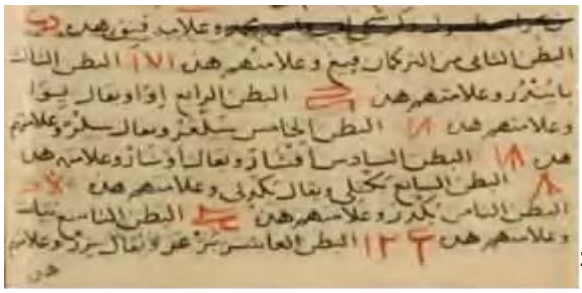
211

212

Necati Demir'in *Oğuz Kağan Destanı* adlı kitabında Oğuz Han'ın 24 torununun adları (Oğuz oymakları) ve adlarının anlamlarını şöyle belirtmiştir:

Kayı: Sağlam ve güvenilir olmak. **Bayat**: Devletli ve nimetli. **Ala Koynlı/ Alka Evli**: Muvafak, uygun. **Kara Evli**: Hayırlık ve hayriyyetlik. **Yazır**: İller ağası. **Döğer/Yafir/Yasir**: Halka yıkmak, her türlü engeli aşmak. Asıl adı **Yağma** idi. **Dodurga**: Yurt almayı ve onu elinde tutmayı bilen. **Yaparlı**: Birlik ve beraberlik içinde hareket eden. **Kızık**: Pehlivan ve komutan. **Begdili**: Dini konularda yetkili, sözüne değer verilen. Karkın: Devletli, nimetin sırrı, nimetli. **Bayındır**: Mal mülk sahibi, nimetli. **Becene/Peçenek**: Her işte sıkı kalan, iyi gayret eden, becerikli. **Çavındır/Çavdar/Çavdır**: Namuslu; herkese inde yardım eden; savaşan; durmayan. **Çepni/Çebni**: Bahadır, kahraman, düşman olan her

[210] *'Ikdu'l-Cümān*, 1. Cilt: 516. XI. yüzyıldan itibaren Oğuzlara verilen bu adın anlamı ile ilgili bir görüş daha vardır. Bu görüş, Türkmen kelimesinin "Türkü'l-İmān"dan geldiği yönündedir. Bugün ise Türkmen adının sonundaki "-men"in mübalağa eki olduğu "kocaman, azman" söylenerek "öz Türk" mânasını taşıdığı üzerinde durulmakradır (Sümer, 2012: XLI, 401). Ancak bu son görüşün şüpheli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu görüş, Türkmen kelimesinin eski biçimi olan Türkmenen adının sonundaki "menen"i açıklamamaktadır.

[211] *'Ikdu'l-Cümān*, 1. Cilt: 515.

[212] *'Ikdu'l-Cümān*, 1. Cilt: 516.

yerde durmayan, savaşan. **Salur**: Kılıçlı, kılıcı iyi kullanan. **Eymür/Eymir**: Zenginlik, askeri çok ve zengin. **Alayuntlu**: Ala altı, hayvanları daima çok ve iyi olan. **Üregir/Yüregir**: İş bilen, iş yapan, becerikli. İğdir/Yiğdir: İyi ve büyük, büyüklük, ululuk, bahadırlık. **Bigdüz/Bügdüz**: Hizmetkar; dinine ve devletine hizmet eden. **Yıva/Ava/İva**: Mertebesi, seviyesi yüksek. **Kınık/Kunuk**: Aziz, sayın, sevgili (2016: 144,147).

El-ʿAynī'nin eserindeki oymak adlarının arasında Yaparlı, Kızık adları bulunmamaktadır. Ayrıca Kara Evli ve Ala Koynlı/Alka Evli, el-ʿAyni'nin eserinde farklı olarak Kara Bölük ve Alka Bölük şeklinde kaydedilmiştir.

El-ʿAynī'nin, eserinde kaydettiği diğer kavim, boy, tayfa, cemaat adları:

Oğuz Türklerinden **Üç Oḳ أُجق, Boz Ok بُزُق, Selçuklular السلجوقية.**

Çaġa Ṭay tayfaları (Çağataylar) الطوائف الجغاطئية

Bazı emîrlere mensup olan cemaatler: **Ḳara Ġulamiyye القرا غلامية, Ḳaçariyye القجارية, Min Ṭaşiyye المنطاشية, Moġol Ṭaiyye المغلطاية, Yaġmuriyye اليغمورية, Yaruḳiyye الياروقية.**

4.4. Diğer Türkçe Unsurlar

4.4.1. Lakap ve Unvan Adları

Atabeg اتابك: Bu kelime, eserde 563 kere geçmiştir. Yazarın belirttiği üzere Atabeg kelimesi "büyük emîr" anlamına gelmektedir[213]. Türkçe ata ve beg kelimelerinden meydana gelen bu unvan, Selçuklular'da ve daha sonraki Türk devletlerinde kullanılmıştır (Alptekin, 1991: IV, 38).

Baş[214] باش**:** Bu kelime, eserde unvan olarak bir kere geçmiştir.

[213] ʿIḳdü'l-Cumān, 14. cilt: 287. Kişi adları bahsinde bu unvanın örnekleri geçmiş, ata ve beg kelimeleri incelenmiştir.
[214] Baş kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	735	23	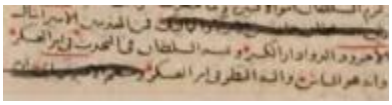 فمن المقدمين الأمير اينال الأجرود الدوادار الكبير وعينه السلطان في التحدث في أمر العسكر وأنه **هو الباش** وإليه النظر في أمر العسكر.	Sultan, büyük devadar Emîr İnal el-Ecrūd'u asker **başı** olmak üzere asker işlerinin yönetimi ile görevlendirmiştir.

Tablo 715. Baş

Metindeki anlamı: unvan

Bay[215] **باي:** Bu saygı sözü, genellikle özel isimlere getirilerek birleşik isim kurmuştur. Örneğin; Ali Bay, Bars Bay vb.

Beg[216] بك/باك: Bu kelime eserde ya özel isimlere getirilerek birleşik isimler kurmuştur, ya da tek başına unvan olarak kullanılmıştır. Örneğin; Ay Beg, Meŋli Beg, Ḳuṭlu Beg, Murad Beg vb.

Begler Begi (Beylerbeyi) بكلرباكي: Bu lakap, eserde bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	420	16	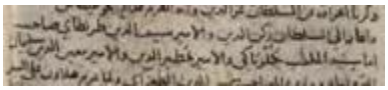 الأمير سيف الدين طرنطاي صاحب اماسية الملقب **بكلرباكي**.	**Begler Begi (Beylerbeyi)** lakabı ile bilinen, Amasya naibi Emîr Seyfeddin Ṭorun Ṭay.

Tablo 716. Begler Begi (Beylerbeyi)

Ḫaḳan خاقان**:** Bu unvan, eserde 111 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
6	523	4	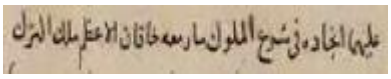 سار معه **خاقان** الأعظم ملك الترك.	Türklerin hanı Ulu **Ḫaḳan** onunla yola çıkmıştır.

Tablo 717. Ḫaḳan

[215] Bay kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[216] Beg kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Sözlük anlamı: Hakan: 1) Türk, Moğol ve Tatar hanları için `hükümdarlar hükümdarı` anlamında kullanılan bir unvan. 2) Osmanlı padişahlarına verilen unvan (TDK, 2005: 830).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Xakan**: Afrasyab'a verilen ungun (Atalay, 2006: IV, 212). KB. **Ḫaḳan**: Hakan (Arat, 1979: III, 172). Abuşka L. **Hakan**: Hakan (Atalay, 1970: 306).

Ḫan[217]**:** Bu unvan, eserde 743 kere geçmiştir. Ḫan kelimesi, eserde ya özel isimlere getirilerek birleşik isimler kurmuştur, ya özel isimlerin yanına unvan olarak ya da tek başına kullanılmıştır.

Ḫaseki[218]**:** Osmanlı saray ve askerî teşkilâtlarında bazı görevliler için kullanılan bir unvan. Kelime terim olarak Memlükler'de çoğul biçimiyle (hasekiyye) sultanın en yakın köleleri için kullanılmıştır. Bu kelime Arapça "ḫāṣṣ" ve Farsça "gi" ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir (Özcan, 1997: XVI, 368).

Ḫatun[219]**:** Bu unvan, eserde 246 kere geçmiştir. Ḫatun kelimesi, ya özel isimlerin yanına unvan olarak ya da tek başına kullanılmıştır.

Ḫoca[220]**:** Bu kelime, eserde 87 kere geçmiştir. Ḫoca kelimesi, bazen özel isimden önce bazen de isimden sonra getirilerek birleşik isim kurmuş, bazen de tek başına unvan olarak kullanılmıştır.

Ḫoşdaş[221]**:** Bu kelime, eserde 46 kere geçmiştir. Houstma'ya göre Ḫoşdaş < Ḫocadaş = Ḳocadaş (1894: 73). Hoşdaş kelimesi, Farsça hoca ve Türkçe +daş ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Ayaz'ın belirttiği üzere Ḫoşdaş, Memlük Devleti askerî teşkilâtında aynı efendinin hizmetinde yetişen memlükler, bunların arasındaki birlik ve dayanışma ruhunu ifade eden bir terim (2020: II, 562).

[217] Ḫan kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[218] Bu kelime ile ilgili örnekler kişi adları bahsinde geçmiştir.
[219] Ḫatun kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[220] Ḫoca kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[221] Bu kelime ile ilgili örnekler kişi adları bahsinde geçmiştir.

Ḳağan[222]**:** Bu kelime, eserde ya özel isimlere getirilerek birleşik isimler kurmuştur, ya özel isimlerin yanına unvan olarak ya da tek başına kullanılmıştır. Ḳaġan kelimesi, eserde tek başına 8 kere geçmiştir.

4.4.2. Meslek Adları

Meslek adları[223], eserde çoğu kez lakap olarak özel isimlerden sonra gelmektedir.

Silaḥdar سلحدار/ سلاحدرا: Bu kelime, eserde 79 kere geçmiştir. Arapça silah ve Farsça dar kelimelerinden meydana gelen ve silahı tutan anlamında olan silahdar, emîr ve sultanın silahını taşıyan, silahhane işleriyle ilgilenen kişiye verilen bir lakaptır (Dehmān, 1991: I.: 91). Turan'ın belirttiği üzere silahdar, bazı Türk-İslâm devletlerinde ve Osmanlılar'da sultanın silahları ile silahhanesinden sorumlu olan saray görevlisi (2009: XXXVII, 191).

Ḫaznedar/Ḫāzindar خزندار/خازندار: Bu kelime, eserde 63 kere geçmiştir. Hazneyi tutan anlamına gelen bu kelime, Arapça hazne ve Farsça dar kelimelerinden meydana gelmiştir. Dehmān'ın belirttiği üzere haznedar, emîrin veya sultanın haznesinin işleriyle ilgilenen kişiye verilen lakap (1991: I, 68).

Ustadar/ Ustaddar/ Ustaz ed-Dar استادار/ استاددار/ استاذ الدار: Bu kelime, eserde 114 kere geçmiştir. Ustadar, sultanın özel işleri ile ilgilenen görevliye verilen lakaptır (Dehmān, 1991: I, 14).

Çomaḳdar[224]**:** Bu kelime, eserde 13 kere geçmiştir. Türkçe çomak ve Farsça dar kelimelerinden meydana gelen ve değneği taşıyan anlamında olan çomakdar, Memlūkler döneminde törenlerde sultanın sağ tarafında duran, elinde değneğe benzeyen, ucu altın bir silah tutan görevliye verilen addır (Çev. En-Neʿīmī, 1979: II, 283).

Başmaḳdar: Bu kelime eserde 3 kere geçmiştir. Türkçe başmak ve Farsça dar kelimlerinden meydana gelmiştir. Sultanın ayakkabısnı taşımakla görevlendirilen kişiye denmektedir (Çev. En-Neʿīmī, 1979: I, 357).

---

[222] Ḳağan kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[223] Meslek adları ile ilgili örenkler kişi adları bahsinde geçmiştir.
[224] Çomak kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Sözlük anlamı: Başmak: Ayakkabı (TDK, 2005: 219).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Başmak**: Pabuç (Atalay, 1979: IV, 75). Kİ. **Başmaq**: Ayakkabı (Caferoğlu, 1931: 16). TTA. **Başmak بشماق**: Bir çeşit ayakkabı (eine Art Schuhe) (Houtsma, 1894: 62). BL. **Başmak**: Ayakkabı (Turan, 2001: 119).

Düzdar (Dizdar/Dezdar) [225]دزدار: Bu kelime, eserde 3 kere geçmiş. Dizdar, kale komutanı anlamına gelen Farsça bir kelimedir (Dehmān, 1991: I, 75). En-Neʿīmī'ye göre bu kelimenin dizdar şeklinde okunmak, iklimin hâkimi[226] anlamına gelmektedir (1981: IV, 347).

Çevgendar جوكندار: Bu kelime eserde 36 kere geçmiştir. Çevgen ve dar olmak üzere iki Farsça kelimeden kurulan çevgendar, sultanın top (polo, çevgen) oynadığında değneği taşımakla görevlendirilen kişiye denirdi (Dehmān, 1991: I, 58).

Devadar دوادار: Bu kelime, eserde 242 kere geçmiştir. Mürekkep hokkası anlamına gelen Arapça devāt ve Farsça dar kelimelerinden kurulmuştur. Dehmān'ın belirttiği üzere mürekkep hokkası (devāt) Selçuklularda vezarete işaret eder, vezire tayin edildiği gün altın mürekkep hokkası verilirdir (1991: I, 79).

Mihmendar مهمندار: Bu kelime eserde 2 kere geçmiştir. Mihmen ve dar kelimelerinden oluşan Mihmendar Farsça bir kelime, gelen misafirler ile ilgilenmekle görevlendirilen kişiye denirdi (Dehmān, 1991: I, 147).

4.4.3 Yiyecek, İçecek Adları

Ḳımız: (İçecek adı) bu kelime, eserde 3 kere geçmiştir.

[225] Eserde bu kelimenin ilk harfi olan /d/nin ötreli olduğu için "düzdar" şekli tercih edilmiştir.
[226] Bu anlam, kelimenin eserdeki anlamı örtüşmemektedir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	62	19	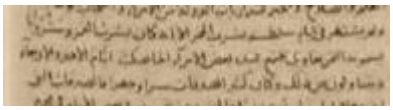 (الملك الظاهر أبي سعيد برقوق بن الأمير أنس العثماني الشركسي) لم يشتهر في أيام سلطنته بشرب الخمر إلا أنه كان يشرب **القمز** ومشروبًا يسمى التمر بغاوي يجتمع عنده بعض الأمراء الخاصكية أيام الأحد والأربعاء ويتناولون من ذلك، وكان كثير الصدقات سرًا وجهرًا.	(el-Melikü'z-Zāhir ebi Seʿīd Berkuk bin el-Emîr Enes el-ʿOsmanī el-Çerkesī) saltanat döneminde şarap içmezdi, **Ḳımız** ve Temür Boġavī diye bir içecek içerdi. Ḥaṣṣekiye Pazar ve Çarşamba günleri onda toplanıp bunları içerlerdi. Gizlice ve alenen çok sadaka verirdi.

Tablo 718. Ḳımız

Sözlük anlamı: Kımız: Kısrak sütünün mayalanmasıyla yapılan, az alkollü, ekşi bir Türk içkisi (TDK, 2005: 1154).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Kımız**: Kımız (Atalay, 2006: IV, 317). KB. **Ḳımız**: Kımız (Arat, 1979: 251). Kİ. **Qımız**: Kımız (at, deve sütü) (Caferoğlu, 1931: 75). ŞT. **Ḳımız**: Kımız (Ölmez, 1996: 400). Abuşka L. **Kımız**: Kımız (Atalay, 1970: 148).

Temür Boġavī: (İçecek adı)

bu kelime, eserde içecek adı olarak bir kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
23	62	19	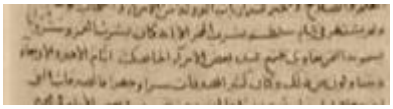 (الملك الظاهر أبي سعيد برقوق بن الأمير أنس العثماني الشركسي) لم يشتهر في أيام سلطنته بشرب الخمر إلا أنه كان يشرب القمز ومشروبًا يسمى **التمر بغاوي** يجتمع عنده بعض الأمراء الخاصكية أيام الأحد والأربعاء ويتناولون من ذلك، وكان كثير الصدقات سرًا وجهرًا.	(el-Melikü'z-Zāhir ebi Seʿīd Berkuk bin el-Emîr Enrs el-ʿOsmanī el-Çerkesī) saltanat döneminde şarap içmezdi, Ḳımız ve **Temür Boġavī** diye bir içecek içerdi. Ḥaṣṣekiye Pazar ve Çarşamba günleri onda toplanıp bunları içerlerdi. Gizlice ve alenen çok sadaka verirdi.

Tablo 719. Temür Boġavī

Temür Boġavī: Bir kavanozda kuru üzüm ile su karıştırılıp at gübresinde birkaç gün bekletildikten sonra içilen bir içkidir (Ḥabaşī, 1969: 487). İçkinin adı, bunu ilk yapan kişi Temür Boġa el-Mencikī adından alınmıştır (Kira, 2010: 308).

Ṭuṭmaç: (Yemek adı) bu kelime, eserde 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
14	9	16	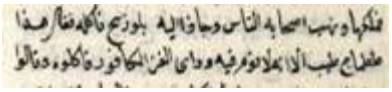 فقال هذا **ططماج** طيب إلا أنه لا ثوم فيه.	"Bu güzel bir **ṭuṭmaç**, ancak içinde sarımsak yoktur" demiştir.

Tablo 720. ṭuṭmaç

Sözlük anlamı: Tutmaç: Dört köşe kesilmiş küçük hamur parçalarından yapılan yoğurtlu çorba (TDK, 2005: 2012).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

DLT. **Tutmaç**: Herkesçe bilinen bir Türk yemeği (Atalay, 2006: IV, 662). Kİ. **Tutmaç**: Et suyuna atılan hamur parçaları (Caferoğlu, 1931: 108). BM. **Ṭuṭmaç**: Ḳıpçaḳıyye (Kıpçaklara ait bir yemek türü) (14a/4). Abuşka L. **Umac**: Tutmaç (Atalay, 1970: 402). BL. **Tutmaç**: Tutmaç, yoğurtlu erişte (Turan, 2001: 169).

4.4.4. Kuş Adları

Şahin[227]**:** Bu kelime, eserde kuş adı olarak 4 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	593	9	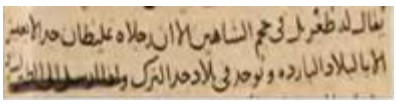 (الصقر) يقال له طغريل في حجم **الشاهين** إلا أن رجلاه غليظتان جدًا لا يعيش إلا بالبلاد الباردة ويوجد في بلاد الترك.	Ṭuġrıl adı ile bilinen (aş-Şaḳr "kartal") **Şahin** büyüklüğünde, çok kalın bacakları olan, sadece soğuk yerlerde yaşayan, Türklerin yurdunda bulunan bir kuş türüdür.

Tablo 721. Şahin

Ṭuġrıl[228]**:** Bu kelime, eserde kuş adı olarak bir kere geçmiştir.

[227] Şahin kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	593	9	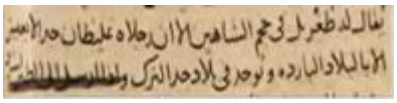 (الصقر) يقال له **طغريل** في حجم الشاهين إلا أن رجلاه غليظتان جدًا لا يعيش إلا بالبلاد الباردة ويوجد في بلاد الترك.	**Ṭuġrıl** adı ile bilinen (aş-Şaḳr "kartal") Şahin büyüklüğünde, çok kalın bacakları olan, sadece soğuk yerlerde yaşayan, Türklerin yurdunda bulunan bir kuş türüdür.

Tablo 722. Ṭuġrıl

4.4.5. Bitki Adları

Gülnar[229]**:** Bu kelime, eserde bitki adı olarak 2 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	644	12	**الجلنار** ورد الرمان منه ابيض ومنه احمر.	**Gülnar**, nar çiçeğidir. Bu çiçeğin Beyaz ve kırmızı olmak üzere iki rengi vardır.

Tablo 723. Gülnar

4.4.6. Ordu, Asker, Yönetim ile İlgili Terimler

Yasaḳ: Bu kelime, eserde 6 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	548	13	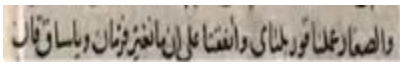 اتفقنا على أن ما نغير فرمان و**ياساق** قان.	Hiçbir ḳağanın fermanı ve **yasasını** değiştirmeyeceğimizi kararlaştık.

Tablo 724. Yasaḳ

Metindeki anlamı: Yasa

Sözlük anlamı: Yasak: Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet (TDK, 2005: 2140)[230].

[228] Ṭuġrıl kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[229] Gülnar kelimesi kişi adları bahsinde incelenmiştir.

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

Eski Uyg. **Yasak**: Angarya iş, hizmet (Wilkens, 2021: 873).

Yarlıġ/Yarlıḳ: Bu kelime, eserde 16 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	382	2	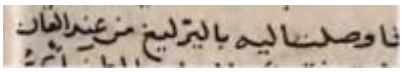 فأوصلت إليه باليرليغ من عند القان.	Ḳağandan aldığım **yarlığı** ona ulaştırdır.

Tablo 725. Yarlıġ

Metindeki anlamı: Ferman, emir.

Sözlük anlamı: Yarlık: Ferman (TDK, 2005: 2139).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

AY. **Yarlıġ**: Buyruk, yarlığ, ferman, emir (Ölmez, 1991: 122). DLT. **Yarlığ:** Fakir, yoksul, acınan, yarlığanmış (Atalay, 2006: IV, 751). KB. **Yarlıġ:** Buyruk, emir, ferman (Arat, 1979: III, 526). ŞT. **Yarlık:** Buyruk, ferman (Ölmez, 1996: 477).

DLT'teki yarlığ kelimesi, buradaki yarlıġ ile ilgili değildir.

Ferman[231]: Bu kelime, eserde 36 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
18	424	3	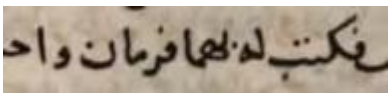 فكتب له بهما **فرمان**.	İkisi ile ilgili ona bir **ferman** yazmıştır.

Tablo 726. Ferman

[230] Yasak kelimesinin bugünkü Türkiye Türkçesindeki anlamı, eserdeki anlamı ile örtüşmemektedir.
[231] Bu kelime, eserde Arap gramerine göre çokluk şekli (فرمانات، فرامين) geçmiştir

Metindeki anlamı: Emir

Sözlük anlamı: Ferman (Fr.): Buyruk, emir, yarlık (TDK, 2005: 691).

Sözcüğün geçtiği diğer tarihî eserler:

BM. **Ferman**: Ferman, emir (فرمان :الأمر) (12b/2).

Ordu[232]**:** Bu kelime, eserde 34 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
1	255	2	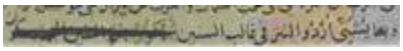 وبها (موقان) يُشتي **اردو** التتر في غالب السنين.	Tatarların **ordusu** genellikle orada (Mukan'da) kışlardı.

Tablo 727. Ordu

Metindeki anlamı: Ordu, kağanın kaldığı yer

Sancaḳ[233]**:** Bu kelime, eserde 68 kere geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
16	192	10	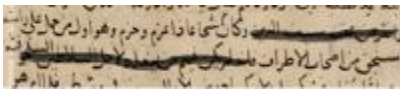 (ابن سيف الدين غازي بن عماد الدين زنكي) وكان شجاعًا ذا عزم وحزم وهو أول من حمل على رأسه **سنجق**.	(Seyfeddin Ġāzī bin 'İmādeddin Zengi'nin oğlu) Cesur ve karar sahibi idi. Kendisi, başında **sancaḳ** taşıyan ilk kişi idi.

Tablo 728. Sancaḳ

Metindeki anlamı: Bayrak

4.4.7. Fiiller

Eserin ikinci cildinde bir araştırmacı tarafından üç fiil üstünde Osmanlıca çevirisi verilmiştir.

[232] Bu kelime kişi adları bahsinde incelenmiştir.
[233] Bu kelime kişi adları bahsinde incelenmiştir. Ayrıca bu kelimenin Arapça gramerine göre çokluk hali (سناجق) geçmiştir.

Cilt Numarası	Sayfa Numarası	Satır Numarası	Adın Geçtiği Cümle	Adın Geçtiği Cümlenin Türkçesi
2	59	3	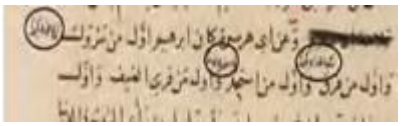 وعن ابي هريرة كان ابراهيم اول من سرول واول من فرق واول من استحد.	Ebu Hureyre'den naklen Hz. İbrahim, pantolon giyen, kileyi kullanan (kile ile ölçen) ve tıraş olan ilk kişi idi.

Tablo 729. Fiiller.

1. İç tonı kesmek ايج طوني كسمك

Pantolon gimek anlamındadır.

2. Mikyelle ölçmek ميكياللـه اولجمق

Kile ile ölçmek anlamındadır.

3. Ķasıķ yülümek قاسق يولومق

Tıraş olmak anlamındadır.

5. SONUÇ

ʿ*Ikdü'l-Cumān fi Tarihi Ehli'z-Zamān* Memlūk Devleti döneminde Hanefî fakihi, tarihçi, hadis ve dil âlimi Bedreddin el-ʿAynī tarafından Arap dilinde yazılan umumi tarih niteliğinde önemli bir eserdir. Eserin dili Arapça olsa da, içinde barındırdığı Türkçe unsurlar (kişi, yer, kavim vb. adları) ve bu unsuların eserin yazıldığı dönemde kullanılan dilin özelliklerini yansıtması bakımından Türk tarihi, kültürü ve dili için önem arz etmektedir.

Farklı yerlerde nüshaları olan ʿ*Ikdü'l-Cumān* eserinin bu çalışmada 23 ciltten oluşan Veliyyüddin Efendi kütüphanesinde bulunan nüshası esas alınmıştır. H. 891-898 yılları arasında istinsah edilen bu nüshanın yazı tipine bakılarak farklı kişiler tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. 2 cilt dışında nüshanın bütün ciltleri temiz ve okunaklıdır. Ancak, bu nüshada eserin asıl müelifi veya müstensihten kaynaklı hem Arapça hem de Türkçe kelimelerinde yazım hataları bulunmaktadır. Hatalı Arapça kelimlerde sadece hemze ve noktalar düzeltilmiş, hatalı Türkçe kelimeler ise yazarın yazdığı kelime ve kelimenin doğrusu yazılmıştır.

ʿ*Ikdü'l-Cumān*'da bulunan Türkçe sözcükler, Türkiye Türkçesinde anlamı verildikten sonra *Orhun Abideleri, Altun Yaruk, Divânü Lügati't-Turk, Kutadgu Bilig, Kitabü'l-İdrak, Tercüman-ı Türkî ve Arabî, Bulgatu'l-Muştâk, Gülistan Tercümesi, Şecere-i Terakime, Abuşka Lugatı, Dede Korkut, Şeyhî'nin Harnâmesi, Bahşayis Lügatı* olmak üzere Türk Dilinin her bir dönemine ait başlıca eserlerle karşılaştırılmıştır. Bazen de Wilknes'in Eski Uygurcanın El Sözlüğü'ne başvurulmuştur. ʿ*Ikdü'l-Cumān*'daki Türkçe kelimelerin büyük bir kısmı birleşik özel adları olduğu için tarihî Türkçe eselerde yazılışı ve anlamı araştırılırken birleşik kelimeleri ayırt edilerek incelenmiştir. Örneğin; *Aybeg* erkek adını oluşturan *Ay* + *Beg* kelimlerinin her biri ayrı incelenmiştir. Daha önce incelenmiş bir sözcük tekrar geçtiğinde incelendiği yere gönderme yapılmıştır.

ʿ*Ikdü'l-Cumān*'da geçen Türkçe unsurları, Türk Dilinin farklı dönemlerine ait özellikleri yansıtmaktadır ki bir kelimenin birden fazla biçimde yazıldığı görülmektedir. Örneğin; demir kelimesi "*demür-*دمُر, *temür-*تمر, *timür-*تيمور" biçiminde, sakalsız kelimesi "*şaḳalsız-*صقلسيز, *ṣakalsuz-*صقلسوز" biçiminde, dağ kelimesi "*daġ-*داغ, *ṭaġ-*طاغ, *tuh-*توه" biçiminde, güçlü kelimesi "*küçlü-*كشلو, *küçli-*كشلي" biçiminde, doğmuş kelimesi "*doġmış-*دغمش, *toġmış-*

تغمش” biçiminde, deniz kelimesi “*deŋiz-*دنكز*, teŋiz-*تنكز” biçiminde, kıpçak kelimesi “*ḳıfçaḳ-قبجاق, ḳıpçak-*قفجاق*, ḳıfçaḫ-*قفجاخ” biçiminde, kutlu kelimesi “*ḳuṭlu-*قطلو*, ḳutluġ-*قتلغ” biçiminde, kaçmaz kelimesi “*ḳaçmaz-*قجماز*, ḳaçmas-*قجماس” biçiminde yazılmıştır. Bunun yanında da Arap alfabesine bağlı olarak iki biçimli kelimeler bulunmaktadır. Örneğin; altın kelimesi “*altun-*التن*, alṭun-*الطن” biçiminde, sancar kelimesi “*sancar-*صنجر*, ṣancar-*سنجر”, sökmen kelimesi “*sökmen-*سكمان*, söḳmen-*سقمان”. Karışık dilli eserlerin özelliklerine sahip olan bu eserdeki bu tür örnekler çoğaltılabilir.

23 ciltten oluşan eserde 800’den fazla Türkçe unsuru bulunmaktadır. Bu Türkçe unsurlar arasında Moğolca, Çince ve Farsça gibi yabancı dillerden Türkçeye geçip mal olmuş kelimeler de vardır. Örneğin; *yinçi (inci), yasak, bars (pars), şahin.* Eserde tespit edilen Türkçe unsurların yaklaşık %73’ü kişi adları, %15’i yer adları, %12’si kavim adları ve diğer unsurlardır.

Kişi adları bakımından zengin olan bu eserde *Böri, Ḳara* gibi basit**,** *Yaġmur, Ḳaraca* gibi türemiş ve *Ay Doġmış, Ḳara Laçın* gibi birleşik yapıya sahip kişi adları vardır. Bu eserdeki kişi adlarına bakıldığında uzun bir zaman diliminde Türklerin ikili isimleri, bazen de *Ḳara Murād Ḫoca* ve *Aḳ Boġa Aş* örneklerinde olduğu gibi üçlü isimleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Kişi adları; basit, türemiş ve kelime grubu yapısındaki olanlar olmak üzere yapı bakımından üç ana gruba ayrılmıştır. Kelime grubu yapısındaki kişi adları, unvan grubu yapısındaki kişi adları, birleşik isim grubu yapısındaki kişi adları, isim tamlaması ile kurulanlar ve çekimli fiil ile kurulanlar olmak üzere 4 grup içinde incelenmiştir. İncelenmenin sonucunda birleşik kişi adlarının büyük bir kısmının *Ṭoḳtamış Ḫan, Ṭoḳuz Ḫan* gibi unvan grubu ve *Altun Ṭaş, Alp Arslan* gibi birleşik isim grubu şeklinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Bunların 67’i *İl Tutmış, Otamış, Küvendik, Ürkmez* gibi fiilimsi ekleri ile meydana gelen Türemiş kişi adları ise, bazen *Demürī* gibi Türkçe ad ve yabancı ek ile, bazen de *Osmancuḳ* gibi yabancı ad ve Türkçe ek ile kurulmuştur.

Eserdeki kişi adlarının 171’i *Ḳara Arslan, Aḳ Bars, Arslan Boġa* gibi hayvan ve yırtıcı kuşları adları, 57’i *Ṭaş Temür, Öz Demür* gibi maden adları ve 78’i *İnanç Ḫatun, Ḳara Ḫan, Ay Beg* gibi unvan adları ile meydana geldiği görülmektedir. Bundan anlaşılacağı üzere Türkler hep ululuk, cesaret ve kuvveti yansıtan kişi adlarını tercih etmişlerdir

*ʿIkdü'l-Cumān'*da tespit edilen yer adları, kişi adlarına nazaran daha azdır. Eserdeki yer adları; *Kütahya, Konya* gibi şehir adları, *Trabzon (Tarabizon)* gibi liman şehri adları, *Sivas* gibi belde adları, *Anamur* gibi kale adları, *Belören* gibi nahiye adları, *Kök Ṣu* gibi nehir adları, *Ḳaşḳa Ṭaġ* gibi dağ adları, *Ahmed ibn Ṭolun Camii* gibi cami adları, *Ayıtmışiyye (Ayıtmış)* gibi medrese ve *Bay Barsiyye (Baybars)* gibi tekke adlarını içine almaktadır.

Müelif, yaşadığı dönemdeki Rum ülkesinin sınırları, şehirleri, beldeleri ve kalelerini anlatırken aslında bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının içinde bulunan şehir, kasaba ve kaleleri tanıtmış olmaktadır. Bu çalışmada anılan yer adlarının büyük bir kısmı yabancı olsa da bu adlar bugünkü Türkiye Türkçesinde kullanıldığı için Türkçe unsur olarak kaydedilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu yabancı adların bazıları Arapçaya göre okunuşu, bugünkü Türkiye Türkçedeki okunuşundan –özellikle ünlü seslerin okunuşunda- farkılık göstermektedir. Örneğin; Ar. *Anḳıra, Malatiye, Ṭarabizon, Kastamuni* > TT. *Ankara, Malatya, Trabzon, Kastamunu*. Bazı yer adları ise bugünümüz Türkiye'sinde bulunan yerleri gösteriyorsa da bu yerlerin adları bugünkü adlarından tamamen farklı olduğu için incelemeye alınmamıştır. Öreğin; *Sis* (günümüzde Adana'ya bağlı Kozan ilçesi), *Mayafarıkayın* (günümüzde Silvan ili).

Eserde geçen ve bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan yer adlarının 55'inin yabancı olmasına mukabil Türkiye sınırlarının dışında bulunan Türkçe isimli yerler vardır. Mısır'daki *Ahmed ibn Ṭolun Camii, Bay Barsiyye (Baybars) Medresesi,* Rusya'daki *Azak* şehri, Irak'taki *Şehrizor* örneklerinde olduğu gibidir.

Türkçe yer adlarının 17'si *Ḳır Şehri, Ala Ṭaġ, Seydi Şehri* gibi coğrafi terimler ile, 11'i *Aḳça Kerman, Ṣarı Kerman* gibi renk adları ile, 5'i *Arġun, Kiçi Köpek* gibi hayvan adları ile, 4'ü *Demürlü, Kümiş* gibi maden adları ile kurulmuştur. Yapı bakımında basit, türmiş ve birleşik adlar olmak üzere 3 grupta incelenen yer adlarının 31'i *Aḳ Saray, Kesük Köpri, Ḳara Ḳum* gibi birleşik yapıya sahipken 21'i *Azaḳ, Ṣunduḳlu, İkiz* gibi türemiş bir yapıya sahiptir,8'i ise *Çiğil, Yençü, Arġun* gibi basit bir yapıdadır.

Müelif, Türklerin 20 boya ayrıldıklarını ve her boyda saysız oymağın olduğunu belirtmiştir. Sonra da Oğuz Türklerinin 22 oymağa ayrıldıklarını kaydetmiş, oymakların isimleri ve her oymağın damgasını belirtmiştir. Yazar'ın belirttiği Oğuz oymakarı, günümüzde bilinen Oğuz boylarının isimleri ile karşılaştırılmıştır. *Ḳara Evli, Alḳa Evli* adı

ile bilinen oymaklar, ʿ*Ikdü'l-Cumān*'da farklı olarak *Ḳara Bölük-*قرا بُلوك, *Alḳa Bölük-*القابُلك şeklinde yazılmıştır. Ayrıca el-ʿAynī'nin kaydettiği oymak adları arasında *Yaparlı* ve *Kızık* adları bulunmamaktadır.

El-ʿAynī, eserinde *Türkmen* kelimesinin nereden geldiğini izah ederek bu adın *Türk* ve Farsça *menen* olmak üzere iki kelimeden meydana geldiği, Türke benzeyen anlamında olduğunu ve eski şeklinin *Türkmenen* olduğunu sonradan *Türkmen* şekline dönüştüğünü belirtmiştir.

ʿ*Ikdü'l-Cumān*'da *Ḫan, Ḫatun, Ḳağan, Beg* gibi unvanlara sıklıkla rastlanmıştır. Bu adlar hem tek başına unvan olarak kullanılmış, hem de özel isimlere getirilerek *Er Ḫan, Ay Beg* gibi birleşik isimler kurulmuştur.

Eser, Memlūk Devleti döneminde kullanılan meslek adlarını da içinde barındırmaktadır. Bu adlar, *Çomaḳdar* ve *Başmaḳdar* olmak üzere iki ad dışında Arapça ve Farsça kelimelerden meydana gelmiştir. Ancak bu adlar, geçmiş zamanda Türkler tarafından kullanıldığı ve *Silahdar, Ḫaznedar* gibi bazıları hâlâ kullanıldığı için Türkçe unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Eserde *Ṭuṭmaç* olmak üzere tek bir yiyecek adı, *Ḳımız* ve *Temür Boġavī* olmak üzere iki içecek adı geçmektedir. Bunların yanında *Gülnar*, hem bitki adı hem de erkek adı olarak kaydedilmiştir. Eserde erkek adı olarak sıklıkla rastlanan *şahin* ve *ṭuġrıl* adları, birer kere sözlük birimi (kuş adları) olarak geçmiştir.

ʿ*Ikdü'l-Cumān*'da *ordu, yarlıġ/yarlıḳ, yasaḳ, ferman, sancak* kelimeleri müelif tarafından anlamla ilgili hiçbir açıklama yapılmadan Türkçedeki aynı anlamıyla kullanılmıştır. Bundan anlaşılacağı üzere bu terimler müelifin yaşadığı dönemde kullanılmakta ve herkesçe anlaşılmakta idi. *Ordu* kelimesi hep Tatar kelimesinin yanında kullanılmıştır: *Tatarların ordusu-*التتر اردو şeklindedir. *Yasaḳ* ve *yarlıġ/yarlıġ* kelimeleri de Moğol ve Tatarlardan bahsedilirken kullanılmıştır. *Sancaḳ* ve *Ferman* kelimeleri ise eserin bazı yerlerinde Arap gramerine göre çokluk biçimde yazılmıştır: *Sanācıḳ-* سناجق, *Fermanāt-* فرمانات.

Eserin ikinci cildinde bir araştırmacı tarafından üç fiil üstünde Osmanlıca çevirisi verilmiştir. Bu fiiller şunlardır: *İç tonı kesmek-*ايچ طونـي كسمك, *Mikyelle ölçmek-* ميكياللـه *اولجمق, Ḳasıḳ yülümek-*قاسق يولومق.

ʿ*Ikdü'l-Cumān*'daki Türkçe unsurlar incelendiğinde bu eserin Türk ad bilimi için zengin bir malzeme içerdiği ve bu unsurların, karışık olarak Kıpçak Türkçesi ve Oğuz Türkçesinin özelliklerini gösterdiği görülmektedir. ʿ*Ikdü'l-Cumān* kitabı sadece Memlūk Devleti döneminde kullanılan özel adları değil; önceki dönemlere ait adları da barındırmaktadır.

Özel adlar, özellikle de kişi adları, tek başına bir dilin belli bir döneminin özelliklerine vâkıf olmak için yeterli değildir. Çünkü dilin değişmelerine karşı en çok kendini koruyabilen kişi adlarıdır. Günümüzde Türkiye'de görülen *Demür, Altun* gibi Eski Türkçenin özelliklerini taşıyan kişi adları, bugünkü Türkiye Türkçesinin özelliklerini değil; daha çok insanların kültürü, anlayışını yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

Kitaplar, tezler ve makaleler

Abik, D. (2009). Kutadgu Bilig'de hayvan adları. *Türklül Bilgisi Araştırmaları*, 33 (1), 1-23.

Abouseif, D. B. (1992). Baybars II Hankahı. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 5: 224-225). İstanbul: TDV.

Abouseif, D. B. (1999). İbn Tolun Camii. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 20: 416-418). İstanbul: TDV.

Acıpayamlı, O. (1992). Türk kültüründe ad koyma folkoru'nun morfolojik ve fonksiyonal yönlerden incelenmesi. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,* 37, 1-14.

Açıkel, A. (2012). Samsun. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 41: 219-223). İstanbul: TDV.

Akar, A. (2010). Türkçe- Arapça arasında sözcük ilişkileri. *Karadeniz Dergisi,* 2 (8), 9-16. http://www.aliakar.com/img/arapcaturkce.pdf sayfasından erişilmiştir.

Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil: ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Al-ʿAsḳalānī, İ. Ḥ. (1969). *İnba' al-ġomar bi-abnā' el-ʿomar* (1. cilt). Mısır: El-Meclis el-Aʿlā li-l-Şū'ūn el-İslāmiyye.

Al-Karmut, A. A. (1989) *Ikdü'l-Cumān fi Tarihi Ehli'z-Zaman- Havādis ve Terācim 815-824.* Kahire: ez-Zahra' lil-ilâm el-'arabî.

Al-Maḳrīzī, T. (H. 1418). *El-Mavāʿiz ve el-İʿtbār bi-Zikri el-Ḫuṭaṭ ve el-Asār*. Beyrut: Dārü'l-Kutub el-ʿilmiyye.

Alptekin, C. (1991). Atabeg. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 38-40). İstanbul: TDV.

Al-Turk, G. (2006). *Et-tuhfetü'z-zekiyye fi'l-lugati't-türkiyye üzerine bir dil incelemesi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Al-Turk, G. (2012). *Kitabu bulgatu'l-muştak filugati't-Türk we'l-kıfçak üzerine dil incelemesi.* (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından ulaşılmıştır.

Amin, M. M. (2010). *Ikdü'l-cumân fî tarihi ehli'z-zaman: 'asr salatîn el-Memâlîk* (5 cilt). Kahire: Dārü'l-Kütübve el-Vasa'ik el-Kavmiyye.

Arat, R. R. (1979). *Kutadgu bilig* (3. cilt). İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Arifoğlu, Y. (2020). Adlandırma, toponomi ve Anadolu'nun türkleşmesindeki adlandırma geleneği. *Karadeniz Uluslararası Bilmsel Dergi,* 46, 123- 134.

Atalay, B. (1936). *Türk adları*. Dâhiliye Vekâleti.

Atalay, B. (1970). *Abuşka lûgatı veya Çağatay sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız.

Atalay, B. (2006). *Divanü lûgat-it-Türk* (4 cilt). Ankara: TDK.

Ayaz, F. Y. (2020). Hoşdaş. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. Ek-1: 562-563). Ankara: TDV.

Aydoğan, G. (2012). *Emevi ve Abbasi devletlerinde Türkler*. (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

ʿAbbās, Ş. M. (1989). *Zeyl ibn el-ʿIrāḳī ʿala el-ʿibar*. Beyrut: Mü'sesetü'r-Risāla.

Balgalmış, A. (1994). Divriği. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 9: 452-454). İstanbul: TDV.

Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri* (10). Ankara: TDK.

Baskın: (2012). "Türklerin Araplarla ilk münasebetleri ve Osmanlı dönemine kadar Araplara Türkçe öğretimi". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,* 3 (5), 45-53. http://sobiad.odu.edu.tr/files/cilt3/cilt3sayi5_pdf/baskin_sami.pdf sayfasından erişilmiştir.

Baykara, T. (2002). Konya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 26: 182-187). İstanbul: TDV.

Bezer, G. Ö. (2011). Terken. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 15: 509).

Bilge, M. L. (1989). Akkirman. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 2: 269-270). İstanbul: TDV.

Bilge, M. L. (1991). Azak. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 300-301). İstanbul: TDV.

Bilgili, A. S. (2011). Tarsus. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 40: 111-114). İstanbul: TDV.

Caferoğlu, A. (1931). *Kitâb al-idrâk li-lisân al-atrâk*. İstanbul: Evkaf.

Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK.

Caferoğlu, A. (1973). Kıpçakça eponimler. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* 21 (0), 25- 30.

Caferoğlu, A. (1984). Türk Dili Tarihi (3). İstanbul: Enderun.

Çelik, B. (2020). Cengiz Han oğlu Toluy I: ailesi. *SUTAD*, 50, 375-393.

Çelik: (2009). Hanbalık. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 37: 200-202). İstanbul: TDV.

Çog, M. (2015). Ortaçağ'da Kafkasya havzasında Kıpçaklar. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 19: 57-74.

Dehmān, M. A. (1990). *Muʿcem al-alfāz-u et-tārīḫiyye fī al-ʿaṣr al-memlūkī*. Beyrut: Dārü'l-Fikr al-Mūʿāṣır.

Demir, N. (2022). *Oğuz kağan destanı* (7). İstanbul: Ötüken.

Demiral, Ö. (2009). Sivas. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 37: 278-282). İstanbul: TDV.

DİA. (2022). Kırım. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 25: 447-449). Ankara: TDV.

Dozy, R. (1979). *Tekmilet-u al-ma'ācim al-'arabiyye* (çev. M. S. en-Neʿimī). Irak: Dārü'r-Reşid.

Durmuş, O. (2003). *Karahanlı, Harzem ve Kıpçak Türkçelerinde Arapça alıntı ögeler.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Eckmann, J. (2005). *Çağatayca El Kitabı* (çev. G. Karaağaç) Ankara: Akçağ.

Eker: (2013). *Çağdaş Türk dili* (8). Ankara: Grafiker.

Emecen, F. (1991a). Antalya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 3: 232-236). İstanbul: TDV.

Emecen, F. (1991b). Aysuluk. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 225-227). İstanbul: TDV.

Emecen, F. (1991c). Aydın. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 235-237). İstanbul: TDV.

Emecen, F. (1999). Isparta. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 19: 200-201). İstanbul: TDV.

Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü* (2). Ankara: Bizim Büro.

Ercilasun, A. B. (2016). *Türk dili tarihi* (17). Ankara: Akçağ.

Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation: a functional approach to the lexicon* (Vols. 1-4). Wiesbaden: Otto Harraassowitz.

Erdem: (1991). Ankara. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 3: 201-203). İstanbul: TDV.

Ergin, M. (2009). *Orhun abideleri* (42). İstanbul: Boğaziçi.

Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.

Erol, A (2010). *Adlarımız* (4. baskı). İstanbul: Çağrı.

Ertuğ, Z. T. (2009). Saray. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 36: 117-121). İstanbul: TDV.

Eyice, S (2001). İznik. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 23: 543-545). İstanbul: TDV.

Eyice, S (1991). Ayasofya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 206-210). İstanbul: TDV.

Göğebakan, G. (2003). Malatya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 27: 468-473). Ankara: TDV.

Gökbilgin, M. T. (1994). Edirne. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 10: 425-431). İstanbul: TDV.

Göyünç, N. (1994). Diyarbakır. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 9: 464-469). İstanbul: TDV.

Gülensoy, T. (1994). Türklerde ad verme geleneği ve hektor. *Millî Folklor,* 22, 5-7.

Gülensoy, T. (1996). Türk dünyasında ve Anadolu'da ortak yer adları. *Erdem,* 9 (26), 693-710.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü* (2 cilt). Ankara: TDK.

Gülensoy, T. ve Küçüker, P. (2015). *Eski Türk-Moğol kişi adları sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Güngören, M. (2004). *Arap preception of Turkish Arap relation in respect to Arapic political writings: the case of Egypt* (Master's Thesis). Retrieved from https://tez.yok.gov.tr.

Halaçoğlu, Y. (1991). Bağrâs. İslâm Ansiklopedisi içinde (c. 4: 450-451). İstanbul: TDV.

Houtsma, M. Th. (1894). *Ein Türkisch-Arabisches glossar.* Leiden: E. J. Brill.

İhsanoğlu, K. (Ed.). (1998). *Osmanlı Devleti ve medeniyeti tarihi* (Cilt II). İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi.

İnalcık, H. (1992). Bursa. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 6: 445-449). İstanbul: TDV.

İşler, E. (1997). *Türkçede anlam kaymasına uğrayan Arapça kelime ve kelime grupları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Jankowski, H. (2006). *A historical-etymological dictionary of per-Russian habitation names of the crimea.* Brill: Leiden.

Kafesoğlu, İ. (1992). *Türk Dünyası El Kitabı* (1. cilt). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Karaağaç, G. (2004). *Türkçenin Dünya Dillerine Etkisi*. Ankara: Akçağ.

Karahan, L. (2014). *Türkçede söz dizimi* (21). Ankara: Akçağ.

Karakaya, E. (2003). Manisa. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 27: 583-588). Ankara: TDV.

Karamanlıoğlu, A. F. (1978). *Gülistan tercümesi*. İstanbul: Millî Eğitim.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (26). Ankara: Nobel.

Karpuz, Ö. ve Kurgun, L. (2003). Sivas ili orun adları üzerine bir inceleme. Boyraz: (Ed.), *Cumhuriyet'in 80. Yılında Sivas Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 575: 588). Sivas: Sivas Hizmet Vakfı.

Kaymaz, Z. (2011). Türkçenin Arapçaya etkileri üzerine bazı tespitler. *Turkish Studies İnternational Periodical for The Languag, Litreature and History of Turkish or Turkic,* 6 (1), 69-73. http://turkishstudies.net/Makaleler/1213333851_1_6kaymazzeki.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kesik, M. (2008). Sâdeddin Köpek. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 35: 392-393). İstanbul: TDV.

Kılıç, O. (2012). Van. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 42: 505-510). İstanbul: TDV.

Kızıltoprak: (2004). Memlûk. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 29: 87-90). Ankara: TDV.

Kira, N. K. (2010). Sūq al-ḫidīwī Tawfīq bi al-ʿAtaba al-ḫaḍrāʾ bi al-Qāhira 1886-1892 Dirāssa aṯariyya waṯaʾiqqya. *Annales Islamologiques*, 44, 249-329.

Kitapçı, Z. (1988). *Hz. Peygamberin hadislerinde Türk varlığı Selçuklular, Moğollar, Osmanlılar.* İstanbul: TDAV.

Kitapçı, Z. (1995). *Yeni İslam tarihi ve Türkler* (2. cilt). Konya: Damla ofset.

Koçkuzu, A. O. (1991). Aynī, Bedreddin. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 4: 271-272). İstanbul: TDV.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri: şekil bilgisi* (3). Ankara: TDK.

Kopraman, K. Y. (1989). *Mısır Memlükleri tarihi.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Kurgun, L. (2007). Türk yer adlarının sistematiği. *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu Bildiriler-2* içinde (s.735: 748). Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık.

Kurgun, L. (2009). "Yer adlarının sınıflandırmasında aktarma adlar, tanımlayıcı adlar meselesi". *Moden Türklük Araştırmalar Dergisi,* 6 (1), 74-80.

Lowry, H. W. ve Emecen, F. (2012). Trabzon. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 41: 296-301). İstanbul: TDV.

Mahmud, R. M. (2010). *Ikdü'l-cumān fî tarihi ehli'z-zaman: el-'asr el-eyyûbî* (4 cilt). Kahire: Dārü'l-Kütübve el-Vasa'ik el-Kavmiyye.

Mohammad, R. (2015). Bazı Arap lehçelerindeki atasözlerinde geçen Türkçe kelimeler. *Dil Araştırmaları*, 17, 199-213.

Miroğlu, İ. (1995). Erzincan. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 11: 318-321). İstanbul: TDV.

Mudrak, O. A. (2015). En eski Türk dilinin metal adları ile ilgili sözvarlığı (çev. E. Atmaca ve R. Adzhumerova). *Dil Araştırmaları* , 9 (17) , 229-242.

Muir, W. (1995). *Tāriḫ-u devlet-i el-Memālīk-i fī Mısr* (çev. M. ʿAbdīn ve S. Hasan). Kahire: Medbūlī.

Orhonlu, C. (1992). Bolu. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 6: 276-278). İstanbul: TDV.

Ölmez, M. (1991). *Altun yaruk* (5. cilt). Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları.

Ölmez, Z. K. (1996). *Şecere-i terākime*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları.

Örnek: V. (2000). *Türk Halk Bilimi,* Cilt II. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Öz, M. (2009a). Samsun. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 39: 83-88). İstanbul: TDV.

Öz, M. (2009b). Sinop. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 37: 252-256). İstanbul: TDV.

Özcan, A. (1997). Atabeg. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 16: 368-369). İstanbul: TDV.

Özçelik: (2005). *Dede Korkut: araştırmalar, notlar, dizin, metin*. Ankara: Gazi.

Özdeğer, H. (1996). Gaziantep. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 13: 466-469). İstanbul: TDV.

Özdemir, C. (2018). Türk dillerinin tarihî süreçteki gelişimi. *Science and Life of Kazakhstan.* 63 (4), 142- 147.

Özkyumcu, N. (2012). Tolunoğulları. *İslâm Ansiklopadisi* içinde (c. 41: 233-236). İstanbul: TDV.

Özönder: B. (2002). Türk dilinin tarihî dönemleri üzerine birkaç söz. *Türkbilig*, 3, 203-210.

Özyetgin, A. M. (2001). Türk ad bilimine malzemeler. *Ankara üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.* 19, 21-31.

Özyetgin, A. M. (2006). Tarihten bugüne Türk dili alanı. *Chinese Academy of Social Science* içinde (s. 1-28). Çin: Turfan http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/ozyetgin_tarihten_bugune_turkdili.pdf sayfasından erişilmiştir.

Prochazka: (2005). The Turkish contribution to the Arabic lexicon. E. A. Csato, B. Isaksson ve C. Jahani (Ed.), in *Linguistic Convergence and Areal Diffusion: Case Studies from İranian, Semitic and Turkic* (pp. 191-202). London- New York: Routledge Curzon.

Sahillioğlu, H. (1991). Antakya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 3: 228-232). Ankara: TDV.

Sakaloğlu: (2001). *Türk Ad Bilimi I Giriş.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Salan, M. (2017). Kitābü'l-İdrāk haşiyelerinin özgün söz varlığı ve Anadolu Türkçesindeki karşılıkları. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 2 (1), 103- 144.

Savrun, E. (2018). Tarihte Araplar ve Türk-Arap ilişkisi. *International Journal of Humanities and Education*, 4 (9), 229-257.

Serebrennikov, B. A. ve Gadjieva N. Z. (2011). *Türk yazı dillerinin karşılaştırmalı tarihî grameri* (çev. T. Hacıyev ve M. Öner). Ankara: TDK.

Seyyid, M. E. (2004). Mısır. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 29: 38-40). Ankara: TDV.

Sezen, T. (2017). *Osmanlı yer adları*. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Süme, M. (2018). Türklerde yer ad verme geleneği ve Oğuz boylarının Bolu'daki izleri. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1/18, 263- 291.

Sümer, F. (1989). Ahlat. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 2: 19-22). İstanbul: TDV.

Sümer, F. (1999). *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları vakfı.

Sümer, F. (2012). Türkmenler. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 41: 607-611). İstanbul: TDV.

Şahin, İ. (1989a). Aksaray. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 2: 291-292). İstanbul: TDV.

Şahin, İ. (1989b). Akşehir. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 2: 298-299). İstanbul: TDV.

Şahin, İ ve Emecen, F. (1991). Amasya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 3: 1-4). İstanbul: TDV.

Şahin, İ. (2001). Kastamonu. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 24: 585-588). İstanbul: TDV.

Şahin, İ. (2022). Kırşehir. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 25: 480-484). Ankara: TDV.

Şahin, İ. (2011). Yeradıbilimi araştırmalarında mikrotoponimin yeri, önemi ve araştırma yöntemi: Tırnak köyi (İçel- Gülnar) Örneği. *Turkish Studies,* 6/1: 1807/ 1830.

Şemseddin, İ. (1990). *Ed-dāris fī tārīḫī'l-medāris*. Beyrut: Dārü'l-Kutub el-ʿİlmiyye.

Şeşen, R. (1997). Harran. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 16: 237-240). İstanbul: TDV.

Şükri, İ. Ö. (2002). *es-sultān Berkūk mü'sis devleti'c-Cerākise min ḫilāl maḫtūt ıkdü'l-cumān fī tarihi ehli'z-zaman li Bedreddin el-Aynî*. Kahire: Medbulî.

Taşağıl, A. (1997). Hanbalık. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 15: 524-525). İstanbul: TDV.

Taşağıl, A. (2007). Özkent. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 34: 129-131). İstanbul: TDV.

Taştemür, M. (2003). Mardin. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 28: 43-48). Ankara: TDV.

Tekin, T. (1989). Türk dil ve diyalektlerinin yeni bir tasnifi. *Erdem,* 5/13: 141-168.

Tekin, T. ve Ölmez, M. (1999). *Türk Dilleri*. İstanbul: Yıldız.

Tekin, Ş. (1992). Eski Türkçe. *Türk Dünyası El Kitabı* (Cilt II). Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.

Tekindağ: (1951). *Berkuk Devrinde Memlūk Sultanlığı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Timürtaş, F. K. (1971). *Şeyhî'nin harnâmesi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi.

Tomar, C. (2000). İkdü'l-cümân. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 22: 25-26) İstanbul: TDV.

Toparlı, R., Çögenli: ve Yanık, N. H. (1999). *El- kavânînü'l- külliyye Li- zabti'l- lügati't-Türkiyye*. Ankara: TDK.

Toparlı, R., Vural, H. ve Karaaltı, R. (2007). *Kıpçak Türkçe sözlüğü* (2). Ankara: TDK.

Tuna, O. N. (1997). *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ve Türk Dilinin Yaşı Meselesi.* Ankara: TDK.

Tuncel, T. (2001). Atabeg. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 24: 416-418). İstanbul: TDV.

Turan, F. (2001). *Eski Oğuzca sözlük: bahşiyas lügati*. İstanbul: Bay.

Turan, O. (1964). Türkler ve İslamiyet. *Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi,* 4/4: 457-485

Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

Varlık, M. Ç. (2002). Kütahya. *İslâm Ansiklopedisi* içinde (c. 26: 580-584). Ankara: TDV.

Von Gabain, A. (2007). *Eski Türkçenin grameri* (çev. M. Akalın). Ankara: TDK.

Yavuz: ve Şenel, M. (2013). Yer adları (toponim) terimleri sözlüğü. *Turkish Studies,* 8/8: 2239-2254.

Yiğit, İ. (1994). Aynī'yi yetiştiren Memlukler dönemi ilmî hareketine genel bir bakış. *International Journal of Theological and Islamic Studies.* 11/12: 27-45.

Yiğit, İ. (2004). Memlūkler. *İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 29: 90-97). Ankara: TDV.

Yurtsever, E (1997). *Türkçe adlarr derlemesi*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Yüce, N. (2009). Mısır'da Türk dili ve kültürünün ilk izleri. *Turkish Language and Litrature,* 41: 91-106.

Zidan, G. (1991). *Mısr-u al-Osmaniyye.* Kahire: Dār el-Hilāl.

Elektronik kaynaklar

https://www.almaany.com/

http://lugatim.com/

https://sozluk.gov.tr/

http://www.tebdiz.com

DİZİN

İncelenen Türkçe unsurların, alfabetik sırasına göre çalışmadaki yerleri bu dizinde belirtilmiştir. Sayılar, ilgili kelimelerin tez metnindeki sayfa numaralarını gösterir.

-A-

Aba Ṭay, 104, 622, 625, 634

Acay, 109, 625, 627

Afşar, 718

Afyon, 644, 714, 715

Aġlamış, 99, 625, 629

Aġrıtmış, 49, 625, 629

Aḫ Saray, 636

Aḫ Şehr, 635

Aḫlaṭ, 665, 715, 717

Aḥmed bin Ṭolun Camii, 706

Aḳ Bars, 134, 621, 623, 634

Aḳ Baş, 97, 623, 624, 634

Aḳ Bay, 128, 623, 624, 633

Aḳ Berdi, 130, 625, 630

Aḳ Boġa, 105, 622, 623, 634

Aḳ Boġa Aṣ, 110, 621, 622, 623, 634

Aḳ Boġa Boz, 622, 623

Aḳ Böri, 86, 621, 623, 634

Aḳ Demür, 634

Aḳ Ḳoca, 107, 623, 634

Aḳ Ḳuş, 94, 621, 623, 634

Aḳ polaṭ, 127, 622, 623, 634

Aḳ Saray, 636, 715

Aḳ Ṣaray, 636, 714, 717

Aḳ Sunḳur, 85, 621, 623, 634, 713, 717

Aḳ Sunḳur Camii, 706

Aḳ Şah, 100, 623, 633

Aḳ Şār, 635

Aḳ Şehir, 714, 717

Aḳ Şehr, 635

Aḳ Ṭay, 140, 622, 623, 634

Aḳ Temür, 622, 623

Aḳ Ṭuh, 133, 622, 623, 634

Aḳ Ṭuvan, 112, 621, 623, 634

Aḳcaba, 623, 625

Aḳça, 108, 623, 631

Aḳça Aba, 136

Aḳça Kerman, 641, 714, 717

Aḳṭacı, 138

Al Demür, 120, 622, 623

Al Ṭaş, 131, 622, 623

Al Tekin, 89, 623

Ala Boġa, 124, 622, 623

Ala Ṭaġ, 639, 714, 717

Ali Bay, 140, 624, 633

Alḳa Bölük, 718

Alp, 54, 625, 627

Alp Arslan, 53, 621

Alp Ḫan, 55, 623, 633

Alp Ḳuş, 578, 621

Alp Tekin, 88, 634

Altı Bars, 111, 621, 624, 634

Altun, 97, 622, 627

Alṭun Baş, 132, 622, 624, 634

Alṭun Boġa, 113, 622, 634

Alṭun Ġuş, 112, 621, 622, 634

Alṭun Ḫan, 295, 622, 623, 624, 633

Alṭun Ḳaş, 116, 622, 624, 634

Altun Ṭaş, 634

Alṭun Ṭaş, 50, 622

Amasya, 637, 715, 717

Anacur, 46, 627

Anamur, 639, 715, 717

Anḳıra, 645, 715, 717

Anṭakiye, 715, 717

Anṭakya, 644

Anṭaliye, 645, 715, 717

Arġun, 74, 627, 705, 714, 715

Arġun Aġa, 624, 633

Arġun Eski, 78, 625, 634

Arġun Şah, 77, 623, 633

Arġuz, 45, 627

Arslan, 51, 621, 627

Arslan Arġun, 621, 634

Arslan Baş, 58, 621, 624, 634

Arslan Beyġu, 62, 621, 634

Arslan Boġa, 60, 621, 622, 634

Arslan Doġmış, 69, 621, 629

Arslan Ḫan, 57, 621, 623, 633

Arslan Ḫatun, 67, 621, 623, 633

Arslan Körmiş, 74, 621, 629

Arslan Şah, 56, 621, 623, 633

Arslan Ṭaş, 59, 621, 622, 634

Artu Ḫan, 308, 624, 633

Arṭuç, 44, 623, 627

Artuḳ, 83, 625, 628

Artuḳ Arslan, 64, 621, 634

Aruḳ, 131, 625, 628

Aruḳ Ṭay, 117, 622, 634

Aştarḫan, 43, 623, 634

Aşuḳ Temür, 38, 622, 624, 634

Aṭ Boġa, 122, 622, 634

Ata, 105, 625, 627

Ata Ḫan, 103, 623, 625, 633

Atlamış, 625, 629

Aṭlamış, 123

Atsız, 79, 622, 631

Aṭ-Ṭuġra'ī, 626, 632

Avşar, 718

Ay Beg, 92, 623, 624, 633

Ay Demür, 101, 622, 623, 634

Ay Deŋiz, 143, 623, 634

Ay Doġdı, 91, 623, 630

Ay Doġmış, 98, 623, 629

Ay Tekin, 90, 623, 634

Ayaşofya, 647, 715, 717

Ayasuluḳ, 637, 715, 717

Ayaz, 82, 623, 632

Aydın, 638, 715, 716

Ayıtmış, 141, 625, 629

Ayıtmış Medresesi, 713

Ayıtmışiyye, 713, 716

Ayna Beg, 138, 624, 627, 633

Ayna Ḫoca, 340, 626, 627, 634

ʿAyntāb, 647, 715, 717

Aytġlı, 119, 625, 630

Azaḳ, 642, 715, 716

-B-

Bağır Ḫan, 623, 624, 633

Bağras, 653, 715, 717

Bağır Ḫan, 164

Bahadır, 212, 625

Balaban, 210, 621, 627

Bars, 148, 621, 627

Bars Bay, 146, 621, 624, 633

Basmıl, 718

Baş, 720

Baş Bay, 208, 624, 633

Baş Boġa, 423, 622, 624, 634

Baş Tekin, 176, 624, 634

Başġırt, 718

Başḳırd, 144, 625

Başlaḳ, 195, 624, 628

Başmaḳdar, 723

Batu Ḫan, 200, 633

Baṭu Ḫan, 200, 623, 633

Bay Bars, 144, 621, 634

Bay Bars Medresesi, 648

Bay Bars Tekkesi, 649

Bay Barsiyye, 713, 716

Bay Boġa, 185, 622, 624, 634

Bay Demür, 600, 622, 624, 634

Bay Doġan, 203, 621, 624, 634

Bay Ġut, 197, 624, 634

Bay Gür, 198, 634

Bay Ġür, 624

Bay Sunḳur, 198, 621, 624, 634

Bayat, 718

Baycu, 593, 626, 627

Baylaḳ Ḫatun, 332, 624, 634

Bayram, 181, 625, 627

Bayundur, 718

Bazarcuḳ, 654

Beçenek, 718

Beçkem, 163, 626, 627

Beg, 721

Beg Şehri, 651, 713, 714, 717

Begdili, 718

Begler Begi, 721

Begtili, 718

Bek Ay, 340, 623, 634

Bek Bars, 201, 621, 634

Bek Ḫan, 624

Bek Taş, 170, 622, 634

Bek Tekin, 171

Bek Temür, 159, 622, 634

Bekçur, 161, 634

Bekitmiş, 207, 625

Beklemiş, 190, 625, 629

Bekmiş, 184, 625, 629

Bel Tekin, 172, 624, 634

Belören, 715, 718

Berdi Beg, 180, 624, 633

Berk Yaruḳ, 168, 626, 634

Berkan Can, 204, 624, 634

Berke, 183, 627

Berke Can, 182, 624, 634

Berke Ḫan, 623, 633

Berḳuḳ, 147, 626, 634

Beygu, 621, 627

Beyġu, 63

Beysu, 480, 627

Bezmez, 163, 625, 630

Bidlis, 652, 715, 717

Bik Küç, 478, 625, 634

Bilmiş, 199, 625, 629

Bilören, 650

Bir Ḳuş, 207, 621, 634

Boġa, 148, 622, 627

Boġa Temür, 205, 622, 634

Bol Ay, 206, 623, 634

Bolvadin, 683, 715, 717

Borlu, 653, 714, 716

Boz, 192, 627

Boz Doġan, 194, 621, 623, 634

Boz Ġuş, 169, 621, 623, 634

Boz Ok, 720

Bozan, 166, 630

Bozḳır, 651, 714, 717

Bozlar, 188, 625, 630

Böġür Ṭay, 186, 634

Böğür Ṭay, 622, 624

Böri, 192, 621, 627

Böri Bars, 213, 621, 634

Buġra Ḫan, 173, 622, 623, 633

Buġra Tekin, 174, 622, 634

Bulġan, 202, 625

Bulġan Ḫatun, 624, 633

Buraḳ Ḫan, 196, 623, 633

Buran, 162, 623, 627

Bursa, 715, 717

Bügdüz, 718

Bülçek, 189, 621, 627

Bürlük, 205, 627

-C-

Can Temür, 215, 622, 624, 634

Canı Bek, 216, 624

Canım, 233, 624, 635

Cengişi, 222, 627

-Ç-

Çaġa Ṭay, 223, 622, 634

Çaġa Ṭay Ḫan, 633

Çaġa Ṭay tayfaları, 720

Çaġan, 229, 621, 627

Çaġrı, 625, 629

Çaġrı Beg, 218

Çaḳal, 227, 621, 627

Çaḳmaḳ, 225, 626, 630

Çar Baş, 624, 634

Çar Boġa, 622, 624, 634

Çar Ḳuṭlu, 624, 634

Çarbaş, 217

Çarboġa, 158

Çarḳuṭlu, 365

Çaruḳ, 718

Çaruklu, 718

Çarukluġ, 718

Çatır Ṭaġ, 717

Çaṭır Ṭaġ, 656, 714

Çavlı, 254, 621, 631

Çebni, 718

Çekem, 231, 623, 627

Çelik Tekin, 634

Çelik Temür, 515, 622

Çengeli, 225, 624, 631

Çerik/Çerig Temür, 214, 622, 626, 634

Çermikī, 337, 625, 632

Çeşnigir, 228, 625

Çevgendar, 724

Çiçek, 221, 623, 627

Çiğil, 655, 713, 715, 718

Çingiz Ḫan, 294, 624, 633

Çoban, 224, 625, 627

Çoban Ḫoca, 624, 633

Çoḳraḳ, 655, 714, 716

Çolaḳ, 232, 625, 628

Çolpan, 234, 623, 627

Çomaḳ, 230, 626, 627

Çomaḳdar, 723

Çomul, 718

Çökürmiş, 220, 625, 630

Çördik, 227, 623, 627

Çuvaldur, 718

-D-

Dağ Ḫan, 237, 622, 624, 633

Darbısak, 659

Darende, 656, 715, 717

Demirī, 249

Demür Ḫan, 250, 622, 624, 633

Demür Ḳapı, 658, 714, 717

Demürdaş, 239, 622, 631

Demürī, 622, 623, 632

Demürlü, 660, 716

Deŋiz, 559, 623, 627

Depe Köz, 245, 621, 634

Derbesek, 715, 717

Dermürlü, 714

Devadar, 724

Develi, 248, 622, 631

Develü, 657, 714, 716

Devlet Bay, 237, 624, 626, 633

Devlet Berdi, 180, 626, 630

Devlet Ḫoca, 236, 624, 626, 633

Devlet Yâr, 235, 626, 634

Divriği, 658, 715, 717

Diyar Bekir, 715, 717

Diyār Bekr, 660

Doḳmaḳ, 617, 626, 630

Doladı, 247, 625, 630

Doldurum, 246, 625, 628

Döğer, 718

Duşi Ḫan, 621, 624, 634

-E-

Edirne, 715, 717

Edrene, 664

Eğriköz, 662, 715, 717

Eksük, 256, 625, 628

Elçi Boġa, 122, 622, 634

Engin, 258, 625

Enuş Tekin, 253, 634

Er Boġa, 261, 622, 634

Er Cuvaş, 135

Er Çuvaş, 634

Er Ġuş, 257, 621, 634

Er Ḫan, 42, 623, 633

Er Ol, 265, 625, 635

Er Taş, 255, 622, 634

Er Timür, 261, 622, 634

Er Ṭugrıl, 252, 621, 634

Er Tur Ḫan, 573, 633

Erbüz, 621

Erbüz Ḫan, 296, 624, 633

Erciş, 663, 715, 717

Erguvan, 329

Erkmen, 259, 625, 631

Erük Temür, 115, 622, 634

Erzencan, 661

Erzengan, 661

Erzincan, 715, 717

Esen, 266, 625, 627

Esen Bay, 271, 624, 633

Esen Beg, 272, 624, 633

Esen Boġa, 264, 622, 634

Esen Demür, 263, 622, 634

Esen Ḳuṭlu, 405, 625, 634

Eski Yurt, 664, 715, 717

Et-Turkī, 625, 632

Et-Turkmenī, 625, 632

Eymür, 718

Eyşi/İşi Ḫatun, 327, 624, 634

-F-

Ferman, 728

-G-

Ġazan, 451

Giray, 393, 624, 627

Ġöpçük, 282, 626, 631

Ġurlu, 279, 625, 631

Güher, 326, 622, 627

Gül Şehri, 673, 714, 717

Gülistanī, 281, 625, 632

Gülnar, 336, 623, 634, 727

Gürcī Ḫatun, 330, 624, 625, 634

Ġürel, 283, 627

-H-

Ḫaḳan, 721

Ḫān Balıḳ, 666, 713, 714, 717

Ḫan berdi, 624

Ḫan Berdi, 319, 623, 630

Ḥarran, 705, 715, 717

Ḫaseki, 722

Ḫatun, 722

Ḫatun Erguvan, 623, 624, 634

Ḫatun Saray, 704, 713, 715, 717

Ḫāzindar, 723

Ḫaznedar, 723

Ḫılaṭ, 665, 715, 717

Ḫıṭay, 718

Ḫıta, 718

Ḫoca, 722

Ḫoca Cihan, 338, 623, 624, 634

Ḫoca Noyan, 339, 624, 634

Ḫoş Ḳadem, 347, 625, 634

Ḫoş Keldi, 348, 625, 630

Ḫoşdaş, 722

Ḫumār Tekin, 287, 634

Hülākū, 349, 626, 627

-I-

Iġraḳ, 718

Ilġazī, 351, 625, 632

Inaḳ, 628

Isparta, 668, 715, 717

Iva, 718

İç tonı kesmek, 730

İğdir, 718

İkiz, 668, 715, 716

İl Basar, 502, 503, 625, 630

İl Deŋiz, 352, 623, 634

İl Ḫan, 314, 624, 633

İl Sinan, 354, 626, 634

İl Tutmış, 40, 629, 625

İlk Ḫan, 350, 624, 634

İnaḳ, 353, 627

İnal, 297, 625, 629

İnal Bay, 355, 624, 625, 634

İnal Ḫan, 624, 633

İnanç, 292, 625, 628

İnanç Ḫan, 624, 625, 633

İnanç Ḫatun, 624, 625, 633

İrmenek, 662, 715, 717

İstanbul, 669, 715, 717

İznik, 667, 715, 717

-K-

Ḳabaca, 386, 625, 631

Ḳaçar, 625, 630

Ḳaçariyye, 720

Ḳaçmaḳ, 421, 625, 630

Ḳaçmas, 402, 625, 630

Ḳaçmaz, 402, 625, 630

Ḳağan, 723

Ḳalāvūn, 358, 627

Kalender, 625, 627

Ḳalma Ṭay, 452, 622, 634

Ḳamış, 425, 623, 627, 681, 714

Ḳan Bay, 422, 624, 634

Ḳan Bek, 430, 624, 634

Ḳan Ḳoç, 439, 622, 624, 634

Ḳan Ṣuv, 433, 624, 634

Ḳancı, 437, 624, 632

Ḳara, 366, 623, 627

Ḳara Aġaç, 678, 714, 717

Ḳara Arslan, 71, 621, 623, 634

Ḳara Baş, 403, 623, 624, 634

Ḳara Boġa, 400, 622, 623, 634

Ḳara Bölük, 718

Ḳara Demür, 622, 623

Ḳara Demürdaş, 240, 622, 623, 634

Ḳara Ġulamiyye, 720

Ḳara Ḫan, 379, 624, 634

Ḳara Hisar, 715, 717

Ḳara Ḫoca, 342, 623, 624, 634

Ḳara Ḳaş, 424, 623, 624, 634

Ḳara Kesük, 371, 623, 634

Ḳara Ḳum, 679, 714, 717

Ḳara ḳuş, 634

Ḳara Ḳuş, 359, 621, 623

Ḳara Laçın, 368, 621, 634

Ḳara Murād Ḫoca, 342, 623, 624, 634

Ḳara Polaṭ, 415, 622, 623, 634

Ḳara Ṣaḳal, 395, 623, 624, 634

Ḳara Sunḳur, 382, 621, 623, 634

Ḳara Ṭay, 414, 622, 623, 634

Ḳara Tekin, 367, 623, 634

Ḳara Temür, 250, 412, 634

Ḳara Ṭorunṭay, 368, 621, 634

Ḳara Yaş Beg, 369, 623, 624, 634

Ḳara Yülük, 426, 623, 634

Ḳaraaṣar, 674

Ḳaraca, 375, 623, 631

Ḳaraçın, 443, 623, 632

Ḳaraman, 373, 631

Ḳaramuḳ, 676, 714, 716

Ḳarluḳ Ḫan, 305, 624, 625, 633

Ḳasık yülümek, 730

Kastamuni, 715, 717

Ḳasṭamuniye, 672

Ḳaş Temür, 385, 622, 624, 634

Ḳaşḳa Ṭaġ, 670, 714, 717

Ḳaşuḳ, 429, 626, 631

Ḳay, 718

Ḳaya Temür, 409, 622, 634

Ḳayıġ, 718

Ḳayır Hisar, 715, 717

Ḳayıraṣar, 675

Ḳaylıġ Ḫan, 299, 623, 624, 633

Ḳaymaz, 378, 625, 630

Ḳaymaziyye, 713, 716

Ḳaymaziyye Medresesi, 682

Ḳayṭarmış, 384, 625, 630

Ḳazan, 451, 626, 630

Kelebek, 411, 621, 632

Kes Bay, 454, 624, 634

Kestemuni, 672

Kestemuniye, 672

Kesük Köpri, 683, 715, 717

Ket Boġa, 622, 634

Keverge, 446, 626, 629

Key Keldi, 396, 625, 630

Keykubad, 626, 634

Keyḳubad, 618

Ḳıfçaḳ, 625, 718

Ḳılavuz, 408, 627

Ḳılavuz, Salar, 626

Ḳılıç, 360, 626

Ḳılıç Arslan, 72, 621, 634

Ḳımız, 724

Ḳınıḳ, 718

Ḳınıḳ Bay, 421, 624, 625, 634

Ḳıpçaḳ, 627

Ḳır Bek Taş, 193, 622, 623, 634

Ḳır Ḫan, 313, 623, 624, 633

Ḳır Şehri, 673, 714, 717

Ḳır Ṭay, 390, 622, 623, 634

Ḳıran, 406, 625, 630

Ḳırdım, 96, 635

Ḳırım, 680, 713, 715

Ḳırım Ḫoca, 343, 624, 634

Ḳırḳ Eri, 681, 714, 717

Ḳırḳız, 718

Ḳız Doġan, 621

Ḳız Ṭoġan, 437, 634

Kızıl, 302, 623, 629

Ḳızıl Arslan, 68, 621, 623, 634

Kızıl Boġa, 376, 622, 623

Ḳızıl Boġa, 634

Kızıl Ḫan, 623, 633

Ḳızıl Ḫan, 624

Ḳızman, 391, 625, 628

Kiçi Borlu, 677, 714, 716

Kiçi Köpek, 679, 714, 717

Kiçi Ṣıncanlu, 675, 714, 716

Kiçi Şahin, 428, 621, 634

Kit Boġa, 445

Ḳoca, 409, 625, 627

Ḳocacıḳ, 428, 625, 631

Koç Reslan, 389, 621, 622

Ḳoç Reslan, 634

Koç Tekin, 388, 622

Ḳoç Tekin, 634

Ḳoçak, 631

Ḳoçaḳ, 436, 625

Ḳoçḳar, 419, 622, 627

Ḳonaḳ Bay, 418, 624, 634

Ḳonġur, 389, 623, 627

Ḳonġur Ṭay, 447, 622, 623, 634

Konġurdı, 630

Ḳonġurdı, 453, 625

Ḳoniye, 670

Ḳonya, 715, 717

Kor Ḫan, 304, 624, 633

Ḳorḳmas, 417, 625, 630

Ḳoşdum, 431, 625, 635

Köçebe, 450

Kök Ay, 416, 623, 634

Kök Böri, 438, 621, 623, 634

Kök Su, 714, 717

Kök Ṣu, 704

Kökçe, 394, 623, 631

Kömlek, 448, 626, 632

Köpek, 387, 621, 627

Kös Tay, 442, 622, 634

Ḳubılay, 322, 627

Ḳubılay Ḫan, 624, 634

Ḳul Bars, 440, 621, 634

Ḳula, 715, 717

Ḳulu Boġa, 419, 622, 634

Ḳuluç, 381, 621, 627

Ḳuluncuḳ, 444, 622, 631

Ḳuman, 380, 625

Ḳurmış, 432, 625, 630

Ḳurnas, 427, 625, 627

Ḳuşun, 615, 627

Ḳuş Ay, 453, 621, 623, 634

Kuṭ Ay, 413

Ḳuṭ Ay, 623, 634

Ḳut Bay, 634

Ḳuṭ Bay, 398, 624

Ḳuṭlu, 404, 625, 631

Ḳuṭlu Bars, 400, 621, 634

Ḳuṭlu Beg, 362, 624, 634

Ḳuṭlu Boġa, 154, 622, 634

Ḳuṭlu Hoca, 634

Ḳuṭlu Ḫoca, 341, 624

Ḳuṭlu Ḳaya, 407, 622, 634

Ḳuṭlu Ḳoca, 365, 634

Ḳuṭlu Şah, 399, 624, 634

Ḳuṭlu Temür, 364, 622, 634

Ḳuṭluca, 363, 625, 631

Ḳutluġ, 293, 625, 631

Ḳutluġ Ḫan, 633

Ḳuṭluġ Ḫan, 624

Ḳutluġ Tekin, 377, 634

Ḳuṭluġ Temür, 622

Ḳuṭluḳ Temür, 412, 634

Ḳuṭlumış, 361, 625

Ḳutur Ḫan, 290, 624, 633

Kuṭuz, 621

Ḳutuz, 441

Ḳuṭuz, 627

Küç toġdı, 630

Küç Toġdı, 392, 625

Küçli Ḫan, 311

Küçlü Ḫan, 311, 624

Küçlü/Küçli Ḫan, 633

Küçük, 383, 625, 628

Kül Tay, 449, 622, 634

Kümiş, 278, 622, 628, 673, 714, 717

Kümiş Boġa, 280, 622, 634

Kümiş Tekin, 273, 622, 634

Kün Doġdı, 278, 623, 630

Kün Tekin, 274, 623, 634

Kündac, 374, 627

Kündüz, 276, 627, 632

Kür Boġa, 275, 622, 634

Küreşçi, 372, 625, 632

Kütahiye, 671

Kütahya, 715, 717

Küvendik, 443, 625, 630

-L-

Laçın, 316, 621, 632

Laçın Ḫan, 621, 624, 633

-M-

Malatiyye, 684, 715, 717

Malazgird, 688, 715, 717

Manavġat, 687, 715, 717

Manyan, 685, 715, 717

Mardin, 715, 717

Mardinī, 459, 625, 632

Maridin, 698

Marmara, 688, 715, 717

Mavġa, 686, 715, 717

Melekübi, 686, 715, 717

Melik Temür, 460, 622, 634

Memiş, 462, 627

Mencik, 455, 631

Mengü Bars, 464, 621, 634

Mengü Ḫan, 634

Mengü Ḳaġan, 624

Mengü Ḳağan, 463

Mengü Temür, 461, 622, 634

Mengürs, 508, 627

Meŋli, 467, 625, 631

Meŋli Boġa, 152, 622, 634

Mihmendar, 724

Mikyelle ölçmek, 730

Min Ṭaş, 456, 622, 624, 634

Min Ṭaşiyye, 720

Moġol Bay, 466, 624, 625, 634

Moġol Ṭaiyye, 720

Moġol Ṭay, 465, 622, 625

Muġan, 458, 627

Muş, 687, 715, 717

Mut, 686, 715, 717

Müngüş, 616, 627

Namrun, 689, 715, 717

Negide, 689

Neysu, 480, 627

Nezük, 469, 625, 631

Nif, 690, 715, 717

Nigide, 689, 715, 717

Nik Bay, 470, 624, 634

Nizek, 624

Nizek Ḫan, 468, 624

Nizek Ḳaġan, 634

Nizek Ṭarḫan, 467, 634

Noġay, 479, 625, 627

-O-

Oğuz, 718

Olcay, 118

Or Bay Ḫatun, 331, 624, 634

Or Ḫan, 471, 624, 634

Ordu, 729

Ordu Boġa, 262, 622, 626, 634

Orun Boġa, 268, 622

Osmancuḳ, 219, 627, 631

Otamış, 47, 625, 629

Otuz Ḫan, 310, 624, 633

Oynaş Hisarı, 715, 717

Oynaşaşarı, 641

-Ö-

Ödek, 473, 625, 627, 628

Ögedey Ḫan, 624, 634

Öz Beg, 315, 624, 633

Öz Beg Ḫan, 624, 633

Öz Beg Ḫoca, 624, 633

Öz Dekin, 624

Öz Dekin Ḫatun, 333, 634

Öz Demür, 474, 622, 634

Öz Kend, 714

Öz Küç, 476, 625, 634

Özliġ, 472, 624, 631

-P-

Pak Ḫan, 318

Paḳça, 209, 625, 631

Pişman, 477, 625, 627

Polaṭ, 476, 622, 627

Porsuḳ, 165, 621, 627

Puṭa, 566, 626

-R-

Reslan, 481, 621, 627

Reslan Boġa, 151, 621, 622, 634

-S-

Ṣaḳalsız, 505, 624, 631

Ṣaḳalsuz, 505, 631

Salar, 509, 627

Salġur, 718

Salur, 718

Ṣamaġar, 487, 625, 627

Samsun, 694, 715, 717

Sancaḳ, 729

Sancaḳ Ḫan, 303, 624, 633

Sancar, 630

Ṣancar, 490, 625, 630

Ṣancı, 511, 625, 629

Ṣanduḳlu, 696, 714, 716

Ṣanġı, 510, 627

Saray, 626, 627, 699, 715

Ṣaray, 485, 699

Saray Boġa, 626

Ṣaray Boġa, 501, 622, 634

Saray Temür, 626

Ṣaray Temür, 486, 622, 634

Ṣarı Boġa, 156, 622, 623, 634

Ṣarı Kerman, 701, 714, 717

Ṣartaḳ, 627

Ṣarṭaḳ, 321, 625, 627

Saru Ḫan, 311, 623, 624, 633

Ṣaru Ḳavaḳ, 697, 714, 717

Ṣaru Kerman, 701

Ṣaru Tuvaḳ, 698, 714, 717

Ṣaṭılmış, 497, 625, 630

Ṣav Tekin, 492, 634

Sayın Ḫan, 299

Ṣayın Ḫan, 299, 624, 633

Sebük Tekin, 488, 626, 634

Sekiz, 481, 624, 627, 695, 714, 715

Sekiz Bay, 482, 624, 634

Selçuḳ, 483, 625, 631

Selçuḳī, 483, 625

Selçuḳī Ḫatun, 328, 624, 625, 634

Selçuklular, 720

Sevdi, 511, 625, 630

Sevünç, 496, 628

Sevünç Boġa, 158, 622, 634

Seydi Şehri, 693, 713, 714, 717

Sıkbay, 507, 627

Silaḥdar, 723

Silifke, 695, 715, 718

Simav, 715, 718

Sinop, 693, 715, 717

şire, 712, 715, 718

Sivas, 692, 715, 717

Şolagay, 506

Şolağay, 623, 627

Sökmen, 494, 625, 628

Söktay, 507, 627

Şudaḳ, 700, 714, 715

Sudun, 627

Sudun Ḫoca, 624, 634

Şūl Tekin, 488, 634

Sultan Yuki, 697, 713, 717

Sunḳur, 306, 621

Sunḳur Ḫan, 621, 624, 633

Sunḳurca, 493, 621, 631

Şuruḳ, 504, 623, 627

Şuvar Tekin, 527, 625, 634

Şuyurġatmış, 503, 625, 630

Sü Başı, 495, 624, 626, 635

Sü Tay, 499, 622, 634

Sü Tay Aḳṭacı, 622, 626

Sülemiş, 500, 626, 630

Sületmiş, 501, 626, 630

-Ş-

Şahin, 513, 621, 627, 726

Şehri Zor, 707, 714

Şehri Zorī, 514

Şehrizorī, 625, 632

-T-

Ṭaçar, 560, 627

Tağrı Berdi, 176, 630

Tağrı Bermiş, 191, 626, 629

Tağrı Verdi, 626

Ṭaḳıncı, 569, 627, 632

Tamġaç Ḫan, 284

Ṭamġaç Ḫan, 284, 624, 633

Ṭamġar, 545, 627

Ṭapar, 576, 625, 630

Ṭarabizon, 708, 715, 718

Ṭaraḳçı, 583, 626, 632

Tararī, 632

Ṭarḫan, 523, 624, 627

Ṭarıçı, 557, 626, 632

Ṭarsus, 701, 715, 718

Ṭaş, 537, 627

Ṭaş Boġa, 563, 622, 634

Ṭaş Tekin, 541, 622, 634

Ṭaş Temür, 528, 622, 634

Taşḳın, 532, 626, 629

Ṭaşlaḳī, 568, 625, 632

Ṭaşlı, 571, 622, 631

Ṭaṭ Ḳara, 552, 623, 634

Tatar, 521, 625, 627, 718

Tatarī, 522, 625

Ṭavġaç, 718

Tavġaç Ḫan, 284

Ṭay Bars, 530, 621, 622, 634

Ṭay Boġa, 546, 622, 634

Ṭay Demür, 547, 622

Taynal, 627

Ṭaynal, 552, 627

Ṭayṭaḳ, 585, 626

Ṭaz, 178, 627

Tekeş, 533, 626, 627

Tekin, 286, 626

Tekin Baş, 175, 624, 634

Tekin Taş, 528, 622, 635

Teküder, 580, 627

Teli Ḫoca, 345, 634

Teli Ḫocam, 624

Temraz, 570, 626, 627

Temür, 539, 622, 627

Temür Baş, 554, 622, 635

Temür Bay, 562, 622, 624, 634

Temür Boġa, 546, 622, 635

Temür Boġavī, 725

Temür Ḫan, 525, 622, 624, 634

Temür Ḳaya, 622, 635

Ṭemür Ḳaya, 622

Temür Taş, 537, 622, 635

Temürlenk, 526, 622, 635

Tenġut, 718

Teni Bek, 574, 624

Teŋiz, 559, 623, 627

Teŋiz Boġa, 155, 622, 623, 653

Terken, 535, 627

Terken Ḫatun, 325, 624, 634

Ṭıġraḳ, 575, 626, 627

Ṭoġan, 241, 621, 627

Ṭoġan Arslan, 66, 621, 635

Ṭoġan Boġa, 529, 621, 622, 635

Ṭoġan Dekin, 533

Ṭoġan Ḫan, 242, 621, 624, 633

Ṭoġan Tekin, 243, 621, 635

Ṭoġmış Ḫan, 318, 624, 633

Toḫsı, 718

Ṭoḳ Ay Aġa, 80, 624, 633

Ṭoḳ Boġa, 556, 622, 635

Ṭoḳ Temür, 549, 622, 635

Ṭoḳacı, 555, 626, 632

Toḳat, 702, 715, 718

Ṭoḳça, 576, 626, 631

Ṭoḳçı, 581, 626, 632

Ṭoḳşu, 543, 625, 627

Ṭoḳṣuba, 586, 625

Tokta, 582

Ṭoḳṭa, 582, 625, 635

Ṭoḳtamış Ḫan, 320, 624, 634

Ṭoḳṭay, 582, 625, 635

Ṭoḳur, 572, 626, 627

Ṭoḳuş, 585, 626, 628

Ṭoḳuz Demür, 251, 622, 624, 635

Ṭoḳuz Ḫan, 314, 624, 633

Ṭokuzlu, 708, 714, 716

Ṭolun, 515, 623, 629, 713, 717

Ṭolun Bay, 554, 623, 624, 634

Ṭonġur, 544, 621

Tonġurlu, 716

Ṭonġurlu, 704, 715

Ṭonḳuş, 587, 627

Tont, 707, 715, 718

Ṭopuç, 565, 626, 632

Ṭorun Ṭay, 577

Ṭorunṭay, 621, 635

Toturġa, 718

Töğer, 718

Töle Boġa, 548, 622, 635

Tölek Temür, 561, 622, 635

Ṭuġ Tekin, 517, 626, 635

Ṭuġay, 334, 626, 627

Ṭuġay Ḫatun, 624, 626, 634

Ṭuġay Temür, 558, 622, 626, 635

Ṭuġraʾī, 540

Ṭuġray, 540

Ṭuġrıl, 288, 621, 627, 726

Ṭuġrıl Ḫan, 621, 624, 633

Ṭuġrılca, 244, 621, 631

Ṭuġrul Beg, 520, 621, 624, 634

Ṭulı, 301

Ṭulı Ḫan, 626

Ṭulı/Ṭulu Ḫan, 633

Ṭulu, 301

Ṭulu Boġa, 564, 622, 635

Ṭulu Temür, 564, 622, 635

Ṭulu/Ṭulı Ḫan, 624, 626

Ṭuman, 542, 623, 628

Ṭur Bay, 260, 624, 634

Ṭuralı, 588, 626, 631

Turan, 709, 715

Turan Şah, 524, 624, 634

Ṭuray, 584, 627

Ṭurġay, 550, 621, 627

Turkī, 612

Turkmenī, 518

Ṭurmış, 568, 625, 630

Ṭuṭaç, 589, 626, 629

Ṭuṭmaç, 726

Ṭuṭuḳ, 590, 626, 628

Tutuş, 285, 625, 628

Tükel Boġa, 151, 622, 635

Tümen Temür, 125, 622, 626, 635

Türkmen, 719

Türşek, 579, 627

Tüzün, 531, 626, 629

-U-

Ucat, 643, 715

Uç Hisar, 715, 717

Uçaşar, 640

Ulaġ Ḫan, 309, 624

Ulayundluġ, 718

Ulı Borlu, 691, 714, 716

Ulı Köpek, 690, 714, 717

Ulı Şıncanlu, 691, 714, 716

Uluġ Ḫan, 238, 624, 633

Urus Boġa, 267, 622, 625, 635

Urus Ṭay, 126, 622, 625, 635

Ustadar, 723

Ustaddar, 723

Ustaz ed-Dar, 723

Uşaḳ, 709, 715, 716

Utar Ḫan, 307, 624, 633

Uvaḳ, 591, 626, 631

Uyġur, 718

Uz Er, 475, 625, 635

-Ü-

Üç Oḳ, 720

Üregir, 718

Ürgüp, 711, 718

Ürkmes, 271

Ürkmez, 625, 630

-V-

Van, 715, 718

-Y-

Yabaḳu, 718

Yaġan Ṭaysı, 613, 622, 624, 634

Yaġı Arslan, 604, 621, 635

Yaġı Sıyan, 61, 630

Yaġı Şıyan, 625

Yaġız, 594, 623, 632

Yaġma, 718

Yaġmur, 290, 623, 628

Yaġmur Esen, 594, 623, 635

Yaġmur Ḫan, 623, 624, 633

Yaġmuriyye, 720

Yaḫşı Bay, 603, 624, 634

Yalan (Yalın) Ḳılıç, 605, 626, 635

Yalavaç, 703, 714

Yarıncı, 607, 627, 632

Yarlıġ, 728

Yarlıḳ, 728

Yaruḳ, 596, 626, 628

Yaruk Ṭaş, 622

Yaruḳ Ṭaş, 538, 622, 635

Yaruḳiyye, 720

Yasaḳ, 727

Yaz Koç, 622

Yazġır, 718

Yazır, 718

Yazḳoç, 592

Yel Beg, 608, 624, 634

Yemek, 718

Yen Temür, 601, 622, 635

Yençü, 712, 714, 715

Yesün Tay, 609, 635

Yesün Ṭay, 622

Yıldırım, 602, 623, 628

Yılduz, 597, 623, 627

Yıva, 718

Yinçi, 606, 622

Yoġan, 598, 626, 629

Yoġan Sunḳur, 614, 621, 635

Yoḳaş, 600, 627

Yol Boġa, 149, 622, 635

Yol Ḫoca, 346, 624, 634

Yol Ḳuṭlu, 335, 627, 635

Yoluḳ Arslan, 63, 621, 635

Yutamış, 596, 627, 630

Yüregir, 718

-Z-

Zafer Ḫatun, 331, 624, 634

Zeyrek, 611, 626, 627

Zor Bay, 611, 624, 634

Zürafa, 610, 621, 627

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgileri:

Soyadı, adı:	ELSAWAH, Engy
Uyruğu:	Mısır Arap Cumhuriyeti

Eğitim Derecesi	**Okul/Program**	**Mezuniyet Yılı**
Doktora	Gazi Üniveritesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tür Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı	2016- devam ediyor
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçenin öğretimi	2014-2016
Yüksek Lisans (hazırlık)	Ayn Şems Üniversitesi, Al-Alsun (diller) Fakültesi, Şark Dilleri Bölümü, Türk Dili	2012-2014
Lisans	Ayn Şems Üniversitesi, Al-Alsun (diller) Fakültesi, Şark Dilleri Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı	2008-2012

İş deneyim, Yıl	**Çalıştığı Yer**	**Görev**
2013	İskenderiye Yunus Emre Türk Kültür Merkezi	Tercüman-sekreter
2013- devam ediyor	Ayn Şems Üniversitesi, Al-Alsun Fakültesi, Şark Dilleri Bölümü	Araştırma görevlisi

Yayınlar

Kara, M. ve El-Sawah, E. (2017). Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duygu bildiren ifadeler üzerine karşlaştırmalı bir inceleme. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2/2, 85-112.

Pekacar, Ç. ve El-Sawah, E. (2022). ʿIḳdü'l-cumān fī tārīḫī ehli'z-zamān kitabında geçen şiirlerde Türk etnonimi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 590-602.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…